Sven Wimnell 14 november 2020:
Om USA. Klimatet och FNs mål. Regeringen. Artiklar coronasjukan och annat. Debattartiklar 1 - 13 nov 2020. Presidentvalet i USA. Utrikes andra länder 1-11 november. Artiklar 1-11 november coronasjukan.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzu.pdf

Sven Wimnell 14 november 2020:
Om USA. Klimatet och FNs mål. Regeringen. Artiklar coronasjukan och annat. Debattartiklar 1 - 13 nov 2020. Presidentvalet i USA. Utrikes andra länder 1-11 november. Artiklar 1-11 november coronasjukan.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzu.pdf

Innehåll:

Sida

4 **Kapitel 1: Statskupp i USA. Klimatet och FNs mål. Regeringen. Artiklar coronasjukan och annat.**

5 Nu är dramat över – Biden vinner med marginal

7 Vi bevittnar ett försök till statskupp i USA

9 Ledare: Trump släpar den amerikanska fanan i smutsen

11 Björn af Kleen: Är Trumps tal om valfusk tomt skrammel eller början på en statskupp?

14 Martin Gelin: Republikanernas lek med elden kan ge stora skador

16 Klimatet och FNs mål för framtiden
19 Förenta nationernas mål i Agenda 2030

37 Sverige styrs av regeringen

37 Statsministern styr regeringen

38 Politikområden för politiken 1 oktober 2019
Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

40 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes-departementet, försvarsdeprtementet och miljödepartementet.

40 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

40 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet

40 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet.

41 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet

41 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet.

42 Regeringen 30 oktober 2020. Departement och ministrar

86 Några artiklar den 12-13 november 2020 om coronasjukan/ pandemin.
I kapitel 3 finns sammanställt artiklar 1- 11 novemer 2020 om cornasjukan och dess konsekvenser.

87 Löfven: Vi står inför ett läge som kan bli nattsvart

89 Carl Johan von Seth: Nu börjar slutspurten för regeringens krispolitik

90 Krogbranschen överraskad av beskedet

92 Socialstyrelsen: Inte lagligt att förbjuda besök på äldreboenden

94 PM avslöjar: Beslut hindrade äldre att få sjukhusvård

96 Hallengren kallar till krismöte efter testkaos

97 Amanda Sokolnicki: Strategin hade varit fantastisk – om Sverige bara inte vore så svenskt

99 Minskat resande efter skärpta allmänna råd

101 Anders Tegnell: Reglering av resor vid jul kommer

103 Göteborg stänger museer och bibliotek

104 Amina Manzoor: Därför är skolorna öppna trots en andra våg

106 Vårdskulden mindre än befarat i pandemins spår

109 Några andra artiklar

110 ”Ge forskningen skydd mot antidemokraterna

112 Vi har inte prioriterat vanligt folks trygghet i vardagen

114 Stängning av skolor har räddat hundratals från radikalisering

116 Europas matproduktion kan säkras med ny teknik

119 **Kapitel 2: Debattartiklar i DN 1 - 13 nov 2020**

151 **Kapitel 3: DN-artiklar om utrikes och inrikes förhållanden 1 - 11 november 2020**
Inrikesförhållanden bara coronaartiklar 1-11 november.

152 Artiklar om USA

153 USA i början av november 2020

192 Presidentvalet i USA. Dagar före valdagen den 3 november 2020

208 Presidentvalet i USA. Valdagen.

271 Presidentvalet i USA. Dagen efter valet

293 Presidentvalet i USA. Dag 2 efter valet

304 Presidentvalet i USA. Dag 3 efter valet

327 Presidentvalet i USA. Dag 4 efter valet

348 Presidentvalet i USA. Dag 5 efter valet

367 Presidentvalet i USA. Dag 6 efter valet

376 **Utrikes DN-artiklar 1-11 november 2020, utom artiklar om USA**

644 **Inrikes DN-artiklar 1-11 november 2020 om coronasjukan och dess konsekvenser.**

959 **Inrikes DNartiklar 1-6 november 2020**
Utom coronasjukan och dess konsekvenser

Kapitel 1: Statskupp i USA. Klimatet och FNs mål. Regeringen. Artiklar coronasjukan och annat.

"Nu är dramat över – Biden vinner med marginal

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Efter allt nagelbitande ser Joe Bidens segermarginal över Donald Trump ut att bli övertygande – både i elektorskollegiet och i antal röster. Varken omräkningar eller de juridiska processer som Trumpkampanjen nu inleder kommer att förändra detta.

På söndagen, fem dagar efter presidentvalet, fortsatte rösträkningen i några få delstater. Men tempot hade gått ner till krypfart när provisoriska röster – sådana vars laglighet dubbelkollas – skulle läggas till totalen.

I dag, månadg, inleder Donald Trumps återvalskampanj en juridisk offensiv mot valet, i flera av de delstater som avgjordes sist, framför allt i Pennsylvania. Det är åtminstone vad presidenten lovade i ett ilsket uttalande efter det att tongivande medier hade förklarat Biden som valets segrare i lördags.

Det fick många att spekulera i att Trump kanske – som den förste USA-presidenten i historien – kommer att lämna sitt ämbete utan att erkänna sig besegrad, utan att gratulera sin motståndare.

På söndagen gick presidenten ännu en golfrunda. Hans tonfall hade mildrats något. Några twittermeddelanden på morgonen handlade visserligen om rösträkningen, men utan direkta angrepp på Biden.

Källor till CNN uppger att såväl Trumps fru Melania som svärsonen och rådgivaren Jared Kushner redan har bett Trump erkänna sig besegrad. Andra källor säger till Fox News att presidenten kommer att avgå värdigt så snart han vet mer om de pågående domstolsprocesser-na.

Mycket tyder på att kretsen kring Trump väntar på att valförlusten ska ”sjunka in” i presidentens medvetande, och att detta kan ta ännu några dagar.

Samtidigt står det klart att Bidens valseger visserligen inte är något jordskred, men inte heller så knapp som den först verkade.

På söndagen gav de flesta medier honom 279 elektorsröster, med fyra delstater som ännu inte var avgjorda. Vinner han de stater han leder i får han 306 elektorer – vilket är samma antal som Trump vann 2016.

Han har i så fall lyckats ta över fem delstater från Republikanerna jämfört med förra valet, bland dem traditionellt ”röda” stater som Georgia och Arizona, samtidigt som han vinner överlägset i antal röster totalt.

Opinionsgurun Nate Silver tror att Joe Biden kommer att landa på 81,8 miljoner röster mot 74,9 miljoner för Trump – en marginal på nästan 7 miljoner.

”Det är betydelsefullt för ingen kandidat har någonsin ens fått 70 miljoner röster – Obama var närmast 2008 med 69,5 miljoner.”, skriver Silver på sin sajt Fivethirtyeight.

Valdeltagandet totalt i presidentvalet kan stanna kring 65 procent, vilket är bättre än på 120 år.
De höga röstsiffrorna är också en av anledningarna till att räkningen har gått så långsamt. En annan är förstås den höga andelen poströster. Har det också skett valfusk? Säkert finns det enstaka exempel på det, men Donald Trumps påståenden om storskalig manipulation, om röster från avlidna och annat – det finns det inga som helst bevis för.

Mest verkar det handla om obekräftade rykten.

Betecknande är fallet med en valarbetare i Atlanta, Georgia, som filmades när han knycklade ihop ett papper som han sedan slängde i papperskorgen.

Mannen anklagades för att ha kasserat giltiga röster och fick gå under jorden sedan videon hade spritts på nätet. Men det han slängde visade sig i själva verket vara ett papper med instruktioner om hur man röstar som fanns i samma kuvert som valsedeln.

Trumpkampanjen har en ”het linje” dit man kan vända sig med information om valfusk. Risken är stor att Trumps advokater får ägna sig åt fall liknande det från Atlanta.

Och hur som helst är chansen obefintlig att advokaterna hittar något som påverkar valresultatet.

Detsamma gäller den omräkning som kommer att ske i flera delstater. Resultatet kommer inte att påverkas nämnvärt. Bidens seger består.

Ingmar Nevéus "

Artiklar om presidentvalet i USA finns i kapitel 3 på sidorna 152 - 375

”Vi bevittnar ett försök till statskupp i USA”

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201112
Statskupper kan ske med hjälp av militären, men även med stöd av jurister. Vad vi just nu bevittnar i USA är ett skolboksexempel på nutidens mjukare statskupper. Det kräver ett realistiskt förhållningssätt och en förändrad ledstjärna i arbetet för demokrati hos samtliga partier i Sverige, skriver Sofia Näsström, professor i statsvetenskap.

Sedan länge är vi vana vid att betrakta statskupper som ett plötsligt och våldsamt övertagande av staten. Militären går in med stridsvagnar i huvudstaden och tar över statens funktioner. Vi tänker kanske på Pinochets kupp i Chile 1973, militärkuppen i Grekland 1967 eller statskuppen i Mali i år. Men det är inte alltid statskupper ser ut så. De sker inte bara med hjälp av militären, utan med hjälp av jurister. De motiveras inte bara med behovet att skapa ordning, utan med löften om att skapa en mer fördjupad demokrati. Och de utförs av sittande presidenter och regeringar, inte bara av deras utmanare.

Vad vi bevittnar i skrivande stund är ett försök till statskupp av Trump och hans administration. Det är dags att sluta blunda, och kalla det som sker vid dess rätta namn. Och våga dra rätt slutsatser av insikten.

Den senaste tidens turbulens i det amerikanska presidentvalet har fått politiker och debattörer världen över att diskutera USA:s demokratiska framtid. Intresset för valet i USA är stort, inte bara i små länder som Sverige som har mycket att vinna på en amerikansk president som värnar multilateralism och internationella kärnvapen- och klimatavtal.

Intresset är också av mer principiell karaktär: Vad händer med demokratin i USA, och vad betyder utvecklingen där för resten av världens demokratier? Otaliga är de debattörer som under Trumps tid vid makten varnat för hans farliga retorik och auktoritära variant av populism. Den kopieras och sprids.

När Biden så utropades till segrare i presidentvalet var det många som drog en lättnadens suck: Äntligen är Trump ute ur leken, även om trumpismen som politisk väckelserörelse förstås finns kvar. Den närs av och förstärker samtidigt den djupa polarisering, sociala diskriminering och ekonomiska ojämlikhet som existerar i dagens USA.

Men den lättnaden kan vara förhastad. Trump kommer med stor sannolikhet fortsätta kampanja för att ogiltigförklara valet. Trump vägrar erkänna Biden som segrare i valet. Han använder jurister och advokater för att ifrågasätta det han beskriver som ett omfattande och systematiskt valfusk i landet orkestrerat av Demokraterna. Han rasar mot medier som ifrågasätter avsaknaden av bevis, och han mobiliserar gräsrötter med förevändning om att valet är ”stulet”.

Detta är ett skolboksexempel på vad många forskare beskriver som en ny typ av ”mjukare” statskupper. Enligt Nancy Bermeo, professor i komparativ politik vid universitetet i Oxford, har de tre kännetecken.

1 Det första är att de är ”löfteskupper”. I stället för att ta makten militärt och utan mandat om framtiden, lovar den nya tidens kupp-

makare att deras maktövertagande endast är temporärt – ett steg på vägen mot en bättre och mer fördjupad demokrati. Trumps kampanjstab motiverar sig på just detta sätt. Det är för att skydda demokratin och värna folket mot eliten som de vägrar erkänna Biden som president. De kämpar för demokratin, inte emot den.

2 Det andra kännetecknet är att statskupperna sker via ”exekutiv inflation”. Kupperna sker inte via ett skifte i den exekutiva makten, utan genom att den som innehar makten tvärtom sitter kvar och ökar sin makt. Det sker genom en medveten försvagning av de institutionella mekanismer som upprätthåller maktdelningen i samhället, och genom att försvåra oppositionens möjlighet att verka.

Och det sker på juridisk väg. Trumps angrepp på det lagstiftande ”träsket” i Washington och den granskande makten i form av medier, och hans strategi att använda lagboken för att ifrågasätta valet ingår i arsenalen för vår tids statskupper.

3 Det tredje kännetecknet för den nya tidens statskupper är att de strategiskt försöker underminera valet som demokratisk mekanism, och manipulera valutgången till fördel för den sittande makten. Det kan ske genom att försvåra registrering inför valet, eller genom att manipulera valdistriktens gränser på ett sätt som gynnar den sittande makten. Gemensamt för åtgärderna är att de är strategiska – eftersom de sker långt innan valet är de svårare att uppmärksamma av internationella observatörer.

I linje med detta har Trumps administration försökt minska deltagandet i områden med många demokratiska väljare, och försvåra poströstandet under pandemin. Ett axplock: I Florida har tidigare fängelsedömda krav på sig att återbetala sina skulder för att få rösta. I Georgia har vallokaler stängts i storstäder och svarta områden, vilket gör att människor fått köa i timmar för att få rösta. Strategin har inte gått obemärkt förbi. Det påtalades innan valet, också i Sverige. Trots detta har diskussionen mest kommit att handla om påstått fusk under själva valet, inte om det som skett innan. Det är i linje med strategin.

Det amerikanska valet sker i ett känsligt historiskt läge. Forskare har under flera år varnat för demokratins tillbakagång, även i länder med historiskt sett stabila demokratier. Trump har uttryckligen sagt att han inte kommer acceptera ett nederlag i valet. Intentionen att kuppa demokratin ligger i öppen dager. Stödet för Trump bland svenska politiker är därför långt allvarligare än vad som framgår i en debatt mellan nationalism och globalism.

Demokratins fortlevnad, både här i Sverige och i världen hänger mycket på vilka slutsatser vi drar nu. Händelserna i det amerikanska valet 2020 kräver ett realistiskt förhållningssätt, ett nyanserat språkbruk och en förändrad ledstjärna i arbetet för demokrati hos samtliga partier i Sverige:

Det är viktigare än någonsin att inte försköna, utan benämna det som sker vid sitt rätta namn. Vad vi ser i USA i skrivande stund är ett försök till statskupp i demokratins namn för att avskaffa demokratin. Allt talar för att kuppförsöket misslyckas. Men det är likväl ett försök. Synen på demokrati måste nyanseras. Otaliga är de politiker och debattörer som nu går in och försvarar demokratin mot dess fiender.

Men uppgiften är inte att försvara demokrati till varje pris som helst, utan att ställa frågan vilken demokrati som är värd att försvara. Det finns legitim kritik att rikta mot dagens demokratier vad gäller deras förmåga att hantera galopperande ekonomisk ojämlikhet, ökad

polarisering mellan stad, land och förort, och gränsöverskridande problem i form av migration och miljöförstöring. Den kritiken måste tas på allvar. Det försvårar auktoritära populisters väg till makten.

En kris är början på något nytt. Sverige har under lång tid blickat mot USA som sin demokratiska ledstjärna. Men det är dags att tänka om.

Den polarisering som existerar där behöver inte upprepas här. De ekonomiska ojämlikheter som alstras där behöver inte få fäste här. De nordiska länderna har historiskt förenat demokrati med en stark välfärdsstat. Den kombinationen slog effektivt undan benen på de krafter som ville exploatera politiskt missnöje. Det är dags för Sverige att blicka framåt med den lärdomen i bagaget.

Sofia Näsström, professor i statsvetenskap, Uppsala universitet "

"Ledare: Trump släpar den amerikanska fanan i smutsen

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Ur ett perspektiv är Donald Trumps vägran att erkänna sig besegrad mest patetisk. Mannen som lovade att amerikanerna skulle hinna bli trötta på att vinna under hans presidentskap visar sig vara världens sämste förlorare.

Men på ett annat plan är det som pågår i USA inte bara skandalöst, utan ödesdigert för demokratin. Och Trump är inte den ende marodören. Han har god hjälp av sitt republikanska parti. När utrikesminister Mike Pompeo talar om ”en mjuk övergång till den andra Trumpadministrationen” är det ingen vanlig sarkasm, utan auktoritärt rotad – och mycket farlig – cynism.

Trump och hans medbrottslingar hävdar alltså att Demokraterna och Joe Biden har stulit valet genom att fuska i grotesk omfattning. Hittills har inte en tillstymmelse till bevis presenterats. De stämningar som lämnats in är så uselt underbyggda att domarna undrar vad poängen är. Lösa rykten på nätet räcker faktiskt inte.

New York Times (11/11) har talat med företrädare för nästan alla delstaterna, många av dem republikaner, som vittnar om att valet har fungerat utan större mankemang. Då ställde ändå coronapandemin och det för amerikanska förhållanden höga deltagandet särskilda krav.

Det finns, som vanligt, enstaka personer som har försökt rösta utan att ha rätt till det. Men det är randföreteelser. Omräkning kommer att ske

på ett par ställen, för det stipulerar reglerna när resultatet är relativt jämnt. Men Trump skulle behöva underkänna oerhörda mängder röster för att ha en chans.

Stora praktiska problem uppstår för den som vill manipulera en så decentraliserad valprocess som den amerikanska. Fuskaren behöver engagera hundratusentals personer på olika nivåer, tjänstemän som partigängare, och hoppas att domstolarna spelar med under täcket. Årets utökade poströstning gör ingen skillnad i det avseendet.
Den kommission mot valfusk som Trump själv tillsatte efter valet 2016 hittade ingenting. Också denna gång är hans enda argument i själva verket en stor fet lögn.

Ansträngningarna att diskvalificera valet har ytterligare två höga barriärer att ta sig över. För det första har Joe Biden nationellt vunnit nästan fem miljoner fler röster än motståndaren. För det andra har han plockat hem en lika stor majoritet i elektorskollegiet som Trump för fyra år sedan.

Få republikaner har gratulerat Joe Biden till segern, trots att åtskilliga av dem inser att den är ett faktum. Att stöta sig med Trump och hans kärntrupper är riskabelt.

Teoretiskt skulle delstatskongresser med republikansk majoritet kunna utse andra elektorer än väljarna ville ha. Eric Trump, sonen, har lekt med tanken. Legitimiteten skulle vara noll. Det vore i praktiken ett försök till statskupp.

Att det ordet ens kan nämnas i ett amerikanskt sammanhang är en del av Donald Trumps arv. Sedan länge är det väl känt att han saknar respekt för rättsväsendet och de institutioner demokratin vilar på. Men den ”fria världens ledare” tycks nu redo till vilka excesser som helst för att slingra sig ur nesan av ett nederlag.

Diverse diktaturer noterar vad som händer. De vanliga pekpinnarna från USA är tydligen inget att ta på allvar. Vladimir Putin och Xi Jinping gnuggar händerna när Trump släpar den amerikanska fanan i smutsen.

När Joe Biden till sist svärs in som ny president kan Trump ha tillfogat den amerikanska demokratin varaktiga skador. Risken är att tilliten till valsystemet ödeläggs för lång tid framöver i en alltför stor del av befolkningen.

Trump yrar om fusk. Men demokratins verklige dödgrävare är han själv.

DN 12/11 2020 "

" Björn af Kleen: Är Trumps tal om valfusk tomt skrammel eller början på en statskupp?

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Skrammel från tom tunna eller starten på en statskupp? Republikanska makthavare i USA underblåser Donald Trumps påståenden om valfusk. En långsiktig kampanj som får blodet att koka i Trumpväljare.

Sju av tio republikaner säger nu att presidentvalet inte utfördes på ett rättvist sätt. Siffran, som kommer från en undersökning utförd av den amerikanska nyhetssajten Politico, säger något om Trumps fortsatta grepp om partiet. Även som förbrukad president, som *lame duck*, är Trumps ord lag för miljoner väljare.

78 procent av de republikaner som tror att oegentligheter ägt rum riktar sina misstankar mot poströstningen, som de tror resulterat i ”utbrett fusk”. En föreställning som Trump aktivt underblåst under en flera månader lång förhandskampanj mot valresultatets tillförlitlighet. 84 procent av de som misstänker att fusk ägt rum tror att detta gynnade Joe Biden.

Enligt en undersökning från nyhetsbyrån Reuters uppger dock 50 procent av republikanerna att Biden har vunnit valet. Siffror från Reuters och Ipsos, redovisade av tv-kanalen MSNBC, antyder att bara 3 procent av amerikanerna tror att Trump vunnit valet.

Det saknas bevis för utbrett valfusk. New York Times har ringt runt till valgeneraler i 50 delstater – de 45 generaler som svarat tidningen, både republikaner och demokrater, säger att valet har gått bra. Men Trump har konsekvent undergrävt förtroendet för medier och byråkratiska institutioner. Och hans väljare känner sig intelligenta när de ifrågasätter vedertagna sanningar.

Som Cindy Monoghan-Holocomb, en Trumpväljare som jag intervjuade i Alabama i samband med mellanårsvalet 2018.

På Facebook har Monoghan-Holocomb gratulerat Trump till vinsten i årets presidentval. Hon lutar sig mot sitt bondförnuft. Skulle Trump, som lockade hundratusentals gräsrötter till valmöten under hösten, ha förlorat till Joe Biden, en 77-åring som betydligt färre entusiasmerades av? Omöjligt.

Allt fler ur det republikanska partiets elitskikt bekräftar Trumps desinformation, eller låter åtminstone bli att offentligt korrigera presidenten när han sprider lögner. Ronna McDaniel, ordförande för den republikanska partiapparaten Republican National Committee, har uppmanat lokala partiledare att ställa sig bakom Trumps påståenden om valfusk.

Majoritetsledaren i senaten, Mitch McConnell, just återvald i Kentucky, påstår att Trumps farhågor om fusk är 100 procent giltiga.

Senatorn Lindsey Graham från South Carolina hävdar att Republikanernas framtid står på spel om valprocessen inte granskas.

Justitieministern William Barr har gett federala åklagare grönt ljus till att ”undersöka oegentligheter i rösträkningen”. Ett brott mot praxis

som fick en underordnad, chefen för justitiedepartementets avdelning för brott i samband med val, Richard Pilger, att lämna sin tjänst i veckan.

Rupert Murdochs amerikanska nyhetsredaktioner, som Fox News och New York Post, har visserligen erkänt Joe Biden som vinnare av valet. Men enskilda profiler i koncernen, med enormt genomslag i sociala medier, har samtidigt bekräftat Trumps påståenden. Programledaren Lou Dobbs på kanalen Fox Business säger: ”Många försöker stjäla detta val från president Trump. Det råder ingen tvekan om det.”

Hur effektiv är Trumps desinformationskampanj? Ska den betraktas som starten på en statskupp? Att ta i, säger vissa analytiker.

Biden har vunnit valet med marginal. Ledare från världens alla hörn har erkänt Biden som tillträdande president. Även Trumpvänner, som Israels premiärminister Benjamin Netanyahu, har officiellt gratulerat Biden till segern. Amerikaner har dansat på gatorna i lättnad över det kommande skiftet i Vita huset.

Den här skolan betraktar Trumps larm om fusk som skrammel från tom tunna. Programledaren Lawrence O’Donnell på MSNBC föreslår att man betraktar Trumpregeringen som ett stökigt rockband på väg att checka ut från ett hotell. En del möbler kanske måste bytas ut på kuppen. Ett jäkla liv i lobbyn ett tag. Men snart är buset borta och då kan resten av hotellgästerna andas ut.

Republikanska profiler som bekräftar Trump vill egentligen mest hålla sig väl med presidenten och hans väljare, menar välvilliga bedömare. Snart kommer Trump att tvingas inse faktum och börja packa väskorna. ”De tror, uppenbarligen, att presidenten behöver lite uppmuntran och egenvård innan han gör det rätta”, skriver kolumnisten Michael Gerson i Washington Post om dessa medberoende republikaner.

Det synsättet, invänder Michael Gerson, underskattar Trumps farlighet.

Den sittande presidenten är beredd att gå exakt så långt som det republikanska partiet tillåter honom att gå, säger Gerson. Han har ingen spärr, inget ansvarskännande för landet. Om inte partieliten hejdar presidentens diktatoriska instinkter kommer Trump att försöka fullborda en statskupp i vinter, blir slutsatsen av Gersons resonemang.

Den ansedde historieprofessorn, författaren och aktivisten Timothy Snyder är övertygad om det: i tjugo Twittermeddelanden skriver Snyder, expert på auktoritära regimer i östra Europa, att man inte bör vilseledas av Trumpkampanjens amatörism.

Att Trumpadvokaten Rudy Giuliani kallar till presskonferens utanför trädgårdsfirman Four Seasons Total Landscaping i stället för lyxhotellet Four Seasons i Philadelphia, när han ska redogöra för valfusk, betyder inte att statskuppen automatiskt misslyckas, även om inramningen framstår som dråplig.

Det är bara bra för Trump om befolkningen invaggas i en falsk trygghet om upprorsmakarnas inkompetens. Kuppen måste aktivt motarbetas av civilsamhället: ”Fredliga demonstrationer efter val är en nödvändig övergångsfas från auktoritära samhällen, som i Polen 1989, Serbien 1999, eller Belarus i detta nu”, skriver Timothy Snyder. ”Dansa efter bröllopet, inte innan. Ta ansvar, amerikaner.”

En framgångsrik revolution skulle kräva samarbete från republikaner i delstatsparlamenten.

Om lagstiftare ute i staterna vägrar att certifiera Bidens vinst och därmed stoppar utnämningen av elektorer – de som i praktiken väljer presidenten – skulle valresultatet kunna utjämnas till oavgjort.

I ett sådant scenario avgör representanthuset valet, och där hade Republikanerna före valet majoritet i 26 delstatsdelegationer runt om landet (rösträkningen pågår fortfarande men sannolikt behåller partiet majoriteten). Det betyder att Republikanerna skulle kunna utse presidenten i höstens val, det vill säga Trump.

Lagstiftare på delstatsnivå försäkrade före valet att man *inte* hade för avsikt att lägga sig i utnämningen av elektorsröster, alltså försöka påverka valutgången i efterhand. Men under veckan har trycket ökat från centralt placerade republikaner som Lindsey Graham – som enligt Politico sagt att alla verktyg ”ska upp på bordet”. Detta som ett motvärn mot ”korruptionen” som man hävdar att Demokraterna ägnat sig åt i årets val.

I vågmästarstaten Pennsylvania, där Biden utropades som segrare i lördags, kallade 20 lokala lagstiftare till en presskonferens i tisdags. Upprorsmakarna – en republikansk minoritet utan stöd från partiets lokala ledare – uttryckte ”allvarlig oro” över delstatens framtid och krävde en granskning av valsedlarna.

Kommer fler tunga republikaner att underblåsa ett kuppförsök?
Utrikesministern Mike Pompeo, en konservativ politiker med presidentambitioner, fick på tisdagskvällen frågan om han tänkte bidra till en fredlig överlämning av regeringsmakten till Joe Biden.

Pompeo svarade att han gärna bidrar till en smidig maktöverlämning till en andra Trumpregering. Sedan log han vid podiet och försäkrade att successionen till nästa administration skulle gå rätt till.

Ungefär så långt tycks Trumps ministrar vara villiga att gå just nu. Ett retoriskt stöd räcker kanske inte för att diskvalificera valresultatet 2020.

Men alla antydningar från republikanska ledare om att Demokraterna fuskat får blodet att koka i 70 miljoner Trumpväljare. En start, kanske, på en republikansk presidentkampanj inför 2024.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

" Martin Gelin: Republikanernas lek med elden kan ge stora skador

DN FREDAG 13 NOVEMBER 2020

New York. Flera tunga republikaner erkänner att Donald Trumps anklagelser om valfusk är grundlösa. Men de ställer sig ändå bakom dem av politiska skäl. Det är en lek med elden som kan sluta med att den amerikanska demokratin får oåterkalleliga skador.

I Washington Post berättar en högt uppsatt republikansk politiker att den senaste veckans juridiska attacker och påståenden om valfusk främst handlar om att stötta Trump efter valförlusten.

– Vad finns det för nackdelar med att blidka honom lite under den här korta perioden? Han spelar lite golf, han skriver på Twitter om några stämningar, men de stämningarna kommer att misslyckas. Sen twittrar han lite mer om att valet stals från honom och till slut kommer han att avgå, säger republikanen.

På CNN säger flera tunga republikaner likaså att det som pågår i USA inte bör liknas vid en statskupp, utan mest är ett försök av Republikanernas partietablissemang att blidka presidenten, som är deppig efter nederlaget mot Biden.

– De säger att Trump aldrig kommer att erkänna nederlaget, men han kommer att avgå. Det kommer att ske en fredlig maktöverlämning. Men de säger detta anonymt, eftersom de inte vill göra Trump upprörd och eftersom de vill slippa dödshot från hans anhängare, säger CNN:s Jake Tapper.

För Politico uppger republikanska senatorer i sin tur att alla de här utspelen om valfusk i själva verket bara handlar om att piska upp vrede för att mobilisera väljare i de viktiga senatsvalen i Georgia i januari. Där står två senatsplatser på spel som kan avgöra om demokrater eller republikaner får makten i senaten de kommande åren.

– Vi behöver Trumps väljare. Han har starkt stöd där ute och vi behöver hans hjälp i Georgia, säger en senator, också anonymt. Lättsamheten i dessa uttalanden står i bjärt kontrast till vad som faktiskt står på spel. När republikanerna ställer sig bakom Donald Trumps påståenden om valfusk hjälper de till att sprida lögner och konspirationsteorier som kan åsamka oåterkalleliga skador på amerikansk demokrati.

Republikanerna leker med elden, men det är hela USA som kan brinna upp.

Initialt verkade det som att flera republikaner förstod riskerna med detta. Flera av partiets nyckelpersoner tog öppet avstånd från Trumps påståenden om valfusk.

– Presidentens påståenden är väldigt störande eftersom han kommer med väldigt, väldigt hårda anklagelser utan några bevis, sade Pat Toomey, republikansk senator i Pennsylvania, i förra veckan.

– Min personliga åsikt är att den federala regeringen inte bör lägga sig i hur delstater sköter sina val, sade Republikanernas ledare i senaten

Mitch McConnell tidigare – för att senare säga att presidenten har 100 procents rätt att kräva att anklagelser om valfusk prövas rättsligt.
På Fox News, i vanliga fall lojala mot Trump, har vi likaså sett flera tv-ankare som tagit avstånd från Trumps påståenden.

Men efter att Biden utropats till presidentvalets segrare i helgen verkar Republikanerna ha fattat ett kollektivt beslut om att det är bättre att stå bakom Trump och hans attack på demokratin, även om de själva erkänner anonymt att de inte tror att det finns någon grund för påståendena.

Mitt Romney, som först kallade Trumps anklagelser ”ansvarslösa” har nu gjort en rad tvetydiga uttalanden som tycks ge stöd åt Trumps juridiska attacker.

Strax efter att Donald Trump vann presidentvalet 2016 gjorde jag en intervju med den konservativa debattören David Frum, som var rådgivare till George W Bush men som varit en av Trumps främsta kritiker. Han sade att det republikanska partiet, genom att ställa sig bakom Trump, kunde åsamka oåterkalleliga skador på amerikansk demokrati.

– Om konservativa övertygas om att de inte kan vinna demokratiska val kommer de inte överge sin ideologi, de kommer överge demokratin, sade Frum.
Det verkar vara just det vi nu ser.

Martin Gelin "

Klimatet och FNs mål för framtiden

Det största problemen i världen nu är klimatkrisen, coronasjukan och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden. Alla enskilda och alla myndigheter och organisationer bör observera detta.

Förentaa nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FNs mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: **Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 (pdf 782 kB) :**

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetsuppbyggnad, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmuntras att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser
Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.

Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottentrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald
Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
https://www.regeringen.se/sveriges-regering/

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.
- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.
- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.
- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.
- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.
- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.
- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.
- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.
- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.
- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.
- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.
- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.
- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.
- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.
- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.
- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.
- **Genomförande och globalt partnerskap**

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

1.1 Senast 2030 avskaffa den extrema fattigdomen för alla människor överallt. Med extrem fattigdom avses för närvarande människor som lever på mindre än 1,25 US-dollar per dag.

1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

1.3 Införa nationellt lämpliga system och åtgärder för socialt skydd för alla, inklusive grundskydd, och senast 2030 säkerställal att de omfattar en väsentlig andel av de fattiga och de utsatta.

1.4 Senast 2030 säkerställa att alla män och kvinnor, i synnerhet de fattiga och de utsatta, har lika rätt till ekonomiska resurser, tillgång till grundläggande tjänster, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till arv, naturresurser, lämplig ny teknik och finansiella tjänster, inklusive mikrokrediter.

1.5 Till 2030 bygga upp motståndskraften hos de fattiga och människor i utsatta situationer och minska deras utsatthet och sårbarhet för extrema klimatrelaterade händelser och andra ekonomiska, sociala och miljömässiga chocker och katastrofer.

1.a Säkra en betydande resursmobilisering från en mängd olika källor, inklusive genom ökat utvecklingssamarbete, i syfte att ge utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, tillräckliga och förutsebara medel för att genomföra program och politik för att avskaffa all form av fattigdom.

1.b Upprätta sunda policy ramverk på nationell, regional och internationell nivå på grundval av utvecklingsstrategier som stödjer de fattiga och tar hänsyn till jämställdhetsaspekter, för att stödja ökade investeringar i åtgärder för att avskaffa fattigdom.

Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

2.1 Senast 2030 avskaffa hunger och garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om.

2.2 Senast 2030 avskaffa alla former av undernäring, bland annat genom att senast 2025 nå de internationellt överenskomna målen i fråga om tillväxthämning och undervikt bland barn under fem år, samt tillgodose tonårsflickors, gravida och ammande kvinnors samt äldre personers näringsbehov.

2.3 Till 2030 fördubbla jordbrukets produktivitet och inkomster för småskaliga livsmedelsproducenter, i synnerhet kvinnor, ursprungsfolk, familjejordbrukare, boskapsskötande nomader samt fiskare, inklusive genom säker och lika tillgång till mark, andra produktionsresurser och insatsvaror, kunskap, finansiella tjänster och marknader samt möjligheter till förädling och sysselsättning utanför jordbruket.

2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väder- förhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar markoch jordkvaliteten.

2.5 Senast 2020 upprätthålla den genetiska mångfalden av fröer, odlade växter, produktionsdjur och tamdjur samt deras besläktade vilda arter, bland annat med hjälp av välskötta och diversifierade frö- och växtbanker på nationell, regional och internationell nivå. Främja

tillträde till samt rimlig och rättvis fördelning av de fördelar som uppstår vid användning av genetiska resurser och därmed förknippad traditionell kunskap, i enlighet med internationella avtal.

2.a Öka investeringarna, bland annat genom stärkt internationellt samarbete, i infrastruktur på landsbygden, forsknings- och rådgivningstjänster för jordbruket, teknikutveckling samt genbanker för växter och husdjur i syfte att öka jordbrukets produktionskapacitet i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna.

2.b Korrigera och förhindra handelsbegränsningar och snedvridningar på världsmarknaderna för jordbruksprodukter, inklusive genom att parallellt avskaffa alla former av exportsubventioner inom jordbruket liksom alla exportåtgärder med motsvarande verkan, i enlighet med mandatet för Doharundan.

2.c Vidta åtgärder för att säkerställa väl fungerande marknader och derivatmarknader för jordbruksråvaror. Underlätta tillgången till aktuell marknadsinformation, inklusive om livsmedelsreserver, i syfte att bidra till att begränsa extrema svängningar i livsmedelspriser

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

3.1 Till 2030 minska mödra-dödligheten i världen till mindre än 70 dödsfall per 100 000 förlossningar med levande barn.

3.2 Senast 2030 säkerställa att inga spädbarn eller barn under fem år dör av orsaker som hade kunnat förebyggas. Alla länder bör sträva efter att minska den neonatala dödligheten till högst tolv dödsfall per 1 000 levande födda och dödligheten bland barn under fem år till högst 25 dödsfall per 1 000 levande födda.

3.3 Senast 2030 utrota epidemierna av aids, tuberkulos, malaria och försummade tropiska sjukdomar samt bekämpa hepatit, vattenburna sjukdomar och andra smittsamma sjukdomar.

3.4 Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar med en tredjedel samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.

3.5 Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk.

3.6 Till 2020 halvera antalet dödsfall och skador i trafikolyckor i världen.

3.7 Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, inklusive familjeplanering, information och utbildning, och att reproduktiv hälsa integreras i nationella strategier och program.

3.8 Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla, som även skyddar mot ekonomisk risk, tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård av god kvalitet liksom tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin av god kvalitet.

3.9 Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontamineringav luft, vatten och mark.

3.a Stärka genomförandet av Världshälsoorganisationens ram-konvention om tobakskontroll i alla länder, där så är lämpligt.

3.b Stödja forskning om och utveckling av vaccin och läkemedel mot de smittsamma och ickesmittsamma sjukdomar som i första hand drabbar utvecklingsländer. Sörja för tillgång till ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin, i enlighet med Doha-deklarationen om TRIPS-avtalet och folkhälsa, i vilken det bekräftas att utvecklingsländerna har rätt att fullt ut utnyttja den flexibilitet som avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter erbjuder för att skydda folkhälsan och, framför allt, säkerställa att alla har tillgång till läkemedel.

3.c Väsentligt stärka finansieringen av hälso- och sjukvården liksom insatserna för att rekrytera, utveckla, utbilda och behålla hälso- och sjukvårdspersonal i utvecklingsländerna, särskilt i de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

3.d Stärka alla länders, i synnerhet utvecklingsländernas, kapacitet när det gäller tidig varning, riskreducering och hantering av nationella och globala hälsorisker.

Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

4.1 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.

4.2 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan.

4.3 Senast 2030 säkerställa alla kvinnor och män lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet till en överkomlig kostnad.

4.4 Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland r tekniska färdigheter och yrkeskunnande, för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.

4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerstäla lika tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

4.6 Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.

4.7 Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar,

mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.

4.a Bygga och förbättrautbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt tar hänsyn till jämställdhetsaspekter och därmed erbjuder en trygg, fredlig, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla.

4.b Till 2020 väsentligen öka antalet stipendier i världen som kan sökas av personer från utvecklingsländer, i synnerhet de minst utvecklade länderna, små önationer under utvecking och afrikanska länder, för studier inom högre utbildning, inklusive yrkesutbildning samt informations- och kommunikationstekniska, tekniska, ingenjörsvetenskapliga och naturvetenskapliga program, i utvecklade länder och andra utvecklingsländer.

4.c Till 2030 väsentligen öka tillgången på utbildade lärare, bland annat genom internationellt samarbete kring lärarutbildning i utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.

5.2 Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.

5.3 Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

5.4 Erkänna och värdesätta obetalt omsorgs- och hushållsarbete genom att tillhandahålla offentliga tjänster, infrastruktur och socialt skydd samt genom att främja delat ansvar inom hushållet och familjen, i enlighet med vad som är nationellt lämpligt.

5.5 Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

5.6 Säkerställa allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och reproduktiva rättigheter i enlighet med överenskommelserna i handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling, Pekingplattformen samt slutdokumenten från respektive översynskonferenser.

5.a Genomföra reformer för att ge kvinnor lika rätt till ekonomiska resurser, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av

egendom samt tillgång till finansiella tjänster, arv och naturresurser, i enlighet med nationell lagstiftning.

5.b Öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors egenmakt.

5.c Anta och stärka välgrun- dad politik och genomförbar lagstiftning för att främja jämställdhet och öka alla kvinnors och flickors egenmakt på alla nivåer.

Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

6.1 Senast 2030 uppnå allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.

6.2 Senast 2030säkerställa att alla har tillgång till fullgod och rättvis sanitet och hygien och att ingen behöver uträtta sina behov utomhus. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt behoven hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.

6.3 Till 2030 förbättra vattenkvaliteten genom att minska för-oreningar, stoppa dumpning och minimera utsläpp av farliga kemikalier och material, halvera andelen obehandlat avloppsvatten och väsentligt öka återvinningen och en säker återanvändning globalt.

6.4 Till 2030 väsentligt effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer samt säkerställa hållbara uttag och en hållbar försörjning med sötvatten för att angripa vattenbristen och väsentligt minska det antal människor som lider av vattenbrist.

6.5 Senast 2030 genomföra en integrerad förvaltning av vatten-resurser på alla nivåer, när så är lämpligt genom gränsöverskridan- de samarbete.

6.6 Senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade eko-systemen, däribland berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar.

6.a Till 2030 utöka det internationella samarbetet och stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna inom vatten- och

sanitetsrelaterade verksamheter och program, inklusive genom tekniker för vatteninsamling, avsaltning, vatteneffektivitet, rening av avloppsvatten, återvinning och återanvändning.

6.b Stödja och stärka lokalsamhällenas deltagande i arbetet med att förbättra vatten- och sanitetshanteringen.

Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

7.1 Senast 2030 säkerstäl- la allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga och moderna energitjänster.

7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

7.3 Till 2030 fördubbla den globala förbättringstakten vad gäller energieffektivitet.

7.a Till 2030 stärka det internationella samarbetet för att un- derlätta tillgång till forskning och teknik inom ren energi, inklusive förnybar energi, energieffektivitet samt avancerad och renare fossilbränslebaserad teknik, samt främja investeringar i energiinfrastruktur och ren energiteknik.

7.b Till 2030 bygga ut infrastrukturen och uppgradera tekniken för att leverera moderna och hållbara energitjänster till alla i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

8.1 Upprätthålla ekonomisk tillväxt per capita i enlighet med nationella förhållanden och i synnerhet en BNP-tillväxt på minst 7 procent per år i de minst utvecklade länderna.

8.2 Uppnå högre ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk uppgradering och innovation, bland annat genom att fokusera på sektorer med högt förädlingsvärde och hög arbetsintensitet.

8.3 Främja utvecklingsinrik- tad politik som stöder produktiv verksamhet, skapande av anständiga arbetstillfällen, företagande, kreativitet och innovation samt uppmuntra att mikroföretag liksom små och medelstora företag växer och blir en del av den formella ekonomin, bland annat genom tillgång till finansiella tjänster.

8.4 Fram till 2030 successivt förbättra den globala resurseffektiviteten i konsumtionen och produktionen samt sträva efter att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring, i enlighet med det tioåriga ramverket för hållbar konsumtion och produktion, med de utvecklade länderna i täten.

8.5 Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

8.6 Till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

8.7 Vidta omedelbara och effektiva åtgärder för att avskaffa tvångsarbete, modernt slaveri och människohandel och säkra att de värsta formerna av barnarbete, inklusive rekrytering och användning av barnsoldater, förbjuds och upphör. Avskaffa alla former av barnarbete senast 2025.

8.8 Skydda arbetstagarnas rät- tigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetstagare, inklusive arbetskraftsinvandrare, i synnerhet kvinnliga migranter, och människor i otrygga anställningar.

8.9 Senast 2030 utarbeta och genomföra politik för hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

8.10 Stärka de inhemska finansinstitutens kapacitet att främja och utöka tillgången till bank- och försäkringstjänster samt finansiella tjänster för alla.

8.a Öka det handelsrelatera- de stödet (Aid for Trade) till utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, bland annat genom den förstärkta integrerade ramverket för handelsrelaterat tekniskt bistånd till de minst utvecklade länderna (Enhanced Integrated Framework for Tra- derelated technical Assistance to Least Developed Countries).

8.b Senast 2020 utarbeta och börja tillämpa en global strategi för ungdomssysselsättning samt genomföra Internationella arbetsorganisationens globala sysselsättningspakt.

Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation

9.1 Bygga ut tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet, inklusive regional och gränsöverskridande infrastruktur, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande, med fokus på ekonomiskt överkomlig och rättvis tillgång för alla.

9.2 Verka för en inkluderande och hållbar industrialisering. Till 2030 avsevärt öka industrins andel av sysselsättning och BNP, i enlighet med nationella förhållanden, och fördubbla denna andel i de minst utvecklade länderna.

9.3 Öka tillgången för småskaliga industriföretag och andra företag, i synnerhet i utvecklingsländerna, till finansiella tjänster, inklusive överkomliga krediter, samt deras integrering i värdekedjor och marknader.

9.4 Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.

9.5 forskningen och industrisektorernas tekniska kapacitet i alla länder, i synnerhet utvecklingsländerna, bland annat genom att till 2030 uppmuntra innovation och väsentligt öka det antal personer som arbetar med forskning och utveckling per 1 miljon människor liksom de offentliga och privata utgifterna för forskning och utveckling.

9.a Främja utbyggnad av hållbar och motståndskraftig infrastruktur i utvecklingsländerna genom ökat finansiellt, teknologiskt och tekniskt stöd till afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små önationer under utveckling.

9.b Stödja inhemsk teknikutveckling, forskning och innovation i utvecklingsländerna, inklusive genom att säkerställa en gynnsam policymiljö för exempelvis industriell diversifiering och förädling av råvaror.

9.c Väsentligt ökad tillgången till informations- och kommunikationsteknik samt eftersträva allmän och ekonomiskt överkom-ig tillgång till Internet i de minst utvecklade länderna senast 2020.

Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

10.1 Till 2030 successivt uppnå och upprätthålla en inkomsttillväxt högre än det nationella genomsnittetför de 40 procent av befolningen som har lägst inkomst.

10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människors, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

10.3 Säkerställa lika möjligheter och minska förekomsten av ojämlika utfall, bland annat genom att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis och främja lagstiftning, politik och åtgärder av lämpligt slag i detta hänseende.

10.4 Besluta om politik, särskilt finans-, löne- och socialskyddspolitik, och successivt uppnå ökad jämlikhet.

10.5 Förbättra regleringen och övervakningen av globala finansmarknader och finansinstitut samt stärka genomförandet av sådana regleringar.

10.6 Säkra stärkt representa- tion och röst till utvecklingsländer i beslutsfattandet i globala internationella ekonomiska och finansiella institutioner i syfte att göra dessa mer effektiva, trovärdiga, ansvarsskyldiga och legitima.

10.7 Underlätta en ordnad, säker, reglerad och ansvarsfull migration och rörlighet av personer, inklusive genom planerad och väl fungerande migrationspolitik.

10.a Genomföra principen om särskild och differentierad behandling för utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, i enlighet med Världshandelsorganisationens avtal.

10.b Uppmuntra offentligt utvecklingsbistånd och finansiella flöden, inklusive utländska direktinvesteringar, till de stater där behovet är som störst, i synnerhet de minst utvecklade länderna, afrikanska länder, små önationer under utveckling samt kustlösa utvecklingsländer, i enlighet med deras nationella planer och program.

10.c Senast 2030 minska transaktionskostnaderna för migranters remitteringar till mindre än 3 procent samt avskaffa remitteringskorridorer där kostnaderna överstiger 5 procent.

Mål 11. Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

11.1 Senast 2030 säkerställa tillgång för alla till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder och grundläggande tjänster samt rusta upp slumområden.

11.2 Senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

11.3 Till 2030 verka för en inkluderande och hållbar urbanisering samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bosättningar i alla länder.

11.4 Stärka insatserna för att skydda och trygga världens kultur- och naturarv.

11.5 Till 2030 väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer, inklusive vattenrelaterade katastrofer. Även tillse att de direkta ekonomiska förlusterna till följd av sådana katastrofer, i form av lägre global BNP, minskar väsentligt. Särskilt fokus bör ligga på att skydda de fattiga och människor i utsatta situationer.

11.6 Till 2030 minska städernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.

11.7 Senast 2030 tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

11.a Främja positiva ekonomiska, sociala och miljömässiga kopplingar mellan stadsområden, stadsnära områden och landsbygdsområden genom att stärka den nationella och regionala utvecklingsplaneringen.

11.b Till 2020 väsentligen öka det antal städer och samhällen som antar och genomför integrerade strategier och planer för inkludering, resurseffektivitet, begränsning av och anpassning till klimatförändringarna och motståndskraft mot katastrofer samt utveckla och genomföra, i linje med Sendaramverket för katastrofriskreducering 2015–2030, en samlad katastrofriskhantering på alla nivåer.

11.c Stödja de minst utvecklade länderna, inklusive genom finansiellt och tekniskt bistånd, att bygga hållbara och motståndskraftiga byggnader av lokala material.

Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

12.1 Genomföra det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Alla länder vidtar åtgärder, med de utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklings- ländernas utveckling och förutsättningar.

12.2 Senast 2030 uppnå en hållbar förvaltning och ett effektivt nyttjande av naturresurser.

12.3 Till 2030, halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd

12.4 Senast 2020 uppnå miljövänlig hanteringav kemikalier och alla typer av avfall under hela deras livscykel, i enlighet med överenskomna internationella ramverket, samt avsevärt minska utsläppen av dem i luft, vatten och mark i syfte att minimera deras negativa konsekvenser för människors hälsa och miljön.

12.5 Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

12.6 Uppmuntra företag, särskilt stora och multinationella företag, att införa hållbara metoder och att integrera hållbarhetsinformation i sin rapporteringscykel.

12.7 Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder, i enlighet med nationell politik och nationella prioriteringar.

12.8 Senast 2030 säkerställa att människor överallt har den information och medvetenhet som behövs för en hållbar utveckling och livsstilar i harmoni med naturen.

12.a Stödja utvecklingsländerna att stärka sin vetenskapliga och tekniska kapacitet att utvecklas i riktning mot mer hållbarar konsumtions- och produktionsmönster.

12.b Utveckla och genomföra verktyg för att övervaka hur en hållbar utveckling påverkar en hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

12.c Rationalisera ineffektiva subventioner av fossila bränslen som uppmuntrar till slösaktig konsumtion genom att undanröja snedvridningar på marknaden, i enlighet med nationella förhållanden. Detta kan till exempel omfatta att omstrukturera beskattningen och avveckla eventu- ella skadliga subventioner för att avspegla deras effekter på miljön. En sådan politik måste ta full hänsyn till utvecklingsländernas särskilda behov och förhållanden och minimera eventuella negativa effekter på deras utveckling på ett sätt som skyddar de fattiga och de berörda samhällena.

Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser*

13.1 Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder.

13.2 Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå.

13.3 Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning.

13.a Fullfölja det åtagande som de utvecklade länder som är parter i Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar gjort gällande en målsättning att till 2020 gemensamt mobilisera 100 miljarder US-dollar årligen från alla typer av källor för att tillgodose utvecklingsländernas behov vad gäller meningsfulla begränsningsåtgärder och insyn i genomförandet samt så snart som möjligt finansiera och operationalisera den gröna klimatfonden fullt ut.

13.b Främja mekanismer för att höja förmågan till effektiv klimatrelaterad planering och förvaltning i de minst utvecklade länderna, med särskilt fokus på kvinnor, ungdomar samt lokala och marginaliserade samhällen.

* Med beaktande av att Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna.

Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

14.1 Till 2025 förebygga och avsevärt minska alla slagsföroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförselav nä- ringsämnen.

14.2 Senast 2020 förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt för att undvika betydande negativa konsekvenser, bland annat genom att stärka deras motståndskraft, samt vidta åtgärder för att återställa dem i syfte att uppnå friska och produktiva hav.

14.3 Minimera och åtgärda med havsförsurningens konsekvenser, bland annat genom ökat vetenskapligt samarbete på alla nivåer.

14.4 Senast 2020 införa en effektiv fångstreglering och stoppa överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder samt genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden så snabbt som möjligt, åtminstone till de nivåer som kan producera maximalt hållbart uttag, fastställt utifrån deras biologiska egenskaper.

14.5 Senast 2020 skydda minst 10 procent av kust- och havsområdena, i överensstämmelse med nationell och internationell rätt och på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga rön.

14.6 Senast 2020 förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske, avskaffa subventioner som bidrar till olagligt, orapporterat och oreglerat fiske och avstå från att införa nya sådana subventioner, med erkännande av att en ändamåls-

enlig och effektiv särskild och differentierad behandling av utvecklingsländerna och de minst utvecklade länderna bör vara en integrerad del av förhandlingarna om fiskesubventioner i Världshandelsorganisationen.

14.7 Till 2030 öka den ekonomiska nyttan för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna av ett hållbart nyttjande av marina resurser, bland annat genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

14.a Öka den vetenskapliga kunskapen, utveckla forskningskapaciteten och överföra havsteknik, med hänsyn tagen till den mellanstatliga oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer för överföring av havsteknik (Criteria and Guidelines on the Transfer of Marine Technology), i syfte att skapa friskare hav och öka den marina biologiska mångfaldens bidrag till utvecklingen i utvecklingsländerna, i synnerhet i små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna.

14.b Säkerställa tillträde för småskaliga ickeindustriella fiskare till marina resurser och marknader.

14.c Stärka bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna genom att genomföra internationell rätt, såsom den kommer till uttryck i Förenta nationernas havsrättskonvention (UNCLOS), som utgör den rättsliga ramen för bevarande och hållbart nyttjande av hav och havsresurser, vilket erinras om i punkt 158 i slutdokumentet The Future We Want från Förenta nationernas konferens om hållbar utveckling (Rio+20).

Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

15.1 Till 2020 bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i sötvatten och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

15.2 Till 2020 främja genomförandet av hållbart brukande av alla typer av skogar, stoppa avskogningen, återställa utarmade skogar och kraftigt öka nybeskogningen och återbeskogningen i hela världen.

15.3 Till 2030 bekämpa ökenspridning, återställa förstördmark och jord, inklusive mark som drabbats av ökenspridning, torka och översvämningar, samt sträva efter att uppnå en värld utan nettoförstöring av mark.

15.4 Senast 2030 säkerställa att bevara bergsekosystemen, inklusive deras biologiska mångfald, i syfte att öka deras förmåga att producera nytta som behövs för en hållbar utveckling.

15.5 Vidta omedelbara och betydande åtgärder för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

15.6 Främja en rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

15.7 Vidta omedelbara åtgärder för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter och inrikta åtgärderna på både utbudet av och efterfrågan på olagliga produkter från vilda djur och växter.

15.8 Senast 2020 införa åtgärder för att förhindra införseln av invasiva främmande arter och avsevärt minska deras påverkan på land- och vattenekosystem samt kontrollera eller utrota prioriterade arter.

15.9 Senast 2020 integrera ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

15.a Mobilisera och väsentligt öka de finansiella resurserna från alla källor för att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden och ekosystemen.

15.b Mobilisera betydande resurser från alla källor och på alla nivåer för att finansiera hållbart brukande av skogar och ge utvecklingsländerna lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive för bevarande och återbeskogning.

15.c Öka det globala stödet till insatser för att bekämpa tjuvjakt på och illegal handel med skyddade arter, inklusive genom att öka möjligheterna till en hållbar försörjning i lokalsamhällena.

Mål 16 Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt.

16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn

16.3 Främja rättssäkerheten på nationell och internationell nivå samt säkerställa lika tillgång till rättvisa för alla.

16.4 Till 2030 avsevärt minska de olagliga finansiella flödena och vapenflödena, öka möjligheterna att återvinna och återfå stulna tillgångar samt bekämpa alla former av organiserad brottslighet.

16.5 Väsentligt minska alla former av korruption och mutor.

16.6 Bygga upp effektiva och transparanta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.

16.8 Utvidga och stärka utvecklingsländernas deltagande i institutionerna för global styrning.

16.9 Senast 2030 tillhandahålla juridisk identitet för alla, inklusive födelseregistrering.

16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal.

16.a Stärka berörda nationella institutioner, bland annat genom internationellt samarbete, i syfte att bygga upp kapacitet på alla nivåer, i synnerhet i utvecklingsländerna, för att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet.

16.b Verka för och genomdriva icke-diskriminerande lagstiftning och politik för en hållbar utveckling.

Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Finansiering

17.1 Stärka den inhemska resursmobiliseringen, inklusive genom internationellt stöd till uvecklingsländerna, för att förbättra den inhemska kapaciteten att ta upp skatter och andra intäkter.

17.2 De utvecklade länderna ska fullt ut fullfölja sina åtagand-en i fråga om offentligt utveck- lingsbistånd, inklusive många utvecklade länders åtagande att nå målet att ge 0,7 procent av BNI till utvecklingsländer och 0,15– 0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna. De länder som ger offentligt utvecklingsbistånd uppmanas att överväga att fastställa ett mål om att ge minst 0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna.

17.3 Mobilisera additionella finansiella resurser till utvecklingsländerna från många olika källor.

17.4 Bistå utvecklingsländerna att uppnå en långsiktigt hållbar skuldsättning genom en samordnad politik som syftar till att, när så är lämpligt, främja skuldfinansiering, skuldlättnad och skuldomstrukturering samt åtgärda kraftigt skuldtyngda fattiga länders utlandsskuld för att minska skuldbördan.

17.5 Anta och genomföra investeringsfrämjande regleringar för de minst utvecklade länderna.

Teknologi

17.6 Stärka nord–syd-samarbetet, syd–syd-samarbetet och det regionala och internationella trepartssamarbetet kring och till- gången till

vetenskap, teknik och innovation samt öka kunskapsutbytet på gemensamt överenskomna villkor, inklusive genom förbättrad samordning mellan befintliga mekanismer, i synnerhet på FN-nivå, och genom en global mekanism för teknikfrämjande.

17.7 Främja utveckling, överföring och spridning av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna på gynnsamma villkor, inklusive koncessions- och förmånsvillkor, på villkor som överenskommits mellan parterna.17.8 Senast 2017 fullt ut operationaliserat teknikbanken och mekanismen för kapacitetsuppbyggnad inom vetenskap, teknik och innovation för de minst utvecklade länderna samt öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik.

Kapacitetsuppbyggnad

17.9 Öka det internationella stödet för genomförande av effektiv och riktad kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländerna till stöd för nationella planer för att genomföra alla målen för hållbar utveckling, inklusive genom samarbete nord–syd och syd–syd samt trepartssamarbete.

Handel

17.10 Främja ett universellt, regelbaserat, öppet, icke-diskriminerande och rättvist multilateralt handelssystem inom ramen för Världshandelsorganisationen, inklusive genom att slutföra förhandlingarna enligt utvecklingsagendan från Doha.

17.11 Avsevärt öka utvecklings- ländernas export, i synnerhet i syfte att fördubbla de minst utvecklade ländernas andel av den globala exporten till 2020.

17.12 Se till att alla de minst utvecklade länderna inom fastställda tidsramar bereds varaktigt tull- och kvotfritt marknadstillträde, i överensstämmelse med Världshandelsorganisationens beslut, inklusive genom att säkerställa att preferentiella ursprungsregler som gäller för import från de minst utvecklade länderna är genomblickbara och enkla, samt bidra till att underlätta marknadstillträde.

Systemfrågor

Politisk och institutionell samstämmighet

17.13 Öka den makroekonomiska stabiliteten i världen, bland annat genom politisk samordning och samstämmig politik.

17.14 Föra en mer samstämmig politik för hållbar utveckling.

17.15 Respektera varje lands politiska handlingsutrymme och ledarskap att fastställa och genomföra politik för fattigdomsutrotning och hållbar utveckling.

Partnerskap mellan flera parter

17.16 Stärka det globala partnerskapet för hållbar utveckling och komplettera det med partnerskap mellan flera parter som mobiliserar och utbyter kunskap, expertis, teknik och finansiella resurser, för att bidra till att målen för hållbar utveckling nås i alla länder, i synnerhet utvecklingsländer.

17.17 Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.

Data, övervakning och ansvarsskyldighet

17.18 Till 2020 öka stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna, inklusive de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling, för att avsevärt öka tillgången på aktuella och tillförlitliga uppgifter av hög kvalitet, uppdelade efter inkomst, kön, ålder, ras, etnicitet, migrationsstatus, funktionsnedsättning, geografisk plats och andra nationellt relevanta aspekter.

17.19 Till 2030 bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP samt stödja uppbyggnad av statistisk kapacitet i utvecklingsländerna.

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigeter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartisteer och liberaler.

Regeroingen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimnell 2 november 2020: **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf**

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:
Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

I förteckningarna i det följande noteras inte smärre avvikelser från det som står i regeringens beskrivningar.

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, för-svarsdeprtementet och miljödepartementet.

Ministrar:
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

Ministrar:

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Infratruktur hanteras av infrastruktur-departementet

Ministar:

Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se

Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet.

Ministrar:

Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet

Ministrar:

Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och närings-departementet.

Ministrar:

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet.

Ministrar:

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.
Om Statsrådsberedningen

Relaterad navigering

- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Stefan Löfven
Statsminister

Hans Dahlgren
EU-minister
Genvägar

Genvägar

- **Globala målen och Agenda 2030**
- **Innovationsrådet**
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister
Statsrådsberedningen
"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Arbetsmarknads-departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

Områden

Områden

- **Arbete mot segregation**
- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Barnets rättigheter**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Jämställdhet**
- **Nyanländas etablering**

Om Arbetsmarknadsdepartementet

Relaterad navigering

- **Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Eva Nordmark
Arbetsmarknadsminister

Åsa Lindhagen
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation
Genvägar

Genvägar

- **Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter**
- **Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik**
- **Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens jämställdhetspolitik**
- **Reformering av Arbetsförmedlingen**
- **En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020**
- **Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck**
- **Samlat grepp mot rasism och hatbrott**
- **Ordning och reda på arbetsmarknaden**

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister
Arbetsmarknadsdepartementet
"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- Arbetsmarknad
- Arbetsrätt och arbetsmiljö
- Nyanländas etablering

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Åsa Lindhagen

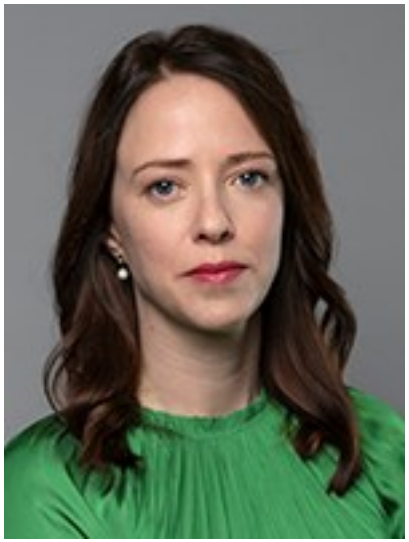

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation
Arbetsmarknadsdepartementet
"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde."

Åsa Lindhagens områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- **Bostäder och samhällsplanering**
- **Ekonomisk politik**
- **Finansmarknad**
- **Kommuner och regioner**
- **Konsumentpolitik**
- **Offentlig upphandling**
- **Skatt och tull**
- **Spelpolitik**
- **Statlig förvaltning**

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- **Finansdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Magdalena Andersson
Finansminister
Lena Micko
Civilminister
Per Bolund
Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister

Genvägar

Genvägar

- **Statens budget**

- Prognoser för den ekonomiska utvecklingen
- Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet
- För företagare med anledning av covid-19

Aktuellt från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister
Finansdepartementet
"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- Ekonomisk politik
- Skatt och tull

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d. (Tull)
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Lena Micko

Civilminister

Finansdepartementet

”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Per Bolund

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Finansdepartementet
”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Per Bolunds områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Finansmarknad

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

Försvars-departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.
Områden

Områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

Om Försvarsdepartementet

Relaterad navigering

- **Försvarsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Peter Hultqvist
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister
Försvarsdepartementet
"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- Försvar
- Militärt försvar

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

Infrastruktur-departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

Områden

Områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi
- Transporter och infrastruktur

Om Infrastrukturdepartementet

Relaterad navigering

- Infrastrukturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Tomas Eneroth
Infrastrukturminister

Anders Ygeman
Energi- och digitaliseringsminister

Genvägar

Genvägar

- Nationell infrastrukturplan 2018-2029
- Nationell godstransportstrategi
- Digitaliseringsstrategin
- Infrastrukturdepartementet på twitter
- Transportsektorn elektrifieras
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister
Infrastrukturdepartementet
"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- Transporter och infrastruktur

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
Infrastrukturdepartementet

Anders Ygemans områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Justitiedepartementet

Justitiedepartementet ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap. Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

Områden

Områden

- **Bekämpning av terrorism**
- **Civilt försvar**
- **Familjerätt**
- **Grundlagar och integritet**
- **Krisberedskap**
- **Migration och asyl**
- **Rättsväsendet**

Om Justitiedepartementet

Relaterad navigering

- **Justitiedepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Internationellt rättsligt samarbete**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister

Mikael Damberg
Inrikesminister
Genvägar

Genvägar

- Justitiedepartementets propositioner
- 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet
- Ett tryggare Sverige
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Information om viseringar (visum)
- Europeisk e-juridikportal
- Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige
- Till dig som är student

Aktuellt från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Justitie- och migrationsminister
Justitiedepartementet
"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

Morgan Johanssons områden

- Bekämpning av terrorism
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet
- Migration och asyl
- Rättsväsendet

SW 32 Statsvetenskap.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Mikael Damberg

Inrikesminister
Justitiedepartementet

Mikael Dambergs områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Försvar
- Krisberedskap
- Rättsväsendet

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter. (Civilt)

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

Områden

Områden

- Civila samhället och idrott
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

Om Kulturdepartementet

Relaterad navigering

- Kulturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Organisation
- Kontakt

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

Genvägar

Genvägar

- Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter
- Regeringens strategi för romsk inkludering
- Demokratin 100 år
- Kulturrådsbloggen

Aktuellt från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna
Kulturdepartementet
”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”

Amanda Linds områden

- Civila samhället och idrott
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW 32 Statsvetenskap.

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

Områden

Områden

- **Miljö och klimat**

Om Miljödepartementet

Relaterad navigering

- **Miljödepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Isabella Lövin

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Genvägar

Genvägar

- **Aktuella regeländringar**

Aktuellt från Miljödepartementet

Isabella Lövin

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister
Miljödepartementet

Isabella Lövins områden

Miljö och klimat

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.
Områden

Områden

- **Bolag med statligt ägande**
- **Innovation**
- **Landsbygd, livsmedel och areella näringar**
- **Näringspolitik**
- **Regional utveckling**

Om Näringsdepartementet

Relaterad navigering

- **Näringsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**

- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ibrahim Baylan
Näringsminister

Jennie Nilsson
Landsbygdsminister

Genvägar

Genvägar

- **Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation**

- Regeringens strategiska samverkansprogram
- En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet
- Ett nationellt skogsprogram för Sverige

Aktuellt från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister
Näringsdepartementet

Ibrahim Baylans områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Näringspolitik

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Regional tillväxt

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- **Folkhälsa och sjukvård**
- **Funktionshinder**
- **Socialförsäkringar**
- **Socialtjänst inklusive äldreomsorg**

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- **Socialdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
- **Överenskommelser inom sjukvård och omsorg**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Lena Hallengren
Socialminister

Ardalan Shekarabi
Socialförsäkringsminister
Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19
- Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset
- Statens överenskommelser med SKR
- Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien
- Trygghet och livskvalitet för äldre
- Hållbara pensioner
- Vård i rörelse 2020
- Prenumerera på nyheter från regeringen

Aktuellt från Socialdepartementet

Lena Hallengren

Socialminister
Socialdepartementet
"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister

Socialdepartementet

”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- Socialförsäkringar
- Spelpolitik

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) umgänge o d
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

Utbildnings-departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.
Områden

Områden

- **Barn- och ungdomsutbildning**
- **Folkbildning**
- **Högskola och forskning**
- **Studiefinansiering**
- **Vuxenutbildning**

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- **Utbildningsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Anna Ekström
Utbildningsminister

Matilda Ernkrans
Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- **Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset**

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

Utbildningsminister
Utbildningsdepartementet
"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Vuxenutbildning

SW . 7957 Undervisning o d.

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning
Utbildningsdepartementet
”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- Högskola och forskning
- Studiefinansiering

SW . 7957 Undervisning o d. **Forskning**

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för biståndS- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.

Områden

Områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Handelspolitik och främjande
- Internationellt utvecklingssamarbete
- Utrikes- och säkerhetspolitik

Om Utrikesdepartementet

Relaterad navigering

- Utrikesdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- UD:s reseinformation

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ann Linde
Utrikesminister
Anna Hallberg
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Peter Eriksson
Minister för internationellt utvecklingssamarbete

Genvägar

Genvägar

- Sveriges diplomatiska förbindelser
- Swedish Foreign Policy Stories
- Sweden Abroad
- UD: presstjänst
- UD:s internationella presscenter
- UD Legaliseringar
- Misstanke om brott eller oegentligheter
- Klagomål mot utrikesförvaltningen
- UD:s rapporter om mänskliga rättigheter

- Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation
- Sverige i FN:s säkerhetsråd

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister
Utrikesdepartementet
”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet
"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- Handelspolitik och främjande
- Nordiska frågor

SW . 653 Handelsverksamheter.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Peter Eriksson

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet
”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."

Peter Erikssons områden

- Internationellt

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Länsstyrelser hör till regeringen

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

Länsstyrelsernas webbplats

- **Facebook**
- **Twitter**
- **LinkedIn**

Några artiklar den 12-13 november 2020 om coronasjukan/pandemin.

I kapitel 3 finns sammanställt artiklar 1- 11 novemer 2020 om cornasjukan och dess konsekvenser.

" Löfven: Vi står inför ett läge som kan bli nattsvart

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Regeringen förbjuder alkoholförsäljning på barer och restauranger efter klockan 22. Beskedet kommer efter den senaste tidens dramatiskt ökade smittspridning.– Vi står inför ett läge som riskerar att bli nattsvart, säger statsminister Stefan Löfven (S).

Från och med den 20 november blir det förbjudet för landets restauranger och barer att sälja alkohol efter klockan 22. Regeringen motiverar beslutet med att risken för smittspridning ökar om människor umgås inomhus under en längre tid.

– Dessutom kan alkohol leda till att omdömet sviktar och att man börjar slarva med att hålla avstånd, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Regeringens besked innebär att restauranger och barer måste stänga igen klockan 22.30 – en halvtimme efter att alkoholförsäljningen upphört. Förbudet gäller fram till den sista februari vilket betyder att såväl jul- som nyårshelgerna blir omgärdade med hårda restriktioner för landets krögare. Beslutet fattas med stöd av alkohollagen.

– Den ger regeringen rätt att förbjuda eller begränsa försäljning av alkoholdrycker vid extraordinära förhållanden, säger Lena Hallengren.

Hon framhåller att restauranger och barer är en tydlig riskmiljö för smittspridning men vill inte göra någon bedömning av vilken effekt förbudet mot alkoholförsäljning kommer att få.

– Varje enskild åtgärd är inte tillräcklig. Det är det sammantagna åtgärdspaketet som vi tror ger effekt. Vi menar att vi behöver addera åtgärder när smittspridningen inte verkar plana ut, säger Lena Hallengren.

För bara ett par veckor sedan lättade regeringen på restriktionerna för personer över 70 år och för hur många som får delta i arrangemang med sittande publik. Enligt statsminister Stefan Löfven skedde det efter en lång dialog med Folkhälsomyndigheten och arrangörer av olika slag. Han utesluter dock inte att regeringen kan införa nya begränsningar.

– Vi följer det här väldigt noga. Det kan inte alls uteslutas att om det här fortsätter att gå åt fel håll så får vi fatta nya beslut också om antalet människor som får samlas, säger Stefan Löfven.

Statsministern målar upp en mörk bild av den nuvarande smittsprid-ningen i Sverige.

– Vi står inför ett läge som riskerar att bli nattsvart. Vi riskerar fler sjuka och fler avlidna, fler utarbetade människor i vården, fler uppskjutna operationer. Vi riskerar i Sverige just nu den situation som vi hade i våras, säger Stefan Löfven.

Statsministern upprepar samtidigt sitt budskap om att alla människor måste följa de råd och rekommendationer som finns.

– Det är fler som har börjat slappna av under hösten, det är ingen tvekan om det. Varje persons agerande och varje persons slarv har betydelse, säger Stefan Löfven och tillägger:

– Alla indikatorer pekar nu åt fel håll. Smittspridningen ökar snabbt och den senaste veckan har antalet coronasjuka som vårdas inom intensivvården mer än fördubblats.

Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson välkomnar beskedet att krogarna förbjuds att sälja alkohol efter klockan 22.

– Jag tror att det kan vara klokt. Man har lättat på en del restriktioner utifrån att vi inte skulle få någon andra våg och det har kanske föranlett att människor upplever läget som mindre allvarligt. Det gör att man nu måste ta i hårdare igen och det är nog bra, säger SD-ledaren. Det som bekymrar honom mest just nu är att smittan åter tar sig in på äldreboenden.

– Jag har vart kontakt med ett antal kommunpolitiker som är frustrerade över att man saknar möjlighet att stoppa besök på äldreboenden. Det är en miss av regeringen, man borde ha förberett möjligheter till besöksförbud lokalt, säger Jimmie Åkesson.

Moderatledaren Ulf Kristersson vill ha klarare besked från statsministern om vilken strategi Sverige egentligen har.

Regeringen sänder dubbla signaler, anser han.

Vi har lättat på nationella restriktioner och samtidigt tvärtom infört striktare restriktioner i en majoritet av landets regioner. Det är ganska svårbegripligt, det talar i olika riktning, säger Ulf Kristersson.
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Fakta. Alkoholstopp efter klockan 22
Regeringen föreslår en ny förordning om tillfälligt förbud mot servering av alkohol på serveringsställen som restauranger och pubar mellan klockan 22.00 och 11.00.

En konsekvens blir att ställena måste stänga och vara utrymda senast 22.30.

Undantaget är servering på särskilda boenden, rumsservering på hotell eller minibar i hotellrum.

hänvisar till 3 kap, 10:e paragrafen i alkohollagen. Den ger regeringen rätt att förbjuda eller begränsa servering av alkohol i extraordinära lägen.

Förbudet föreslås börja gälla den 20 november och vara till den 28 februari. Förslaget skickas nu på snabbremiss och regeringen planerar beslut i nästa vecka.
Källa: Regeringskansliet

Fakta. 25 nya dödsfall
25 nya dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.

Därmed har totalt 6 082 smittade avlidit i landet.
Sammanlagt har 166 707 personer bekräftats smittade av covid-19 i Sverige.

Källa: Folkhälsomyndigheten "

"Carl Johan von Seth: Nu börjar slutspurten för regeringens krispolitik

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Löftet om fungerande coronavaccin inom en oväntat snar framtid gör vintern mer uthärdlig. Det motiverar också en tydlig krispolitik som ger ekonomin stöd under den andra – och förhoppningsvis sista – smittvågen.

Ett enda pressmeddelande har i veckan fått världens börser att öka i värde med många tusen miljarder kronor. Pfizers vaccinbesked har verkligen betydelse. Till och med för en svensk finansminister borde livet ha blivit lite lättare efter nyheten.

Mitt i vaccinyran måste man visserligen ha i åtanke att Pfizer än så länge har redovisat preliminära resultat. Exakt vad 90 procent effektivitet betyder är inte riktigt klart. Och även om produktionen faktiskt redan rullar för fullt kommer vi att behöva vänta på att en betydelsefull mängd människor får sin spruta. Inget vaccin blir något trollspö.

Men ihop med lovande resultat från Astra Zeneca och andra bolag är det nu nästan säkert att massvaccination mot coronaviruset både är möjligt och inom räckhåll.

Det erbjuder något som liknar ett ”slutdatum” – som en del ropade efter redan i våras – även för ekonomin. Tyvärr får vi ingen exakt dag. Inte heller något bergfast löfte om minskad smittspridning. Men dimman börjar skingras. Pandemin kommer, åtminstone i den våldsamma form som vi upplever den nu, faktiskt att vara över snart. Psykologiskt är det viktigt. Särskilt när åtgärderna nu skärps.

Onsdagens besked från regeringen, att alkoholservering förbjuds efter klockan 22, gör förstås läget ännu värre för krogarna.

Den andra smittvågen har redan börjat göra sig påmind bland svenska företag. I veckan redovisade Swedbank kortdata som pekar mot en nedgång. I Uppsala, där lokala restriktioner infördes först, är mönstret tydligast. Restaurangbesöken minskar och verkar nu vara nära bottennivåerna i våras. Katastrof för företagen, alltså.

För alla kontaktnära branscher ger löftet om vaccin samtidigt en viss trygghet i eländet. De har goda skäl att tro att vi närmar oss slutspurten. Bankerna där krisande företag är kunder borde se samma ljusning efter vintern. De kan visa större tålamod. Även som konsument går det att känna hopp.

Myndigheternas nötta mantra om att ”hålla ut” har på det sättet fått en ny klang i ekonomin.

Samma motto verkar också gälla i den ekonomiska krishanteringen. Regeringen och samarbetspartierna har precis kommit med besked om att flera stödåtgärder – den viktigaste är permitteringsstödet – nu förlängs.

De goda vaccinnyheterna stärker motiven bakom politiken. Nu blir företagshjälpen bokstavligen ett sätt att övervintra verksamheter som det egentligen inte är något fel på.

En del ekonomer har annars varnat för stödmiljardernas baksidor. De har hänvisat till historiska perioder av misslyckad ”överbryggning”, då politiker har försökt hjälpa företagen genom svårigheter som först framstått som tillfälliga men visat sig vara varaktiga. Då har man byggt en bro ut i ingenting. Men den faran är mindre när vi faktiskt börjar se slutet på krisen.

Det har också funnits farhågor om att stöden ska bromsa en mer naturlig ekonomisk omställning som pandemin tvingar fram. Vad man då menar i klartext är till exempel att för få butiker går i konkurs och att det hindrar e-handelns tillväxt, vilket drar ner ekonomin.

Men än så länge verkar oron för att politiken ska curla näringslivet överdriven. Många företag har gått omkull. 100 000 svenskar har blivit av med jobbet. Den brittiska centralbanken Bank of England hävdar också i en färsk analys att pandemin inte tycks kräva någon särskilt radikal omställning av ekonomin.

De svenska krisåtgärderna har hittills blivit billigare än väntat. Stöden är på vissa sätt snålare än i våra grannländer. Svenska statsfinanser har stått förvånansvärt starka genom pandemin så här långt.

Med ett möjligt slutdatum i sikte finns det goda skäl att stärka stöden och göra politiken ännu tydligare.

Nya skarpa åtgärder, som alkoholförbudet, är ytterligare argument för att visa generositet. Lite till, så klarar ekonomin även en andra våg.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" Krogbranschen överraskad av beskedet

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Branschorganisationen Visita togs på sängen av beskedet om alkoholförbud på restauranger och barer efter klockan 22.
– Jag är förvånad och besviken, säger vd Jonas Siljhammar, sommenar att branschen har klarat av att servera alkohol på ett pandemisäkert sätt.

När regeringen på onsdagen kom med beskedet var det en chock för Visita, som är branschorganisation för hela besöksnäringen, inklusive restauranger. Det är en bransch som redan har drabbats särskilt hårt av åtgärderna mot coronapandemin.

– Och det blir inte bättre av det här, säger Jonas Siljhammar.

Han är besviken över att regeringen har fattat beslutet ”utan förvarning eller dialog”. Och han påpekar att branschen redan har levt med restriktioner som begränsar risken för smittspridning.

– Vi har redan ett regelverk för serveringsställen där alkohol kan serveras på ett ordnat och säkert sätt, säger Siljhammar.

– Det här slår undan benen på en näring som redan ligger.

Jonas Siljhammar säger sig förstå att regeringen vill stoppa smittspridningen, men menar att andra miljöer är minst lika farliga, om inte farligare och nämner kollektivtrafiken.

– Det är ingen som säger att smittan sprids just på restauranger, säger han.

Visita kräver nu att branschen får ytterligare stöd.

– Annars kommer fler jobb att gå förlorade och fler företag kommer att gå omkull.

Ake Sarbandi, krögare på Skvallerhörnan i Stockholm, beskriver dilemmat för krögare som uppstår när det först kommer ingen, sedan tjugo personer. ”Då är det somliga krogar som inte säger nej. Så får det inte gå till.”

– Vi gör vår del, följer reglerna varje dag, mer kan vi inte göra här. Ytterst är det upp till var och en. Man vill ju se den kund som kommer i dag även i morgon, säger Ake Sarbandi.

För Cem Özdemir, ägare och restaurangchef för kedjan Dovas i Stockholm, kommer beskedet snarare som en lättnad.

– Jag tycker att ansvaret har legat lite för mycket på oss krögare, säger han, och fortsätter:

– Ju längre timmarna går, desto mer tajt blir det mellan människorna. Vi är så klart där och försöker varna, men ju senare på kvällen, desto svårare blir det att hantera. Så det är bra att de bryter av klockan 22. Då kan gästerna äta en bit mat, dricka lite och sedan gå hem.

Beslutet kommer däremot att få ekonomiska konsekvenser för restaurangen, vilket gör honom orolig. Därför behövs mer stöd, tycker han.
– Men man ska inte bara tänka som företagare, utan som medmänniska. Vi måste ställa upp för varandra nu, säger Cem Özdemir.

Linda Eriksson, marknadschef på restaurang- och nöjesföretaget O’Learys Trademark, menar att samtidigt som de har förståelse för att alla måste ta sitt ansvar i rådande läge, står företaget nu inför en tuff situation.

– Det är klart det här blir jätteutmanande för både våra franchisetagare och resten av restaurangbranschen, säger Linda Eriksson.

Hon hoppas att regeringen, i och med de striktare restaurangrestriktionerna, tar fram ytterligare stödpaket, som kan hjälpa branschen att klara sig genom coronakrisen.

– Det var ett tufft läge redan före de nya restriktionerna. Vi har en stor förhoppning att det nu kommer ytterligare stödpaket, så att restaurangägare runt om i landet kan klara sig finansiellt, säger Linda Eriksson.

Henrik Wolff, krögare på Cliff Barnes i Vasastan i Stockholm, säger att han har full förståelse för att samhällsläget är allvarligt.

– Det som är riktigt illa för oss på Cliff Barnes och för restaurangnäringen i stort är hur regeringen hanterar de ekonomiska konsekvenserna av pandemin. Det är under all kritik. De bidrag med mera som regeringen planerar bör i tid kommuniceras i samband med restriktionerna och rekommendationerna som kommer, säger Henrik Wolff.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Maja Andersson
maja.andersson@dn.se
Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se
Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se "

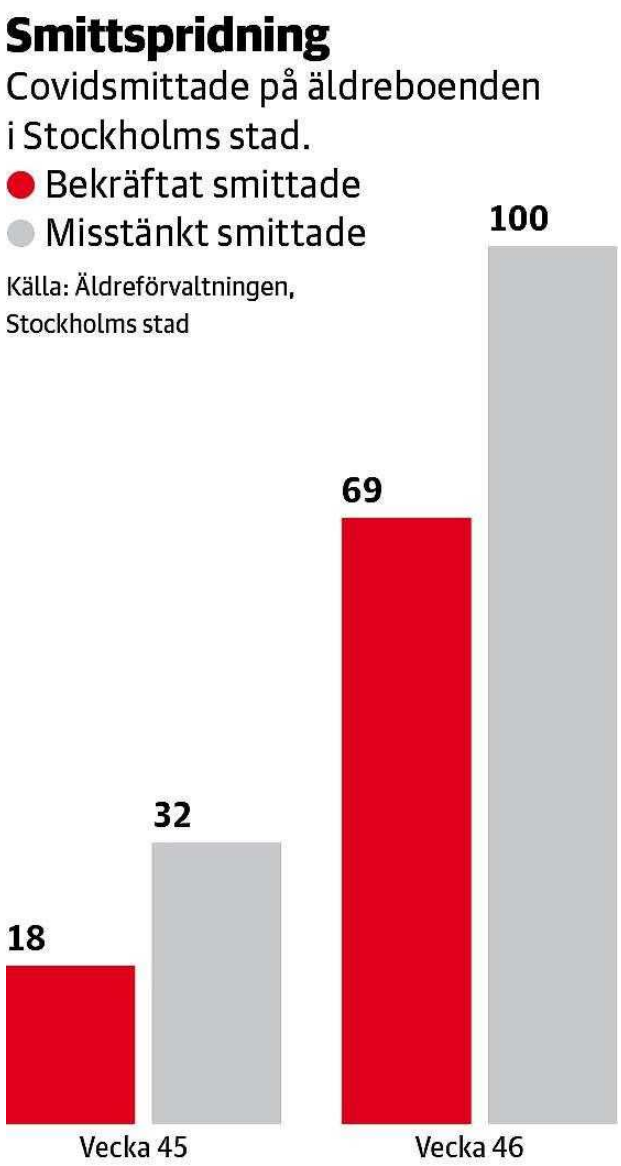

" Socialstyrelsen: Inte lagligt att förbjuda besök på äldreboenden

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Covidsmittan ökar kraftigt i äldreomsorgen. Nu inför Stockholms och Göteborgs stad besöksstopp till samtliga äldreboenden – trots att det är olagligt. – Man kan inte förbjuda äldre att ta emot besökare i sitt eget hem, säger Thomas Lindén vid Socialstyrelsen.

Misslyckandet att stoppa spridningen på äldreboenden i våras har pekats ut som den avgörande orsaken till det höga svenska dödstalet. I slutet av oktober konstaterades att smittspridningen i Sverige tagit fart – och att ökningen syntes även på landets äldreboenden.

Region Stockholms senaste rapport visar att 15 procent av regionens äldreboenden har fall av covid-19. Nu visar också färska siffror från Stockholms stad att covidfallen ökar snabbt bland äldre som har hemtjänst eller bor på äldreboenden i staden.

Inom hemtjänsten rapporterar var femte hemtjänstutförare fall. Under senaste veckan har 68 äldre med hemtjänst konstaterats smittade,

varav 38 vårdas på sjukhus. Det är mer än en fördubbling jämfört med veckan före. Bland stadens 97 äldreboenden har 69 äldre konstateras bära på smittan – en tredubbling jämfört med veckan före.

Samtidigt misstänks ytterligare över hundra fler äldre inom äldreomsorgen vara smittade. Enligt en källa till DN talas det inom Stockholms stad om att covidtestningen har ”havererat”.

På onsdagseftermiddagen höll Stockholms stads krisledningsnämnd ett extrainsatt möte där man beslutade om ett besöksstopp till samtliga äldreboenden mellan den 12 och 30 november, med möjlighet till förlängning.

Motsvarande beslut fattades på onsdagen av Göteborgs stad.

Det är andra gången sådana beslut fattas. Den 18 mars fattade Stockholms stad beslut om besöksstopp på äldreboenden och den 1 april togs ett beslut om nationellt besöksförbud på alla äldreboenden i Sverige för att minska smittspridningen. Beslutet hävdes den 1 oktober.

I samband med hävningen gick Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ut med att det är olagligt för kommuner, regioner och myndigheter att ta enskilda beslut om besöksstopp – ett sådant beslut kan enligt FHM:s chefsjurist bara fattas av regeringen.

Thomas Lindén, avdelningschef på Socialstyrelsen, uppger till DN att uppfattningen om besöksstoppens lagligighet inte ändrats.

– Det är myndiga personer som bor i sitt eget hem. Det finns ingen laglig grund för att förbjuda dem att ta emot besökare i sitt eget hem.

Regelverket tillåter inte ett generellt besöksförbud på äldreboenden.

Lagstiftaren anser att det var ett så stort brott mot den personliga integriteten att det inte går att ha kvar den möjligheten som fanns tidigare, säger han och uppger att man i stället får agera som för alla andra personer i riskgrupp i samhället.

– Vi ger i stället råd och stöd för att få till en smittsäker verksamhet. Jag har full respekt för att det är en stor och svår uppgift för kommunerna.

Vad händer om en kommun trotsar detta och inför besöksstopp?

– Det vet jag inte. Jag vet inte om JO tar upp det själv eller om det skulle vara en fråga för Inspektionen för vård och omsorg, säger Thomas Lindén.

Enligt en källa till DN uppgav Socialstyrelsen under en telefonkonferens med kommunerna i oktober att enskilda regionala beslut om besöksstopp skulle anmälas till Justitieombudsmannen (JO).

Det är något som Thomas Lindén säger sig inte känna igen.

– Vi är ingen tillsynsmyndighet. Det är inte vår sak att ta brott mot besöksförbudet till JO. Vi utfärdar rekommendationer.

Stockholms stads finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) uppger till DN att det var på hennes initiativ som beslut om besöksstopp togs. Om att Socialstyrelsen anser beslutet vara olagligt säger hon:

– Ändå kunde vi införa besöksstopp i våras från Stockholms stads sida – ett beslut som senare togs även nationellt. Vi talar inte om ett förbud utan ett besöksstopp. Vid enskilda fall, som när en person befinner sig i livets slutskede, kan undantag göras. Men vi har en situation med en eskalerande smittspridning och det är ansvarsfullt nu att fatta beslut om restriktioner.

Betyder det ingenting att ert beslut strider mot lagen?

– Det är något vi får utvärdera senare – tiden får utvisa om vi har rätt eller fel. Jag står upp för att kommuner ska vara proaktiva. Vi kan inte sitta och vänta medan våra äldre drabbas av smittan, säger Anna König Jerlmyr.

Covidsmittade finns nu på åtta av Göteborgs stads äldreboenden. Kommunledningen har därför beslutat återinföra besöksstoppet inom äldreomsorgen.

– I rent juridisk mening är ett besöksförbud inte möjligt att införa, såsom lagarna är skrivna. Därför är det här inte helt enkelt att formulera. Därför talar vi om ett besöksstopp. Vi kan inte utfärda böter om det skulle brytas emot, men kommunens direktiv är tydligt: Vi kan inte ha besök från anhöriga nu, såsom smittan utvecklas, säger Elisabet Lann (KD), kommunalråd med ansvar för äldreomsorgen.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Lars Näslund
lars.naslund@dn.se "

" Fakta. Kommunerna kan klandras
Rörelsefriheten och rätten till familjeliv är grundlagsskyddade rättigheter som gäller alla.

Om beslutande kommun inför besöksförbud som inskränker det så är det olagligt.

Kommuner som fortsätter att förbjuda besök på äldreboenden riskerar att klandras av Justitieombudsmannen (JO).
Källa: Folkhälsomyndighetens chefsjurist Bitte Bråstad "

" PM avslöjar: Beslut hindrade äldre att få sjukhusvård

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Beslut om att ingen av de äldre skulle få sjukhusvård för covid-19 togs på två av tolv tillfrågade äldreboenden, visar ett PM från Stockholms stad där läkarinsatser utvärderats. På flera äldreboenden dök ingen läkare upp på två månader under pandemins dittills värsta fas – och sjuksköterskor beskriver tunga beslut i ensamhet.

Läkarbesöken till äldreboenden i Stockholmsregionen minskade kraftigt under pandemins första intensiva fas i våras och en stor del av kontakterna sköttes på distans, har DN tidigare avslöjat.

Såväl anhöriga som personal på boenden har uppgett att generella beslut om att begränsa vård fattades – något som såväl företrädare för regionen som ansvariga läkarbolag sagt inte stämmer – det skulle ju strida mot grunden i den svenska hälso- och sjukvårdslagen om att hela befolkningen ska ha rätt till vård på lika villkor: alla ska ha rätt till en individuell bedömning.

Efter detta har Stockholms stads krisledning gett äldreförvaltningen i uppdrag att följa upp hur läkarinsatserna på kommunala äldreboenden fungerat under våren och sommaren.

På tolv äldreboenden intervjuades medicinskt ansvarig sjuksköterska, medicinskt ansvarig för rehabilitering samt chefer och sjuksköterskor. I ett PM som DN tagit del av rapporteras nu resultatet.

Alla tillfrågade uppger att kommunikationen med läkarbolagen varit god – på telefon under dagtid. Men chefer och sjuksköterskor upplever att läkarbolagen tolkat riktlinjer och rekommendationer om fysiska besök olika.

Beslut om att övergå till palliativ vård i livets slutskede gjordes av läkare på plats endast på två av de tolv tillfrågade boendena.
Vid två av boendena hade sjuksköterskan uppfattat att det inte var aktuellt med sjukhusvård för dem som hade covid-19.

DN har tidigare berättat om att beslut om palliativ i stället för kurativ, behandlande vård av covidsjuka äldre på boenden, i flera fall tagits på distans. Sedan dess har Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) tillsatt en granskning.

Enligt de intervjuade boendena hade läkaren genomgång (rond) av de äldre en gång per vecka före pandemin. Men under våren gjordes ronder över telefon på flertalet boenden.

Enligt de intervjuade hade ett av läkarbolagen tolkat rekommendationerna som att de inte skulle ha rond på boendet. På dessa boenden gjordes inga fysiska läkarbesök under en period på mellan fyra och tio veckor.

Enskilda läkarbesök hos de äldre ska vid behov kunna göras dygnet runt. Men vid intervjuerna med chefer och sjuksköterskor framkommer att läkare endast var fysiskt på plats under hela våren på fyra av de tolv boendena. På de boenden där läkarna kontinuerligt fanns på plats skapades enligt de intervjuade ”trygghet för både boende, anhöriga och personal”.

Sjuksköterskorna anser att personer med covid-19 var i behov av fysisk läkarbedömning i stor utsträckning då sjukdomen och sjukdomsförloppet var något helt nytt. Enligt sjuksköterskorna går det inte att ersätta ett fysiskt besök med ett telefonsamtal.

Behovet av sjukhusvård ska alltid bedömas av läkare, enligt regionens regelverk. De intervjuade beskriver att bedömningen gjordes av läkare via telefon, utifrån sjuksköterskans beskrivning. Endast i några enstaka fall har ansvarig läkare bedömt att en patient skulle remitteras till sjukhus för mer avancerad vård, som inte kunde tillgodoses på boendet. I de flesta fall bedömde läkaren att vården på boendet räckte.

Stockholms stads finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) vill inte kommentera – hon uppger att hon inte tagit del av PM:et.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Hallengren kallar till krismöte efter testkaos

DN TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

Sju län rapporterar att de har nått maxtaket av sin testkapacitet. Och i Stockholm stoppades på onsdagen tillfälligt hemtester för covid-19 på grund av för lång kö. Nu har socialminister Lena Hallengren (S) kallat Folkhälsomyndigheten, regionerna och Socialstyrelsen till möte om testkapaciteten.

I takt med att smittan nu ökar i 20 av landets 21 län rapporterar också allt fler om att belastningen på provtagningen ökar. Enligt den senaste lägesbilden från landets länsstyrelser ser 16 län en ökad belastning på provtagningen och 7 län har redan nått sin maxkapacitet.

Olika typer av problem rapporteras, bland annat uppger fem län brist på analyskapacitet och två län har kö till tidsbokningen. Två län anger att de också brister i smittspårning.

Framför allt knyts problemen till laboratoriekapaciteten men också brist på personal på grund av att influensavaccinationerna kommit igång.

Redan i början av november tvingades region Stockholm pausa möjligheten att beställa test i fyra dagar på grund av den stora efterfrågan.

Nu har belastningen ökat kraftigt igen. I region Stockholms test-app Alltid öppet står att det just nu inte går att beställa hemtest för covid-19 eftersom kön måste betas av först.

”Beställningen av hemtest beräknas öppna på onsdag igen klockan 15. Drive in-tester går fortfarande att boka”, står det i appen.

I den senaste lägesbilden från länsstyrelserna uppger Sörmland uppger ett stort tryck på provtagningen där analyskapaciteten är nära taket och i Västernorrland nåddes taket redan i fredags. Också länsstyrelsen i Värmland uppger att kapaciteten för provtagning och analys av PCR-test har nått maxtaket, men kommer att öka något under veckan.

Blekinge beskriver att både smittspårningskapaciteten och analys för provtagning som överbelastade verksamheter. I väntan på till-kommandeanalyskapacitet tvingas Västra Götaland dra ned på antalet PCR-tester under denna vecka med cirka 25 procent.

I Östergötland har driftstörningar påverkat kapaciteten att analysera prover vilket har lett till att enbart prioriterade grupper testas och att svaren kan dröja.

I Örebro pekar man på stigande problem med långa väntetider för provtagning av vård- och samhällsviktig personal som leder till problem framför allt inom förskolan där man har stor sjukfrånvaro.

Socialminister Lena Hallengren (S) har nu kallat regionerna, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen till ett möte nästa vecka, den 18 november, för att diskutera frågan.

”Det förekommer uppgifter om att testning och smittspårning inte kan genomföras fullt ut och att det finns teknikproblem kopplade till laboratorium och kapacitet”, står det i kallelsen från Hallengren som DN tagit del av.

Ministern betonar att det är angeläget att hålla testningen på en hög nivå och att fortsätta smittspåra för att minska smittspridningen. Hon skriver i en kommentar till DN att testkapaciteten ökat under året och närmar sig 200 000 i veckan.

”För att bekämpa smittspridningen är det angeläget att storskalig testning upprätthålls på den nivå som behövs. Jag får nu signaler om att testning och smittspårning inte kan genomföras fullt ut på en del håll i landet. Det är förstås oroande. Jag har därför bjudit in landets 21 regioner till ett möte för att få veta mer om hur läget ser ut i regionerna, vilka åtgärder regionerna vidtar och säkerställa att alla tänkbara resurser satsas för att klara en hög nivå på testningen”.

Karolinska universitetslaboratoriet som har hand om Stockholms tester uppger att man släpper cirka 4 000–5 000 tester varje dag.

”Efterfrågan är så stor att vi måste säkra kapacitet till prioriterade grupper med denna begränsning av antalet hemtest och drive-in test per dygn. Vi släpper nya hemtest en gång om dagen och det släpps nya tider till drive in också en gång om dagen”, skriver presstjänsten i ett mejl.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se "

" Amanda Sokolnicki: Strategin hade varit fantastisk – om Sverige bara inte vore så svenskt

DN FREDAG 13 NOVEMBER 2020

Först skyllde Stefan Löfven dödsfallen på personalen i äldreomsorgen. Nu förklarar Lena Hallengren att den bristfälliga testningen är regionernas fel. Det är ett konststycke att som regering styra landet utan att ta ansvar för hur det går.

I värsta fall var våren bara en generalrepetition inför det som nu sker. I 20 av 21 län ökar smittan. Och trots att det finns få skäl att tro att detta är över har var tredje region redan nått maxkapaciteten för hur många tester de klarar att genomföra.

Läget är med andra ord akut. Så vad gör socialminister Lena Hallengren (S)? Kallar till ett möte med alla inblandade – nästa vecka.

Det hade gjort en ”väsentlig skillnad”, både i ”sjuklighet och dödlighet”, om vi lyckats bättre med testerna i våras, enligt Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson (P1 Dokumentär 10/11). ”Det borde ha kunnat gå mycket snabbare.”

Det är ett artigare sätt att säga att människor dog till följd av att Sverige misslyckades med att testa befolkningen. När smittan härjade som värst på många äldreboenden var möjligheten att testa boende och personal många gånger obefintlig.

Men detta ska inte misstolkas som självkritik: regeringen och Folkhälsomyndigheten är överens om att det är regionerna som inte klarat sin uppgift.

Sverige valde en strategi som gick ut på att tillåta större spridning av viruset än i många andra länder, men att då skydda riskgrupper. Och när det inte fungerat så beror det enligt de ansvariga inte på strategin, utan på att den inte genomförts tillräckligt bra.

I våras, när dödstalen på äldreboendena var sorgligt höga, resonerade man på samma sätt. För att understryka att det inte var det unika svenska agerandet som ledde till mångdubbelt fler dödsfall jämfört med grannländerna fick Stefan Löfven leta upp en annan syndabock.

Medan sjukhuspersonalen applåderades från balkongerna fick personalen på äldreboendena av statsministern veta att det var deras bristfälliga insatser som gjort att så många hade dött – inte hans strategi.

Personalen kunde inte ha fått en mer utsatt roll: Länge saknades skyddsutrustning eftersom sjukhusen prioriterades, de tog hand om människor som nekades sjukhusvård, fick det tunga ansvaret att se till att smittan inte spreds från de allvarligt sjuka – men hade själva sällan möjlighet att testa sig. Och tacken var alltså Löfvens utpekande.

Det får inte upprepas. Under vintern måste statsministern ta ansvar för den strategi han valt. Eller den han byter till.

I ”Uppdrag granskning”, som reder ut varför testningen fungerat så dåligt, upprepar såväl Carlson som Hallengren att det inte är deras fel. I praktiken är ansvaret delat. Folkhälsomyndighetens uttalanden under våren var luddiga. Testning och smittspårning ”ingick inte i strategin”, som regeringens egen testkoordinator, Harriet Wallberg, sammanfattat det (SVT 11/11).

Och så tillkom den politiska dimensionen, som fångats kärnfullt i Expressen: ”På riksnivå tjatar en moderat partiledare på ett socialdemokratiskt statsråd som tjatar på moderata regionråd, som rycker på axlarna… Folkhälsomyndigheten, det säger röster från Regeringskansliet, begriper inte varför regionerna inte bara sätter i gång.”

Kanske är det framför allt detta som gjort att vi sticker ut i dödsstatistiken. Regeringen och Folkhälsomyndigheten valde en strategi som ställde höga krav på aktörer som de inte har makt över. Och de underskattade vikten av att först ta reda på hur det faktiskt fungerade.

I maj – när de höga dödstalen på äldreboenden redan var ett faktum – meddelade Johan Carlson att han var förvånad över kvaliteten i äldreomsorgen (”Agenda” 10/5). Nu verkar han uppriktigt förvånad över att regionerna inte klarar av att skala upp coronatesterna bättre.

Det är som att man skapat en strategi utifrån hur man tycker att det borde vara. Inte utifrån hur Sverige ser ut.

Därför blir det extra underligt när Lena Hallengren upprepar att det är regionernas fel när testningen än en gång kollapsar. Vad har regeringen gjort de senaste månaderna för att undvika att misstagen upprepas?

Om Folkhälsomyndighetens och Hallengrens slutsats är att regionerna inte gör vad som krävs för att klara av testningen och kommunerna inte kan skydda äldreboenden: Varför fortsätter de då med samma strategi? Den strategi som Lena Hallengren, hur missnöjd hon än är med utfallet, insisterar på varit den rätta (SVT 11/11).

Och varför ser inte Socialdemokraterna och Moderaterna till att lösa detta tillsammans? Det är ingen tillfällighet att Ulf Kristersson (M) kallar Hallengrens ord för en krigsförklaring. Det är för att även han är mån om att slå ifrån sig ansvar: de tre största regionerna, Stockholm, Västra Götaland och Skåne, styrs alla av hans parti.

Så här kan det inte fortsätta. Det är inte smickrande för någon inblandad när det framstår som att fokus är att andra ska få skulden för det som sker. Inte att lösa problemet.

Allt detta måste efter pandemin leda till samma slutsatser som efter tsunamin: Sverige är organiserat på ett sätt som inte fungerar i kris.

Men den här gången kanske vi också borde göra någonting åt det? Skrota regionerna, flytta över större ansvar till staten och sluta ge ansvariga ministrar en så tafatt roll när ledarskapet behövs som mest. Vems ansvar är det att lösa problemet? Så länge det inte finns ett tydligt svar på den frågan så kommer Sverige att fortsätta vara som svagast i sina svåraste stunder.

Amanda Sokolnicki
amanda.sokolnicki@dn.se "

" Minskat resande efter skärpta allmänna råd

DN FREDAG 13 NOVEMBER 2020

Nya, skärpta råd för att bromsa covid-19 har förändrat hur vi arbetar, reser och roar oss. I många delar av landet reser och shoppar man mindre och åter jobbar färre på sina arbetsplatser. Det visar DN:s genomgång av flera datakällor.

Den 20 oktober beslutade Folkhälsomyndigheten om skärpta allmänna råd i Uppsala län. Befolkningen uppmanades undvika kontakter med andra än de i samma hushåll, undvika att resa med kollektivtrafik och avråddes från att ”arrangera eller delta i en fest eller liknande socialt umgänge”. En vecka senare skärptes råden i Skåne och därefter i ytterligare regioner, bland annat i Stockholm.

Klart är att smittspridningen fortfarande är mycket kraftig och både sjukhusinläggningar och dödsfall ökar snabbt. På torsdagen rapporterades ytterligare 40 personer avlidna med covid-19.

Men en analys av data från kollektivtrafik, Google och Telias mobilnät visar redan nu på en viss förändring i beteendet. Trenden gäller i flera geografiska områden, inte minst i storstadsregionerna Stockholm, Malmö och Göteborg.

När det gäller hemmaarbete så har trenden under hösten varit att fler är på arbetsplatserna och färre jobbar hemma.

Men efter de skärpta råden syns ett trendbrott. Vecka 45 var närvaron på arbetsplatser lägre än på länge. Vecka 44 var den ännu lägre, men detta sannolikt på grund av höstlovet, då många tar ledigt.

Detta enligt data från Google, som har släppt sådana mätningar sedan tidigt i våras.

Ännu större är effekten på restauranger, shoppingcenter, bibliotek och biografer – det som i Googles mätning kallas shopping och nöje. Vecka 45 var de registrerade besöken lägst på hela hösten – på vissa orter de lägsta sedan pandemins första veckor i våras.

Data från kollektivtrafiken i Stockholm ger en liknande bild.

”Det var 15 procent färre spärrpassager under förra veckan, vecka 45, jämfört med vecka 43”, skriver Claes Keisu, presskommunikatör vid Trafikförvaltningen i Region Stockholm i ett mejl till DN.

”Siffrorna för måndag–tisdag denna vecka pekar på att resandet fortsätter att minska. Vi tolkar det som tydliga tecken på att Stockholmarna tagit till sig de lokala råd som kom den 29 oktober.

Totalt ligger antalet spärrpassager i pendeltågs- och tunnelbanetrafiken nu under 50 procent av vad de var motsvarande tid förra året.”

I Uppsala låg resandet under det normala redan tidigare – men efter de skärpta råden kunde man se en ytterligare minskning. Effekten är dock mindre än i Stockholm – runt 5 procent i stadstrafiken och drygt 10 procent i regiontrafiken, enligt UL som driver regionens kollektivtrafik.

”Det senare framför allt beroende på skolornas distansundervisning”, skriver Helena Klange, presschef på UL. Hon tillägger att mätningen försvåras av att bussarnas framdörrar, där passagerare vanligtvis räknas, nu för tiden hålls stängda.

Även i Göteborgsregionen noteras en nedgång. Resandet är nu 40 procent lägre än ett normalt år, att jämföra med 30–35 procent tidigare denna höst.

– Det är svårt att säkert uttala sig om vad det beror på, men en rimlig gissning är att människor har hörsammat de hårdare råd och restriktioner som trädde i kraft under vecka 44, säger Västtrafiks presschef Mette Ramquist.

Skånetrafiken har inte kunnat lämna några uppgifter.

Siffrorna från Google ska tolkas med viss försiktighet. De bygger på mätningar från Googles appar och omfattar inte alla människor, inte ens alla mobilanvändare. Men under året har data från lokaltrafik, Google och andra källor visat en samstämmig bild av folks rörelsemönster i Sverige.

Det gäller även data från Telia Crowd Insights, som bygger på analys av mobilnätet. Där kunde man se ett markant minskat resande just vecka 45. Resorna inom Stockholm och Göteborg minskade med 14 procent, i Malmö 13 procent. Detta jämfört med vecka 43, alltså före höstlovet.

– Det är en stor och snabb minskning av resandet, beteendet förändrades i princip över en natt, säger Kristofer Ågren, chef dataanalys på Telia, i ett pressmeddelande.

En så snabb anpassning efter nya råd kunde man inte se i våras, enligt forskning från Handelshögskolan i Stockholm. En studie av besök i butiker visade då att råden hade effekt, men med en tydlig fördröjning.
– En tolkning är att det finns en annan beredskap för att ställa om beteendet än vad de gjorde i våras, säger Sara Rosengren, professor i marknadsföring vid Handelshögskolan.

– Dessutom har många nu personliga erfarenheter av sjukdomen vilken kan påverka viljan att ställa om.

På torsdagens pressträff berättade Folkhälsomyndigheten att dess data pekar i samma riktning, med bland annat ökat hemarbete och färre köp i butiker.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se "

"Fakta. Skärpta allmänna råd
Över hälften av Sveriges invånare omfattas nu av så kallade lokala allmänna råd.

I Stockholm, Kronoberg, Jönköping, Södermanland, Västra Götaland, Halland, Skåne, Örebro, Kalmar, Norrbotten, Västerbotten, Blekinge, Dalarna, Västmanland, Värmland, Gotland och Östergötland innebär de lokala allmänna råden att invånarna uppmanas att undvika till exempel möten och idrottsmatcher, allmänna inomhusmiljöer, att arrangera, anordna eller delta i fester eller andra liknande sociala arrangemang.

I Norrbotten, Västerbotten, Dalarna, Värmland och Västmanland uppmanas dessutom invånarna dessutom att undvika kollektivtrafiken. Norrbotten och Västerbotten rekommenderar sina invånare att helt avstå från onödiga resor både inom och utanför länen.

Besluten fattas av Folkhälsomyndigheten i samverkan med regionerna och är tidsbegränsade, med möjlighet för förlängning. Region Blekinge har dock beslutat om att införa restriktioner utan att vänta på Folkhälsomyndigheten, eftersom man menar att situationen är såpass allvarlig. "

" Anders Tegnell: Reglering av resor vid jul kommer

DN FREDAG 13 NOVEMBER 2020

Inför julen kommer Folkhälsomyndigheten att utforma reseråd med avsikt att skydda regioner som Jämtland, Gotland och Dalarna. – Vi ska ta ett samlat grepp på resandet, men det kommer att vara speciellt riktat mot de regioner som har väldigt mycket besök och relativt liten egen befolkning, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

DDen här veckan har sju regioner fått skärpta lokala allmänna råd för att dämpa spridningen av coronaviruset. I fem av dessa – Norrbotten, Västerbotten, Värmland, Västmanland och Dalarna – uppmanas invånarna att undvika resor inom och utanför den egna regionen.

Något nytt allmänt resestopp är inte aktuellt. Enligt Anders Tegnell ser smittspridningen annorlunda ut i de här fem regionerna.

– Man riskerar att få en smittspridning ut till delar av de här regionerna som tidigare inte har haft så mycket smitta. Det är skillnad med de mer tätbefolkade och större regionerna där man redan har smittspridning överallt, sade Anders Tegnell på torsdagens pressträff.

Inför julen, normalt årets största reshelg, planerar dock Folkhälsomyndigheten att komma med riktlinjer som gäller hela landet.

– Vi kommer att behöva ha en diskussion med regionerna och skidanläggningarna hur vi ska hantera julen, framför allt små regioner med mycket resande. Där kan det bli problem med resurser och med att klara av att testa och vårda personer. Vi följer läget och någon form av reglering för att minska trycket i regioner kan bli nödvändig, säger Anders Tegnell.

När kommer besked om julresorna?
– Det är ju tyvärr så att i den verklighet vi lever ändrar sig läget från vecka till vecka, säger Anders Tegnell, som ändå hoppas kunna lämna besked före den 1 december.

Anders Tegnell har tidigare sagt att det i år inte är läge för några större släktkalas under julen, speciellt inte om äldre i släkten är med. Man ska enligt statsepidemiologen inte umgås med människor som man inte träffar i vanliga fall.

De senaste veckorna har smittspridningen ökat dramatiskt i Sverige. Totalt har 171 365 bekräftats smittade av viruset, varav 4 658 det senaste dygnet. 6 122 personer med covid-19 har avlidit. 40 dödsfall har registrerats det senaste dygnet.

Sjukvården blir allt mer pressad och nio regioner är i så kallat stabsläge eller förstärkningsläge. För närvarande vårdas 128 patienter med covid-19 i intensivvården. Det innebär att ungefär 30 procent av alla patienter på intensivvården nu är coronapatienter.

Har Sverige blivit taget på sängen av det snabbt försämrade läget?
– Nej, det skulle jag inte säga. De lokala råden fanns på plats innan dess och vi har haft dem som ett jättebra verktyg under den här perioden, så vi låg väl framme.

Smittan ökar på äldreboenden och både Stockholm och Göteborg har återinfört besöksstopp på sina boenden.

Bör ett nationellt förbud återinföras med tanke på den ökade smittspridningen i samhället?

– Det är en fråga som vi diskuterar kontinuerligt. När vi pratar med regionerna så säger man att det är extremt ovanligt att besök har orsakat smittspridning på äldreboenden, säger Anders Tegnell.

De tydliga reglerna för besök på äldreboenden fungerar bra i dag, enligt Tegnell. Däremot är han mer tveksam till om beslutet i slutet av oktober att höja gränsen för allmänna sammankomster till 300 personer var riktigt.

– Visst, i efterhand kanske man skulle ha väntat lite till. Det är lätt att titta i backspegeln och säga att det var fel tidpunkt att göra vissa saker, säger Anders Tegnell.

De senaste veckorna har en majoritet av Sveriges regioner återinfört den tidigare maxgränsen på 50 personer.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

" Göteborg stänger museer och bibliotek

DN FREDAG 13 NOVEMBER 2020

De styrande politikerna i Göteborg planerar att tillfälligt stänga Stadsbiblioteket samt stadens museer. Detta för att bromsa smittspridningen av det nya coronaviruset. – Jag räknar med att fatta ordförandebeslut i morgon, säger kulturnämndens ordförande Ann Catrine Fogelgren (L) till DN.

Coronaläget i Västra Götalandsregionen börjar återigen bli ansträngt. Förra veckan var var åttonde person – totalt 4 069 stycken – som tog ett coronatest i regionen smittad. Lokala restriktioner har redan införts och på onsdagen beslutade Göteborgs stad att besöksstopp åter ska börja gälla på stadens äldreboenden.

Under veckan har den styrande alliansen i Göteborg fört samtal med Socialdemokraterna om hur smittspridningen ska bromsas.

Coronaöverenskommelsen som rått mellan de båda parterna ser nu visserligen ut att ha gått i kras, men på bland annat följande två punkter är man överens. Det handlar dels om att tillfälligt stänga stadens museer, dels om att stänga Stadsbiblioteket.

– Jag räknar med att fatta ordförandebeslut i morgon (läs: i dag) i enlighet med förslagen, säger Ann Catrine Fogelgren (L) som är ordförande i kulturnämnden.

På motsvarande sätt väntas ordförandena i såväl social resursnämnd som i de olika stadsdelsnämnderna att inom kort fatta andra coronakopplade beslut som bedöms kräva ett snabbt genomförande.

Enligt de särskilda allmänna råd som Folkhälsomyndigheten redan infört i bland annat Västra Götaland bör man som privatperson avstå från att vistas i ”inomhusmiljöer där människor samlas som butiker, köpcentrum, museer, bibliotek, badhus och gym”.

Med anledning av detta har flera museer i Göteborg och andra städer redan självmant valt att stänga sin verksamhet för besökare.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se
Erik Ask
erik.ask@dn.se "

" Amina Manzoor: Därför är skolorna öppna trots en andra våg

DN FREDAG 13 NOVEMBER 2020

våren stängdes skolor över hela världen av oro för hur barn påverkas av covid-19 och deras roll i smittspridningen. När Europa åter har drabbats hårt av ökad smittspridning fortsätter de flesta skolor vara öppna. Detta är orsakerna.

Barn blir oftast inte svårt sjuka

Utbrottet av coronaviruset sars-cov2 har pågått i snart ett år. Fler än 50 miljoner i världen har bekräftats vara smittade (även om den verkliga siffran sannolikt är många gånger högre) och nästan 1,3 miljoner har avlidit. Ytterst få av dem har varit barn. Det betyder inte att barn inte kan bli sjuka, men oftast får de mildare symtom än vuxna. Få blir så svårt sjuka att de behöver sjukhusvård.

I Sverige har till exempel nästan 2 900 personer fått intensivvård på grund av covid-19. Elva av dem är mellan 0 och 9 år gamla och 21 mellan 10 och 19 år. Samma mönster ses i andra länder. Barn drabbas ofta hårdare av till exempel influensa och rs-virusinfektion än covid-19.

Några månader in i utbrottet började barnläkare se en svår inflammation hos ett fåtal barn. De trodde först att det var något som liknade den ovanliga barnsjukdomen Kawasaki, men det har senare visat sig att det är ett helt annat tillstånd, som nu kallas multi-inflammatoriskt syndrom. Barn som drabbas av detta kan bli svårt sjuka, men det är mycket sällsynt med dödsfall.

Barn är inte motorn i smittspridningen
När det gäller en influensa är barn så kallade smittdrivare, de är en motor i smittspridningen. De verkar inte vara det när det gäller covid-19. Dels blir de mindre sjuka, vilket troligen leder till att de sprider mindre virus. Men de verkar också bli infekterade i lägre utsträckning. Studier som undersökt antikroppar i befolkningen har generellt funnit att färre barn har antikroppar mot viruset. Äldre tonåringar verkar däremot vara en grupp som i större utsträckning driver på smittspridningen i samhället jämfört med yngre barn.

Det betyder inte att barn aldrig kan smitta. Det verkar vara mer vanligt att barn smittas av vuxna än andra barn, även om det finns fall där barn har smittat andra. Det förekommer generellt inte heller omfattande smittspridning på skolor, utan situationen på skolorna är beroende av smittspridningen i samhället.

När samhällsspridningen är hög kommer fall att upptäckas i skolorna, men det är oklart om det är i skolor eller på andra ställen som smittspridningen sker. Grundskolor verkar däremot ha lägre risk för smittspridning än gymnasier. En norsk rapport fann att de flesta ungdomar mellan 13 och 19 år hade smittats i hemmet.

Inte heller såg de att yngre barn smittades i hög grad i skolorna. En svensk rapport från Folkhälsomyndigheten ser ingen högre risk för grundskolelärare att smittas jämfört med andra grupper som inte kan arbeta hemifrån. Lärare i Storbritannien har inte heller insjuknat mer i covid-19 efter att skolorna öppnade.

Stängda skolor har många negativa effekter

I våras stängde skolor över hela världen av rädsla för att barn skulle bli svårt sjuka och för omfattande smittspridning på skolor. Sverige höll grundskolorna öppna och fick mycket kritik för detta. Nu är i stort sett alla experter överens om hur viktigt det är med öppna skolor. Särskilt utsatta barn drabbas hårt av skolstängningar, då de kan vara beroende av skolan för trygghet och mat samt har sämre tillgång till distansundervisning.

Den europeiska läkemedelsmyndigheten ECDC tror inte att skolstängningar kommer att minska smittspridningen i landet särskilt mycket. När många europeiska länder nu stängt ned igen på grund av ökande smittspridning håller de flesta skolorna öppna, om än med extra försiktighetsåtgärder.

I USA är däremot många offentliga skolor fortfarande stängda.

Stängda skolor har också stora konsekvenser på sikt. Enligt den norska statistikbyrån SSB kostade de norska skolstängningarna 1,4 miljarder kronor per dag i lägre framtida livsinkomst. Det finns också en koppling mellan antal skolår och livslängd.

En ny uträkning i en amerikansk vetenskapstidskrift landar i att de amerikanska skolstängningarna lett till 5,5 miljoner förlorade levnadsår. Hade skolorna varit öppna hade detta lett till 1,5 miljoner förlorade levnadsår, eftersom forskarna räknar med en ökad smittspridning. Stängda skolor kan alltså leda till mer skada än räddade liv, enligt forskarna.

Fler öppna skolor nu än under våren

Små barn kan alltså både bli sjuka och smitta, men de blir oftast inte svårt sjuka och det är inte de som driver på smittspridningen i samhället, inte ens med skolorna öppna. Stängda skolor har en väldigt stor negativ inverkan på barnens liv, även under lång tid framöver, och därför är de flesta skolor i Europa fortfarande öppna, trots en kraftig smittspridning i länderna.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

”Vårdskulden mindre än befarat i pandemins spår”

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201110
Trots ansträngda förhållanden har coronapandemin inte fått så omfattande negativa konsekvenser på den planerade vården som befarats och ofta framställts. En ny rapport visar att åtta av tio planerade operationer har kunnat genomföras under årets första åtta månader, jämfört med året innan, skriver Maria Morell för Sveriges kommuner och regioner.

Trots coronapandemin och det kraftigt ökade vårdbehovet, har en stor del av den planerade vården kunnat genomföras i år. 8 av 10 planerade operationer har genomförts under coronaåret 2020 när vi jämför med 2019.

Coronapandemin är långt ifrån över. Tvärtom ser vi en mycket oroande ökning av smittspridningen och under de senaste veckorna har trycket på sjukvården ökat markant. Vi måste återigen samla våra krafter för att vårda covid-19-sjuka och för att med alla möjliga medel trycka tillbaka smittan.

Samtidigt står vi betydligt bättre rustade nu än vad vi gjorde i början av 2020 när coronaviruset snabbt blev till en allvarlig sjukdom för de drabbade och en sjukdom med stor samhällspåverkan. Den omedelbara och omfattande smittspridningen ställde svensk sjukvård på prov. Aldrig tidigare har vården arbetat under sådana tuffa förhållanden. Exceptionella åtgärder fick vidtas när svensk hälso- och sjukvård gjorde en stor och mycket snabb omställning under våren 2020.

Det mest illustrativa sättet att beskriva omställningen är tillgången till intensivvård i Sverige. Under 2019 var normaltillgången på intensivvårdsplatser med respirator 512 stycken. Under våren 2020, när belastningen var som störst, intensivvårdades nästan 800 patienter varav över 500 covidpatienter samtidigt. Kapaciteten var som mest strax över 1 100 omedelbart beläggningsbara intensivvårdsplatser med respirator. För att klara detta fick exempelvis planerad vård skjutas fram.

I dag publicerar Sveriges kommuner och regioner (SKR) en ny rapport som visar att en stor del av den planerade vården trots allt kunnat genomföras. De genomförda operationerna under årets första åtta månader uppgick till närmare 80 procent av 2019 års volym. Trots ansträngda förhållanden har coronapandemin alltså inte fått så omfattande negativa konsekvenser på den planerade vården som befarats och ofta framställts.

Regionerna har tagit ett enormt ansvar och svensk hälso- och sjukvård har visat en extraordinär förmåga att ställa om verksamheten i en kris. Vi har också sett en snabb utveckling inom flera områden, inte minst olika digitala lösningar som bidragit både till att patienter kunnat få stöd och vård och till att vården kommit närmare patienterna. Den samverkan som förstärkts mellan regioner samt mellan regioner och kommuner, är avgörande i krisen och kommer att bidra till en fortsatt god utveckling av vård och omsorg när pandemin är över.

Kapacitetsökningarna, omställningarna och utvecklingssprången som tagits under 2020 visar vilken kraft svensk hälso- och sjukvård besitter.

Pandemin är ett bra exempel på att verksamheten fungerar som bäst när ansvarsprincipen tillåts vara rådande. Staten ska säkra att det finns en långsiktig finansiering, tillräckligt många medarbetare med rätt utbildning och en lagstiftning som stödjer verksamheterna. Regioner och kommuner ska utforma vård och omsorg efter lokala och regionala behov och förutsättningar. Vi har ett robust system när staten ger regioner och kommuner rätt verktyg och lämnar det operativa arbetet till kommuner och regioner.

SKR:s nya rapport visar på betydande minskning av vårdproduktionen inom flera områden under den mest intensiva perioden av pandemin under våren, men också på att vården snabbt kunde återgå till nästintill normal produktion redan under sommaren. När smittspridningen nu ökar kraftigt igen och situationen i vården åter blir ansträngd, ger kunskapen och erfarenheterna från våren och sommaren hälso- och sjukvården en stabilare grund att stå på. Det är ett faktum att hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar, både med att hantera pandemin och dess långvariga konsekvenser och med att fortsätta det arbete som började innan pandemin: att korta köer och förbättra tillgängligheten för dem som behöver vård.

SKR:s nya rapportvisar bland annat:

De planerade operationerna och behandlingarna minskade med drygt 20 procent, jämfört med 2019 års volym under motsvarande period – det innebär att 8 av 10 operationer, jämfört med året innan, genomfördes trots pandemin – men fler patienter har fått vänta längre.

Befolkningen har sökt akut vård i mindre utsträckning under våren, akutmottagningsbesöken var 30 procent färre i april än motsvarande månad tidigare år. Data från kvalitetsregistren visar samtidigt att det akuta omhändertagandet för stora diagnosgrupper såsom stroke och hjärtinfarkt fortsatt håller god kvalitet.

De fysiska besöken i primärvården minskade med nästan 40 procent under årets första fem månader – men sett till det totala antalet vårdkontakter i primärvården var minskningen endast 20 procent tack vare ökade digitala kontakter, hembesök samt telefon- och brevkontakter. Vårdgarantiuppfyllelsen har varit stabil.

För cancerpatienter under utredning inom standardiserat vårdförlopp har tiden till behandling minskat under våren – men färre cancerfall har upptäckts och färre kvinnor har deltagit i exempelvis screening för livmoderhalscancer.

För att öka förståelsen och förbättra den fortsatta hanteringen av pandemin krävs det mer djuplodande resonemang och en helhetssyn. En onyanserad beskrivning av ökade vårdköer eller beräkning av uppskjuten vård i kvantitet riskerar att ge svar och lösningar som inte är till någon nytta, varken för den pågående hanteringen av pandemin eller i ett mer långsiktigt perspektiv. För att kunna möta befolkningens vårdbehov och hantera den vård som inte genomförts under våren, måste man förstå sambanden mellan akut och planerad vård, primärvård och slutenvård, befolkningens sökmönster, liksom hur kroniska tillstånd kan påverka individer på längre sikt.

All den vård som inte genomförts under våren 2020 kommer inte att behöva tas igen. En betydande del av de besvär som leder till kontakter med vården och utredning är inte behandlingskrävande, utan

självläkande tillstånd eller övergående symtom. Samtidigt finns en befogad oro för att patienter med mer allvarliga tillstånd av olika anledningar inte söker vård under pandemin. Många patienter och deras anhöriga har drabbats av negativa konsekvenser. De indirekta folkhälsokonsekvenserna av pandemin, och de vårdbehov som blir en följd av dessa, är ännu inte fullständigt kända. De blir viktiga att följa och hantera under de kommande åren.

Att säkerställa en god och tillgänglig vård är en av välfärdens viktigaste uppgifter. Vården har ställts inför stora utmaningar under 2020 och kraftsamlar nu återigen för att klara av konsekvenserna av den ökande smittspridningen. Med rätt verktyg och förutsättningar från staten kommer regionerna även fortsatt kunna ge invånarna den vård de behöver.

Marie Morell, ordförande SKR:s sjukvårdsdelegation"

Några andra artiklar

”Ge forskningen skydd mot antidemokraterna”

SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201101
Forskningens frihet har ett svagt grundlagsskydd. I regeringsformen finns bara en hänvisning till en helt vanlig lag, till högskolelagen. När en ny forskningsproposition inom kort presenteras vore det bra om statsrådet reflekterade över den globala demokratins allvarliga läge och samtidigt aviserade ett starkare grundlagsskydd för forskningen, skriver Leif Lewin.

Sällan har framtiden tett sig så ljus som vid senaste sekelskiftet. Det skulle möjligen ha varit precis ett hundra år tidigare, då nyårsklockorna ringde in den tusenåra fred man väntade sig att 1900-talet skulle medföra. För tjugo år sedan stod demokratin globalt starkare än någonsin. Diktaturerna hade trängts tillbaka. Det kalla kriget var slut. Författaren och statsvetaren Francis Fukuyama förklarade att historien kommit till ett slut: vi hade nått fram till den liberala demokratin, historiens förutbestämda slutstation.

Men ännu en gång har vi blivit besvikna. Nya strider bröt ut vid det sönderfallande ryska imperiets sydgräns. En helt ny typ av krig, kriget mot terrorismen, eskalerade efter attacken mot World trade center i New York. Och inre fiender har börjat underminera demokratin och fört utvecklingen i auktoritär riktning.

När V-Institutet (”Varities of democracy”) vid Göteborgs universitet tecknar denna dystra bild, tar forskarna inte bara fasta på demokratins båda grundläggande principer allmän rösträtt och fri åsiktsbildning. Båda är ju lika viktiga och förutsätter varandra: allmän rösträtt utan fri åsiktsbildning kan leda till totalitarism, fri åsiktsbildning utan allmän rösträtt till ett privilegiesamhälle. Nej, de grundläggande principerna preciseras i en rad olika indikatorer på vilka reella möjligheter som finns att verkligen utöva rättigheterna och kartlägger hur valen organiseras, om föreningsfriheten respekteras, vilka villkor som gäller för massmedierna, om domstolarna står självständiga till makthavarna, om universiteten fått behålla sin frihet.

Allt färre länder visar sig vara oanfrätta. Och räknar man inte länder utan antalet medborgare, pekar kurvorna ännu mera brant nedåt helt enkelt därför att de auktoritära tendenserna är särskilt påfallande i befolkningsmässigt stora länder som Kina, Ryssland, Indien och USA. Hur kan vi skydda oss från denna utveckling?

Grundlagarna är tänkta att erbjuda ett sådant skydd. I grundlagarna fastslås de värden som varje land anser särskilt viktiga och grundlagarna ska därför vara svåra att ändra.

Världens konstitutioner ser mycket olika ut. I allmänhet är de rätt kortfattade dokument, som lämnats orörda under lång tid, med statsskickets fundament formulerade på ett stilistiskt pregnant och slagkraftigt språk. Sveriges regeringsform från 1974 avviker från detta mönster. Kontrasten kunde inte gärna vara större mot den gamla grundlagen och dess memorial från 1809, vars målande språk fick mången rättslärds öga att tåras. Vår nya konstitution, däremot, är långrandig, pratig och detaljerad och har varit föremål för ständiga ändringar. När den infördes, sa elaka kommentatorer att den nya grundlagen föreskrev att Sverige skulle vara en demokrati – såvitt inte annat bestämdes i den lokala torgstadgan.

Svenska politiker verkar ovilliga att använda grundlagen som skydd mot samtidens antidemokratiska och populistiska framstötar. För någon månad sedan misslyckades riksdagspartierna att enas om att ge public service ett grundlagsskydd mot politisk styrning.

Det var Moderaterna, som motsatte sig ett sådant skydd. Yttrande- och pressfriheten var redan tillräckligt garanterad med gällande lagstiftning, menade partiet som sa sig vilja ha ett ”smalare och vassare public service”. Men den formuleringen borde ha lett till att Moderaterna ställde sig positiva till en grundlagsreglering för det är som sagt just precis sådana koncisa principer som en grundlag ska innehålla.

Nu är det svårt att inte hålla med justitieministern, som – bortsett från de partitaktiska poängerna – under hänvisning till den auktoritära utvecklingen i Polen och Ungern uttryckte sin oro för att Moderaterna vid ett eventuellt regeringsskifte inte skulle hålla fast vid public service oberoende. För att inte tala om Sverigedemokraterna, skulle jag vilja tillägga.

Ett par veckor senare kunde vi på denna debattsida ta del av några juristers bekymmer över att Tryck- och yttrandefrihetskommittén ville göra ytterligare undantag i det grundlagsskyddade området för tryckfriheten. Utredningens betänkande bär den olycksbådande rubriken ”Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten” men är inte hela poängen med yttrandefriheten, löd artikelförfattarnas berättigade fråga, att skydda också det som inte är ”ändamålsenligt”

Forskningens frihet har ett svagt grundlagsskydd. I regeringsformen 2kap 18§ står det helt kort: ”Forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag” – man kunde kanske ha önskat sig en något litet mera entusiastisk skrivning.
Och är detta över huvud taget ett grundlagsskydd? Det är en hänvisning, men en hänvisning till en helt vanlig lag, till högskolelagen.

Högskolelagen är nu ute på remiss, för regeringen har efter förslag från en utredning velat, högst lovvärt, främja den akademiska friheten. Inom Vetenskapsakademien tillstyrker vi naturligtvis denna förbättring men önskar i vårt remissvar ett tillägg om att inte bara forskningens utan också ”den högre utbildningens frihet” tryggas samt att denna grundsats föregår de allmänna uttalanden om lärosätenas skyldighet att främja hållbar utveckling, förståelse för andra länders förhållanden, jämställdhet, livslångt lärande med mera som nu inleder paragrafen.

Men detta är finlir, som knappast hörs i bruset från vår tids mäktiga auktoritära strömningar. Starkare skydd behövs. Nu mera än någonsin finns behov av att universitetens frihet klart och tydligt garanteras i regeringsformen. Den ska man som sagt inte ändra i hastigt mod.

Förslaget måste vara noga berett. Inom kort väntar vi oss en ny forskningsproposition. Jag tycker det vore prydligt om vi då fick höra statsrådet något reflektera över det allvarliga läge som den globala demokratin hamnat i och universitetens möjligheter att bekämpa den faktaresistens som är förknippad med de auktoritära och populistiska tendenserna – samt annonsera ett starkare grundlagsskydd för forskningen.

Universiteten står i främsta stridslinjen mot den antidemokratiska utvecklingen. Studenterna är de första att fånga upp vad som rör sig i tiden. Det är 23-åringarna som demonstrerar och gör revolution och som följaktligen blir de första offren för den auktoritära ångvälten. En grundlag kan inte frälsa oss men det är den starkaste lag vi kan stifta.

Leif Lewin, professor emeritus i statskunskap vid Uppsala universitet"

”Vi har inte prioriterat vanligt folks trygghet i vardagen”

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201107
Otryggheten i de allmänna rummen har fått växa sig stor. Här finns anledning till socialdemokratisk självkritik. Kommunpolitiker, oavsett partifärg, måste garantera att alla invånare kan röra sig fritt och tryggt: Inför nolltolerans mot ordningsstörningar och ställ krav på vad vi från nationell nivå bör göra, skriver Annelie Karlsson (S) och Fredrik Lundh Sammeli (S).

Trygghet för vanligt folk är och har alltid varit socialdemokratins främsta mål. Genom historien har otrygghet ofta handlat om klass. De utan pengar och egendom har varit utlämnade till de rikas godtycke.

Men arbetarrörelsen och den politiska demokratin förstärkte alla människors rätt till trygghet, ersatte rättsosäkerhet med rättsstat, fattigstuga med ATP, fattigvård med modern sjukvård för alla. Välfärdssamhällets framväxt minskade klyftorna och gav en grundläggande trygghet till det stora flertalet.

Under de senaste decennierna har den tryggheten utmanats på ett antal områden. Pensionssystemet genererar inte tillräckliga pensioner, i synnerhet inte till arbetarklassens kvinnor, medan de som har råd köper sig trygghet med privata pensionsförsäkringar. Den allmänna sjukvården, som ger vård efter behov, utmanas av privata sjukvårdsförsäkringar som urholkar den generella välfärdens grundtanke Grundskolan, som under 1900-talet förde samman barn med olika klassbakgrund, segregeras i allt större utsträckning av bostadssegregation och ett defekt friskolesystem, och klyftorna fördjupas.

Vi socialdemokrater tar utan att tveka strid för trygga pensioner. Vi har redan stärkt de lägsta pensionerna, nu höjer vi pensionerna för alla som arbetat ett helt yrkesliv men ändå har låg pension. Vi accepterar inte att de som har råd nu kan tränga sig före i kön till operation eller behandling. Vi kommer att ta strid mot de privata sjukvårdsförsäkringarna eftersom de hotar hela idén om att alla ska kunna få bra vård oavsett inkomst. Vi ökar den ekonomiska tryggheten på arbetsmarknaden med höjd a-kassa. På område efter område flyttar vi fram positionerna och ger vanligt folk tryggheten tillbaka.

Men tryggheten för vanligt folk hotas också av kriminaliteten.

Gängbrottsligheten, skjutningar och sprängningar plågar bostadsområden och brutaliserar samhället. Mångkriminella utnyttjar samhällets system och rånar oss på våra gemensamma pengar.

Arbetskraftsinvandring, ebo-lagstiftningen, svartarbeten, naivt utformade välfärdssystem så som assistansersättning och bidragsfusk utnyttjas av kriminella för att stjäla pengar från vårt gemensamma. Systemfel och kryphål måste förändras för att välfärdens pengar inte ska göda kriminella.

Oro, rädsla och frustration har också sin rot i otrygga offentliga miljöer. Våld, hot, stölder, trakasserier, stök och skadegörelse på våra gemensamma platser som på våra torg, bibliotek, simhallar, till och med lekplatser. En rapport från Brå, ”Simhallar och bibliotek” (2020:10), visar att brott och ordningsstörningar är

utbredda. Det handlar oftast om unga killar som – om inte samhället agerar i tid – kan hamna riktigt snett längre fram. Inte sällan är det sådana mindre händelser och ageranden som utan en konsekvens från samhället eskalerar till mer allvarliga beteenden och brott.

Otrygghet och oro på offentliga platser drabbar alla som inte kan välja bort dessa platser. Skolbarn som bor trångt och tar sin tillflykt till biblioteken för att göra läxor. Familjer som inte kan kosta på sig sommarstuga eller helgaktiviteter och i stället är stammisar i den kommunala simhallen. Alla som saknar egen trädgård och tar sig till torg och lekplatser för att umgås utomhus.

Trygghet har varit och fortsätter att vara en klassfråga.

Brottsförebyggande rådets statistik (NTU 2019) visar tydligt att de med lägst utbildning, som bor i flerfamiljshus, är ensamstående med barn, och har utländsk bakgrund är utsatta för hot, misshandel och sexualbrott i mycket högre grad än andra delar av befolkningen. Den viktigaste faktorn när det kommer till otrygghet är kön. Flickor och kvinnor upplever otrygghet i mycket högre utsträckning än pojkar och män, men också här är klassaspekten tydligt – flickor och kvinnor med lägst inkomst är mest otrygga, och får också sina liv kringskurna mest då de tvingas avstå aktiviteter och välja alternativa färdvägar.

Att otryggheten i de allmänna rummen fått växa sig så stor är en sorglig illustration över att vanligt folks trygghet i vardagen, bortom löpsedlarna, inte prioriterats.

Här finns anledning till socialdemokratisk självkritik. När vi pratar långsiktiga förändringar av ett helt samhälle riskeras brottsofferperspektivet att tappas bort. För alla som känner oro i sin vardag – vanliga löntagare som jobbar och sliter, hämtar på förskola, läser läxor med barnen, tränar knattelaget i fotboll – är samhällsförändring på sikt av mindre betydelse. Varje dag du känner rädsla för att du själv eller din familj ska utsättas för brott är en otrygg dag för mycket. Det får aldrig råda några som helst tvivel om att socialdemokratin står på brottsoffrens sida. I vår vision om det starka samhället kan alla, oavsett kön, plats eller tid på dygnet röra sig på gator och torg och i sitt bostadsområde utan att känna oro eller otrygghet.

Trots delar av högerns ansträngda försök att spela upp en partipolitisk konflikt finns det i riksdagen en bred och blocköverskridande samsyn kring de omfattande åtgärder regeringen vidtagit mot gängkriminaliteten och den grova brottsligheten. Men det politiska ansvaret och möjligheten att ge människor trygghet i offentliga miljöer finns i lika stor utsträckning hos Sveriges kommuner. Lokala exempel visar att det finns verktyg och insatser att tillgå som verkligen ger effekt. Allt från kommunala ordningsvakter, övervakningskameror, fältteam från socialtjänsten, samverkan mellan kommun och polis till gatubelysning i otrygga miljöer och tryggare kollektivtrafik, är verktyg som ska och bör användas för att tvinga tillbaka den lilla del av befolkningen som skapar oro och otrygghet. Nolltolerans är ett slitet och i många fall missbrukat begrepp men i detta sammanhang högst passande.

För vilken tolerans är egentligen acceptabel när det gäller människors otrygghet? Vi kan inte ha ett samhälle där vi känner oss utestängda från gemensamma platser. Där gator, torg, bibliotek och andra miljöer tas över av en liten grupp som inte respekterar sina medmänniskor. Vår uppmaning till alla kommunpolitiker, oavsett partifärg, är att ta dessa problem på mycket stort allvar. Ni måste garantera att alla

invånare kan röra sig fritt och tryggt, utom de som stör och förstör. Inför nolltolerans mot ordningsstörningar på offentliga platser. Stärk samverkan mellan skola och socialtjänst. Ställ krav på vad vi från nationell nivå bör göra för att skapa bästa möjliga förutsättningar för kommunernas trygghetsarbete. Det är tillsammans som ett starkt samhälle vi gör tydligast skillnad.

Från vår sida är löftet till väljarna att vi kommer att göra allt i vår makt för att öka tryggheten för vanligt folk.

Från högerhåll raljeras ofta över att Socialdemokraterna och det svenska välfärdssystemet bäddat in befolkningen i alltför många skyddande lager av trygghet och att individen därmed tappat förmågan att ta vara på sig själv. Sällan har det perspektivet på samhälls-utvecklingen varit mer främmande. Det har blivit uppenbart för allt fler att vi inte kan isolera olika aspekter av trygghet från varandra.

Ekonomisk, social och fysisk trygghet hänger samman. Det går inte att som högerpartierna satsa bara på en av dem, och förvärra de andra. Vi kommer i alla beslutande församlingar alltid ta strid för människors trygghet – på arbetsplatsen, på gator och torg, i skolan, i sjuksängen, i förlossningsvården och på ålderns höst. För oss socialdemokrater finns ingen viktigare uppgift.

Annelie Karlsson (S), gruppledare i riksdagen
Fredrik Lundh Sammeli (S), justitieutskottets ordförande i riksdagen"

”Stängning av skolor har räddat hundratals från radikalisering”

MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201109
Ett intensivt arbete från Säkerhetspolisen har bidragit till att fem utbildningsverksamheter har stängts. Hundratals elever har räddats undan dessa radikaliseringsmiljöer. Mer behöver dock göras. Vi socialdemokrater vill därför förbjuda religiösa friskolor och vi vill reformera friskolesystemet i grunden, skriver Mikael Damberg (S) och Morgan Johansson (S).

Sveriges regering fördömer de islamistiska terrordåd som nyligen drabbat Frankrike och Österrike. Statsministern har uttryckt Sveriges solidaritet med våra europeiska vänner. Ytterst riktar sig dåden mot våra demokratiska värderingar, med syftet att skada det öppna samhället och driva på den polarisering som extremismen får näring av. Men Europa kommer varken att gå i den fällan eller ge vika för terrorister.

Tryck- och yttrandefrihet är demokratins grundpelare, och det innefattar rätten att kritisera och ifrågasätta religiösa uppfattningar. Den som med våld angriper andra människor är demokratins och det sekulära samhällets fiende. Sådana angrepp kan vi aldrig acceptera. Demokratin måste försvaras.

Många omständigheter kring de senaste terrordåden är ännu oklara. Regeringen följer händelseutvecklingen noga. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen uppdaterar löpande sina lägesbedömningar och

arbetar för att förhindra att liknande dåd ska ske i Sverige. Franska, österrikiska och judiska intressen och platser i Sverige har under de senaste dagarna fått förstärkt skydd. Hotet är gemensamt för stora delar av världen. Vi har i närtid sett terrordåd från såväl våldsbejakande islamister som högerextremister i flera europeiska och västerländska länder, och vi vet av egen erfarenhet att detta kan ske också i Sverige.

I terrorattentatet på Drottninggatan våren 2017 miste fem människor livet och många fler skadades. Säkerhetspolisen konstaterar att de våldsbejakande extremistiska miljöerna växer i Sverige. Hoten kommer främst från våldsbejakande islamister och högerextrema, en bild som känns igen från många andra länder. Vi kan inte skydda oss mot allt, men vi ska göra allt vi kan för att skydda oss. Vi har alla ett ansvar att stå upp mot radikalisering och extremism – i samhället, i föreningslivet, i trossamfund och inte minst på nätet.

Arbetet med att stärka Sveriges beredskap och bekämpande av terrorism har pågått i flera år. En lång rad åtgärder har vidtagits sedan regeringen tillträdde 2014 och kontraterrorförmågan har stärkts betydligt. Nya brott har införts bland annat vad gäller samröre med terroristorganisationer, terrorismresor och att utbilda sig för terrorism.

Straffansvaret för finansiering av terrorism har utvidgats. Den utredning som sett över hela den straffrättsliga terrorismlagstiftningen har föreslagit en rad straffskärpningar som regeringen nu bereder. En översyn av grundlagen pågår för att kunna kriminalisera deltagande i terroristorganisationer.

Vi har förbättrat Säkerhetspolisens tillgång till - från signalspaning och underlättat polisens tillgång till kamerabevakning. Vi har genomfört förändringar i offentlighets- och sekretesslagen som förbättrat informationsutbytet mellan Säkerhetspolisen, Polismyndigheten och socialtjänsten i syfte att förebygga och avslöja terrorbrott. Det senaste året har regeringen också fattat flera beslut om att utvisa personer som utgjort säkerhetshot mot Sverige.

mot Sverige är fortsatt förhöjt. Därför genomförs ett omfattande arbete för att förebygga våldsbejakande extremism och motverka terroristbrottslighet. Mycket har gjorts och mycket annat är på väg att genomföras. Säkerhetspolisens anslag har ökat med drygt 50 procent sedan 2014 och vi har en välutbildad och välutrustad poliskår som nu växer kraftigt. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har också fått i uppdrag att intensifiera sitt samarbete mot terrorism och extremism.

Sedan i våras har möjligheten införts att avlyssna krypterad kommunikation som grovt kriminella och terrorister ofta använder sig av.

Ett nationellt Center mot våldsbejakande extremism har inrättats i syfte att förstärka det förebyggande arbetet. Centret ger behovsanpassat stöd till kommuner och yrkesverksamma, tar fram kunskapsöversikter om våldsbejakande extremism och har förstärkt samarbetet mellan berörda myndigheter. Det har blivit enklare för Säkerhetspolisen, militära underrättelsetjänsten Must och FRA att dela information med varandra. Ytterligare åtgärder kommer att presenteras inom kort.

Den svenska skolan måste vara en plats där våra demokratiska värderingar värnas och extremistiska ideologier bekämpas. Det marknadsliberala skolsystemet har fått mycket stora och negativa konsekvenser. Personer som Säkerhetspolisen bedömer som hot mot

Sveriges säkerhet har fått driva skola, och det har till och med förekommit att IS-återvändare har fått anställning på skolor. I dag kan polis och säkerhetspolis dela med sig av vissa sekretessbelagda uppgifter till skolor om det exempelvis kan motverka terrorism och att personer med kopplingar till våldsbejakande extremism agerar inom skolan. Men eftersom fristående skolor inte omfattas av offentlighetsprincipen gäller dessa regler i dag bara kommunala skolor.

Så kan vi inte ha det.

Regeringen har därför lagt flera förslag om att göra det enklare att stänga vissa skolor och åstadkomma en bättre kontroll av den som vill driva skola. Svensk skola ska inte ska vara en tummelplats för extremism och radikalisering. Ett intensivt arbete från Säkerhetspolisens sida har bidragit till att fem utbildningsverksamheter har stängts ned. Hundratals elever har därmed räddats undan de här radikaliseringsmiljöerna. Stängningarna har dessutom undandragit tiotals miljoner kronor i omsättning från verksamheterna och deras huvudmän. Mer behöver dock göras.

Vi socialdemokrater driver därför förslaget att förbjuda religiösa friskolor och vi vill reformera friskolesystemet i grunden.

Sverige kommer aldrig att göra avkall på de principer och värderingar som gör vårt land fritt, öppet, demokratiskt och tolerant. Det spelar ingen roll hur hårt dessa fundament prövas. De kommer att stå pall. Extremism och radikalisering ska bekämpas och motarbetas överallt och på alla nivåer.

Mikael Damberg (S), inrikesminister
Morgan Johansson (S), justitie- och migrationsminister "

”Europas matproduktion kan säkras med ny teknik”

FREDAG 13 NOVEMBER 2020

" DN. DEBATT 201113
Lantbruket är på väg in i en ny era, med satelliter och sensorer som styr vår matproduktion. Men Sverige riskerar att halka efter. Flera faktorer hämmar tekniksprid ningen och etiken kring data är problematisk. Sveriges regering bör driva på för att det digitala lyftet prioriteras, både på hemmaplan och på EU-nivå, skriver aktörer inom svenskt lantbruk.

Europa ligger efter inom digitaltekniken. Därför kommer EU att etablera något de kallar digitala innovationshubbar. Det handlar om starka centrumbildningar som ska stimulera spridning av den nya digitaltekniken till utvalda målgrupper. Den 30 oktober skickade vår regering 15 ansökningar om sådana centrum till EU, varav en är inriktad mot lantbruket. Ingen vet hur EU kommer att prioritera, men vi slår ett slag för lantbruket. Europas matproduktion står nämligen på spel.

Lantbruket är på väg in i en ny era. Satelliter och sensorer styr maskiner och genomlyser åkrar. Djurhälsan stärks med uppkopplade sensorer och systemen börjar kommunicera med varandra. Robotar är på väg ut på fälten och snart kommer digitala AI-assistenter som hjälper lantbrukaren att fatta beslut.

England och Norge investerar nu miljardbelopp i centrum för lantbruksteknik. Tyskland, med jordbruksminister Julia Klöckner i

spetsen, satsar 20 miljoner euro per år på experimentgårdar. Frankrike inrättar professurer i lantbruksteknik.

Vårt svenska lantbruk har högre krav på produktionen än de flesta andra länder beroende på svenska regelverk och vårt klimat. Det gör det extra viktigt att Sverige ligger i framkant inom den digitala omvandlingen. Men vi riskerar att halka efter. Därför vill vi genom samarbete skapa ett centrum för innovativ digital utveckling i lantbruket.

Samhällsutmaningar relaterade till lantbruket handlar inte bara om ökat behov av mat, som ju Nobels fredspris kastar ljus över. Nej, även klimatfrågan och kolinlagring tillhör utmaningarna liksom jordhälsa, djurhälsa och kemikalier. Olika utmaningar står i konflikt med varandra och oron växer. Den 2 november slog Economic research service i USA larm om att tillgången till mat äventyras om inte Europa hittar en bättre strategi framåt.

Att effektivisera ännu mer går stick i stäv med andra mål. Större produktionsenheter ligger inte i linje med många konsumenters önskan om hur mat ska produceras – och omsorg rimmar inte alltid med effektivitet. Om man vill att kor ska kunna gå längre med sin kalv eller att grisarna ska ha större utrymme måste det ske på bekostnad av ekonomisk effektivitet. Sverige har redan i dag höga krav på djurskydd och miljö.

Men det finns en paradox: Konsumenter säger en sak, men handlar i annan riktning. De flesta är inte beredda att betala för mat som är producerad med stor omsorg. Den krassa verkligheten är att lantbrukarna agerar på en världsmarknad och importmat flödar in. Det svenska lantbruket kan inte konkurrera med pris. Så vad ska lantbruket ta sig till? Redan har lantbrukarna finslipat metoder till det yttersta. Traditionella koncept har nått vägs ände.

Det är här innovativ digitalteknik kommer in i bilden och ger lantbrukarna nya verktyg. Såmaskiner kan i dag placera varje frö ett och ett med bestämd position. Andra maskiner kan sedan rensa ogräs runt om plantorna. Med sensorer kan man undvika att skördemaskiner kör över rådjurskid. Spektroskop som läser av infraröd reflektans kan mäta mängden fosfor flera gånger per sekund i utloppet på en gödselspridare. I silosystemen larmar sensorer om mögel frodas. På djursidan har man haft mjölkningsrobotar i nästan 25 år. I dag samlar sensorer in information om varje djur och ger signaler om vad som behöver åtgärdas. Data som samlas in på gården kan också användas för att ge konsumenterna information om bakgrunden till maten.

Ett bärande tema i den nya eran är uppkopplad digitalteknik, stora datamängder och system som själva lär sig att tolka data, till exempel med hjälp av AI. Sverige har ett stort tekniskt kunnande inom akademin, hos teknikbolag och bland rådgivare. Nu är det viktigt att inte bli omsprungna.

Ett gap finns mellan teknikens frontlinje och vad som tillämpas på bred front bland lantbrukare. Flera faktorer hämmar tekniksprid ningen. En faktor är att de flesta lantbruk är små företag som behöver hjälp att utvärdera och testa ny och dyr teknik innan de vågar investera. En annan faktor är att regelverken behöver komma ikapp teknikfronten.

Fortfarande får man inte köra drönare bortom synhåll och robotar får inte arbeta ensamma på fälten. Vidare saknas infrastruktur. Varannan landsbygdsbo saknar bredband och risk finns att 5G riktas mest mot

storstan. Den låga lönsamheten hämmar också investeringar i ny teknik.

En annan nöt att knäcka är etiken kring data. Redan genereras stora datamängder och det lär bli mer. Vem äger data? Vågar lantbrukare lita på att myndigheter, medier eller aktivister inte använder data på oönskat sätt? Hur skyddas digitala system från sabotage? Kan lantbrukets data hamna i händerna på några få globala bolag som sedan styr utvecklingen som de vill?

För att ge lantbrukare, teknikbolag, lagstiftare och myndigheter vägledning krävs ett idéutbyte och samarbete mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. En neutral part i form av ett centrum för digitalteknik i lantbruket skulle kunna granska, finjustera och sprida den nya tekniken. Det centrum vi föreslår knyter samman aktörer med kompletterande expertis. Samarbetet är historiskt. Här ingår innovationsmiljöer som Agtech 2030, Drone center Sweden, Gigacow, Krinova, Smartagri, Testbädd för digitaliserat jordbruk, Photonic Sweden och Visual Sweden – koordinerade av aktörer som Agroväst, Linköpings universitet, Region Skåne, RISE och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Med finns också Patent- och registreringsverket (PRV) för att öka kunskapen om värdet av immateriella tillgångar.

Genom användning av nya verktyg som AI och ”big data” skulle Sverige kunna lösa upp målkonflikterna i utmaningarna och göra den svenska matproduktionen världsledande. Det ger konsumenterna god och hälsosam mat producerad med stor omtanke om miljö och djur. Det skulle också kunna bidra till att svenska lantbruksteknikföretag expanderar sin export av smart lantbruksteknik.

Men kommer EU att välja ut just lantbruket för det digitala lyftet? Många sektorer behöver ju ett lyft. Vår regering kan hjälpa EU på traven att fatta rätt beslut. Det kan göras genom att påminna om den betydelse som lantbruket har i samhället – liksom behovet av att säkra matproduktionen genom innovativ digitalteknik.

I dag finns kunskapen om lantbruksteknik utspridd på flera håll. Ett sammanhållande centrum för digitalteknikens tillämpning skulle stärka konkurrenskraften, öka hållbarheten och göra lantbruket till en ännu starkare ekonomisk motor för landsbygden i Sverige. Så låt oss få visa världen hur matproduktion kan vara lönsam, produktiv och hållbar samtidigt.

Anders Carlsson, operativt ansvarig Visual Sweden
Margareta Emanuelson, prodekan SLU
Mats Emilson, vd Agroväst Livsmedel
Jonas Engström, projektledare Testbädd för digitaliserat jordbruk, RISE
Per Frankelius, processledare Agtech 2030, Linköpings universitet
Oleksiy Guzhva, veterinärmedicine doktor SLU
Dirk-Jan de Koning, vice-dekan SLU
Maria Källming, vd Vreta Kluster
Nikolas Larsson, vd Krinova Inkubator & Science Park
Anna Lundqvist, strategisk samordnare, externa relationer, PRV
Emelie Olsson, innovationsledare livsmedel, Innovation Skåne
Anna Rydberg, koordinator för EDIH-ansökan Agtech Sweden, RISE

Kapitel 2: Debattartiklar i DN
1 - 13 nov 2020

”Ge forskningen skydd mot antidemokraterna”

SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201101
Forskningens frihet har ett svagt grundlagsskydd. I regeringsformen finns bara en hänvisning till en helt vanlig lag, till högskolelagen. När en ny forskningsproposition inom kort presenteras vore det bra om statsrådet reflekterade över den globala demokratins allvarliga läge och samtidigt aviserade ett starkare grundlagsskydd för forskningen, skriver Leif Lewin.

Sällan har framtiden tett sig så ljus som vid senaste sekelskiftet. Det skulle möjligen ha varit precis ett hundra år tidigare, då nyårsklockorna ringde in den tusenåra fred man väntade sig att 1900-talet skulle medföra. För tjugo år sedan stod demokratin globalt starkare än någonsin. Diktaturerna hade trängts tillbaka. Det kalla kriget var slut. Författaren och statsvetaren Francis Fukuyama förklarade att historien kommit till ett slut: vi hade nått fram till den liberala demokratin, historiens förutbestämda slutstation.

Men ännu en gång har vi blivit besvikna. Nya strider bröt ut vid det sönderfallande ryska imperiets sydgräns. En helt ny typ av krig, kriget mot terrorismen, eskalerade efter attacken mot World trade center i New York. Och inre fiender har börjat underminera demokratin och fört utvecklingen i auktoritär riktning.

När V-Institutet (”Varities of democracy”) vid Göteborgs universitet tecknar denna dystra bild, tar forskarna inte bara fasta på demokratins båda grundläggande principer allmän rösträtt och fri åsiktsbildning. Båda är ju lika viktiga och förutsätter varandra: allmän rösträtt utan fri åsiktsbildning kan leda till totalitarism, fri åsiktsbildning utan allmän rösträtt till ett privilegiesamhälle. Nej, de grundläggande principerna preciseras i en rad olika indikatorer på vilka reella möjligheter som finns att verkligen utöva rättigheterna och kartlägger hur valen organiseras, om föreningsfriheten respekteras, vilka villkor som gäller för massmedierna, om domstolarna står självständiga till makthavarna, om universiteten fått behålla sin frihet.

Allt färre länder visar sig vara oanfrätta. Och räknar man inte länder utan antalet medborgare, pekar kurvorna ännu mera brant nedåt helt enkelt därför att de auktoritära tendenserna är särskilt påfallande i befolkningsmässigt stora länder som Kina, Ryssland, Indien och USA. Hur kan vi skydda oss från denna utveckling?

Grundlagarna är tänkta att erbjuda ett sådant skydd. I grundlagarna fastslås de värden som varje land anser särskilt viktiga och grundlagarna ska därför vara svåra att ändra.

Världens konstitutioner ser mycket olika ut. I allmänhet är de rätt kortfattade dokument, som lämnats orörda under lång tid, med statsskickets fundament formulerade på ett stilistiskt pregnant och slagkraftigt språk. Sveriges regeringsform från 1974 avviker från detta mönster. Kontrasten kunde inte gärna vara större mot den gamla grundlagen och dess memorial från 1809, vars målande språk fick mången rättslärds öga att tåras. Vår nya konstitution, däremot, är långrandig, pratig och detaljerad och har varit föremål för ständiga ändringar. När den infördes, sa elaka kommentatorer att den nya grundlagen föreskrev att Sverige skulle vara en demokrati – såvitt inte annat bestämdes i den lokala torgstadgan.

Svenska politiker verkar ovilliga att använda grundlagen som skydd mot samtidens antidemokratiska och populistiska framstötar. För någon månad sedan misslyckades riksdagspartierna att enas om att ge public service ett grundlagsskydd mot politisk styrning.

Det var Moderaterna, som motsatte sig ett sådant skydd. Yttrande- och pressfriheten var redan tillräckligt garanterad med gällande lagstiftning, menade partiet som sa sig vilja ha ett ”smalare och vassare public service”. Men den formuleringen borde ha lett till att Moderaterna ställde sig positiva till en grundlagsreglering för det är som sagt just precis sådana koncisa principer som en grundlag ska innehålla.

Nu är det svårt att inte hålla med justitieministern, som – bortsett från de partitaktiska poängerna – under hänvisning till den auktoritära utvecklingen i Polen och Ungern uttryckte sin oro för att Moderaterna vid ett eventuellt regeringsskifte inte skulle hålla fast vid public service oberoende. För att inte tala om Sverigedemokraterna, skulle jag vilja tillägga.

Ett par veckor senare kunde vi på denna debattsida ta del av några juristers bekymmer över att Tryck- och yttrandefrihetskommittén ville göra ytterligare undantag i det grundlagsskyddade området för tryckfriheten. Utredningens betänkande bär den olycksbådande rubriken ”Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten” men är inte hela poängen med yttrandefriheten, löd artikelförfattarnas berättigade fråga, att skydda också det som inte är ”ändamålsenligt”?

Forskningens frihet har ett svagt grundlagsskydd. I regeringsformen 2kap 18§ står det helt kort: ”Forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag” – man kunde kanske ha önskat sig en något litet mera entusiastisk skrivning.
Och är detta över huvud taget ett grundlagsskydd? Det är en hänvisning, men en hänvisning till en helt vanlig lag, till högskolelagen.

Högskolelagen är nu ute på remiss, för regeringen har efter förslag från en utredning velat, högst lovvärt, främja den akademiska friheten. Inom Vetenskapsakademien tillstyrker vi naturligtvis denna förbättring men önskar i vårt remissvar ett tillägg om att inte bara forskningens utan också ”den högre utbildningens frihet” tryggas samt att denna grundsats föregår de allmänna uttalanden om lärosätenas skyldighet att främja hållbar utveckling, förståelse för andra länders förhållanden, jämställdhet, livslångt lärande med mera som nu inleder paragrafen.

Men detta är finlir, som knappast hörs i bruset från vår tids mäktiga auktoritära strömningar. Starkare skydd behövs. Nu mera än någonsin finns behov av att universitetens frihet klart och tydligt garanteras i regeringsformen. Den ska man som sagt inte ändra i hastigt mod.

Förslaget måste vara noga berett. Inom kort väntar vi oss en ny forskningsproposition. Jag tycker det vore prydligt om vi då fick höra statsrådet något reflektera över det allvarliga läge som den globala demokratin hamnat i och universitetens möjligheter att bekämpa den faktaresistens som är förknippad med de auktoritära och populistiska tendenserna – samt annonsera ett starkare grundlagsskydd för forskningen.

Universiteten står i främsta stridslinjen mot den antidemokratiska utvecklingen. Studenterna är de första att fånga upp vad som rör sig i tiden. Det är 23-åringarna som demonstrerar och gör revolution och som följaktligen blir de första offren för den auktoritära ångvälten. En grundlag kan inte frälsa oss men det är den starkaste lag vi kan stifta.

Leif Lewin, professor emeritus i statskunskap vid Uppsala universitet"

”Så kan modiga politiker lösa Sveriges lärarbrist”

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201102
År 2033 kommer det att saknas cirka 45 000 lärare. För att klara utmaningen föreslår vi ett kompletterande lärarprogram som ersätter dagens svårnavigerade ”alternativa vägar” till läraryrket. Om 5 procent av dem som har en relevant utbildning och de obehöriga i skolan vidareutbildar sig kan vi få ett tillskott på 37 000 legitimerade lärare, skriver Åsa Fahlén.

Regeringen bjuder i dag, måndag, in till ”Samling för fler lärare” för att diskutera hur fler lärare kan utbildas, hur lärarbristen kan hanteras och hur läraryrket kan bli mer attraktivt. Lärarnas riksförbund vill därför föreslå en helt ny reform för att få bukt med lärarbristen. För lärarbristen kan lösas. Vad som krävs är modiga politiker med förmågan att tänka långsiktigt.

Den svenska skolan brottas med allvarliga problem. Var tredje elev lyckas inte med sin skolgång och riskerar att hamna i arbetslöshet, utanförskap och kriminalitet. Det är inte bara en personlig tragedi för den enskilde, det har också katastrofala konsekvenser för hela det svenska samhället.

Lärarnas betydelse kan inte nog understrykas. Vi vet att legitimerade lärare är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas kunskapsresultat, liksom den viktigaste källan till elevers motivation. Därför måste all kraft läggas på att vända den omfattande lärarbristen. Skolverket beräknar i sin senaste prognos att det kommer att saknas cirka 45 000 lärare år 2033 om inget förändras. För att undvika ett sådant scenario behöver ytterligare 3 000 lärare och förskollärare årligen examineras, jämfört med i dag. Utöver det behöver de 24 000 obehöriga som redan arbetar inom skolan i dag vidareutbilda sig för att bli behöriga och legitimerade.

Dagens arbetsmarknadsläge innebär ett gyllene tillfälle att intensifiera ansträngningarna att få fler att välja lärarutbildning. Enligt Lärarnas riksförbunds beräkningar, som vi tagit fram via SCB, finns det i befolkningen 20 till 60 år hela 578 000 personer som tillhör ”lärar-reserven”, det vill säga har en utbildning som kan vara relevant för att vidareutbilda sig till lärare. Av dessa arbetar redan över 9 000 inom skolan som obehöriga.

Om 5 procent av ”lärarreserven” och samtliga obehöriga inom skolan vidareutbildar sig innebär det ett tillskott på 37 000 legitimerade lärare och förskollärare. Detta är inte en orimlig ambition då det bara i Akademikernas a-kassa fanns drygt 18 000 arbetslösa medlemmar i september 2020.

För att klara denna ambitionshöjning föreslår vi en ny reform, att ett nytt kompletterande lärarprogram (KLP) ska ersätta dagens svårnavigerade ”alternativa vägar” till läraryrket. Det ska rikta sig till individer som har en sådan bakgrund så att de inte behöver genomgå en hel ordinarie lärarutbildning. Det ska också omfatta redan behöriga lärare som vill nå behörighet i fler ämnen, liksom lärare med utländsk examen som vill bli behöriga för undervisning i svensk skola.

Ett kompletterande lärarprogram i stället för dagens djungel av olika snabbspår till läraryrket skapar en större tydlighet, likvärdighet och

kvalitet utan att undergräva den reguljära lärarutbildningens attraktivitet. Givet den stora lärarbristen behöver alla som utbildar sig till lärare, oavsett typ av program, erbjudas förmånlig studiefinansiering av staten. Det kan till exempel ske genom avskrivning av studielån efter utfärdad lärarlegitimation eller en högre bidragsdel i studiemedlen.

Den reform vi föreslår är dock inte tillräcklig för att ensam lösa lärarbristen. Det är helt avgörande att också göra upp med de bakomliggande orsakerna till lärarbristen. I detta arbete finns tre viktiga grundbultar:

1 Ta itu med lärares arbetsbelastning. Skälet till att många tvekar inför en lärarutbildning och också lämnar yrket i förtid är den arbetsmiljö och den arbetsbelastning som lärare kämpar med. Parallellt med att pappersexercisen blivit alltmer omfattande får också många lärare undervisa mer.

Det håller inte. Under den nu pågående pandemin har arbetsbelastningen ytterligare ökat. Det vilar nu ett stort ansvar på arbetsgivarna att se till att lärarnas arbetsbörda minskar. Detta har vi lärare utlovats via avtal. Dessvärre visar vår nya undersökning att det endast är en fjärdedel av våra medlemmar som uppger att ett sådant arbete bedrivs. Låt det bli en ögonöppnare. Alla skolor måste arbeta aktivt med dessa frågor. Det är bara så vi lärare får ett hållbart arbetsliv.

2 Ta ansvar för höjda lärarlöner. Lärarlönerna har visserligen haft en positiv utveckling de senaste åren. Men uppgången har skett från så låga nivåer att det inte handlar om en uppvärdering, endast om en återhämtning. Knappt ens det. Olika rapporter som publicerats under hösten bekräftar återigen att lärarna är underbetalda såväl ur ett nationellt som internationellt perspektiv.

Hälften av lärarutbildningarna innebär fortsatt en ekonomisk förlustaffär för individen. Efter att studielånen är betalda har lärare lägre lön än många yrken som endast kräver gymnasieutbildning. Det är förbluffande att marknadskrafterna inte verkar för lärarna. För de senaste årens löneökningar för lärare har inte förmått rubba det orimliga faktum att lärarutbildning är en olönsam investering.

Förbundets statistik visar på en fortsatt svag löneutveckling för Lärarnas riksförbunds kommunalt anställda medlemmar under 2020. Det är den lägsta ökningen sedan 2012. Ynka snittökningar på drygt 1 procent i en del kommuner är riktigt uselt. Nu måste det till en omedelbar skärpning från arbetsgivarna. Det gäller också privata skolor där lärarnas löner generellt sett är ännu lägre. Arbetsgivarna kan inte längre stå frågande inför lärarbristen utan måste göra något åt den.

3 Låt lärarna ta makten över sitt yrke. Tre decennier av kommunalt huvudmannaskap och friskoleexpansion har varit förödande. I vårt östra grannland har läraryrket hög status med många sökande till lärarutbildningen. När den svenska skolan utsattes för en rad experiment och reformer, fick våra finländska kollegor ostört fokusera på sin verkliga uppgift.

När läraryrket i Finland präglats av stor professionell frihet, har utvecklingen i Sverige gått i rakt motsatt riktning, mot en avprofessionalisering. De finländska lärarna har bättre kunnat värja sig mot den allt ökande arbetsbördan, för att inte tala om det lyckosamma motståndet mot olika varianter av ”new public management”. I

Sverige har elever och föräldrar förvandlats till kunder på en marknad. Fragmentiseringen har bidragit till att lärares auktoritet undergrävts.

Nu måste fokus riktas mot skolans organisation. Det nuvarande systemet har nått vägs ände. Att förstatliga skolan är ett helt nödvändigt steg i en process för att återupprätta lärares ställning och auktoritet. Låt oss ta det steget. Dessutom diskuteras nu en försämrad anställningstrygghet. Något som ytterligare riskerar att undergräva lärares auktoritet och sprida en tystnadskultur i skolorna. Det som behövs är i stället en starkare arbetsrätt för lärare så fler kan lockas till ett jobb som ibland kan vara tufft.

Politikerna har länge betraktat lärarbristen som något av naturen givet. En sådan fatalistisk inställning har Sverige inte råd med. Lärarbristen är ett samhällsproblem som kan och måste lösas. Med rätt åtgärder kan lärare som lämnat yrket också lockas tillbaka. Om en fjärdedel av dem skulle återvända tillsammans med det tillskott som vi räknar med från ”lärarreserven” kommer vi upp till 45 000 fler lärare. Exakt samma siffra som Skolverket beräknar att det behövs till år 2033. Det är inte omöjligt men då krävs att politikerna sätter frågan främst. Endast handlingskraft kan lösa lärarbristen.

Åsa Fahlén, ordförande Lärarnas riksförbund "

”Därför hoppas jag på seger för Donald Trump”

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201103
Presidentvalet är inte i första hand en uppgörelse mellan Donald Trump och Joe Biden. Det är en kamp mellan två olika ideologier där mina sympatier ligger hos den konservativa republikanska rörelsen. För bara något decennium sedan hade det inte varit självklart för mig och många andra socialkonservativa patrioter, skriver Mattias Karlsson (SD).

Inget annat enskilt land har en större kulturell och politisk inverkan på Sverige och resten av världen än USA har. Utgången i det amerikanska presidentvalet kommer att påverka livet för hundratals miljoner människor. Att den amerikanska valkampanjen till stor del skildras som en medial dokusåpa med de bägge presidentkandidaterna som deltagare, där enormt fokus läggs på personlighetsdrag, lösryckta citat, familjerelationer med mera, är mot denna bakgrund tragiskt.

Den personliga karaktären hos USA:s näste president är inte betydelselös. Hade valet handlat om vilken av kandidaterna som har charmigast personlighet hade jag nog valt att inte ta ställning alls, eftersom bägge kandidaterna har uppenbara om än delvis olika karaktärsbrister. Det amerikanska valet är dock, den mediala bilden till trots, inte i första hand en uppgörelse mellan Donald Trump och Joe Biden. Det är en kamp mellan två olika rörelser och två olika ideologier. I det valet ligger i dag mitt stöd och mina sympatier hos den konservativa republikanska rörelsen.

För bara något decennium sedan hade det valet inte varit självklart för mig och många andra socialkonservativa patrioter. Det demokratiska partiet behöll länge en socialkonservativ ådra, och det republikanska partiet präglades länge av kallhamrad neokonservatism och nyliberalism.

Då var det Republikanerna som förespråkade öppna gränser och globalism, alldeles oavsett vilka konsekvenser det fick för den amerikanska arbetarklassen. Då var det Republikanerna som stod närmast det militärindustriella komplexet, och som var mest benägna att starta krig på olika platser i världen med åtföljande flyktingvågor över Europa som följd. I dag är rollerna ombytta.

Joe Biden vill ge medborgarskap till 11 miljoner illegala invandrare, vilket naturligtvis kommer att leda till mer illegal invandring. Under sin tid som vicepresident under Barack Obama medverkade han till och med till att beväpna al-Qaida-anslutna grupper i Syrien. Den konservativa regeringen under Trump är å andra sidan en av få amerikanska regeringar som har lyckats motstå frestelsen att samla nationen bakom sig genom att starta nya krig. I stället har man lagt enorma resurser på att ta hand om krigsveteranerna, och man har lyckats få i gång fredsprocesser i Mellanöstern som knappt någon trodde var möjliga.

Demokraternas vänsterfalang är i dag starkare och mer radikal än vad den kanske någonsin varit. I likhet med den europeiska vänstern har man omfamnat den revolutionära identitetspolitiken med hull och hår. Sammanhållande patriotism och likhet inför lagen har bytts mot radikalfeminism, rasifieringsteorier, krav på särlagstiftning för olika grupper och en iver att riva ned och smutskasta landets historia och institutioner, på ett sätt som nästan för tankarna till Maos kulturrevolution. I månandet om sina revolutionära element har även stödet för lag och ordning fått stryka på foten. Över hela landet har ledande demokrater framfört krav på att avveckla polisen och tagit våldsamma demonstranter i försvar. Joe Bidens vicepresidentkandidat Kamala Harris, som enligt den oberoende granskningsorganisationen Govtrack är den mest vänsterorienterade ledamoten i hela den amerikanska senaten, har till och med jämfört USA:s gränspolis med Ku Klux Klan.

I kölvattnet av detta har Demokraternas tidigare stöd för yttrandefriheten försvagats. Demokraterna är i dag mycket mer benägna än Republikanerna att stödja olika former av censur på internet och att försöka hindra oliktänkande från att tala vid landets universitet.

På sysselsättningsområdet nådde den konservativa regeringen historiska nivåer innan coronakrisen slog till. Andelen kvinnor som startade nya företag hade aldrig varit så hög, och andelen afroamerikaner som var utan arbete hade aldrig varit så låg. Även med coronakrisen i beaktande uppger en majoritet av amerikanerna att de har det bättre i dag än för fyra år sedan. Demokraterna vill riva upp en stor del av de reformer som legat till grund för dessa framsteg. Bland annat genom att kraftigt höja företagsbeskattningen.

Sammantaget riskerar en valseger för den amerikanska vänstern att allvarligt destabilisera och försvaga landets fundament och ekonomi. Detta är allvarligt, inte minst därför att alla tecken tyder på att västvärlden är på väg att dras in i ett nytt kallt krig med det kommunistiska Kina.

Ska väst kunna stå emot kommunist-Kinas alltmer aggressiva ambitioner är ett starkt USA med ett kompromisslöst antikommunistiskt ledarskap oundgängligt.

Därför hoppas jag på en republikansk valseger.

Mattias Karlsson (SD) , internationell sekreterare och tidigare gruppledare "

”USA:s gamla konstitution gör medborgarinflytandet lågt”

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201104
Att beskriva USA som en kommande diktatur finns det ingen grund för. USA:s federala beslut bygger på viss maktbalans då kongressen beslutar i de flesta frågor. Vita huset kan inte heller besluta om det mesta som gäller i delstater och någon möjlighet till politisk kontroll över medier finns inte, skriver Olle Wästberg.

På onsdag morgon svensk tid är den amerikanska valdagen är över, men formellt sett har amerikanerna då inte röstat på president-kandidaten, utan på ombud till ”Electoral college”, som träffas först den 14 december för att utse presidenten. Ombuden från enbart två delstater är proportionellt valda. I de andra delstaterna representerar samtliga ombud den presidentkandidat som fått minst en röst mer än den andre. Det ledde till att Hillary Clinton förlorade valet 2016 trots tre miljoner fler röster än Donald Trump, som är den femte presidenten i USA:s historia som förlorat folkvalet, men vunnit genom Electoral college.

Förhållandet beror på att USA:s konstitution är från 1787 och att presidentvalet formellt styrs av den författningen. För 200 år sedan fanns inga nationella valkampanjer, utan delstaterna valde sin ”favorite son”. Därför kom delegaterna till Electoral college, debatterade och kompromissade. Så är det inte i dag. Dessutom är inte Electoral college helt proportionellt, eftersom varje delstat i grunden har två delegater, vilket gynnar de minst befolkade delstaterna.

USA är tämligen unikt genom att ha valdag på en vardag. ”The founding fathers” som grundade författningen var farmare och ville ha valdag mellan sådd och skörd. De var djupt kristna, började helgen på fredagskvällen, vilket gjorde att de inte ville ha valdag under helgen.

Det kunde ta en dag med häst och vagn till vallokalen. Därför blev valdagen den första tisdagen i november. I dag innebär det att en del anställda inte kan lämna jobbet för att rösta. Andra får löneavdrag eller måste arbetskompensera om de går och röstar under arbetstid. Därför går många till vallokal efter arbetstidens slut och tvingas stå ute i timslånga köer. I Georgia finns ett exempel på att det i en vallokal för unga väljare blev en kö på åtta timmar. I flera sydliga delstater har man få vallokaler i områden som domineras av afroamerikaner, vilket leder till flera timmar långa köer. Under pandemin har det bidragit till att många – främst Bidenväljare – inte velat stå tätt till andra. De har därför poströstat eller avstått.

Den gamla amerikanska konstitutionen är djupt förankrad. När man frågar amerikaner hur konstitutionen inleds kan nästan alla svara: ”We the people …” När jag själv satt i riksdagen gjorde jag en liten undersökning och frågade slumpvis 20 riksdagsledamöter hur den svenska regeringsformen inleddes (”All offentlig makt utgår från folket”). Bara en ledamot – Daniel Tarschys, senare professor i statskunskap, svarade helt rätt.

En amerikansk grundlagsändring är svår att genomföra: Sedan 1787 har endast 27 förändringar, de flesta smärre, gjorts på drygt 200 år. Två tredjedelar av alla delstater måste med två tredjedels majoritet i sina lokala parlament lämna ett förslag som ska godkännas med två tredjedels majoritet i representanthuset. Det gör att den amerikanska konstitutionen inte är anpassad till ett modernt samhälle och den nutida demokratin.

Att en grundlag är nästan omöjlig att justera, som den amerikanska, kan försvaga väljarinflytandet. Samtidigt är svenska grundlagar alltför enkla att ändra. Sverige ändrar i internationell jämförelse grundlagen tämligen ofta. Om Sverige skulle få en auktoritär regering, av ungersk typ, skulle riksdagsmajoriteten kunna avskaffa demokratiska grunder på mindre än ett halvt år genom majoritetsbeslut, extraval och nytt majoritetsbeslut. Det är lättare än i de flesta andra demokratier. I Finland kan grundlagen ändras genom två beslut med ordinarie val emellan, men med kvalificerad majoritet i det andra beslutet. Det borde vara en förebild.

Republikanerna försöker genomgående göra det svårare att rösta. I några delstater, främst i den avgörande Texas, har man infört regler som i praktiken minskar minoritetsgruppernas röstande. I och med att USA inte har folkbokföring, krävs att den som vill rösta i mycket god tid innan valet måste registrera sig. Och alla medborgare har inte legitimation. I Texas kräver man körkort eller vapenlicens av dem som ska rösta.

Systemet är olika i delstaterna. En gång när jag gick på gatan i New York hejdades jag av en person som frågade om jag kände sympati med Demokraterna. Jag svarade ja, men att jag inte är amerikansk medborgare. Han frågade om jag bodde i New York, vilket jag gjorde på den tiden. Då ville han registrera mig i vallängden och sa att om jag tar med en faktura från elverket är den legitimation. Det jag var med om är ett exempel på att valfusk kan förekomma, även om det är rätt ovanligt. Men det illustrerar bristerna i hur valet genomförs.

Valet har präglats av en stark polarisering. Tidigare har det varit vanligt att valda politiker från Demokraterna och Republikanerna kunnat samarbeta och kompromissa. Men det har upphört. Trump ser inte en amerikansk president som en folkvald som ska lyssna brett, utan att han är utsedd för att bestämma allt. På en av presskonferenserna i våras sa han: ”When somebody is president of the US, the authority is total.”

Biden är som mittenpolitiker kritiserad av vänstern inom Demokraterna, men utmålas av Trumps anhängare som socialist. När New York Post förra måndagen hade en uppmaning till sina läsare att rösta på Trump skrev de att en ”Joe Biden-administration skulle ge en socialistisk vänster en möjlighet att omskapa nationen efter sin vision”. Den stora polariseringen gör att det sannolikt kommer att bli våldsamma demonstrationer i olika delar av USA under de närmaste veckorna.

Donald Trumps presidenttid har pressat USA:s demokrati. Liksom andra populister har Trump försökt få kontroll över domstolsväsendet och medierna. Han har utsett fler federala domare än någon annan president och eftersom de sitter på livstid har han sett till att det blivit unga konservativa. Medierna kritiserar han nästan dagligen.

Fredrik Reinfeldt har nyligen kommit med boken ”Ödesvalet”, detaljerad och kunnig. Reinfeldt karaktäriserar USA:s demokrati som ”i fara” och skriver: ”Trumpismen – USA tar steg mot en diktatur.” Den etablerade forskningsinstitutionen Freedom house har nyligen rapporterat om hur mänskliga rättigheter och yttrandefrihet minskar över hela världen, också i USA.

USA:s gamla författning gör att medborgarinflytandet blir för lågt och att valen inte anpassats till det moderna samhället. Trots detta bygger USA:s federala beslut på viss maktbalans i och med att kongressen beslutar i de flesta frågor. Vita huset kan inte besluta om det mesta som gäller i delstater. Någon möjlighet till politisk kontroll över medier finns inte. Att beskriva USA som en kommande diktatur finns ingen grund för, men för frihet och medborgarinflytande är det av stor betydelse vem som blir president.

Olle Wästberg, ordförande för 2014 års demokratiutredning, generalkonsul i New York 1999-2004 "

”Låt Försäkringskassan själv utreda bidragsbrott”

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201105
Socialförsäkringssystemet drar till sig omfattande bidragsbrottslighet och grov organiserad kriminalitet. Det underminerar tilltron till hela välfärdssystemet. Försäkringskassans befogenheter behöver nu stärkas för att våra utökade insatser mot bidragsbrott och missbruk av socialförsäkringen ska få full effekt, skriver generaldirektör Nils Öberg.

Det är uppenbart att det unika svenska välfärdssystemet blivit en attraktiv måltavla för allehanda brottslig verksamhet. Omfattningen är stor och det samlade ekonomiska värdet av bidragsbrott, missbruk och andra felaktigheter uppgår till många miljarder kronor per år. Att systemet går att manipulera undergräver tilltron till staten och dess vilja och förmåga att skydda samhällets tillgångar och intressen.

Gemensamt för enkla såväl som avancerade brottsupplägg är att de bygger på falska uppgifter. Om vem man är, var man bor, hur mycket man tjänar, omfattningen av hjälpbehoven eller de tjänster som utförts. Sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen, tandvårdsstödet och assistansersättningen är hårt drabbade. Samma utveckling finns även hos andra utbetalande myndigheter.

Huvudmännen finns både i och utanför vårt land. Brotten utförs av enskilda individer eller genom brottsliga nätverk, organisationer eller företag. Vissa upplägg är häpnadsväckande i sin hänsynslöshet och drabbar svårt utsatta människor hårt.

Regeringen har beslutat föreslå riksdagen att avsätta 110 miljoner kronor årligen för att Försäkringskassan ska kunna öka sina insatser mot bidragsbrott och missbruk av socialförsäkringen. Det är en synnerligen efterlängtad satsning som kommer att göra skillnad. För att få full effekt av den behöver, vilket socialförsäkringsministern också tydligt påpekat, Försäkringskassans befogenheter stärkas.
Jag vill särskilt nämna fyra förändringar som är mer angelägna än andra:

1 Avskaffa sekretess mellan myndigheter. Hösten 2019 tog Försäkringskassan initiativet till ett omfattande myndighetsövergripande samarbete mot bidragsbrott. Nitton myndigheter har anslutit sig för att tillsammans stärka Myndighetssveriges motståndskraft mot denna form av brottslighet (Mur). Också inom Mur-samarbetet har det blivit tydligt att sekretessregleringen lägger hinder i vägen för effektiva förebyggande insatser.

Som ett exempel behöver Försäkringskassan ha utökade möjligheter att hämta in inkomstuppgifter från Skatteverket om anställda, så kallade månadsuppgifter. Försäkringskassan kan inte heller på rutin lämna ut information till andra myndigheter med stöd av den så kallade generalklausulen i sekretesslagstiftningen. Att försöka införa ytterligare en eller ett par sekretessbrytande regler bedömer vi som utsiktslöst. Det som krävs är i stället ett systemskifte i synen på hur myndigheter får använda och dela med sig av information och kunskap de redan har.

2 Brottsutredningar mot socialförsäkringssystemet behöver utföras av Försäkringskassan. I dag lämnar vi alla misstankar om bidragsbrottslighet vidare till polis och åklagare. Konkret handlar det i dag om ungefär 4 000 ärenden per år. Antalet lyckade lagföringar är inte stort. Rättsväsendet kommer inom överskådlig tid inte att kunna prioritera dessa på det sätt som borde ske. Uppläggen är i delar mycket avancerade.

Detaljerade kunskaper om hur bidragssystemen är konstruerade och hur de tillämpas krävs för att kunna lagföra dessa brott. Den kunskapen finns inte i tillräcklig grad inom rättsväsendets myndigheter. På samma sätt som skattebrott utreds av en skattebrottsenhet inom Skatteverket bör därför bidragsbrott utredas av en bidragsbrottsenhet inom Försäkringskassan.

3 Försäkringskassan bör få utökade befogenheter att hämta in de upplysningar som krävs. För att kontrollera om påstådda sakförhållanden verkligen stämmer och följa penningflöden måste såväl enskilda som företag åläggas en skyldighet att bidra med upplysningar. Få saker lämnar så tydliga spår som pengar, även felaktigt utbetalda sådana. Att få möjlighet att begära ut konto- och bankuppgifter skulle exempelvis avsevärt förbättra våra förutsättningar för att redan från första början fatta korrekta utbetalningsbeslut.

4 Felaktiga utbetalningar måste betalas tillbaka. Ett beslut om återkrav bör vara direkt verkställbart – i dag krävs ett beslut av allmän domstol. Detta är nödvändigt för en effektiv kravprocess. Det är bortom all rim och reson att felaktigt utbetalda miljonbidrag för assistans som bevisligen aldrig utförts inte kan återkrävas direkt. Utgångspunkten ska vara att felaktigt utbetald ersättning omedelbart ska betalas tillbaka, från första till sista kronan.

Det svenska välfärdssystemet bygger på tillit. De som söker stöd lämnar sina uppgifter på heder och samvete. Reglerna bygger på principen om ett ömsesidigt åtagande mellan stat och individ; ett samhällskontrakt. Majoriteten av ansökningar görs också av hederliga och samvetsgranna människor. De varken begär eller vill ha ett öre mer än vad de har rätt till.

Ändå har bidragsbrottslighet och missbruk av välfärdssystemen blivit så omfattande att det nu får anses vara systemhotande. Det borde vara självklart att de tydliga principer och krav som gäller när staten kräver in skattemedel också ska styra när skattemedel betalas ut igen. Detta är en grundförutsättning för att myndigheter med rimlig säkerhet både i förväg och i efterhand ska kunna säkerställa att skattemedel används för de ändamål de är avsedda för.

Att i efterhand försöka avslöja bidragsbrott som redan begåtts för att därefter inleda en rättsprocess kommer aldrig att vända denna utveckling. De brott som avslöjas ska självfallet alltid bestraffas. Men effektivare vore om det blev lönlöst att ens försöka. För att nå dit behöver välfärdssystemet i sin helhet bli avsevärt mer motståndskraftigt än vad det är i dag. För att göra den förflyttningen inom Försäkringskassans verksamhetsområde krävs på inget sätt att socialförsäkringen revolutioneras, men det förutsätter en hel del innovation och nytänkande.

Nils Öberg, generaldirektör Försäkringskassan "

”Skattesystemet behöver en genomgripande reform”

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201106
Ett nytt skattesystem ska finansiera den offentliga sektorn och på sikt ge en starkare ekonomi genom att stimulera arbete, studier och teknisk utveckling. Då måste helheten ses över och bland annat behöver skatterna på arbete sänkas, fastighetsavgiften ses över och momsen breddas, skriver Klas Eklund som i dag presenterar ett reformförslag.

Sverige skulle må bra av en skattereform. Världen stöps om genom digitalisering och globalisering. På hemmaplan ser vi segregation och arbetslöshet. Vi behöver ett skattesystem som både finansierar den offentliga sektorn och som ger en starkare ekonomi på sikt, genom att stimulera arbete, studier och teknisk utveckling.

Då räcker det inte att bara skruva lite grand. Skatterna hänger ihop, och de tunga pjäserna bör ses över samtidigt. Jag presenterar i dag en rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (Finansdepartementets ”think tank”) med ett förslag till en sådan genomgripande reform.

Sverige har fortfarande hög skatt på arbetsinkomster (även efter värnskatten) för det vi kan kalla medelklassen. Skatten försvagar viljan att förkovra sig och fördyrar internationell rekrytering. Den driver fram krav på avdrag och undantag. Därför har vi avdrag för vissa, noggrant definierade, hushållsnära tjänster, samtidigt som det är lönsamt för den som kan att ta ut ersättning som lågt beskattad utdelning i stället för lön.

Samtidigt som staten beskattar arbete hårt styr den vår konsumtion via momsen på ett sätt som inte verkar helt logiskt. Varför ska geléråttor gynnas men tandkräm missgynnas? Varför har en jordglob fyra gånger högre skatt än en karta? Varför betalar ett dansband högre moms än en orkester?

Även vårt boende möts av olika skatter. Ägda bostäder gynnas jämfört med hyresrätt, bostadsrätt mer än småhus. Dyra bostäder betalar en mindre andel av värdet i skatt jämfört med billiga. Hög belåning gynnas. Det är svårt att förstå varför staten vill gynna högt belånade ägda bostäder men missgynna hyresboende.

1 De höga skatterna på arbete bör sänkas för att ge skatter som är mindre snedvridande och mer legitima. Jag föreslår att brytpunkten för statlig skatt höjs och skattesatserna där ovanför sänks rejält. Sänkt marginalskatt ger ett ökat antal arbetade timmar. Samtidigt föreslår jag en kraftig skattereduktion under brytpunkten. Alla inkomster från arbete upp till 95 000 kronor om året blir skattefria.

Genomsnittsskatten sänks, vilket ger ökad sysselsättning.
Rejält sänkt skatt på arbete gör att rut och rot inte behöver utvidgas: sänkt skatt är bättre än mer avdrag.

2 Skatten på inkomst av kapital bör reformeras. I dag förekommer flera skattesatser, i snitt ligger den högre än i omvärlden. Skatten bör bli mer enhetlig och nivån sänkas till 25 procent, vilket minskar gapet till andra länder. De flesta skattesatser sänks därmed, men den lägsta skatten på utdelningar i fåmansbolag höjs, från i dag 20 procent.

Tillsammans med sänkt marginalskatt minskas gapet mellan skatt på tjänst och skatt på utdelning med 15–25 procentenheter. Det försvagar drivkrafterna för så kallad inkomstomvandling i fåmansbolag.

När kapitalinkomstskatten blir mer enhetlig bör värdet på ränteavdragen anpassas till samma nivå, det vill säga 25 procent.

Schablonbeskattningen på ISK, lägre skatt på pensionssparande och reavinstskatt på bostadsförsäljning behålls dock på låga nivåer. En återinförd förmögenhetsskatt skulle jämna ut livschanser och fördelning. Men jag tror inte att en sådan skulle fungera.

Gränsdragningsproblemen blir svåra och risken för utflyttning ökar. Jag lägger därför inte något förslag om återinförd skatt på förmögenhet eller arv.

3 Fastighetsavgiften behöver ses över. I dag är den regressiv. Men en höjning av skattesatsen, vilket föreslagits av många ekonomer, skulle ge stora skattehöjningar för många. Jag föreslår därför att skattesatsen i stället sänks, till 0,5 procent, samtidigt som dagens tak slopas – lika för villor och bostadsrätter. Fastighetsavgiften på hyreshus tas bort.

Därmed minskar skillnaderna i skatt mellan olika boendeformer.

Resultatet blir sänkt skatt för majoriteten av villaägarna, men höjd skatt för de dyraste villorna. Förmögenhetsskillnaderna minskar något, liksom skillnaden stad–land. De flesta som får höjd fastighetsskatt får också rejält sänkt inkomstskatt. En begränsningsregel gör att skatten inte drabbar hushåll med låga inkomster. Jag föreslår dessutom att stämpelskatten tas bort, liksom räntan på uppskov. Det blir alltså billigare att flytta.

4 Miljöskatterna bör bli mer effektiva. De ska bedömas utifrån hur de når uppsatta miljömål, inte utifrån vilka skatteintäkter de ger – en lyckad miljöskatt urholkar nämligen sin egen skattebas. Reseavdrag, bonus malus-system och förmånsbeskattning bör stramas upp så att fossildrivna transporter gradvis minskar. Undantagen från koldioxidskatten bör slopas.

5 Momsen borde vara enkel och bred. Så är det inte. Rader av undantag skapar krångel och minskar skatteintäkterna. Jag föreslår att all konsumtion beskattas med enhetlig moms – så som det var efter skattereformen 1991. Samma skatt tvärsöver betyder skatt efter bärkraft, eftersom vi alla konsumerar och konsumtionen styrs av våra inkomster. Dock bör barnfamiljer och pensionärer kompenseras för höjd matmoms.

Reformförslaget innehåller många sammanlänkade skatteförändringar. Sammanlagt sänks skatter för 113 miljarder kronor, andra höjs med samma belopp. Största skattesänkningen är skatt på tjänst under brytpunkten; största höjning är momsbreddningen. Reformen är statsfinansiellt neutral – den tar inte ställning till den offentliga sektorns storlek, vilket är i linje med det uppdrag jag fått.

En sådan här skattereform ger positiva samhällsekonomiska effekter. Sysselsättningen ökar, Produktion och inkomster stiger. Arbete och studier blir mer lönsamt. Skuldsättningen minskar och den finansiella stabiliteten ökar. Fastighetsbeskattningen blir mer neutral.

Drivkrafterna att skatteplanera minskar. Investeringarna stiger. Ett sådant system blir enklare och mer överblickbart, med färre skattesatser och mindre strul. Medborgarna får behålla mer av sina hoparbetade inkomster och får större möjligheter att välja själva hur de

vill bo och vad de ska konsumera. Jag ser det som både mer rättvist och mer legitimt.

En stor reform förutsätter breda politiska uppgörelser. Jag skulle då önska att medier och intressegrupper ser till helheten – att de inte betraktar oss medborgare som enbart villaägare eller endast bilägare, enbart pensionssparare, endast löntagare etcetera. För sanningen är ju att vi i de flesta fall är allt på en och samma gång. Vi är hela människor, inte endimensionella stuprör med ett enda intresse.
Jag hoppas att mitt förslag ska kunna bli inledningen till en diskussion om hur skattesystemet som helhet bör se ut – och hur det kan reformeras. För Sveriges bästa.

Klas Eklund, seniorekonom Mannheimer Swartling, skatteutredare "

"Bakgrund. Skatterapporten
Klas Eklund presenterar i dag, fredag, ett förslag till en genomgripande skattereform i en rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO).

ESO är en kommitté under Finansdepartementet och arbetar med att ge underlag för ekonomisk-politiska beslut. Rapporten kan laddas ned från ESO:s hemsida: eso.expertgrupp.se "

Kommentar:
Förslaget är mycket prblematiskt och skall behndlas i en kommandesammanställning

”Vi har inte prioriterat vanligt folks trygghet i vardagen”

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201107
Otryggheten i de allmänna rummen har fått växa sig stor. Här finns anledning till socialdemokratisk självkritik. Kommunpolitiker, oavsett partifärg, måste garantera att alla invånare kan röra sig fritt och tryggt: Inför nolltolerans mot ordningsstörningar och ställ krav på vad vi från nationell nivå bör göra, skriver Annelie Karlsson (S) och Fredrik Lundh Sammeli (S).

Trygghet för vanligt folk är och har alltid varit socialdemokratins främsta mål. Genom historien har otrygghet ofta handlat om klass. De utan pengar och egendom har varit utlämnade till de rikas godtycke.

Men arbetarrörelsen och den politiska demokratin förstärkte alla människors rätt till trygghet, ersatte rättsosäkerhet med rättsstat, fattigstuga med ATP, fattigvård med modern sjukvård för alla. Välfärdssamhällets framväxt minskade klyftorna och gav en grundläggande trygghet till det stora flertalet.

Under de senaste decennierna har den tryggheten utmanats på ett antal områden. Pensionssystemet genererar inte tillräckliga pensioner, i synnerhet inte till arbetarklassens kvinnor, medan de som har råd köper sig trygghet med privata pensionsförsäkringar. Den allmänna sjukvården, som ger vård efter behov, utmanas av privata sjukvårdsförsäkringar som urholkar den generella välfärdens grundtanke Grundskolan, som under 1900-talet förde samman barn

med olika klassbakgrund, segregeras i allt större utsträckning av bostadssegregation och ett defekt friskolesystem, och klyftorna fördjupas.

Vi socialdemokrater tar utan att tveka strid för trygga pensioner. Vi har redan stärkt de lägsta pensionerna, nu höjer vi pensionerna för alla som arbetat ett helt yrkesliv men ändå har låg pension. Vi accepterar inte att de som har råd nu kan tränga sig före i kön till operation eller behandling. Vi kommer att ta strid mot de privata sjukvårdsförsäkringarna eftersom de hotar hela idén om att alla ska kunna få bra vård oavsett inkomst. Vi ökar den ekonomiska tryggheten på arbetsmarknaden med höjd a-kassa. På område efter område flyttar vi fram positionerna och ger vanligt folk tryggheten tillbaka.

Men tryggheten för vanligt folk hotas också av kriminaliteten.

Gängbrottsligheten, skjutningar och sprängningar plågar bostadsområden och brutaliserar samhället. Mångkriminella utnyttjar samhällets system och rånar oss på våra gemensamma pengar.

Arbetskraftsinvandring, ebo-lagstiftningen, svartarbeten, naivt utformade välfärdssystem så som assistansersättning och bidragsfusk utnyttjas av kriminella för att stjäla pengar från vårt gemensamma. Systemfel och kryphål måste förändras för att välfärdens pengar inte ska göda kriminella.

Oro, rädsla och frustration har också sin rot i otrygga offentliga miljöer. Våld, hot, stölder, trakasserier, stök och skadegörelse på våra gemensamma platser som på våra torg, bibliotek, simhallar, till och med lekplatser. En rapport från Brå, ”Simhallar och bibliotek” (2020:10), visar att brott och ordningsstörningar är utbredda. Det handlar oftast om unga killar som – om inte samhället agerar i tid – kan hamna riktigt snett längre fram. Inte sällan är det sådana mindre händelser och ageranden som utan en konsekvens från samhället eskalerar till mer allvarliga beteenden och brott.

Otrygghet och oro på offentliga platser drabbar alla som inte kan välja bort dessa platser. Skolbarn som bor trångt och tar sin tillflykt till biblioteken för att göra läxor. Familjer som inte kan kosta på sig sommarstuga eller helgaktiviteter och i stället är stammisar i den kommunala simhallen. Alla som saknar egen trädgård och tar sig till torg och lekplatser för att umgås utomhus.

Trygghet har varit och fortsätter att vara en klassfråga.

Brottsförebyggande rådets statistik (NTU 2019) visar tydligt att de med lägst utbildning, som bor i flerfamiljshus, är ensamstående med barn, och har utländsk bakgrund är utsatta för hot, misshandel och sexualbrott i mycket högre grad än andra delar av befolkningen. Den viktigaste faktorn när det kommer till otrygghet är kön. Flickor och kvinnor upplever otrygghet i mycket högre utsträckning än pojkar och män, men också här är klassaspekten tydligt – flickor och kvinnor med lägst inkomst är mest otrygga, och får också sina liv kringskurna mest då de tvingas avstå aktiviteter och välja alternativa färdvägar.

Att otryggheten i de allmänna rummen fått växa sig så stor är en sorglig illustration över att vanligt folks trygghet i vardagen, bortom löpsedlarna, inte prioriterats.

Här finns anledning till socialdemokratisk självkritik. När vi pratar långsiktiga förändringar av ett helt samhälle riskeras brottsofferperspektivet att tappas bort. För alla som känner oro i sin

vardag – vanliga löntagare som jobbar och sliter, hämtar på förskola, läser läxor med barnen, tränar knattelaget i fotboll – är samhällsförändring på sikt av mindre betydelse. Varje dag du känner rädsla för att du själv eller din familj ska utsättas för brott är en otrygg dag för mycket. Det får aldrig råda några som helst tvivel om att socialdemokratin står på brottsoffrens sida. I vår vision om det starka samhället kan alla, oavsett kön, plats eller tid på dygnet röra sig på gator och torg och i sitt bostadsområde utan att känna oro eller otrygghet.

Trots delar av högerns ansträngda försök att spela upp en partipolitisk konflikt finns det i riksdagen en bred och blocköverskridande samsyn kring de omfattande åtgärder regeringen vidtagit mot gängkriminaliteten och den grova brottsligheten. Men det politiska ansvaret och möjligheten att ge människor trygghet i offentliga miljöer finns i lika stor utsträckning hos Sveriges kommuner. Lokala exempel visar att det finns verktyg och insatser att tillgå som verkligen ger effekt. Allt från kommunala ordningsvakter, övervakningskameror, fältteam från socialtjänsten, samverkan mellan kommun och polis till gatubelysning i otrygga miljöer och tryggare kollektivtrafik, är verktyg som ska och bör användas för att tvinga tillbaka den lilla del av befolkningen som skapar oro och otrygghet. Nolltolerans är ett slitet och i många fall missbrukat begrepp men i detta sammanhang högst passande.

För vilken tolerans är egentligen acceptabel när det gäller människors otrygghet? Vi kan inte ha ett samhälle där vi känner oss utestängda från gemensamma platser. Där gator, torg, bibliotek och andra miljöer tas över av en liten grupp som inte respekterar sina medmänniskor. Vår uppmaning till alla kommunpolitiker, oavsett partifärg, är att ta dessa problem på mycket stort allvar. Ni måste garantera att alla invånare kan röra sig fritt och tryggt, utom de som stör och förstör. Inför nolltolerans mot ordningsstörningar på offentliga platser. Stärk samverkan mellan skola och socialtjänst. Ställ krav på vad vi från nationell nivå bör göra för att skapa bästa möjliga förutsättningar för kommunernas trygghetsarbete. Det är tillsammans som ett starkt samhälle vi gör tydligast skillnad.

Från vår sida är löftet till väljarna att vi kommer att göra allt i vår makt för att öka tryggheten för vanligt folk.

Från högerhåll raljeras ofta över att Socialdemokraterna och det svenska välfärdssystemet bäddat in befolkningen i alltför många skyddande lager av trygghet och att individen därmed tappat förmågan att ta vara på sig själv. Sällan har det perspektivet på samhälls-utvecklingen varit mer främmande. Det har blivit uppenbart för allt fler att vi inte kan isolera olika aspekter av trygghet från varandra.

Ekonomisk, social och fysisk trygghet hänger samman. Det går inte att som högerpartierna satsa bara på en av dem, och förvärra de andra. Vi kommer i alla beslutande församlingar alltid ta strid för människors trygghet – på arbetsplatsen, på gator och torg, i skolan, i sjuksängen, i förlossningsvården och på ålderns höst. För oss socialdemokrater finns ingen viktigare uppgift.

Annelie Karlsson (S), gruppledare i riksdagen
Fredrik Lundh Sammeli (S), justitieutskottets ordförande i riksdagen"

”Klisterlappar ändrar inte folks smittsamma beteende”

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201108
Coronapandemin är till stor del ett beteendeproblem. Tyvärr har myndigheter och regioner en naiv förståelse för hur beteenden förändras. Sverige är nu fullt av klistermärken, tryckt och digital information, som uppmanar oss att tvätta händerna, stanna hemma vid symtom och hålla avstånd. Problemet är att dessa insatser inte har önskad effekt, skriver fyra beteendeforskare.

Smittspridningen ökar nu på flera ställen i Sverige. Flera europeiska länder är på väg mot dystra rekord gällande coronavirusets utbredning och WHO rapporterar att en covidutmattning breder ut sig. Allt färre är, enligt dem, beredda att följa ens de gamla reglerna för minskad spridning.

Ända sedan utbrottet har medier och myndigheter larmat om att alltför få följer Folkhälsomyndighetens riktlinjer. I landets universitetsstäder uppger exempelvis studenter att de ”festar som vanligt – men skäms lite”. På sätt och vis är det inte överraskande. Redan i mars

konstaterade brittiska Behavioural insights team, i en studie med över 20 000 deltagare, att unga är mindre följsamma till coronarestriktioner. Coronapandemin är till stor del ett beteendeproblem. Tyvärr har myndigheter och regioner en naiv förståelse för hur beteenden förändras. Sveriges kommuner och regioner, SKR, har spenderat 122 miljoner på kommunikation och informationsspridning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har i sin tur spenderat 75 miljoner. Sverige är nu fullt av klistermärken, tryckt och digital information, som uppmanar oss att tvätta händerna, stanna hemma vid symtom och hålla två meters avstånd. Problemet är att dessa insatser inte har önskad effekt på människors beteenden.

Uppmaningar och information kan påminna människor om viktiga beteenden, men forskning understryker att generella uppmaningar sällan räcker för att förändra beteenden. Fråga dig själv om du under de senaste två veckorna har: a) ätit mer onyttigt än du borde b) köpt något som var dyrare än du tänkt, eller c) skjutit upp något som du borde ha tagit itu med direkt. För de allra flesta är svaret ett omedelbart ja på en eller flera av dessa frågor. Trots att vi vet vad vi borde göra, följer vi inte alltid våra intentioner.

För att informationskampanjer ska fungera bättre behöver de baseras på aktuell forskning om beteendeförändring. Nedan ger vi därför ett antal förslag som skulle göra att svenska myndigheter får bättre effekt av spenderade medel.

1 Utnyttja sociala normer. Styrkan i sociala normer, att andras beteende är det rätta beteendet även för mig, är underskattat. När vi i vår forskning frågade människor vad som skulle få dem att ändra sina beteenden rankades ”andras beteenden” som minst relevant. När vi lite senare studerade vad som faktiskt fungerat bäst för att förändra beteenden, stod sociala normer ut som mest effektivt.

I vissa grupper är nu beteendenormen att strunta i pandemin och leva som vanligt. Här borde svenska myndigheter, tillsammans med medier, förbättra sina kampanjer genom att informera om goda exempel och

hur många som följer riktlinjerna i syfte att skapa sociala normer som föreskriver fortsatt följsamhet av Folkhälsomyndighetens riktlinjer.

2 Underlätta för bra beteenden i de miljöer där smittspridning är som störst. Forskning visar att om ett beteende blir enklare att utföra kommer fler att utföra det. Att det finns handsprit nästan överallt i dag underlättar god hygien. Många restauranger tillåter endast gäster vid vartannat bord och butiker har plastskydd vilket underlättar distansering. Dessa är steg i rätt riktning.

Vi behöver underlätta fler beteenden som förenklar människors följsamhet av Folkhälsomyndighetens riktlinjer. Utan att vara alltför kreativ kan man tänka sig att serveringspersonal fram mot småtimmarna omöjligen kan hålla koll på vem som suttit vid vilket bord och vilka stolar som varit överkryssade. Här kan offentliga aktörer underlätta genom att öppna upp sina förråd och låta restauranger och nattklubbar gratis magasinera halva sitt möblemang.

En stol som inte finns är svårare att sitta på än en överkryssad stol.

3 Satsa specifikt på att hjälpa de som är ansvariga för miljöer där smittrisken är extra hög. Dessa personer behöver stöd att identifiera olika typer av förenklade beteenden samt delge människor positiva sociala normer. Snarare än nya klisterlappar behöver restaurangägare, kollektivtrafiksansvariga och skolpersonal få tillgång till expertis för hur de kan underlätta gynnsamma beteenden och försvåra riskfyllda.

Det kan exempelvis handla om att göra det enklare att medverka på distans. I dagsläget finns det en risk att det straffar sig att ta sitt ansvar och stanna hemma, här behöver vi i stället hitta sätt att underlätta sådana beteenden. Ett sätt att åstadkomma detta vore att fler tillhandahöll öppna och snabbare trådlösa nätverk.

4 Rätt insats för rätt målgrupp vid rätt tillfälle. Ingen insats är bättre än det analysarbete som ligger bakom dess utformning. Generella klisterlappar i mataffären riskerar att endast ha effekt för de som har mest att förlora på eventuell smitta. För att förändra beteendet hos de som exempelvis vill festa behöver vi exemplifiera hur de kan ha kul på ett sätt som inte är förenat med risk för smittspridning. Varför inte fortsätta att lätta på regler kring uteserveringar så att festen kan ske utomhus, under stjärnhimlen, i stället för i en trång studentlägenhet?

5 Fokusera på fysisk i stället för social distansering. Redan Aristoteles noterade att människan är en social varelse. Många av de problem vi har sett, som besök på äldreboenden, och fortsätter att se, som festande studenter, beror på människors inneboende drivkraft att umgås med varandra. Det är inte för inte som isoleringscellen är det värsta straffet.

Framtida förslag på coronasäkert beteende måste därför beakta att människor är beredda att ta risker för social samvaro och lösa hur man ska kunna umgås på ett säkrare sätt. I svåra situationer som dessa handlar det om att försvåra för beteenden, i detta fall att människor träffas. Att stänga äldreboenden, höja priset på alkoholförsäljning på krogen eller synligt redovisa aktuell besöksstatistik i lokaler framstår som några alternativa förslag.

Avslutningsvis, coronapandemin har medfört stora förändringar av mänskligt beteende, exempelvis i form av ökad teknikanvändning, minskat resande och förändrade relationer. Det visar att det är möjligt att åstadkomma beteendeförändring för stora grupper på kort tid. För

att förändringarna ska fortsätta att utvecklas i positiv riktning behöver vi tillämpa forskningsbaserad kunskap i linje med våra förslag.

Poängen med våra råd är att beteenden i hög utsträckning styrs av andra faktorer än generella uppmaningar. De informationskampanjer myndigheter betalat stora pengar för behöver därför kompletteras med insikter om hur beteenden kan förändras. De råd vi ovan angett är endast ett urval av möjligheter som den psykologiska vetenskapen föreslår. De räcker dock långt för att råda bot mot den naiva bild om beteendeförändring som just nu är ett hinder för att klara de utmaningar vårt samhälle står mitt i.

Per Kristensson, professor i psykologi med inriktning konsumentbeteende och innovation, föreståndare för CTF, Centrum för tjänsteforskning vid Karlstads universitet
Niklas Laninge, psykolog, chef för beteendeinsikter på psykologkoncernen PBM
Jonas Hjalmar Blom, leg psykolog, doktorand i psykologi vid CTF, Centrum för tjänsteforskning, Karlstads Universitet
Erik Wästlund, docent i psykologi vid CTF, Centrum för tjänsteforskning, Karlstads universitet

”Stängning av skolor har räddat hundratals från radikalisering”

MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201109
Ett intensivt arbete från Säkerhetspolisen har bidragit till att fem utbildningsverksamheter har stängts. Hundratals elever har räddats undan dessa radikaliseringsmiljöer. Mer behöver dock göras. Vi socialdemokrater vill därför förbjuda religiösa friskolor och vi vill reformera friskolesystemet i grunden, skriver Mikael Damberg (S) och Morgan Johansson (S).

Sveriges regering fördömer de islamistiska terrordåd som nyligen drabbat Frankrike och Österrike. Statsministern har uttryckt Sveriges solidaritet med våra europeiska vänner. Ytterst riktar sig dåden mot våra demokratiska värderingar, med syftet att skada det öppna samhället och driva på den polarisering som extremismen får näring av. Men Europa kommer varken att gå i den fällan eller ge vika för terrorister.

Tryck- och yttrandefrihet är demokratins grundpelare, och det innefattar rätten att kritisera och ifrågasätta religiösa uppfattningar. Den som med våld angriper andra människor är demokratins och det sekulära samhällets fiende. Sådana angrepp kan vi aldrig acceptera. Demokratin måste försvaras.

Många omständigheter kring de senaste terrordåden är ännu oklara. Regeringen följer händelseutvecklingen noga. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen uppdaterar löpande sina lägesbedömningar och

arbetar för att förhindra att liknande dåd ska ske i Sverige. Franska, österrikiska och judiska intressen och platser i Sverige har under de senaste dagarna fått förstärkt skydd. Hotet är gemensamt för stora delar av världen. Vi har i närtid sett terrordåd från såväl våldsbejakande islamister som högerextremister i flera europeiska och västerländska länder, och vi vet av egen erfarenhet att detta kan ske också i Sverige.

I terrorattentatet på Drottninggatan våren 2017 miste fem människor livet och många fler skadades. Säkerhetspolisen konstaterar att de våldsbejakande extremistiska miljöerna växer i Sverige. Hoten kommer främst från våldsbejakande islamister och högerextrema, en bild som känns igen från många andra länder. Vi kan inte skydda oss mot allt, men vi ska göra allt vi kan för att skydda oss. Vi har alla ett ansvar att stå upp mot radikalisering och extremism – i samhället, i föreningslivet, i trossamfund och inte minst på nätet.

Arbetet med att stärka Sveriges beredskap och bekämpande av terrorism har pågått i flera år. En lång rad åtgärder har vidtagits sedan regeringen tillträdde 2014 och kontraterrorförmågan har stärkts betydligt. Nya brott har införts bland annat vad gäller samröre med terroristorganisationer, terrorismresor och att utbilda sig för terrorism.

Straffansvaret för finansiering av terrorism har utvidgats. Den utredning som sett över hela den straffrättsliga terrorismlagstiftningen har föreslagit en rad straffskärpningar som regeringen nu bereder. En översyn av grundlagen pågår för att kunna kriminalisera deltagande i terroristorganisationer.

Vi har förbättrat Säkerhetspolisens tillgång till - från signalspaning och underlättat polisens tillgång till kamerabevakning. Vi har genomfört förändringar i offentlighets- och sekretesslagen som förbättrat informationsutbytet mellan Säkerhetspolisen, Polismyndigheten och socialtjänsten i syfte att förebygga och avslöja terrorbrott. Det senaste året har regeringen också fattat flera beslut om att utvisa personer som utgjort säkerhetshot mot Sverige.

mot Sverige är fortsatt förhöjt. Därför genomförs ett omfattande arbete för att förebygga våldsbejakande extremism och motverka terroristbrottslighet. Mycket har gjorts och mycket annat är på väg att genomföras. Säkerhetspolisens anslag har ökat med drygt 50 procent sedan 2014 och vi har en välutbildad och välutrustad poliskår som nu växer kraftigt. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har också fått i uppdrag att intensifiera sitt samarbete mot terrorism och extremism.

Sedan i våras har möjligheten införts att avlyssna krypterad kommunikation som grovt kriminella och terrorister ofta använder sig av.

Ett nationellt Center mot våldsbejakande extremism har inrättats i syfte att förstärka det förebyggande arbetet. Centret ger behovsanpassat stöd till kommuner och yrkesverksamma, tar fram kunskapsöversikter om våldsbejakande extremism och har förstärkt samarbetet mellan berörda myndigheter. Det har blivit enklare för Säkerhetspolisen, militära underrättelsetjänsten Must och FRA att dela information med varandra. Ytterligare åtgärder kommer att presenteras inom kort.

Den svenska skolan måste vara en plats där våra demokratiska värderingar värnas och extremistiska ideologier bekämpas. Det marknadsliberala skolsystemet har fått mycket stora och negativa konsekvenser. Personer som Säkerhetspolisen bedömer som hot mot

Sveriges säkerhet har fått driva skola, och det har till och med förekommit att IS-återvändare har fått anställning på skolor. I dag kan polis och säkerhetspolis dela med sig av vissa sekretessbelagda uppgifter till skolor om det exempelvis kan motverka terrorism och att personer med kopplingar till våldsbejakande extremism agerar inom skolan. Men eftersom fristående skolor inte omfattas av offentlighetsprincipen gäller dessa regler i dag bara kommunala skolor.

Så kan vi inte ha det.

Regeringen har därför lagt flera förslag om att göra det enklare att stänga vissa skolor och åstadkomma en bättre kontroll av den som vill driva skola. Svensk skola ska inte ska vara en tummelplats för extremism och radikalisering. Ett intensivt arbete från Säkerhetspolisens sida har bidragit till att fem utbildningsverksamheter har stängts ned. Hundratals elever har därmed räddats undan de här radikaliseringsmiljöerna. Stängningarna har dessutom undandragit tiotals miljoner kronor i omsättning från verksamheterna och deras huvudmän. Mer behöver dock göras.

Vi socialdemokrater driver därför förslaget att förbjuda religiösa friskolor och vi vill reformera friskolesystemet i grunden.

Sverige kommer aldrig att göra avkall på de principer och värderingar som gör vårt land fritt, öppet, demokratiskt och tolerant. Det spelar ingen roll hur hårt dessa fundament prövas. De kommer att stå pall. Extremism och radikalisering ska bekämpas och motarbetas överallt och på alla nivåer.

Mikael Damberg (S), inrikesminister
Morgan Johansson (S), justitie- och migrationsminister

”Vårdskulden mindre än befarat i pandemins spår”

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201110
Trots ansträngda förhållanden har coronapandemin inte fått så omfattande negativa konsekvenser på den planerade vården som befarats och ofta framställts. En ny rapport visar att åtta av tio planerade operationer har kunnat genomföras under årets första åtta månader, jämfört med året innan, skriver Maria Morell för Sveriges kommuner och regioner.

Trots coronapandemin och det kraftigt ökade vårdbehovet, har en stor del av den planerade vården kunnat genomföras i år. 8 av 10 planerade operationer har genomförts under coronaåret 2020 när vi jämför med 2019.

Coronapandemin är långt ifrån över. Tvärtom ser vi en mycket oroande ökning av smittspridningen och under de senaste veckorna har trycket på sjukvården ökat markant. Vi måste återigen samla våra krafter för att vårda covid-19-sjuka och för att med alla möjliga medel trycka tillbaka smittan.

Samtidigt står vi betydligt bättre rustade nu än vad vi gjorde i början av 2020 när coronaviruset snabbt blev till en allvarlig sjukdom för de drabbade och en sjukdom med stor samhällspåverkan. Den omedelbara och omfattande smittspridningen ställde svensk sjukvård på prov.

Aldrig tidigare har vården arbetat under sådana tuffa förhållanden. Exceptionella åtgärder fick vidtas när svensk hälso- och sjukvård gjorde en stor och mycket snabb omställning under våren 2020.

Det mest illustrativa sättet att beskriva omställningen är tillgången till intensivvård i Sverige. Under 2019 var normaltillgången på intensivvårdsplatser med respirator 512 stycken. Under våren 2020, när belastningen var som störst, intensivvårdades nästan 800 patienter varav över 500 covidpatienter samtidigt. Kapaciteten var som mest strax över 1 100 omedelbart beläggningsbara intensivvårdsplatser med respirator. För att klara detta fick exempelvis planerad vård skjutas fram.

I dag publicerar Sveriges kommuner och regioner (SKR) en ny rapport som visar att en stor del av den planerade vården trots allt kunnat genomföras. De genomförda operationerna under årets första åtta månader uppgick till närmare 80 procent av 2019 års volym. Trots ansträngda förhållanden har coronapandemin alltså inte fått så omfattande negativa konsekvenser på den planerade vården som befarats och ofta framställts.

Regionerna har tagit ett enormt ansvar och svensk hälso- och sjukvård har visat en extraordinär förmåga att ställa om verksamheten i en kris. Vi har också sett en snabb utveckling inom flera områden, inte minst olika digitala lösningar som bidragit både till att patienter kunnat få stöd och vård och till att vården kommit närmare patienterna. Den samverkan som förstärkts mellan regioner samt mellan regioner och kommuner, är avgörande i krisen och kommer att bidra till en fortsatt god utveckling av vård och omsorg när pandemin är över.

Kapacitetsökningarna, omställningarna och utvecklingssprången som tagits under 2020 visar vilken kraft svensk hälso- och sjukvård besitter.

Pandemin är ett bra exempel på att verksamheten fungerar som bäst när ansvarsprincipen tillåts vara rådande. Staten ska säkra att det finns en långsiktig finansiering, tillräckligt många medarbetare med rätt utbildning och en lagstiftning som stödjer verksamheterna. Regioner och kommuner ska utforma vård och omsorg efter lokala och regionala behov och förutsättningar. Vi har ett robust system när staten ger regioner och kommuner rätt verktyg och lämnar det operativa arbetet till kommuner och regioner.

SKR:s nya rapport visar på betydande minskning av vårdproduktionen inom flera områden under den mest intensiva perioden av pandemin under våren, men också på att vården snabbt kunde återgå till nästintill normal produktion redan under sommaren. När smittspridningen nu ökar kraftigt igen och situationen i vården åter blir ansträngd, ger kunskapen och erfarenheterna från våren och sommaren hälso- och sjukvården en stabilare grund att stå på. Det är ett faktum att hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar, både med att hantera pandemin och dess långvariga konsekvenser och med att fortsätta det arbete som började innan pandemin: att korta köer och förbättra tillgängligheten för dem som behöver vård.

SKR:s nya rapportvisar bland annat:

De planerade operationerna och behandlingarna minskade med drygt 20 procent, jämfört med 2019 års volym under motsvarande period – det innebär att 8 av 10 operationer, jämfört med året innan, genomfördes trots pandemin – men fler patienter har fått vänta längre.

Befolkningen har sökt akut vård i mindre utsträckning under våren, akutmottagningsbesöken var 30 procent färre i april än motsvarande månad tidigare år. Data från kvalitetsregistren visar samtidigt att det akuta omhändertagandet för stora diagnosgrupper såsom stroke och hjärtinfarkt fortsatt håller god kvalitet.

De fysiska besöken i primärvården minskade med nästan 40 procent under årets första fem månader – men sett till det totala antalet vårdkontakter i primärvården var minskningen endast 20 procent tack vare ökade digitala kontakter, hembesök samt telefon- och brevkontakter. Vårdgarantiuppfyllelsen har varit stabil.

För cancerpatienter under utredning inom standardiserat vårdförlopp har tiden till behandling minskat under våren – men färre cancerfall har upptäckts och färre kvinnor har deltagit i exempelvis screening för livmoderhalscancer.

För att öka förståelsen och förbättra den fortsatta hanteringen av pandemin krävs det mer djuplodande resonemang och en helhetssyn. En onyanserad beskrivning av ökade vårdköer eller beräkning av uppskjuten vård i kvantitet riskerar att ge svar och lösningar som inte är till någon nytta, varken för den pågående hanteringen av pandemin eller i ett mer långsiktigt perspektiv. För att kunna möta befolkningens vårdbehov och hantera den vård som inte genomförts under våren, måste man förstå sambanden mellan akut och planerad vård, primärvård och slutenvård, befolkningens sökmönster, liksom hur kroniska tillstånd kan påverka individer på längre sikt.

All den vård som inte genomförts under våren 2020 kommer inte att behöva tas igen. En betydande del av de besvär som leder till kontakter med vården och utredning är inte behandlingskrävande, utan självläkande tillstånd eller övergående symtom. Samtidigt finns en befogad oro för att patienter med mer allvarliga tillstånd av olika anledningar inte söker vård under pandemin. Många patienter och deras anhöriga har drabbats av negativa konsekvenser. De indirekta folkhälsokonsekvenserna av pandemin, och de vårdbehov som blir en följd av dessa, är ännu inte fullständigt kända. De blir viktiga att följa och hantera under de kommande åren.

Att säkerställa en god och tillgänglig vård är en av välfärdens viktigaste uppgifter. Vården har ställts inför stora utmaningar under 2020 och kraftsamlar nu återigen för att klara av konsekvenserna av den ökande smittspridningen. Med rätt verktyg och förutsättningar från staten kommer regionerna även fortsatt kunna ge invånarna den vård de behöver.

Marie Morell, ordförande SKR:s sjukvårdsdelegation"

”Vartannat barn har upplevt ekonomisk utsatthet”

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201111
Nästan hälften av alla barn i den årskull som föddes år 2000 har - åtminstone vid något tillfälle befunnit sig i en ekonomiskt utsatt situation under sin uppväxt. Vår kartläggning visar på de brister i familjepolitiken som allt sämre förmår kompensera för barns varierande ekonomiska uppväxtvillkor, skriver Helena Thybell och Tapio Salonen.

De flesta av oss vill leva i ett samhälle där alla människor har en realistisk möjlighet till ett bra liv. Enligt Barnkonventionen har alla barn rätt till en skälig levnadsstandard enligt förutsättningar i respektive medlemsstat. På samhällsnivå bestäms sannolikheten för en gynnsam utveckling mycket tidigt i livet. I forskningen talar man ofta om de första 1 000 dagarna från befruktningen som avgörande. Här har vi som samhälle allra störst möjligheter att lägga grunden till en god hälsa och goda förutsättningar för ett barns uppväxt.

Rädda Barnen har, tillsammans med professor Tapio Salonen, tagit fram rapporten ”Millenniebarnen – en studie om ekonomisk utsatthet bland barn under hela uppväxten”, som är den första i sitt slag i Sverige. Den följer en hel årskull barn under hela deras barndom utifrån deras ekonomiska villkor. Syftet med studien är att undersöka ekonomisk utsatthet för den årskull som föddes år 2000 under hela deras uppväxt, från födelseåret till 17 års ålder. Barnen är antingen födda i Sverige eller har flyttat till Sverige. Måttet ekonomisk utsatthet utgår från att barn lever i hushåll med låg inkomststandard och/eller försörjningsstöd under ett år. Det här sättet att följa barn under hela deras uppväxttid ger oss ett nytt och hittills unikt perspektiv.

Resultatet av denna studie visar att nästan hälften av alla barn i denna årskull åtminstone vid något tillfälle befunnit sig i en ekonomiskt utsatt situation under sin uppväxt, 53 726 av 113 432 barn (47,4 procent). För de flesta har det rört sig om något eller några enstaka år, medan drygt en tredjedel av samtliga barn har levt i en familj i ekonomisk utsatthet mellan ett och sex år. För andra barn har den ekonomiska utsattheten varat längre, mellan sju och tolv år. Detta gäller nästan 9 000 barn eller 7,9 procent. Slutligen har familjens ekonomiska knapphet varit en mer eller mindre ständig följeslagare under hela uppväxten för 2,9 procent av alla barn födda år 2000.

För många barn i familjer med tillfälliga ekonomiska problem lämnar detta inte några allvarligare eller bestående problem. De flesta har erfarit ekonomisk knapphet under något eller några enstaka år, oftast när barnen varit små och då hushållen ofta varit i en etableringsfas i livet. För många barnhushåll kan ekonomisk utsatthet uppstå i samband med separationer, föräldrars arbetslöshet eller ohälsa eller vid oväntade akuta familjesituationer. Utrikesfödda barn har nästan tre gånger så hög fattigdomsrisk som barn födda i Sverige. Bland de barn som levt i ett hushåll i ekonomisk utsatthet under ett begränsat antal år ingår dock många barn som kommit till Sverige och som varit en begränsad tid i landet.

Studien förstärker den bild av brister i olika samhällssystem som Rädda Barnen har lyft i flera tidigare rapporter, till exempel inom familjepolitiken som numera allt sämre förmår kompensera för barns varierande ekonomiska uppväxtvillkor. När vi följer en årskull under

hela deras barndom framträder konsekvenserna av politiska beslut tydligare. Den ger oss fler ledtrådar i hur till exempel långvarigheten i nyanlända familjers etablering, grundnivåerna i föräldraförsäkringen och hur bostadsbidraget är utformat, påverkar den enskilda familjen. Och när vi har ett längre tidsspann, så blir olika politiska samhällstendenser mer uppenbara.

I Sverige finns en stolthet som bygger på bilden av en bred och inkluderande välfärdspolitik. Vi ser en växande uppdelning mellan de som har en förankring på arbets- och bostadsmarknaden, det vill säga de som har ”kommit in” i välfärdssystemen och de som inte har det.

Detta går på tvärs mot vår självbild av vår inkluderande välfärd. Men denna utveckling har skett oavsett politisk majoritet under de senaste decennierna. Vi ser vissa tecken på trendbrott i form av relativt nyligen tillsatta utredningar om exempelvis en social bostadspolitik, ökad träffsäkerhet i den ekonomiska familjepolitiken och ökad jämlikhet på flera områden. Senare tids enstaka höjningar av bland annat barnbidrag och bostadsbidrag för barnfamiljer är också steg i rätt riktning. Som vi kunde visa i vår rapport Välfärd inte för alla ökar trots detta de ekonomiska klyftorna bland barnfamiljer och den ekonomiska familjepolitiken förmår allt sämre att reducera dem.

Vad vi vill se är en, gärna tvärpolitisk, ambition att bygga och förvalta ett välfärdsystem som ger alla barn en skälig levnadsnivå. Rent konkret rekommenderar vi att:

Regeringen bör se till att den ekonomiska familjepolitiken verkligen bidrar till att minska barnfattigdom. Den bör utformas så att den verkligen når till exempel familjer med skulder, ensamförsörjande och/eller familjer utan en stadigvarande bostad.

Barn, unga och föräldrar med erfarenheter av att leva i ekonomisk utsatthet i större grad involveras i forskning och utredning om orsaker och konsekvenser av barnfattigdom i dagens Sverige för att skapa bättre förutsättningar för en fördjupad förståelse för olika levnadsvillkor och mer effektiva politiska åtgärder.

Socialstyrelsen får i uppdrag att utreda och tydliggöra innebörden av en ”skälig levnadsstandard” i relation till principen om barnets bästa, samt samhällets skyldighet att beakta denna rättighet. Rädda Barnen anser att det ofta finns skäl att ifrågasätta exempelvis Socialtjänstens tolkning av begreppet en ”skälig levnadsstandard”.

Bostadsfrågan som sådan lyfts in mer centralt i den familjepolitiska debatten och då i synnerhet för barnfamiljer med bestående låga inkomster.

Alla kommuner säkerställer kompensatoriska åtgärder såsom tillgängliga och utvecklande fritids- och lovaktiviteter för barn och unga i olika åldrar. För att möjliggöra detta bör de få stöd från staten.

I dagens samhälle finns en tendens att söka snabba lösningar på bekostnad av de mer långsiktiga investeringar som vi vet av erfarenhet fungerar bättre. Det som i samhällsdebatten benämns som ”utanförskap” ska stävjas med innovativa och avgränsade metoder.

Innovation är nödvändigt, men vi måste prioritera helhetstänkande och beprövad kunskap. Sverige behöver en robust bottenplatta av fungerande välfärd för att minska ökande klyftor och för att kunna erbjuda alla barn i Sverige en trygg uppväxt som ger verkliga förutsättningar att kunna välja sin framtid. Vi får inte låta högljudda

krav på snabba åtgärder, överrösta ett sansat och framåtsyftande samtal om själva fundamenten för en bra start i livet.

Helena Thybell, generalsekreterare, Rädda Barnen
Tapio Salonen, professor i socialt arbete "

"Bakgrund. Rapporten

Rapporten ”Millenniebarnen” utges av Rädda Barnen. Den är framtagen och sammanställd av Tapio Salonen.

Studien baseras på ett avidentifierat forskningsregister som SCB sammanställt mikrodata för forskningsändamål.

Huvudsyftet är att fånga den faktiska dynamik och de förändringar som sker på hushållsnivå över tid. För detta krävs individ- och hushållsdata, som kan följa den ekonomiska sårbarheten under en följd av år."

Kommentar:
Artkeln problematisk. Ska behandlas i en kommande sammanställning

”Vi bevittnar ett försök till statskupp i USA”

TORSDAG 12 NOVEMBER 2020

"DN. DEBATT 201112
Statskupper kan ske med hjälp av militären, men även med stöd av jurister. Vad vi just nu bevittnar i USA är ett skolboksexempel på nutidens mjukare statskupper. Det kräver ett realistiskt förhållningssätt och en förändrad ledstjärna i arbetet för demokrati hos samtliga partier i Sverige, skriver Sofia Näsström, professor i statsvetenskap.

Sedan länge är vi vana vid att betrakta statskupper som ett plötsligt och våldsamt övertagande av staten. Militären går in med stridsvagnar i huvudstaden och tar över statens funktioner. Vi tänker kanske på Pinochets kupp i Chile 1973, militärkuppen i Grekland 1967 eller statskuppen i Mali i år. Men det är inte alltid statskupper ser ut så. De sker inte bara med hjälp av militären, utan med hjälp av jurister. De motiveras inte bara med behovet att skapa ordning, utan med löften om att skapa en mer fördjupad demokrati. Och de utförs av sittande presidenter och regeringar, inte bara av deras utmanare.

Vad vi bevittnar i skrivande stund är ett försök till statskupp av Trump och hans administration. Det är dags att sluta blunda, och kalla det som sker vid dess rätta namn. Och våga dra rätt slutsatser av insikten. Den senaste tidens turbulens i det amerikanska presidentvalet har fått politiker och debattörer världen över att diskutera USA:s demokratiska framtid. Intresset för valet i USA är stort, inte bara i små länder som Sverige som har mycket att vinna på en amerikansk president som

värnar multilateralism och internationella kärnvapen- och klimatavtal. Intresset är också av mer principiell karaktär: Vad händer med demokratin i USA, och vad betyder utvecklingen där för resten av världens demokratier? Otaliga är de debattörer som under Trumps tid vid makten varnat för hans farliga retorik och auktoritära variant av populism. Den kopieras och sprids.

När Biden så utropades till segrare i presidentvalet var det många som drog en lättnadens suck: Äntligen är Trump ute ur leken, även om trumpismen som politisk väckelserörelse förstås finns kvar. Den närs av och förstärker samtidigt den djupa polarisering, sociala diskriminering och ekonomiska ojämlikhet som existerar i dagens USA.

Men den lättnaden kan vara förhastad. Trump kommer med stor sannolikhet fortsätta kampanja för att ogiltigförklara valet. Trump vägrar erkänna Biden som segrare i valet. Han använder jurister och advokater för att ifrågasätta det han beskriver som ett omfattande och systematiskt valfusk i landet orkestrerat av Demokraterna. Han rasar mot medier som ifrågasätter avsaknaden av bevis, och han mobiliserar gräsrötter med föreändning om att valet är ”stulet”.

Detta är ett skolboksexempel på vad många forskare beskriver som en ny typ av ”mjukare” statskupper. Enligt Nancy Bermeo, professor i komparativ politik vid universitetet i Oxford, har de tre kännetecken.

1 Det första är att de är ”löfteskupper”. I stället för att ta makten militärt och utan mandat om framtiden, lovar den nya tidens kuppmakare att deras maktövertagande endast är temporärt – ett steg på vägen mot en bättre och mer fördjupad demokrati. Trumps kampanjstab motiverar sig på just detta sätt. Det är för att skydda demokratin och värna folket mot eliten som de vägrar erkänna Biden som president. De kämpar för demokratin, inte emot den.

2 Det andra kännetecknet är att statskupperna sker via ”exekutiv inflation”. Kupperna sker inte via ett skifte i den exekutiva makten, utan genom att den som innehar makten tvärtom sitter kvar och ökar sin makt. Det sker genom en medveten försvagning av de institutionella mekanismer som upprätthåller maktdelningen i samhället, och genom att försvåra oppositionens möjlighet att verka. Och det sker på juridisk väg. Trumps angrepp på det lagstiftande ”träsket” i Washington och den granskande makten i form av medier, och hans strategi att använda lagboken för att ifrågasätta valet ingår i arsenalen för vår tids statskupper.

3 Det tredje kännetecknet för den nya tidens statskupper är att de strategiskt försöker underminera valet som demokratisk mekanism, och manipulera valutgången till fördel för den sittande makten. Det kan ske genom att försvåra registrering inför valet, eller genom att manipulera valdistriktens gränser på ett sätt som gynnar den sittande makten. Gemensamt för åtgärderna är att de är strategiska – eftersom de sker långt innan valet är de svårare att uppmärksamma av internationella observatörer.

I linje med detta har Trumps administration försökt minska deltagandet i områden med många demokratiska väljare, och försvåra poströstandet under pandemin. Ett axplock: I Florida har tidigare fängelsedömda krav på sig att återbetala sina skulder för att få rösta. I Georgia har vallokaler stängts i storstäder och svarta områden, vilket gör att människor fått köa i timmar för att få rösta. Strategin har inte gått obemärkt förbi. Det påtalades innan valet, också i Sverige. Trots

detta har diskussionen mest kommit att handla om påstått fusk under själva valet, inte om det som skett innan. Det är i linje med strategin.

Det amerikanska valet sker i ett känsligt historiskt läge. Forskare har under flera år varnat för demokratins tillbakagång, även i länder med historiskt sett stabila demokratier. Trump har uttryckligen sagt att han inte kommer acceptera ett nederlag i valet. Intentionen att kuppa demokratin ligger i öppen dager. Stödet för Trump bland svenska politiker är därför långt allvarligare än vad som framgår i en debatt mellan nationalism och globalism.

Demokratins fortlevnad, både här i Sverige och i världen hänger mycket på vilka slutsatser vi drar nu. Händelserna i det amerikanska valet 2020 kräver ett realistiskt förhållningssätt, ett nyanserat språkbruk och en förändrad ledstjärna i arbetet för demokrati hos samtliga partier i Sverige:

Det är viktigare än någonsin att inte försköna, utan benämna det som sker vid sitt rätta namn. Vad vi ser i USA i skrivande stund är ett försök till statskupp i demokratins namn för att avskaffa demokratin. Allt talar för att kuppförsöket misslyckas. Men det är likväl ett försök.

Synen på demokrati måste nyanseras. Otaliga är de politiker och debattörer som nu går in och försvarar demokratin mot dess fiender.

Men uppgiften är inte att försvara demokrati till varje pris som helst, utan att ställa frågan vilken demokrati som är värd att försvara. Det finns legitim kritik att rikta mot dagens demokratier vad gäller deras förmåga att hantera galopperande ekonomisk ojämlikhet, ökad polarisering mellan stad, land och förort, och gränsöverskridande problem i form av migration och miljöförstöring. Den kritiken måste tas på allvar. Det försvårar auktoritära populisters väg till makten.

En kris är början på något nytt. Sverige har under lång tid blickat mot USA som sin demokratiska ledstjärna. Men det är dags att tänka om.

Den polarisering som existerar där behöver inte upprepas här. De ekonomiska ojämlikheter som alstras där behöver inte få fäste här. De nordiska länderna har historiskt förenat demokrati med en stark välfärdsstat. Den kombinationen slog effektivt undan benen på de krafter som ville exploatera politiskt missnöje. Det är dags för Sverige att blicka framåt med den lärdomen i bagaget.

Sofia Näsström, professor i statsvetenskap, Uppsala universitet "

”Europas matproduktion kan säkras med ny teknik”

FREDAG 13 NOVEMBER 2020

" DN. DEBATT 201113
Lantbruket är på väg in i en ny era, med satelliter och sensorer som styr vår matproduktion. Men Sverige riskerar att halka efter. Flera faktorer hämmar tekniskspridningen och etiken kring data är problematisk. Sveriges regering bör driva på för att det digitala lyftet prioriteras, både på hemmaplan och på EU-nivå, skriver aktörer inom svenskt lantbruk.

Europa ligger efter inom digitaltekniken. Därför kommer EU att etablera något de kallar digitala innovationshubbar. Det handlar om starka centrumbildningar som ska stimulera spridning av den nya digitaltekniken till utvalda målgrupper. Den 30 oktober skickade vår regering 15 ansökningar om sådana centrum till EU, varav en är inriktad mot lantbruket. Ingen vet hur EU kommer att prioritera, men vi slår ett slag för lantbruket. Europas matproduktion står nämligen på spel.

Lantbruket är på väg in i en ny era. Satelliter och sensorer styr maskiner och genomlyser åkrar. Djurhälsan stärks med uppkopplade sensorer och systemen börjar kommunicera med varandra. Robotar är på väg ut på fälten och snart kommer digitala AI-assistenter som hjälper lantbrukaren att fatta beslut.

England och Norge investerar nu miljardbelopp i centrum för lantbruksteknik. Tyskland, med jordbruksminister Julia Klöckner i spetsen, satsar 20 miljoner euro per år på experimentgårdar. Frankrike inrättar professurer i lantbruksteknik.

Vårt svenska lantbruk har högre krav på produktionen än de flesta andra länder beroende på svenska regelverk och vårt klimat. Det gör det extra viktigt att Sverige ligger i framkant inom den digitala omvandlingen. Men vi riskerar att halka efter. Därför vill vi genom samarbete skapa ett centrum för innovativ digital utveckling i lantbruket.

Samhällsutmaningar relaterade till lantbruket handlar inte bara om ökat behov av mat, som ju Nobels fredspris kastar ljus över. Nej, även klimatfrågan och kolinlagring tillhör utmaningarna liksom jordhälsa, djurhälsa och kemikalier. Olika utmaningar står i konflikt med varandra och oron växer. Den 2 november slog Economic research service i USA larm om att tillgången till mat äventyras om inte Europa hittar en bättre strategi framåt.

Att effektivisera ännu mer går stick i stäv med andra mål. Större produktionsenheter ligger inte i linje med många konsumenters önskan om hur mat ska produceras – och omsorg rimmar inte alltid med effektivitet. Om man vill att kor ska kunna gå längre med sin kalv eller att grisarna ska ha större utrymme måste det ske på bekostnad av ekonomisk effektivitet. Sverige har redan i dag höga krav på djurskydd och miljö.

Men det finns en paradox: Konsumenter säger en sak, men handlar i annan riktning. De flesta är inte beredda att betala för mat som är producerad med stor omsorg. Den krassa verkligheten är att lantbrukarna agerar på en världsmarknad och importmat flödar in. Det svenska lantbruket kan inte konkurrera med pris. Så vad ska lantbruket

ta sig till? Redan har lantbrukarna finslipat metoder till det yttersta. Traditionella koncept har nått vägs ände.

Det är här innovativ digitalteknik kommer in i bilden och ger lantbrukarna nya verktyg. Såmaskiner kan i dag placera varje frö ett och ett med bestämd position. Andra maskiner kan sedan rensa ogräs runt om plantorna. Med sensorer kan man undvika att skördemaskiner kör över rådjurskid. Spektroskop som läser av infraröd reflektans kan mäta mängden fosfor flera gånger per sekund i utloppet på en gödselspridare. I silosystemen larmar sensorer om mögel frodas. På djursidan har man haft mjölkningsrobotar i nästan 25 år. I dag samlar sensorer in information om varje djur och ger signaler om vad som behöver åtgärdas. Data som samlas in på gården kan också användas för att ge konsumenterna information om bakgrunden till maten.

Ett bärande tema i den nya eran är uppkopplad digitalteknik, stora datamängder och system som själva lär sig att tolka data, till exempel med hjälp av AI. Sverige har ett stort tekniskt kunnande inom akademin, hos teknikbolag och bland rådgivare. Nu är det viktigt att inte bli omsprungna.

Ett gap finns mellan teknikens frontlinje och vad som tillämpas på bred front bland lantbrukare. Flera faktorer hämmar tekniskspridningen. En faktor är att de flesta lantbruk är små företag som behöver hjälp att utvärdera och testa ny och dyr teknik innan de vågar investera. En annan faktor är att regelverken behöver komma ikapp teknikfronten.

Fortfarande får man inte köra drönare bortom synhåll och robotar får inte arbeta ensamma på fälten. Vidare saknas infrastruktur. Varannan landsbygdsbo saknar bredband och risk finns att 5G riktas mest mot storstan. Den låga lönsamheten hämmar också investeringar i ny teknik.

En annan nöt att knäcka är etiken kring data. Redan genereras stora datamängder och det lär bli mer. Vem äger data? Vågar lantbrukare lita på att myndigheter, medier eller aktivister inte använder data på oönskat sätt? Hur skyddas digitala system från sabotage? Kan lantbrukets data hamna i händerna på några få globala bolag som sedan styr utvecklingen som de vill?

För att ge lantbrukare, teknikbolag, lagstiftare och myndigheter vägledning krävs ett idéutbyte och samarbete mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. En neutral part i form av ett centrum för digitalteknik i lantbruket skulle kunna granska, finjustera och sprida den nya tekniken. Det centrum vi föreslår knyter samman aktörer med kompletterande expertis. Samarbetet är historiskt. Här ingår innovationsmiljöer som Agtech 2030, Drone center Sweden, Gigacow, Krinova, Smartagri, Testbädd för digitaliserat jordbruk, Photonic Sweden och Visual Sweden – koordinerade av aktörer som Agroväst, Linköpings universitet, Region Skåne, RISE och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Med finns också Patent- och registreringsverket (PRV) för att öka kunskapen om värdet av immateriella tillgångar.

Genom användning av nya verktyg som AI och ”big data” skulle Sverige kunna lösa upp målkonflikterna i utmaningarna och göra den svenska matproduktionen världsledande. Det ger konsumenterna god och hälsosam mat producerad med stor omtanke om miljö och djur. Det skulle också kunna bidra till att svenska lantbruksteknikföretag expanderar sin export av smart lantbruksteknik.

Men kommer EU att välja ut just lantbruket för det digitala lyftet? Många sektorer behöver ju ett lyft. Vår regering kan hjälpa EU på traven att fatta rätt beslut. Det kan göras genom att påminna om den betydelse som lantbruket har i samhället – liksom behovet av att säkra matproduktionen genom innovativ digitalteknik.

I dag finns kunskapen om lantbruksteknik utspridd på flera håll. Ett sammanhållande centrum för digitalteknikens tillämpning skulle stärka konkurrenskraften, öka hållbarheten och göra lantbruket till en ännu starkare ekonomisk motor för landsbygden i Sverige. Så låt oss få visa världen hur matproduktion kan vara lönsam, produktiv och hållbar samtidigt.

Anders Carlsson, operativt ansvarig Visual Sweden
Margareta Emanuelson, prodekan SLU
Mats Emilson, vd Agroväst Livsmedel
Jonas Engström, projektledare Testbädd för digitaliserat jordbruk, RISE
Per Frankelius, processledare Agtech 2030, Linköpings universitet
Oleksiy Guzhva, veterinärmedicine doktor SLU
Dirk-Jan de Koning, vice-dekan SLU
Maria Källming, vd Vreta Kluster
Nikolas Larsson, vd Krinova Inkubator & Science Park
Anna Lundqvist, strategisk samordnare, externa relationer, PRV
Emelie Olsson, innovationsledare livsmedel, Innovation Skåne
Anna Rydberg, koordinator för EDIH-ansökan Agtech Sweden, RISE

Kapitel 3: DN-artiklar om utrikes och inrikes förhållanden 1 - 11 november 2020

Inrikesförhållanden bara coronaartiklar 1-11 november och övriga DN-artiklar 1-6 november 2020.

Artiklar om USA

USA i början av november 2020

" Ledare: Detta är historiens ödesval – Donald Trump måste bort

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Ordet ”ödesval” används för ofta. Men för tisdagens presidentval i USA är det inget överord.

Joe Biden är långt ifrån någon frälsare, vare sig för nationen eller för världen. Han är inte ens den bästa president USA skulle kunna få. Men valet handlar inte bara om hans person, inte om hans reformagenda, inte om vilken ekonomisk politik han kommer att föra, inte om pandemier, arbetslöshet eller om hur USA:s utrikespolitik kommer att förändras.

Valet gäller mycket mer än så. Det handlar om att sätta punkt för en epok som tillfogat världen – klimatet, tilltron till demokratin, det offentliga samtalet – djupa sår.

Det handlar om att rösta bort president Trump och att i möjligaste mån försöka reparera de skador han orsakat.

Donald Trump har satt lögnen i system. Det är klokt att inte lita blint på politiker, de folkvalda är retoriskt skickliga, kan ibland slira på sanningen och ducka för svåra frågor. Men USA:s president har inte bara satt lögnen i system, han har uppfunnit en egen syn på sanning där det som han för ögonblicket har i huvudet är sannare än verkligheten.

Donald Trumps fyra år har varit konspirationsteoriernas och kunskapsföraktets blomstertid. På få områden syns detta bättre än i kampen mot coronapandemin. Vad han sagt om viruset är känt – det användes som en bluff av Demokraterna, det skulle försvinna, USA har världens bästa antiviruspolitik. Allt var fel, allt var lögn.

Donald Trump står för en politik som är förödande för jordens klimat. Han tror – återigen – inte på vetenskapen, han ifrågasätter växthuseffekt och klimatförändringar, han viftar bort internationellt miljösamarbete och han bedriver en politik som sätter kortsiktiga ekonomiska fördelar för närstående särintressen framför människans överlevnad.

Donald Trump har allvarligt skadat den transatlantiska axel som på 1900-talet lyckades besegra såväl fascism som kommunism och lägga grunden för demokrati och välstånd. Genom att underminera relationen till USA:s allierade och samtidigt krypa under täcket med despoter som Vladimir Putin och Nordkoreas diktator Kim Jong-Un har han skapat en djup misstro som Biden, om han vinner, omedelbart måste försöka reparera.

Donald Trump har samtidigt raserat en stor del av det frihetsideal som USA symboliserat ända sedan 1800-talet. Mycket orätt har begåtts under stjärnbaneret, men landet har ändå stått som symbol och garant för frihetstörstande folk och rörelser över hela världen. Under presidenten har USA förlorat mycket av sin frihetliga glans. Nu framstår landet alltmer som en amoralisk supermakt som bara ser till egna intressen och riskerar att bli allt svårare att skilja från makter som Ryssland och Kina.

Donald Trump har polariserat USA och världen. Han blev vald med hjälp av Facebookalgoritmer, ibland styrda från Ryssland, och har regerat via Twittertirader där han konsekvent utmålar sina motståndare som direkt onda.

USA är i dag kluvet mitt itu: 45 procent av de demokratiska väljarna säger att de skulle bli besvikna om deras barn gifter sig med en republikan. För 50 år sedan var siffran 4 procent. Joe Bidens kanske viktigaste uppgift, om han vinner, blir att läka detta sår.

Donald Trump har skapat ökad tolerans för våldet som politisk metod. Genom att inte tydligt ta avstånd från beväpnade högergrupperingar – ibland snarast uppmuntra dem – har han gett ett tyst godkännande som följts av attacker mot folkvalda och institutioner. Polariseringen gör att våldet som politisk metod vinner mark även hos hans motståndare.

Det har gått så långt att det nu finns farhågor kring acceptans av valresultatet och ett fredligt demokratiskt maktskifte.

Donald Trump har förskjutit standarden för hela det politiska fältet. I båda de stora och stabila partier som tidigare var solitt liberalkonservativa respektive socialliberala finns nu betydande antiliberala inslag av auktoritär nationalism respektive socialism.

De fyra åren under Donald Trump har inte bara varit ett fiasko. Presidenten har säkrat de avtal som normaliserar relationerna mellan Israel och hittills tre arabländer. En del av de mardrömsscenarier som målades upp när han valdes har trots allt inte infriats – han har inte lyckats fängsla sina politiska motståndare, inte anfallit någon med kärnvapen.

Men valet är mycket större än presidentposten. Det handlar om demokratins framtid. Trump måste bort.

DN 3/11 2020 "

Tänkesätt i USA

Den 27 oktober 2020, var det på TVs kunskapskanal ett program under rubriken Samtiden, och det var en handfull personer som diskuterade något om livsåskådningar, filosofi och övergripande politik o d.
Det var några av de vanliga övergipande personerna och bl a den svenskamerikanske unga filosofen Martin Hägglund som nu tycks ses som något nytt och eftersträvansvärt. Han är från Norrland men är anställd vid ett USA-universitet.

Martin Hägglund har blivit ett världsnamn med sin existentiella kritik av kapitalismen och religionen. Sin egen livsåskådning har han burit på sedan barndomen och han lanserar den med kraften hos en predikant.

"I USA har sekulariseringen ökat under de senaste decennierna och för många har politiken börjat överta religionens roll som identitetsskapare. Olika samhällsförändringar har blivit den kamp till vilken man knyter sina yttersta förhoppningar. "

"Om man är medveten om att kapitalismens inre motsägelse alienerar både en själv och ens meningsmotståndare så kan politiken bli en existentiell fråga utan att polarisera. Martin Hägglund betonar också att man aldrig blint kan hänge sig åt en sekulär tro. - I stället är den något som ständigt måste rättfärdigas på nytt i praktiken. Som måste ha en inbyggd självkritik. Men jag vänder mig samtidigt emot ett religionsförsvar som går ut på att mänskliga passioner behöver svalkas. Att vi till naturen är fanatiska och att den sidan av oss gärna får avlastas i kyrkan. Så att den hålls borta från politiken. "

Hans resonemang bygger på USA-förhållanden som verkar vara långt ifrån de svenska förhållandena om religion och politik.

"Martin Hägglund: I praktiken delar vi alla en sekulär tro

LÖRDAG 24 OKTOBER 2020

Martin Hägglund har blivit ett världsnamn med sin existentiella kritik av kapitalismen och religionen. Sin egen livsåskådning har han burit på sedan barndomen och han lanserar den med kraften hos en predikant. Matilda Voss Gustavsson har mött en djupt troende ateist för ett samtal om hängiven socialism och privata framtidstvivel – och om hur livets värde kan motiveras i en depression.

Martin Hägglund har tillbringat alla sina somrar i ett gult trähus på Höga kusten i Ångermanland, och på ovanvåningen fastnar jag framför en tavla föreställande ett stort släktträd. Det målades i mitten av 1900-talet och börjar med Martin Hägglunds mormor och morfar.

Därifrån spänner grenverket bakåt över flera sekler och varje snirkligt löv ackompanjeras av inte bara individens födelse- och dödsår utan också yrke. Trädet visar på en släkt som i århundraden levt som bönder i just den här bygden – och ett barnbarn vars gren bara två generationer senare kommer ha sträckt sig till Manhattans Upper East side och en livstidsprofessur på Yale.

Sedan vidare ut på elituniversiteten och den amerikanska vänster-rörelsens främsta scener där hundratusentals människor det senaste året samlats kring Martin Hägglunds existentiella kritik av både religionen och kapitalismen.

I bästsäljaren ”Vårt enda liv” argumenterar han för att insikten om att vår tid är utmätt tid borde förändra både samhället och vardagen.

I den riktar han sig predikantlikt till ett ”du” som ser dödens mörker och ändå strävar efter att ”upprätthålla det ljus som kommer att utsläckas”. Som vet att livet är ändligt och som ändå är fast besluten att göra det mesta möjliga av sin tid på jorden.

Martin Hägglund skulle kunna ses som ännu en i raden av hajpade vänstertänkare. Som ännu en feber världen glömmer så fort frossan lagt sig.

Men det som skiljer honom från många andra rockstjärne-betitlade akademiker är inte bara de andliga anspråken och viljan att tala till människors själar. Han har också varit uppfylld av samma teori sedan barndomen.

Genom fönstren i det gula huset syns Bottenviken och en skärgård som i sin väldighet får Stockholms att kännas plottrig. Havet är stålblått och längs horisonten glider branta och skrovliga berg in och ut ur varandra.

Den 43-åriga filosofen har just anlänt från USA och berättar med lysande ögon om sina vandringar i naturen.

– Höstluften som bara finns i Sverige slet hjärtat ur mig på ett sätt jag inte upplevt på länge. Här sätts jag i kontakt med hela livsloppet: att mamma och pappa blir äldre. Att jag själv blir äldre. Jag får en väldigt levande kontakt med både det storslagna och det smärtsamma i att vara ändlig.

Martin Hägglund gestikulerar med spretande fingrar och har en röst som verkar vilja så mycket med varje mening att den ofta befinner sig vid en bristningsgräns. Men mitt i ett resonemang kan han plötsligt tystna. Innan han efter flera utdragna sekunder återvänder. Och det dröjer innan jag förstår var han har befunnit sig.

I huset på Höga kusten har generationerna alltid umgåtts tätt. Martins mamma Margareta Hägglund – pensionerad komvuxlärare – tror att familjens kristna arv gjorde de existentiella frågorna ovanligt närvarande.

– Man tänkte mycket på vad det innebär att leva. Och så har döden aldrig varit främmande. De äldre pratade ofta om att vi kanske sågs för sista gången. Kanske skulle vi inte få några fler somrar tillsammans, säger Margareta.

Liksom maken är hon vänlig och innerlig på ett betydligt mer lågmält sätt än Martin Hägglund.

Hon minns att sonen i mellanstadieåldern plötsligt frågade om man måste tro som man gör i kyrkan. Hon uppmanade honom att lyssna på söndagsskollärarna. Men förklarade att han sedan fick avgöra själv.
– Han såg så lättad ut då. Och jag har tänkt på det i efterhand: att det var som en oro som släppte.

Som tolvåring satt Martin Hägglund på sin farfars begravning. I den öppna kistan såg han det orörliga skalet av någon han älskat och som aldrig mer skulle finnas. Han upplevde att också själen var spårlöst borta. Och trots sorgen fanns ingen tröst i prästens tal om himlen. Hur kunde det finnas mening eller liv om ingenting stod på spel och kunde gå förlorat?

Hur kunde man på allvar visa omsorg om något som egentligen var osårbart?

– Filosofen Heidegger skriver om hur man som människa är stämd på ett visst sätt, som ett piano i en viss tonart. Det uttrycks i vad som för dig framträder som viktigt och oviktigt, säger Martin Hägglund när vi sitter framför ett fat av hembakade kakor som föräldrarna ställt fram. En klocka tickar och på den vävda duken står en vas med nyponkvistar.

– Jag är så stämd mot de här övertygelserna att de är utgångspunkten. Ända sedan jag var liten har allt som rör relationer och idéer berört mig på ett väldigt intensivt sätt, säger han om två områden som alltid varit svåra att förena. Just nu mer än någonsin.

Martin Hägglund har hittills ägnat nästan all sin tid åt att underbygga den tro som i uppväxten var intuitiv.

Men han har aldrig aktivt tagit avstånd från barndomskyrkan och den ateism han formulerar är långt mer genomgripande och stillsamt kaxig än de flesta försök som gjorts tidigare.

För medan 00-talsdebattörer som Richard Dawkins raljerar över Gud skriver han fram alternativet med ett sakralt och visionärt språk som brukat tillhöra religionen. Medan de avfärdar och kritiserar tron så införlivar han den i en egen livsåskådning. I sin bok argumenterar han för att de andliga uttrycken blir mer sanna och relevanta om de förstås som sekulära.

Människors evighetslängtan speglar egentligen en önskan om att förlänga och fördjupa det här livet.

Kyrkornas gemenskap kring det bröd och vin som sägs vara Kristi kropp och blod bör ses som ett sätt att heliggöra vårt beroende av varandra.

Och korsfästelsen är central genom att den erkänner det gudomliga som dödligt och fullt ut mänskligt.

Martin Hägglunds sekulära andlighet vänder sig också emot de ateister som likt filosofen Jean-Paul Sartre och sociologen Max Weber sett ett tomt universum som mörkt och avförtrollat.

Men just för att Gud inte attackeras öppet har Martin Hägglund svårt att förstå kritiken han mött från troende som hävdar att hans förståelse för religion är svartvit. Att den inte svarar mot teologin eller människors levda erfarenhet. Att en relation till evigheten inte förtar delaktigheten i tiden här och nu. Att de tvärtom fördjupar varandra.

– Det mest förvånande är att jag anses dela upp religiösa och sekulära människor i två grupper, säger Martin Hägglund.

– I min svenska omarbetning har jag därför gjort det ännu tydligare att den sekulära tron är något vi har gemensamt. Kierkegaard skiljer på levande och död tro. Den döda tron är den som inte visar sig i dina handlingar. Många religiösa har en bekännelse som går ut på att det högsta goda finns bortom det ändliga livet och dessutom inte är bräckligt. Men deras levande tro – och deras agerande – handlar om vår sociala tillvaro här på jorden. Så i praktiken delar vi alla en sekulär tro, säger Martin Hägglund om en försoningsgest som inte kommer avhjälpa kritiken.

Men som säger något om de egna kraven på konsekvens.
Allt han uttrycker som filosof måste han kunna svara för i sitt privatliv, och det blir tydligt så fort vi får kontakt. Det är sommar och han skriver dag som natt på omarbetningen.

Han säger att den nya versionen kommer förkroppsliga nuet snarare än var tänkandet befann sig för två år sedan.

– Det vore väldigt visset att resa till Sverige och behöva prata om något gammalt.

Som professor är Martin Hägglund känd för att aldrig hålla samma lektion mer än en gång. Han skriver ständigt om materialet utifrån studenternas frågor och sina egna omläsningar av kurslitteraturen. Vårt intervjusamtal från New York skjuts fram gång på gång. Men när det väl äger rum har han avsatt tre timmar. Och föreslår sedan att vi ska prata igen. Och igen. Han har ägnat natten åt att utveckla sin filosofi kring en av frågorna som ställdes. När jag visar intresse för hans tidigare utgivning ser han till att böckerna postas hem till mig av olika släktingar.

Samtidigt tar Martin Hägglunds arbete allt mer tid. Visionen växer och bokens deadline pushas. Han väljer att fortsätta dra ner på sömnen och beskriver tillståndet som extatiskt. Som ett uttryck för sin andliga frihet.

Jag har alltid varit fascinerad av tro. Inte den billiga varianten av affirmationer och självupptagenhet utan den kraft som uppstår i kontakten med något som är större än det egna jaget.

I våra samtal och mejlväxlingar tänker jag ofta att jag aldrig mött en mer troende människa och jag undrar om han någonsin tvivlar.
○ ○ ○

När Martin Hägglund upptäckte filosofin på högstadiet blev det hans sätt att bearbeta livet – och sina första kärleksförhållanden.
– Jag skakades i grunden av hur en hel tillvaro kunde lysa upp och sedan slockna. Att den öppnades av en annan människa, och sedan upphörde. Och på ett sätt är det kanske banala saker men för mig var det väldigt stora upplevelser, säger Martin Hägglund, som publicerade sina första akademiska artiklar på gymnasiet.

Han beskriver sig som ”totalt oironisk” och jag slås flera gånger av en person som på ett ovanligt sätt tycks ha bevarat sig själv.

Som i sorgen över sin farfar fortfarande uttrycker en pojkes förtvivlan. Som med självförtroendet hos en viss sorts tonåring formulerar de eviga frågorna och tar sig an litteraturens klassiker i förvissningen om att kunna se något helt nytt.

Martin Hägglunds inre övertygelse har gjort honom intresserad av tro.
– Jag vill gärna hitta ett språk för de krafterna. Som samtidigt gör rättvisa åt att de är beroende av en social kontext och inte kommer ur relationen till något outsägligt mystiskt. Det blir särskilt viktigt att vidgå om man som jag kan framstå som en hyperindividualist. Oavsett inre driv så kan du inte bära livet på egen hand.
Martin Hägglund beskriver att han formats av hur föräldrarna gav honom kärlek och ett stort eget utrymme.

– Även om de själva är annorlunda stämda och ofta inte alls förstod varifrån mina passioner kom. Så till skillnad från många andra på mina positioner har det aldrig funnits något yttre tryck på att göra en viss typ av karriär eller bli en viss person. Jag fick utvecklas i den riktning som kom ur mig själv.

Många har helt andra uppväxter. Kan alla bli troende?
– Som en del av vår sårbarhet finns många godtyckliga psykologiska faktorer som raserar eller möjliggör olika sorters liv, och som aldrig kan elimineras. Men visionen handlar om att vi ska förstå oss själva och praktisera vår tillvaro på ett sätt som maximerar möjligheten för människor att finna och behålla tron på det egna livets möjligheter.

Hans Lennart Hägglund har ofta brukat fråga sina barn om de kommer ihåg vad de gjorde den här dagen för exakt ett år sedan. Sonen har försökt ta över uppmärksamheten genom att skriva dagbok men pappan har alltid svaret i huvudet. Han vet inte riktigt varför. Han säger att han tycker om att minnas sitt liv. Medan Martin Hägglund beskriver det som att Hans Lennart ”aktivt sticker ner ett geologiskt verktyg i tidens materia”.

I centrum för hans evangelium finns Karl Ove Knausgård och hans tanke om att fästa blicken. Att om och om igen spänna ögonen i sitt enda liv.

– Om jag återvänder till en plats tänker jag alltid: när var jag här senast? Vad pågick då? Och när jag fått fatt i vem jag var och var jag befann mig fortsätter jag: och vad hände för ytterligare två år sedan? Minnesarbetet handlar om att fördjupa relationen till sin utmätta tid och är en inomvärldslig bön.

Systern Karin Hägglund säger att hennes bror alltid gäckats av förgängligheten.

– Insikten om hur ett ögonblick inte kan kapslas in. Att man kan få syn på något stort först i efterhand – som man missat när det skedde. Han har alltid varit en sådan som slår ut med armarna och påminner sällskapet om den fantastiska utsikten man passerar. Och med tiden har han utvidgat närvaron till att även gälla smärtan.

Det blev tydligt när Karin Hägglunds man Peter fick en livshotande cancerdiagnos.

– Martin brydde sig genuint om mig som syster, men allt det jag upplevde var också i fas med det han arbetade med. Han tyckte tidigt att jag skulle skriva om mina upplevelser. Han uppmuntrade mig att fortsätta trots motståndet, säger hon om anteckningarna som senare blev boken ”Så skilde döden oss åt”.

– Han såg ett värde i att stanna kvar och fullt ut vistas i sorgen och i alla galna och fula tankar den rymmer. Att inte gå miste om erfarenheten.

Varför?
– Om man snabbt försöker ta sig förbi smärtan är risken att man inte fullt ut inser vidden av vad man förlorat. Och vilka steg man behöver ta för att gå vidare. Om jag inte vistats så mycket i min förtvivlan hade jag aldrig kunnat se när jag började komma igenom den. Och tillåts inte sorgen är det svårt att på djupet uppleva de andra känslorna.
I ”Vårt enda liv” skriver Martin Hägglund att ett av bokens mål är att skapa tröst inför döden. Att utveckla sekulära ritualer och ett språk som gör rättvisa åt förlusten som oåterkallelig.
○ ○ ○

När vi ses på Höga kusten har Martin Hägglunds svenska förlag just meddelat att de ger ut hans debut ”Kronofobi” på nytt. Han påbörjade den efter gymnasiet och arbetade med manuset i fem år och under stor isolering. Han vände sig emot den mystik som ofta dominerade i tolkningarna av modernistisk poesi. Han ville visa att författare som Gunnar Björling och Katarina Frostenson snarare har förgängligheten som sitt bärande tema.

Men ”Kronofobi” fick ett svalt mottagande. Särskilt i relation till det stora genomslaget för hans efterföljande böcker på engelska. I dem tolkade han Jacques Derrida – och författare som Marcel Proust, Virginia Woolf och Vladimir Nabokov – med en blick som känns igen från barndomen och debutboken.
– USA har inte ett hierarkiskt tänkande om att man måste nå en viss nivå på karriärstegen innan man får ta sig an vissa saker. Och så älskar man genuint nya idéer. När jag skrev min första bok på engelska var det de äldre generationerna som ville ordna konferenser runt mitt tänkande: de som egentligen skulle kunna känna sig hotade.

Vad skapar den sortens tro?
– I den amerikanska universitetsvärlden finns en stor infrastruktur av förlag och konferenser som gör det lättare att känna sig som en del av ett samtal, en gemensam utforskning.

Är inte ett av svaren individualismen och den amerikanska drömmen?
– Absolut, och den har präglat boken. Min kritik av det politiska systemet handlar ju om att ta frihetstanken på allvar. Det är knappast orelaterat till att jag lever i den amerikanska paradoxen. I ett samhälle som eroderar de flesta människors livsmöjligheter. Samtidigt som det finns fickor och undantag där man lyckas förvalta en liberalism som är existentiellt frigörande. I en sådan har jag länge befunnit mig. Och det har gjort intryck på mig, säger Martin Hägglund som till skillnad från en mer nostalgisk vänster inte sörjer några svunna epoker.

I kapitalismen ser han ett historiskt framsteg som hänger ihop med den egna livsresan. Med överskridandet av släktträdet vid Bottenviken. Men också en ideologi som är oförmögen att förverkliga sina frihetslöften.

När Martin Hägglund i stället lanserar en version av ”demokratisk socialism” är hans argument precis som inför religionen både strukturella och existentiella.

Om vi inser vikten av vårt enda liv måste måttet på värde vara tid snarare än ekonomisk tillväxt.

Martin Hägglunds vision stödjer sig på Karl Marx och han har blivit central för en amerikansk vänsterrörelse som är ovanligt radikal. Som tappat tron på själva samhällssystemet och söker nya svar på de mest grundläggande frågorna.

De utgör också en generation där allt färre är religiösa.

I USA har sekulariseringen ökat under de senaste decennierna och för många har politiken börjat överta religionens roll som identitets-skapare. Olika samhällsförändringar har blivit den kamp till vilken man knyter sina yttersta förhoppningar.

USA är i dag ett polariserat land. Finns det någon fara i att göra en politisk vision alltför existentiell?
– Att motståndare demoniseras är såklart en risk. Men att jag kritiserar kapitalismen inifrån borde kunna tala till folk på alla delar av det politiska spektrumet. Det öppnar upp för ett samtal: Har den frihet du tror på verkligen möjlighet att förverkligas i vårt nuvarande samhälle? Om man är medveten om att kapitalismens inre motsägelse alienerar både en själv och ens meningsmotståndare så kan politiken bli en existentiell fråga utan att polarisera.

Martin Hägglund betonar också att man aldrig blint kan hänge sig åt en sekulär tro.

– I stället är den något som ständigt måste rättfärdigas på nytt i praktiken. Som måste ha en inbyggd självkritik. Men jag vänder mig samtidigt emot ett religionsförsvar som går ut på att mänskliga passioner behöver svalkas. Att vi till naturen är fanatiska och att den sidan av oss gärna får avlastas i kyrkan. Så att den hålls borta från politiken. Det är ett omyndigt sätt att tänka på oss själva. I stället borde vi ställa oss frågor om hur vi kan bli mer ansvarsfulla i våra passioner. Hur kan vi gemensamt förvalta vår bräcklighet?

Kan inte tanken om vårt enda liv lika gärna leda till nihilism och Donald Trump? Just för att individer är stämda på så olika sätt.
– Jag argumenterar aldrig för att insikten om ändlighet skulle vara tillräcklig, säger Martin Hägglund – och lyfter fram att en viktig utgångspunkt i hans tänkande är tron på människans formbarhet:

– Jag anser inte att vi föds som blanka papper. Det finns alltid biologiska, kulturella och materiella villkor för vår existens. Men det som framför allt utmärker oss som art är vår förmåga att förändra våra livsomständigheter – och därmed oss själva. Vi formas socialt och historiskt. Så insikten om att våra liv är ändliga säkerställer i sig ingenting. Och just därför är det så avgörande hur vi organiserar våra liv tillsammans.

I Sverige har hans politiska tänkande inte fått samma fäste.
– Men jag får många mejl från människor som upplever att deras livsåskådning levandegörs och fördjupas. Att vi är sekulariserade betyder inte att frågorna har tagits på allvar.
○ ○ ○

I Martin Hägglunds livsåskådning blir själva tron särskilt viktig. I religiösa traditioner antas Gud eller evigheten existera oavsett hur mycket individen tvivlar. Medan föremålet för en sekulär tro behöver bäras upp av utövaren.Martin Hägglund säger att den sårbarheten är en drivkraft i hans arbete.
– Min tro måste ju praktiseras och den finns inte bortom själva verksamheten. Men hittills har jag aldrig tvivlat på det större projektet och jag har alltid upplevt mig vara inbegripen i något meningsfullt.

– Ändå kan jag aldrig ta tron för given. Jag bär på en levande medvetenhet om vad det skulle innebära om den förlorade sitt grepp om mig. Jag vet att det existentiella sammanbrottet är en risk. Och jag tvivlar ofta på min förmåga att leva upp till de egna filosofiska kraven. Martin Hägglunds nära vän Niklas Brismar Pålsson – som fått ”Vårt enda liv” dedikerad till sig – menar att det är därför han plötsligt kan tystna i ett samtal.

– Han är allergisk mot jargong och mot att falla tillbaka på ett manus. När han avbryter sig själv är det för att han inser att han har tagit en genväg. Det är ett väldigt krävande sätt att leva. Men han har nog aldrig upplevt sig ha några alternativ.

Inför relationer kan Martin Hägglund däremot känna ett mer grundläggande tvivel. Om varje timme räknas väger de livsförändrande besluten tungt. I läsningen av Knausgård förbluffades han över hur obekymrat norrmannen skaffade barn, och han ser att skillnaden mellan dem är tro.

– Jag har börjat känna en oro inför att aldrig få uppleva föräldraskapet. Men jag inser att en ännu större rädsla vore att det skulle ske med fel person. Eller att jag inte skulle ha kommit tillräckligt långt med mig själv. Att jag existentiellt skulle befinna mig vid en plats där jag inte fullt ut kan prioritera ett barn.
– Ett viktigt argument i min bok är att din tro visar sig i ditt agerande. Och min praktik vittnar om att min största passion är arbetet som upptar mig just nu.

I vilka lägen skulle du kunna tvivla på det större projektet?
– Om jag förlorade min kontext och om villkoren för att syssla med filosofi blev för deprimerande. Att behålla tron på något är väldigt svårt om det inte också finns andra människor som bryr sig. Meningsfullheten beror på att någon tar emot och ger tillbaka. Steget skulle vara kort till en grundförtvivlan.

Många religiösa har vittnat om att tron gett dem styrka att stå emot sådant. Gud är med dem oavsett om allt annat sviker.
– Jag tolkar en sådan förtröstan som ett uttryck för en längtan efter en värdig social tillvaro. Vår uppgift är att bygga en värld där du kan känna tillit genom att de samhälleliga relationerna är sådana att det finns någon som fångar dig när du faller.

I boken skriver du att människovärdet och därmed du själv ”vilar på andra som erkänner mig, liksom min egen förmåga att erkänna mig själv”. Men vad händer om varken individen eller omgivningen kan eller orkar tro?

– Att vara beroende av andra är svårt och ångestskapande. Men det är också källan till mening, och att frigöras från de villkoren är inte ett liv utan en form av upphörande. I stället borde vi individuellt och socialt bygga andra sätt att leva med vår sårbarhet, säger Martin Hägglund och det här är ett av de tillfällen då han tystnar.

Han återkommer dagen därpå. Han berättar att en närstående länge brottats med depressioner och han vill få möjligheten att formulera ett bättre svar.

– Vi kommer alltid att kunna tappa fotfästet men vilka resurser vi har för att hantera de erfarenheterna kan inte reduceras till det privata. Djupast sett är det en fråga om vårt samhälle – om hur vi och våra institutioner förverkligar idén om att varje individ är ett ändamål i sig. Även om du och din omgivning skulle vackla i tron på ditt liv så kan vi som samhälle bära upp övertygelsen om dess absoluta värde.

I den svenska omarbetningen av ”Vårt enda liv” tar Martin Hägglund ett sista steg i sin sekulära läsning av religionen. Han använder sig av begreppet ”det gudomliga” och säger att betydelsen blir särskilt tydlig i den här frågan.

– Med en sekulär tro erkänner vi att livets värde är någonting som vi upprätthåller gemensamt. Vi bejakar att det högsta goda inte finns *bortom* oss. Att kärlek och ansvar bara kan leva *genom* oss. Det är det som är det gudomliga och det är därför allting står på spel i det mellanmänskliga.

Matilda Voss Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se"

"**Martin Hägglun**d

Föddes 1976 och växte upp i Järfälla utanför Stockholm. Somrarna tillbringades vid Höga kusten.

I dag bor han på Manhattan i New York och innehar en livstids-professur i litteraturvetenskap och humaniora vid Yaleuniversitetet i New Haven, Connecticut.

Utgivning
Martin Hägglund debuterade 2002 med ”Kronofobi: Essäer om tid och ändlighet”.

I sin nästa bok ”Radical atheism: Derrida and the time of life” (2008) tolkades filosofen Derrida och Martin Hägglund såg ett tänkande som sätter livets ändlighet och oberäknelighet i centrum.
Den följdes av ”Dying for time: Proust, Woolf, Nabokov” (2012) där han argumenterar för att modernisternas vilja att fånga de förhöjda livsögonblicken inte bör tolkas som en längtan efter transcendens. Snarare ligger extasen i det flyktiga.

”This life: secular faith and spiritual freedom” från 2019 ges nu ut i en svensk omarbetning med titeln ”Vårt enda liv: Sekulär tro och andlig frihet ” (Volante)."

Om svenskarnas religion.

DN hade den 1 november 2020 84 dödsannonser avseende huvud-sakligen pensionärer. Alla annonser hade överst en synbol. Nio annonser hade överst ett kors som symboliserar en kristen tro eller tradition. Nio är 10,7 % av 84. Om cirka 10 % av penionärerna har kristen tro eller tradition kan man kanske för hela befolkningen räkna räkna med en lägre siffra.

" Den som tror att allt förändras om Trump blir borträstad lurar sig själv

DN TORSDAG 29 OKTOBER 2020

Det intressanta är inte det faktum att populistiska politiker vinner val utan att deras retorik förändrar väljaren. Jasenko Selimovic för dagbok över hösten 2020 och konfronterar en bitter sanning om polariseringen.

15 september 2020
Dennis Askling ser ut som en överambitiös student som tillbringar dagarna på biblioteket. Det är han inte. Han jobbar på SD:s riksdags-kansli och brukar chatta om den överlägsna rasen, ”skoja” om Hitler Jugend-frisyrer, skriva att folk som kommer från Afrika ”luktar skit”.

När Expressen avslöjar hans chatt skrivs pliktskyldiga fördömande artiklar, men sjunker stödet för SD? Nej. I sammanvägningen av - aktuella opinionsmätningar som Sveriges Radio gör några dagar senare ökar SD. Visserligen marginellt men de ökar. Inte minskar.

Samma kväll intervjuas Jimmie Åkesson i Aktuellt. Nike Nylander frågar om det ändå inte finns vissa problem med ett parti där 300 medlemmar har lämnat eller tvingats lämna efter liknande avslöjanden. Jimmie Åkesson svarar att det finns galningar i alla partier. Det är nog sant, men 300 stycken?

29 september 2020
Duellen mellan Trump och Biden är mer en wrestlingshow än en valdebatt. Trump spatserar långsamt in, vinkar kaxigt, väntar in några slag och hoppar sedan på sin motståndare, slår fult gång efter gång.

Sedan tittar han mot programledaren som för att säga: visst var det bra? I debatten hälsar han till den nyfascistiska vitmaktgruppen Proud boys att den ska ”avvakta”. Avvakta vad då? Attackorder? Valet? Den skandalösa uppmaningen skadar inte Trump. Så vad är det han erbjuder för att 63 miljoner amerikaner ska kunna bortse från hans närhet till nyfascismen, hans rasism, sexism, förakt för svaghet?

Frågan varför ett parti växer kan till stor del besvaras med statsvetenskapliga och sociologiska förklaringar. Vi kan dem vid det här laget utantill. Jag söker svar på en annan fråga. Inte hur det kan komma sig att Berlusconi, Orbán och Trump kan vinna val, utan vad en röst på dem gör med deras väljare. En förklaring till varför korruptionsskandaler inte biter på Orbáns väljare, sexskandaler på Berlusconis och nazistskandaler på Åkessons? Och en förståelse för vilken tektonisk förändring det orsakar i ett samhälle.

30 september 2020
När någon lägger sin röst på en kandidat påverkar det inte bara kandidaten utan också den som röstar. Dagen efter första valdebatten tittar jag på framträdanden av USA:s förre president Barack Obama.

Det slår mig att han vädjar till väljarnas bättre sidor. I ett USA med dess rasistiska förflutna kan en röst på Obama vara en möjlighet för en väljare att för en liten stund visa att de är bättre än sitt lands förflutna.

Att hen kan ta avstånd från det genom att välja en svart president. Symboliken löser inte problemet med rasismen, men den gör väljaren bättre. Oavsett om man är anhängare av Obamas sakpolitik eller ej.

Trump verkar i stället appellera till väljarnas sämsta sidor. Den som röstar på honom är i många andras ögon tveklöst rasist och sexist. Men den intressanta frågan är hur Trumps väljare uppfattar sig själv?

En politisk debatt med Trump handlar inte om sakfrågor, han förvandlar debatten snarare till en show, en arena där ingenting ska tas på allvar, där överdrifter och dumheter är en del av underhållningen. Men Trump har ett mycket specifikt bud. Han vet att alla människor ibland kan vara sexistiska, egoistiska, rasistiska. De flesta av oss brottas med det, försöker låta bli, försöker bli bättre. Det Trump erbjuder är en gemenskap där det inte är så farligt att vara allt detta.

Trump erbjuder sina väljare en befrielse från civilisationens politiskt korrekta gördel, en förlåtelse för det de hade tvingats se som sina synder. Och han inte bara absolverar dessa synder, han förvandlar dem till dygder. Antisemitiska utfall blir till roliga skämt, sexism blir till ett kitt för manlig, uppriktig gemenskap. En röst på Trump kan få många att känna sig mer ärliga, omfamnade i en okomplicerad gemenskap av självklara värden. Han vädjar till sådana känslor genom att prata enkelt, nästan banalt: män är män, kvinnor är kvinnor, resten är trams. Muslimer är jättefanatiska, mexikaner jätte-jätte kriminella, jämställdhet de fula ragatornas hämnd. Det är en banal nietzscheansk värld, men den är välkomnande för alla syndare.

Erbjudandet har nästan religionens styrka och förvandlar sina anhängare till en sekt. Alla som antyder en avvikande mening blir med automatik en förrädare. Varje ”jag tycker inte det är roligt med en sådan syn på kvinnor” förvandlar den som uttalade det till en pk-man

som låtsas att han aldrig åtrått någon kvinna. Varje ”jag ogillar när man skojar om Hitler Jugend” förvandlar den som säger det till en humorbefriad idiot. Det här är en sluten värld, en *Truman show* som går på loop.

Slutenhet förstärks av sociala medier och dess algoritmer som är programmerade för att para ihop likasinnade. Därför ökar hatet på nätet. Nätets anonymitet möjliggör för antisemiter att pysa ut hatet som de inte kan visa offentligt. Rasister kan svetsas samman så mycket att det blir Nike Nylander som får löpa gatlopp efter intervjun och inte Åkesson. Så mycket att islamofobin nästan blir Twitters motor.

Problemet är att många har svårt att förstå populismens lockelse. Varje gång det dyker upp en Trump, Orbán, Berlusconi, Bolsonaro, Salvini, Wilders, Strache, Kjaersgaard eller Åkesson, ett nytt Sannfinländarna eller Alternativ för Tyskland, så blir vi lika förvånade:

”Ofattbart!” Sedan skriver vi artiklar, fördömer och hoppas att det ska fungera denna gång. Det är att lura sig själv. Populismens anhängare är svåra att nå. Varje påpekande, varje uppläxning upplever de som ett försök att klä dem i en mental tvångströja, en mental lockdown. De spjärnar emot. Oförmögna att hitta ett effektivt motvärn vänjer vi oss vid en allt högre temperatur i grodkastrullen. För några år sedan tyckte vi att det är hemskt att SD hade mer än 4 procent. Nuförtiden är vi nöjda för att Trump säger till Proud boys att avvakta. Tänk om han hade sagt att de skulle attackera?

12 oktober 2020
Populismen drar isär samhällets tektoniska plattor. Meningsutbyten och rationalitet blir inte längre medel för utveckling utan förräderi.

Radikaler till vänster har länge ogillat idén om att kampen ska föras utifrån den mest rationella positionen, i stället intar de tvångsmässigt i alla lägen en position i motsats till SD, gör sig dumma. SD erbjuder vänsterradikaler en möjlighet att återerövra existensberättigande.

Samtidigt behöver SD dem. Populisternas ständiga strategi att provocera, polarisera och skapa kaos – från vilket de sedan lovar rädda dig – behöver vänsterradikaler som inte bemöter provokationen rationellt utan nappar på den. Det är ett perpetuum mobile.

Den andra flanken, tidigare förbehållet högern, nuförtiden uttänjd även mot mitten, har börjat anpassa sig till populisternas syn, skriver motioner ihop med SD, närmar sig dem i smyg, och försvarar det med argumentet: men i sak tycker vi ju det samma, så vad är problemet? De anammar synen som populismen är förankrad i. De börjar betrakta människan som i grunden egoistisk och civilisationen som endast en tunn fernissa omkring den egoistiska kärnan. Valet förminskas då till att antingen ständigt stödja fernissan så att den inte spricker, eller att skala av sig den eftersom den är onaturlig. Pest eller kolera?

De som brukar vara den rationella mitten har gett upp. I stället för att utöka utrymmet för rationalitet verkar de ha tröttnat. De orkar inte bli den rigida eliten som ständigt påpekar uppenbara dumheter. Hur många öppna dörrar ska man orka slå in? Det har blivit tjatigt att påpeka vikten av mänskliga rättigheter, den dörren är redan uppslagen i min filterbubbla, säger de. Och ser inte hur den allt mer stängs i och med den meningen.

Denna inställning speglar vår tid, den självgoda, liknöjda, post-1989 epoken. När Berlinmuren föll trodde vi att liberalismen hade segrat, att värderingar som utgör nödvändiga beståndsdelar av demokratin blev förankrade i våra samhällen en gång för alla, att vi lyckades institutionalisera erfarenheten av krigen och Förintelsen genom viktiga institutioner: EU, FN, Nato, IMF. Historien hade tagit slut och 1900--talets fasor skulle ”aldrig mer” återkomma. Österrikes dåvarande kansler Vranitzky förlöjligade de som tyckte att mer återstod att göra: ”Den som har visioner behöver gå till doktorn.”

Men samtidigt som Brzezinski skrev att demokratin hade segrat började Sarajevo brinna. Berlinmurens fall var inte demokratins seger utan kapitalismens. Putin, Orbán, bröderna Kaczynski och Babis omfamnade kapitalismen men inte demokratins värdegrund. Friheterna som Amartya Sen lärde oss något om, hörde inte så linjärt ihop som vi trodde. Kapitalismen kunde existera utan demokrati, ekonomisk frihet gav inte nödvändigtvis politisk frihet, antisemitismen kunde leva efter Auschwitz, främlingsfientlighet och islamofobi kunde trivas i demokratiska samhällen. 1989 blev året då friheten kom, men också året då vi på vägen från återföreningsfesten sladdade ut i vägrenen.

Trump har sannerligen gett populismen vingar och blivit dess symbol.

Men den som tror att saker kommer att förändras om Trump blir bortröstad lurar sig själv. Populismen är ett kumulativt resultat av vårt förhållningssätt, framför allt efter 1989. Den kommer att överleva Trump. För den bittra sanningen är att populismen inte bara har förändrat sina anhängare utan oss andra också.

13 oktober 2020
Digitala plattformar förstärker och promoverar Förintelseförnekande. Det är en av slutsatserna som man kan läsa om i rapporten ”Hosting the ’Holohoax’” från den brittiska tankesmedjan Institute for strategic dialogue. Författarna hittar bara på Facebook 366 068 följare till sidor som ägnar sig åt Förintelseförnekande och som drivs av konspirations-grupper, högerextrema, antisemiter, pro-Palestina-grupper, islamister, vänsterextrema… Jag har skrivit om folkmordsförnekande, bekämpat de som ägnar sig åt detta. Jag vet att det är som ett isberg. Så om så mycket är synligt, hur mycket ärbefinner sig under ytan då?

Nyheten publicerades i augusti i den brittiska tidningen The Guardian/ The Observer, som läses på alla större svenska redaktioner. Vad hände när den exploderade i offentligheten? Ingenting. Den exploderade inte.

Förintelseförnekande framkallade inte mer än en axelryckning.

Det var först i går, den 12 oktober, som Facebook deklarerade att de inte längre kommer acceptera Förintelseförnekande. Men det är fortfarande fritt fram att förneka andra folkmord.

15 oktober 2020
DN avslöjar att Hamid Zafar, vid tidpunkten anställd vid Skolinspektionen, har skrivit att syftet med boken ”Om detta må ni berätta” var att skapa ”masspsykos där eleverna matas med hur fruktansvärd Förintelsen var”. Hamid hudflängs för sina antisemitiska och homofoba skriverier. Men redan samma dag tycker flera offentliga personer att samhället nu bör ge Hamid en väg tillbaka. Axelryckning med besked.

29 oktober 2020
Det är fem dagar till det amerikanska valet.

Jasenko Selimovic
kulturdebatt@dn.se "

" Han leder Trumps våldsamma supportrar

DN SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

Inför valdagen på tisdag har Donald Trump uppmanat den högerextrema gruppen Proud Boys att ”vara redo”. DN:s *Björn af Kleen* och *Lotta Härdelin* träffade gruppens ledare Enrique Tarrio som säger att han ”kommer ge sig ut” om det blir en omräkning av rösterna.

Mord, skottlossningar och kidnappningsförsök av tunga politiker. Så har det högerextrema våldet sett ut i USA inför presidentvalet. Underrättelsetjänster varnar för att högerextrema miliser försöker skapa ett inbördeskrig. DN har pratat med USA:s ledande experter på extremism.

Vi såg till att det republikanska partiet äntligen fick ett par pungkulor. Det säger Proud Boys ledare Enrique Tarrio en regnig måndagseftermiddag på Trump International Hotel i Washington DC.

Tarrio, som suttit i fängelse och är portad från etablerade sociala medier och amerikanska kreditkortsföretag, bär kamouflagemönstrad keps och runda solglasögon från Ray Ban. I skäggstubb och trasiga jeans sticker han ut i den guldkantade hotellbaren. Prydliga barnfamiljer äter lunch vid marmorborden omkring oss.

På tv-skärmarna bakom Enrique Tarrio svarar Trumps kandidat till Högsta domstolen på frågor i senatens justitieutskott. Presidenten förväntar sig att en konservativ majoritet i HD ska hjälpa honom att vinna valet på tisdag.

Men innan en eventuell omräkning av valsedlarna hamnar i Högsta domstolen måste Trump piska upp tillräckligt med misstro över valresultatet i folkdjupet.

Det är här Enrique Tarrio och hans fotsoldater i Proud Boys kommer in i bilden.

I mellanårsvalen 2018 repeterade Proud Boys. De slog läger utanför en lokal i Florida där röster räknades om. De vrålade i megafon utanför:
– Hur många valsedlar stjäl ni därinne?!

Till den afroamerikanska kvinna som ansvarade för omräkningen:
– När kommer du ut din gamla hagga?! Lock her up! Lock her up! Lock her up!

På Trumphotellet, mellan cheesecake och coca-cola, säger Enrique Tarrio:

– Vi kommer inte patrullera vallokaler, inte dyka upp i våra uniformer på valdagen. Men om det blir en omräkning kommer vi ge oss ut. För att försäkra oss om att det går rätt till.

Proud Boys förkroppsligar en våldsam tradition i amerikansk valhistoria, nära förknippad med slaveriet och vit terror mot den svarta befolkningen.

Under rekonstruktionen, den period efter slaveriets upphörande då svarta män fick rösträtt, strök självutnämnda vakter från lokala skytteklubbar runt utanför vallokaler i amerikanska Södern. Syftet var att skrämma bort afroamerikanska väljare. De självutnämna

valpoliserna kallades *bad men at the ballot box*, farliga män vid valurnorna.

Inför årets presidentval har Donald Trump aktivt uppmanat sina anhängare att övervaka röstningsprocessen.

Presidentens son Donald Trump Jr har efterlyst privatpersoner villiga att ingå i en Trumparmé, ”Army for Trump’s election security operation”. Trumparmén ska sätta stopp för ”den radikala vänsterns” försök att ”stjäla valet”.

Efterlysningen skedde i anslutning till den första presidentdebatten mot Joe Biden där Donald Trump sade: ”Proud Boys, ta ett steg tillbaka och var redo”.

Enrique Tarrio svarade presidenten på nätverket Parler samma kväll: ”Är redo sir”.

En annan ledare i Proud Boys tolkade Trumps ord som en order om att ge sig ut på gatorna och spöa upp vänsteraktivister, en av Proud Boys specialiteter:

”Trump sa åt oss att gå och *fucka up* dem! Det gör mig så glad.”
– Proud Boys har blivit synonymt med motstånd mot kommunisterna som vill förstöra det amerikanska sättet att leva. Det var därför vi nämndes i debatten, säger Enrique Tarrio på Trumphotellet.

Under Trumps första mandatperiod har Proud Boys regelbundet sökt upp politiskt laddade miljöer och låtit sig provoceras till grovt våld under en paroll av ”självförsvar”.

Forskare beskriver Proud Boys som en stormtrupp, ett avantgarde i det radikaliserade regeringspartiet.

Laura Loomer, en republikan som kandiderar till kongressen i Trumps hemdistrikt, West Palm Beach i Florida, skrev nyligen i en debatt-artikel: ”Proud Boys står redo att försvara våra medborgare mot inrikes terrorister i en tid när ordningsmakten är antingen tvekande eller fullständigt maktlös.”

○ ○ ○

Till vardags driver Enrique Tarrio en liten verkstad med tillhörande webbshop i Miami i södra Florida. Han håller till i Westchester, ett oansenligt område präglat av industrilokaler och enkla enplansvillor i trä. Grannen är en högljudd båtsvets.

I en lokal som påminner om ett garage trycker Tarrio kepsar och t-shirts med budskap som ”American Supremacist”. Proud Boys har synts i tröjor med texten ”I can breathe” – en grimas riktad mot aktivisterna i Black lives matter. Efter polismordet på George Floyd i Minneapolis i våras skanderade demonstranter ”I can’t breathe”, några av Floyds sista ord innan han kvävdes till döds.

Omedelbart efter presidentdebatten den 29 september utformade Tarrio en t-shirt med Trumpcitatet ”Stand Back Stand By” runt Proud Boys initialer. Ett presidentsigill; Proud Boys hade krönts till hovleverantör av politiskt våld.

På dörren mellan kontorsdelen – två nakna skrivbord med handskrivna order i högar – och tryckeriet hänger ett svart skynke med texten: ”COMMIE KILLER”.

Ovanför Tarrios arbetsplats i ena hörnet sitter ett rött klistermärke med vit ram, en ”jaktlicens” på antifascistiska aktivister: *”Antifa Hunting Permit. Open season. All 58 gender identities”*.

Proud Boys grundades 2016, året då Trump vann valet, av en kanadensisk entreprenör och provokatör vid namn Gavin McInnes (som tidigare startat magasinet och medieplattformen Vice, som han lämnade 2008). McInnes, en tatuerad hipster i vaxad mustasch, kom inifrån det etablerade mediesamhället. Han brukade vara en återkommande gäst i Fox News.

McInnes annonserade Proud Boys födelse i en extrem tidskrift, Taki’s Magazine, där den amerikanska nynazisten Richard Spencer var redaktör.

Proud Boys presenterades som en sammanslutning som skulle värna traditionell maskulinitet och ”västerländsk stolthet” – egenskaper som samhället förklarat tabu, enligt McInnes.

”Att vara stolt över västerländska värderingar är som att vara en lytt, svart, lesbisk kommunist 1953”, skrev Gavin McInnes. Proud Boys skulle etablera ett ”säkert rum” för amerikanska män som upplever sig rot- och hemlösa i samtiden.

Extremismforskaren Samantha Kutner vid University of Nevada kallar Proud Boys för en av ”västvärldens farligaste organisationer”.

Framgångsreceptet, säger hon, är deras fokus på ”manligt missnöje”.
– De rekryterar medlemmar genom att framställa sin extremism som ett ställningstagande om sårad maskulinitet. De har förmågan, vilket gör dem farliga, att dra med sig människor från mittfåran ut till ytterkanten och de gör det genom att kapitalisera på manligt missnöje. De är opportunistiska och har lyckats få acceptans från Trump och en del av den konservativa eliten i USA.

En tidigare medlem av Proud Boys arrangerade den högerextrema marschen i Charlottesville sommaren 2017, och kallade kvinnan som dödades där för en ”fet, äcklig kommunist”. Proud Boys tog avstånd från honom.

– Om Trump vinner kommer de fortsätta att iscensätta skrämsel-kampanjer mot marginaliserade grupper. De kommer stödja lagstiftning som begränsar invandring och uppmuntra till brott mot mänskliga rättigheter vid gränsen. De hetsar mot hbtq-personer och drömmer om ett förflutet där männen stod för brödfödan och kvinnorna var hemmafruar. En 1950-talsutopi som aldrig funnits i verkligheten men som är mycket lockande för Proud Boys.

Våld är själva kärnan i Proud Boys verksamhet. I ett hörn i Enrique Tarrios tryckeri i Miami ligger en hög med oanvända röda boxningshandskar.

Interna dispyter avgörs med nävarna.

Vad slåss ni om?
– Äh, vanligt skitsnack. Någon säger till någon: *You’re fuckin faggot! No I’m not a faggot!* Då ber jag dem dra på sig handskarna, utser en domare och så gör man upp.

För medlemmarna är Proud Boys tänkt att fungera som ställföreträdande kärnfamilj, säger Tarrio. Här fostrar grabbar varandra i hårdför patriarkalisk anda. Super, slåss och sätter kvinnor på

piedestal. Tarrio säger att den upplösta mamma-pappa-barn-normen i gjort Amerika laglöst.

– 23 av de senaste 26 masskjutningarna utfördes av killar som vuxit upp i ett hem utan fadersgestalt. Att vara ensamstående mor är det svåraste som finns. Detta, inte vapenlagar, är problemet bakom masskjutningarna.

Aspiranter på fullvärdigt medlemskap i Proud Boys måste genomgå fyra invigningsriter.

1. Deklarera att är du är en Proud Boy offentligt. Stå upp för ”västerländsk chauvinism”.

2. Motta ett kok stryk från andra Proud Boys samtidigt som du försöker uttala namnet på fem sorters frukostflingor. (Och bevisa därmed att du kan bevara din självkontroll i en våldsam situation.)
3. Skaffa en Proud Boy-tatuering – Enrique Tarrio har ”proud boy” tatuerat på vaden – och sluta onanera.

(Den senare regeln efterlevs inte, säger Tarrio. Även om han kan nämna teorier som stöder tanken att avhållsamhet disciplinerar män och slipar prestationsförmågan.)

4. Genomför en ”svårighet” i Proud Boys namn.
Till mig säger Tarrio att det fjärde steget i hans fall handlade om att hjälpa till att rädda strandade människor i Texas efter orkanen Harveys framfart. Men i en tidigare intervju nämns en våldsam konfrontation i Portland som Tarrios fjärde steg: för två somrar sedan krossade han käken på en vänsteraktivist som enligt honom kastade en granat som landade vid hans fötter.

– Vi är semivåldsamma, säger Enrique Tarrio. Vi är kända för att utöva självförsvar. Om vi angrips eller provoceras så kommer vi försvara oss själva. Vi vänder inte andra kinden till. Vi är inte allas kopp te.

I bakhuvudet, ungefär där kepsen slutar, har Enrique Tarrio ett ärr. En natt på en stripklubb i Florida svankade en dansös framför Tarrios bord. Tarrios sällskap på klubben blötte ett finger i munnen och körde upp det mellan kvinnans blygdläppar.

När vakter ryckte in försökte Tarrio försvara sin kompanjon med hjälp av en glasflaska. Men vaknade själv upp i baksätet av en bil med ett jack i bakhuvudet.
○ ○ ○

Efter den sockerstinna lunchen på Trumphotellet i Washington vill Enrique Tarrio ta en promenad till Högsta domstolen.

Samma morgon har journalister rapporterat om gruff utanför domstolsbyggnaden. Tarrio tycks förnimma en doft av slagsmål i luften.

Washingtons sovjetiska boulevarder ligger öde. Ett envist höstregn faller över huvudstaden. När vi närmar oss Kapitolium drar han upp sin luva och sätter på sig sin covidmask. Mån om att inte bli igenkänd, om fienden plötsligt skulle dyka upp bakom någon av statsmaktens gräddvita märkesbyggnader.

På sin ryggsäck har Tarrio en dekal: ”Gå med i din lokala milis”. Under promenaden inleder han en monolog om vikten av väpnade miliser. I hans föreställning var det just miliser, ”ett gäng fyllon med vapen”, som en gång såg till att USA blev självständigt.

Tarrio har döpt sin webbshop till 1776, USA:s födelseår. Hans mask pryds av en grön drakes käft, en hommage till Green Dragon, en bar i Boston där revolutionärerna drack och konspirerade mot den brittiska kolonialmakten.

Tarrio upplever sig verka i deras rebelliska tradition: Proud Boys, säger han, försvarar den amerikanska författningen ute på gatan, främst yttrandefriheten och vapenrätten. Han vill avskaffa alla inskränkningar mot rätten att bruka vapen. Han specificerar det till 22 000 otillbörliga lagar.

– Grundlagsfäderna föreställde sig inte ett fredligt samhälle. Utan ett fritt samhälle. Proud Boys anser att alla vapenlagar står i strid med konstitutionen. Den amerikanska vapenkulturen håller staten stången. En japansk general sade en gång om USA: *bakom varje strå av gräs ett gevär*.

Tarrio är ingen politisk filosof. Men han har rätt i att våldsamma gäng flyttat fram sina positioner under Trumps första mandatperiod. Den uppmuntran Tarrio upplever inifrån Vita huset är inte gripen ur luften.

Presidenten har underminerat statsapparaten samtidigt som han har eggat väpnade krafter på utsidan till handling. (Även om Trump också har tagit avstånd från vit makt-anhängare upprepade gånger; en ny video från hans presidentkampanj listar 38 sådana tillfällen.)

Det har gett resultat. Tv-programmet ABC News damsög i våras delstatliga och federala domstolar på våldsbrott och hot där förövaren nämner Trumps namn under brottsakten eller i det rättsliga efterspelet. Redaktionen fann 54 sådana brott registrerade sedan Trump inledde sin presidentkampanj 2015. Merparten, 41 av 54, är anmälningar eller åtal där förövaren upplever sig försvara Trump, mot afroamerikaner, muslimer, latinamerikaner och homosexuella.

Under Trumps första mandatperiod har högerextrema terrorister utfört omkring 140 attacker, enligt tankesmedjan Center for strategic and international studies.

Under sommarens landsomfattande protester mot rasistiskt polisvåld har tungt beväpnade miliser mobiliserat, ibland över en natt.

Som i staden Kenosha i Wisconsin där demonstrationer bröt ut efter en polisskjutning i augusti. En 36-årig tidigare bröllopsfotograf vid namn Kevin Mathewson bestämde sig för att assistera polisen. Han skrev på Facebook: ”Grip till vapen för att försvara vår stad från de ondskefulla skurkarna.”

4 000 personer reagerade på mannens Facebookuppdatering. Ett hundratal personer slöt upp i den väpnade kampen. En milis var född: ”Armed Civilians to Protect our Lives and Property”.

17-årige Karl Rittenhouse från Illinois var en av dem som kände sig manad att delta. Han sköt två personer till döds och skadade en tredje. (Högerextrema ligger bakom omkring 320 dödsfall i USA under de senaste 25 åren, enligt tidskriften New Yorker.) Bröllopsfotografen portades från Facebook. Men New York Times tog del av videor som visar hur den lokala polisen uttrycker tacksamhet gentemot milisen och förser dem med vattenflaskor.

Så ska det gå till, säger Enrique Tarrio, när civilsamhället och ordningsmakten dansar tango mot ”inhemska terrorister”. I slutet av april tog sig tungt beväpnade män in i Michigans parlament i

delstathuvudstaden Lansing, i protest mot guvernören Gretchen Whitmers inskränkningar i rörelsefriheten under pandemins första våg. De var inspirerade av Trump, som twittrat: ”BEFRIA MICHIGAN!” Perfekt, säger Tarrio.

– Det var en fredlig aktion. Inget hände. Just eftersom de var tungt beväpnade. Hade de inte varit det hade de orsakat tio gånger så mycket skada.

Han ger uttryck för milisens motto: ”Si vis pacem, para bellum”. Om du vill ha fred, förbered dig på krig.

○ ○ ○

Utanför Högsta domstolen är det tomt på människor. Två damer är på väg därifrån med skyltar som tar parti för den konservativa domaren Amy Coney Barrett. Tarrio, som kan bryta ut i varma leenden, tackar kvinnorna för deras insats.

Han stoppar en taxi och ber chauffören köra honom till Harry’s, en sylta runt hörnet från Vita huset, populär bland högerextrema eftersom de kan övernatta på hotellet på övervåningen och besöka baren utan att behöva gå ut på gatan och göra sig till måltavla för antirasister.

Tre kumpaner från en konservativ tv-kanal, America’s Voice, sitter vid ett långbord, dricker Corona, alltså ölen, och delar obskyra länkar.

Jen Loh, tidigare viceordförande för Latinos för Trump (enligt hennes Twitterkonto), tuggar på en grillad ostmacka och uppmuntrar Tarrio till handling. Hon visar ett klipp som sägs föreställa kinesiska trupper vid Kanadas södra gräns, kanske redo att invadera USA på signal från ”kommunisten” Joe Biden.

Tarrio tar provokationen med ro. Han tittar på hennes mobilskärm genom sina solglasögon men säger inget.

Mellan tuggorna småpratar gänget om vad de ska göra om Trump förlorar på tisdag. Jen Loh ”vill bränna ned hela skiten”.

Tarrio, plötsligt den vuxne i rummet, lägger sordin på upprorsstämningen.

– Seriöst, vad *kan* vi göra? Låt oss vara uppriktiga: noll.
Jen Loh försöker igen:

– Men vad *borde* vi storma?

○ ○ ○

I ett vitrinskåp i Miami förvarar Enrique Tarrio gåvor från den ökända republikanske strategen Roger Stone.

”To my Proudest Boy” har Stone skrivit på en röd Trumpkeps. Tarrio ångrar att han bar den i solsken. Vita svettfläckar har trängt igenom tyget.

Enrique Tarrio är Roger Stones livvakt. Stone har försökt påverka utgången i amerikanska presidentval sedan Watergateskandalen i början av 1970-talet.

Stones största merit är ”Brooks Brother-upproret”, den politiska aktion som avbröt omräkningen av röster i presidentvalet mellan Al Gore och George W Bush hösten 2000.

Den 14 november 2000 stormade ett hundratal män in i en kontorsbyggnad i Miami där tjänstemän var i färd med att räkna om rösterna. Den republikanska gruppen uppträdde hotfullt och våldsamt. Till sist fick rösträkningen avbrytas. Det banade väg för Bushs seger, som sedan slutgiltigt avgjordes i Högsta domstolen.

Roger Stone utmålar sig som arkitekten bakom Brooks Brother-upproret. (Andra beskriver hans roll som mer perifer.)
I vintras dömdes Stone till tre år och fyra månaders fängelse för att ha ljugit för utredare om sina kontakter med Wikileaks under valrörelsen 2016. I juli upphävde Donald Trump straffet.

Under domstolsprocessen omgav sig Roger Stone med kralliga killar från Proud Boys iförda t-shirts med texten ”Roger Stone did nothing wrong” som Tarrio tryckt upp i sin verkstad i Miami.

Brooks Brothers-upproret möjliggjordes av en kombination av folklig vrede och en radikaliserad partiapparat.

Stone bäddade för det genom att köpa annonstid i spansktalande lokalradio. Floridas kubanska exilbefolkning, som Enrique Tarrio är en produkt av, hatar vänstern. Stone varnade för att Al Gore och Demokraterna höll på att stjäla valet från Bush. En folklig vrede bubblade på gatorna. Tusentals demonstranter samlades utanför lokalen där valsedlarna räknades om. Då attackerade de republikanska tjänstemännen.

Inför tisdagens val har Roger Stone tackat Trump för straffriheten genom att upprepa och förstärka presidentens litanior om förestående valfusk. Stone har uppmanat Trump att implementera krigslagar och skicka federala trupper till delstater för att beslagta valsedlar.

I ett sådant scenario skulle Proud Boys komma väl till pass som en stormtrupp.

När rösterna räknades om i Broward County norr om Miami i mellanårsvalet 2018 stod Proud Boys utanför och hånade Brenda Snipes, den kvinna som var ansvarig för omräkningen.

– Brenda, överlämna dig själv! *Sneaky Snipes* hör hemma i fängelse!
Samantha Kutner, som specialstuderar Proud Boys vid University of Nevada, säger att Roger Stone betraktar Proud Boys som ”ett politiskt verktyg”.

– Det dom gjorde i Broward County påminner mycket om Brooks Brothers-upproret, säger hon. Om Trump förlorar valet är det högst sannolikt att Proud Boys kommer att mobilisera med våld.

Vad exakt kommer de göra?

– Här i Nevada kan det dröja tretton dagar innan alla poströster räknats färdigt. Det är lång tid för någon som vill skapa kaos och osämja. Det kan ske genom aktioner utanför demokratiska vallokaler eller genom demonstrationer för Trump och andra flaggviftarsammankomster. Maktöverlämningen kommer inte att bli fredlig denna gång.
○ ○ ○

Dagen innan vi träffar Tarrio i Florida har Proud Boys ledare spridit skräck i en bilkaravan i Miami. Ett ögonvittne, en feministisk Bidenväljare, skildrar på Twitter hur Tarrio cirklat runt några Biden-bilar som till sist avvikit. En bifogad bild visar Tarrio i åtsmitande t-shirt med trycket ”Stand Back Stand By”.

Överdrivet, säger Tarrio till oss. Möjligen kan han ha gastat i en megafon att latinamerikanska väljare som tänker rösta på en ”kommunist som Joe Biden” är landsförrädare.

Vinner Trump på tisdag lär Proud Boys flytta längre in i det republikanska partiet.

För tre veckor sedan talade Enrique Tarrio på samma konferens som den republikanska kongressledamoten Matt Gaetz. Det var på Trumps golfresort Doral utanför Miami.

Proud Boys är sympatiskt inställda till Qanon, en högerextrem sekt som tagit form kring en antisemitisk konspirationsteori om ett globalt pedofilnätverk rattat av liberala politiker och affärsmän.

Minst en republikansk kongressledamot som lierat sig med Qanon, Marjorie Taylor Greene från Georgia, är på väg mot Washington efter tisdagens val.

– Ett horoskop för Trumpmammor, säger Enrique Tarrio ömsint om Qanon. Det är vår stam, frihetsstammen.

Han föreslår att Joe Biden kanske visste exakt vad han gjorde när han i presidentdebatten den 29 september uppmanade Trump att ta avstånd från just Proud Boys, en sammanslutning på några tusen våldsverkare.

Det var inte vilken vit makt-gruppering som helst som Joe Biden råkade nämna. Det var presidentens supportrar.

– Han försökte vara taktisk, säger Enrique Tarrio. Han uppmanade Trump att alienera en del av gräsrötterna. Han försökte slå split i partiet.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

Valet i USA

Presidentvalet i USA – så går det till

Tisdagen den 3 november går amerikanerna till val. Så här går det till.

Text: Sanna Torén Björling Foto: TT Grafik: Stefan Rothmaier

Joe Biden, Demokraternas presidentkandidat

1 Registrering krav för att få rösta

Drygt 250 av USA:s 331 miljoner invånare har rösträtt, men för att få rösta måste man registrera sig.

Det har runt 150 miljoner amerikaner gjort.

Valdeltagandet i USA är lägre än i många andra demokratier i väst, och när sällan över 55 procent.

2 Elektorerna utser presidenten

På valdagen röstar väljarna dock inte på en presidentkandidat utan på elektorer i delstaterna, som i sin tur väljer presidenten, den 8 december.

I alla delstater utom Maine och Nebraska tar den kandidat som får flest röster hem samtliga elektorer enligt principen vinnaren tar allt.

En liten förändring kan göra att alla elektorsröster i en delstat byter kandidat.

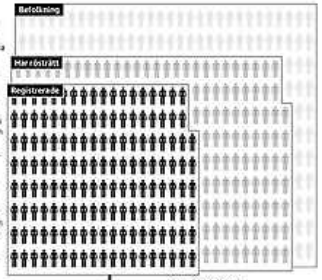

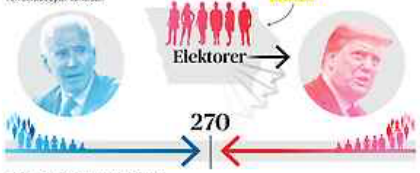

Exempel Iowa 2016

I valet 2016 fick Donald Trump 51 procent av rösterna i Iowa mot Hillary Clintons 42. Trump tog därmed alla statens sex elektorer.

Kamala Harris, Demokraternas vicepresidentkandidat

3 Krävs mer än hälften av elektorerna

Det finns sammanlagt 538 elektorer, fördelade i proportion till folkmängden i varje delstat. För att bli president krävs absolut majoritet, alltså minst 270 elektorer.

4 Vågmåtarstater – här avgörs valet

I de flesta stater har en av presidentkandidaterna så tydlig majoritet att resultatet är förutsägbart. De stater där valet ser ut att bli jämnt blir då avgörande för hela valet. I år talas det huvudsakligen om sex delstater.

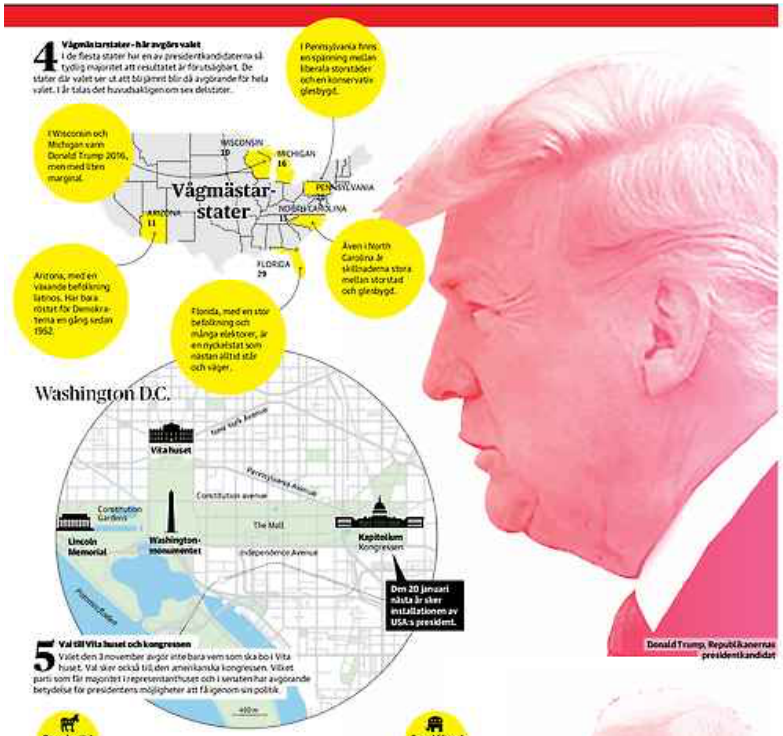

Donald Trump, Republikanernas presidentkandidat

5 Val till Vita huset och kongressen

Valet den 3 november avgör inte bara vem som ska bo i Vita huset. Val sker också till den amerikanska kongressen. Vilket parti som får majoritet i representanthuset och i senaten har avgörande betydelse för presidentens möjligheter att få igenom sin politik.

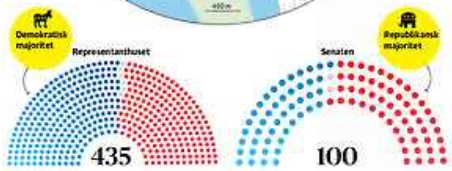

6 Poströsting

I år väntas många väljare poströsta, kanske upp till 70 procent. Därför kan rösträkningen ta betydligt längre tid än vanligt vilket gör att vi kanske inte har ett resultat på valnatten den 3 november.

7 Installationen

Den 20 januari nästa år svär antingen Donald Trump eller Joe Biden presidenteden.

Jag ..... svär högtidligt att jag troget skall utöva Förenta staternas presidentämbete och efter bästa förmåga upprätthålla, värna och försvara Förenta staternas konstitution.

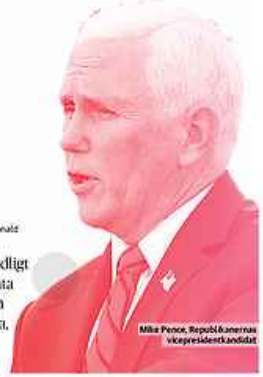

Mike Pence, Republikanernas vicepresidentkandidat

" Därför har miliserna gått från ord till handling

DN SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

Seth Jones har ägnat två decennier åt att kartlägga hoten från terrorist-grupper i USA. Han är expert på global terrorism, al-Qaida, IS och jihadrörelsen i Pakistan och Afghanistan. Men sedan den antisemitiska attacken mot en synagoga i Pittsburgh för två år sedan har han ägnat betydligt mer tid åt ett annat akut, inhemskt hot: högerextremister.

– Hotbilden från jihad är inte obefintlig, men har definitivt börjat tyna bort här i USA. Det största hotet nu är högerextrema, säger Seth Jones, forskare på tankesmedjan CSIS, till DN

Redan under de första åren av Barack Obamas tid som president konstaterade amerikanska underrättelsetjänster att vit makt-grupper och högerextrema börjat mobilisera sig för en historisk offensiv. FBI:s direktör Chris Wray har de senaste åren sagt att vit makt-terrorism är det största inrikespolitiska hotet i USA.

En färsk rapport från tankesmedjan CSIS visar att våldet och hotbilden från högerextrema har tilltagit under året. När det gäller politiskt våld över lag stod högerextrema för 63 procent av landets terroristattacker och politiska våldsamheter, inklusive planer som avslöjades men aldrig genomfördes. I år har den siffran ökat till 90 procent, enligt CSIS.

Sedan terroristattackerna i USA den 11 september 2001 har höger-extrema våldshandlingar dödat mer än dubbelt så många amerikaner som islamistisk terrorism i USA. Förra året stod högerextrema i USA för 38 politiskt motiverade mord.

Hotbilden blev väldigt konkret i början av oktober i år. Då grep FBI tretton högerextrema män misstänkta för en omfattande komplott för att försöka kidnappa och mörda två av USA:s tyngsta demokrater: delstatsguvernörerna Gretchen Whitmer i Michigan och Ralph Northam i Virginia.

Enligt FBI var deras målsättning att ”provocera fram ett inbördeskrig”. Planen för kidnappningsförsöket var detaljerad och brutal. De skulle bland annat spränga en bro för att förhindra polis från att ta sig till platsen för kidnappningsförsöket. Männen som är misstänkta har kopplingar till två välkända högerextrema milisgrupper. Dessa grupper planerar nu, enligt USA:s främsta experter, att koordinera våldsamma terroraktioner för att skapa kaos inför, under och efter valdagen den 3 november.

– Den inhemska terrorismen från högerextrema har länge varit spretig och decentraliserad. De flesta attacker har utförts av individer eller små grupper. Men nu ser vi tecken på att de börjar organisera sig och koordinera aktioner mellan olika milisgrupper som kommunicerar med varandra i olika delar av landet, säger Seth Jones till DN.

Han menar att det är tre faktorer som bidragit till en ökning av högerextrema våldshot.

Dels coronapandemin och de omfattande restriktioner som genomförts av delstatsregeringar, vilket skapat vrede bland traditionella, antistatliga milisgrupper.

Dels Black lives matter-protesterna, som orsakat en rekyleffekt bland vit makt-aktivister.

Till sist har presidenten Donald Trump själv inspirerat högerextrema, då han konsekvent undvikit att ta avstånd från högerextrema grupper och i många fall gjort uttalanden som tolkats som uppmaningar till våldsamheter från milisgrupper.

– Trumps valseger lyfte upp de frågor som engagerar högerextrema, som invandring och de påstådda hoten från en radikal vänster.

Högerextrema brukade ta avstånd från både republikaner och demokrater men nu ser vi fler högerextrema grupper som tydligt stöder Trump och kallar sig ”krigare för Trump”, säger Jones.

I vanliga fall avtar högerextrem aktivism i USA när en republikan blir president, bland annat för att de är mindre benägna att inskränka rätten att bära vapen. Men Donald Trump är ett undantag. Han har i en rad kommentarer flörtat med och försvarat högerextremister. I den första tv-debatten mot Joe Biden, som sågs av 70 miljoner amerikaner, tycktes han beskriva högerextrema Proud Boys som allierade i kampen mot demokraterna. Proud Boys ledare har bland annat hyllat fascistiska diktatorer som Pinochet och talar öppet om att starta ett nytt inbördeskrig.

– Proud Boys har alltid betraktat sig som Trumps inofficiella armé av brunskjortor. Nu har de tolkat hans uttalande som ett klartecken för att de har rätt och ett bevis för att Trump ser deras kamp som legitim. För dem har det här varit den bästa månaden någonsin, säger Vegas Tenold, som kartlägger amerikanska högerextremister på människorättsorganisationen Anti-Defamation League.

Han ser kidnappningsförsöken i Michigan och Virginia som ett tecken på att högerextrem aktivism kan vara på väg in i en ny fas.

– Det visar att extremistgrupper är mer motiverade att agera. Retoriken har gått över till handling, säger Tenold.

Det här är inte första gången USA lider av våldsamma konflikter mellan högerextrema och vänsterradikala grupper. På 1960-talet och 70-talet ägnade sig såväl högerextrema grupper som Ku Klux Klan, som anarkister och vänsterextremister som Weather Underground åt våldsamma terroraktioner. 1995 bombade högerextrema Timothy McVeigh federala byggnader i Oklahoma City.

Men en skillnad nu är, enligt experterna DN talat med, att tillgången till grova vapen är mycket större. I flera delstater som har avgörande roller i presidentvalet, som Arizona och Texas, har det skett en dramatisk ökning av vapenförsäljningen under året.

– Vi ser ofta under de här konflikterna att milisgrupper varit tyngre beväpnade än poliserna. Många av milismedlemmarna är nuvarande eller tidigare poliser och militärer, så de har gott om övning på att skjuta, att bygga bomber och föra strid. Det skapar en ny sorts utmaningar för polis att tämja aktionerna, säger Seth Jones.

Däremot tror de experter DN talar med inte att miliserna kommer att lyckas störa själva presidentvalet så att det påverkar resultatet väsentligt.

– Det har varit rapporter om miliser och högerextrema som ansluter sig för att jobba i vallokaler under valdagen. Men det är inte så lätt som de tror att fuska i val. Många verkar tro att de bara kan sätta sig i en vallokal och slänga bort alla röster de inte gillar, men så enkelt är det ju inte, säger Vegas Tenold.

Risken är snarare att de högerextrema miliserna bildar ett landsomfattande nätverk som kan fungera som en paramilitär kraft om Trump skulle försöka sitta kvar som president, utan att vinna valet.

– Om Trump vinner valet så kommer vi nog se ett utbrett kaos i storstäderna, som den här sommaren fast mer explosivt. Om Biden vinner lär vi snarare se en långsiktig våg av isolerade terrorhändelser, med skottlossningar och rörbomber mot folkvalda, i synnerhet de som inte är vita, de som är judar, muslimer, latinamerikaner eller svarta.

Martin Gelin"

" Ledare: Klimatet klarar inte fyra år till med Donald Trump

DN MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Det finns många skäl att hålla tummarna för Joe Biden. Men frågan är om inte klimatförändringarna är det främsta.,Dagen efter presidentvalet kommer USA, oavsett resultat, att lämna Parisavtalet, som är kärnan i det internationella klimatsamarbetet. Skillnaden mellan kandidaterna är att Donald Trump, som har fattat utträdesbeslutet, kommer att se till att det förblir så, medan Biden inte bara tänker skriva på igen.

Om han blir president ska han under de första 100 dagarna bjuda in till ett klimattoppmöte. Amerikanska handelsavtal kommer att villkoras så att motparterna måste visa att de uppfyller Parisavtalet. Och bland vallöftena finns betydande summor till klimatsatsningar, stora infrastrukturprojekt och ett mål om 100 procent ren el.

Vidare vill Biden ha regleringar för olje-, kol- och gasindustrin. Underlätta för bolag som tar fram förnybar energi. Införa nya miljökrav för bilar. Och att USA ska vara klimatneutralt senast 2050. Enligt Rolling Stone Magazine har Biden ”den överlägset mest ambitiösa klimatplan som någonsin har presenterats av en presidentkandidat”. Och han har lovat att USA kommer att ta på sig ledartröjan i klimatarbetet om han blir president.

På den andra sidan står Donald Trump, som säger att han inte tror att vetenskapen har koll på klimatet. Som upprepade gånger har ifrågasatt klimatförändringarna. Och som har kallat växthuseffekten för en bluff, vilket gör det lätt att tro att han ignorerar klimatfrågan.

Men som SVT:s klimatkorrespondent Erika Bjerström skriver är det tvärtom. Trump har systematiskt rivit upp miljö- och klimatlagar. Gynnat fossilindustrin. Lättat på bilars miljökrav. Skurit ner på forskning och miljöskydd. Och skrotat Clean power act som skulle begränsa utsläppen från kolkraftverk.

Pete Erickson, forskare vid Stockholm Environmental Institute, sammanfattar det som att den nuvarande administrationen aktivt motarbetar det internationella klimatsamarbetet. På så sätt har jobbet med att minska utsläppen alltså inte ignorerats, utan saboterats.

Valet handlar om ifall det ska fortsätta så eller om världens största ekonomi ska återta rollen som en seriös aktör på den globala arenan. Landar det i fyra år till med Trump ”blir USA en icke-spelare”, enligt landets chefsförhandlare vid klimattoppmötet i Paris.

Dessutom menar flera bedömare att delar av skadan redan är skedd. Trumps agerande har gjort att den politiska viljan i flera länder har minskat.

Vad som händer om Trump vinner och det står klart att världens näst största utsläppare kommer att vara borta från den globala klimatpolitiken åtminstone till 2025 får vi förhoppningsvis aldrig veta.

Men risken är att Parisavtalet börjar vittra sönder, eftersom pressen på andra länder som Brasilien och Saudiarabien minskar om en av de största checkar ut, även om flera delstater har anslutit sig till avtalet på egen hand.
Därför kan valutgången den 3 november bli avgörande för framtiden. Inte bara i USA, utan för livet på planeten.

DN 2/11 2020"

" Den defekta valprocessen är inte värdig en modern demokrati

DN. MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

En amerikansk valkrets kan se ut som en spretig buske, eller varför inte en salamander. För drygt 200 år sedan godkände guvernör Elbridge Gerry i Massachusetts en absurd omritning av ett distrikt i just den formen. Begreppet gerrymandering var fött, att använda pennan för att gynna det egna partiet.

Rättsväsendet har sällan velat lägga sig i det där tricksandet. I det federala USA är det hur som helst delstaterna som bestämmer hur val organiseras. Dessvärre lämnar det utrymme för politisk manipulation på flera sätt, vilket både republikaner och demokrater har ägnat sig åt genom historien.

Den som är rädd att förlora ett spel satsar på att ändra reglerna eller att dopa sig.

Eftersom de förfördelade klagar kommer domstolarna ofta inte undan. Stämningarna haglar. Så här i valspurten pågår fortfarande hundratals juridiska skärmytslingar. Generellt sett försöker republikanska politiker begränsa möjligheterna att rösta, eftersom de anar att motståndarna tjänar på högre deltagande. Det tror Demokraterna också, och vill därför till exempel utöka tiden för att poströster ska räknas.

Den värste orosstiftaren är president Donald Trump. Hans ogrundade påståenden och rena lögner om utbrett fusk med poströster är en

sorglig upplevelse. På alla vis försöker han skapa oreda och misstro mot valets legitimitet.

Högsta domstolen avgjorde år 2000 valet till George W Bushs fördel genom att stoppa omräkningen i Florida. Eftersom Trump och Republikanerna nu har sett till att HD har en tydlig konservativ majoritet finns farhågor för att det kan hända igen.

Nyligen har utslag kommit i flera valrelaterade fall, med till synes motsägelsefulla besked. I Wisconsin och Pennsylvania tilläts helt olika regler för förtidsröstning. Det beror delvis på delstaternas omfattande rättigheter. Men chefsdomaren John Roberts är också mån om principer och HD:s rykte. Hur balansen ser ut vid ett omstritt valresultat är svårt att veta.

Det är förstås bisarrt att regelverken inte är spikade så tätt inpå valet. Förvirringen kommer att ge upphov till både misstag och tolknings-tvister. Dessutom borde det vara självklart för alla att få så många som möjligt att rösta.

Smittrisken under pandemin utgjorde ett kraftfullt argument för att ge väljarna säkra alternativ. Huruvida en röst räknas ska inte bero på om postverket klarar sin uppgift. Som verkligheten ser ut skulle oberoende myndigheter vara bättre än politiker på att skipa rättvisa.
USA:s defekta valprocess är inte värdig ett modernt samhälle.

Samtidigt har redan över 90 miljoner amerikaner uthärdat långa köer för att lägga sin röst, och allt tyder på rekordartat valdeltagande. Patienten är inte frisk, men demokratin imponerande livlig.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se

"Valet i USA är avgörande för världens klimat

DN MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Presidentvalet är avgörande för klimatet – inte bara i USA utan även globalt. Vinner klimatskeptikern Trump står USA utanför Parisavtalet och hans politik kan göra det omöjligt för världen att nå klimatmålen. Vinner Joe Biden går USA tillbaka till Parisavtalet och kan återta ledarrollen i det globala klimatarbetet. ”Ett ödesval”, säger en expert.

USA är världens näst största utsläppsland och står för närmare 15 procent av de globala utsläppen, endast Kina är värre med cirka 28 procent. USA är också världens största ekonomi. Vilken väg landet väljer för de fyra kommande åren påverkar klimatkrisen och klimatarbetet inte bara i den egna nationen utan även i övriga världen. Valet avgör om USA ska ta tillbaka ledartröjan – eller om man ska stuva undan den ännu längre in i garderoben.

Dagen efter valet, den 4 november, lämnar USA formellt Parisavtalet. En stark symbol för valets betydelse för klimatet. Vinner Donald Trump fortsätter USA att stå utanför det multilaterala klimatarbetet.

Vinner Joe Biden kommer USA att återinträda i Parisavtalet, det har global betydelse på flera plan. Med Donald Trump vid makten i fyra år till blir det omöjligt att nå målen globalt, enligt Michael E Mann, professor vid Penn State University och en av världens mest kända klimatforskare.

För nästan exakt två år sedan kom specialrapporten från FN:s klimatpanel IPCC som konstaterade att om världen ska klara av målet i Parisavtalet – att hålla den globala uppvärmningen på runt 1,5 grader – måste världens utsläpp ungefär halveras till 2030. Det är bråttom, var det tydliga budskapet. Då hade världen 12 år på sig att nå målen, sedan dess har det gått två år, nu ska halveringen klaras på 10 år.

Under Trumps tid har inga av de utsläppsminskningar skett som hade varit nödvändiga för att vara i linje med klimatmålen. Det innebär att takten i minskningar måste öka. ”Det handlar inte längre om minskningar med 5 procent om året de kommande 10 åren. Nu handlar det snarare om 7,5 procent”, säger Michael E Mann.

Som jämförelse kan sägas att cirka 7 procents minskning är i samma storleksordning som den som har skett i år under de omfattande nedstängningarna världen runt under coronapandemin.

”Ytterligare fyra år med det vi har sett under Trumps presidentperiod, av att lägga regler för miljö och energi i händerna på förorenarna och montera ned de skyddsregler som den föregående administrationen införde, skulle i praktiken göra det omöjligt”, säger Michael E Mann i en intervju i The Guardian.

– Det är ett ödesval, säger Karin Bäckstrand, professor i samhällsvetenskaplig miljöforskning vid Stockholms universitet och ledamot i Klimatpolitiska rådet.

Global betydelse

Om världens näst största utsläppare inte agerar för att minska sina utsläpp måste resten av världens länder minska sina utsläpp desto mer om minskningen varje år ska ligga runt 7 procent.

USA har en viktig roll när det gäller finansiering av bland annat den gröna klimatfonden som ska hjälpa länder som drabbas värst av klimatförändringen. Trump har dragit tillbaka två miljarder amerikanska dollar (18 miljarder kronor) som var utlovade sedan tidigare. Att ställa om och klimatanpassa är dyrt. Fattiga länder, som oftast är de som drabbas värst, behöver finansiellt och tekniskt bistånd från övriga världen.

Mentalt påverkar det också – drivet att vässa klimatarbetet har sakta sipprat ur det internationella samarbetet under Trumps tid som president. Det har blivit tydligt trots att FN:s generalsekreterare António Guterres har drivit på världens länder om att höja sina ambitioner.

FN:s senaste stora klimatmöte, som hölls i Madrid i december förra året, var det sista där USA deltog som part i avtalet, det blev ett stort misslyckande. Trots att mötet var det längsta som har hållits, med två dagar på övertid, kunde inte de viktigaste frågorna lösas.

En allmän uppfattning var att USA:s utträde var anledningen – andra länder känner inte press att anstränga sig när en huvudaktör står utanför.

– Där är Sveriges roll viktig. De svenska utsläppen är små globalt, men att demonstrera att ett modernt land kan ta bort fossila bränslen och göra det med bibehållen standard spelar stor roll. Det är viktigt att det finns bra exempel, det kan pressa andra länder att agera och visa vad som är möjligt, säger Marcus Carson, docent i sociologi och senior forskare på Stockholm Environment Institute.

Om Joe Biden vinner går det fort för USA att återinträda i Parisavtalet, det tar bara 30 dagar från en formell ansökan. Biden har även sagt att han inom de första 100 dagarna som president ska arrangera ett internationellt klimatmöte. Då kan USA återta den ledartröja som landet hade under Barack Obama, då Biden var hans vicepresident. Det skulle sätta press på andra länder.

Att Obama under sin presidenttid hade klimatfrågan högt på agendan och målmedvetet arbetade med att förbättra relationerna till Kina var en av förutsättningarna för att världen kunde få ett Parisavtal 2015. Symboliskt nog undertecknade Barack Obama och Kinas president Xi Jinping avtalet vid en gemensam ceremoni när Obama besökte Kina.

I sin klimatplan har Biden bland annat satt målet att USA ska vara koldioxidneutralt år 2050. Det är en viktig signal globalt, och det är samma mål som EU redan har. Den senaste tiden har världens näst största och tredje största ekonomier (Kina och Japan) kommit med egna mål. Kina har meddelat att de ska vara koldioxidneutrala till 2060, Japan att de siktar på att vara det 2050. Om Biden vinner innebär det att världens tre största ekonomier samt EU har satt mål för koldioxidneutralitet.

Medan Trump drar sig undan det internationella klimatarbetet vill Joe Biden kliva fram.

– Under Trump är det internationella samarbetet under attack. Det innebär stora risker när globala gränsöverskridande problem ska lösas. Vi behöver mer än någonsin stärka samarbetet för sammankopplade kriser som coronapandemin, klimathotet, utarmning av biologisk mångfald, migration och fattigdom, säger Karin Bäckstrand.

Inom USA

Hittills har Trump dragit tillbaka nära 100 regleringar när det gäller klimat och miljö. Flest inskränkningar eller ändringar har utförts av USA:s motsvarighet till Naturvårdsverket, EPA, och berör alltifrån begränsningar av utsläpp från kolkraftverk och vägtransporter till att ta bort skyddsregler för mer än hälften av nationens våtmarker och lindra regler för kvicksilverutsläpp från kraftverk.

Enligt en genomgång som New York Times har gjort har 99 förändringar gjorts, 72 har genomförts medan 27 är under behandling. Och ännu har den fulla effekten inte märkts. Obamas administration hade ett sådant momentum i miljö- och klimatfrågor att Trump hittills inte klarat att vända utvecklingen, men blir h an återvald kommer förändringarna att slå till med full effekt. Det kan exempelvis innebära utökad utvinning av olja och gas i natur som tidigare har varit skyddad, lägre krav på transportsektorn och andra industrisektorer.

Följden blir ökade utsläpp av både växthusgaser och luftföroreningar.
– Man kan säga att det är som ett fullsatt tåg som passerar en nationsgräns. Än så länge har bara en liten del av främre delen av tåget passerat gränsen. Om Biden vinner stannar tåget där och byter sedan riktning. Om Trump vinner kommer hela tåget att passera gränsen, säger Marcus Carson.

En anledning till att ändringarna, även de som är godkända, ännu inte har fått full effekt är, enligt honom, att det tar tid att ställa om verksamheter. Exempelvis hade företag redan investerat i utrustning för att möta de tuffare krav som fanns tidigare. Att ställa om för en enda presidentperiod lönar sig inte. Vinner Biden kommer de skarpare villkoren att återinföras. Ytterligare fyra år med Trump kan däremot göra att det lönar sig att rätta sig efter sänkta krav.

Enligt Carson handlar de olika kandidaternas politik mycket om ekonomi och om hur arbetstillfällen ska skapas, men de har helt olika målsättningar.

Trumps ”Make America great again” är en politik som blickar bakåt och vill återskapa en tid då 1950–60-talens tillverkningsindustri med hjälp av billiga fossila bränslen försörjde en växande, välmående medelklass. Trump vill behålla subventionerna till fossilindustrin.

Joe Bidens politik ”Build back better” blickar framåt mot en ny framtid där ekonomisk utveckling inte är beroende av fossila bränslen. Förutom målet med ett koldioxidneutralt USA år 2050 ska 2 000 miljarder US-dollar, 18 000 miljarder kronor, satsas för att ställa om och stimulera ekonomin med välbetalda säkra jobb i nya branscher inom gröna näringar. Det ska bli stora satsningar på infrastruktur, exempelvis järnväg, fossilfri elproduktion till 2035 och restaurering av våtmarker. Biden har också lovat att ta bort subventioner till fossilindustrin.

Under sin mandatperiod har Trump systematiskt bytt ut experter och forskare i ledande positioner på den amerikanska miljömyndigheten EPA, på inrikesdepartementet och på andra platser som har stor betydelse för miljö och klimat. De har ersatts av personer som är klimatskeptiker, ofta med nära band till fossilindustrin.

Om Biden vinner valet kommer, enligt experter, ett omfattande byte av personer på de stolarna att ske och vetenskapen att ta tillbaka tidigare positioner. Det finns också planer på ett klimatråd, liknande det klimatpolitiska råd som finns i bland annat Sverige. Det ska ledas av en ”tsar”. John Kerry som var utrikesminister under Obama sägs bli den personen. Tillsammans drev John Kerry och Barack Obama klimatfrågan hårt, de lyckades exempelvis få med Kina.

Hur mycket av Bidens ambitioner som blir verklighet är oklart. Han måste få stöd i senaten och kongressen och där finns ett stort motstånd från republikaner. Men en hel del regeländringar kan genomföras genom presidentorder. Och en presidentorder räcker för att USA ska återinträda i Parisavtalet.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

" En oväntad grupp börjar vända Trump ryggen

DN MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Arizona, sedan årtionden en pålitlig republikansk bastion, kan bli tungan på vågen i USA-valet. Här har något oväntat hänt i en traditionellt värdekonservativ grupp: mormonerna. – För mig är valet en folkomröstning om Trump, hans dåliga karaktär och hans splittrande retorik, säger läkaren och mormonen Davis Romney, 47.

Phoenix.
Davis Romney, 47, är fembarnsfar, arbetar som cancerläkare, hustrun är hemmafru och familjen bor i ett burget villaområde i östra utkanten av Phoenix.

Han tar emot ledigt klädd, i jeans, tennisröja och sneakers, och visar runt i sitt prydliga och präktiga hus. Flygeln, poolen på bakgården, och den lilla chihuahuan som helst vill hålla sig i sin låda.

I motsats till de *gated communities* – grindsamhällen i skiftande sandfärgade nyanser som vi har susat förbi på vägen – ligger Davis Romneys villa inte i ett inhägnat område. Hans gräsmatta är dessutom friskt grön och varken förbränd eller så grön att den ser ut att ha spraymålats.

Davis Romney motsvarar nästan helt bilden av en medlem i mormonkyrkan, eller som den egentligen heter, Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga.

Utom i ett viktigt avseende. Mormoner röstar med förkrossande majoritet republikanskt. Men i årets val röstar inte Davis Romney på Republikanernas presidentkandidat. Och han är inte ensam om det. Även om dessa ”Latter-day Saints for Biden-Harris” är en minoritet i församlingen kan det göra skillnad i Arizona, där marginalerna är små och det finns bortåt en halv miljon mormoner.

För Davis Romney, vars gräsmatta nu pryds av en skylt med orden: ”Arizona Republicans for Biden”, var beslutet att byta sida inte enkelt att fatta.

– Mina föräldrar är väldigt konservativa och stöder Trump. Det gör nog 80–90 procent av mormonerna.

Han betonar att han är värdekonservativ, men att han inte står ut med att associeras med Trump. Det som till slut fick det att tippa över var Trumps hantering av coronapandemin.

– Han vägrade att lyssna på experterna och påstår att coronan är på väg att försvinna när tusen människor dör varje dag. Det är helt idiotiskt. Allt han gör handlar bara om honom själv och hans politiska intresse. Och att omintetgöra allt som Obama genomförde.

På en punkt – abortfrågan – krockar hans tro med läkarrollen.
För många mormoner är det en avgörande sak att Trump delar deras syn på att abort är mord.

– Som läkare anser jag att det ska finnas rätt till aborter. Att vara *pro-life* är mer än att vara mot aborter, det är att man respekterar alla människors liv. Och se hur han har behandlat folk, separerat barn från sina föräldrar vid den södra gränsen och satt dem i burar.

Han är inte särskilt begeistrad över Joe Biden, ”ingen direkt favorit”, men anser att den förre vicepresidenten har en bra karaktär och empatisk förmåga.

– För mig är valet en folkomröstning om Trump, hans dåliga karaktär och hans splittrande retorik.

Om det vore entusiasm som avgjorde presidentvalet skulle Trump utan vidare klå Biden. Men pratar man med väljare i Arizona som röstar på Biden drivs de inte av entusiasm, utan av viljan att bli av med Trump.

Det gäller till exempel några namnkunniga republikaner från Arizona som har sagt sig förespråka Biden. En av dem är Cindy McCain, änka till förre senatorn och presidentkandidaten John McCain. En annan är den tidigare republikanske senatorn Jeff Flake, för övrigt också mormon, som i en reklamfilm för Biden säger att han aldrig tidigare har röstat för en demokrat, men att hans samvete detta år kräver det av honom.

Vilken effekt denna typ av stöd från ledande republikaner kan ha är svårt att veta. Men det ger i varje fall en form av tillåtelse för andra republikaner, som Davis Romney, att byta sida.

Tutandet från de förbipasserande bilarna är öronbedövande. I den stekande ökensolen står sju yngre kvinnor i en vägkorsning med lyfta plakat: ”Arizona för Biden-Harris”, ”Kvinnor för Biden-Harris” och ett där det står handskrivet: ”Honk for Biden!” (tuta för Biden).

Kvinnorna är volontärer, latinas, afroamerikaner, asiatamerikaner och vita. De säger att de i hög grad har engagerat sig för att de tror på Kamala Harris, som är Joe Bidens vicepresidentkandidat. Men lika mycket för att få bort Donald Trump från Vita huset.

Ingen av dem uttrycker någon varmare entusiasm för Biden.

– Jag är här för att jag vill ha vem som helst utom Trump som president. Jag är ingen större Bidensupporter, men det är klart att han är mycket bättre, säger Naomi Galloway, 18, som till vardags studerar på läkarlinjen vid Arizona State University.

Hon är inte ensam om den svala attityden till Joe Biden bland sina vänner. Men Naomi Galloway säger sig hoppas på att Biden blir en bättre president än Trump i främst två avseenden.

– Trump klarade inte alls av coronapandemin. Han har inte heller uppvisat någon vilja att ta itu med polisen och rasismen inom kåren. Ska man döma av att minst varannan bil tutar uppmuntrande ”för Biden”, finns det ett hyggligt stöd för den demokratiske presidentkandidaten i Arizonas huvudstad.

– Det känns som om allt fler är på väg att vända sig emot Trump. Men jag skulle inte bli förvånad om han vinner här ändå, säger Naomi.
Det är knivskarpt i Arizona detta år. I en delstat där en republikansk presidentkandidat har vunnit alla val de senaste 70 åren, med undantag för 1996 då demokraten Bill Clinton tog Arizona, innebär det något av ett historiskt skifte.

År 2016 vann Donald Trump över Hillary Clinton i Arizona med drygt 3 procentenheter. Enligt de senaste mätningarna ligger Biden någon procent över Trump, vilket är inom den statistiska felmarginalen.

Staden Phoenix ligger inom det folkrika Maricopa County, traditionellt ett starkt republikanskt fäste. Här bor 4,5 miljoner människor, 60 procent av Arizonas invånare.

Om namnet Maricopa låter bekant kan det bero på att en viss Joe Arpaio var sheriff här under många år. Arpaio var illa beryktad för att låta sina poliser gripa papperslösa immigranter grundat på hur de såg ut, och hans fångar i Maricopa County Jail tvingades arbeta i ”chain gangs” som extra straff. En domstol förbjöd Arpaio att använda etnisk tillhörighet när polisen väljer vem som ska stoppas vid en kontroll, och när han ändå fortsatte med det dömdes han för domstolstrots. Men han slapp fängelse, eftersom han blev benådad av en av sina stora beundrare, president Trump.

För Bonita Grijalva, 49, som står vid vägkanten med ett plakat ”Latinos for Biden” medan pickup-truckarna dundrar förbi är valet självklart.

– Jag vill ha en förändring. Trump måste bara gå!

Hon kom en gång från Mexico City till USA, blev medborgare genom att gifta sig, och hennes utgångspunkt är klar: Det Trump gör mot latinos och hans brist på respekt för demokratin, för kvinnor och svarta, ja för alla, innebär att han måste bort.

– Trump har kallat oss latinos för kriminella, så jag kan inte förstå att några av oss röstar på honom.

Bonita Grijalva är glad över att Biden har lovat att inom hundra dagar ge människor som har vistats länge i USA en väg till framtida medborgarskap.

– Så nu vill jag vara en röst för alla som inte får delta i valet. Då kan vi vända Arizona från att vara en röd stat till en blå. Kamala Harris är vår vicepresidentkandidat och jag är särskilt stolt över att ha henne som vår representant.

Intill henne står en ung kvinna som heter Sandy, men inte vill säga sitt efternamn. Hon föddes i Taiwan, och är amerikansk medborgare. Sandy blev skrämd när hon i förra veckan råkade ut för ett uttryck för den extrema polariseringen i USA. Hon stod med ett Biden-Harris-plakat i det republikanskt dominerade området Gilbert, och bilister vevade ned sidorutorna och skrek grova svordomar. Några spottade på henne.

I en vallokal i den sömniga förorten i östra Phoenix pågår förtidsröstning. Inget syns av de aggressioner som otvivelaktigt bubblar under ytan.

Tod Mucci, pensionerad engelsklärare, kommer ut från vallokalen och berättar glatt varför han lagt sin röst på Trump:

– Det fanns två saker att välja på. Antingen förblir vi ett fritt land, eller så blir vi en totalitär stat. Om Trump förlorar kommer vi att bli som den socialistiska diktaturen Venezuela om fem år. Och Biden kommer att öppna gränserna, så det kommer att strömma in 10–15 miljoner illegala invandrare till vårt land.

Han säger sig också vara övertygad om att USA:s yttrandefrihet, särskilt det första författningstillägget som handlar om pressfrihet och religionsfrihet, är hotad.

När jag ber honom precisera vad han menar med det förklarar han:

– Jag vill inte anklaga dig för att vara naiv, men tro inte annat än att mediejättarna kan påverka val. Redan nu råder censur på Google och Facebook och de rapporterar inte om Bidens korruption. Och det är nästan omöjligt att få verklig information om det genom vanliga nyheter.

Har han då inte några problem med Trumps uppträdande mot kvinnor och invandrare?

– Okej, han var en playboy. Men jag tycker att Trump har visat att han är en stor president, svarar Tod Mucci.

– Och han har ju blivit nominerad till Nobels fredspris tre gånger.
En rad faktorer har bidragit till det politiska omslaget i Arizona. Frågar man forskare handlar det i första hand om ökad röstbenägenhet bland den växande gruppen latinamerikaner och unga, två kategorier som i Arizona tenderar att stödja Biden.

En annan demografisk faktor är den stora invandringen från Kalifornien, New York och andra ”liberala” delstater som på tio år har ökat befolkningen i Maricopa County med en miljon.

Och så finns rörelsen bort från det republikanska partiet bland mormonerna. Liksom Davis Romney har många inte kunnat svälja Trumps vulgära stil och grova språk, som inte går ihop med mormonkyrkans lära, där blygsamt uppträdande och självkontroll är centrala ideal.

– Jag har många vänner som har bytt och röstar för Biden. Men de flesta stöder fortfarande Trump.

Hur avgörande betydelse ett sådant skifte får för valutgången får vi veta först efter den 3 november. Mycket beror på om mormonerna överger Trump i större skaror.

Förra gången vann Trump Arizona med endast 90 000 röster.

Mormonernas flykt från Republikanerna har pågått en tid, och den kan anas i siffrorna från valet 2012; då vann mormonen Mitt Romney valet i Arizona med 9 procentenheter över Barack Obama. Fyra år senare hade Trumps segermarginal mot Hillary Clinton krympt avsevärt.

Det kan ha haft att göra med att Trump, enligt en vallokalsundersökning från 2016, hade stöd av 56 procent av mormonerna. Vilket var betydligt lägre än de 80 procent av vita evangelikala kristna som röstade på Trump.

Romney förresten. Jag kan inte låta bli att fråga om Davis Romney är släkt med Mitt Romney, den förre presidentkandidaten och nuvarande senatorn från Utah .

– Jo, medger han, Mitt Romney är syssling till min pappa. Men jag känner honom inte närmare.

Michael Winiarski "

"Här är staterna där det avgörs

DN MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Det amerikanska presidentvalet kan avgöras i ett fåtal stater. DN har besökt dem under valrörelsen.

Hillary Clinton fick flest röster i presidentvalet 2016, men Donald Trump vann kampen om Vita huset, eftersom han tog hem flest röster i många av de viktiga vågmästarstaterna i USA.

Det är 538 elektorer som utser USA:s president. Varje delstat förfogar över ett visst antal elektorsröster, fördelade efter folkmängd. Endast Nebraska och Maine avviker från principen att den kandidat som vinner flest röster i en delstat också erövrar alla delstatens elektorsröster.

Det betyder att det är extra viktigt att vinna delstater där det väger jämnt. Därför riktar Demokraterna och Republikanerna återigen nervösa blickar mot ett fåtal stater, som står för pendelrörelsen i amerikansk politik. Flera av dem tillhör det så kallade rostbältet i Mellanvästern.

Pennsylvania (20 elektorsröster)
Har fått en central plats i kampanjerna. Det var till exempel här, nära barndomsstaden Scranton, som Joe Biden lanserade sitt stora klimatpaket i somras. Det är här striden om energiproduktionen står. DN besökte Bidens forna hemtrakter inför Demokraternas partikonvent.

Wisconsin (10 elektorsröster)
Har plågats av stora utbrott av covid-19. Av opinionsmätningarna att döma har virusutbrottet stärkt Bidens ställning. Men Demokraterna tar inget för givet, efter den överraskande förlusten för fyra år sedan. DN har besökt smitthärden Oshkosh, där Trumpanhängarna hyllar Sveriges strategi.

Michigan (16 elektorsröster)
Delstaten med den minsta segermarginalen för Donald Trump för fyra år sedan. Det kan bli svårt att upprepa det tricket. Men Michigan blir också viktigt, om Demokraterna ska klara att återta majoriteten i senaten och kommandot i amerikansk politik. DN följde en av kampanjerna.

Florida (29 elektorsröster)
Den folkrikaste vågmästarstaten, där det kan väga oerhört jämnt mellan Republikanerna och Demokraterna. Presidentvalet 2000 mellan Bush och Gore avgjordes av blott 537 röster. Nu hoppas Trump att hans framgångar bland de konservativa exilkubanerna ska bana vägen för valsegern.

Minnesota (10 elektorsröster)
Förblev demokratiskt 2016. Nu är frågan hur de omfattande protesterna mot rasism och polisbrutalitet efter George Floyds död i Minneapolis har påverkat opinionen. Kommer förortskvinnorna att lockas av Trumps löften om lag och ordning? Eller tar de avstånd från presidentens hårda tonläge?

Georgia (16 elektorsröster)
Ett republikanskt fäste som successivt har rört sig vänsterut under de senaste presidentvalen. I dag är en valseger inom räckhåll för

Demokraterna. Georgias inskränkningar i rösträtten kan dock ställa till det. I primärvalet i juni fick människor köa i hela dagar för att kunna rösta.

North Carolina (15 elektorsröster)
Trump vann knappt 2016. Han vet att den här delstaten i den amerikanska Södern spelar stor roll, för att han ska klara att behålla makten över Vita huset, och han har lagt stora resurser på kampanjen här. DN besökte ett Trumprally. North Carolina blir även spännande i senatsvalet.

Arizona (11 elektorsröster)
Har varit ett solitt fäste för Republikanerna i årtionden. Men entusiasmen för Trump har dalat och flera republikaner har gjort klart att de föredrar Joe Biden. Kvinnor, hispanics, invandrare från liberala stater och faktiskt också några av Arizonas mormoner kan göra delstaten till tungan på vågen i valet.

"Martin Gelin: Historisk attack mot rösträtten kan avgöra valet

DN MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Statsvetare och historiker är överens om att USA:s demokrati står inför ett existentiellt hot i presidentvalet. I tolv av delstaterna som kan avgöra valet har Donald Trumps kampanj och lokala republikaner försökt genomföra nya vallagar som kan göra det svårare för demokraterna att rösta, eller ogiltigförklara deras röster.

Analys. DN:s korrespondent i New York
Strax efter presidentvalet 2016 förlorade USA sin ställning som en fullvärdig demokrati, enligt Freedom House som kartlägger demokratin globalt. Under de tre år som gått sedan dess har USA fallit i rasande fart i de flesta av de kriterier som används för att bedöma demokratins stabilitet: oberoende domstolar, rättvisa valsystem, respekt för pressfrihet, mötesfrihet och mänskliga rättigheter.

Många av de kontroversiella metoder som Donald Trumps administration och republikaner på delstatsnivå nu använder för att göra det svårare att rösta i presidentvalet är uråldriga.

Men aldrig tidigare har USA stått inför ett val där den sittande presidenten själv driver ett öppet krig mot rösträtten och valets legitimitet.

Vid åtminstone tolv tillfällen har Trump själv sagt att han inte kommer att acceptera ett nederlag i valet. Vid mer än 20 tillfällen har han hotat

med, eller uppmanat till, våld mot meningsmotståndare och nyhetsmedier. Under månaderna inför valet har han även uppmanat sina väljare att rösta två gånger, dels med poströster och dels i vallokalerna, vilket är ett federalt brott. Trump har även bett anhängare ansluta sig till lokala valkontor för att helt enkelt vägra räkna rösterna för Joe Biden och demokraterna.

Trumps retoriska utspel bleknar dock i jämförelse med de administrativa och juridiska åtgärder som hans kampanj, i samarbete med republikanska partikollegor i avgörande delstater, nu vidtagit för att minska valdeltagandet i områden där det bor många demokrater.

Trump och republikanerna har redan gjort åtminstone 14 försök att stämma delstater som infört nya regler för att underlätta röstprocessen under pandemin.

I Florida har republikanerna infört ett kontroversiellt hinder för tidigare fängelsedömda, som nu måste betala tillbaka alla skulder för att få rösta. I Texas har republikanerna genomfört en lag för att det bara får finnas en låda för att lämna röstsedlar per distrikt, vilket gynnar landsbygden där stödet för republikanerna är starkt, men skadar storstäderna, där demokraterna finns. Delstatens republikaner har även infört krav på fotolegitimation för att rösta. De godkänner vapenlicens, men inte studentlegitimation, vilket också kan gynna Trump.

Texas har även infört krav på att den som vill poströsta måste ange ett gott skäl. Att vara äldre än 65 och ange oro för pandemin som skäl godkänns inte. Texas republikaner försöker nu även få Harris County i Houston, delstatens största demokratiska fäste, att kasta bort 100 000 poströster på grund av en juridisk teknikalitet.
I Georgia har många vallokaler stängts i svarta bostadsområden, där demokraterna har starkt stöd. I Atlanta har många fått köa i tio, tolv timmar för att rösta de senaste veckorna. Forskning från University of Pennsylvania visar att svarta väljare löper sju gånger större risk än vita väljare att få köa i mer än en timme för att rösta.

I Nevada försöker republikanerna stoppa hundratusentals poströster och distansröster i Las Vegas, där demokraterna är starka, under förevändning att de vill granska signaturerna på rösterna.

I Wisconsin har republikanerna stängt en majoritet av vallokalerna i svarta storstadsområden. De har även lyckats stoppa poströster från att räknas efter valdagen. Även i Pennsylvania, North Carolina,

Minnesota och Michigan samarbetar republikanerna och Trump-kampanjen in i det sista för att stoppa liknande regler.

Konservativa domstolar, ofta med domare tillsatta av Trump, har oftast godkänt republikanernas kontroversiella vallagar, trots att medborgarrättsgrupper varnar för att det är öppna försök att förhindra valdeltagande. Enligt rösträttsexperten Ari Berman har Trump-tillsatta domare röstat med republikanerna i 21 av 25 domslut om vallagar under året.

Mycket tyder på att den juridiska striden blir hårdast i Pennsylvania. Trump vet att han måste vinna i delstaten för att ha en rimlig chans att sitta kvar och för därför en frenetisk kamp för att förhindra att poströster, där demokraterna förväntas vara överrepresenterade, räknas efter valdagen. Lyckas Trump kan det mycket väl avgöra delstaten till hans fördel.

”Donald Trump bedriver inte kampanj mot Joe Biden, utan mot själva presidentvalet”, skriver Simon Schama i Financial Times.

Martin Gelin "

" Amerikanska medier redo för en valrysare

DN MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Kommer medierna att kunna utropa vinnaren i presidentvalet redan under natten? Eller skapas en uppföljare till kontroverserna i Florida för tjugo år sedan? Journalisten och dekanen Steve Coll var då mitt i händelsernas centrum. Nu spår han att både medier och advokatteam kan komma att flockas i vågmästarstaten Pennsylvania.

Washington Posts tidigare chefredaktör Leonard Downie Jr skrev nyligen om hur tidningen i sista stund avvärjde en ”katastrof”.

Det var natten efter valdagen i november år 2000. Klockan var 02.30, lokal tid, när Downie Jr och redaktionschefen Steve Coll inifrån nyhetsredaktionen skulle avgöra hur morgonens förstasida skulle se ut. Skulle man som flera andra medier redan gjort, utropa George W Bush som segrare i presidentvalet? Eller skulle man vänta?

Resultatet i vågmästarstaten Florida stod och vägde. Republikanen Bush var i ledning, och demokraten Al Gore var enligt uppgifter på väg att erkänna sig besegrad.

Men Steve Coll tog fram ett papper och började räkna på siffrorna. När DN når honom på telefon tjugo år senare berättar han själv om minnena från den natten:

– Du vet att du har problem om en journalist försöker räkna matte klockan två morgonen för att bestämma hur förstasidan ska se ut. Men som tur var räknade vi rätt, säger Steve Coll.

Genom uträkningarna förstod man att Al Gore potentiellt kunde ta igen försprånget i Florida eftersom alla röster ännu inte var räknade. Dessutom kunde det bli tal om omräkning.

Downie Jr beslutade att stoppa den planerade förstasidan, där Bush beskrevs som vinnare. Den byttes ut, och huvudrubriken blev: ”Presidential cliffhanger awaits Florida recount.”

Det tog efter den natten en dryg månad av omräkningar och domstolsprocesser innan Gore till slut erkände sig besegrad.

Nagelbitaren i Florida är sedan dess fastetsad i historien och har påverkat både rösträkningsregler och nyhetsmediernas rutiner. 2020 spår dock många att historien kan få en uppföljare.

Steve Coll, som i dag är dekan vid Columbia journalism school och medarbetare i The New Yorker, säger att årets presidentval för medierna skiljer sig från samtliga andra val sedan andra världskriget. Givet dina erfarenheter från den natten, vad skulle vara dina råd till mediebolagen inför 2020?

– I journalistiken finns ett tävlingsmoment. Om man är osäker på vad som stämmer, men ser att andra nyhetsmedier meddelar ett resultat, så finns det en lockelse att följa efter. Det är en typ av flockbeteende, säger Steve Coll och fortsätter:

– I år måste man vara väldigt försiktig med det här. Andra får inte tillåtas ingjuta sådan panik i en att man tar journalistiska beslut man inte fullständigt kan stå för.

Steve Coll ser två huvudsakliga anledningar till att medierna utmanas alldeles extra det här året. För det första de extrema förändringarna i hur amerikanerna lägger sina röster. Redan veckan för valet har förtidsröstningen slagit alla tiders rekord. För det andra, att president Trump utan belägg gång på gång hävdat att poströstning är en källa för valfusk, samt undvikit att svara på om han ämnar acceptera valresultatet.

Vidden av förtidsröstandet försvårar det traditionella valarbetet för medierna på flera sätt, menar Coll. Det gör vallokalsundersökningar mer osäkra, inte minst då det finns en tydlig skillnad mellan demokrater och republikaner hur många som planerar att lägga sin röst på valdagen. Det kommer också att dröja i flera vågmästarstater innan förtidsrösterna är färdigräknade.

Det sistnämnda problemet är tydligast i Michigan, Wisconsin, och framför allt i Pennsylvania, säger Steve Coll.

– I Pennsylvania ser det ut att bli riktigt rörigt. Medierna försöker förbereda sig för att bevaka händelserna, men om det blir den avgörande staten och rösträkningen är långsam och det kommer stämningar i domstolar, då blir det väldigt svårt. Det kommer att se ut som Florida 2000, med simultana processer på många olika platser i delstaten.

Nyhetsbyrån AP kommer i vanlig ordning under valdagen att vara en av de allra viktigaste källorna för amerikanska medier. Härifrån utropas vinnare i fler än 7 000 val på olika nivåer i landet. Sally Buzbee, vicepresident, berättade i en CNN-intervju att även AP är förberett på att ett slutresultat i presidentvalet kan komma att dröja.
– Det här är inte magi. Det handlar verkligen om matematik, fakta och vetenskap, sa Sally Buzbee om vad som ligger bakom beslutet att en vinnare kan utropas.

AP har, likt flera av de största tv-bolagen, så kallade ”decision desks”, redaktionella grupper, som fattar besluten om när ett resultat är tillräckligt säkert för att tillkännages. Steve Coll säger sig vara säker på att mediebolagen tar höjd för de svårigheter som årets val innebär, men att det trots det kan bli trixigt att snabbt ha tillräckliga fakta.

– Det blir svårt att använda modellerna man tidigare har använt. Om jag satt på en av dessa ”decision desks” så skulle jag verkligen försöka trappa ned tempot, och inte ha alltför stor tilltro till modeller som baseras på tidigare mönster, säger han.

Det är i ett läge där Donald Trump går mot seger i de vågmästarstater som först väntas ha räknat färdigt resultatet, såsom Arizona och Florida, som det är troligast med en kontroversiell och svårrapporterad fortsättning, menar Coll.

Han ser ett möjligt scenario framför sig där kandidaternas advokatteam vallfärdar till stater som Michigan och Pennsylvania, samtidigt som Donald Trump twittrar intensivt och hävdar att röstningen inte gått rätt till.

– Om det tar en vecka att räkna rösterna i Pennsylvania, då kommer det att ske under hårt tryck, som utgår från presidenten. Han kommer att försöka kontrollera verklighetsbeskrivningen och ifrågasätta hela processen. Vi har all anledning att hoppas, inte bara för tilltron till resultatet utan också till konstitutionella systemet, att det inte händer. Steve Coll tar upp något som ibland kan höras på nyhetsredaktioner i valtider: ”Det journalister framför allt hoppas på inför ett val är ett val som är bra för journalistiken.”

– I det här fallet får vi kanske ett val som är bra för journalistiken, men dåligt för världen. Jag är inte riktigt säker på vad man ska hoppas på i det läget.

Hugo Lindkvist. hugo.lindkvist@dn.se "

Presidentvalet i USA. Dagar före valdagen den 3 november 2020

"Underskatta inte Biden – Vita huset kan bli hans

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Ett val i en demokrati borde inte kännas så här kusligt. I Washington DC spikar butiksägare träskivor för sina fönster, samtidigt som folk förtidsröstar som aldrig förr. Men kanske underskattar vi Joe Bidens förmåga att leda ett land ur en kris. Washington.

När Joe Biden var Barack Obamas vicepresident träffade han vid ett tillfälle en minister från Storbritanniens regering.

De möttes ensamma, utan assistenter. Britten frågade Biden hur han ville bli titulerad. Biden såg sig om i rummet för att försäkra sig om att ingen annan var där.

– Det verkar som om vi är ensamma, så varför kallar inte du mig Mr President så kallar jag dig Mr Primeminister?

Den amerikanska demokratin står på spel i dagens presidentval. Men också en 77-årig mans karriär.

Joseph Robinette Biden jr har kandiderat till president två gånger tidigare. Valet i dag är sista chansen.

Förlorar Biden i kväll lär han gå samma grymma öde till mötes som Hillary Clinton. Clinton har varit nästan helt osynlig i höstens valrörelse, som om partiet betraktade henne som en belastning. Vem skulle sakna Joe Biden?

Om Biden förlorar har Demokraterna för andra gången i rad satt sin tilltro till en representant från Washingtons nomenklatura, en symbol för det politiska etablissemanget. Lyckas inte Biden slå Trump, mitt under en pandemi som skördat över 230 000 amerikanska liv och utlöst massarbetslöshet, befinner sig partiet i en återvändsgränd, i en djup ideologisk och existentiell kris.

Donald Trump, å sin sida, lär till skillnad från Biden inte försvinna från offentligheten om han skulle förlora valet. Trump skulle kunna fortsätta att turnera i USA och härja i sociala medier som privatperson. Man kan lätt se expresidenten Trump framför sig på ett evigt kampanjstråt, en politisk martyr som behållet greppet om en fjärdedel av landets själar. En oppositionsledare som opererar från Mar-a-Lago, hans residens i Florida, fri att ingå allianser med världens antiliberala krafter. Steve Bannon, hans tidigare chefsstrateg, sa nyligen att Trump skulle kandidera som president i valet 2024 om han förlorar i veckan.

”Det är inte slutet för Donald Trump”, sade Bannon.

Demokraterna är ett splittrat parti. Republikanerna, däremot, är än så länge Trumps parti. På sikt måste det kanske tvätta sin byk. Men det verkar vara långt kvar till självrannsakan. Även partiets påstått moderata framtidsnamn, som tidigare FN-ambassadören och guvernören Nikki Haley, är trogna Trump.

När Haley hoppade av Trumpregeringen trodde experter att hon skulle vårda sitt renommé på avstånd från Vita huset för att kunna göra comeback som republikansk presidentkandidat i valet 2024. Men i den här valrörelsen har Haley kampanjat för några av Republikanernas

mest Trumptrogna politiker och reducerat sig till en kugge i Trumps maskineri. En politisk kalkyl som bekräftar Trumps järngrepp om republikanska väljare.

En förlust för Trump skulle givetvis göra hans gräsrötter besvikna. Men de skulle ha kvar trumpismen som tröst, den ideologiska motståndsrörelsen. Får Donald Trump en hjärtattack, eller åtalas och fälls för ekonomisk brottslighet i någon av de brottsutredningar som pågår i New York, skulle sonen Donald Trump jr kunna förvalta faderns politiska projekt. Eller svärsonen Jared Kushner och hans hustru Ivanka Trump.

Joe Bidens utpekade arvtagare, favoritsonen Beau, dog i sviterna av hjärncancer 2015. Beaus yngre bror Hunter har en lång historia av alkohol- och drogmissbruk bakom sig som Republikanerna gjort ett nummer av under kulmen av valrörelsen. Hunter är Bidenkampanjens akilleshäl och svaga kort. Efter Joe står inga Biden på tur och knappast heller någon *Bidenism*, någon ideologisk folkrörelse som pekar ut en väg framåt för väljarna. Vägen tar slut med Joe.

Det är något skört över Joe Biden, hans ålder, spruckna röst och simmiga blick. Det bräckliga bidrar till känslan av ett ödesval. 95 miljoner amerikaner har redan gått och röstat eller skickat in en valsedel med post, en stor del av de 138 miljoner som sammantaget röstade i presidentvalet 2016. Det unikt stora förtidsröstandet gynnar sannolikt Demokraterna, vars väljare förtidsröstar i högre utsträckning än republikaner.

Men det speglar inte nödvändigtvis en djup entusiasm för Biden. Utan kanske snarare en skräck för vad Trump skulle hitta på om det blir mycket jämnt i valet. En rädsla för att Demokraterna inte skulle förmå försvara demokratin om Trump vägrar acceptera utgången. Det är vackert att folk röstar i sådana volymer men förberedelserna vittnar samtidigt om folkets bristande förtroende för de demokratiska institutionerna.

I Washington DC har affärer och institutioner redan börjat spika upp träskivor utanför sina skyltfönster, som om butiksägarna förberedde sig på en storm på valdagen. Mitt lokala bankkontor i den pittoreska stadsdelen Georgetown stänger tidigt på tisdag. Vänner som arbetar på Internationella valutafonden och Världsbanken, i stora kontorskomplex runt hörnet från Vita huset, har uppmanats att hålla sig borta från stadskärnan. Den fredliga överlämningen av presidentmakten känns fjärran. Så här kusligt ska det inte kännas på valdagen i en demokrati.

Det är lätt att bli cynisk när två vita fyrtiotalister slåss om makten. Under slutet av valrörelsen är det som om Donald Trump klippt banden till verkligheten. Han påstår att pandemin är på väg att ebba ut trots att dödstalen stiger över landet. ”Låt inte coronaviruset dominera era liv”, säger presidenten och kallar regeringens ledande expert på infektionssjukdomar, Anthony Fauci, för en ”idiot”.

Men det finns något lätt surrealistiskt över Joe Biden också. Under sommaren och hösten har Biden ibland framstått som en Forrest Gump för vår tid. En man som nästan av en slump lyckades knipa Demokraternas nominering och nu står inför den ödesmättade uppgiften att rädda Amerika från att förvandlas till en auktoritär bananrepublik i Trumps händer. Hur ska det gå för Biden? Även övertygade liberaler kan verka oroade över Bidens kapacitet när de kommer ut ur vallokalerna och har lagt sin röst – en äkta omsorg som gör valet ännu skakigare.

Men sannolikt underskattar vi Biden på grund av hans bräckliga framtoning. Hans övertag över Trump i opinionsmätningarna är betydande, större än Clintons 2016.

Evan Osnos, en 43-årig knivskarp Washingtonjournalist som just utgivit en biografi över Joe Biden, försäkrar att mannen är mer vital än han ser ut. Och mer än så: i Osnos bok framstår Biden som en politiker som gör misstag men som har förmågan att lära av dem. En fyrtiotalist som blivit mer ödmjuk med åren.

När Barack Obama frågade Biden om han ville bli hans vicepresident inför valet 2008 hade Biden aldrig tidigare arbetat för någon annan än sig själv, aldrig varit nummer två. Han frågade sin hustru Jill: hur ska jag hantera det? Hon svarade: ”Växa upp”.

Osnos pekar på andra tillfällen där Biden tvingats rannsaka sig själv. Som ordförande i senatens justitieutskott var Biden ansvarig för den ovärdiga behandlingen av Anita Hill, när hon vittnade om trakasserier från sin tidigare chef Clarence Thomas, blivande ledamot av Högsta domstolen. Biden försökte kompensera för sitt tillkortakommande genom att bidra till Violence against women act, ett lagpaket som skärpte straffen för kvinnomisshandel.

Joe Bidens politiska karriär är så lång att enskilda bedrifter kan verka betydelselösa i det stora hela. Men Bidens ansvarskänsla, hans politiska samvete, skiljer honom från Trump. Trump kandiderar som antipolitiker, oförstörd av fyra år i Washington. Men den väljargrupp som räddade Joe Biden i vårens primärval, afroamerikaner, vet hur försåtlig Trumps retorik är. USA:s äldre svarta, som föddes under segregationen, vet något om politik. De är realister och de röstade på Joe Biden.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se"

" Fakta. Vita huset
Vita huset byggdes i slutet av 1700-talet och USA:s andra president John Adams var den förste att utöva sin makt från byggnaden på 1600 Pennsylvania Avenue i Washington DC. Arkitekturen är inspirerad av Leinster House i Dublin, Irland, säte för det irländska parlamentet. I Vita huset finns 132 rum. "

"Så går det i natt – tre olika scenarier

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Nedräkningen är över – dags för valet som kallats det viktigaste i USA:s moderna historia. Från klockan ett i natt svensk tid börjar resultaten ticka in. När får vi veta hur det går? Klar seger för Biden

Det här scenariot bygger på att opinionsmätningarna visar rätt, till skillnad från 2016 då instituten missade stora mängder Trumpväljare i Mellanvästern.

Skulle mätningarna vara helt korrekta några dagar före valet – då handlar det om en jordskredsseger för den demokratiske utmanaren. Vinner han alla de delstater han ledde på måndagen så landar röstsiffrorna på 350–188 i elektorskollegiet till Joe Bidens fördel.

Men för att de stora tv-kanalerna ska utropa Biden till vinnare krävs att hans segermarginaler är stora i de avgörande vågmästardelstaterna. Så stora att sent inkomna röster – som ännu inte har räknats – inte kan förväntas förändra resultatet. Är det mycket jämnt så kommer medier och experter att vara försiktiga med att basunera ut ett resultat.

Ett tidigt tecken på att valet är på väg åt rätt håll ur Joe Bidens synvinkel får vi klockan 01.30 svensk tid, då vallokalerna stänger i North Carolina och Ohio, och en halvtimme senare när de stänger i Florida.

I dessa delstater har hundratusentals poströster redan kontrollerats, och mycket tyder på att vi kan få ett tillförlitligt resultat redan under natten.

Om Biden skulle vinna i dessa tre delstater står vägen till Vita huset öppen för honom. Han kan stå som vinnare utan att behöva vänta på den utdragna rösträkningen i jämna delstater i norr som Pennsylvania, Michigan och Wisconsin. Men för att en seger ska anses klar krävs också att motståndaren ger upp.

I vilket läge skulle Trump erkänna sig besegrad? Med tanke på vad han själv har sagt kan man tvivla på att han någonsin skulle göra det. Men om Joe Biden vinner tidiga och tydliga segrar i vågmästarstaterna i östra USA så kanske presidenten inte skulle se någon annan utväg.

Klar seger för Trump

Opinionsinstituten har visserligen förfinat sina metoder sedan 2016. Men kanske har de ändå fel, av andra skäl än den gången. Kanske är det så som Donald Trumps supportrar ibland säger – att de lägger på luren när opinionsmätarna ringer med sina frågor.

Eller så har presidenten lyckats med en aldrig tidigare skådad valspurt i Pennsylvania och några av de andra vågmästarstaterna.

Säg att Trump skulle börja kvällen med att kamma hem Ohio, North Carolina och Florida – som båda väntas ha någorlunda färdiga resultat tidigt. För att sedan visa överlägsna ledningar i stater som Pennsylvania, Michigan och Wisconsin, där räkningen kommer att ta längre tid. Med andra ord: Trump behåller de delstater han vann 2016 i östra USA. Han har då råd att tappa exempelvis Arizona i väster, men ändå stanna kvar som president.

Trump själv skulle sannolikt utropa sig som segrare redan på kvällen (natten svensk tid) om valet utvecklade sig så här. Men skulle Biden erkänna sig besegrad? Knappast så länge som räkningen av sent inkomna röster gav honom en möjlighet till en sen comeback.

Ur Trumps synvinkel krävs mycket stora marginaler i de nordliga vågmästarstaterna för att detta scenario ska fungera.

Oklart läge

Det oklara läget är i själva verket det mest sannolika efter årets presidentval. Alltså att USA vaknar upp på morgonen den 4 november utan att veta vem som blir landets nästa president.

Det stora antalet poströster gör detta scenario troligt. Risken är stor att det tar flera dagar, uppemot en vecka, att räkna rösterna i flera av de vågmästarstater som kan avgöra valet. Medan säkra republikanska och demokratiska delstater färgas röda respektive blå på tv-valvakorna, kommer flera stater i mitten att förbli grå. Ingen kandidat når över det magiska talet 270 i elektorskollegiet.

Här kommer fokus att hamna på en eller ett par delstater, säg Pennsylvania och Florida.

Kanske väntar nationen då tålmodigt på att rösterna ska räknas färdigt, för att sedan gratulera Biden eller Trump till segern. Eller så blir det mer stökigt, vilket många befarar.

Det kan komma anklagelser om fusk med poströster – ett budskap Trump har trummat in i månader – och risken finns att rösträkningen stoppas av lokala eller federala domstolar. Såväl Demokraterna som Republikanerna kommer att översvämma de icke avgjorda delstaterna

med sina advokater. Till sist kan valet hamna i Högsta domstolen precis som år 2000, då den avgjorde till George W Bushs fördel mot Al Gore.

Det finns också en stor risk för oroligheter under det maktvakuum som uppstår när ingen klar valvinnare finns. Trump har uppmuntrat våldsamma rörelser på yttersta högerkanten som stödjer honom. På vänsterkanten finns grupper som misstänker att Trump förbereder en statskupp och som är redo att försöka driva ut honom ur Vita huset. Vissa har varnat för något som liknar ett inbördeskrig i USA. Det är nog överdrivet, men att det blir lokala våldsutbrott går inte att utesluta.

Ingmar Nevéus "

" Kandidaterna stressar mellan delstater i jakt på de sista rösterna

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Kampen om den amerikanska presidentposten intensifierades när mindre än ett dygn återstod till valet. President Donald Trump och den tidigare vicepresidenten Joe Biden höll kampanjmöten i de delstater där valet kan avgöras. – För att vinna över viruset måste vi först vinna över Donald Trump. Han är viruset, sa Joe Biden.

På måndagen mötte de två presidentkandidaterna och deras vice-presidenter, Mike Pence och Kamala Harris, sina väljare i Pennsylvania, Wisconsin, Michigan, North Carolina, Ohio och Pennsylvania medan Barack Obama talade för Joe Biden i Georgia och Kamala Harris i Florida.

Men det var Pennsylvania som stod i fokus med Donald Trump, Mike Pence, Joe Biden och Kamala Harris på plats under dagen.

Donald Trump vann Pennsylvanias 20 elektorsröster vid presidentvalet 2016 med bara 44 000 röster till godo av de drygt 6 miljoner som lades. På måndagen ledde Biden i CNN:s opinionsmätning med 50 procent mot Trumps 44.

Donald Trump gav dock en annan bild när han talade i Scranton i Pennsylvania:

– De sa att ingen republikan kunde vinna Pennsylvania. Men jag vann och det var inte ens nära.

Kampanjmötena är så olika som de kan bli. Medan Donald Trump samlar tusentals högt skrikande anhängare tätt hopträngda och många gånger utan munskydd, framträder Joe Biden inför upp till 100 bilar med munskyddsförsedda anhängare som tutar i stället för att applådera.

Och han har varit hård i sin kritik mot Donald Trump och presidentens hantering av coronasmittan i USA:

– För att vinna över viruset måste vi först vinna över Donald Trump. Han är viruset, sa Biden i helgen.

Och Donald Trump har fortsatt att rikta in sig på att kritisera USA:s främste smittskyddsläkare Anthony Fauci. Under ett möte i Opa-Locka i Florida fick han folkmassan att skandera ”avskeda Fauci” i kör innan han själv konstaterade att han inte vill gå händelserna i förväg, och tillade: ”Vänta till efter valet.”

Förutom Pennsylvania, med 20 elektorsröster, är det Michigan, med 16 elektorsröster, som blivit fokus för Trump och Biden under helgen. Båda delstaterna anses stå och väga och skulle kunna avgöra utgången av valet. Donald Trump återvände till Michigan ännu en gång under måndagen.

Enligt opinionsmätningarna leder Joe Biden i Michigan, Florida, Wisconsin, Arizona och Pennsylvania medan Donald Trump leder i North Carolina. Men ledningen är inte stor för någon av kandidaterna.

Slutkampen om presidentposten har också tagit sig rent fysiska uttryck. I fredags omringades en av Joe Bidens kampanjbussar av bilar med amerikanska flaggor och fanor som gav Trump sitt stöd. Bidens medarbetare uppfattade situationen som så hotfull att de kontaktade polisen och händelsen undersöks nu av den federala polisen FBI. Donald Trump själv har förklarat det som hände med att hans anhängare försökte skydda bussen.

Under måndagen valde Joe Biden att med kort varsel hålla ett kampanjmöte i Cleveland i Ohio eftersom opinionsmätningarna nu visar att det är oerhört jämnt i delstaten och de 18 elektorsrösterna som står att vinna där kan komma att bli viktiga.

Ohio är också en av de delstater som inte kommer att kunna redovisa något slutresultat redan på valnatten. Den republikanske guvernören har tillåtit att de röster som är inlämnade i tid får räknas så sent som tio dagar efter den 3 november. Som i så många andra delstater är förtidsröstandet och poströstandet rekordstort och drygt 50 procent av dem i Ohio som har registrerat sig för att rösta har också redan gjort det.

Donald Trump hävdar att rösterna ska vara räknade på valdagen, trots att det är lagligt att räkna röster som kommit in senare till valmyndigheterna men som avlagts i tid av väljarna. Presidenten hotade natten mot måndagen svensk tid att ifrågasätta dessa röster:

– Vi ska ha ett resultat på kvällen den 3:e, det är så det har varit och det är så det ska vara. Jag tycker att det är hemskt när valsedlar kan samlas in efter att ett val är slut. I dagens värld med datorer borde det gå att få ett resultat samma kväll. Hela världen väntar på det.

– Så snart valet är avslutat går vi in med våra advokater, sa Trump. Också i Texas har redan inlämnade röster blivit en fråga för domstol. Republikanska aktivister försökte få 127 000 röster som avlagts vid en

drive-through-röstning ogiltigförklarade, men sent på måndagen svensk tid godkänd en domare att de fick räknas.

På måndagskvällen gick Bidenkampanjen ut och slog fast att ”under inga omständigheter kommer Donald Trump att tillåtas utropa sig som vinnare under valnatten”.

Coronasmittan har gjort att många väljare valt att rösta i förtid för att undvika långa och trånga köer på valdagen. På måndagen hade över 95 miljoner väljare gjort detta.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

"Vem gynnas av det rekordstora röstandet?

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Årets presidentval i USA slår alla rekord. Redan före valdagen hade över 95 miljoner amerikaner röstat. Det är mer än två tredjedelar av det totala antal som röstade i det förra valet 2016. DN:s utrikeskommentator Michael Winiarski svarar på tre frågor om det rekordhöga valdeltagandet.

1. Hur kommer det sig att valdeltagandet är så högt i år?
– Det handlar om ovanligt höga siffror. Enligt en del bedömningar kommer antalet röster i årets val att toppa 160 miljoner, att jämföra med 136 miljoner för fyra år sedan. Det skulle betyda att valdeltagandet till slut når upp till 67 procent av de röstberättigade. Att jämföra med de senaste fyra valen, då valdeltagandet stannat på mellan 58 och 61 procent.

Den viktigaste orsaken till det ökade engagemanget är den skarpa polariseringen i USA som tog fart under Obamas tid som president och förvärrades med Trump. Väljarna på båda sidor betraktar valet 2020 som det mest ödesmättade under deras livstid. Det handlar mer än någonsin tidigare om två helt motsatta visioner av Amerika.

2. Är det Biden eller Trump som vinner mest på det höga valdeltagandet?
– Det vet vi först någon gång efter den 3 november. I år finns inte så många osäkra väljare eller sådana som bestämmer sig i sista stund. 2016 bestämde sig många de sista dagarna före valet. Det gynnade ”anti-politikern” Donald Trump på bekostnad av Hillary Clinton, som

betraktades som en del av etablissemanget i Washington. Utrymmet för att vinna över någon från andra sidan är alltså begränsat detta år.

I det läget försöker båda kandidaterna att mobilisera soffliggarna bland sina partiers kärnväljare. Kampanjerna har haft skilda strategier. Biden har haft mer pengar, och dränkt etern med tv-reklam. Dock inte mycket till ”ground operation”, på grund av pandemin. Det har däremot Trump – som inte så bekymrad över covid-19 - bland annat i form av omfattande dörrknackning. Hans strategi har varit att i första hand få dem som stödde honom 2016 att ge sig iväg och rösta. Det är tänkt att kompensera för de mittenväljare och republikaner som vänt sig från Trump.

3. Vilka risker medför det höga valdeltagandet och den stora förhandsröstningen?
– Rösträkningen är föremål för en skarp politisk strid, där republikanerna försöker få många – förmodade demokratiska – röster ogiltigförklarade. I vissa vågmästarstater inleds räkningen före valdagen, så att de resultaten kommer bli färdiga tidigt. Men i Pennsylvania och Michigan inleds inte rösträkningen förrän vallokalerna stänger. Där kommer det att dröja innan alla poströster är räknade. Bidens kampanj befarar att Trump, om han ser ut att leda i ett tidigt skede, proklamerar seger redan på valnatten. Och att Trump sedan får domstolar att stoppa all rösträkning, trots att dessa röster avlagts i god tid före den 3 november.

Michael Winiarski "

"Karin Eriksson: Frågan från väljarna – kunde vi inte bättre?

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Butler. Stora skaror väntas vid vallokalerna när USA i dag ska utse den äldsta presidenten någonsin. Men det råder så lite entusiasm. I våra möten med väljarna återkommer en fråga: Kunde vi inte bättre?

Cathy har tagit på sig en halsduk med amerikanska flaggan för att täcka över näsa och mun. För andra gången i livet ska hon se en president i verkligheten. Vid det förra tillfället satt hon på sin pappas axlar och lyssnade på en ung demokrat som lovade medborgare i Pennsylvania att hans parti skulle utmana det rådande läget och uppröra mäktiga intressen. Han hette John F Kennedy och han var den yngste presidenten i USA genom tiderna.

Nu ska amerikanska folket utse den äldste: Donald Trump, som fyllt 74, eller Joe Biden, som blir 78 om några veckor. Den ene är en fastighetsmagnat som lovade rensa upp träsket i Washington DC och sedan fyllde maktens korridorer med sina egna släktingar. Den andre är en politisk veteran som haft nästan ett halvsekel på sig att förändra USA som senator och vicepresident. Båda säger att motståndaren är extrem och att landet måste återgå till det normala. Under valrörelsens final har båda också kampanjat intensivt i den viktiga vågmästarstaten Pennsylvania. Det som händer här kan avgöra det amerikanska valet. Cathy är funktionär på ett Trumpmöte i Butler, norr om Pittsburgh.

Ingen av oss hade blivit förvånad om hon hade brustit ut i en lovsång till presidenten. Det gör hon inte. Hon säger att Trump har sagt förfärliga saker. Hon berättar också att hon egentligen är registrerad demokrat och medlem i facket. Men hon står inte ut med partiets alternativ i valet 2020. Joe Biden kan inte få hennes röst.

Det är svårt att tolka ansiktsuttryck bakom masker och munskydd, men jag tycker att jag känner igen något i Cathys ögon. Jag har mött många liknande blickar under min rundresa i USA de senaste fem veckorna. Människor utstrålar vänlighet, men inte glädje. Engagemang men inte entusiasm. De ställer en och samma fråga, mest till sig själva: Kunde vi inte bättre än så här?

Om opinionsmätningarna har rätt, kommer Donald Trumps helikoptertur till Butler att vara förgäves. Då tar Joe Biden hem segern i Pennsylvania med god marginal. Över 2,3 miljoner väljare i delstaten har förtidsröstat, och det är en tiodubbling mot 2016.

Undersökningarna säger också att fler väljare i USA är säkra på sin sak än vid förra valet, och att partierna står mer eniga. Därför borde min rapport från valrörelsen handla om polarisering och mobilisering, och hur båda lägren kämpar hårt, med hög energi, in i det sista. Men jag tror inte att mätningarna och statistiken berättar hela sanningen om presidentvalet 2020.

Mina kollegor och jag har mött många ledsna och tveksamma väljare den här hösten i USA. Det är inte människor som känner avsmak inför det politiska systemet eller likgiltighet inför demokratin – tvärtom, det är medborgare som ser det som en plikt att gå och rösta. Men de har svårt för de valmöjligheter som står till buds.

Kunde vi inte bättre, suckar Gloria i Los Angeles. Som så många i den folkrika delstaten i Kalifornien är hon övertygad demokrat. Men hon hoppades på riktig förändring med vänstermannen Bernie Sanders. I stället fick hon Joe Biden och hans vicepresidentkandidat Kamala Harris. Hon ogillar båda skarpt, och tycker att de skriver om historien, när de försöker framstå som progressiva.

Kunde vi inte bättre, undrar David i San Francisco, som har svårt acceptera att Demokraternas toppkandidater är två personer som arbetat för hårdare tag i rättsväsendet, efter en sommar som präglats av protester mot rasism och polisbrutalitet.

Kunde vi inte bättre, säger unga klimataktivister, förortskvinnor, storstadsbor och landsbygdsväljare. Medborgare i röda republikanska delstater likaväl som i demokratiskt blå.

På Trumps valmöte i Butler visas en särskild halloweenfilm, där en person utklädd till Joe Biden försöker lägga beslag på barnens sötsaker. Så slits masken av: Bakom den finns en kvinna med ett munskydd med texten ”Kamala”. Hon roffar åt sig varenda godisbit.

Låt er inte bli lurade, lyder budskapet. Då jublar åhörarna, i ett eko av den fräna kampanjen mot Hillary Clinton för fyra år sedan. Annars blir mötet faktiskt lite avslaget, trots att presidenten gjort en elegant sorti i helikoptern lagom till solnedgången. Talkörerna är ljudligare i början än på slutet. Donald Trump håller långa utläggningar om allt som han har åstadkommit och om energin och industrin i Pennsylvania. Han säger några elakheter, men inget som får fäste. Intrycket blir att han är medveten om tv-kamerorna och riskerna om han spårar ur.

Det sägs ibland att presidentvalet 2020 i praktiken är en folkomröstning om den sittande presidenten. Kanske är det rätt och fel på samma gång. Rätt för att Donald Trump har dominerat den politiska scenen i den här valrörelsen, precis som under de senaste fem åren av amerikansk politik. Fel, för att det ger intrycket att väljarna bara tar ställning till personen och Twitterkontot.

I mina samtal med Trumpanhängare under valrörelsen 2020 är det snarare regel än undantag att folk formulerar sig som Cathy, och beklagar hur presidenten uttrycker sig i sociala medier. Hårdnackade republikaner som David från Louisiana eller Mike från Minnesota säger att Trump är sin egen värsta fiende. De röstar på politiken och resultaten, den nya högern, med dess starka inslag av nationalism och protektionism.

Däremot stöter vi på en hel del demokratiska väljare som bara pratar om hur de vill slippa Donald Trump. Vi möter kampanjarbetare som snarast låter lite tillkämpade när de ska uttrycka stöd för Joe Biden. Pandemin gör det egentligen omöjligt att bedöma trycket i hans valrörelse.

Vändningen för Biden i primärvalet kom på supertisdagen i början av mars. Bara någon dag senare lade sig droppsmittan som en våt filt över hela valarbetet, och han fick åka hem till källaren i Wilmington, Delaware. I valrörelsens slutskede har han satsat på drive in-arrangemang där anhängarna får stanna i bilarna. Det är klart att det har bidragit till den lite avslagna känslan i valrörelsen.

Fast kanske var de dystra stämningarna oundvikliga, efter de senaste årens hårda polarisering. Erfarna politiska experter och forskare vittnar om en unikt mörk valrörelse. Frank Luntz, som är politisk konsult för Republikanerna, säger till Washington Post att han aldrig har sett något liknande – att vanligt folk uppfattar att de befinner sig vid avgrunden, och att en seger för fel kandidat skulle leda till personlig konkurs eller jordens undergång. Historikern Peter Stearns från George Mason university konstaterar i samma reportage att de båda sidorna har kommit att betrakta varandra som något mer än politiska fiender – snarare som ondskan själv.

Under tidigare perioder av osäkerhet har amerikanerna fokuserat på det yttre hotet – som det kalla kriget mot Sovjetunionen fram till murens fall 1989, eller oron i Mellanöstern efter terrorattackerna den 11 september 2001. Men debatten 2020 handlar om hotet inifrån – från vänsteraktivisterna i Demokraterna som vill ha socialism i ekonomin och laglöshet på gatorna eller från de hårdföra högerpopulisterna i Republikanerna som är på väg mot en totalitär diktatur.

Negativa kampanjer kan avskräcka väljarna, men den här gången tycks polariseringen alltså bidra till mobiliseringen. Väljarna uppfattar att viktiga värden står på spel. Och om det är något som förenar amerikaner i november 2020, så är det den starka känslan av att de är splittrade och hotade. De går till vallokalen, men inte för att vinna en seger, utan för att minimera en förlust.

Valmötet i Butler avslutas med Donald Trumps sorti längs en lång gång tillbaka till helikoptern. Han vinkar till höger och vänster, men han vänder sig inte om, innan han går ned från scenen. Den svarta ryggtavlan försvinner i mörkret. Då har folk redan börjat gå därifrån.

Karin Eriksson "

"Vad händer om presidenten inte kan sköta sitt jobb?

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Vad händer om segraren i det amerikanska presidentvalet skulle visa sig oförmögen att sköta sitt jobb? Den frågan har hittills aldrig behövt besvaras. Men med två presidentkandidater som är både ålderstigna och påstått mentalt bräckliga kan saken bli aktuell.

Det är ingen nyhet att vissa av Donald Trumps yviga och svårdechiffrerade uttalanden fått hans belackare att ifrågasätta hans mentala status. Presidentens fysiska hälsa har ju också varit omstridd sedan han för en månad sedan smittades med covid-19 och togs in på sjukhus.

Men även Trumps rival Joe Biden har ju skröpligheter som obönhörligt utnyttjas av motståndaren. Det handlar dels om Bidens aktningsvärda ålder – han fyller snart 78 – dels om hans ovana att glömma eller blanda ihop namn. Trumplägret framställer gärna Joe Biden som närmast senil.

De här omständigheterna har gjort att en hittills ganska förbisedd passus i den amerikanska grundlagen fått utrymme i årets valrörelse.

Det handlar om det tjugofemte författningstillägget, som reglerar vad som händer då en president uppvisar oförmåga att utöva sitt ämbete (”inability to discharge the powers and duties”, står det ordagrant i lagtexten). I praktiken handlar det om presidentens mentala tillstånd.

Tillägget arbetades fram efter mordet på John F Kennedy 1963, då det upptäcktes att författarna av den ursprungliga konstitutionen lämnat en lucka i lagtexten. Att vicepresidenten – i det här fallet Lyndon B Johnson – skulle ta över vid presidentens död var ju glasklart.

Men om Kennedy i stället överlevt Lee Harvey Oswalds kulor och hamnat i okontaktbar koma, hade det inte funnits någon författningsmässigt oantastlig procedur att överföra makten. Därför detta tillägg i lagtexten, som adderades till konstitutionen i februari 1967.

Enligt paragraf fyra i det tjugofemte författningstillägget kan vicepresidenten rekommendera att presidenten avsätts, om han eller hon skulle visa sig vara oförmögen att sköta sitt jobb. En förutsättning är att en majoritet av regeringen ställer sig bakom förslaget.

Om presidenten trots detta skulle klamra sig fast i Ovala rummet, eller är andligt oförmögen att följa uppmaningen, kan entledigandet genomföras ändå. Men då måste ärendet först gå till omröstning i kongressen, där det behövs två tredjedels majoritet.

Att vicepresidenten tagit över när presidenten har avlidit har ju hänt vid ett antal tillfällen i USA:s historia. Men det har hittills aldrig inträffat att en livs levande president visat sig oförmögen att regera.

Enligt Jeffrey Rosen, en av USA:s ledande författningsexperter, var det snubblande nära att det tjugofemte författningstillägget kom att tillämpas under Ronald Reagans sista år som president (han regerade mellan 1981 och 1989). När Reagan i februari 1987 utnämnde Howard Baker till ny stabschef, blev denne varnad av tidigare medarbetare att Reagan visat tydlig oförmåga att sköta sina sysslor. Presidenten var

passiv, deltog inte i det dagliga arbetet och tillbringade mesta tiden med att titta på gamla Hollywoodfilmer i sitt residens.

Detta kan i efterhand tolkas som tidiga tecken på den demenssjukdom som Reagan drabbades av och som han diagnosticerades med år 1994. Men vid Bakers första stabsmöte med Ronald Reagan var presidenten uppmuntrad av åsynen av nykomlingarna och synnerligen alert.

Den gången kom ett eventuellt maktöverlämnande av sig, berättar Jeffrey Rosen i en diger artikel i tidskriften The Atlantic. Den skrevs i samband med en debatt som fördes för tre år sedan i USA och som i grund och botten handlade om huruvida Donald Trumps bisarra uttalanden var ett tecken på att han höll på att förlora förståndet.

Sedan dess verkar det som om publiken och pressen i någon mån vant sig vid Trumps besynnerliga retorik. Ändå blev frågan om författningens tjugofemte tillägg aktuell när presidenten drabbades av covid-19.

Dagarna efter Trumps insjuknande den 2 oktober meddelade representanthusets talman, demokraten Nancy Pelosi, att hon ville skapa en kommitté som ”säkrar ett effektivt och oavbrutet ledarskap” i enlighet med det tjugofemte författningstillägget.

Men i praktiken är det i princip omöjligt för Pelosi att få igenom ett sådant lagförslag, och hennes initiativ betraktas snarare som en del av presidentvalkampanjen än som omsorg om successionsordningen. President Trump kommenterade förslaget i ett Twittermeddelande som ännu ett utspel av ”Tokiga Nancy”.

Erik Ohlsson "

"Det här vill Biden och Trump göra om de vinner valet

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Sakpolitiken har hamnat i skymundan i ett presidentval som i hög grad är en folkomröstning om Donald Trump. Coronakrisen bidrar ytterligare till att många sakområden fått lite uppmärksamhet. Men de politiska skillnaderna mellan Joe Biden och Donald Trump är stora. Det handlar både om vad de vill göra, och vad de prioriterar.

Joe Biden
Demokraternas presidentkandidat Joe Biden har lovat att återföra USA till ett mer normalt läge – med större förutsägbarhet och intresse för internationellt samarbete. Pandemin har tvingat honom att anpassa sitt budskap. I ett USA där samhällsklyftorna är rekordstora går Joe Biden till val med ett program som vill värna alla amerikaner.

1. Hälso- och sjukvården
Pandemin har tydliggjort bristerna i USA:s sjukförsäkringssystem. Affordable Care Act, ”Obamacare”, kan rivas upp av Högsta domstolen en vecka efter valet, ett hot Demokraterna använt för att mobilisera väljare. Biden vill satsa 750 miljarder dollar över tio år på att utveckla Obamacare, bland annat med ett minskat beroende av privata sjukförsäkringsbolag.

Han vill också se ökade bidrag till delstaterna till exempel i form av arbetslöshetsunderstöd, för att hantera pandemins effekter.

2. Ekonomin
Med Biden vid rodret är det slut med skattesänkningar för företag och rika. Joe Biden vill höja skatterna, främst för personer med årsinkomster över 400 000 dollar, och höja skatten på kapitalvinster.

Han vill satsa på jobb inom förnybara sektorer, och vill att den federala staten lägger 700 miljoner dollar på köp av USA-tillverkade produkter och på industriell forskning.

Han vill ha en lagstadgad höjning av minimilönen till 15 dollar i timmen, från dagens 7,25, och minska skattebördan för låginkomsttagare.

3. Rasdiskriminering
Biden har under protesterna mot polisvåld varit försiktig med att trappa upp kritiken mot polisen. Han föreslår i stället satsningar som ska motverka rasdiskriminering; och vill ha en ordentlig reform av kriminalpolitiken och är motståndare till dödsstraffet. Biden stödde Bill Clintons hårda reform 1994, som blev ett erkänt misslyckande; något Biden också medgett.

Han vill utreda varför svarta drabbas hårdare av covid-19, och föreslår lagar som gör det lättare att stämma företag som rasdiskriminerar på arbetsmarknaden. Han vill även tillsätta en utredning för att titta på hur ett system för ersättningar till slavättlingar skulle kunna se ut.

4. Klimatet
Biden vill återställa den linje Barack Obama inledde, med en mer offensiv klimatpolitik. USA ska vara en del av Parisavtalet, och försöka minska beroendet av fossila bränslen.

Han vill satsa 2 000 miljarder dollar på åtgärder för att minska koldioxidutsläppen, med målet att ha en helt ren elförsörjning 2035. Det ska ske med gröna investeringar i infrastruktur, satsningar på förnybar energi och klimatsmarta hem.

Demokraternas progressiva falang hade gärna sett mer, men Biden balanserar med mittenväljare i områden som är beroende av arbeten inom till exempel fossila bränslen, och den nuvarande klimatplanen är mer ambitiös än Bidens ursprungliga.

5. USA:s roll på världsscenen
Joe Biden profilerar sig som en helt annan typ än Trump – och betonar att han vill återställa förtroendet för USA. Han är internationellt inriktad, och vill att USA ska delta i internationella organisationer och samarbeten, och vill stärka Nato. Han vill ha ett smalare fokus i Mellanöstern, med arbete mot terrorism i samarbete med lokala partners, och vill ta hem merparten av trupperna i Afghanistan.

Han har varnat Kina, Ryssland och Iran för att länder som lägger sig i det amerikanska valet ska mötas av hårda motåtgärder.

Med Biden i Vita huset kommer USA att vara mer engagerat i omvärlden, men det är också sannolikt att hans uppmärksamhet främst riktas inåt – utmaningarna är stora på hemmaplan.

Donald Trump
America first" var Donald Trumps ledord 2016. Inför valet 2020 tog Republikanerna aldrig fram någon ny valplattform: man utgår från den som antogs sist. Donald Trumps planer för de kommande fyra åren kan ses i ljuset av vad han hittills har åstadkommit.

1. Ekonomin
Ända fram till pandemin har USA:s ekonomi gått bra, med låg arbetslöshet, tillväxt och stark börsutveckling. Trump har genomfört en av de största skattesänkningarna på decennier; bland annat en

sänkning av företagsskatten från 35 till 21 procent. Det har gett många amerikaner mer i plånboken, men även bidragit till att öka USA:s budgetunderskott.

Han har uttalat sig positivt om en lagstadgad föräldraförsäkring. Utlovade infrastruktursatsningar har inte blivit av än och tillverkningsindustrin är inte tillbaka.

Ekonomiska hänsyn tycks ligga bakom en stor del av Trumps strategi för pandemin. Han har månat om att öppna landet så snart som möjligt och hotat med att hålla inne bidrag till skolor som inte öppnar Trump litar på att ett vaccin ska stoppa smittan i USA.

2. Lag och ordning
Protesterna mot polisvåld mot svarta har aktualiserat en debatt om lag och ordning. Trump har svarat med hårda tag mot demonstranter, och har varit öppen för att använda militären. Han utlovar mer resurser till polisen, och vill ha en polisreform som begränsar polisens rätt att ta stryptag. Kongressen har under Trump reformerat kriminalpolitiken, med stöd av båda partierna. Det handlar till exempel om att släppa ut de som dömts till långa fängelsestraff för mindre grova brott.

3. Avregleringar
Trumpadministrationen har genomfört hundratals avregleringar på en rad områden, där miljö och klimat hör till det viktigaste. Känsliga naturområden har öppnats för exploatering och utvinning av naturresurser; gränsvärden har sänkts och regelverk har lättats upp. Även inom arbetsmarknad, finans, sjukvård, jordbruk och utbildning har olika typer av avregleringar genomförts.

Avsikten är att underlätta för företag och näringsliv att verka, utan tillbakahållande regler.

4. Immigrationen
Den utlovade muren längs USA:s södra gräns är inte färdig, men över 40 mil har byggts – huvudsakligen handlar det dock om ersättning och kompletteringar av befintliga barriärer. De senaste fyra åren har invandringen till USA minskat, till följd av ökade kontroller och en hårdnande attityd mot invandrare, som bland annat inkluderar familjeseparationer vid gränsen. Asylsökande från Centralamerika tvingas ofta inleda en ansökan i läger utanför USA.

Införde ett inresestopp för personer från vissa huvudsakligen muslimska länder, ett beslut som godkändes av domstol efter att ha omarbetats.

5. USA, först och främst
Trump har markerat hårt mot Kina, som han hävdar inte bara har smittat världen med coronaviruset, utan också ”rånar” USA inom marknader för tillverkning och konsumtion.

Utöver ett handelskrig mot Kina och införande av tullar, har Trump omförhandlat det nordamerikanska handelsavtalet Nafta.

Så snart han tillträtt inledde Trump processer för att dra USA ur kärnenergiavtalet med Iran, och ur Parisavtalet. USA har lämnat världshälsoorganisationen WHO, och Trump hotar med att lämna försvarsalliansen Nato. Det betyder inte att USA ska tappa i styrka: under Trump har försvarsutgifterna ökat kraftigt.

Samma linje, där USA inte är intresserat av multilateralt samarbete, fortsätter sannolikt om Trump vinner en ny mandatperiod.

Sanna Torén Björling "

”Otydligt resultat kan skaka om marknaden”

DN TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Ett otydligt resultat i USA-valet kan skaka om på börsmarknaden. Men trots det är det coronaviruset som fortsätter prägla marknaderna. Det menar tre experter som DN pratat med inför tisdagens val. – Viruset har direkt påverkan på bolagens försäljning och hela ekonomins tillväxt, säger Johanna Kull, sparekonom på Avanza.

I dag går USA till val och nu undrar många hur börsmarknaden kommer att påverkas av resultatet. Vilka konsekvenser kan man räkna med? Vilken utgång är bäst för börsmarknaden?

DN har pratat med tre experter om hur de spår den kommande börsutvecklingen. De är eniga om en sak: oavsett vem som vinner valet kommer pandemin fortsätta att styra marknaden en lång tid framöver.

Enligt Johanna Kull, sparekonom på Avanza, kommer pandemin att ha större påverkan på börsens framtid än vad USA-valet har.

– Jag tror att coronavirusets ekonomiska konsekvenser påverkar mer just nu, det har en direkt påverkan på bolagens försäljning och hela ekonomins tillväxt, säger Johanna Kull.

Samtidigt tror hon att ett otydligt valresultat, där beskedet om vem som blir president dröjer, skulle kunna skaka om börsen.

– Det sämsta resultatet för utfallet på börsen skulle vara ett otydligt resultat. Marknaden avskyr osäkerhet, och skulle vi vakna upp på onsdag med beskedet att det är svårt att utse en president kan det bli turbulent, säger Johanna Kull.

Skulle resultatet i stället bli tydligt kan det innebära ett stabilare börsläge. För oavsett vem som vinner, så kommer inte ekonomin att förändras över en natt, menar Johanna Kull.

Frida Bratt, sparekonom på Nordnet, spekulerar i samma banor.
– Den ökade virusspridningen har präglat börsen den senaste veckan, det har varit väldigt nervöst. Det är mycket som snurrar just nu, och coronaviruset är det som överskuggar allt, säger hon.

Tidigare i höstas meddelade Donald Trump att förhandlingarna om ett stimulanspaket, som är tänkt att hjälpa USA:s ekonomi efter pandemin, avbryts och återupptas efter presidentvalet. Frida Bratt säger att ett otydligt valresultat kan göra att förhandlingarna om krispaketet dröjer ännu längre.

Det kan i sin tur leda till en skakig börskurs.

– Det viktigaste är att det blir en tydlig vinnare så man kan få igenom ett tydligt stimulanspaket. Men det finns risk att valresultatet dröjer i flera dagar eller veckor, vilket skulle kunna ställa till det på börsen, säger Frida Bratt.

Ett tydligt resultat i valet, skulle spegla sig på börsen, tror Frida Bratt. För trots att Donald Trumps politik – med bland annat sänkta skatter – är börsvänlig, så har marknaden förberett sig för att det eventuellt kan bli Joe Biden som vinner valet, menar hon.

– Jag tror att marknaden hunnit vänja sig vid tanken på att det kan bli ett presidentskifte, vilket gör att det inte behöver bli den negativa reaktion som man kanske tänkte sig först, säger Frida Bratt.

Även Robert Bergqvist, chefsekonom på SEB, anser att det är rimligt att tro att valet i sig inte kommer ha någon större påverkan på börsen.
– Jag får intrycket att marknaden har en förväntan på att Joe Biden ska vinna. Om det blir så kanske man inte ska förvänta sig några direkta reaktioner på börsen, säger Robert Bergqvist.

Han menar också att det är av största vikt att USA snabbt får fram ett corona-stödpaket, men att den möjligheten minskar om det blir ett oklart resultat.

– Just nu är det enormt viktigt att beslutsmaskineriet är välsmort och i gång, för att kunna hantera covid-19, säger han.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se "

Presidentvalet i USA. Valdagen.

"Ett slutgiltigt valresultat kan ligga flera dagar bort

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Segern i Florida visar att Donald Trump har gjort en stark valspurt – och ger honom en möjlig väg till återval. Men valrysaren i USA är långtifrån över. Dramatiken kan fortsätta i flera dagar, och ovissheten öppnar för konflikter kring valresultatet.

Årets presidentval är inte som andra. Med 100 miljoner förtidsröster, och olika regler för när de ska räknas i olika delstater, var det ingen överraskning att valdagens kväll skulle sluta i ovisshet.

Vid midnatt på den amerikanska östkusten tydde mycket på att sent inkomna röster kan bli avgörande för valutgången. Inte minst i de nordliga delstater som Trump överraskande vann 2016: Michigan, Wisconsin och Pennsylvania.

Här, liksom på andra håll, är valet inte på långt när avgjort.

Mardrömsscenariot är att allt kokar ner till rösträkningen i Pennsylvania som kan pågå hela denna vecka, och som redan är omstridd. Alla vet att de sent räknade rösterna här kommer att gynna Biden – en färsk undersökning från Times/Siena visar att 80 procent av dem som har poströstat i delstaten är demokrater.

Detta öppnar för utdragna strider i domstolar där Republikanerna försöker stoppa räkningen medan Demokraterna vill att den ska fortsätta.

Det finns också en reell risk för oroligheter och våldsutbrott.

Brända av sina misstag i tidigare val var de stora tv-bolagen denna gång ytterst försiktiga med att utropa vare sig Trump eller Biden till vinnare – utom i de ”säkra” delstater som alla visste att de skulle vinna, som demokratiska New York och det republikanska bältet som sträcker sig från Louisiana i söder till North Dakota i norr.

En slutsats kan man ändå dra av de preliminära resultat som tickade in fram till tidig morgon svensk tid: President Trump har ännu en gång gjort ett bättre val än vad opinionsinstituten hade förutspått.

Åtminstone i delstater i sydöstra USA.

Florida, med 29 elektorsröster, var först bland de viktiga vågmästarstaterna att visa en tydlig tendens. Och här, där Biden haft en knapp men tydlig ledning i mätningarna, lyckades Trump vinna med knapp marginal.

Latinoväljare i storstaden Miami kan ha varit avgörande till presidentens fördel.

Är Trumps framgång i Florida en trend som kommer att upprepas i andra delstater? Är den ett tecken på systematiska fel i opinionsmätningarna, som när instituten missade vita Trumpväljare ut arbetarklassen 2016?

Det vet vi inte än.

Men även i Georgia och North Carolina – båda utpekade som vågmästare – tydde tidiga siffror på att presidenten inte släpper delstater som han vann för fyra år sedan.

I Ohio, en tung industristat med 18 elektorsröster, fick Biden som väntat en tidig ledning. Men detta var väntat eftersom poströster räknas först här. Allt eftersom valdagens röster kom in knappade Trump in för att sedan utropas till segrare av flera tv-bolag vid klockan 6 svensk tid.

Trots troliga framgångar för Trump har Biden flera vägar öppna till seger. Den mest uppenbara är att han återtar de tre delstaterna som avgjorde till Trumps fördel 2016: Michigan, Wisconsin och Pennsylvania.

Men här lär resultatet som sagt dröja en eller flera dagar, medan en majoritet av de sent inkomna rösterna kommer att gå till Biden. Frågan är bara om det räcker – och om rösträkningen får fortsätta.

Biden har också råd att förlora Pennsylvania om han vinner ett distrikt i Nebraska (en delstat där elektorerna kan delas mellan kandidaterna) och samtidigt ”stjäl” Arizona från Republikanerna. Här vann Trump tydligt för fyra år sedan, men tidiga siffror ser bra ut för Biden.

Det finns också en inte oväsentlig risk att valet slutar oavgjort. Detta händer till exempel om Trump försvarar segrarna från 2016, förutom delstaterna Wisconsin, Michigan och Arizona. Då blir siffrorna 269–269 i elektorskollegiet.
I så fall avgörs i USA:s representanthus i en specialomröstning, något som bara har skett en gång tidigare, år 1824.

Ingmar Nevéus "

"Postverket: Vi kommer inte leta efter valsedlar

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Enligt ett federalt domslut på tisdagen ska det amerikanska postverket USPS söka igenom sina lokaler för att hitta valsedlar som ännu inte registrerats. Men till det säger USPS nej, och hänvisar till att det rubbar schemat för postinspektörerna. Utvecklingen kan spela en roll i resultatet i vissa vågmästarstater – och hårda diskussioner väntas under onsdagen.

Det är Emmet G Sullivan, distriktsdomare i Washington DC, som på tisdagen beordrade det amerikanska postverket att söka igenom postcentraler i bland annat Pennsylvania, Florida och Wisconsin.

USPS rapporterade under tisdagen att fler än 300 000 valsedlar över hela landet hade kommit in men inte skickats vidare till valmyndigheter för räkning, rapporterar Washington Post.

Utvecklingen ska ses i ljuset av att hela 28 delstater inte accepterar poströstsedlar som kommer in efter valdagens slut. Många delstater, bland andra Michigan, Wisconsin, Georgia, Florida, New Hampshire, Arizona och Maine, kräver att alla poströster ska ha registrerats före midnatt på valdagen för att räknas.

Medborgarrättsrörelsen NAACP, rapporterar Reuters, oroas över att en fördröjning i postleveranser kan leda till att vissa av rösterna ogiltigförklaras.

USPS svarade senare under tisdagen att man inte kommer att kunna efterleva den federala ordern, med hänvisning till att det skulle rubba postinspektörernas schema för resten av dagen.

Sullivan, rapporterar Washington Post, säger att USPS på onsdagen kan vänta sig en ”diskussion kring den uppenbara bristen på följsamhet”.

Under sommaren kritiserades USPS hårt efter rapporter om personalnedskärningar och anmärkningsvärda beslut om att plocka ner postlådor mitt i en period med omfattande poströstning.

Postverkets nytillträdde generaldirektör Louis DeJoy, som var en stor bidragsgivare till Trumps återvalskampanj, var enligt New York Times drivande i nedskärningarna.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

" Donald Trump överraskar USA:s liberaler – igen

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Analys
Washington. Donald Trump presterade bättre i nattens val än vad många bedömare förutspått. Det är inte säkert att det räcker för att behålla Vita huset. Ett slutgiltigt resultat kan dröja flera dygn. En utdragen rysare för det amerikanska folket, skriver DN:s USA-korrespondent Björn af Kleen.

Presidentvalet 2020 är långt ifrån över. Men drömmen om en jordskredsseger för Demokraten Joe Biden tycks åtminstone tillfälligt över. När detta skrivs vid midnatt i Washington DC är många republikaner på gott humör samtidigt som demokrater biter på naglarna.

Donald Trump tog hem en seger i vågmästarstaten Florida. Delvis beror det på utgången i Miami, USA:s sjunde största stad, där en stor befolkning av exilkubaner fattat tycke för den sittande presidenten. Det bryter ett mönster. Över hela USA dominerar Demokraterna i storstadsområden. Men det kosmopolitiska Miami rymmer alltså ett mångkulturellt Trumpfäste.

Av preliminära siffror från Florida att döma kan Trump prestera bättre i Florida i årets val än för fyra år sedan. Det faktum att en latinamerikansk befolkning kan avgöra en vågmästarstat till Trumps fördel vänder upp och ned på vissa grundläggande föreställningar om amerikansk politik.

Den konservativa debattören Andrew Sullivan skriver att en vinst för Trump i Miami är ett bakslag för den amerikanska vänsterns identitetspolitik. ”Om Trump vinner på grund av latinoväljare slår det mot kärnan i en hel världsåskådning”, skriver Sullivan på Twitter.

Demokraterna hade drömt om att vinna folkrika delstater i Södern, inte minst Texas, en historiskt sett konservativ bastion som blivit mer liberal i takt med tillväxten i stora städer som Houston och Austin, starkt präglade av invandring från Latinamerika och unga progressiva väljare. Det slutgiltiga resultatet i Texas dröjer. Men det är inte säkert att Biden lockat tillräckligt med väljare i delstatens urbana distrikt för att vända Texas som helhet.

Joe Biden tycks ha gjort ett bättre val i Arizona, en sydstat längre västerut, där Demokraterna överlag dominerar. I de stora förstäderna runt miljonstaden Phoenix tyder preliminära siffror på att Biden knipit väljare från Trump. Den sittande presidenten vann Arizona 2016.

Den stora nyheten, en veritabel chock för miljontals liberala storstadsväljare, är att resultatet ännu en gång tycks kunna bli mycket jämnt. Pandemin tycks inte sabotera för Trump till den grad som många hade trott.

I åtskilliga valdistrikt där tusentals människor dött till följd av covid-19 tycks Trump prestera bättre i årets val än 2016. En signal om att konservativa väljare inte betraktar Trump som skyldig till vanskötsel av pandemin, trots att 230 000 amerikaner dött i sviterna av covid-19 under hans presidentskap.

Många liberala kommentatorer var ännu en gång tagna på sängen. Edward Luce på Financial Times kallar de preliminära siffrorna för ”bortom surrealistiska”. För den amerikanska intelligentian handlar valet om framtiden för USA som demokrati och Amerikas anseende i världen. Att utgången blir extremt jämn, trots att så enormt mycket står på spel, är nästan omöjligt att ta in för den amerikanska kust-befolkningen.

Under kvällen kom uppgifter om jubel inifrån Vita huset där president Trump befinner sig. Ingen av kandidaterna har ännu utropat sig själv till vinnare. Men flera ledande Trumprådgivare tror att presidenten kan segra. Andra bedömare, som den politiska reportern Ryan Lizza, menar att matematiken kan sluta i oavgjort.

Men det är också viktigt att understryka att miljontals röster återstår att räkna. I vågmästarstaten Pennsylvania har man ännu inte räknat 2,2 miljoner valsedlar som inkommit per post, enligt en uppgift. Det gör det preliminära valresultatet, och förutsägelserna, mycket bedrägliga.

”Keep calm”, skriver Stacey Abrams, en rösträttsaktivist och kongresspolitiker i Georgia. ”Var tålmodiga. Lät lokala valförrättare utföra sina jobb. Vad som räknas är inte hastigheten, utan att varje giltig röst räknas. Amerikaner gjorde sitt val i rekordstora volymer, och deras röster måste räknas.”

En presidentkandidat måste uppnå 270 elektorer för att vinna Vita huset. Vid midnatt amerikansk tid hade Joe Biden 205 och Trump 114, enligt CNN:s uppskattningar. Men Bidenlägret hade hoppats att försprånget skulle vara ännu större vid den tidpunkten.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

"Jubel i Florida över vad som ser ut som en seger för Trump

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Palm Beach. På Republikanernas valvaka i Palm Beach i södra Florida gick stämningen uppåt minut för minut i takt med att Donald Trumps röstsiffror steg. Och klockan 21.05 lokal tid meddelade en talare: ”Mina damer och herrar, jag kan enligt mina källor säga att Florida har vunnits av Donald Trump!” Men siffrorna var på onsdagsmorgonen ännu inte bekräftade. Fox News var vid sextiden det enda större mediebolaget som utropat Trump till segrare.

Hela salen på Hilton Hotel i Palm Beach börjar hoppa och dansa. Och i högtalarna vreds ljudet upp till Village Peoples slagdänga ”YMCA”. Siffrorna – en ledning på omkring 52 procent för Trump mot 48 för Biden – hade inte bekräftats officiellt i några nyhetsmedier i skrivande stund, men om det visar sig att Trump vinner i Florida är han närmare ett återval som USA:s president.

Den som vinner Florida har stor chans att ta hem presidentposten. Det gäller såväl Biden som Trump; vägen till de 270 elektorsröster som krävs för majoritet är betydligt enklare.

– Det är fantastiskt, inte oväntat, sade Suzie Godinho, som arbetar på en byggfirma i Palm Beach.

– Jag har hela tiden vetat att han skulle vinna. Tusentals har gått på Trumps möten, men ingen har gått till Bidens möten. Vi har en helt enorm entusiasm på vår sida, säger hon.

Innan beskedet om Trumps överläge kom frågade jag henne om vad hon skulle göra om det var Joe Biden som vann Florida, och blev president.

– Livet får gå vidare. Vi måste respektera valutgången vem presidenten än är. Det gjorde vi när Barack Obama var president.

Innan rösträkningen började ticka fram på storbildsskärmar – med enbart Fox News – värmdes publiken på detta ”Victory party” upp med olika rocklåtar, och till slut en bön. En pastor sade:

– Vi ber för att Gud Fader bevarar vårt folk, vårt land och vår president, och tackar för allt som Trump har gjort för oss.
Michael Althmer, en försäljningschef från södra Florida, tvivlade inte ett ögonblick på Trumps vinst i Florida.

– Jag är mycket säker. Biden är ändå inte i skick att vara USA:s president. De som röstar för Biden röstar egentligen för Kamala Harris, hon tar säkert över ganska snabbt efter Biden om han skulle vinna. Och han kommer ändå inte ha något att säga till om.

Han betraktar Harris som en ”radikal”, och om hon skulle komma till makten blir det illa. Hon har ju uppmanat till kravaller och våld.
– Och USA kommer att bli ett socialistland som Venezuela. Se vad som hände detta rika land när en socialist hade haft makten en tid, säger Michael Althmer.

Har du då inga tvivel på Trumps lämplighet som president?
– Okej, han är okonventionell, men så är han inte heller en politiker. Det är otroligt vilken hatkampanj han har utsatts för. De beskyller honom för att vara rasist, främlingsfientlig och mot kvinnorna. Ändå vann han här 2016 och nu 2020.

Vad räknar du med att en president Trump skulle göra i en andra mandatperiod?

– Han kommer säkert att rensa upp i träsket. Han kommer att gå efter de som förföljde honom under alla åren med Rysslandsutredningen och riksrätten. Jag tror faktiskt att de kommer att börja arrestera folk, särskilt de korrupta ledningarna i FBI och CIA, som har jobbat för Biden och demokraterna.

Varför har då Trump kört om Biden, om man utgår från utmanarens konstanta ledning i opinionsmätningarna? Ett skäl är säkerligen att dessa åter – liksom 2016 – har underskattat Trumps stöd. Kanske beror det delvis på att republikaner inte gärna berättar vem de ska rösta på.

En annan viktig faktor är att Trumpkampanjen har haft en helt överlägsen ”ground operation” för att få ut sina väljare till vallokalerna, medan Demokraterna i stort sett har gett upp denna kritiska aktivitet. När Biden vann partiets nominering i mars kom coronapandemin, och då lade Demokraterna i princip ned all dörrknackning, och Biden själv har i stort sett helt avstått från att möta väljarna i sin kampanj.

Att Trump har fått så stort stöd har förstås också att göra med den väldiga entusiasmen hos presidentens anhängare. När DN besökte vallokaler i Palm Beach syntes enbart republikaner till. Det berodde delvis på att de flesta demokrater hade förhandsröstat. Redan innan valdagen hade nära 10 miljoner av de 14 miljoner som är registrerade väljare röstat, och enligt valforskare var 70 procent av dem demokrater.

En av de republikanska aktivisterna jag träffade, Edward Moran, förklarade varför han stödde Trump:

– Därför att jag vill ha fortsatt välfärd, Trump får den amerikanska drömmen att förverkligas igen, han har hållit alla sina löften, han har byggt en mur för att skydda oss från illegala immigranter, han har gjort saker som ingen någonsin har gjort, som att flytta ambassaden till Jerusalem ... och Trump är en man som håller sitt ord. Det är vad amerikaner vill ha, en som håller sina löften.

Tror du att Trump kommer att vinna i Florida?

– Ja, det tror jag. Han har starkt stöd i Florida. Vi behöver folk som gör sitt jobb ordentligt.

Michael Winiarsk"

"Fakta. Florida
Florida ligger på en halvö som sträcker sig söderut längst ned på USA:s östkust, med Atlanten och Mexikanska golfen i öst respektive väst.

Det är USA:s tredje mest folkrika delstat med drygt 21 miljoner invånare. I delstaten bor många människor med latinamerikanskt ursprung – fler än en fjärdedel av befolkningen betecknas som hispanics, spansktalande. Jacksonville är den största staden och Miami är det största storstadsområdet. Huvudstad är Tallahassee.

Mitt på halvön finns stora träskmarker. I Florida Keys, en sträng med öar som sträcker sig söderut, finns den allra sydligaste landpunkten på USA:s fastland.

Så viktig är delstaten

Denna folkrika delstat brukar betraktas som den ultimata vågmästarstaten. Den har alltid pendlat mellan demokratiska och republikanska segrar.

Valmatematiskt är Florida avgörande på ett annat sätt än till exempel Pennsylvania. Det brukar sägas att utan Florida får Trump, som numera är skriven i delstaten, oerhört svårt att bli president. Biden har däremot fler vägar att få en majoritet i elektorskollegiet.

Under de senaste 50 åren har ingen blivit president utan att vinna Florida, med ett undantag: då Bill Clinton vann valet 1992 trots att George HW Bush tog hem Florida.

Elektorsröster har Florida och är den största vågmästarstaten. Kalifornien (55 elektorer) och New York (29) går sedan årtionden till Demokraterna, medan Texas (38) går till Republikanerna.
I Florida är det alltid oerhört jämnt. 2016 förlorade Hillary Clinton med 1,2 procentenheter mot Trump. År 2000 ledde George W Bush med drygt 500 röster mot Al Gore när Högsta domstolen ingrep och stoppade en omräkning i hela Florida.

Enligt opinionsmätningarna är det knivskarpt i Florida. Biden tycks på sistone ha stärkt sin ställning bland de äldre vita väljarna, medan Trump kan ha ökat stödet bland Floridas latinos, där kubanerna utgör den största gruppen.

"Joe Biden talade till sina supportrar i hemstaden

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Håll modet uppe! Det var budskapet när den demokratiske presidentkandidaten Joe Biden kom med ett kortare uttalade i sin hemstad Wilmington tidigt på onsdagsmorgonen.

– Vi tror på valseger. Men vi har inte vunnit förrän varenda röst är räknad, säger Biden.

Joe Biden talade till biltutande och segervissa anhängare vid 06.30-tiden svensk tid. Biden uppmanade väljarna att hålla modet uppe och invänta rösträkningen, uppger flera nyhetsmedier.

Demokraternas presidentkandidat Joe Biden både inledde och avslutade valdagen i hemstaden Wilmington, Delaware.

Invid stadens basebollarena hade Demokraterna tidigare under tisdagen byggt upp en scen. Det var där som Joe Biden talade till sina anhängare.

Vid midnatt var rösträkningen långt ifrån avslutad i flera vågmästar-delstater. Tidigt kom signaler om att Trump var på väg att ta hem Florida och North Carolina, även om ingen segrare utropats. Det medan Joe Biden såg ut att vinna i Arizona.

Bland Bidensupportrarna som köade till evenemanget i Wilmington var nervositeten stor. Mary Ann Kelly och Sue Cunning, som tidigare

arbetat för kampanjen, rullade långsamt fram i en vit bil med dekaler för Biden och Harris.

En bit längre fram i bilkön väntade Mary Campbell och Daisey Ruccer. De säger sig ha aldrig ha trott på att Biden skulle vinna i Florida. Nycklarna för en vinst är vågmästarstaterna Pennsylvania, Michigan och Wisconsin.

Förutom att Joe Biden bor i Wilmington var han i över 30 år senator för delstaten Delaware. Invånare som DN träffar i stan säger alla en och samma sak: här har alla en relation till Biden.

Flera av grannarna i Greenville, där polisen tidigare under dagen spärrade av området kring Bidens residens, berättar dock att de in i det sista var osäkra på hur de skulle rösta i presidentvalet.

En av dem, Al Caporaso har bott i området i 37 år. Han gillar inte Trump, och 2016 röstade han på Hillary Clinton. Men han har svårt att komma förbi att Biden, som katolik, är för fri abort.

– Jag skrev ett brev till honom om det för länge sen, men fick inget svar. Jag tror att han tror på det för att få röster. Men han måste hantera sitt eget samvete. Många katoliker som jag känner har problem med det här, trots att de tror på en liberal politik, säger Al Caporaso.

Tidigt under tisdagskvällen stod det dock klart att elektorsrösterna i Delaware, föga oväntat, tillföll Biden. Förutom det officiella evenemanget vid basebollarenan märktes dock ingen större valstämning av i centrala stan, mycket på grund av coronapandemin.

På en av barerna som höll öppet halvlåg Trumpsupportern Buck Knight ned i en soffa och följde valvakan. Mest önskade han sig dock att resultatet skulle vara klart så snabbt som möjligt.

– Jag orkar inte med all den här statistiken. Jag vill bara se de sista minuterna och sedan kan vi gå vidare, säger Buck Knight.

Desto mer engagerad var modedesignern Sir Legacy, som är född och uppvuxen i Wilmington och har träffat på Joe Biden vid flera tillfällen. Även han tror dock att ett slutgiltigt resultat kommer dröja flera dagar.

– Det svänger åt båda håll, och jag är inte orolig. Det kanske kommer bli protester på andra ställen, men vad som än händer så kommer det vara lugnt här i Delaware, säger modedesignern.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

"Valet kan avgöras i Pennsylvania – men resultatet lär dröja flera dagar

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Pittsburgh. De har stått i centrum för valkampanjen i månader. Nu håller väljarna i Pennsylvania andan inför vad som väntas bli en utdragen rösträkning i en mycket viktig vågmästarstat.

Stämningarna svängde fram och tillbaka på valvakan på Portogallo Peppers N'at som är ett tillhåll för Trumpanhängare i förorten Braddock öster om Pittsburg i Pennsylvania. Folk i baren jublade när Fox News pekade ut Trump som segrare i Kentucky och buade när kanalen kom med nyheter om motgångar.

Ed Youngman lade skulden på journalisten på tv-skärmen.

– Han borde jobba på CNN i stället, sa han.

Ägaren Robert Portogallo försökte hålla humöret uppe och glädjas åt tidiga framgångar för Republikanerna på landsbygden.

– Än så länge ser det ljust ut. Men det kommer att ta tid att få veta hur det går. Särskilt här i Pennsylvania. Det blir väl på fredag som tidigast, sa han.

Beskeden dröjde från många viktiga vågmästarstater på valkvällen. Men i Pennsylvanias fall var det väntat att rösträkningen skulle bli utdragen och jämn. Omkring 2,5 miljoner invånare har valt att förtidsrösta eller poströsta i Pennsylvania – mer än en tiodubbling mot valet 2016. Men själva räkningen inleddes först när vallokalerna stängt.

Enligt rapporter från vallokalerna kan registreringen bli besvärlig – eftersom väljare som beställt poströstsedlar ångrat sig och sedan valt att gå till vallokalen på valdagen i stället.

Vid en vallokal uppe vid Braddock Hill berättade funktionärerna Jan McMannis och Tony Buba att de mött åtskilliga väljare som bestämt sig för att byta metod eftersom de varit nervösa för att deras poströster inte skulle räknas i tid. Problemet var att några hade missat att ta med sig sina röstsedlar till vallokalen. Då fick de provisoriska röstsedlar.

Dessa röster kommer endast att räknas om valet blir mycket jämnt.

– Kanske hade de bara tid att komma till vallokalen just nu. Kanske hade de slängt poströstsedlarna. Men sannolikt förstod de inte att deras röster kanske inte kommer att räknas, berättade Jan McMannis.

Hon konstaterade att valdagen hade varit lugn och utan långa köer, men att hon kände sig som ”ett nervöst vrak” inför väntan på resultatet:

– Det är det mest skrämmande valet i mitt liv.

Nere i dalen i den gamla bruksorten Braddock vid Monongahelafloden är det uppenbart att slaget om väljarna i Pennsylvania står mitt i rostbältet i nordöstra USA. Det var här som Hillary Clinton förlorade valet för fyra år sedan, när stödet från de vita arbetarklassväljarna och de vita kvinnorna sviktade.

– Jag röstade inte på Trump då, men jag gjorde det nu. Jag hörde Joe Biden säga att det behövdes en president som kunde jobbet från dag ett. Trump har varit där från dag ett, sa Pamela Mattis, en av gästerna på valvakan på Portogallo Peppers N'at .

Hon fick ägna delar av kvällen åt att debattera politik med systern Terry Pietrzyk, som avvek från de flesta av gästerna på krogen genom att stödja Joe Biden.

– Trump sänker bara skatterna för miljonärer och miljardärer. Han bryr sig inte om vanliga arbetare. Jag tror att Biden kommer att vara att bra för vanligt folk, sa hon.

Hon berättade att hon själv hade haft problem med att rösta, och tilldelats en provisorisk röstsedel.

– Jag är mycket orolig för hur detta ska gå, sa hon.

Röken från fabriksskorstenarna vittnar om att det fortfarande finns produktion i gång i Braddock. Men samhället har drabbats hårt av det - senaste halvseklets kriser i stålindustrin. Den gamla paradgatan är ganska igenbommad, många bostäder är nedgångna.

– När jag var ung fanns det alla butiker som man kan tänka sig. Klädaffärer, mataffärer, apotek. Folk kom till Braddock för att handla, berättar Annette Baldwin.

Hon är 82 år fyllda, men representerade Demokraterna från tidig morgon till sen kväll utanför vallokalen vid New Hope Baptist Church.

– Jag arbetar hårt för mina barnbarns och barnbarnsbarns skull. Om Trump blir återvald så är det slut med USA. Han är en lögnare som har förstört och splittrat det här landet, sa hon.

Både Joe Biden och Donald Trump kämpade hårt in i det sista för att få grepp om väljarna i Pennsylvania med valmöten och massiva - annonskampanjer. Flera väljare som DN talade med uttryckte lättnad över att valrörelsen äntligen var över.

Kimmy Ferry var en av dem.

– Det har varit hårda tider. Så splittrande, sa hon.

Alisha Freshcoln lämnade vallokalen i den pittoreska stadsdelen Mount Lebanon i Pittsburgh med en känsla av stress och oro.

– Det kommer att bli nervöst. Jag tror inte att vi någonsin har haft ett val som varit så ifrågasatt på förhand, sa hon.

John Harnish pustade ut på en italiensk krog i Mount Lebanon. Han berättade att han hade donerat pengar till en kompis som kandiderade lokalt för Demokraterna. Sedan överöstes han med propåer från partiet.

– Det var 7–10 textmeddelanden och 3–5 telefonsamtal varje dag. I två månader. Konstanta trakasserier. Jag stöder min vän, jag är demokrat, men det var ett fruktansvärt misstag att lämna ut mitt telefonnummer. Jag ville knappt rösta på dem.

Karin Eriksson
karin.eriksson@dn.se "

"Fakta. Pennsylvania

Pennsylvania tillhör bandet av östkustsstater, men saknar kontakt med Atlanten. Den största staden Philadelphia är dess port till havet, längs med Delawarefloden som fortsätter inåt landet.

Den näst största staden är Pittsburgh och huvudstaden är Harrisburg. Delstaten har nästan 13 miljoner invånare varav merparten är utspridda över landsbygdsområden.

Bland de allra första nybyggarna fanns en stor andel svenskar som startade den kortvariga kolonin- som kallades Nya Sverige. -Blev sedan en av de 13 engelska -kolonier som bildade USA.

Delstaten utmärkte sig länge med flera av de största stål-verken i världen.

Som många andra delstater är Pennsylvania uppdelat mellan-stadsområden som lutar åt Demokraterna och en landsbygd som är mer republikansk.

Så viktig är delstaten
Hillary Clinton förlorade med knapp marginal kampen om Pennsylvania 2016. För första gången sedan 1988 erövrades delstaten av en republikansk presidentkandidat, när Donald Trump säkrade segern med stöd av de vita arbetarna i rostbältet i USA.

Trump är övertygad om att han kan behålla greppet om Vita -huset om han övertygar väljarna i Pennsylvania en gång till. Därför har han kampanjat mycket intensivt i delstaten under valspurten. ”Vinner vi Pennsylvania, vinner vi allt”, sa han vid ett kampanjmöte i Allentown i slutet av oktober.

Den gäller inte för -Demokraterna: John Kerry tog hem segern i Pennsylvania 2004, men förlorade presidentvalet mot George W Bush. -Barack Obama vann däremot både -Pennsylvania och hela -presidentvalet 2008 och 2012.

För Joe Biden har delstaten fått en stor symbolisk betydelse. Han tillbringade de första tio åren av barndomen i Scranton, Pennsylvania, och återvänder ofta till den forna hemstaden. I somras- lanserade han några stora -vallöften i Pennsylvania.

Biden har haft ett övertag i opinionsmätningarna, men det har minskat i takt med att valet har närmat sig. Möjligen har han tappat väljare på sina uttalanden om att överge fossila bränslen. Fracking – en metod för att utvunna olja och gas – har betydelse för jobben och ekonomin i Pennsylvania.

"Spänd stämning i demokraternas största stad

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

I Donald Trumps hemstad New York är det inte många som stödjer presidenten. De senaste åren har New York blivit ett fäste för den vänsterliberala motståndsrörelsen. I takt med att valresultaten kom in under natten var stämningen oerhört spänd bland stadens demokrater, där många oroar sig för ett val präglat av orättvisa vallagar.

En lömsk stiltje präglar USA på valdagen, även i en i vanliga fall högljudd stad som New York.

Under förtidsröstandet, som pågått här i knappt två veckor, har timslånga köer ringlat runt kvarteren i de flesta stadsdelar. Men på valdagen verkade det som att de flesta redan hade röstat. I princip alla jag talar med uttrycker någon form av oro över valsystemet. Många - befarar att deras röster inte kommer att räknas. Andra beskrev elektorskollegiet som ett gammalmodigt och orättvist system som gynnar Republikanerna.

– Det är lika föråldrat som presidenter med vit peruk. Det hjälper Republikanerna och glesbygden medan det skadar oss. Det måste bytas ut. Jag ser det här valet som en chans att bevara den amerikanska demokratin, säger Marc Joseph, som precis röstat på Joe Biden vid en vallokal i Brooklyn Museum.

New York är Donald Trumps hemstad, men det är inte lätt att hitta någon här som pratar öppet om att de stödjer honom. I det senaste - presidentvalet fick han 37 procent av rösterna i delstaten och en knapp fjärdedel i själva staden New York.

Naomi, en ung väljare i New York som röstat för första gången, höll i en skylt med texten ”Enade mot fascism.” Hon beskrev också Trumpadministrationen som ett hot mot den amerikanska demokratin.

– Alla verkar förberedda på att Trump kommer försöka fuska sig till en valseger, men jag tror inte att Biden och hans jurister kommer att tillåta det. Jag känner fortfarande en viss tilltro till att systemet kommer funka.

I takt med att valresultatet började redovisas under kvällen blev det klart att det inte skulle bli någon klar seger för Joe Biden, som många här hoppats på.

På en valvaka i en sportbar i Brooklyn, i ett område där Trump bara fick tio procent av rösterna i förra valet, var det många som mot slutet av kvällen försökte hålla fokus på rostbältet, med delstater som Pennsylvania och Ohio, där Biden hoppades göra bättre ifrån sig.

– Ha tålamod. Vänta till alla röster har räknats, vädjade den liberala programledaren Chris Hayes från MSNBC på en tv-skärm.

Det kan ta flera dagar att räkna klart rösterna i presidentvalet, men redan de tidiga resultaten pekade på att Trump än en gång gjort bättre ifrån sig än opinionsmätningarna visat. Enligt opinionsanalytiker har han framför allt ökat stödet bland latinamerikanska män.

Visar det sig att han blir omvald som president är det många som förväntar sig landsomfattande protester, inte minst här i östkustens storstäder, som New York, Philadelphia och Washington DC.

Under sommarens antirasistiska demonstrationer deltog hundratusentals New York-bor, stundtals under tumultartade förhållanden.

Upptrappningen till årets presidentval har präglats av en stadig ström rapporter om kontroversiella nya vallagar som genomförts av republikanerna. Enligt demokraterna och medborgarrättsorganisationer är många av vallagarna medvetet utformade för att minska valdeltagandet bland demokrater.

I viktiga delstater som Georgia, Wisconsin och North Carolina har republikanerna inför de senaste valen stängt många vallokaler i svarta bostadsområden och infört nya byråkratiska trösklar som gör det svårare att rösta.

Konservativa domstolar, ofta med domare tillsatta direkt av Trump, har överlag godkänt republikanernas kontroversiella vallagar, trots att medborgarrättsgrupper menar att det handlar om öppna försök att förhindra valdeltagande.

Enligt rösträttsexperten Ari Berman har Trumptillsatta domare röstat med republikanerna i 21 av de 25 fall om vallagar som hittills hamnat i domstol under hösten.

Tre av fyra demokrater säger att de är oroade över diskriminerande röstlagar. Vinner Trump valet med knapp marginal kommer många ha svårt att acceptera det i New York. Till skillnad från i Washington och Philadelphia finns det ännu inga offentliga planer på demonstrationer från vänsteraktivister om Trump skulle vinna, men polisen i New York är förberedda på tumult i ett sådant läge.

Polischefen Dermot Shea varnade på valdagen för ”nolltolerans” mot vandalisering och kravaller.

Martin Gelin "

"Fakta. New York
Delstaten New York är USA:s fjärde mest folkrika (drygt 19 miljoner), mycket tack vare världsmetropolen med samma namn. Staten sträcker sig dock geografiskt åt nord och nordväst i ett större område som kallas ”upstate” New York.

Dess formella huvudstad är Albany. I nordväst, utanför den näst största staden Buffalo, ligger Niagarafallen som besöks av miljontals turister varje år. Norrut ligger orten Lake Placid, där vinter-OS arrangerats två gånger.

Området utforskades av engelsmannen Henry Hudson i början av 1600-talet. Hudson-floden, döpt efter honom, passerar Manhattan i New York City och slingrar sig uppåt genom delstaten.

Politiskt är staden New York ett demokratiskt fäste, medan delstaten i övrigt ofta lutat åt Republikanerna.

Så viktig är delstaten
Delstaten New York är den fjärde största i USA till befolkningen och sedan länge ett fäste för Demokraterna. De har vunnit varje val här sedan 1984.

Trots att Donald Trump kommer härifrån fick han nöja sig med 37 procent av rösterna i presidentvalet 2016.

Staden New York, där hälften av delstatens 20 miljoner invånare bor, har ofta styrts av moderata republikaner och mittenpolitiker, men på senare år har stadens befolkning börjat rösta mer till vänster. Det speglas även i kongressen, där New York bidragit med vänsterdemokrater som Alexandria Ocasio-Cortez.

Den mer lantliga, norra delen av delstaten har däremot många distrikt som representeras av republikaner, likaså de relativt konservativa villaförorterna på Long Island. Joe Biden ansågs ohotad i delstaten och utropades till segrare redan tidigt under valkvällen. "

"Michael Winiarski: Maktvakuum ökar osäkerheten om vart landet är på väg

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Valresultatet i USA ser ut att dröja. Därför kan andra länders ledare ännu inte ställa in sig på om det är Donald Trump eller Joe Biden som de kommer att ha att göra med som president under de kommande åren. Väntan innebär ett maktvakuum och osäkerheten ökar om vart världens mäktigaste stat är på väg.

Kommentar.
Osäkerheten om vad som händer efter valnatten har förmodligen aldrig varit så stor som detta år. Inte därför att vi inte vet hur det går i valet utan för att det tycks finnas hur många problem som helst med att fastställa valresultatet.

En faktor är pandemin, som gjorde att fler väljare än någonsin tidigare röstade på förhand eller poströstade – som fick följden att många röster inte har hunnit räknas på valnatten.

En annan faktor är att president Trump systematiskt har försökt undergräva förtroendet för valet, och hävdat att valet (särskilt poströstningen) gör att valet kommer att förfalskas.

Något som i sin tur innebär att ett jämnt val ger Trump - om han ligger under i rösträkningen - en anledning att överklaga valutgången i domstol. Han kan alltså komma att inleda processer i syfte att se till att han till slut förklaras som segrare, och därefter kan fortsätta sitt presidentskap i fyra år till.

I en artikel i The Atlantic kallar Barton Gellman denna period mellan valet den 3 november och presidentinstallationen den 20 januari för ett ”interregnum” som varar i 79 dagar:

”Det är ett tillfälligt ingenmansland mellan Trumps presidentskap och en osäker efterträdare - en andra mandatperiod för Trump eller en första för Biden.”

Och det är en osäker övergångstid, där Trump inte utan vidare lär avgå vid en valförlust, eller snarare, med Gellmans ord: ”Inte under några omständigheter”. Och om han till slut tvingas bort kommer han att insistera på att valet var riggat.

Om inte annat så får det till följd att USA:s presidentskap tappar ytterligare i legitimitet.

En juridisk process lär till slut hamna i Högsta domstolen, som efter förra veckans inval av den ultrakonservativa Amy Coney Barret har fått en betryggande Trumpvänlig majoritet med 6 konservativa mot 3 liberala domare.

Om ett sådant politiskt och juridiskt kaos utbryter kan det betyda att det en president inte kan utses enligt ordinarie tidsplan, som stadgar att elektorskollegiet ska mötas den 14 december och besluta om vem som blir nästa president.

Nu kan man invända att den sittande presidenten – i detta fall Donald Trump – oavsett valutgången sitter kvar i Vita huset och är USA:s överbefälhavare i nästan tre månader till.

Omvärlden får därmed i princip veta vad den ska hålla sig till ända fram tills presidenten svärs in den 20 januari 2021.

Men i verkligheten är det inte så enkelt. Den tillträdande presidenten – i de fall vi vet vem det är – har i praktiken ett stort inflytande och kan påverka USA:s relationer med främmande makt.

Mycket kan hända som den avgående presidenten inte har kontroll över. Perioden mellan valet och installationen kallas för ”lame duck season”, och då brukar den avgående presidenten avstå från tunga och kontroversiella beslut, och fungera som en sorts expeditionsregering. Men om valresultatet drar ut på tiden och det uppstår ett maktvakuum – med successionsfrågan oavgjord – får Trump några månader extra på sig att regera i ensamt majes

Det skulle innebära en stor skillnad mot det förra maktskiftet, då Barack Obama var på väg ut och Donald Trump på väg in. Hillary Clinton erkände sig besegrad av Trump dagen efter valet den 8 november 2016. Den tillträdande presidentens övergångsteam kom snabbt igång med att styra om USA:s förbindelser med andra statsledare. Särskilt med den av Trump beundrade Vladimir Putin i Ryssland.

Redan långt före valet hade FBI inlett en utredning om misstänkt koordination mellan Kreml och Trumps valkampanj. USA:s samlade säkerhets- och underrättelsetjänster slog fast att Ryssland försökte påverka valutgången till Trumps fördel.

Ändå tog Trumps blivande nationella säkerhetsrådgivare Mike Flynn raskt underhandskontakter med den ryska ledningen. Han överlade med Sergej Kisljak, Rysslands ambassadör i Washington. Det fanns

uppgifter om att de diskuterat en hemlig uppgörelse mellan Trump och Ryssland. Kreml hade ju bistått i hans valkampanj mot Clinton, och nu skulle Trump efter sitt maktövertagande blunda för den ryska interventionen i Ukraina och samtidigt skulle lova att upphäva sanktionerna mot Ryssland.

Mike Flynn han knappt tillträde innan han efter bara 24 dagar i Vita huset fick sparken. Den formella orsaken var att han inför vicepresidenten Mike Pence förnekat samtalen med det ryska sändebudet.

Dessa händelser blev startpunkten för Robert Muellers Rysslandsutredning, som i förlängningen ledde till att Trump ställdes inför riksrätt i kongressen (han frikändes till slut i den av republikanerna kontrollerade senaten).

Några liknande skandaler är kanske inte att vänta denna gång. De olika finansiella affärer som Trump rapporteras vara insyltad i kommer inte att hamna i domstol förrän efter hans avgång – i januari 2021 eller i januari 2025.

Det är illa nog att USA riskerar att hamna i en konstitutionell kris, utan en ledare som har legitimitet internt och inför omvärlden.

Därmed kan en lång rad internationella angelägenheter komma att hänga i luften innan successionsfrågan är avgjord. Det gäller alla de mångnationella avtal som Trump har rivit upp eller vill avskaffa; Det ekonomiska avtalet TPP i Stillahavsregionen, Parisavtalet om klimatet, avtalet om Irans kärnteknologi, kärnvapenavtalen med Ryssland, medlemskapet i Världshälsoorganisationen WHO, och FN:s kulturorgan Unesco.

Samtidigt kan flera militära operationer som USA är på väg att trappa ner eller avveckla – i Syrien, Afghanistan och Irak – hamna i ett oklart läge. Några av de ”genombrott” som Trump berömmer sig av - hans lika hjärtliga som resultatlösa dialog med Nordkoreas diktator Kim Jong-un, normaliseringen mellan Israel och några arabstater, liksom ”fredsavtalet” för Mellanöstern som gav Israel allt men inget åt palestinierna – är så personligt förknippade med Trump att det är oklart i vilken mån de håller när Trump är borta ur leken.

En amerikansk frånvaro från världsscenen ger också globala motståndare som Kina goda tillfällen att ställa till problem, i till exempel Hongkong och Sydkinesiska sjön. Och det ger utrymme för Ryssland att ge sig på små grannar i östra Centraleuropa och på Balkan.

Michael Winiarski"

"Jan Eklund: Joan Didion såg tidigt hur den amerikanska demokratin spårade ur

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

I dag har USA kanske fått en ny president, kanske inte. Oavsett utgången i valet lär nationen skakas om rejält och dramat fortsätta. Joan Didions essäer skänker viktiga historiska perspektiv på demokratins kris.

Är det nu som den verkliga amerikanska mardrömmen inleds? Alla snillen har ju spekulerat länge och överallt om utfallet i presidentvalet. Tecken i skyn har inte saknats, inte heller seriösa analyser som befarat det värsta.

Infekterade bråk om valresultatet, oklara poströster, för långa köer till vallokalerna. Med följande protester i delstaterna, tänkbara kravaller, politiskt våld, tjatter i alla sociala medier, juridiskt rävspel – och en rejält omskakad statsmakt i Washington.

Allt oavsett om Joe Biden eller Donald Trump ligger bäst till eller om någon av dem redan har utropats till segrare när den här tidningen kommit ut.

Jag tänker tillbaka på förra valet den märkliga hösten 2016. Clownen var ju uträknad från början, drottning Hillary skulle bli USA:s första kvinnliga president, det pekade alla opinionsundersökningar mot.

Orkade man ens stanna uppe och titta på valvakorna? Jag gick och lade mig, kände ingen entusiasm, tyckte att Hillary Clinton var gårdagens politiker. Visst var hon kvinna, ingen liten sak, men hur självständig kunde hon vara med en så lång bakgrund som first lady och hög minister? Särskilt med den skandaliserade vivören Bill vid sin sida.

Tanken på en Clinton-dynasti i Vita huset var inte lockande. Jag saknade wow-känslan från Barack Obamas kampanj och första valseger 2008.

När Donald Trumps chocksiffror började plinga i mobilen var det stört omöjligt att somna om. Det blev en lång vaken natt.

Jag hade precis läst författaren Joan Didions ”Politiska fiktioner”, hennes samlade skildringar av presidentvalen 1988–2000. Det var med nutida glasögon oväntat dystra rapporter från en supermakt där de fiktiva sagorna och den käcka propagandan redan hade segrat över verkligheten.

Didions oroande slutsats var att ingen politisk makthavare på allvar brydde sig om den stora massan som inte gick och röstade i världens påstått största demokrati.

USA var en delad nation redan då, men inte i första hand mellan två partier. Kampen mellan demokrater och republikaner hade i Didions ögon blivit ett förutsägbart och cyniskt pr-spel som alienerade och stötte bort väljare.

Republikan eller demokrat? Det kunde väl kvitta när de tycktes så lika. Demokraterna påstods ha tappat sitt radikala reformistiska arv och distanserat sig från de amerikanska folkdjupen.

Inte minst påverkade det smala politiska – och moraliska – spannet unga väljare. Varför detta äppelkindade tjat om religionens och familjens betydelse för den liberala demokratins fortlevnad? Och oförmågan, eller oviljan, att tona ned den patriotiska nationalismen och militarismen.

Luften var bra tunn däruppe bland de moraliskt högtstående. Resultatet? Politisk apati, och en långsamt kokande vrede i befolkningen.

Mycket fanns alltså redan i korten när Joan Didion satte punkt – och den första halvan av 00-talet skulle bli ännu värre innan det blev bättre. Efter åtta år med USA:s första svarta president svängde pendeln igen och vi befann oss plötsligt i den hatiskt twittrande post-demokratins tid.

Direkt efter Trumps valseger 2016 skrev New Yorkers chefredaktör David Remnick en snabb nätkommentar som blev klassisk: ”An American tragedy.”

Jag läser en aktuell intervju med honom i spanska El País. Remnick berättar att han var oförberedd på Trumps seger. Tidskriften hade gjort allt klart för att beskriva USA:s första kvinnliga president och chefen gick därför på en privat fest, men fick rätt snabbt smyga undan och tänka om. Han var rasande, men kusligt klar i huvudet.

Kan Trump vinna igen? Självklart, svarar Remnick, men även om han inte gör det är frågan hur mycket politisk stress nationen står ut med. ”That’s the drama.”

Jan Eklund
jan.eklund@dn.se "

"Ett djupt söndrat land – också efter valet

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Den polarisering som nu sliter sönder det amerikanska samhället är inte något nytt. Ola Larsmo tar en titt tillbaka på landets - historia och påminner om att det är skillnad på populism och populism.

Nu när presidentvalet pågår är det dags för precis samma frågor som efter Trumps överraskande valseger. I fyra år har många letat efter tvålen på badkarets botten, den som ständigt glider undan; själva förklaringen. Varför röstade så många på Trump? Varför gör de det nu?

Frågan har ställts i otaliga reportage där journalister talat med väljare på en utarmad landsbygd, vid den nästintill nedlagda kolgruvan, i områden härjade av opioidepidemin – varför tror ni att den rike fastighetsmagnaten kan hjälpa er? Var vi inte vaccinerade mot ledare som uppenbart ljuger, föraktar kunskap och hela tiden utser den ena eller andra minoriteten till syndabockar? Väljarna sade sig ofta vilja ”tillbaka”, till … något som fanns förut.

En svenskamerikan berättade för något år sedan en historia. Hon hade hamnat på en middag med ett antal representanter för storföretag, vilka hela kvällen ondgjorde sig över Trump: han var farlig för landet, för miljön, för ekonomin, han måste bort. Så vad gör ni då om Elisabeth Warren blir demokraternas kandidat, frågade min bekant. Hon tänker höja skatten, sade affärsmännen med en mun, då röstar vi på Trump. Det nakna egenintresset alltså? Plånboken? Skattesänkningar för de rika och öppnade kolgruvor för andra?

En förklaring många återkommer till är de ökande inkomstklyftorna, paniken hos allt större grupper som ser det bli omöjligt för deras barn att få samma eller bättre livsomständigheter som man själv haft. Eller är hatspråket och polariseringen en drivkraft i sig självt, lusten att hälla själens avskräde på någon annan, det danskarna kallar ”den indre svinehund” som äntligen släppts ut ur åsiktskorridoren? Eller allt på en gång? Men de färdiga svaren är som en tröja som krympt i tvätten: den går kanske att kränga på, men täcker inte längre allt.

Den som vill förklara populismens återkomst som ett svar på en katastrofal vidgning av inkomstklyftorna i ett land som USA har tunga siffror på sin sida. Den så kallade ”ginikoefficienten” som mäter - relativ ojämlikhet i ett samhälle har stigit drastiskt i USA sedan 1970, med ett rejält skutt under 90-talet för att sedan fortsätta uppåt (Se Carl Johan von Seths artikel i DN 28/10) – samtidigt som medellivslängden planat ut eller faller i vissa grupper och inkomströrligheten sjunkit drastiskt. Sjukvårdskostnader skenar – det gör även priset för en collegeutbildning, som tredubblats under samma period. Jag tror det är detta ”tillbaka” många trevar efter; ögonblicket innan denna utveckling tilläts ta fart. Samtidigt är detta den sorts samhällshot liberal ”mittenpolitik” har svårt att hantera. Alltså fruktbar mark för populister.

Men vilken populism? Genom amerikansk politisk historia löper en djup åder av populism, hela vägen tillbaka till nationens födelse – men den ser mycket olika ut vid olika tidpunkter.

Åren före inbördeskriget blev det så kallade ”American party” (eller ”know-nothings”) en maktfaktor. De var öppet rasistiska, främst mot irländare och tyskar, och spred konspirationsteorier om katoliker samtidigt som de kunde vara öppna för kvinnors rättigheter och kluvna i synen på slaveriet. Grunden var våldsam, nationalistisk chauvinism och partiet föll ihop efter valet 1856, inte minst på slavfrågan.

Under 1800-talets sista år tog en helt annan rörelse form som tydligt hörde hemma till vänster: ”People’s party” eller kort och gott ”the populists”. De var knappast fria från rasism, men här fanns också tydliga försök att ena svarta och vita låginkomsttagare, inte minst på landsbygden. Partiet bars av en stark jämlikhetstanke och den socialistiske presidentkandidaten Eugene Debs, Bernie Sanders förebild, var under en tid ”populist”. Partiet fick vissa framgångar, men kollapsade efter presidentvalet 1896. Delar sögs upp av Demokraterna, som började sin vandring vänsterut på den amerikanska politiska skalan.

Arvet efter ”populisterna” är omdebatterat; en del historiker ser dem som upplysningens spjutspets, andra som ombud för en klass av småbönder på väg att slås ut. Det finns flera sådana utbrott av radikalitet på såväl vänster- som högersidan: Farmer-labor party i Minnesota, i dag en del av Demokraterna, var tydligt släkt med populisterna. Mycket av den vänsterfalang inom Demokraterna som Trump kallar ”kommunister”, som Alexandra Ocasio-Cortez, hämtar snarast energi ur denna mycket amerikanska vänstertradition. Om denna rörelse skrev Per Wirtén 2000 den utmärkta essäboken ”Populisterna”.

Den polarisering som nu sliter sönder det amerikanska samhället är inte något nytt. (Vi har inte heller nämnt inbördeskriget, 155 år avlägset, med ett arv efter slaveriet som aldrig grävts upp med rötterna, eller vågen av lynchningar under 1900-talet.) Och skärskådar man de populistiska rörelsernas historia i USA växer de vid flera tillfällen fram mycket snabbt ur faktorer vi känner igen i nuet – som

drastiskt vidgade inkomstklyftor. Men den tar sig diametralt motsatta uttryck. Varm inkludering eller renhetsivrande syndabocksjakt. Tidvis både och.

Den sene Martin Luther King urskilde i sin sista bok, ”Where do we go from here?” (1967) de djupa klyftorna som grundorsaken bakom USA:s splittring. Enda sättet att krossa segregeringen och den strukturella rasismen var att inspireras av den omfördelning av resurser han såg i de samtida skandinaviska länderna. Tvingas jag välja en enda förklaring till Trumps valseger 2016 blir det dessa ekonomiska, allt djupare förkastningar, som till sist frilade populismådran. Men tröjan stramar lite.

Trump hittade denna djupt liggande ådra i den amerikanska politiken, men förmådde aldrig ge den någon riktning annat än som ett medel för att söndra och härska. Där lyckades han däremot suveränt. Men det blev aldrig någon politisk plattform av det hela, inget ”legacy” annat än fördjupade motsättningar för motsättningarnas skull. Det som återstår även efter detta redan omstridda val är likväl ett trasigt land, mer söndrat än på länge.

Men där finns också en ljusare tradition från den amerikanska populismen att påminna sig, så som den kunde se ut i medborgarrättsrörelsens triumfatoriska ögonblick, eller Minnesotas Farmer-labor partys bästa stunder: kan man skapa en plattform som rymmer tillräckligt många kan man gemensamt börja laga det som gått sönder. Också denna tradition är amerikansk.

Ola Larsmo
kultur@dn.se "

" Därför måste ekocid bli ett brott mot mänskligheten

DN ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

I dag lämnar USA det globala klimatavtalet från Paris. Men trots passivitet och senfärdighet hos världens ledare finns en effektiv väg vidare för att motverka den eskalerande klimatkrisen: att kriminalisera storskaliga miljöbrott. Det skriver docenten Martin Hultman.

I mars, precis innan coronapandemin tog Sverige i sitt grepp, lyfte LO bladet från munnen i klimatfrågan och uttalade att de ville kriminalisera storskalig miljöförstöring. Ett sådant skifte i lagstiftning skulle göra Jair Bolsonaros målinriktade avverkning av Amazonas regnskog olaglig. Kravet på internationell lagstiftning mot så kallad ekocid – förstöring av livsmiljöer – som skyddar våra livsgivande transnationella ekosystem, så kallade sovande jättemonster, skulle kunna skifta logiken från klimatdestruktiva till klimatpositiva investeringar. Ekocid är redan förbjudet i krig men fortfarande tillåtet i fredstid. Hur är det möjligt?

Att LO och Palmecentret i dag driver på för att Sverige ska ställa sig bakom ecocid som internationellt brott har en historik från slutet av 1960-talet då de globala miljökriserna började avslöjas av forskare. Ett antal biologer noterade då att kemiska stridsmedel användes av USA mot Vietnam. Vid FN:s första miljökonferens i Stockholm 1972 fick de kontakt med olika regeringar varav den svenska var en. Denna historik är skildrad i boken The invention of ecocide””. Konferensen, som snart firar 50-årsjubileum, samlade alla världens ledare i bakvattnet av

Earth Day 1970, vilket hade samlat miljontals människor i parker, på gator och torg. Konferensens initiativtagare Olof Palme tog upp begreppet ekocid i sitt tal till konferensdeltagarna. Palme, liksom stora delar av världen, var vid denna tidpunkt omskakad av och upprörd över USA:s krig mot Vietnam och deras användning av giftet Agent Orange för att avlöva hela skogar i jakten på fienden.

Biologisk krigsföring av denna art var en strategi som fick förödande konsekvenser för både människor och natur. I talet till de samlade världsledarna sade Palme: ”Den enorma förstörelsen som orsakats av urskillningslös bombning, storskalig användning av bulldozrar och bekämpningsmedel är en skandal som ibland beskrivs som ekocid, vilket kräver brådskande internationell uppmärksamhet”. Sveriges statsminister påpekade att livsmiljöförstörelsen inte känner några gränser och i linje med en sådan förståelse beskrev han en vision för det internationella miljöarbetet: ”Luften vi andas är inte någon enda nations egendom – vi delar den. De stora oceanerna är inte uppdelade av nationella gränser – de är våra gemensamma angelägenheter. […] Vår framtid är gemensam. Vi måste dela den tillsammans. Vi måste forma den tillsammans.”

Framtiden skapas alltid i nuet, men insikten om de långsiktiga konsekvenserna av vårt handlande ger också till ekocid är inte bara ett brott mot mänskligheten här och nu – utan vi skapar också kommande generationers gemensamma livsrum.

Lagstiftning har den fördelen att individer kan hållas ansvariga, ställas inför rätta och frihetsberövas. Oavsett om en är företagsledare eller myndighetschef. Det skulle inte gå att köpa sig fri från ansvar genom att enbart betala böter eller bekosta sanering, som dagens regelverk tillåter. En ekocidlagstiftning skulle skifta spelplanen och samtidigt stödja alla de verksamheter som arbetar med hållbarhet som ledord – samhället skulle omprövas i linje med vad som efterfrågas även av finansiella jättar och multinationella bolag. Brott mot miljön ses fortfarande i nationell lagstiftning som mindre allvarliga än brott mot människor, kanske för att ekosystem och livsmiljöer inte är egna rättssubjekt med rättigheter som kan kränkas. Erfarenheter från slaveriets avskaffande visar att just kriminaliseringen blev viktig för att skapa ny medvetenhet om det förkastliga i att förvägra människor sina rättigheter.

Väldigt konkret skulle ekocidlagstiftning införas som en del i brotten mot mänskligheten. Här finns Romstadgan, vilken är en förlängning av Nürnbergrättegångarna, och vilka omfattar de mest allvarliga brotten i det mänskliga samfundet för vilka det utkrävs rättvisa för i Haag hos Internationella brottsmålsdomstolen. I Romstadgan ingår folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser som ingår i en avsiktlig plan eller politik, inklusive uppsåtligt destruktiva handlingar såsom dödande, tortyr eller förstörelse av egendom och aggressionsbrott.

Förstörelse av livsmiljöer, ekocid, är i dag brottsligt i krig. Det räknas i dag in som en av flera möjliga krigsförbrytelser, men skulle förslagsvis utgöra ett eget femte brott och därmed kriminaliseras även under fredstid illustrerat i advokat Polly Higgins ”Eradicating ecocide”. När Romstadgan skulle fastställas i början av 1990-talet fanns ekocid med – som brott även i fredstid. Det ströks dock under oklara omständigheter, där fyra länder som alla står under inflytande av sina oljebolag pekas ut som de största motståndarna: USA, Kanada, England och Frankrike.

Miljöhistorisk forskning har börjat frilägga hur början av 1990-talet var en tid av mycket aktiv lobbying från energi- och transportföretag

samt länder beroende av dessa industrier. Dessa aktörer ville, trots den succé som miljölagstiftning varit de föregående decennierna,

omyndigförklara alla former av bindande nationell och internationell lagstiftning som skulle innebära stora förändringar för dessa aktörer; skildrat bland annat i boken ”Merchants of doubt: How a handful of scientists obscured the truth on issues from tobacco smoke to global warming”. Trettio år senare, fortfarande med en tandlös klimatpolitik, börjar Frankrike och Macron tillsammans med bland andra påven, Paul McCartney och örepubliken Vanuatu, inse att något större, något kraftfullare behövs.

Med lagstiftning finns kanske också vår bästa chans att överbrygga den generations- och ideologiklyfta som skapats i klimatfrågan. Brott och hårdare straff är ju en logik som går hem på högerkanten och flera miljölagar har genom historien drivits fram av konservativa politiker.

Den tidigare guvernören och republikanske politikern Arnold Schwarzenegger ser stämningar mot fossilindustrin som den viktigaste strategin för att skifta maktförhållanden inom energiområdet. På andra sidan den politiska skalan har ekocidlagstiftning länge föreslagits som en rödgrön lösning – inte minst i de 12 motioner som lagts av riksdagsledamöter från S, V och Mp (i flera fall partiövergripande sådana) sedan 1971.

Även den globala rättviserörelsen har identifierat lagstiftning som nödvändig hävstång för att hantera klimatkrisen. Som ett svar på passiviteten och senfärdigheten hos världens globala ledare inför klimatkrisens konvulsioner lanserade den globala rättviserörelsen, med Greta Thunberg som en av ledarna, en namninsamling i somras för att kriminalisera storskaliga miljöbrott. Till dags dato har över 150.000 människor, varav 320 forskare samt flera kändisar som Margaret Atwood, Annie Lennox och Brian Eno, skrivit under kravet på att företagsledare, politiker, organisationsföreträdare med flera potentiellt skulle kunna ställas till svars för sina brott mot vår gemensamma planet. Trots att vi i Sverige faktiskt har en stolt tradition att arbeta för global miljölagstiftning har det hittills varit märkligt tyst om lagförslaget.

Med tanke på den existentiella utmaning mänskligheten befinner sig i kanske frågan även bör lyftas på nytt i Sverige? Ett sådant steg har redan tagits då Sverige skrivit under Leader’s pledge for nature, vilket har som ett centralt krav att verkar för att kriminalisera storskalig miljöförstörelse. Politiska ledare från världens alla hörn, som deltog vid FN:s toppmöte om biologisk mångfald, har lovat att göra allt i deras makt för att vända förlusten av biologisk mångfald till 2030. Det är ett viktigt steg – inte ska väl urfolk i Amazonas behöva starta krig mot sin egen regering för att kunna ha chans att skydda de ekosystem vi alla globalt är beroende av för vår överlevnad?

Men blir inte ett utökat mandat för Internationella domstolen i Haag ett slag i luften då Trumpadministrationen explicit motarbetar den och länder som Kina, Ryssland, Indien, Qatar samt Israel inte är medlemmar? Eller räcker det inte, vilket är på gång, att under nuvarande Romstadga utöka mandatet för ICC att även ta sig an storskaliga miljöbrott? Svaret handlar om att lagstiftning inte bara skapas för att utdöma straff utan är också en praktik vari moral omvandlas till konkreta påföljder. Dessutom pågår i dag ett tusental domstolsmål runt världen, där stater, företag och organisationer står anklagade för storskalig miljöförstöring. Störst konsekvens har ett utslag i en holländsk domstol fått, det så kallade Urgendafallet, vilket tvingat regeringen att förändra hela sin klimatpolitik.

Låt mig använda en idrottsmetafor. Armand Duplantis har tränat och tränat hela sitt liv för att slå världsrekord. Hur stark och snabb han än blir så måste han till slut byta till en längre stav för att få bättre hävstångseffekt för att ta sig över ribban. Duplantis skulle aldrig nöja sig med staven som han misslyckats med tidigare. Inom företagsvärlden kallas det för *disruptiv innovation* – nya idéer som i sin praktik gör snabb förändring möjlig. Sedan 1990, då kunskapen om klimatkrisen har varit brett accepterad, har mänskligheten globalt fördubblat den ackumulerade totala mängden utsläpp av växthusgaser. Det är ett bevis på att de lagar och regler som hittills använts för att sänka utsläppen inte har fungerat: vi har haft för kort stav och för liten hävstång. Svenska politiker, näringslivsledare och civilsamhälle har nu en chans att återigen visa framfötterna såsom skett tidigare i historien – tajmningen är kanske den bästa någonsin i dag när vi genom våra beslut definierar framtiden för flera generationer.

Martin Hultman "

"Martin Hultman är docent i i vetenskaps-, teknik- och miljöstudier vid Chalmers och författare till ”Upphettning – Demokratin i klimatkrisens tid”. "

"Ledare: USA måste räkna alla röster – inte lyda Donald Trumps nycker

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Hur det gick i det amerikanska presidentvalet är i skrivande stund ännu oklart. Det hindrade inte Donald Trump från att utse sig själv till segrare, ett hån mot demokratiska principer. Farhågorna för en utdragen rösträkning åtföljd av hetsiga juridiska strider kan nu besannas.

Att valet mellan Donald Trump och Joe Biden skulle bli jämnt var väntat. Coronapandemin drev dessutom upp antalet förtidsröster i höjden, till runt 100 miljoner, och hur de räknas skiljer sig åt mellan delstaterna.

”Ett bedrägeri mot det amerikanska folket”, kallade Trump det faktum att resultatet lät vänta på sig: ”vi vann”. Redan under natten twittrade han att Demokraterna höll på att ”stjäla” valet, vilket är fullständigt nonsens. Och han lovade att gå till Högsta domstolen – oklart med vilken anklagelse, men uppenbarligen i syfte att stoppa rösträkningen.

Presidenten har under hela kampanjen påstått att poströstning är lika med valfusk. Men det som händer i USA är att röster räknas, och det tar tid – kanske dagar.

Biden hade hoppats ta hem flera av de delstater Republikanerna brukar vinna, som Texas. Det hände inte. Presidenten behöll också Florida, alltid hett omstritt. Matchen kokade återigen ned till Pennsylvania, Wisconsin och Michigan, som Trump vann knappt 2016, plus Arizona,

Georgia och Nevada. På alla ställena var valdeltagandet högt och slutresultatet svårt att gissa.

Också utgången i senaten var oviss. Där har Republikanerna hittills haft en knapp majoritet, och därmed kunnat befästa ett konservativt övertag i Högsta domstolen. Och HD kan få en avgörande betydelse för resultatet, precis som i det kaotiska valet 2000 när omräkningen i Florida stoppades och George W Bush utsågs till segrare.

Detta kan inte nog betonas: den demokratiska processen måste få slutföras, oavsett vilket koleriskt tjatter som kommer från Vita huset. Donald Trump sa redan 2016 att ett jättelikt valfusk hade gett Hillary Clinton miljoner röster av illegala invandrare. Det var fria fantasier. Hans egen undersökningskommission lades ned utan resultat. I år har han ägnat sig åt att sprida rykten, ljuga om påstådda oegentligheter och ifrågasätta legitimiteten i hela valet – om han förlorar.

Den kände valexperten Benjamin Ginsberg, som också varit rådgivare åt flera republikanska presidentkandidater, säger: ”Om en valkrets inte hinner räkna alla röstsedlar på valdagen på grund av volymen, trasiga maskiner eller något annat skäl, finns det ingen grund i någon delstats lagar för att stoppa det.”

Pandemin och ekonomin var avgörande för många amerikaner, enligt vallokalsundersökningar. Demokrater lade största vikten vid Trumps inkompetenta hantering av virusets härjningar, republikaner vid hoppet om att han trots allt skulle klara jobben.

Oavsett om Trump till slut vinner eller inte är hans siffror uppseendeväckande. Fyra år av kaos – och juryn är ändå splittrad.

Årets valkampanj har på många vis varit en spegling av den gångna mandatperioden. Trump har rest land och rike kring med sina överdrifter och lögner. Demokraternas 77-årige kandidat Joe Biden är kanske inte det ideala framtidslöftet, men en anständig och hederlig man.

Till skillnad från Trump har Biden också ett politiskt program: allt från klimatåtgärder till skatter. En del är vettigt, annat borde förbli ogjort, men planen är i alla fall öppet utstakad. Republikanernas enda offentliggjorda koncept för de kommande fyra åren är att följa vad deras allvetande ledare än får för sig.

Striden om valresultatet var i gång långt i förväg. I en demokrati borde ambitionen vara att alla som vill också har möjlighet att rösta.

Republikanerna har dessvärre en historia av att försvåra för till exempel svarta och unga att delta, eftersom de kan misstänkas luta åt Demokraterna.

Den infekterade striden om valets legitimitet riskerar att överhopa rättsväsendet med tvister under veckor framöver. Den största och mest obehagliga frågan är nu hur förlorare kommer att hantera ett nederlag. Vi vet redan att Donald Trump har svårt att tåla motgångar. Både till höger och vänster finns en ansenlig mängd som dels tycker att en seger för motståndaren skulle vara lika med landets undergång, dels kommer att misstro varje ”felaktigt” valresultat.

En destruktiv polarisering i USA består. Valet är över. Efterbörden kan bli en mardröm.

DN 5/11 2020"

"Trumpismen långt ifrån död som politisk kraft i USA

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Donald Trump ifrågasätter det valresultat som tycks vara på väg att kora Joe Biden till nästa president. Men Trump har samtidigt gjort inhugg i nya väljargrupper som tyder på att Trumpismen är långt ifrån död som politisk kraft.
Washington DC.

Det här är ett bedrägeri mot det amerikanska folket", sade Donald Trump vid en presskonferens i Vita huset under onsdagsmorgonen. En väntad attack – Trump har påstått att valet är "riggat" omkring 200 gånger sedan augusti. Samtidigt som jag skriver detta sms:ar presidentens kampanj: "Vänstern kommer försöka STJÄLA detta val!!! Jag ber DIG att kliva fram & SLÅ TILLBAKA". Man ombeds skänka pengar till ändamålet.

Ett slutgiltigt valresultat dröjer. Det preliminära resultatet på onsdagsmorgonen var så jämnt att Trump med stor sannolikhet tänker kräva omräkningar av valsedlar i vågmästarstater som Pennsylvania och Wisconsin i den amerikanska mellanvästern. Även detta var väntat.

Republikanska partiets advokater hade redan före valdagen lämnat in ett 40-tal stämningsansökningar i domstolar runt om i USA, som syftar till att störa den demokratiska processen på lokal- och delstatsnivå. På valnatten sådde ledande konservativa mediepersonligheter misstro mot valförrättare i bland annat Pennsylvania, där man pausade räkningen av poströster under natten. "Varför skulle demokratstäder skicka hem sina rösträknare vid midnatt?", skrev Charlie Kirk, ledare för en Trumpvänlig studentorganisation. "De vet att Trump presterade väldigt väl i natt och de försöker stjäla det". Hundratusentals valsedlar återstår att räkna i Pennsylvania, varav många poströster från urbana områden där Biden är mer populär än Trump.

Attackerna från Vita huset kommer sannolikt att utlösa en konstitutionell kris. I sitt prematura segertal under natten mot onsdagen bad Trump Högsta domstolen om hjälp med att avbryta räkningsprocessen av valsedlar och bekräfta honom som vinnare. Presidenten saknar befogenhet att vända sig direkt till HD med sina klagomål. Men ju mindre marginal i vågmästarstater, desto större sannolikhet för en utdragen juridisk strid. Bill Stepien, Trumps kampanjchef, sade på onsdagen att resultatet i Wisconsin verkar så jämnt att delstaten är att räkna som "*recount territory*".

Stämningen i Washington DC dagen efter valet är tryckt. Även om Joe Biden vinner, matematiken tycktes tala till demokratens fördel under onsdagsförmiddagen, kändes ovissheten förlamande. En amerikansk president utropar sig själv till vinnare och anklagar utmanaren för valfusk inifrån Vita huset innan avgörande delstater räknats klart.

Washington Post, som kartlagt över 20 000 av presidentens lögner, kallade Trumps uttalanden för det "allvarligaste hotet mot landets säkerhet" hittills.

Förstämningen i huvudstaden, dominerad av demokratiska väljare, diplomater och tjänstemän, beror också på Trumps verkliga framgångar i valet. Presidenten håller kvar sitt grepp om miljontals vita landsbygdsbor. Men gör också inhugg i minoritetsbefolkningen. Ta det kosmopolitiska Miami i sydöstra Florida, USA:s sjunde största stad.

Exilkubanerna där eggas av Trumps antikommunism, hans angrepp på Joe Biden som en marionett för Demokraternas vänsterflygel (alla fyra medlemmar i *the squad* – kongressledamöterna Alexandria Ocasio-Cortez, Ilhan Omar, Ayanna Pressley och Rashida Tlaib – vann sina val under tisdagen).

Exilkubaner är knappast representativa för alla latinamerikanska invandrare i USA. Men en del tyder på att Demokraterna tappat stöd även i andra latinamerikanskt dominerade områden. Som Starr county i Texas, ett gränsområde där 96 procent av befolkningen har latinamerikanska rötter. Hillary Clinton vann distriktet med överväldigande marginal 2016. I år tycks resultatet bli mycket jämnare.

En signal om att Trumpismen kanske är på väg att bli en bredare folkrörelse än den tidigare har uppfattats som. Efter valet 2016 betraktade många Trump som en sista suck av vit kristen patriarkal makt – en nostalgi för fornstora dagar som skulle tappa mark i takt med den demografiska förändringen av USA:s befolkning.

Men kan Republikanerna omstöpas till ett arbetarklassparti för latinamerikaner, lockade av mixen av råbarkad individualism och konservativa sociala värderingar? I så fall är Trumpismen lika mycket en framtidsrörelse som en bakåtsträvande rörelse, då latinamerikaner är USA:s snabbast växande minoritetsgrupp.

Stödet är ändå en smula förvånande, då Trump konsekvent utmålat mexikaner och andra latinamerikanska invandrare som brottslingar, våldtäktsmän och den amerikanska välfärdens parasiter.

Trumpregeringen separerade tusentals centralamerikanska flyktingfamiljer vid gränsen och 545 barn har fortfarande inte återförenats med sina föräldrar, eftersom regeringen inte förde någon ordentlig bok över var människorna man slet isär tog vägen. Men utsatthet leder inte alltid till ökad tolerans.

Biden vann dock Arizona, där en förortsbefolkning runt miljonstaden Phoenix valde demokraten framför Trump. Demokraterna räknar också med revansch i rostbältet. Slår förhoppningen in tar Demokraterna tillbaka några av de vita arbetarklassväljare som Trump lade beslag på 2016.

Trump tycks inte ha skadats politiskt av covid-19 i den utsträckning som Bidenkampanjen räknade med. Trump trivialiserade konsekvent pandemin. Men även i valdistrikt där tusentals medmänniskor dött i sviterna av smittan röstade man på Trump i högre utsträckning än man gjorde 2016. Väljarnas stöd för Trump tycks trotsa den logik som medier och andra bedömare applicerar för att förstå rörelsen.

Steve Bannon, Trumps kampanjchef 2016 som DN intervjuade kvällen före valet, varnade för de opinionsmätningar som pekade på en jordskredsseger för Joe Biden. ”Kom ihåg”, sade Bannon, ”det handlar inte om höger mot vänster, utan om globalism mot nationalism.

Trumpväljarnas grundläggande hållning mot etablissemanget är: Fuck you. När det ringer någon kille från opinionsinstitut säger man inte vem man tänker rösta på. Man säger inte ens till vänner eller släkt. Än mindre till kollegor”.

Så kallade ”blyga” Trumpväljare, sådana som inte berättar vem de tänker rösta på, tycks ha varit en faktor bakom mätningarnas felmarginal. Margaret Sullivan, mediekritiker på Washington Post, skriver efter valdagen att ”vi aldrig bör sätta så mycket tilltro till

opinionsmätningar, och de som tolkar dem, som vi har vant oss att göra”.

Sannolikt kommer Trumpväljare också att ställa sig bakom presidentens provokationer mot den demokratiska valprocessen. De följde honom genom riksrättegången och familjeseparationerna, applåderade hans kärleksbrev till Nordkoreas diktator och hans förringande av coronaviruset. Så nog, skriver Susan Glasser i New Yorker, står de kvar när han nu kallar Joe Bidens ledning för en stöld.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

" Erik Ohlsson: Delstaternas egna regler fördröjer rösträkningen

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Utgången i det amerikanska valet är ännu oviss, och i några delstater drar rösträkningen ut på tiden. DN:s Erik Ohlsson reder ut turerna kring valet.

1. Hur ska man sammanfatta det amerikanska presidentvalet år 2020 i en mening?
Den sittande presidenten Donald Trump har fått fler röster än väntat, och hans utmanare Joe Biden har misslyckats med att vinna de nyckelstater där rösterna räknas snabbt, vilket gör att osäkerheten om valutgången har ökat.

2. Trump var ju tämligen uträknad på förhand. Vad hände?
Dels misslyckades opinionsinstituten med sina metodmätningar. Dels, säger förståsigpåarna, fick Trump gehör för sin skattesäkningspolitik, medan hans misslyckade hantering av covid-19-pandemin inte kom att spela så stor roll som många bedömare trodde.

3. Varför fanns det inte något färdigt valresultat när valdagen var slut?
Det har varit ett extremt jämnt val, och i några delstater tar det tid att räkna alla röster. Var och en av USA:s 50 delstater har sina egna regler om hur rösträkningen ska gå till, och de bestämmelserna fördröjer slutresultatet. I Pennsylvania till exempel får inga röster räknas före valdagen. Många väljare har poströstat, och poströstkuvert som är

stämplade på valdagen räknas som giltiga. Det gör att rösträkningen tar tid.

Till saken hör också att USA är ett ”low tech”-land, datoriseringen är betydligt mindre utvecklad än i exempelvis Sverige.

4. Donald Trump utropade sig tidigt till valets segrare. Hur ligger det till?
Trump höll tal kvart över två natten till onsdagen, när rösträkningen pågick för fullt i de allra flesta delstaterna. Han hade ingen reell täckning för sitt uttalande. De flesta bedömare har tolkat Trumps utspel mindre bokstavligt och mer som ett hot om att han inte kommer att acceptera en förlust, utan kommer att ta strid juridiskt.

5. President Trump har också hotat med att gå till USA:s högsta domstol för att stoppa räkningen av poströster. Kan han det?
Det har varit en del av Trumps valtaktik att poströstning är lika med valfusk, ett påstående som det inte finns någon täckning för. Trumps republikanska parti kan driva rättsprocesser delstat för delstat för att korta ned tiden för rösträkning eller kräva omräkning, men de kan inte gå till domstol för att stoppa räkningen av poströster.

6. Det talas om ett historiskt högt valdeltagande?
Ja, enligt hittillsvarande siffror har 66,9 procent av de amerikaner som har rätt att rösta deltagit i valet. Det är den högsta siffran på 120 år. Samtidigt ska man komma ihåg att USA har ett lågt valdeltagande jämfört med många andra västländer. Exempelvis röstade 82,1 procent i det senaste svenska riksdagsvalet (2018).

Erik Ohlsson "

" Valdygnet bjöd på rysare och skrällar

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Valet i USA blev jämnare än väntat och ännu kan ingen vinnare koras, även om Donald Trump på onsdagsmorgonen tillskrev sig själv segern. Natten bjöd på rysare och överraskningar, både till Joe Bidens och till Trumps fördel.

Redan före valdagen stod det klart att valet i Florida skulle bli spännande, men att det skulle bli en sådan rysare som det faktiskt blev var svårt att förutse.

Det skulle ta nästan sex timmar från att vallokalerna stängde innan amerikanska medier med säkerhet utropade Donald Trump som segrare i Florida – en viktig delstat för presidenten utan vilken han hade haft svårt att hålla sig kvar i racet.

När presidenten väl vann delstaten och dess 29 elektorsröster var det med en oväntat stor marginal. I opinionsundersökningarna inför valet hade Biden en knapp men tydlig ledning. Men Donald Trump tycks nu vinna med runt 3 procentenheter, en nästan tre gånger större marginal än den han slog Hillary Clinton med i Florida i valet 2016.

Även vinsterna i Texas (38 elektorer) och Ohio (18 elektorer) var mycket viktiga för Donald Trump. Båda dessa sågs som vågmästar-stater inför valet.

Joe Bidens misslyckande i Florida har kompenserats något av den förmodade vinsten i Arizona, som utropats av AP och Fox News på onsdagsmorgonen. CNN menade att det fortfarande är för tidigt att

avgöra. Delstaten har röstat republikanskt i alla val sedan 1952, med undantag för Bill Clintons vinst år 1996. De elva elektorsrösterna som vinsten innebär gör att Biden fortfarande har en chans att bli USA:s president.

Ett annat ljus för Joe Biden är att det gått förvånansvärt bra i Georgia, en delstat som vid 19-tiden på onsdagskvällen ännu inte avgjorts. Donald Trump leder, men poströster som väntas vara övervägande demokratiska gör att det ännu inte går att avgöra.

När Trump talade till sina väljare och till folket tycktes han utropa sig själv till vinnare av presidentvalet, något som inte gick att fastslå på onsdagsmorgonen när talet hölls.

– Vi höll på att göra oss redo för en valseger och ärligt talat vann vi det här valet, sade Trump.

– Vi kommer att vinna det här och för min del har vi redan gjort det, fortsatte han och tillade att hans stab ska vända sig till Högsta domstolen för att ”stoppa dem från att hitta nya röstsedlar klockan fyra på morgonen”.

Han förklarade republikansk vinst i flera delstater där resultatet ännu inte var klart: Georgia, North Carolina, Wisconsin, Pennsylvania och Michigan.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

"Bidens kampanjledare: Han kommer bli nästa president

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Trots att flera vågmästarstater inte var färdigräknade på onsdagskvällen var Bidenkampanjen segerviss och hävdade att den demokratiske presidentkandidaten kommer att få mer än 270 elektorsröster. I Wisconsin vägde rösterna så jämnt att Trumpkampanjen begär att de räknas om.

Det var en triumferande kampanjledare till Joe Biden som uttalade sig på onsdagen långt innan alla röster hade räknats.

– Joe Biden är på väg att vinna det här valet och han kommer att bli USA:s nästa president, sade Jen O’Malley Dillon och pekade på att Biden var på väg att ta hem rösterna i Wisconsin, Michigan, Nevada och Pennsylvania med större marginal än Trump gjorde vid förra valet 2016.

Trots att resultatet i Nevada och Pennsylvania inte väntas bli klart förrän på torsdagen.

Vid halv niotiden i går kväll, svensk tid, kom så prognoser från CNN och AP om att Joe Biden tagit flest röster i nyckelstaten Wisconsin vilket skulle ha gett honom ytterligare tio elektorsröster.

Om det inte vore för att Donald Trumps kampanjchef Bill Stepien några timmar tidigare, när så mycket som 99 procent av rösterna hade

räknats i delstaten, deklarerade att man kommer begära att rösterna i Wisconsin räknas om.

Motivet skulle vara påstådda oegentligheter vid rösträkningen och att marginalen var så liten mellan kandidaterna.

När utspelet gjordes ledde Joe Biden med runt 20 000 röster, det vill säga 49,4 procent mot 48,8 procent för sittande presidenten.

Strax därefter krävde Trumpsidan även att rösträkningen skulle pausas i delstaten Michigan där Joe Biden hade en knapp ledning.

Orsaken uppgavs vara att man inte haft tillräcklig översyn vid rösträkningen. Även här kräver Trumps team att de röster som hunnit räknas utan översyn ska räknas om.

Den misstro som Donald Trump och hans kampanjledning har visat mot valprocessen saknar motstycke.

Redan när vallokalerna hade stängt höll han ett tal som ledde till starka reaktioner, eftersom han ansåg sig vara vinnare långt innan alla rösterna har hunnit räknas.

Han sa också att han kommer försöka få stopp på rösträkningen med hjälp av Högsta domstolen.

– Detta är ett bedrägeri mot det amerikanska folket, det är en skam för vårt land. Vi höll på att göra oss redo för en valseger och ärligt talat vann vi det här valet, sade Donald Trump i sitt tal från Vita huset vid tvåtiden på natten, lokal tid.

Trots att utspelet mötte starka fördömanden, även inifrån hans eget parti, fortsatte han att klaga på rösträkningen och twittrade morgonen efter valnatten, amerikansk tid, att hans ledning på något ”magiskt” sätt bara hade försvunnit.

”I går kväll ledde jag, ofta rejält, i många nyckelstater, i nästan alla instanser demokratstyrda & kontrollerade. Sedan, en efter en, började de att magiskt försvinna medan överraskande valsedlar räknades. Mycket konstigt, och ’opinionsundersökare’ fick fullständigt och historiskt fel”, skrev han på Twitter.

Strax därefter flaggade Twitter hans inlägg med en varning om att innehållet kunde vara omstritt och missvisande. Så har det sedan fortsatt under onsdagen med många av hans inlägg på plattformen. Även utmanaren till den sittande presidenten, Joe Biden,

kommenterade rösträkningen på Twitter och menar att han och hans parti inte kommer att ge upp förrän rösträkningen är klar.

”Vi kommer inte att vila förrän allas röster är räknade”, skriver han på Twitter.

Joe Bidens läger ska under onsdagen inte ha tagit någon formell kontakt med Trumps sida. Men enligt kampanjchefen Jen O’Malley Dillon står partiet berett att kämpa om valresultatet.

Om Trump bestrider valresultatet i Högsta domstolen så kan han se fram emot en förödmjukande förlust, menar teamet bakom Biden.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Peter Letmark
peter.letmark@dn.se
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

" Striden om Vita huset ger tusentals jurister jobb

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Om valresultatet i USA framstår som oklart kommer allt fler stämningar och motstämningar att strömma in till landets domstolar. Redan innan valet har flera processer avgjorts – och de har bland annat handlat om hur poströstningen ska gå till – något som den sittande presidenten har menat bäddar för valfusk.

Ända sedan valet år 2000, när Högsta domstolen till sist avgjorde striden om presidentämbetet, har båda sidor anlitat tusentals jurister för att vara beredda på att domstolarna till sist avgör valresultatet. Och redan före valet har hundratals stämningar lämnats in till domstolar i flera dussin delstater.

Många av stämningarna handlar om att coronapandemin har förändrat delar av själva röstförfarandet och då har anmärkningar kring dessa fått avgöras i domstolarna. Särskilt vanligt är klagomålen om poströstningen som har satt rekord i år.

I Texas till exempel, godkände delstatens högsta domstol guvernörens beslut att endast tillåta en plats i varje county (ungefär som en kommun) där poströstning fick ske.

I den viktiga delstaten Pennsylvania begärde Republikanerna att inga poströster fick räknas efter valdagen. Delstatens högsta domstol fastslog dock att det räckte med att rösterna var poststämplade senast under valdagen och att de fick räknas fram till fredag.

Sådana och liknande mål avgörs nu runt om i USA. Och båda sidor minns den kontroversiella rösträkningen i Florida år 2000, därför står juristerna redo.

Det valet avgjordes med några hundra röster. Det skedde flera omräkningar men till sist, den 12 december, beslöt Högsta domstolen att sätta stopp för ytterligare omräkningar.

Domstolen gav flera skäl, men ett av dem var tidsfaktorn.

– Det hade att göra med den deadline som finns, ett datum i december där elektorskollegiet sammanträder, säger Dag Blanck, professor i Nordamerikastudier vid Uppsala universitet.

Formellt är det elektorerna i elektorskollegiet som utser presidenten och det ska ske den 14 december i år. Men med ett oklart resultat i en delstat kan det bli svårt att utse elektorer – och därmed riskerar valet att än en gång avgöras av Högsta domstolen.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

”Tydligt att vi kommer att vinna”

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Wilmington. Demokraternas presidentkandidat Joe Biden sade på onsdagskvällen, svensk tid, att han tror på seger i presidentvalet när alla rösterna räknats.

– Demokratin utgör hjärtat i den här nationen, säger han.

Han menar att det är folket som avgör vem som blir president.

– Här styr folket, säger han.

Biden säger att han inte förklarar sig som segrare nu, men att han tror att de kommer att segra när alla röster är räknade.

– Det är tydligt att vi kommer att vinna tillräckligt många delstater för att nå 270 elektorsröster.

Han menar att allt tyder på att majoriteten kommer att öka.

Biden säger att han är mycket stolt över sin kampanj. Han menar att det har varit en lång och svår kampanj, men det har varit en ännu svårare kampanj för landet.

Han menar att det kommer att vara en seger för hela folket.

– Vi, folket kommer inte att vara tysta, vi folket kommer inte att bli hunsade.

Över Demokraternas evenemangsområde i Joe Bidens hemstad vajade på onsdagen en enorm amerikansk flagga. Här, precis som i resten av USA, inväntade man slutresultatet från vågmästarstaterna, som väntas dra ut på tiden.

Medieuppbådet har de senaste dygnen varit stort i staden, som har drygt 70 000 invånare, men i och med coronapandemin är allt övrigt folkliv i staden slumrande. Enligt amerikanska medier har Joe Biden själv följt utvecklingen i rösträkningen från sitt residens i stadsdelen Greenville.

Kort efter att flera amerikanska medier utropat Joe Biden som segrare i vågmästarstaten Wisconsin kom uppgifter att han skulle göra ett nytt uttalande till det amerikanska folket. DN:s reporter hamnade bakom avspärrningarna när Bidens poliskonvoj anlände till evenemangsområdet invid stadens basebollarena klockan 14.45, lokal tid.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

"Valet kan avgöras i domstol

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Kan presidentvalet komma att avgöras av Högsta domstolen? Om resultatet leder till tvister i olika delstater kan det bli så. Men det troligaste är ändå att valet avgörs av väljarna.

”Jag tror att det slutar i Högsta domstolen”, sa USA:s president Donald Trump den 23 september, när han talade om valet. Det hade då gått fem dagar sedan domaren Ruth Bader Ginsburgs död.

Trump betonade samtidigt betydelsen av en fulltalig domstol. Om en av nio domare är borta kan en omröstning bli jämn: 4–4. Däri låg en risk, ansåg han, om juristerna skulle avgöra utgången.

Trump lyckades fylla vakansen. Amy Coney Barrett svors in åtta dagar före presidentvalet, och gav domstolen en tydligt ideologisk slagsida, med sex konservativa domare och tre liberala.

Normalt har Högsta domstolen ingenting med rösträkning att göra, men nu finns flera mer eller mindre komplicerade scenarier där valresultatet, om det är jämnt, till slut bestäms av jurister, inte av väljarna. Utgången av valet kan dröja, i dagar, kanske veckor efter valnatten. Trump har upprepade gånger påstått att ett utdraget förlopp är suspekt i sig – något som inte alls måste vara fallet. Det är tvärtom naturligt att det tar tid att verifiera och räkna det rekordstora antalet förtids- och poströster, med regler som varierar mellan olika delstater.

Rösträkningen kan inte pågå hur länge som helst. Den 8 december ska delstaternas röstsammanställningar vara klara, och den 14 december ska elektorerna rösta.

Men eftersom en majoritet av post- och förtidsrösterna traditionellt härrör från Demokraternas väljare (republikaner tenderar att i högre grad rösta på valdagen), har Republikanerna skäl att vilja avbryta rösträkningen, till exempel genom regeländringar eller stämningar. Demokraterna har på motsvarande sätt intresse av generösare regler.

Hundratals rättsprocesser om reglerna för valets genomförande pågår redan över hela landet, och har nått olika nivåer. Flera fall har nått delstaternas egna högsta instanser; några har gått vidare till USA:s Högsta domstol.

Ärendena påminner om varandra, och handlar om hur långt efter valdagen som poströster ska få komma in för att räknas. I Pennsylvania har Högsta domstolen två gånger bestämt att röster som är poststämplade den 3 november ska räknas fram till tre dagar efter valdagen.

Också i North Carolina har domstolen sagt ja till att röster räknas – ända fram till den 12 november. Besluten betraktas som segrar för Demokraterna. Tre av de konservativa domarna ansåg att rösträkningen kunde stoppas.

I ett snarlikt fall i Wisconsin har domstolen avslagit Demokraternas önskan att acceptera röster upp till sex dagar efter valdagen, med siffrorna 5–3, enligt partipolitiska linjer.

Generellt har domarna varit motvilliga att acceptera sena förändringar i delstaters vallagar, men den konservativa domaren Brett Kavanaughs argumentation, där han menar att det är viktigt med definitiva deadlines för val, har oroat bedömare, som menar att det är ett konstruerat skäl att sätta stopp för rösträkningen.

Wisconsin och Pennsylvania är båda delstater som kan bli avgörande för valet, och där Trump vann med liten marginal 2016. Vid en jämn

valutgång skulle just rösträkningen här ha betydelse för hela presidentvalet.

Amy Coney Barrett har inte deltagit i några av de fall som hamnar i HD, men det anses troligt att hon sällat sig till sina konservativa kollegor. Hon kan snart få tillfälle att visa färg: i Pennsylvania avser Republikanerna att driva fallet på nytt, efter valet.

Det finns andra vägar som kan föra valresultatet till Högsta domstolen. Vid oenighet i en delstat om vilken av presidentkandidaterna som ska tilldelas delstatens elektorer, kan det bli en fråga för domstol. Det skulle kunna ske vid ett jämnt resultat i delstater där guvernören tillhör ett parti, den lagstiftande församlingen ett annat, och de vill se olika elektorsgrupper.

Amy Coney Barrett godkändes av senaten med röstsiffrorna 52–48, helt enligt partilinjerna så när som på en enda röst – republikanen - Susan Collins, som röstade nej.

Trump har inte dolt att han förväntar sig hennes hjälp om valresultatet hamnar i domstol. Demokraterna har krävt att hon förklarar sig jävig i alla ärenden som rör valet, något Barrett har undvikit att ge svar på. Men även om domarna i Högsta domstolen har blivit alltmer ideologiskt drivna, och alltmer politiska, är de också måna om att inte framstå som nickedockor.

Man bör ha i minnet att det är ovanligt att ett presidentval avgörs i Högsta domstolen, men det har hänt: 1876 fick det avgöras av ett kongressutskott där även fem domare ingick, efter ett jämnt och omtvistat val. År 2000 beslutade Högsta domstolen att rösträkningen i Florida skulle avbrytas, vilket i praktiken gav George W Bush segern över Al Gore.

Sanna Torén Björling "

Trump och domarna

Här avgörs valet

Det är fortfarande väldigt ovisst hur sammanlagt 42 elektorsröster i tre delstater ska fördelas.

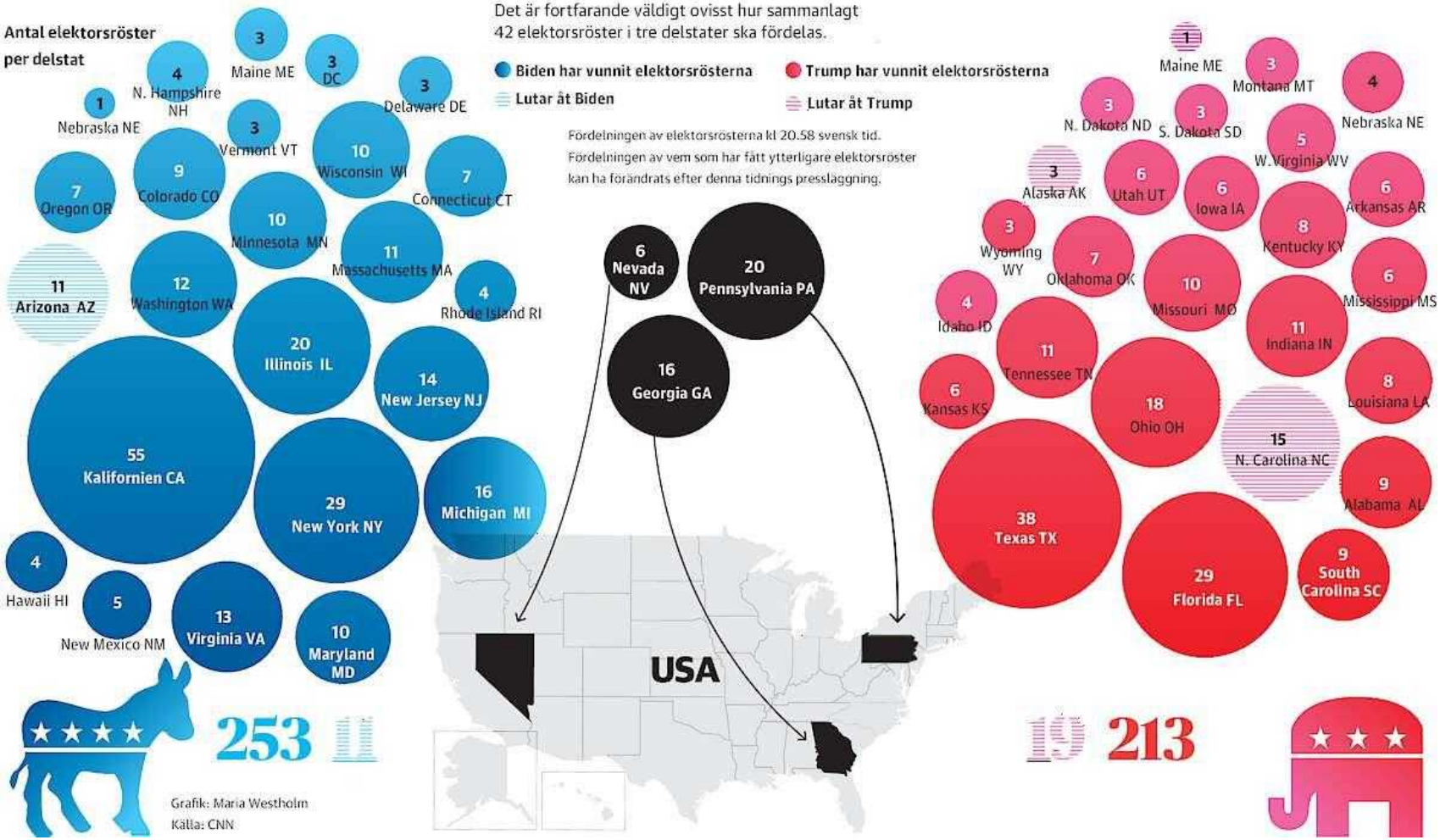

"Allt hänger på de här tre staterna

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Nu kokar valdramat i USA ner till några få delstater där rösterna inte är färdigräknade och där såväl Trump som Biden har chansen att vinna. På onsdagskvällen svensk tid stod 42 elektorsröster i tre delstater ännu på spel. Här avgörs valet.

Pennsylvania
Elektorsröster: 20

Precis som många fruktade hamnar poströsterna i Pennsylvania i fokus. När Donald Trump, felaktigt, talar om valet som ”ett bedrägeri mot folket” och ”en skam för nationen” är det främst denna delstat han syftar på.

Med 75 procent av rösterna räknade här onsdag eftermiddag svensk tid var Trump i ledningen med 11 procentenheter.

Det motsvarar en marginal på drygt 600000 röster. Men samtidigt återstod 1,4 miljoner av de 2,5 miljonerna poströster att räkna. De allra flesta av dem från storstadsområden kring Philadelphia och Pittsburgh som traditionellt vinns av Demokraterna med god marginal.

Delstatens egna register visar dessutom att 65 procent av alla poströster har lämnats av registrerade demokrater. Stämmer det lutar det år en knapp seger för Biden.

Men eftersom detta är den delstat där räkningen väntas ta allra längst tid väntas inget färdigt resultat förrän på fredag. Dessutom kommer ännu fler poströster att tillkomma fram till dess, och de får räknas förutsatt att de har poststämplats senast på valdagen.

Med andra ord: resultatet Pennsylvania kommer att förbli hängande i luften ännu några dagar.

Samtidigt kommer Trump att fortsätta kräva att räkningen stoppas här, med understöd av hundratals republikanska advokater som letar efter varje tecken på oegentligheter och som kämpar för att få domstolar att stoppa rösträkningen.

Detta är ett recept på kaos, och om Pennsylvanias 20 elektorsröster fortsätter att spela en huvudroll när dammet lägger sig i andra delstater – då är risken stor att detta blir scenen för oroligheter och sammandrabbningar mellan Trumps och Bidens anhängare.

Georgia
Elektorsröster: 16
För några år sedan hade ingen kunnat förutse att ett val i Georgia skulle kunna vara spännande. Denna delstat i djupa södern har inte valt en demokratisk presidentkandidat på 28 år, och Trump vann lätt över Hillary Clinton här för fyra år sedan.

Men Demokraterna har sett Georgia som inom räckhåll och hängt upp sitt hopp på afroamerikaner och välutbildade storstadsbor. Joe Biden har besökt Georgia flera gånger under årets valrörelse.

Kanske betalar det sig, till skillnad från grannstaten Florida där Trump tog en oväntat stor seger.

På onsdagseftermiddagen svensk tid hade presidenten ett övertag på runt 100 000 röster i Georgia. Men i demokratiskt dominerade counties kring Atlanta och andra storstäder återstod hundratusentals röster att räkna. Samtidigt försenades rösträkningen i Atlantas förorter av tekniska problem med rösträkningsmaskiner.
En upphämtning för Biden såg med andra ord högst möjlig ut. Skulle det gå vägen för honom har han ett gyllene läge att slippa ta hänsyn till kaoset i Pennsylvania – och vinna valet oavsett hur det går där.
De stora tv-bolagen väntade in i det sista med att utropa en segrare i Georgia.

Nevada
Elektorsröster: 6
I ökenstaten i väster hade Trump en chans att ta tillbaka elektorsröster som han förlorade knappt till Hillary Clinton 2016.

Nevada är i princip uppdelat mellan en glesbefolkad, republikansk landsbygd och det demokratiskt lutande området runt gamblingstaden Las Vegas där uppåt 70 procent av befolkningen bor.

Allt hänger med andra ord på hur Las Vegas röstar. Staden har drabbats hårt av coronapandemin vilket gav Biden en fördel.
Ändå var det ovisst in i det sista i Nevada, med en knapp ledning för Biden medan de sista poströsterna räknades på onsdagen.

Ingmar Nevéus "

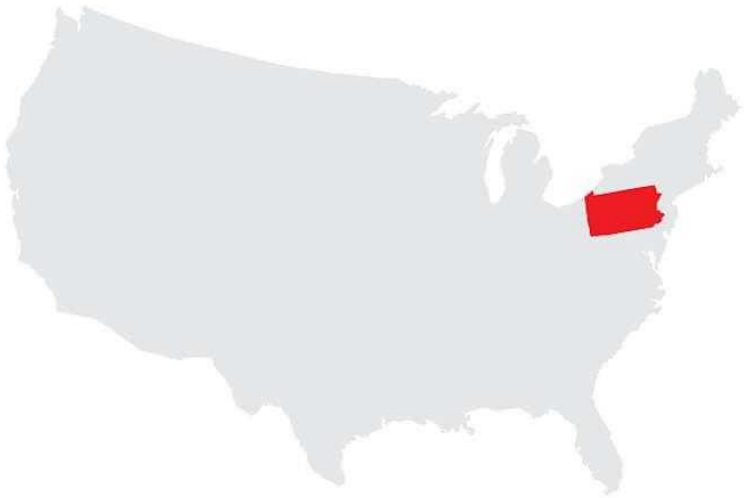

"Här räknas rösterna som kan avgöra valet

DNTORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Pittsburgh. Här i en lagerlokal i stadsdelen Manchester i Pittsburgh pågår räkningen av poströsterna som kan avgöra USA-valet. Och här har Joe Biden ett starkt stöd bland invånarna. – Det är inte över förrän alla röster har räknats, säger Preston Dunn.

Det har varit ett ovanligt arbetspass, med en rafflande kamp i presidentvalet. Preston Dunn har parkerat bilen utanför bostaden i Manchester i North Side, Pittsburgh. Han är på väg hem med frukost, efter nattskiftet på säkerhetsfirman.

– Vi får se vart det tar vägen, säger han.

Han tror att det finns två faktorer som kan förklara att presidentvalet, trots opinionsmätningarna, blivit en mycket jämn historia.

– Jag tror inte att folk har haft förtroende för Trumps ledarskap i pandemin. Men de har haft förtroende för hans förmåga att sköta ekonomin. Det gör att det står och väger, säger han.

Även om han har dekorerat entrén med kampanjskyltar för Biden och Harris så ser han en del svagheter med Demokraternas presidentkandidat.

– Han har varit i politiken i många år. Har han gjort vad han sa att han hade möjligheter att göra? Nej.

Det var väntat att valresultatet skulle dröja i Pennsylvania, där 2,5 miljoner invånare valt att förtidsrösta – mer än en tiodubbling mot valet 2016. Enligt förhandsbeskeden kan det ta flera dagar att fastställa segraren i den viktiga vågmästarstaten. Poströster fortsätter att räknas, om de har poststämplats senast den 3 november.

I storstaden Pittsburgh registreras poströstsedlarna i en lagerlokal i Manchester – några hundra meter från Preston Dunns bostad. På onsdagsmorgonen amerikansk tid flockas medierna för att dokumentera processen, som omgärdas av ett stort säkerhetspådrag. Inuti lokalen förvaras de viktiga poströsterna i svarta plastboxar, utplacerade i symmetriska linjer på verkstadsgolvet. Amie Downs,

kommunikationsansvarig på Allegheny County – som själva valdistriktet i Pittsburgh heter – guidar journalisterna längs de långa raderna. Hon har en lång dag framför sig.

– Jag har sovit en timme i natt, konstaterar hon.

Manchester är ett grannskap med många afroamerikanska väljare, och många som markerat stöd för Biden. Men stämningen på onsdagsmorgonen i epicentrum för rösträkningen i USA är fridfull och lugn.

– Jag tror att Biden har en chans, det finns fortfarande miljoner röster att räkna. Men om han förlorar så måste vi respektera majoritetens vilja. Vi i USA är stolta över våra fria och öppna val. Vi är tacksamma för att vi har kunnat ha ett lugnt och fredligt val. Om det visar sig att en majoritet av väljarna i Pennsylvania har valt Trump, så måste vi respektera det också, säger demokraten Ernest Withrow, som är pensionär, bosatt i området.

Tameka Kendrick som är på väg hem efter nattskiftet på Seven-Eleven är inne på samma tankegångar

– Det spelar ingen roll vem som vinner eller förlorar, det är dags för förändring. Vi behöver mer enighet vem som än vinner. Jag kommer att respektera segraren, oavsett, säger hon.

Grannen Amanda Lippie säger att hon hade önskat sig ett tydligare valresultat, och en klar seger för Biden. Men hon tycker egentligen inte att det är konstigt att det blir en jämn kamp.

– Vi har ett svårt valsystem. Det är många av oss som inte kan rösta, säger hon.

Det var den demokratiska blå muren som föll när Hillary Clinton förlorade kampen om delstaten Pennsylvania i rostbältet i nordöstra USA för fyra år sedan. Joe Biden har kämpat hårt för att vinna tillbaka de vita arbetarklassväljarna och kvinnorna i delstaten, som också utgör hans barndomsbygder. Han förlade sin valfinal i måndags till just Pittsburgh.

Annette Baldwin, 82, var en av dem som fick vara med på presidentkandidatens möten. Det var långt ifrån första gången, berättar hon.

– Jag har träffat Joe Biden många gånger. Han har alltid känts som en av oss här i Pittsburgh. Han kommer ju från Scranton, och det är inte så långt från oss. Han vet vad det betyder att arbeta hårt, säger hon. Hon tillbringade hela valdagen med att övervaka processen i en vallokal i Braddock i östra Pittsburgh för Demokraternas räkning.

– Jag arbetar hårt för mina barnbarn och barnbarnsbarns skull. Om Trump blir återvald så är det slut med USA. Han är en lögnare som har förstört och splittrat det här landet, säger hon.

Funktionärerna vid de vallokaler som DN besökte på tisdagskvällen kunde alla rapportera om lugna och ordnade processer. Men det fanns signaler om att räkningen av poströster kan bli en besvärlig och utdragen historia.

Vid en vallokal uppe vid Braddock Hill i östra Pittsburgh berättade funktionärerna Jan McMannis och Tony Buba att de mött en rad väljare som beställt poströstsedlar men sedan ångrat sig och bestämt sig för att gå till vallokalen på valdagen i stället.

Problemet var att några hade missat att ta med sig sina röstsedlar till vallokalen. Då fick de provisoriska röstsedlar. Dessa röster kommer endast att räknas om valet blir mycket jämnt.

– Kanske hade de bara tid att komma till vallokalen just nu. Kanske hade de slängt poströstsedlarna. Men sannolikt förstod de inte att deras röster kanske inte kommer att räknas, berättade Jan McMannis.
Hon konstaterade att valdagen hade varit lugn och utan långa köer, men att hon kände sig som ”ett nervöst vrak” inför väntan på resultatet:

– Det är det mest skrämmande valet i mitt liv.

De väljare som DN talade med på valkvällen var inställda på en lång och nervös väntan på valresultatet i Pennsylvania. Men flera uttryckte samtidigt lättnad över att valrörelsen äntligen var över, och att de åtminstone skulle slippa alla annonskampanjer och debatter.
Kimmy Ferry var en av dem.

– Det har varit hårda tider. Så splittrande, sa hon.

Alisha Freshcoln lämnade vallokalen i den pittoreska stadsdelen Mount Lebanon i Pittsburgh med en känsla av stress och oro. Hon räknar med att hon har några nervösa dagar framför sig.

– Jag vill inte att Trump ska vinna. Men jag är också rädd för vad som ska hända om han inte vinner, och om det blir upplopp eller nästa inbördeskrig. Jag tror inte att vi någonsin har haft ett val som varit så ifrågasatt på förhand, sa hon.

John Harnish pustade ut på en italiensk krog i Mount Lebanon på valkvällen.

Han berättade att han hade donerat pengar till en kompis som kandiderade lokalt för Demokraterna. Sedan överöstes han med propåer från partiet.

– Det var 7–10 textmeddelanden och 3–5 telefonsamtal varje dag. I två månader. Konstanta trakasserier. Jag stöder min vän, jag är demokrat, men det var ett fruktansvärt misstag att lämna ut mitt telefonnummer. Jag ville knappt rösta på dem.

Karin Eriksson"

"Fakta. Poströstning fördröjer resultatet
Ett stort antal delstater tillåter extra tid för poströstsedlarna att nå fram. vilket innebär att det slutgiltiga resultatet blir försenat.

I 26 delstater räknar man bara röstsedlar som anländer före eller under den 3 november, själva valdagen. I de återstående 24 delstaterna, plus District of Columbia, räknar man även försenade poströster så länge som dessa är poststämplade den 3 november eller tidigare.

I Pennsylvania inleddes rösträkningen först efter att vallokalerna hade stängt på tisdagen. Poströster som poststämplats 3 november räknas. Därför kan resultatet dröja till på fredag. "

"Biden ökade hos både unga och gamla

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Stödet för Joe Biden ser ut att ha ökat bland både unga och äldre amerikaner över 65 år jämfört med stödet för Hillary Clinton 2016. Samtidigt har en ökande andel latinamerikaner röstat på Donald Trump.

I förra presidentvalet lyckades Donald Trump i stor utsträckning vinna väljare bland både vita män och vita kvinnor. I år har skillnaderna mellan könen jämnats ut något, Trump har minskat bland männen totalt och ökat marginellt bland kvinnorna, enligt tv-kanalen CNN:s preliminära siffror.

– De grupper där Donald Trump fick fler fler röster än Hillary Clinton, är de som han nu tappar i och det är förmodligen det som gör att det ser ut att bli lite jämnare den här gången, säger Jesper Enbom, universitetslektor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Umeå universitet.

Några saker sticker särskilt ut jämfört med 2016. Stödet för Demokraternas presidentkandidat ser ut att ha ökat bland gruppen 18–29-åringar jämfört med för fyra år sedan, från 55 till 62 procent. Det var inte helt oväntat, enligt Jesper Enbom, som också undervisat vid ett universitet i Ohio.

– Det är hos de yngre väljarna det stora stödet finns. Unga väljare är ofta mer vänster, både i ekonomifrågor men också i värderingar och abortfrågan är en typisk värderingsfråga. Många unga har också stora studieskulder, vissa kanske inte har fått ett jobb och de riskerar att få det sämre än föräldragenerationen, säger han.

Men samtidigt ökar också stödet något för Joe Biden bland äldre över 65 år, från 45 procent till 48. I vågmästarstaten Florida röstade 47 procent av de äldre på Biden jämfört med 40 procent som röstade på Hillary Clinton 2016. Det är svårt att veta vad det kan bero på i ett så tidigt skede, enligt Jesper Enbom.

– Det kan handla om pandemin som Trump och hans administration inte anses ha hanterat särskilt väl. Det äldre är ju en särskilt utsatt grupp, säger han.

Enligt CNN:s analys går president Donald Trump framåt bland latinamerikaner, framför allt i Florida. Precis som 2016 har Demokraternas kandidat fortfarande störst nationellt stöd i den gruppen, 66 procent medan Trump ökat stödet med 4 procentenheter.

– I till exempel Miami Bay som är ett område med många latinamerikaner, går han starkare fram än sist. Man ska komma ihåg att det inte är en enhetlig grupp. De kan till exempel bestå av exilvenezuelaner där Trump använt sig av socialistspöket för att locka den gruppen, säger Enbom.

Dan Hedlin, professor i statistik vid Stockholms universitet, reagerade framför allt på den stora skillnaden mellan de olika kandidaternas väljare i synen på ekonomin. De republikanska väljarna anser att ekonomin är den fråga som i störst utsträckning avgjort hur de röstar medan demokratiska väljare i stället väljer frågor som rör etnicitet samt coronapandemin.

– De som säger att de får det bättre i dag röstar framför allt på Trump och de som säger att de fått det sämre röstar på Biden. Så är det också i Florida, säger han.

72 procent av Trumpväljarna svarade att de fått det bättre ekonomiskt de senaste fyra åren medan motsvarande siffra för Bidenväljarna är 74 procent. För fyra år sedan var siffrorna nästan samma, fast omvänt, Clintonväljarna ansåg sig ha fått det bättre och tvärtom.

Hur ska man bedöma den här typen av undersökningar?

– Har de vägt samman både telefonintervjuer och vallokalsundersökningar så bör det vara rimligt. Urvalet är ganska stort med nästan 16 000 respondenter, de har säkert ett stort bortfall som då ska viktas men det står ingenting om det, säger Dan Hedlin.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se "

" Martin Gelin: Valdeltagandet rekordhögt – bäddat för juridisk strid

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Om den amerikanska demokratin är död har väljarna inte fått det meddelandet. Valdeltagandet 2020 är det högsta på 120 år. Trots en historisk pandemi, trots två kandidater med tydliga svagheter, visade det amerikanska folket en landsomfattande tilltro till att deras röster faktiskt har betydelse. Det vore en särskild tragedi om valet därför behöver avgöras av jurister och domstolar.

Under ett mörkt år för amerikansk demokrati har väljarna visat att de fortfarande tror på kraften i varje röst. Trots att pandemin gjort det till en ren hälsorisk att rösta och trots en utbredd cynism över det politiska systemet och valets själva legitimitet slogs nytt rekord för valdeltagandet i modern tid. Inte sedan år 1900 har en så hög andel amerikaner röstat i ett presidentval.

I stora delar av Södern genomförde republikaner kontroversiella vallagar som gjorde det till en logistisk mardröm att rösta. Det tycks ha orsakat en rekyleffekt, där fler demokrater än någonsin gick ut och röstade i delstater som Georgia och Arizona.

Det kommer att ta flera dagar innan alla röster är räknade, men vi kan redan se ett par tydliga mönster när det gäller väljarnas rörlighet. Donald Trump har än en gång visat sig vara en formidabel maskin för att mobilisera republikaner.

I många år påstods det att Trump var på väg att ta kål på det republikanska partiet. Men det finns ingen annan republikan som kommer i närheten av hans förmåga att entusiasmera kärnväljare. I många viktiga delstater fick Joe Biden hundratusentals fler röster än Hillary Clinton fick 2016, men Trump gjorde ibland ännu bättre ifrån sig. Pandemin tog inte alls så stor skada på Trump som många trott. En talande siffra inför valet var att 39 procent av amerikaner som själva förlorat en anhörig i pandemin ansåg att Trump gjort ett bra jobb med att hantera den. I North Dakota valdes republikanen David Andahl till ett lokalt ämbete. Andahl avled nyligen i sviterna av covid-19.

Pandemin verkar däremot ha skadat Demokraternas chanser att expandera den organisatoriska infrastruktur som krävs för att få partiet att växa. De har fler väljare som är låginkomsttagare och är därför mer beroende av traditionell kampanjverksamhet på marken, men med hälsoriskerna inför valet var det svårt att bedriva traditionell kampanjverksamhet, vilket tycks ha skadat Bidens siffror i stora delstater som Texas och Florida.

Trump tycks även ha skapat en ny generation av högerpopulister som nu tar plats i kongressen. I North Carolina valdes 25-åriga högerpopulisten Madison Cawthorn till representanthuset och blir nu kongressens yngsta ledamot. I Georgia vann Marjorie Greene, som är anhängare av den högerextrema konspirationsteorin Qanon. Hennes kampanjsajt pryds av en bild där hon med gevär i handen lovar skydda USA från ”socialism”. Samma budskap gjorde succé i Florida, där Trump kraftigt utökade sitt väljarstöd jämfört med 2016 och republikanerna vann flera nya platser i kongressen, främst på grund av Miamis exilkubaner.

En viktig lärdom av valet är att det är svårare än någonsin att göra svepande generaliseringar av den amerikanska väljarkåren.

En våg av republikanska kvinnor valdes till nya platser i kongressen, vilket kan betyda nytt rekord för partiets kvinnliga representation. Samtidigt fick Trump och republikanerna överlag rekordlågt stöd från kvinnliga väljare.

Den enda väljargrupp där Donald Trump tycks ha ökat sitt stöd är bland latinamerikanska män, trots att han demoniserat latinamerikanska migranter i fem år. Joe Biden ökade samtidigt bland vita arbetarmän i rostbältet, just den väljargrupp som de senaste åren blivit själva symbolen för Trumps politiska uppror.

I västra USA var det i sin tur latinamerikaner som gav Biden stora framgångar, vilket ytterligare befäster att latinamerikaner inte är någon homogen väljargrupp. Att Joe Biden kan vinna i Arizona är historiskt. Bara en demokrat har vunnit i delstaten sedan 1952. Det speglar en ny politisk geografi, där den amerikanska västern kan vara nyckeln till demokraternas framtida majoritet.

I Arizona ser Biden ut att ha fått åtminstone 400 000 fler väljare än Hillary Clinton, och en halv miljon fler väljare än Obama 2012; demokrater lär nu vallfärda till delstaten för att förstå hur det gick till. Även om Biden till slut kammar hem mer än 270 elektorsröster,

tillräckligt för att vinna valet, är det inte givet att han svärs in som president i januari. Vi befinner oss i stället i ett läge där den sittande presidenten grundlöst utropat sig själv till segrare. Ingen kan bli överraskad av detta efter att Trump konsekvent lovat göra precis detta under hela det senaste året.

Ett val med historiskt högt valdeltagande kan då i stället avgöras på det mest amerikanska sätt som finns: av den som har den största armén av välbetalda jurister.

Martin Gelin "

”Castro-faktor” bakom Trumps seger i Florida

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Angel Hernandez trycker ned det nymalda kaffet i maskinen och doften sprider sig i hans bar. Det är morgonen efter presidentvalet, som Trump till väsentlig del vann i Florida med hjälp av kubanerna. – Jag är glad över att det var så rekordmånga som röstade i valet. Trump vann här i Florida eftersom han har gjort ett hyfsat jobb.

DN i Miami
Mittemot Angel Hernandez kombinerade fruktaffär och kaffebar på huvudgatan Calle Ocho i Little Havana står ett stramt granitmonument. Det är en hyllning till ”martyrerna” från invasionen i Grisbukten i april 1961.

Det var den amerikanska underrättelsetjänsten CIA som samlade ihop och tränade en grupp på 1 500 exilkubaner, som fick i uppdrag att störta Fidel Castros kommunistiska regim på Kuba.

Invasionen blev ett fiasko, och slogs ner av den kubanska militären efter tre dagar. Ett hundratal av exilkubanerna dödades, de övriga fängslades.

Denna dystra händelse, som inträffade för nästan 60 år sedan, är fortfarande högst levande historia. Åtminstone för kubanerna i Florida. Bara i Miami med omnejd lever 1,2 miljoner kubaner eller människor med kubanska rötter; många flydde diktaturen i sitt hemland eller är deras barn eller barnbarn.

Angel Hernandez kom till USA med sina föräldrar när han var sex månader gammal, alltså inte långt efter invasionen Grisbukten. Han tror att ”Castro-faktorn” hade betydelse för att många av Floridas kubaner kom att rösta på Donald Trump och inte på Joe Biden i presidentvalet.

– Kubaner gillar inte diktaturer, de har känt det på sitt eget skinn. Och de tycker inte Bidens tankegångar är bra för vår demokrati och för vår konstitution.

Angel Hernandez understryker att alla inte delar denna åsikt.
– Alla är ju inte pro-Trump. Det finns många som röstade på Biden här i Miami. Min bror till exempel.

Men för Angel Hernandez var valet inte svårt.

– Jag gillar att Trump inte är en vanlig politiker. Han säger vad han tycker när det behövs.

Enligt valanalytiker var det en riktad satsning från Trumpkampanjen på kubanerna – och på antisocialistisk propaganda – som gav utdelning i valet i Florida. Man pumpade effektivt ut budskapet att Biden är en smygsocialist som vill göra USA till ett nytt Kuba eller Venezuela.

Kubanamerikanerna har i och för sig traditionellt lutat åt republikanerna, men detta övertag började tunnas ut när Barack Obama och Hillary Clinton kampanjade.

Men nu har det vänt igen, och demokraternas marginaler bland latinamerikanerna i Miami-Dade County krympte avsevärt. Demokraternas övertag bland dem minskade från Clintons 30 procentenheter till Bidens 7 procentenheter.

Även venezuelaner och nicaraguaner, av vilka många var flyktingar från kommunistdiktaturer, var mottagliga för detta antikommunistiska budskap.

Till skillnad från många andra Trumpsupportrar bär Angel Hernandez ansiktsmask som skydd mot coronaviruset. Han tror inte alls att Trump förlorade röster på sin hantering av pandemin, något som Biden hade räknat med.

– Pandemin var ju inte Trumps fel. Folk här röstade på honom, eftersom alla vet att han inte kunde ha gjort så mycket mer åt den än vad han gjorde.

Enligt en vallokalsundersökning från NBC gick 55 procent av kubanamerikanernas röster till Trump, medan 30 procent av puertoricanerna och 48 procent av övriga latinos röstade på Trump.

Om latinos spelade en viktig, och sannolikt avgörande, roll för att Trump vann den viktiga vågmästarstaten Florida var det många andra grupper och kategorier som bidrog till segern.

Under republikanernas valvaka på ett hotell i Palm Beach som DN befann sig på var deltagarna mest vita medelklassamerikaner. Men också många latinamerikaner. När det stod klart att Trumps vunnit delstaten exploderade salen i ett glädjetjut.

– Det är fantastiskt, men inte oväntat, sade Suzie Godinho, som arbetar på en byggfirma i Palm Beach.

– Jag har hela tiden vetat att han skulle vinna. Tusentals har gått på Trumps möten, men ingen har gått till Bidens möten. Vi har en helt enorm entusiasm på vår sida, sade hon.

Men hon var inte oförsonligt fientlig till ”andra sidan”: Innan beskedet om Trumps överläge kom frågade jag henne om vad hon skulle göra om det var Joe Biden som vann Florida, och blev president.

– Då får livet gå vidare. Vi måste respektera valutgången, vem presidenten än är. Det gjorde vi när Barack Obama var president. Michael Althmer, en försäljningschef från södra Florida, tvivlade inte ett ögonblick på Trumps vinst i Florida. Han uttrycker stark aversion mot Joe Biden.

– Jag är mycket säker. Biden är ändå inte är i skick att vara USA:s president. De som röstar på Biden röstar egentligen på Kamala Harris, hon tar säkert över ganska snabbt efter Biden om han skulle vinna. Och han kommer ändå inte ha något att säga till om.

Han betraktar Harris som en ”radikal”, och om hon skulle komma till makten blir det illa. Hon har ju uppmanat till kravaller och våld.
– Och USA kommer att bli ett socialistland som Venezuela. Se vad som hände detta rika land när en socialist hade haft makten en tid, sade Michael Althmer.

Har han då inga tvivel på Trumps lämplighet som president?
– Okej, han är okonventionell, men så är han inte heller en politiker. Det är otroligt vilken hatkampanj han har utsatts för. De beskyller

honom för att vara rasist, främlingsfientlig och mot kvinnorna. Ändå vann han här 2016 och 2020.

Vad räknar du med att en president Trump gör i en andra mandatperiod?
– Han kommer säkert att rensa upp i träsket. Han kommer att rikta in sig på de som förföljde honom under alla åren med Rysslandsutredningen och riksrätten. Jag tror faktiskt att administrationen kommer börja gripa folk, särskilt de korrupta ledningarna i FBI och CIA, som har jobbat för Biden och demokraterna.

Daniel Constantini"

"Resultatet i Florida.
51,2 %

Donald Trump – 5 657 933 röster
47,7%"

Joe Biden – 5 282 894 röster

" Carl Johan von Seth: Så blev ekonomin Trumps starkaste kort – trots viruskrisen

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

USA:s ekonomi gick som en raket, fram tills att den kraschade i pandemin. Men breda väljargrupper verkar ha haft överseende med olyckan. Hur kan ekonomin, mitt i viruskrisen, ha varit Trumps starkaste kort?

Analys. Carl Johan von Seth, DN:s ekonomikommentator
Det lutar åt tisdagens amerikanska valrysare kommer att sluta med ett maktskifte. Men att Trump har överträffat förväntningarna står samtidigt klart. Breda väljargrupper har stannat hos presidenten. På vissa håll, som i Florida, verkar fler ha anslutit sig.

Bill Clintons rådgivare James Carville sa att allt handlade om ”ekonomin, dumbom”. Och faktum är att just ekonomin hela tiden har varit Trumps starkaste kort.

Enligt Gallups allra senaste mätning har 52 procent av amerikanerna förtroende för Trumps hantering av ekonomin. Samma höga stöd som för ett år sedan.
Här hittar vi alltså det som var Joe Biden brantaste uppförsbacke – och Trumps allra största politiska bedrift.

Men det är inte utan att man känner sig just som en dumbom när man tittar på de senaste siffrorna kring amerikansk ekonomi. Det hänger ju inte ihop. Många miljoner har blivit arbetslöshet i viruskrisen. USA:s

bnp har rasat snabbare än någon gång sedan landet låg i krig mot Hitlertyskland.

Borde det inte ha straffat Trump tydligare?

Det finns rätt mycket forskning som bekräftar Carvilles motto. Sambanden är visserligen inte överdrivet starka. Mönstren varierar över tid och mellan länder. Men några slutsatser är att ekonomin visst påverkar val, att väljarna är relativt kortsiktiga när de betygsätter på sina politiker och att vi är mer benägna att straffa folkvalda för dåliga tider än vi är villiga att belöna dem för en god utveckling.

Allt det där talar också för att ekonomin skulle vara en belastning snarare än ett trumfkort för Trump.

Ändå har presidenten kunnat framhäva sina meriter.

Donald Trump har haft flera konkreta saker att peka på. Inte minst att USA:s ekonomi, fram till pandemin, gick riktigt bra.

Högkonjunkturen lämnade spår överallt i USA, och tidigare i år sjönk arbetslösheten under 4 procent. Även bland rostbältets småorter, i söderns avkrokar och för etniska minoritetsgrupper pressades arbetslösheten ordentligt 2016–2019. Lönerna steg faktiskt snabbast för landets låginkomsttagare.

De flesta ekonomer, till exempel på centralbanken Federal Reserve, knyter inte direkt den utvecklingen till Trumps politik. Uppsvinget var en fortsättning på den långa högkonjunktur som inleddes när Obama var president. Men Trumps stora skattesänkningar eldade säkert på.

Presidentens verkliga skicklighet ligger i hur han lyckats ta åt sig hela äran.

Trump har hela tiden sagt till sina väljare att hans framgångar ska mätas mot börsutvecklingen. Kris? Vilken kris? Börserna har skakat av sig pandemikraschen för länge sedan. Det har blivit ett skydd för Trump. Anklagelser om ekonomiskt vanstyre och inkompetens har studsat av honom.

Årets mammutstora stimulanspaketet, Cares Act, har också gjort skillnad. Generösa engångsbidrag och höga arbetslöshetsersättningar har gjort att amerikanernas disponibla inkomster faktiskt har ökat under pandemin. Det har märkts. Än så länge är det få som befinner sig i privatekonomisk kris.

Även här Trump har förstått det värdet av marknadsföring. Han har rentav krävt att få sitt namn utskrivet på de krischeckar som skickas ut till hushållen.

Stödet, som kongressen egentligen är minst lika ansvarig för, har blivit Trumppengar.

”Det är ekonomin, dumbom” är därför inte någon alldeles träffande förklaring till det Trumps överraskande starka valresultat. Det är Trumps politiska snille, som motståndarna ofta underskattar, som gjorde att han överträffade förväntningarna.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" **Biden missade arbetarväljarna**

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Demokraternas fokus på att måla upp en mörk bild av fyra år till med Trump – i stället för att fokusera på politik, kunde bli deras fall. Det säger USA-kännaren Frida Stranne. Och det finns en orsak till att opinionsmätningarna inte stämt.

– Demokraterna har haft som huvudsaklig agenda att bli av med Donald Trump, att måla upp en mörk bild av honom som president och inte prata om de egna visionerna och om sakpolitik, säger Frida Stranne, statsvetare och forskare vid Högskolan i Halmstad.

Det kan ha spelat en roll i att Joe Biden inte står sig lika stark som opinionsmätningarna inför valet spått, enligt henne.

På flera fronter har det gått på ett annat sätt än förväntat bland Demokraterna.

– Det var ett stort bakslag för dem att Donald Trump vann Florida och Ohio, påpekar Erik Åsard, professor emeritus i Nordamerikastudier.

Ohio är en stat där gruppen lågutbildade vita – traditionell arbetarklass – är stor. Det är en grupp som är viktig för Donald Trump. I valet 2016 lyckades Trump vända delar av Ohio som i generationer röstat demokratiskt, med löften om att behålla fabriksjobb och tillverknings-industri i USA. Men när GM stängde sin jättefabrik i Lordstown i Ohio 2018 lade många skulden på Trump och beskyllde honom för svikna löften.

Joe Biden har sett sin chans att vinna tillbaka väljargruppen och satsat stort på annonser och besök i Ohio. Opinionsmätningar inför valet har också tytt på att han haft en chans. Men så ser det inte ut att ha blivit. I nordöstra Ohio på gränsen mot Pennsylvania, området där Lordstown ligger, ökar Donald Trump till och med sitt stöd. 2016 fick han 54 procent av rösterna och i år får han 60 procent.

Frances E Lee, statsvetare och professor vid Princeton University betonar något som hon tycker sticker ut, nämligen den spricka som finns mellan väljare på landsbygden och de i städerna.

– Presidenten överpresterar enormt på landsbygden, utanför städerna, medan han inte alls får samma stöd i städerna, säger hon.

Det är också orsaken till att opinionsmätningarna – återigen – verkar ha misslyckats med att prognostisera resultatet, enligt Frances E Lee.
– Att förutsäga ett val med sådan här geografisk splittring är jättesvårt.

TT"

"Pandemin ny osäker faktor i opinionsmätningarna

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Precis som för fyra år sedan pekade opinionsmätningarna 2020 mot en seger för Demokraternas kandidat. Men redan på valnatten tippade nyckelstaten Florida över till Donald Trumps fördel. – Pandemin har gjort mätningarna ännu svårare, säger statsvetaren Richard Öhrvall.

2016 chockade Donald Trump såväl motståndare som valexperter med en seger som gick tvärs emot opinionsmätningarna.

Inför årets val summerades Joe Bidens övertag i den amerikanska väljarkåren som helhet till mellan 7 och 8 procentenheter av nyhetssajterna Fivethirtyeight och Real Clear Politics som specialiserar sig på opinionsmätningar. Baserat på det beräknade Fivethirtyeight sannolikheten för en Bidenseger till 90 procent.

Men det amerikanska valsystemet är komplext och det är valutgången i de enskilda delstaterna, inte i landet som helhet, som avgör vem som vinner. Många mätningar pekade på mycket jämna matcher i flera av de avgörande nyckelstaterna. Det betyder att även mindre förskjutningar i väljarstöd kan få stora konsekvenser.

En av de viktigaste staterna, Florida, tippade snabbt i Trumps favör trots att mätningarna hade pekat mot en Bidenseger. I Wisconsin ledde Joe Biden stort i opinionsmätningarna men försprånget krympte snabbt på onsdagen till bara tiondelar. Medan rösträkningen fortsätter riktas många blickar mot Pennsylvania. Där var Bidens väljarstöd inför valet 4,7 procentenheter större än Trumps enligt Fivethirtyeight men med 75 procent av rösterna räknade är det klar fördel för den sittande presidenten.

Inte bara valsystemet är en utmaning för opinionsmätarna i USA. Det traditionellt låga valdeltagandet ställer också högre krav, än i till exempel Sverige, på att man kan avgöra hur stor andel av de svarande som faktiskt kommer att gå till vallokalen. Dessutom visade det sig i förra valet att utbildningsnivå blivit en mycket viktigare faktor som måste vägas in. Att det missades var ett skäl till att mätningarna inte fångade opinionen för Trump då.

Flera av bristerna i mätningarna från 2016 har rättats till, enligt statsvetaren Richard Öhrvall vid Linköpings universitet. Men årets val bjuder på nya utmaningar.

– Pandemin gör att man har vidtagit en rad åtgärder, som att man har utökat möjligheterna att brevrösta. Frågan är vad det får för effekter på valdeltagande och på vem som går och röstar. Det blir en extra osäkerhetsfaktor i mätningarna, säger Richard Öhrvall.

Han gör bedömningen, utifrån läget på onsdagen, att prognoserna för en Bidenseger fortfarande kan visa sig vara riktiga, men betonar samtidigt att mycket återstår innan mätningarna på allvar kan utvärderas.

– Resultaten i Florida och Wisconsin är inte riktigt där mätningarna förutspådde och det verkar också gälla Pennsylvania och Michigan. Det kommer att behövas en grundlig analys av vad som gått fel och vad som blivit rätt på samma sätt som 2016, säger Richard Öhrvall.

Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos, är inne på samma spår.

– Valet är inte klart, vi vet inte hur fel mätningarna har haft, även om det är uppenbart att man har underskattat stödet för Trump och överskattat det för Biden.

I den amerikanska valbevakningen får prognoserna stort utrymme, med beräkningar av sannolikheter för olika utfall. De blir ofta feltolkade, menar Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos.

– Det är väldigt svårt att kommunicera sannolikheter på ett sätt som alla förstår. Både 2016 och 2020 är väl tecken på att publiken som tar emot detta läser in för mycket. Prognoserna kan bidra till intrycket att saken är klar när den inte är det.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

" Republikanerna ser ut att behålla greppet om senaten

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Demokraternas blå våg uteblev. Partiets förhoppningar om att ta majoritet i senaten grusades på valkvällen, och det tycks nu som om Republikanerna behåller kontrollen.

Det såg ljust ut, tyckte många demokrater – för presidentkandidaten Joe Biden, men också för möjligheten att få majoritet i senaten. För att tippa över den nuvarande ställningen, 47–53, behövde Demokraterna en vinst på tre eller fyra säten. Skillnaden beror på vem som vinner Vita huset, eftersom vice presidenten har utslagsröst i senaten.

Inför valet ansågs en handfull säten osäkra, med goda chanser för en demokrat att ta över. Ett drygt dygn senare har Republikanerna visat att de kan försvara sig.

Flera osäkra senatsval är inte färdigräknade och hur ställningen slutgiltigt ser ut fortfarande öppet, men för Demokraterna har de flesta dörrar stängts.

Visserligen förlorade de konservativa som väntat ett säte i Colorado till demokraten och den tidigare guvernören John Hickenlooper, men de vann i gengäld en plats i Alabama, också det enligt prognos.

Demokraterna vann också ett säte i Arizona, där den tidigare astronauten Mark Kelly vann över republikanernas Martha McSally,

som trasslat in sig i hur hon formulerat sig om Donald Trump – och gått mellan hängivenhet och distans.

Arizona har genomgått en snabb förändring, och röstade i år även i presidentvalet på Biden. Men det ger hittills bara en vinst på en senatsplats för Demokraterna.

I andra delstater har de samtidigt misslyckats: i Iowa sitter republikanen Joni Ernst kvar; och i Maine klarade sig den väletablerade senatorn Susan Collins med god marginal. Collins, som beskrivs som en senator mot mitten och som varit öppet kritisk mot Trump, men så gott som alltid röstat med honom.

I North Carolina, där valet också är jämnt, tycks republikanen Thom Tillis sitta kvar. I Georgia, där båda senatsplatserna var uppe, är ingen vinnare klar.

Demokraterna tycks ha underskattat Republikanernas styrka, i både president- och senatsvalet. Det är inte omöjligt för Demokraterna att ta majoriteten, men den våg av demokratiska väljare man hoppats skulle skölja in har varit svagare än man hoppats.

Republikanernas fäste syns också på hur stabilt den profilerade Lindsey Graham, senator från South Carolina, försvarade sig. När 90 procent av rösterna räknats hade han slagit sin motståndare med omkring 13 procentenheter, trots att utmanaren samlat in rekordstora belopp i ett val som blev ett av de dyraste någonsin, med totalt 177,4 miljoner dollar i finansiella gåvor.

– Till alla opinionsmätare där ute: ni har inte en susning. Och till alla liberaler i Kalifornien och New York: ni har kastat bort mycket pengar, sa en nöjd Graham när resultatet stod klart.

Om senaten förblir i republikansk kontroll får en eventuell president Biden svårt att få igenom sina förslag.

Blir senaten kvar i Republikanernas kontroll minskar möjligheterna avsevärt för en eventuell president Biden att genomföra sin politik. Lagförslag ska passera båda kamrarna i kongressen för att gå igenom; senaten ska därutöver godkänna nomineringar till en rad nyckelpositioner, där de federala domarna bara är en.

Senaten förblir i så fall under samma ledning som nu, styrd av Mitch McConnell, senator från Kentucky och en maktspelare av rang. Det var i hög grad på grund av McConnells strategiska ”klackarna-i-backen”-linje som Barack Obama i princip inte kunde få igenom några förslag under sina sista år; och det är McConnell som Trump har att tacka för att över 220 federala domare tillsattes under hans första mandatperiod.

Omstöpningen av domstolsväsendet hör till de mest långtgående förändringarna av USA under Trump. Den var också en fjäder i hatten för Mitch McConnell, vars säte också var uppe till omval i tisdags. I Kentucky utmanades han av Amy Grath, som hade hela partiet bakom sig. Det hjälpte inte, McConnell vann med procentsiffrorna 58–38, när så gott som allt räknats, och fick därmed grönt ljus för en sjunde mandatperiod, à sex år.

I representanthuset, där alla 435 ledamöter är uppe för omval vartannat år, ser Demokraterna ut att behålla sin majoritet, som väntat. Men

också där är framgångarna mer blygsamma än vad somliga hoppats på, och landar sannolikt på några få säten – medan Republikanerna har försvarat och i vissa fall tagit tillbaka säten.

Några anmärkningsvärda inval har gjorts till representanthuset. I Georgia vann Marjorie Taylor en plats, en republikan som har visat sitt stöd för QAnon, som företräder en spridd men vettlös, högerextrem konspirationsteori, enligt vilken världen styrs av en ”djup stat” full av en liberal elit och pedofiler, med mål att störta Trump.

Sanna Torén Björling "

"Michael Winiarski: Maktvakuum ökar osäkerheten om vart landet är på väg

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Det slutgiltiga valresultatet i USA ser ut att dröja. Därför kan andra länders ledare ännu inte ställa in sig på om det är Donald Trump eller Joe Biden som de kommer att ha att göra med som president under de kommande åren. Väntan innebär ett maktvakuum och osäkerheten ökar om vart världens mäktigaste stat är på väg.

Osäkerheten om vad som händer efter valet har förmodligen aldrig varit så stor som detta år. Det tycks finnas hur många problem som helst med att fastställa valresultatet.

En faktor är pandemin, som gjorde att fler väljare än någonsin tidigare röstade på förhand eller poströstade – som fick följden att många röster inte hann räknas på valnatten.

En annan faktor är att president Trump systematiskt har försökt undergräva förtroendet för valet, och hävdat att den omfattande poströstningen gör att valet kommer att förfalskas.

Något som i sin tur innebär att ett jämnt val ger Trump – om han ligger under i rösträkningen – en anledning att överklaga valutgången i domstol. Han kan alltså komma att inleda processer i syfte att se till att han till slut förklaras som segrare, och därefter kan fortsätta sitt presidentskap i fyra år till.

I en artikel i The Atlantic kallar Barton Gellman denna period mellan valet den 3 november och presidentinstallationen den 20 januari för ett ”interregnum” som varar i 79 dagar:

”Det är ett tillfälligt ingenmansland mellan Trumps presidentskap och en osäker efterträdare – en andra mandatperiod för Trump eller en första för Biden.”

Och det är en osäker övergångstid, där Trump inte utan vidare lär avgå vid en valförlust, eller snarare, med Gellmans ord: ”Inte under några omständigheter.” Och om han till slut tvingas bort kommer han att insistera på att valet var riggat.

Om inte annat så får det till följd att USA:s presidentskap tappar ytterligare i legitimitet.

En juridisk process lär till slut hamna i Högsta domstolen, som efter förra veckans inval av den ultrakonservativa Amy Coney Barret har fått en betryggande Trumpvänlig majoritet med 6 konservativa mot 3 liberala domare.

Om ett sådant politiskt och juridiskt kaos utbryter kan det betyda att en president inte kan utses enligt ordinarie tidsplan, som stadgar att elektorskollegiet ska mötas den 14 december och besluta om vem som blir nästa president.

Nu kan man invända att den sittande presidenten – i detta fall Donald Trump – oavsett valutgången sitter kvar i Vita huset och är USA:s överbefälhavare i nästan tre månader till.

Omvärlden får därmed i princip veta vad den ska hålla sig till ända fram tills presidenten svärs in den 20 januari 2021.

Men i verkligheten är det inte så enkelt. Den tillträdande presidenten – i de fall vi vet vem det är – har i praktiken ett stort inflytande och kan påverka USA:s relationer med främmande makt.

Mycket kan hända som den avgående presidenten inte har kontroll över. Perioden mellan valet och installationen kallas för ”lame duck season”, och då brukar den avgående presidenten avstå från tunga och kontroversiella beslut, och fungera som en sorts expeditionsregering. Men om valresultatet drar ut på tiden och det uppstår ett maktvakuum – med successionsfrågan oavgjord – får Trump några månader extra på sig att regera i ensamt majestät.

Det skulle innebära en stor skillnad mot det förra maktskiftet, då Barack Obama var på väg ut och Donald Trump på väg in. Hillary Clinton erkände sig besegrad av Trump dagen efter valet den 8 november 2016. Den tillträdande presidentens övergångsteam kom snabbt i gång med att styra om USA:s förbindelser med andra statsledare. Särskilt med den av Trump beundrade Vladimir Putin i Ryssland.

Redan långt före valet hade FBI inlett en utredning om misstänkt koordination mellan Kreml och Trumps valkampanj. USA:s samlade säkerhets- och underrättelsetjänster slog fast att Ryssland försökte påverka valutgången till Trumps fördel.

Ändå tog Trumps blivande nationella säkerhetsrådgivare Mike Flynn raskt underhandskontakter med den ryska ledningen. Han överlade med Sergej Kisljak, Rysslands ambassadör i Washington. Det fanns

uppgifter om att de diskuterat en hemlig uppgörelse mellan Trump och Ryssland. Kreml hade ju bistått i hans valkampanj mot Clinton, och nu skulle Trump efter sitt maktövertagande blunda för den ryska interventionen i Ukraina och samtidigt lova att upphäva sanktionerna mot Ryssland.

Mike Flynn hann knappt tillträda innan han efter bara 24 dagar i Vita huset fick sparken. Den formella orsaken var att han inför vicepresidenten Mike Pence förnekat samtalen med det ryska sändebudet.

Dessa händelser blev startpunkten för Robert Muellers Rysslandsutredning, som i förlängningen ledde till att Trump ställdes inför riksrätt i kongressen (han frikändes till slut i den av Republikanerna kontrollerade senaten).

Några liknande skandaler är kanske inte att vänta denna gång. De olika finansiella affärer som Trump rapporteras vara insyltad i kommer inte att hamna i domstol förrän efter hans avgång – i januari 2021 eller i januari 2025.

Det är illa nog att USA riskerar att hamna i en konstitutionell kris, utan en ledare som har legitimitet internt och inför omvärlden.

Därmed kan en lång rad internationella angelägenheter komma att hänga i luften innan successionsfrågan är avgjord. Det gäller alla de mångnationella avtal som Trump har rivit upp eller vill avskaffa: det ekonomiska avtalet TPP i Stillahavsregionen, Parisavtalet om klimatet, avtalet om Irans kärnteknologi, kärnvapenavtalen med Ryssland, medlemskapet i Världshälsoorganisationen WHO och FN:s kulturorgan Unesco.

Samtidigt kan flera militära operationer som USA är på väg att trappa ner eller avveckla – i Syrien, Afghanistan och Irak – hamna i ett oklart läge. Några av de ”genombrott” som Trump berömmer sig av – hans lika hjärtliga som resultatlösa dialog med Nordkoreas diktator Kim Jong-Un, normaliseringen mellan Israel och några arabstater, liksom ”fredsavtalet” för Mellanöstern som gav Israel allt men inget åt palestinierna – är så personligt förknippade med Trump att det är oklart i vilken mån de håller när Trump är borta ur leken.

En amerikansk frånvaro från världsscenen ger också globala motståndare som Kina goda tillfällen att ställa till problem, i till exempel Hongkong och Sydkinesiska sjön. Och det ger utrymme för Ryssland att ge sig på små grannar i östra Centraleuropa och på Balkan.

Michael Winiarski "

"Slovenien gratulerar Trump i förtid

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Sloveniens premiärminister gratulerade redan på onsdagsförmiddagen Donald Trump till segern. Från officiellt EU-håll avvaktar man hela rösträkningen.

Kort efter att Trump utropat sig till segrare och sagt att han vill stoppa rösträkningen följde Sloveniens Janez Jansa honom i spåren. På Twitter skrev premiärministern att ”det är tämligen uppenbart att det amerikanska folket har valt Donald Trump och Mike Pence för ytterligare fyra år”, gav en släng åt mediernas rapportering och avslutade med att gratulera republikanerna för ett starkt resultat över hela USA.

Twitter valde att varna för att tweeten skickats innan ett officiellt resultat fanns.

Sloveniens Janez Jansa och Ungerns Viktor Orbán är enda EU-ledarna som tagit officiell ställning för Trump. Övriga har följt traditionell diplomatisk sed och hänvisat till att amerikanska folket avgör utgången. Från officiellt EU-håll meddelade utrikeschefen Joseph Borrell att unionen avvaktar resultatet samt är redo att fortsätta bygga ett starkt transatlantiskt partnerskap.

Pia Gripenberg "

"Kina: ”USA har degraderat”

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

USA har degraderat, skriver kinesiska partitrogna tidningen Global Times inte utan triumf i en ledarartikel om det amerikanska valet.

Tidigare brukade amerikaner titta på utvecklingsländer som hade allvarliga meningsskiljaktigheter om valprocessen, kanske till och med förfasas över kravaller när den förlorade sidan vägrade acceptera resultatet. Nu står USA själva inför en situation där frågor ställs om det blir något tydligt resultat och om ett eventuellt rättsligt beslut om vem som vann kommer att övertyga allmänheten, skriver Global Times.

Tidningen ser ett USA där val brukade vara tuffa men samhället kom samman efteråt. I år är USA förändrat, enligt Global Times. Årets val är fyllt av lögner och värderingar är raserade.

Tidningen påstår att över hälften av de 230 000 som dött i covid-19 i USA beror på presidentvalet, som enligt Global Times styr över vilken politik som förs.

Tidningen konstaterar att kandidaterna tävlat med varandra om vem som är tuffast mot Kina och ser ingen förändring på den fronten oavsett vem som vinner.

Marianne Björklund "

"Skadeglädjen stor i Ryssland – relationerna förblir dåliga

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Skadeglädjen över den oklara situationen kring presidentvalet i USA är stor inom den ryska eliten. Samtidigt konstaterar flera experter att det egentligen inte spelar någon roll för Ryssland vem som vinner presidentvalet. Relationerna förblir usla.

”Ryssland har ingen favorit i det amerikanska presidentvalet. Men Biden har redan utsett oss till ärkefiende. Hans administration skulle vara ideologiserad och fixerad vid ”värderingar”. Biden är farligare”, skriver Aleksej Pusjkov på Twitter.

Pusjkov är ordförande för informationsutskottet i ryska federationsrådet. Han har utrikespolitik som sitt specialområde och sprider nu vidare Donald Trumps konspirationsteorier om att rösträkningen kommer att manipuleras till Joe Bidens fördel.

”Trump har utropat sig till segrare, och han kan ha rätt. Nu beror allt på förhandsröstningen och hur rösterna räknas. Det viktigaste är hur de räknas”, skriver Pusjkov.

Att det förekommer valfusk i USA är en ogrundad misstanke som Trump började sprida långt innan valet inleddes.

Kremletablissemanget fortsätter nu på Trumps linje i sociala medier. Dmitrij Smirnov, som ingår i den så kallade Kreml-poolen för Komsomolskaja Pravda, citerar ordagrant Trumps konspirationsteorier på Twitter.

Den ryska statsvetaren Aleksej Muchin kallar den nuvarande situationen i USA – en ytterst jämn kamp som har lett till en flod av anklagelser om valfusk – för en ”färgrevolution”. Han jämför alltså med den orangea revolutionen i Ukraina 2004, då valet måste tas om efter omfattande valfusk till den proryska kandidaten Viktor Janukovytjs fördel.

– Valresultatet kanske inte blir godkänt. Det är symptomatiskt, eftersom USA organiserade samma kaos i Ukraina och Moldavien. Nu har deras metoder återvänt till källan. Det förvånar mig inte, säger den Kremlvänliga statsvetaren Aleksej Muchin. Han leder tankesmedjan Centrum för politisk information.

Varför USA med vett och vilja skulle vilja åstadkomma oklara valresultat i sitt eget land förklarar Aleksej Muchin inte.

Samtidigt säger många ryska experter att det för Rysslands del inte spelar någon roll vem som blir vald. Biden betraktas visserligen som mer antirysk. Men under Trumps tid som president har relationerna mellan Washington och Moskva knappt förbättrats alls.

När Trump blev vald till president 2016 hade ryska hackare bevisligen läckt ut ofördelaktig information om Hillary Clinton och flera av Trumps medarbetare tvingades avgå på grund av olämpliga relationer till Kreml. Det demokratiska etablissemanget i USA mobiliserade mot vad de misstänkte skulle bli ett nära förhållande mellan Trump och Putin.

Men de båda presidenterna har träffats mycket litet. Inget konkret närmande har skett mellan USA och Ryssland.

– Våra dåliga relationer kommer att fortsätta, oavsett vem som blir vald. Det lönar sig inte att ha några förhoppningar, säger den ryska statsvetaren Aleksandr Asafov till Radio Komsomolskaja Pravda.

Sergej Kislitsyn, forskare i nordamerikansk politik vid Ryska vetenskapsakademin, säger till Moskovskij Komsomolets att även om Joe Biden betraktas som anti-rysk är det inte säkert att han skulle vara ett dåligt val för Ryssland.

– Biden skulle återuppta kärnavtalet med Iran och lotsa USA tillbaka till Parisavtalet (om klimatet). Alla är rädda för honom eftersom man inte vill ha nya sanktioner. Men jag tror att den negativa ryska inställningen till Biden främst är emotionell, säger Sergej Kislitsyn.

Anna-Lena Laurén "

"Linde: Viktigt för Sverige att behålla goda relationer "

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

"Utrikesminister Ann Linde (S) är kritisk till att Donald Trump utropade sig till segrare redan innan rösterna var färdigräknade. Hur ser du på att Trump utropade sig till segrare och hävdade att Demokraterna försöker stjäla valet?

– USA är en rättsstat som har välutvecklade institutioner och de kommer att kunna hantera det här. Man har en lång rad kontrollinstanser som kommer att indikera om det skulle vara så att valet inte går rätt till. Det viktiga är att låta det amerikanska systemet arbeta och inte spekulera om vad det ena eller andra uttalandet betyder, säger Ann Linde.

Men det är ju den sittande presidenten som gjorde dessa uttalanden, vad tror du att det kan få för betydelse?
– Det är inte upp till Sverige att säga hur det ena eller andra uttalandet från Trump eller Biden tolkas. Det gör amerikanerna själva, via sina institutioner och de olika kontrollinstanserna. Det är i delstaterna man avgör hur rösterna ska räknas och på vilka datum.

– Det är inget konstigt att det förekommit olika åsikter om hur valen har gått till, det har varit rättsliga processer. Det kommer att vara så även den här gången.

Hur ser du på att det varit så stort valdeltagande?
– Det är väldigt positivt för demokratin att människor varit väldigt engagerade. Man ser tydliga skillnader i kandidaterna, man vill ge sin röst om vilken inriktning USA ska ha. Jag kan inte se det på något annat sätt än att det är positivt för demokratin.

Vad innebär valutgången för Sverige?
– Oavsett om Trump eller Biden vinner är det väldigt viktigt för Sverige att fortsätta att ha bra relationer med USA. Vi har sedan årtionden djupa och goda relationer och det måste vi fortsätta att ha.

– Sen har de väldigt olika politik, till exempel i utrikesfrågor. Trump kommer att lämna Parisavtalet, han har lämnat multilaterala samarbeten där Sverige ingår som, WHO. Han har en annan syn när det gäller utvecklingspolitik, inte minst när det gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Så självklart är det stora skillnader.

Men när det gäller den bilaterala relationen mellan Sverige och USA så är den, och kommer att fortsätta vara bra, oavsett vilken av kandidaterna som vinner. Vi har också ett ganska omfattande försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete som är viktigt för Sverige.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Parisavtalet påverkar klimatarbetet

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

USA har nu formellt lämnat Parisavtalet. Att världens största ekonomi och näst största utsläppsland står utanför avtalet påverkar det globala klimatarbetet. Men om USA vill kan de snabbt gå med igen.

Under valkampanjen 2016 sa Donald Trump att han skulle ta USA ur Parisavtalet. Det gjorde han också.

Några månader efter Trumps tillträde som president skickades sommaren 2017 ett önskemål om utträde ur avtalet. Villkoren gör att det tar lång tid att dra sig ur avtalet, det formella utträdet skulle därför inte ske förrän efter nästa presidentval.

Nu är vi där. Valet var den 3 november. Den 4 november trädde USA formellt ur Parisavtalet. Nära 200 länder är med i avtalet, men världens största ekonomi och näst största utsläppsland står utanför.

I skrivande stund är det inte klart om Trump eller Joe Biden blir USA:s nästa president och det betyder allt för vad som sker med Parisavtalet. Vinner Biden har han sagt att USA ska återinträda. Det är en relativt enkel och snabb process. Presidenten kan ta beslutet själv och skicka in ett tillkännagivande om att USA önskar återgå till avtalet samt bifoga en plan för landets nationella klimatåtaganden. Sedan tar det 30 dagar innan USA är med.

Vinner Trump kommer USA att fortsätta stå utanför själva Parisavtalet, men landet är fortfarande med i FN:s klimatkonvention. Inom

konventionen styrs en del av klimatarbetet så USA är inte helt utanför det globala samarbetet.

Det kan få en stor, troligen avgörande, betydelse för målen i Parisavtalet att USA inte är med. Avtalet är uppbyggt nedifrån och upp. Istället för att det uppifrån har lagts globala regler för klimatarbetet fick länderna innan mötet i Paris 2015 lämna in planer för vad de skulle göra för att bromsa klimatförändringen.

Alla länder i avtalet har lämnat in sådana nationella åtaganden. De som hittills finns räcker inte för att hålla uppvärmningen runt 1,5 grader, den skulle snarare hamna runt 3–4 grader. Därför säger också avtalet att länderna ska skärpa sina nationella åtaganden vart femte år.

I år skulle länderna ha presenterat skärpta åtaganden inför FN:s stora klimatmöte som skulle ha hållits i Glasgow men som har skjutits upp ett år på grund av coronapandemin. Men länderna ska fortfarande lämna in skärpta planer nu i år.

Ska klimatförändringen bromsas är det bråttom. Utsläppen måste minska drygt 7 procent per år om målen ska nås. Det är ungefär så mycket som de beräknas gå ner i år då stora delar av världen har varit nedstängd på grund av pandemin.

USA står för cirka 15 procent av de globala utsläppen och är efter Kina, med cirka 28 procent, världens näst största utsläppsland. Att en så dominant utsläppare inte finns med i avtalet innebär att alla andra länder får dra ett betydligt större lass.

– Fortsätter Donald Trump som president blir det troligen omöjligt att nå klimatmålen globalt”, har Michael E Mann, professor i vid Penn State University, twittrat om och även sagt i intervju med The Guardian.

En betydelsefull del av Parisavtalet är finansiering, att rika länder ska stötta fattiga länder i klimatarbetet. Gröna klimatfonden är central för de åtaganden som utvecklingsländer har gjort under avtalet. Trump har dragit tillbaka två miljarder amerikanska dollar, motsvarande 18 miljarder kronor, som var utlovade sedan tidigare till fonden. De pengarna behövs om världen ska ställa om.

Även om USA fortsätter att stå utanför Parisavtalet så driver stora och starka inhemska krafter kravet att landet ska vara med i avtalet och fortsätta följa målsättningarna. En rad städer, stater, företag och organisationer har samlats i nätverket ”America’s Pledge”.

Tillsammans representerar de närmare 70 procent av landets bnp, om de var ett land skulle gruppen vara världens näst största ekonomi.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

"Fakta. 1,5 grader är målet
Parisavtalet är ett globalt klimatavtal som trädde i kraft 2016. Kärnan i avtalet är att begränsa den globala uppvärmningen genom att minska utsläppen av växthusgaser.

Några viktiga avtalspunkter:
• Hålla den globala uppvärmningen långt under två grader och sträva efter att begränsa den till 1,5 grader. Detta framförallt genom att minska utsläppen av växthusgaser.
- Öka ambitionerna efter hand, avstämning var femte år. Den globala översynen utvärderar ländernas gemensamma insatser i förhållande till Parisavtalets långsiktiga mål.

• Stöd från industrialiserade länder till utvecklingsländer. Stödet ska ske genom klimatfinansiering, tekniköverföring och kapacitetsuppbyggnad och användas både för utsläppsbegränsningar och klimatanpassning. "

" Björn Wiman: Donald Trump är den president som vår värld förtjänar

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Donald Trump kandiderade inte som USA:s president, utan som totalitär ledare. Nu visar det sig om demokratin står pall för hans försök att rasera den, skriver Björn Wiman. Få saker hade jag hoppats lika mycket på som att under min kvarvarande stund på jorden slippa skriva ett enda ord till om Donald Trump. Hans tid i Vita huset har redan upptagit alldeles för många år av ett normallångt människoliv.

Ja, det är lätt att ta Donald Trump som en personlig förolämpning. Valvakan under natten till onsdagen följde för många samma scenario som den under 2016, men med kusliga klarheten hos en *déjà vu*.

Känslochocken var ersatt med ett slags inre död. ”Spännande” var det ord som användes i mediernas valvakor. ”Spännande”? Kanske för den som tycker om att genomgå en livsavgörande operation utan att få förmånen att sövas under tiden.

Den svenska natten slutade med en iscensättning av en statskupp. USA:s president utropade seger trots att inte alla röster hade räknats. ”Det här är ett bedrägeri – en skam för vårt land”, sade han med sammetslen röst. ”Ett bedrägeri mot det amerikanska folket.” Och: ”Ärligt talat, vi vann valet.”

Det var – och är – ett allvarligt ögonblick i den globala demokratins historia. Kommer det amerikanska samhället klara det auktoritära lockropet från kaos, som redan förberetts under fyra år. Var det ett startskott för kravaller? För ett nytt inbördeskrig?

Många gav efter framträdandet uttryck för häpnad och bestörtning. Varför var presidenten inte mer statsmannamässig? Varför visade han ingen vilja att ena landet? Eller åtminstone låtsas att han har goda avsikter?

Det enkla svaret är att Donald Trump är Donald Trump. Han kandiderade inte till president. Han kandiderade till totalitär ledare. Precis som i valet 2016 är det de historiker och författare som har följt utvecklingen i Östeuropa som tydligast har sett varningssignalerna.

Auktoritära ledare, har de påpekat, menar vad de säger. De fascistiska dragen i Trumps teori och praktik har funnits där för alla som har ögon att se med. Och eftersom Donald Trump under hela valrörelsen har sagt att han kommer att säga det han just nu sade finns det få anledningar att bli förvånad. Det som snarare gäller är beredskap. ”The readyness is all”, sade Hamlet ställd inför sin tids statskupp.

På ett sätt är förvåningen över det jämna valresultatet och Trumps totalitära tal mänsklig. Vi vill förtvivlat gärna tro på det bästa. 2016 trodde många att Trump skulle ”tämjas” av ämbetet, stänga sitt Twitterkonto och ställa in sig i raden av vanliga presidenter. 2020 var förhoppningen att han skulle förlora stort och sedan genomföra en fridfull och ordnad överlämning av makten.

Nu avgörs det om de amerikanska institutionerna och rättsväsendet kommer att tolerera hans försök att rasera demokratin. Presidentens demagogiska grundskott mot folkviljan kommer att fortsätta. Det är ett avgörande ögonblick, inte bara för USA utan för resten av världen.

Vi vet fortfarande inte med absolut säkerhet hur valet slutar eller vem som blir USA:s nästa president. Men tidigare i veckan varnade 80 forskare i en artikel i Washington Post för att demokratin i världen just nu håller på att antingen vittra sönder eller fullständigt kollapsa – och att det handlar om mer än Donald Trump. Oavsett om man kallar Trump en postfascistisk populist, en autokrat, eller en opportunistisk tyrann så är de tendenser han står för större än han själv. Hoten mot demokratin fanns i världen före Trump och de kommer att finnas kvar också när alla röster i USA är räknade. Man ska inte glömma att över 60 miljoner amerikaner, fler än 2016, röstade på Donald Trump, fullt medvetna om hans förakt för demokratin.

Det finns en tid för allt. Det finns en tid för analyser om opinionsinstituten, populismen, latinoväljarna, coronapandemin och det amerikanska valsystemet och det finns en tid för beslutsamhet, vidare arbete och stöd till den liberala demokratins institutioner.

Men efter natten till den 4 november 2020 fanns det också en tid för en känsla av hopplöshet. Donald Trump har på många sätt varit den president som vår värld förtjänar. Frågan är hur länge han fortsätter vara det.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se
"

" Niklas Wahllöf: Den lata lilla pojken som bara tänkte på framtiden

DN TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Det som vi faktiskt såg komma gjorde vi ingenting åt. Vi drömde bara om framtiden och förträngde mardrömmarna. Goda år skulle följas av ännu godare år.

En dag. Då." Som barn hade jag alltid huvudet i framtiden. Långt bort eller nära. När jag har *den* klockradion, *då* när jag blivit framgångsrik och älskad, har *de* byxorna, tar *den* tjuvcigaretten under granen efter fotbollsträningen. Har fått *de* föräldrarna.

Varje gång kunde jag, givetvis, konstatera att det inte riktigt blev som det tedde sig på förhand. Jag hade ju inte krattat för något, enbart tänkt det. Och åren gick och jag fortsatte.

Någon gång ska allt bli helt perfekt, tänkte jag magiskt, och smet undan alla tråkiga eller besvärliga åtgärder i nuet som kunde förverkliga den där framtiden. Med en brygd av fem delar lathet och fem delar längtan efter något annat, att vara någon annan, skulle jag komma att ta inga eller slappa och högst tvivelaktiga beslut, genera mig, försätta mig i prekära situationer. Och sällan eller aldrig sätta hälsan i främsta rummet, som en lyckad reklamfilm en gång skaldade.

Vansinnigt lyckliga människor omkring mig (är det inte alltid vansinnigt lyckliga alternativt vansinnigt arga människor som sitter inne med livsvisdom) kunde berätta hur man i stället bör se på världen, och livet: Lev inte i framtiden, lev i nuet!

Då detta inte är ett orimligt budskap är nunäringen i evig tillväxt.

Skrivstilssnirkliga romantiska sanningar i form av svårbelagda, bevingade ord – Buddhas, hm, berättelse om den förgiftade pilen, latinska plocka dagen-metaforer eller senare tiders smoothiemixar av ett mindful mindset – går alltid att hålla kurs i, att trycka på en t-shirt, bränna in i ett stycke drivved, prägla på en berlock. Måla på en gråsten.

Parallellt har världen ägnat enormt mycket tid åt motsatsen. Att försöka förutse framtiden. Och sedan konstatera att det som faktiskt kom, det kunde ingen se komma. Och så fortsätter det i en evig loop. Coronaviruset, vem såg det komma? Donald Trump, va? En andra mandatperiod? Väljarbarometrar och finansprognoser.

Det värsta är att lika ofta som framtidsscenariorna varit fel eller ibland bara löjliga, så har de varit helt rätt ute.

När amerikanska Foreign Policy Association 1968 samlade en hemsk massa experter och tänkare till tredagarsseminariet ”Toward the year 2018” (alltså: hur ser världen ut om femtio år) och efteråt gav ut en bok med samma titel, fanns saker att i dag skratta rått åt. Men också somligt som redan där och då borde ha tagits på allvar:

konsekvenserna av de kraftigt växande ekonomiska klyftorna, fickdatorernas och ”Touchtone”-telefonernas påverkan på mänsklig kommunikation. Energiutvinning och klimatpåverkan.

I stället för att ta höjd för förändrade ingångsvärden, som kanske en ekonomisk siare skulle uttrycka det, lämnades mardrömmarna därhän, de ansågs ju lika långsökta som drömmarna. Och på något sätt trodde världen att utvecklingen är linjär och positiv, av goda år ska följa ännu godare år.

Här sitter vi. Med en värld där demokratin på förfärligt många håll sviktar, där långt fler människor kan se jordens undergång tydligare framför sig än ett alternativ till kapitalismen, där hat, hot och hämnd bara är en knapptryckning bort, och där den psykiska ohälsan slår nya rekord

Det som vi faktiskt såg komma gjorde vi ingenting åt. Precis som den lata lilla pojken.

Kanske blir sortering av möjliga framtidsscenarier våra barns främsta uppgift. Vi medelålders torde vid det här laget vara diskvalificerade – vi drömde bara om framtiden, och var för lata för att göra något åt det som kunde göras något åt.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se"

Presidentvalet i USA. Dagen efter valet

"Ledare: Donald Trumps sovjetiska syn på demokratin

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Rösträkningen i USA drar ut på tiden, och det är inget konstigt med det. Dels är det alltid så. Dels har coronapandemin av självklara skäl lett till en ansvällning av antalet poströster. Skandalöst är däremot hur Donald Trump vägrar att visa respekt för processen. Hans medarbetare har följt efter och utropat titelinnehavaren till segrare i flera jämna delstater, utan att alla röster är räknade. Fast där han ligger under gäller andra måttstockar. ”Stop the count”, twittrade Trump. Och då skulle han ändå förlora valet om han fick som han ville.

Det vi ser i Vita huset är ett haveri, en attack mot allt vad demokratiska ideal heter.

Trumpanhängare har försökt störa rösträkningen. Klagomål flödar mot hur valförrättare sköter sitt jobb. Rykten och konspirationsteorier om oegentligheter sprids.

Begäran om omräkning finns i Wisconsin och Michigan, som den demokratiske utmanaren Joe Biden tagit hem med knapp marginal. Sådant finns det regler för, och är inget ovanligt, även om Donald Trump hånade liknande krav när han själv vann samma delstater med några tiondels procent 2016. Resultaten brukar sällan ändras nämnvärt.

Det allvarliga är att Trump & Co försöker misstänkliggöra alltihop: röstningen, räkningen och hela valet. Endast fusk skulle kunna besegra honom. I första hand är budskapet till för att bereda vägen för diverse juridiska processer. Men det ska också bygga upp en dolkstötslegend om hur skumma krafter berövade den rättmätige segraren hans sötma.

Presidentens egen advokat, Rudy Giuliani, påstår att Joe Biden minsann kan ha röstat 50 gånger, eller 5 000, i Pennsylvania trots att han inte ens är skriven i delstaten. Och att alla de där poströsterna lika väl kan ha kommit från planeten Mars.

Giuliani är samme hedersknyffel som ägnade två år åt att leta efter smuts att kasta på Joe Biden. Fynden var trams. Trump försökte ändå tvinga sin justitieminister att sätta i gång korruptionsåtal mot Demokraternas kandidat.

Hyckleriet är gränslöst. Republikanerna har i mängder av delstater genom åren trumfat igenom regler som hindrar medborgare från att rösta. Udden riktas alltid mot svarta, unga och fattiga, som kan misstänkas luta åt Demokraterna.

Den här gången har Trumps parti på flera ställen motsatt sig att poströster över huvud taget får hanteras och sorteras förrän på själva valdagen. Att de sedan har mage att klaga på att räkningen går för långsamt – ja, till och med borde stoppas – är skamligt.

Donald Trump har ryat om massivt fusk länge, utan att någonsin ha presenterat några belägg. Det decentraliserade systemet är svårt att manipulera. Faktum är också att miljoner och åter miljoner amerikaner har deltagit i en väldig demokratisk manifestation. Trots polariseringen i landet är det något dess väljare ska vara stolta över.

Fria val är en grundsten i en demokrati, och de bygger på att alla som vill och uppfyller vissa villkor (som ålder) kan vara med och rösta. Politikernas uppgift är att övertyga väljare, inte att tysta dem.

Ett antal ledande republikaner har distanserat sig från Trumps attacker mot rösträkningen. Men större delen av partiet hukar sig. Kanske är det sorgligast av allt.

Ingen gillar att förlora. Men den som påstår sig ha vunnit utan att alla röster har räknats är bara rädd. Det är praktiskt för diktatorer att kunna bestämma ”valresultat” på förhand. Så går det till i Syrien, så gick det till i Sovjet. Men det är inte demokrati.

Att USA:s president nu befinner sig i samma sällskap är en tragedi.

DN 6/11 2020 "

"Väljarna vill bli av med Trump – men inte hans politik

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Miljontals väljare vill bli av med Donald Trump men inte med politiken som han förde i det republikanska partiets namn. Vinner Joe Biden Vita huset kommer han tvingas kompromissa med Trumps stödtrupper i senaten. En balansakt som Trump noga kommer övervaka som potentiell oppositionsledare.

Washington.
Den blå vågen, Demokraternas förväntade jordskredsseger, uteblev. Joe Biden ser för närvarande ut att vinna Vita huset och majoriteten av rösterna. Men det är mycket jämnt.

Räknat i antal röster har Trump stöd av nästan 48 procent av befolkningen. Det ger honom ett politiskt mandat som George HW Bush eller Jimmy Carter, tidigare presidenter som röstades bort efter fyra år, saknade. Det blir svårt, kanske i praktiken omöjligt, för Republikanerna att neka Trump rollen som oppositionsledare.

Republikanerna behåller sannolikt majoritet i senaten, den kammare i kongressen som har makt över utnämningar och som kan stoppa politiska reformer initierade av en Joe Biden i Vita huset. I delstater där en majoritet av befolkningen röstade för Biden, ställde man sig samtidigt bakom republikanska senatorer som försvarade Trump när de hade möjlighet att avsätta honom genom riksrätt i våras.

Om Republikanerna behåller senaten måste Biden, om han blir president, därför samarbeta med den republikanske majoritetsledaren. Mitch McConnell, som han heter, kan betraktas som arkitekten bakom Republikanernas flathet gentemot Trump. När Trump ägnat sina arbetsdagar år att förorena offentligheten via Twitter, har McConnell avreglerat miljöfarliga industrier, tillsatt abortmotståndare i federala domstolar och blockerat strängare vapenlagstiftning.

En majoritet amerikaner vill alltså ha Joe Biden som president, men samtidigt en konservativ överrock i senaten. Den republikanska valstrategin att utmåla Joe Biden som ett hot mot ”lag och ordning”, för följsam gentemot Black Lives Matter och vänsterradikala polismotståndare, tycks ha fungerat. En konservativ senat kommer att utmåla sig som en säkerhetsmur mellan Biden och anarki. Och ta varje chans att spekulera i spänningen mellan radikaler och reformister i det demokratiska partiet.

Joe Bidens strategi att spendera tid och pengar i Mellanvästern, hans egen uppväxtmiljö, betalade sig. Biden vann Michigan och Wisconsin, medan Pennsylvania återstår att räkna. Det innebär att Demokraterna vunnit tillbaka väljare som man förlorade till Trump 2016.

Men den politik som Biden salufört i rostbältet har knappast varit renodlat progressiv. Tvärtom har Bidens kampanj i Mellanvästern lånat inslag ur Trumps och Bernie Sanders ekonomiska nationalism, med löften om att ta tillbaka tillverkningsindustri till USA från utlandet. En vinst för Biden, men ideologiskt villkorad. Trumps protektionism lever kvar i mindre främlingsfientlig dräkt.

Biden har lovat att återupprätta USA:s anseende i Europa. Som vicepresident och senator har Biden en rik utrikespolitisk erfarenhet. Men Biden, om han blir president, kommer sannolikt att vårda sitt varumärke som ”Joe från Scranton” och inte försöka kliva i Obamas skor – den kosmopolitiske juridikprofessorn som kunde föra intellektuella samtal med författare och akademiker är borta och kommer inte återuppstå i Bidens kropp.

En del av Trumps mest radikala tankegods – föreställningen om en global sammansvärjning av affärsmän och liberala politiker som försöker utarma vanliga amerikaner – lever kvar, både i form av extrema, antisemitiska konspirationsteorier, men också genom ett slags allmän isolationistisk tendens i folkdjupet.

”America first”, Trumps mest framgångsrika politiska koncept, har förändrat det gamla ”affärspartiet” Republikanerna i grunden. Demokraterna måste förhålla sig till väljares upplevelse av att USA klarar sig bäst på egen hand, i opposition mot FN och internationella allianser som Iran- och Parisavtalet.

Den digitala sekten QAnon är nu representerat i Washington, genom den republikanska kongressledamoten Marjorie Taylor Greene, en konspiratorisk vapenfetischist från Georgia. QAnon inbillar sig att Trump leder en operation mot en internationell pedofilring, ledd av demokratiska politiker och företagsledare.

Även om kongressen kanske på sikt domesticerar Taylor Greene, är konspirationsteorierna nu långt in i det republikanska maskineriet. När rösterna i veckans val räknats klart, och kampanjerna ska utvärderas, kanske QAnon och liknande nätverk kommer visa sig ha lika stor betydelse som den ryska propagandan hade i valet 2016. Ett slags digitala sägner som kan ha påverkat valkretsar långt från det mediala och politiska etablissemanget, som latinamerikanskt präglade

områden i Florida och Texas, där Trump rönt oväntat stora framgångar. Och där demokratiska spansktalande väljare talar om Trumpkampanjer som spekulerat i rena konspirationsteorier.

Men innan dess ska valet avgöras och världens blickar riktas nu mot Pennsylvania på nordöstkusten. Trumpkampanjen påstår att republikanska valgranskare där inte fått den tillgång som de behöver för att kunna försäkra sig om att allt har gått rätt till. Trumps personlige advokat Rudy Giuliani har rest till Pennsylvania, tillsammans med presidentsonen Eric Trump och hans hustru Lara, en attackstyrka som verkar företräda Trumpkampanjen snarare än den republikanska partiapparaten.

Joe Biden befinner sig inte långt därifrån, i Wilmington, Delaware, på andra sidan delstatsgränsen. Om valet till sist avgörs i Pennsylvania blir Mellanvästerns industriarbetare än en gång tungan på vågen.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

"President Donald Trump gör ett bättra val än förra gången, räknat i antal röster. I valet 2016 fick han 63 miljoner röster. I år får han över 68,9 miljoner röster.

Joe Biden har hittills säkrat över 72,4 miljoner röster, vilket betyder att han är den presidentkandidat i den amerikanska historien som har fått flest röster hittills – drygt 2 miljoner fler än Barack Obama fick 2008. "

" Detta händer om båda får 269 elektorsröster

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

I det oklara läge som råder två dagar efter presidentvalet finns fortfarande risken att varken Biden eller Trump vinner. Att det slutar oavgjort – 269 elektorer mot 269. I så fall avgör USA:s nyvalda kongress vem som vinner.

Det tål att upprepas: presidentvalet i USA är inte ett val, utan 51. I var och en av landets delstater samt i Washington DC. Och vinnaren är inte nödvändigtvis den som får flest röster totalt, utan den som vinner flest av delstaternas elektorer. I alla delstater utom två får vinnaren samtliga av delstatens elektorsröster.

Detta är grunden för den valmatematik som förståsigpåare har plågat mediekonsumenter med i månader.

Minst 270 av de 538 elektorerna är vad vinnaren behöver. Sedan är det klart.

Men 538 delat i två är ju 269 – alltså kan det också sluta lika, 269–269.

En väg öppnar sig nu till detta ovanliga scenario. Nämligen att Joe Biden förklaras som segrare i Georgia, medan Donald Trump vinner samtliga av de andra delstater som ännu inte hade avgjorts på torsdagen.
Då uppnår ingen kandidat den magiska siffran 270 i elektorskollegiet. I stället blir det 269–269.

Om detta skulle hända säger det 12:e tillägget till USA:s konstitution att representanthuset ska välja president.

Där hade Demokraterna före valet en solid majoritet som ser ut att bestå trots att partiet backade några mandat i valet.

Men majoriteten hjälper inte Biden, för i detta speciella fall gäller inte en röst per ledamot. I stället har delstaterna var sin röst. Kaliforniens 53 ledamöter väger alltså lika tungt här som den enda ledamoten från stater som Wyoming eller Delaware.

Före valet hade Republikanerna majoriteten i 26 delstatsdelegationer i representanthuset, medan Demokraterna hade det i 23 (en delstat, Pennsylvania, har lika många ledamöter från varje parti).

Det läget består efter valet – Demokraterna ser ut att misslyckas med att ta över majoriteten i delstater som Alaska och Montana, som båda har en ledamot vardera. Inte heller ser partiet ut att ta över majoriteten i Pennsylvanias delegation, som var splittrad med lika många ledamöter från vardera partiet.

Alltså skulle Trump vinna en sådan omröstning om den hölls i dag. Proceduren har bara använts en enda gång, efter valet 1824 då representanthuset efter flera omröstningar valde John Quincy Adams till president med 13 röster av 24 (som var det antal delstater som fanns då).

Det hela är en tillkrånglad process som nog ingen vill ska avgöra ett presidentval år 2020. Och då har vi inte ens nämnt att senaten enligt samma tillägg till konstitutionen ska välja vicepresident om valet är oavgjort.

Teoretiskt sett kan det resultera i att Trump får regera tillsammans med Kamala Harris, eller Biden med Mike Pence.
Ingmar Nevéus "

" Observatörer kritiserar anklagelser om valfusk

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Donald Trump får nu skarp kritik från Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, som i en preliminär valrapport menar att hans uttalande om valfusk är ogrundade och ”ett grovt missbruk av ämbetet”. Det hindrade inte den sittande presidenten från att upprepa sina påståenden flera gånger under torsdagen.

Donald Trumps uttalanden om valfusk skadar förtroendet för de demokratiska institutionerna hävdar internationella valobservatörer från OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa.

– Det var ett grovt missbruk av ämbetet, säger Michael Link som leder OSSE:s uppdrag under USA:s presidentval, till Stuttgarter Zeitung om Trumps krav på att rösträkningen ska stoppas i flera delstater.

I en första preliminär rapport gör organisationen i stället bedömningen att röstningen har förflutit bra trots de utmaningar som funnits i och med den pågående pandemin.

Det var inget som hindrade Trump från att upprepa sina påståenden flera gånger under torsdagen. Redan vid niotiden lokal tid twittrade han ”stoppa räkningen” och senare upprepade han påståendet att hans kampanj kommer att ”rättsligt” utmana alla delstater som Biden nyligen har gjort anspråk på.

Han påstår också, återigen utan belägg, att det pågår röst- och valfusk. ”Titta bara på medierna. Vi kommer att vinna! USA först”, skriver han. Överlag har det varit relativt lugnt under dagarna som följt på valet, men på sina håll har det förekommit oroligheter.

Nationalgardet skickades på onsdagen till den liberala staden Portland i Oregon i samband med demonstrationer som urartade i upplopp. Där handlar protesterna inte bara mot kravet att stoppa rösträkningen utan också mot polisbrutalitet.

Flera människor har också gripits vid demonstrationer som urartade i New York, Minneapolis, Los Angeles, Houston och San Diego. Utanför en rösträkningslokal i Detroit i Michigan samlades Trumpanhängare för att skandera ”sluta räkna” samtidigt som de siffror som redovisade från platsen visade att Joe Biden knappade in på den sittande presidenten.

Mer dramatiska scener utspelade sig vid en valmyndighet i Maricopa County i Arizona. Där samlades hundratals Trumpanhängare, några beväpnade enligt New York Times, när det stod klart att Biden ledde rösträkningen för att i stället ropa ”räkna alla röster”. I just den här valkretsen såg det nämligen ut om att Trump kunde få fler röster än Biden.

Parallellt med det jämna val- resultatet går det alltså en djup och växande spricka genom hela USA och som nu även skär rakt genom enskilda delstater.

Tidigare har det talats om splittringen mellan stad och land där mer urbana områden tenderar att rösta på demokraterna medan landsbygdens folk håller sig till Republikanerna och Trump.

I tisdags ska invånare i de två konservativa länen Union och Jefferson ha röstat för att lämna sin liberala delstat Oregon – för att i stället få ansluta sig till den djupt konservativa grannen Idaho i öst.

Ett motiv som länen har framfört är att de inte gillar att vara styrda av invånare som bor i staden Portland som har gjort sig känd som ett fäste för vänsterliberaler och miljöaktivister.

Oregon har inte röstat republikanskt sedan 1984 och i årets presidentval röstade man som väntat på Joe Biden.

Idaho däremot har röstat republikanskt sedan 1968.

Även här väntas en juridisk strid som väntas bli svår att vinna. För att ett län ska få byta delstat krävs ett godkännande från staten och kongressen och enligt bedömare är ett sådant utfall mycket osannolikt.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

"Fakta. 102 granskar valet
Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, skickade 102 observatörer för att granska presidentvalet i USA på inbjudan av amerikanska myndigheter. En slutgiltig rapport kommer att publiceras efter att alla röster är räknade och valet är klart, skriver CNN.

OSSE har sedan 1995 främst verkat genom stabiliserande övervakningsoperationer, bland annat i Kosovo, och genom valövervakning och understöd till demokratiska institutioner.

TT-DN "

" Sverige väntar med att acceptera vinnare

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Det kan dröja flera veckor innan Sverige officiellt accepterar vem som vunnit presidentvalet i USA. – Först måste någon erkänna sig besegrad. Vi kan inte ha två som säger att de är vinnare, säger utrikesminister Ann Linde.

Sverige kommer inte att ta ställning till vem som vunnit i presidentvalet i USA förrän någon av kandidaterna har erkänt sig besegrad. Enligt utrikesminister Ann Linde kan ett sådant besked dröja flera veckor.

– Det måste vara så att en förklarar sig som vinnare och en förklarar sig besegrad, säger Ann Linde.
Om detta inte sker kommer elektorsrösterna att avgöra och de ska ge sitt svar den 14 december, framhåller Ann Linde.

– När allt är klart juridiskt kommer vi att anse att det finnas en ny president, säger hon.
Linde understryker att hon litar på att USA:s institutioner kommer att hantera valresultatet på ett sätt som gör att det inte ska finnas några tvivel om vem som har segrat.

– Förhoppningsvis kommer vi att få ett resultat tidigare än den 14 december, om det blir väldigt tydligt i de sex staterna där det ännu inte är färdigräknat.

Hur ser du på riskerna för att det blir oroligheter om Donald Trump fortsätter att ifrågasätta valresultatet?

– Hittills har det inte förekommit några stora våldsamheter. Det skulle naturligtvis vara väldigt tragiskt om det skulle ske, säger Ann Linde.
Hans Olsson hans.olsson@dn.se "

" Korståget mot valresultatet fortsätter

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Samtidigt som det var fördel Biden har Donald Trump inlett ett juridiskt korståg mot ett val han ser som ”ett bedrägeri”. Chansen är liten att domstolarna påverkar valresultatet. Trumps mål kan snarare vara att få Biden att framstå som en olagligt vald president.

Risken ökar nu för att valdramatiken flyttar över till amerikanska domstolar, precis som skedde efter det skandalomsusade valet år 2000, som till sist avgjordes i Högsta domstolen.President Trumps kampanj är på offensiven med hundratals republikanska advokater som förtrupp. I fyra av de delstater som ännu inte har avgjorts, eller som avgjordes sent, är juridiska strider redan i full gång.

Samtidigt ingriper grupper av Trumpsupportrar för att stoppa räkningen av poströster på vissa håll.

I Detroit, Michigan, tog sig hundratals demonstranter i röda Trumpkepsar på onsdagen förbi poliser utanför en lokal där rösträkning pågick. De skanderade ”stoppa räkningen” men var inte våldsamma.

Ungefär samtidigt krävde andra anhängare till presidenten att rösträkningen skulle fortsätta i Phoenix, Arizona – där Trump låg under.

Många av de stämningsansökningar som nu läggs fram framstår nästan som småaktiga – som i Georgia där man ifrågasätter valet på grund av

53 röstsedlar som en republikansk valobservatör hävdar godkändes på felaktiga grunder.

Ett annat fall, i Michigan, handlar om att röster som har lämnats i särskilda brevlådor inte bör räknas, eftersom det inte stod vakter vid lådorna dygnet runt.

Trumps opreciserade hot på valnatten, att han ”ska gå till Högsta domstolen”, finns det egentligen ingen grund för. En amerikansk president kan inte göra så.

Men hotet att landets högsta domare ännu en gång ska avgöra ett presidentval består ändå. Det handlar om Pennsylvania, där republikanerna före valet ifrågasatte den bestämmelse som säger att poströster som inkommer högst tre dagar efter valet ska räknas,

förutsatt att de är poststämplade senast på valdagen.

Högsta domstolen beslutade i förra veckan att detta ska gälla, men tre konservativa domare av de nio i HD hade avvikande mening. De utesluter inte att fallet ännu en gång tas upp – vilket i så fall kan göra att tiotusentals röster inte kan räknas.

Om frågan återkommer till HD finns nu ännu en konservativ domare på plats som inte deltog i det första beslutet, nämligen Amy Coney Barrett som nominerades av Trump tidigare i höst.

Samtidigt med alla stämningsansökningar kommer Trump att kräva omräkning av rösterna i Wisconsin, där Biden på onsdagen förklarades som vinnare med en marginal på cirka 20 000 röster eller 0,6 procent av de 3,3 miljoner som räknats i delstaten.

Det är troligt att han gör samma sak i exempelvis Nevada om Biden skulle vinna där.

Republikanerna har laglig rätt att kräva omräkning i Wisconsin eftersom marginalen mellan kandidaterna var under 1 procentenhet. Men chansen är mycket liten att resultatet ändras.

Efter valet 2016 skedde en omräkning i delstaten på begäran av Green Party-kandidaten Jill Stein. Det gav Trump ytterligare 131 röster den gången – långt från de 20 000 han behöver nu.

Experter på valjuridik tvivlar starkt på att de många domstolsfallen som nu väntar på att avgöras kommer att ha annat än marginell påverkan på det slutgiltiga valresultatet.

– Jag tror att de flesta stämningsansökningarna är långskott med liten chans att lyckas, säger juridikprofessorn Franita Tolson till CNN.
– Vad jag misstänker är i stället att de juridiska turerna är ett försök att byta samtalsämne.

Mycket tyder på att hon har rätt. Trump är i själva verket konsekvent när han ifrågasätter valet i efterhand, eftersom han har ägnat månader åt att hävda att det kommer att präglas av fusk.

Om eller när Biden står som segrare kommer en stor del av Trumps 68 miljoner väljare inte att se honom som lagligt vald. Signaler om att allt inte har gått rätt till – både smärre sanna incidenter och rena påhitt – sprids därför nu genom en mängd kanaler. En av dem är advokaterna, en annan är sociala medier.

En tredje är presidenten själv, hans egna rådgivare och kampanjledare.

Trumpkampanjens chef Bill Stepien upprepade på torsdagen presidentens påstående att fusk hade präglar valet i Pennsylvania och varnade för att ”magiska lådor” med poströster dyka upp från ingenstans.

– Vi måste vara säkra på att Demokraterna och Joe Biden inte stjäl valet.

I Michigan verkar budskapet ha tagit skruv. Så här säger den republikanska volontären Penny Crider – en av dem som protesterade mot rösträkningen i Detroit, till nyhetsbyrån Bloomberg:

– Folk därinne öppnar lådor med röstsedlar, de tar ut dem och de har pennor i händerna, de gör saker.

Ingmar Nevéus "

"Sanna Torén Björling: Republikaner tar avstånd från Trumpattack – men inte från Trump

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Washington. En rad tongivande republikaner har tagit avstånd från president Donald Trumps uttalanden om att rösträkningen ska upphöra, och betonar den demokratiska processen. Men det betyder inte att de har övergivit Trump – eller vad han står för.

Nej, det är inte acceptabelt att ifrågasätta att varje röst ska räknas. När Donald Trump sent på valnatten utropade sig till vinnare och sa att rösträkningen nu borde stoppas, ledde det inte bara till reaktioner från demokratiskt håll.

Också bland ledande och välkända republikaner kom avståndstagan-den på olika sätt, med kommentarer som ”skandalöst”, ”ett fruktansvärt misstag” och ”struntprat”. De gav uttryck för samma sak: i dagens USA ska alla röster räknas.

Att den tidigare säkerhetsrådgivaren John Bolton kallade Trumps utspel för oansvarigt var knappast förvånande – Bolton och Trump har klippt vänskapsbanden – men också andra fällde liknande kommentarer, till exempel den tidigare guvernören Chris Christie (som just skrivits ut från sjukhus för behanding av covid-19), och Scott Walker, tidigare guvernör i nyckelstaten Wisconsin.

Marco Rubio var den första senatorn att uttala sig, på Twitter:

”resultatet av presidentvalet blir känt när varje lagligt avlagd röst har räknats”, och Utahsenatorn Mike Lee uppmanade alla att ta det lugnt och låta valarbetarna göra sitt jobb.

Också i konservativa medier kritiserades Trump, och den inflytelserika kommentatorn Ben Shapiro kallade Trumps tal om att han vunnit valet för ”djupt ansvarslöst”.

Senatens ledare Mitch McConnell, smed bakom de republikanska kongressledamöternas politiska strategier, sa vid en presskonferens i hemstaden Louisville, Kentucky:

– Det är inte ovanligt att hävda att man har vunnit ett val, jag kan komma på flertalet tillfällen där det har hänt, men det är något annat än att upphöra med rösträkningen. Och vad vi kommer att se de närmaste dagarna är att varje delstat så småningom når fram till ett slutresultat.

I Kentucky har McConnell vunnit omval med en marginal på 20 procentenheter mot sin demokratiska motståndare. Med detta tydliga kvitto på sin ställning inleder McConnell nu sin sjunde (!)

mandatperiod i senaten, där han med stor sannolikhet fortsätter som ledare, eftersom Republikanerna med minimal marginal tycks behålla majoriteten där.

Under Trumps hela tid i Vita huset har republikanska politiker och folk i administrationens närhet varit förbluffande vaga i sina markeringar mot Trumps utspel och normförskjutning. Mellan skål och vägg har de ofta varit yvigare.

Samma sak sker nu, där de förtroendevalda republikanerna går en fin balansgång i relationen till Trump. De betonar det självklara i att alla röster ska räknas, men framhåller samtidigt att den omräkning Trump vill ha av rösterna i jämna delstater inte alls är suspekt.

Det är begripligt, men opportunt: Trump har starkt stöd bland sina väljare, och de republikaner som på allvar tagit avstånd från honom har ofta förlorat omval.

Nu har republikanerna att förhålla sig till flera saker samtidigt.

Presidenten verkade på torsdagskvällen vara på väg att förlora valet, men har inlett rättsprocesser som kan bli segdragna. Innan en Trumpseger är helt utesluten är det förknippat med risk att vara alltför kritisk. Trump är inte impopulär: han fick tvärtom fler röster 2020 än 2016.

I Twitterflödet från Marco Rubio, senator i Florida, där Trump nu ökat sitt stöd, är detta tydligt. Hans första inlägg följdes efter några timmar av ett där han inte tog avstånd från presidentens metoder: ”Att det tar flera dagar att räkna röster är INTE samma sak som bedrägeri, men att inleda en domstolsprocess om röster avlagda efter deadline är inte rösträttsförtryck.”

Vad som sker med det republikanska partiet om Trump lämnar Vita huset i januari återstår att se, men den riktning Trump har lett in det på är inte förkastad. Att fortsätta utvecklingen mot att vara ett parti främst för lågutbildade arbetare utanför storstäderna kan vara en väg framåt. Flera bedömare menar också att Republikanerna efter Trump kommer att leta efter hans arvtagare, snarare än att inleda en självrannsakande kursomläggning.
Det är vad republikanerna har att förhålla sig till.

Sanna Torén Björling "

" USA:s otympliga elektorssystem – en urgammal och seglivad kompromiss

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Analys
De märkliga turerna i det amerikanska presidentvalet har fått många att ifrågasätta systemet med elektorsröster i stället för direktval. Frågan har tagits upp åtskilliga gånger tidigare, men systemet är seglivat.

När väldens uppmärksamhet nu riktas mot det i skrivande stund ovissa presidentvalet i USA, är det nog åtskilliga normalinsatta nyhetskonsumenter som frågar sig: ”Varför behåller amerikanerna detta trassliga och otympliga valsystem med elektorer? Och varför har varken valförrättare, kandidater eller domstolar beredskap för att hantera ett jämnt lopp? Varför är valkampen så obegripligt utdragen?”

Jag ställde själv frågan om elektorssystemet när jag bevakade valet på plats år 2008, direkt till en tjänsteman på utrikesdepartementets pressbyrå. Han försökte förklara sin ståndpunkt på ett diplomatiskt och tillmötesgående sätt.

Men av tonfall och minspel förstod jag att han fann frågan oförsynt. När han kontrade med en fråga om EU:s bysantiska byråkrati förstod jag att han tyckte det amerikanska systemet var bra.

UD-tjänstemannens huvudpoäng var att i ett stort land som USA, där det finns såväl enormt folkrika som mycket små delstater, behövs det ett utjämnande system som ger rösterna som avges i mindre stater en något större tyngd än de annars skulle ha. Där kommer elektorerna in i bilden.

En stor delstat som Kalifornien har 55 av sammanlagt 538 elektorsröster, medan de mest glesbefolkade delstaterna, exempelvis Wyoming, bara 3 elektorsröster. Det gör att en röst i en liten delstat blir något mer värd än i en stor.

Är detta höjden av demokrati och maktdelning, som min vän på utrikesdepartementet hävdade, eller ett föråldrat system med inbyggda svagheter?

En uppenbar nackdel har visat sig i två presidentval hittills under 2000-talet: år 2000 och år 2016. Och det kan upprepa sig även i år: en presidentkandidat får majoriteten av folkets röster, en annan får majoriteten av elektorsrösterna.

År 2000 fick Demokraternas kandidat Al Gore drygt 540 000 fler röster än George W Bush, men elektorskollegiet gav Bush 271 röster och Gore 266.

I presidentvalet år 2016 var Demokraternas Hillary Clinton segertippad och erhöll också tre miljoner fler röster än republikanen Donald Trump. Men elektorerna gav Trump 306 röster och Clinton bara 232.

Borde detta inte leda till krav på en reformering av valsystemet? Faktum är att frågan stötts och blötts länge. Ursprungligen skapades elektorssystemet som en kompromiss mellan de av landets grundare som ansåg att kongressen skulle utse presidenten och de som förordade att presidenten skulle utses i direkta val.

Självaste James Madison, USA:s fjärde president (han regerade mellan 1809 och 1817), som räknas som en av fäderna till den amerikanska grundlagen, var missnöjd med utfallet av systemet.

I modern tid har framför allt ledande företrädare för det demokratiska partiet försökt få igenom det system som är gängse i andra länder med presidentval, att presidenten utses i direkta val där majoriteten av rösterna fäller avgörandet.

I en debatt år 1961 sade Estes Kefauver, populär demokratisk senator för Tennessee:

– Vart fjärde år riktar elektorskollegiet en laddad pistol mot hela vårt politiska system. Att detta får fortgå är inget annat än rysk roulette. Några år senare, 1969, ställde sig den dåvarande presidenten Richard Nixon bakom ett förslag att avskaffa elektorssystemet, men tunga republikaner såg till att lagförslaget kapsejsade i kongressen.

Hillary Clinton, då senator för New York, signalerade efter valet år 2000 att hon skulle arbeta i senaten för att avskaffa elektorskollegiet. Men ansträngningarna ledde som synes ingen vart, och sexton år senare blev Clinton själv systemets offer.

Problemet med att genomdriva en förändring av valsystemet är att det är väldigt svårt att ändra grundlagen. Det krävs ett författningstillägg som måste antas av tre fjärdedelar av delstaterna. Därefter måste kongressen säga ja, med två tredjedelars majoritet.

Vad tycker väljarna? En mätning som opinionsinstitutet Pew gjorde tidigare i år visade att 58 procent av de tillfrågade föredrog att presidenten valdes i ett nationellt val. En liknande undersökning från Gallup som genomfördes strax före presidentvalet gav ett likalydande resultat: 61 procent svarade ”ja” på frågan om valsystemet borde ändras.

Å andra sidan är frågan i allra högsta grad partiskiljande. Det är demokrater som vill ha en reform, medan republikaner sitter nöjda med den nuvarande utformningen av valsystemet.

Gallupundersökningen visar att 89 procent av de demokratiska väljarna vill ändra valsystemet, medan bara 23 procent av republikanerna förordar en ändring.

Erik Ohlsson "

"När man röstar i USA markerar amerikanerna på röstsedeln den kandidat som de vill se som president. Kandidaterna är i sin tur kopplade till det egna partiets elektorer, som har utsetts på förhand. Och det är elektorerna som i elektorskollegiet i slutändan formellt väljer president och vicepresident.

I alla delstater utom två får den kandidat som får flest röster i en delstat alla elektorsröster där. Rösterna delas alltså inte upp i proportion till hur många röster varje kandidat får, förutom i Maine och Nebraska.

Teoretiskt räcker det med en rösts övervikt för att få alla elektorer. Hur många elektorer en delstat får baseras på folkmängden.

Sammanlagt finns 538 elektorsröster, för att bli president krävs 270 av dem.
Innan valdagen har partierna i de olika delstaterna tagit fram en lista över elektorer, ombud som får lägga sin röst i elektorskollegiet om den egna kandidaten segrar i delstaten. Elektorerna är ofta lokala partiföreträdare."

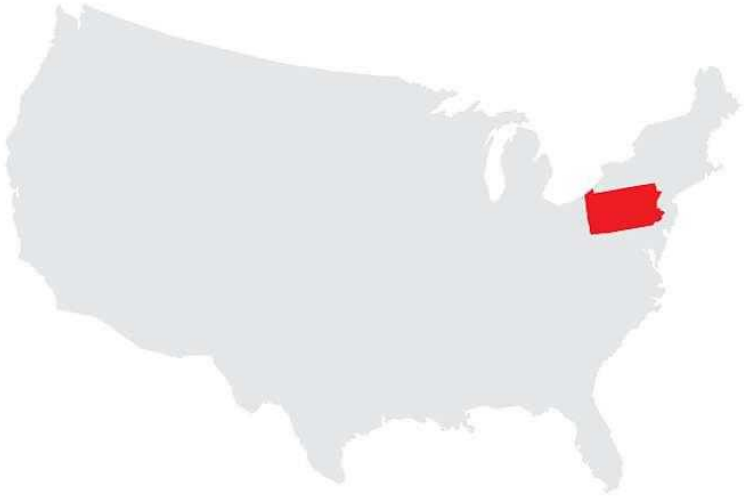

"Attack mot rösträkningen möts av demonstrationer

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Philadelphia/Pittsburgh. Pennsylvania är en av vågmästarstaterna där röster återstår att räkna. Trumpkampanjen har anklagat - Demokraterna för valfusk och skickat presidentens son och Trumps personliga advokat till Philadelphia. Både här och i Pittsburgh demonstrerar dock Bidensupportrar mot presidentens försök att ingripa mot rösträkningen.

Joe Biden utropades på onsdagen till segrare i delstaterna Wisconsin och Michigan. Han kom därmed allt närmare de 270 elektorsröster som krävs för att väljas till president. Samtidigt såg läget allt ljusare ut för Biden även i Pennsylvania, där resultatet kan bli mycket jämnt.

President Donald Trump har inte accepterat förlusterna i vågmästarstaterna, utan i stället krävt att rösterna i Wisconsin ska räknas om och att rösträkningen i Michigan ska stoppas. Därutöver försöker Republikanerna inleda rättsprocesser i Pennsylvania, där ett stort antal röster återstår att räknas.

Kort efter att Biden på onsdagen utropats som vinnare i Wisconsin utlyste Trumpkampanjen en presskonferens i centrala Philadelphia, Pennsylvania. Inledningsvis planerade man för att den skulle äga rum under Convention center där rösträkningen fortfarande pågår.

Beskedet fick ett hundratal demonstranter att ta sig till platsen för att demonstrera. En av dem, Alec Hersh, berättar för DN att han snabbt fixade ett plakat med orden ”räkna min röst” och tog sig till platsen, där även flertalet medier samlades.

– Vi har en tradition i USA att makten ska överlåtas på fredlig väg. Trump försöker aktivt trotsa det, men vi kan inte låta det hända, säger Alec Hersh till DN.

Intill står Rontasha Crawford och Clarence Peay. De skräms över utvecklingen efter valet, och är oroliga över vilka konsekvenser som konflikterna kring resultatet kan få för den amerikanska demokratin.
– Hela världen är rädd nu. Jag har varit i kontakt med vänner i Europa, och alla undrar vad som kommer hända här, säger Rontasha Crawford.

Medan demonstranterna befann sig på platsen kom nya besked kring Trumpkampanjens presskonferens. I stället för att genomföras vid rösträkningslokalen så anordnades den vid den internationella flygplatsen i Philadelphia.

På pressträffen uttalade sig presidentens son Eric Trump och Donald Trumps personliga advokat Rudy Giuliani. De fortsatte hävda att Demokraterna är ansvariga för utbrett valfusk och sa att man därför tänker driva kampen i domstol.

– Vi kommer att vinna Pennsylvania, men de försöker lura oss på segern, säger Eric Trump och räknar upp en rad exempel på vad han hävdar är oegentligheter.

Rudy Giuliani talade vid pressträffen om den mest ”antidemokratiska” valprocess han har skådat.

– Vi får se hur många döda som har röstat, sa Rudy Giuliani.

Det finns i nuläget inga belägg för att det förekommit valfusk i Pennsylvania. Guvernör Tom Wolf och Philadelphias stadsledning har lovat att varje röst i delstaten kommer att räknas, och att valarbetarna arbetar dygnet runt för att färdigställa räkningen.

Under onsdagskvällen fortsatte demonstrationerna i Philadelphia. Flera hundra demonstranter samlades vid stadshuset och tågade genom centrum – ”Räkna min röst” stod skrivet på stora plakat. En bidragande orsak till protesten var den ilska som finns i stan efter polisens dödsskjutning av 27-årige Walter Wallace i slutet av oktober.

Trumpkampanjens försök att stoppa rösträkningen i Pennsylvania möttes även av fredliga protester i centrala Pittsburgh på onsdagskvällen. Ett par hundra personer samlades för att manifestera sitt stöd för valprocessen – en brokig skara organisationer med alltifrån socialister till gröna aktivister.

– Jag är orolig för att Trump försöker ingripa. Varje röst måste räknas, säger Colin Flory, som besökte demonstrationen ihop med Silas Russell, till DN.

LaShawnda Ramsey, som också var med vid manifestationen, berättade att hon själv hade poströstat.

– Jag bor ihop med min mamma som tillhör en riskgrupp, så jag ville skydda henne. Jag tyckte också att det kändes som en säkrare metod. Nu är det vår demokrati och våra rättigheter som står på spel, sa hon. Förutom demonstrationerna i Pennsylvania samlades Bidensupportrar till protester på flera andra platser i USA under onsdagskvällen.

Däribland i Minneapolis, Portland och New York.

Även Trumpsupportrar har tagit till gatorna för att stötta sin kandidat. Utanför en rösträkningslokal i Detroit, Michigan, samlades de och skanderade ”Stoppa rösträkningen”.

Karin Eriksson
karin.eriksson@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

" Sju möjliga vägar till segern

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Kan Donald Trump fortfarande vinna valet? Svaret är ja. Men då måste nästan allt gå hans väg när de sista rösterna räknas. Så här ser vägen framåt ut för presidenten, två dagar efter valet.

Allt fler bedömare räknar nu presidentvalet som vunnet för Joe Biden. Sent på onsdagen, när delstaterna Wisconsin och Michigan gick hans väg, föreföll hans försprång ointagligt.

Men rösträkningen fortsätter och i några få delstater har de tongivande tv-bolagen och nyhetsbyråerna ännu på torsdagseftermiddagen inte vågat utse någon vinnare.

De är dessutom oense om vilka stater som ska räknas som klara.

Det gäller särskilt Arizona med 11 elektorsröster, som tidigt förklarades avgjord till Bidens fördel av nyhetsbyrån AP. Samtidigt väntar andra aktörer som CNN och New York Times anser att det är för tidigt att utse någon vinnare här.

Men oberoende av hur man ser på Arizona så finns det en väg till seger för Trump – en väg som inte innefattar det juridiska ifrågasättandet av valresultat i flera stater.

Väljer man att ta det säkra för det osäkra står följande fem delstater, med sammanlagt 68 elektorsröster, fortfarande på spel:

Elektorsröster
Arizona: 11
Nevada: 6
Pennsylvania: 20
North Carolina: 15
Georgia: 16
(Alaska, med 3 elektorsröster, är formellt inte avgjort men bör räknas som säkert för Trump).

Biden har i nuläget 253 elektorsröster enligt dessa förutsättningar, medan Trump har 213, men inräknat Alaska samt om han får en väntad elektorsröst i Maine blir det 217. För seger krävs minst 270.

Alltså: Biden behöver minst 17 ytterligare röster för seger, medan Trump då måste erövra hela 53 av de återstående 68 rösterna.

Är det möjligt? Ja, men vägen framåt är mycket smal för presidenten. Han måste vinna antingen alla de fem delstaterna, eller alla utom en – och denna enda förlust måste i så fall komma i antingen Arizona, Nevada eller North Carolina.

Svårt, men inte omöjligt i nuläget.

För Bidens del räcker det med att vinna två av de fem delstaterna, vilka som helst av dem. Exempelvis Arizona och Nevada där han är i ledning. Han skulle också kunna förlora överallt utom i Pennsylvania och ändå vinna.

Ett utfall, nämligen att Trump vinner i alla fem staterna utom Georgia, leder till ett oavgjort resultat, 269–269 i elektorskollegiet. Då kommer

valet senare att avgöras i kongressen enligt en särskild procedur som gynnar Republikanerna.

Så vad talar egentligen för Trump i det här läget?

Det skulle till en början vara att han håller sina krympande ledningar i sydstaterna Georgia och North Carolina. Det är inte alls omöjligt, kanske till och med ganska troligt. Hur det går här kan vi eventuellt få veta redan under torsdagen.

Trump måste sedan lyckas gå förbi Biden i antingen Nevada eller Arizona, där besked också kan komma relativt snart. I båda delstaterna leder Biden, i Arizona med ganska stor marginal.

Lyckas Trump med allt detta återstår Pennsylvania som den avgörande delstaten. Det är också den där rösträkningen tros ta längst tid – och där resultatet kommer att ifrågasättas oavsett vem som vinner.

Men om Trumps ledning skulle visa sig bestå här även efter det att alla poströster har räknats – då vinner han alltså, förutsatt att han bara har förlorat en av de övriga fyra.

Joe Biden hoppas förstås kunna säkra segern snabbt. Den lättaste vägen för honom är att han under torsdagen förklaras som vinnare i både Arizona och Nevada.

Då når han den magiska siffran 270 och kan bortse från kaoset i Pennsylvania. Men samma sak händer om han vinner en av delstaterna i sydväst och en av delstaterna i nordost.

Biden har många fler vägar till seger än Trump.

Ingmar Nevéus "

" Det händer om Trump vägrar lämna Vita huset

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Vad händer om presidenten vägrar att lämna Vita huset efter ett valnederlag? Något tydligt svar finns inte utan USA kastas ut på okänd mark.– I Trumps världsbild är det bara vinnare som räknas, säger Erik Åsard, professor emeritus i Nordamerika-studier.

USA:s sittande president Donald Trump gör allt för att behålla makten och har redan satt i gång juridiska processer om valfusk i flera delstater i det mycket jämna presidentvalet. Kort efter att Joe Biden höll ett tal i Delaware på onsdagen twittrade Donald Trump ”vi är i ledningen, men de försöker stjäla valet”.

Donald Trump har också sagt att han tänker gå till Högsta domstolen för att stoppa delar av röstningsprocessen. Den segervissa tonen till trots ser det i valets slutskede ut som att motståndaren Joe Biden ligger närmare till att säkra presidentposten.

Men vad händer om presidenten vägrar att lämna Vita huset även om han förlorar?

Donald Trump har tidigare antytt att han bara kommer att acceptera ett valresultat som är till hans förmån. Det har fått många amerikaner att oroas över att Trump kan undergräva den demokratiska processen och kasta in landet i en nationell kris. Oron för vad ett slags husockupant

med kärnvapenkoder till sitt förfogande kan ta sig till delas även av Trumps tidigare advokat Michael Cohen.

– Med min erfarenhet av att arbeta för Trump är jag rädd för att det inte blir en fredlig övergång om han förlorar valet, sade Cohen när han vittnade i kongressen i mars.

Det mest oroväckande är kanske att USA saknar fasta regler för att hantera ett sådant scenario, och därmed kan kastas ut på okänt territorium.

– Av tradition accepterar en sittande president en valförlust och avgår i samband med installationen, så har det varit ända sedan George Washingtons tid, säger Erik Åsard.

Enligt tradition sker maktövertagandet fredligt – och frivilligt – där förloraren ringer upp sin motståndare och gratulerar till segern inför installationen i januari nästa år. Om Trump inte följer normen i amerikansk politik utan bestrider utfallet i presidentvalet måste han ta sig förbi några hinder för att sitta kvar.

Ett är Joe Bidens armé av advokater och konstitutionella lagexperter som står beredda att motverka alla rättsliga utmaningar från Trumplägret. Att gå den juridiska vägen genom att kräva omräkning av röster är den öppning som Donald Trump verkar vara inne på.

– I Wisconsin har man krävt en omröstning och i andra delstater hotar man med att gå till domstol för att kunna ändra på resultaten, säger Erik Åsard.

Ett annat hinder är republikanska partiet självt. Om Trump framhärdar tror Erik Åsard att de ledande inom hans eget parti kommer att övertala honom om att avgå. Det finns ingen laglig väg kvar för - honom efter att kongressen har sagt sitt.

– Hans parti kommer inte tillåta honom att sitta kvar, det kommer att slå tillbaka mot partiet om han gör det, säger han.

Samtidigt är Vita huset symboliskt och inte nödvändigtvis ett maktsäte, ämbetet inte är knutet till platsen. Om Trump vill stanna i Vita huset kan han göra det men ändå stå som förlorare.

Eftersom den amerikanska konstitutionen inte tar upp hur en president ska tas bort rent fysiskt om denne förlorar ett val och vägrar att överlämna makten till sin motståndare är det svårt att säga om man skulle skicka in brottsbekämpande organ för att lyfta ut en besegrad Donald Trump. Men möjligheten finns.

Enligt amerikanska vallagen ska kongressen samlas den 6 januari 2021 för att fastställa delstatsresultaten. Den kandidat som vunnit flest elektorsröster blir president och installeras sedan vid ceremonin den 20 januari.

– Den finns en fastslagen procedur som det inte går att avvika från. Men om Trump sitter kvar den 20 januari menar de flesta att någon kommer att eskortera honom ut ur Vita huset, av enheter ur militären eller Secret Service. Men jag tror inte det kommer att gå så långt för det vore den ultimata förnedringen, säger Erik Åsard.

Även Joe Biden har tidigare sagt att federala tjänstemän ”kommer att eskortera Trump från Vita huset” om han förlorar valet. Om Biden är beredd att ta till tyngre artilleri är oklart.

Det skulle också kunna bli så att Trump försöker gripa sina motståndare och hindra dem från att ta sig in i Vita huset eller bara säga ”jag avgår inte” den 20 januari.

– Men vid något tillfälle måste frågan bli: vems order ska åtlydas eftersom det i slutändan skulle bli en fråga om att ta till våld i en eller annan form, säger Paul Quirk, professor i statsvetenskap vid University of British Columbia till The Independent.

Andra har varnat för att valet kan sluta i upplopp, till och med inbördeskrig. Även om det inte går så långt går det inte att utesluta handgripligheter från presidentens väljarbas för ett fortsatt Trump-presidentskap om han skulle förlora.

– Mycket hänger på Trump för hans ord är nästan lag för anhängarna. De upprepar ofta hans talepunkter ordagrant, de läser hans tweets och lyssnar på hans tal. Om han tonar ner retoriken tror jag inte att det blir några handgripligheter att tala om, säger Erik Åsard.

Den politiska experten Ross Baker vid Rutgers University i New Jersey, tror att presidentvalet kommer att sluta i representanthuset. Den 14 december ska elektorskollegiet sammanträda och formellt välja en president för de kommande fyra åren. Finns ingen kandidat kan frågan avgöras antingen av Högsta domstolen eller skickas vidare till representanthusets 435 ledamöter.

Deras röster baseras på varje delstats delegation. En omröstning i representanthuset skulle därför inte nödvändigtvis ge samma resultat som allmänhetens röster i presidentvalet.

– Det skulle verkligen vara en konstitutionell kris, säger Ross Baker till The Independent.

Erik Åsard säger att det mest mesta hänger på Trump själv, hans ord och agerande, hur det kommer att sluta. Det mest troliga är att det avgörs juridiskt och att Donald Trump tvingas inse att han har förlorat.

– Det blir ett fruktansvärt bakslag för honom, och går emot varenda fiber i hans kropp. Men han får hitta en utväg som är minst förnedrande.

Kommer han att delta vid installationen om Joe Biden vinner?
– Det är tradition att man är med under installationsceremonin men det finns inget som tvingar honom att vara det. I så fall blir han första presidenten i historien som inte deltar, och det kommer svida något oerhört att stå vid sidan om, säger Erik Åsard.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Ständiga stämningar presidentens signum som fastighetspamp

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

President Donald Trump hoppas att juristerna ska hjälpa honom att behålla makten över USA. Att använda olika typer av stämningar i hopp om att nå sina syften sitter i presidentens ryggmärg, menar många. Men kommer strategin verkligen att lyckas?

Georgia, Michigan, Pennsylvania och Wisconsin är de delstater där domstolar nu väntas ta ställning till snabbskrivna inlagor från Trumpkampanjen. Trump och hans rådgivare hävdar i korthet att rösträkningen måste göras om. Orsaken påstås vara bristande insyn, kränkningar av de konstitutionella rättigheterna och risk för felräkning.

”STOP THE COUNT!” twittrade Donald Trump under torsdagseftermiddagen och vidhöll kraven på att inga fler röster får räknas. Protesterna från demokraterna och Joe Bidens kampanjhögkvarter uteblev inte.

”Alla röster måste räknas”, svarade Joe Biden.

Detta är som bekant inte första gången Donald Trump tar till lagboken i presidentvalet. Sedan tidigare har han krävt att Högsta domstolen diskvalificerar sent inkomna poströster i Pennsylvania – en av de nyckelstater där kampen mot utmanaren Joe Biden är extra tuff.

Trumpkampanjens chef Justin Clark har högtidligt deklarerat att stämningarna sker med landets bästa för ögonen. Lagen är, enligt Trump, den yttersta garanten för att de demokratiska spelreglerna följs. Men är det så enkelt?

”Han ser inte på lagen som en samling regler att rätta sig efter eller etiska ideal att respektera, utan som ett vapen att använda mot sina motståndare.”

Den beskrivningen av president Donald Trump ger New York-åklagaren James D Zirin i boken ”Plaintiff in Chief” från 2019.

”Plaintiff” betyder kärande, det vill säga den som stämmer en annan part i domstol, och fram till valvinsten 2016 hade Trump och hans bolag lämnat in cirka 1 900 stämningar till olika amerikanska domstolar. Påstådda kontraktsbrott, skulder, skattefrågor och förtal har utgjort en del av grunderna.

Donalds Trumps jurister har hävdat att detta bara är naturligt för amerikanska affärsmän, särskilt i fastighetsbranschen. Men enligt en sammanställning i tidningen US Today har Trump medverkat i fler rättsprocesser än landets fem största fastighetsmagnater tillsammans.

Hur har då den offensiva juridiska strategin fallit ut? Jo ganska väl, enligt samma tidning. Av de fall som ledde till ett offentligt domslut vann Trump-sidan 451 gånger medan förlusterna stannade på 38. Men ännu fler ärenden, cirka 500 stycken, togs aldrig upp eftersom Trumps jurister ansågs sakna skäl för sina påståenden.

Möjligen är det också så det slutar när det gäller de nu aktuella juridiska attackerna på valsystemet. Det menar åtminstone flera bedömare som analyserat skrivelserna, däribland partikamrater till Donald Trump.

– Att medge förlust är inte en möjlig väg så kort efter valet så de slänger in en massa stämningar och hoppas att någon av dem ska gå vägen, säger republikanen och tidigare kampanjgeneralen Ben Ginsberg till CNN.

”Inga av de skäl som Trump har anfört kvalificerar sig som hållbara juridiska argument”, skriver Joshua A Geltzer vid Georgetown Law’s Institute i Washington Post.

Men kanske har stämningarna ändå redan tjänat ett syfte: att i de egna leden bibehålla bilden av Donald Trump som en rättrådig fajter – även om han till sist skulle visa sig bli valets förlorare.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se "

"Per Svensson: Donald Trump manar fram USA:s onda ande

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Splittringen, konflikterna och våldet finns i den amerikanska arvsmassan. Det är därför landets balanserade konstitution är så viktig. De sista dagarnas försök av Donald Trump att obstruera valresultatet är rena sabotaget.

I onsdagens Studio Ett intervjuades historikern Lars Trägårdh om polariseringen i USA, där han själv bott och arbetat under en stor del av sitt vuxna liv. Han slog fast att grundberättelsen om Amerika handlar om splittring, från inbördeskriget på 1860-talet till ”Black lives matter”. Enighetens decennier vid 1900-talets mitt kallade han en historisk fotnot

Studioreportern ställde en lätt förvånad följfråga: Så du menar att polariseringen i dag inte är större än vad den varit tidigare vid ett antal tillfällen?

”Ja, den kan ju inte bli mycket större än ett inbördeskrig”. Sommaren 1858 kandiderade Abraham Lincoln till senaten. Han representerade det nybildade partiet Republikanerna, en koalition av grupperingar som hölls samman av motståndet mot slaveriet. Det var i det tal han höll i samband med nomineringen i Springfield, Illinois, som han använde den bibelinspirerade sentensen ”A house divided against itself cannot stand”, ett splittrat hus kan inte bestå.

Joe Biden anspelade på det citatet när han för en månad sedan valtalade i Gettysburg, där ett av de blodigaste slagen utkämpades under inbördeskriget på 1860-talet. Sammanlagt dog 620 000 amerikaner i striderna under det fyra år långa kriget, mer än tio gånger så många som hundra år senare stupade i Vietnamkriget.

I ”Team of rivals. The political genius of Abraham Lincoln”, Doris Kearns Goodwins hyllade biografi från 2005 över USA:s förste republikanske president, antitesen till den senaste, finns talande scenen som illustrerar hur oförsonligheten och våldet sipprade in i politiken under 1850-talet.

Charles Sumner, republikansk senator från Massachusetts, var passionerad motståndare till slaveriet. I ett tal i senaten 1856 hånade han senatorn Andrew Butler från South Carolina och kallade honom en gammal Don Quixote som ägnade sig åt sentimental dyrkan av sin älskade ”sköka, slaveriet”.

Några dagar senare misshandlades Sumner inne i senaten av en släkting till Butler, kongressledamoten Preston Brooks. Med en käpp slogs Sumner blodig och medvetslös. Skadorna var så svåra att han var tvungen att hålla sig borta från senaten i tre år.

Splittringen, konflikterna, våldet finns i den amerikanska arvsmassan. Hur skulle det kunna vara annorlunda? USA har byggts av kolonisatörer som fördrev och slaktade ursprungsbefolkningen, av plantageägare som sålde och köpte slavar, av religiösa och politiska dissidenter som flytt sina hemländer, av fattiga och hungriga och förhoppningsfulla från jordens alla hörn som drömt om landet där allt är möjligt och friheten större än någon annanstans. Hur kan ett sådant land undgå att ständigt piska ut sig själv i bittra konflikter? Hur hindra att dessa konflikter blir våldsamma, förödande, irreparabla? Svaret tar konkret gestalt när den tillträdande presidenten vid sin installationsceremoni svär att bevara, skydda och försvara den amerikanska konstitutionen, ”preserve, protect and defend the Constitution of the United States.”

Det är konstitutionen, husets grund, inte dess invånares känslor för varandra, inte husfriden, som utgör garanten för att samhället inte ska falla sönder i kaos och krig. Det räcker inte alltid, inbördeskriget är det kanske tydligaste exemplet, men med tanke på de inre och yttre påfrestningar Amerika utsatts för under sin korta, men intensiva, historia har demokratins ramverk ändå visat sig vara imponerande robust. Maktdelning, *checks and balances,* oberoende institutioner, en fri och granskande press.

Det är detta ramverk som gjort det möjligt för ett samhälle som det amerikanska, till sin natur alltid ”splittrat” och konfliktfyllt, att i förvånansvärt hög grad bli vad de religiösa flyktingarna från Europa drömde om på 1600-talet: *a city upon a hill,* ett exempel för världen. Också Donald Trump svor den där eden. Det var den 20 januari 2017. Sedan ägnade han de kommande åren åt att avfärda den och konstitutionen som *fake news*.

De sista dagarnas försök att obstruera demokratin och sabotera valet är därför stilenligt. Man kan komma att tänka på en tioåring som slår fast att fotbollsmatchen är slut just precis i det ögonblick det egna laget råkar leda.

Men en mer adekvat jämförelse är kommunistledaren som suckande accepterar att man måste låtsas hålla val, men aldrig skulle komma på tanken att släppa ifrån sig makten. *Stand back and stand by*, ropar Donald Lukasjenko.

Det är USA:s onda ande han manar fram, det inbördes våldets och ömsesidiga hatets ande, befriad från demokratins band och bojor

Per Svensson
per.svensson@dn.se "

" Biden: Ha tålamod och håll er lugna

DN FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Demokraternas Joe Biden höll ett kort tal i Wilmington, Delaware, på torsdagskvällen svensk tid. Han inledde med att belysa pandemin och dess offer.

– Våra hjärtan är med alla familjer som har förlorat en anhörig i covid-19, sade Joe Biden.

Sedan gick han över till rösträkningen, där han uppmanade folket att ha tålamod.

– Varje röst måste räknas och det är det vi kommer se nu och det är så det måste vara.

Joe Biden sade också att han och Kamala Harris är övertygade om att de kommer att utropas till vinnare, men bad allmänheten att hålla sig lugna.

– Jag ber hela folket att hålla sig lugna. Processen fortgår, rösträkningen håller på att färdig-ställas, säger han.

Amanda Dahl"

Presidentvalet i USA. Dag 2 efter valet

" Därför vägrar Trump erkänna sig besegrad

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Donald Trump erkänner sig inte besegrad. I takt med att Joe Biden segar sig förbi i avgörande delstater övergår presidenten till en ny taktik: våldsamma attacker mot presidentvalets legitimitet. Offensiven sker på många fronter. Och den kommer att cementera delningen av USA i två oförsonliga läger.

Rösträkningen i Pennsylvania pekade på fredagen mot att USA:s 46:e president heter Joe Biden. Om 20 vunna elektorsröster för Demokraterna i delstaten bekräftas är loppet kört för president Trump rent matematiskt.

Samtidigt väntade tongivande amerikanska medier med att peka ut Biden som vinnare – brända av tidigare misstag som de är. De avgörande nagelbitarstaterna stod tills vidare kvar i kolumnen ”icke avgjorda”.

USA befinner sig, åtminstone tillfälligt, i ett limboläge där ”alla” vet att Biden har vunnit, men ingen vågar säga det öppet.

Bara en sak förefaller säker: Donald Trump kommer inte att erkänna sig besegrad den närmaste tiden.

Omedelbart efter att siffrorna från Pennsylvania hade släppts kom ett skarpt uttalande från Trumpkampanjen som pekade på ”oegentligheter” i såväl Pennsylvania som Georgia och Nevada.

– Biden lutar sig mot dessa delstater i sitt falska anspråk på Vita huset, men när väl valresultatet är färdigt kommer president Trump att vara återvald, skrev kampanjens chefsadvokat Matt Morgan i sitt uttalande.

Enligt källor till CNN har Trump själv sagt till sina närmaste att han inte har några som helst planer på att erkänna sig besegrad. Kanalens källor hävdar att personer i presidentens krets inte har bestämt vem som till sist ska konfrontera Trump med nyheten att han inte har någon chans att vinna – kanske blir det dottern Ivanka Trump eller hennes man Jared Kushner.

Men kanske är ett eventuellt telefonsamtal till Joe Biden inte det Donald Trump fokuserar på just nu.

För medan världen väntar på besked har presidenten och hans stödtrupper redan gått över till att attackera själva valet som sådant och den demokratiska processen.

Det sker på många fronter och med många metoder.

En är den juridiska fronten, med tiotals fall i stater som Pennsylvania, Michigan och Nevada som – även om de inte kan ändra valresultatet – åtminstone förstärker uppfattningen hos Trumps supportrar att allt inte har gått rätt till. Det är en uppfattning som saknar konkreta belägg.

Omräkning av rösterna väntar nu också åtminstone i Wisconsin och Georgia, kanske senare också i Nevada och Pennsylvania. Så länge

detta pågår kan Trumplägret fortsätta med sina angrepp på valproceduren.

En annan attacktaktik är den gamla vanliga, med aggressiva tweets från Trump själv, hans familjemedlemmar och nära allierade. Där angrips rösträkningen i versaler och med krigsmetaforer.

Som när presidentens son Donald Trump Jr i ett tweet på torsdagen uppmanade fadern att föra ”totalt krig” mot valet. Eller presidentens upprepade utfall om att ”STOPPA RÄKNINGEN!”

Men det är inte bara själva valprocessen som Trumplägret rackar ner på. Även medierna och opinionsinstituten får utstå spott och spe.

Att de som mäter och tolkar väljaropinionen ännu en gång – precis som 2016 – har hamnat väldigt fel i sina prognoser, det är förstås ett legitimt ämne för debatt och kritik.

Delstater som Biden förväntades vinna med stor marginal visade sig sluta i hårfina majoriteter, och val till kongressen där Demokraterna tillmättes stora chanser förvandlades till lätta republikanska segrar.

Bara ett exempel ur högen: Wall Street Journal/NBC förutspådde att Biden hade en ledning på 23 procentenheter bland pensionärer – men i stället tros åldersgruppen 65 plus ha röstat på Trump med några procents marginal.

Ett misslyckande onekligen. Men i Trumplägret framställs det i stället som en konspiration – resultatet av en operation styrd av ”den demokratiska eliten” med syfte att få Trumpväljare att stanna hemma på sofflocket.

På den konservativa tv-kanalen Fox News ägnas mycket utrymme åt att underblåsa denna teori. Samtidigt är just Fox News och vissa andra högermedier nu också en måltavla för presidentens ilska.

Både Fox och prestigetidningen Wall Street Journal – båda ägda av mediemogulen Rupert Murdoch – valde nämligen redan sent på valdagens kväll att utropa Biden till segrare i Arizona, en delstat där Trump sedan dess har knappat in på motståndarens ledning.

Enligt källor i Vita huset ska presidenten ha fått ett raseriutbrott mot Fox efter beskedet, och hans rådgivare Jason Miller ringde omedelbart ansvariga på k**ana**len och krävde att man skulle ta tillbaka sin prognos.

Sammantaget kommer alla dessa angrepp att cementera delningen av USA:s befolkning i två läger som inte längre talar med varandra.

Samtidigt bidrar de till att skadskjuta en president Biden redan innan han har tagit plats i Vita huset.

Joe Biden har sagt att han vill bli en president för alla amerikaner, oavsett om de kommer från blå eller röda delstater, oavsett om de röstade på honom eller ej.

, där 70 miljoner Trumpväljare tror att han har fuskat sig till valsegern?

Dessutom väntas Biden gå in i sitt ämbete med en svag position, trots en segermarginal på över fyra miljoner röster i folkvalet.

Republikanerna kommer troligen att behålla sin majoritet i senaten, och i representanthuset ser Demokraterna sin majoritet krympa.

Motståndet i kongressen kan göra det mycket svårt för Biden att få igenom sin ambitiösa dagordning.

Och samtidigt som han försöker lotsa lagförslag genom Kapitoliums korridorer kommer hans företrädare att fortsätta trumma in sitt budskap, om än aldrig så verklighetsfrämmande: Biden är inte en lagligt vald president.

Joe Biden kan förmodligen snart jubla över en valseger och de högsta röstsiffrorna i USA:s historia. Men jublet kan få en besk eftersmak.

Ingmar Nevéus "

"Erik Ohlsson: Marginalerna är hårfina

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Varför dröjer det så länge innan USA-valet är klart – och vem ser ur att vinna? DN:s utrikesmedarbetare Erik Ohlsson besvarar tre frågor om det aktuella läget.

1 Varför tar rösträkningen så lång tid?
Det beror bland annat på de osedvanligt många poströsterna. Alla delstater har ju sina egna bestämmelser om hur rösterna ska räknas, och vissa har regler som gör proceduren med rösträkning extra utdragen.

I Pennsylvania till exempel, får inga röster räknas före valdagen. Och poströster som är stämplade den 3 november, men kommer fram senast den 6 november räknas som giltiga. I Pennsylvania har Trump-kampanjen tagit till rättsliga åtgärder för att stoppa rösträkningen i vissa valdistrikt. Det gör att räknandet, som till största delen sker manuellt, blir än mer långvarigt.

2 Joe Biden går mot seger, stämmer det?
I de delstater som kan avgöra utgången i valet är marginalen mellan kandidaterna hårfin. Kampen om valsegern koncentreras nu framför allt till Georgia och Pennsylvania. I går eftermiddag Joe Biden före Trump i Georgias rösträkning, men försprånget i röster kan räknas i promille. Även i Pennsylvania är det extremt jämnt.

I såväl Georgia som i Pennsylvania kan den besegrade kandidaten begära omräkning om segermarginalen är mindre än en procent

(Georgia) respektive 0,5 procent (Pennsylvania). Det bäddar för en fortsatt ovisshet under flera dagar om vem som vinner valet.

3 Donald Trump hävdar att det förekommer valfusk, har han presenterat några bevis för det?

President Trump betraktar poströstförfarandet i sig som fusk, om man ska tolka hans uttalanden före och under valet. Men det finns inga påtagliga belägg för valfusk. Där rösträkningen stoppats har det snarare handlat om teknikaliteter, som att observatörerna inte stått tillräckligt nära rösträknarna.

Omvänt har president Donald Trump fått kritik från OSSE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) som skickade ett hundratal observatörer till USA-valet.

I en första rapport om valet skriver OSSE att Trumps anklagelser ”skadar allmänhetens förtroende för demokratiska institutioner”.

Erik Ohlsson "

"Framgångarna har varit få i domstolarna för presidenten

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Donald Trump har hittills haft få framgångar i de rättsliga processerna kring valet. Men hans kampanj avser att fortsätta stämma nyckelstater för valfusk, och kräver omräkning av röster. Washington.

Medan rösträkningen sakta men säkert minskade Trumps ledning i flera delstater inledde hans kampanjorganisation rättsliga processer i en rad delstater för att utmana valresultatet.

Trump har riktat svepande anklagelser om att valet präglas av bedrägeri, och kampanjen har uppmanat väljare att kontakta den med uppgifter om oegentligheter. Ingenting tyder på att valet inte ska ha gått rätt till. Trump varnade dock redan före valet för att han skulle ta ett resultat han inte gillade till domstol. Flera stämningar är troliga. De som pågår eller har avslutats just nu handlar om de delstater där som blev avgörande för valutgången:

Georgia
I en stämningsansökan hävdade Republikanerna att ett antal valsedlar i området Chatham inkommit efter deadline. Eftersom påståendet inte kunde stödjas av någon typ av bevisning har ärendet avskrivits. Georgia meddelade på fredagen att de kommer att räkna om alla röster i delstaten, eftersom siffrorna hittills är så jämna, men det finns inga misstankar om valfusk.

Michigan
Trump och Republikanerna krävde att rösträkningen skulle stoppas till dess att republikanerna beviljats större tillträde som observatörer. Det avslogs av en domare som konstaterade att alla röster redan räknats. Valresultatet i Michigan granskas normalt inom 40 dagar efter valet, och den som misstänker oegentligheter kan begära omräkning av vissa distrikt.

Pennsylvania
Domstol ha**r** gett Republikanerna rätt i ett liknande fall, och gett dem större insyn i valarbetarnas pågående arbete. I ett nytt rättsfall kräver de ytterligare tillträde. Insynen förändrar inte själva rösträkningen. Trumpkampanjen driver också fall om att vissa väljare inte identifierat sig.

Wisconsin
Eftersom Joe Biden vann valet här med marginal på bara 0,6 procent avser Trumplägret att kräva omräkning av rösterna. Formellt kan ett sådant krav lämnas in först när samtliga röster är räknade. Enligt vallagarna i Wisconsin kan en politisk kandidat beviljas omräkning om marginalen är mindre än en procent. Många bedömare pekar dock på att det är osannolikt att Trump har något att vinna på en omräkning. Den procentuella ledningen är liten, men det handlar trots allt om en ledning för Biden på över 20 000 röster.

Nevada
Trump har sagt att delstaten ska stämmas för att ha räknat röster av tusentals utflyttade och avlidna väljare. Ingenting tyder på att det är så. Man har även flaggat för processer i Arizona .

Joe Biden har legat lågt, uttryckt tillförsikt och uppmanat alla att invänta rösträkningen, men förbereder sig bakom kulisserna på att försvara sig rättsligt om det skulle krävas.

Trumps team av advokater letar samtidigt frenetiskt efter vägar framåt. Trumpkampanjen hävdar att den bara vill se till att alla röster garanterat räknas, men talar med kluven tunga: man vill räkna dem i delstater där det kan gynna Trump; men stoppa rösträkningen när en längre process missgynnar honom.

Trump har varit helt öppen med att han förväntar sig att den nyinvalda domaren i Högsta domstolen, Amy Coney Barrett, ska hjälpa honom att vinna valet.

Genom att ha skapat en tryggt konservativ övervikt hoppas Trump att den ska döma ärenden som rör valet till hans favör.

Trumpkampanjen kan dock inte utan vidare räkna med Högsta domstolens bistånd. För att ett rättsfall automatiskt ska nå dit måste det passera lägre instanser och beviljas prövningstillstånd av HD.

Domstolens nio domare är väl medvetna om det politiska trycket. Det är inte osannolikt att de är måna om att visa sin självständighet och sitt oberoende.

Sanna Torén Björling "

" Militärernas sena röster kan ändra ställningen

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Röster avlagda av militärer och amerikaner bosatta utomlands ska räknas även om de kommer in efter valdagen. Det är ännu oklart om – eller hur – dessa röster skulle kunna påverka utgången i USA:s presidentval. I till exempel Georgia, där det bara skiljer drygt 1000 röster mellan rivalerna, skulle de ungefär 8900 röstsedlar som ännu inte registrerats kunna ändra ställningen.

I 29 av USA:s delstater samt Washington DC får lokala valmyndigheter räkna röster som kommit in efter valdagen om det rör sig om röster från militärer stationerade utomlands, deras familjemedlemmar eller amerikanska medborgare bosatta utanför USA. Och enligt Washington Post väntas de rösterna spela en större roll i årets presidentval när resultatet är jämnt i flera delstater.

– Vi tror att militärröster kommer att spela en avgörande roll på grund av att det är dessa röster som är några av de sista som registreras och räknas, säger Jack Noland, utredare vid initiativet Count every hero som drivs av den oberoende antikorruptionsorganisationen Representus, till Washington Post.

2016 skickade amerikanska militärer och deras familjer in över 630000 röster, varav 20000 kom in för sent och inte godkändes. Militärer har i år uppmanats att rösta särskilt tidigt på grund av pandemin.

Det är dock oklart hur många militärröster som faktiskt kommer att registreras i årets val, inte minst eftersom Pennsylvania, North Carolina och Alaska tillåter röstsedlar som anländer så sent som 10, 12 respektive 18 november. Och alla valsedlar som skickats ut till väljare skickas heller inte tillbaka.

Enligt Washington Post finns det få opinionsmätningar som visar på hur militärer planerar att rösta, men traditionellt lutar aktiva soldater åt Republikanerna. En undersökning från augusti genomförd av Military Times, en nyhetssajt som fokuserar på försvarsfrågor, visar dock på en liten ledning för Joe Biden bland de drygt 1000 aktiva militärer man tillfrågade.

Donald Trump har sedan valdagen uppmanat till ett stopp för rösträkningen och även tidigare uttalat sig om att det är ”fullständigt olämpligt” att räkna röster som anlänt efter valdagen. Under måndagen förtydligade Trumpkampanjen dock att Trump anser att det bör finnas undantag för militärer och deras familjer, rapporterar Washington Post.

Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se "

" De möter fuskanklagelserna – på platsen där valet avgörs

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Philadelphia. Joe Biden övertog ledningen i vågmästarstaten Pennsylvania under fredagen. Donald Trump hävdar utan bevis att valfusk förekommer, men får mothugg av delstatens republikanska senator. Och utanför rösträkningslokalen fortsätter demonstranter kräva att varje röst ska räknas.

Klockan är strax efter åtta på morgonen i Philadelphia. När som helst ska nya resultat från rösträkningen i staden presenteras. Joe Biden kommer då för första gången att överta ledningen i Pennsylvania, med drygt 5 000 fler röster än Donald Trump. En tydlig signal om att Biden är på väg mot segern i vågmästarstaten och därmed även i presidentvalet.

Utanför Convention center, där rösträkningen har pågått dygnet runt sedan i tisdags, väntar Hannah Slipakoff. Hon är en av demonstranterna som kommit flera dagar i följd och protesterat för att varje röst måste räknas. Hon säger sig inte vara nervös för vad som kan hända.
– Människor i Philadelphia har röstat i en utsträckning som vi aldrig har varit i närheten av tidigare. Vi vet alla den här stadens grundvärden. Det här är platsen där den amerikanska demokratin föddes och nu vet vi att hela världen tittar på oss, säger Hannah Slipakoff.

Oavsett vad som händer hoppas Hannah Slipakoff att de fredliga demonstrationerna fortsätter.

– Jag vet att vår stadsledning verkligen säkerställer att processen är fullständig och helt korrekt. Trump kan ha lyckats få domarna han vill ha i Högsta domstolen, men jag tror inte att han kan ingripa i juridiken så pass att rösträkningen här påverkas, säger Hannah Slipakoff.

Hon syftar på rättsprocesserna som Trumpkampanjen har inlett i Pennsylvania, däribland här i Philadelphia. Stämningarna har bland annat handlat om att Republikanerna velat ha valobservatörer som ska få befinna sig närmare rösträknarna, något man anser behövs för att kontrollera att rösträkningen sker på ett korrekt sätt.

Inledningsvis fick Trumpkampanjen igenom sin begäran om att minska avståndet. Observatörer tilläts att stå på ett avstånd av cirka två meter från rösträknarna, rapporterar Philadelphia Inquirer. Beslutet överklagades förvisso av staden, men det första domslutet medförde under torsdagen att rösträkningen i staden pausades under två timmar.

Donald Trump har utan belägg hävdat att det pågår utbrett valfusk i Pennsylvania, ett uttalande som kritiserats kraftigt. På fredagsmorgonen fick han också mothugg av delstatens republikanska senator Pat Toomey. I en intervju med NBC sa Toomey att det inte finns några bevis på valfusk över huvud taget.

– Presidentens anklagelser om ett utbrett valfusk och att valet är stulet är inte underbyggda. Jag känner inte till att det förekommit några felaktigheter här, säger Pat Toomey.

Det var redan före valdagen uppenbart att rösträkningen i Pennsylvania skulle dra ut på tiden, eftersom man inledde räkningen av förtidsröster först på tisdagen. Det finns ytterligare en domstolsprocess som kan komma att påverka resultatet. Det handlar om att

delstaten beslutat att räkna samtliga poströster som inkommit på fredagen, förutsatt att rösterna poststämplats senast den 3 november.

Reglerna har utmanats av Trumpkampanjen som krävt att delstaten enbart ska räkna röster som inkommit före onsdagen. Få tror dock att ett sådant beslut skulle få stor påverkan på slutresultatet i Pennsylvania. Ansvariga för rösträkningen i delstaten bedömde på torsdagen att det dittills hade inkommit cirka 1 000 poströster efter valdagens slut.

Hannah Slipakoff hoppades på ett färdigt resultat i delstaten under kvällen.

– Vi kommer vara ute på gatorna tills det här är över. Men även efter det. Vi vet att förändring inte sker bara för att ett valresultat kommer in, utan vi måste se till att det fortsätter finnas gemenskap i samhället. Det finns inget som stoppar oss, säger Hannah Slipakoff.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

" Det här sker efter valet av president

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

När rösträkningen är klar och USA har ett resultat på vem som blir landets nästa president finns en färdplan fram till installationen den 20 januari 2021. Här är datumen för vad som händer efter valet.

23 november: Sista poströsterna
Poströster måste vara stämplade senast på valdagen den 3 november för att räknas, men i 21 delstater räknas även de som har kommit fram senast någon dag efter valet. Undantaget är delstaten Washington där man räknar inkomna poströster fram till den 23 november.

8 december: Rösterna räknade
Enligt vallagen ska delstaternas alla röster vara färdigräknade och alla eventuella dispyter och omräkningar vara utredda till den 8 december. Datumet kallas för ”safe harbor”, säker hamn. Om det återstår några frågetecken då blir det Högsta domstolen som får sätta punkt.

14 december: Elektorerna röstar
Den 14 december sammanträder elektorskollegiet för att formellt välja en president. Resultatet skickas sedan in till Washington för att registreras. Får man inte fram ett resultat, eller om det saknas elektorer från någon delstat, går frågan vidare till representanthuset.

3 januari: Ny kongress
Den nya kongressen i Washington DC svärs in och de nya ledarmötena i senaten och representanthuset tillträder. Republikanerna ser ut att få fortsatt majoritet i senaten och Demokraterna i representanthuset.

6 januari: Kongressen samlas
Den nya kongressen samlas för att räkna alla elektorsrösterna och fastställa vem som blir president. Resultatet lämnas sedan till senatens ordförande – just nu Mike Pence – som tillkännager vem som blir president.

20 januari: President svärs in
På installationsdagen klockan 12.00 den 20 januari svärs den nyvalde presidenten in och tillträder ämbetet i Vita huset. Presidenten blir även USA:s överbefälhavare.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Martin Gelin: Så gick Murdochmedierna från att hylla till att håna Trump

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

**New York. I fyra år har Rupert Murdochs medieimperium och i synnerhet Fox News varit en viktig röst för Donald Trump.
I takt med att Trumps chanser att bli omvald som president började minska har många av kanalens tyngsta röster vänt Trump ryggen. Överlag har tonläget mot Trump i Murdoch-medierna börjat präglas av hånfullhet, snarare än hyllningar.**

Det var initialt god stämning på Donald Trumps valvaka i tisdags kväll. Men Trumps humör förändrades drastiskt när Fox News utropade Joe Biden som segrare i Arizona. Enligt New York Times ska Trump ha ringt Rupert Murdoch, kanalens ägare, och skällt ut honom personligen, med krav på att kanalen skulle sända en ”rättelse”.

Murdoch vägrade. Sedan dess har Trump, enligt källor till New York Times, ägnat en stor del av sin tid åt att rasa mot Murdoch.

I fyra år var Fox News och Murdochs medieimperium en viktig plattform för Trump. De gav honom ofta en chans att okritiskt sprida lögner och grundlösa påståenden. Bara en dryg vecka före president-valet gick Murdoch-ägda New York Post med på att publicera tveksamma anklagelser om Joe Bidens familj, som orkestrerats av Trumps kampanj i ett försök att smutskasta demokraten.

Men sedan i onsdags har det skett en hundraåttiograderssväng på Fox News och i Murdoch-imperiet överlag.

Vissa av de mest lojala Trump-rösterna på Fox News står fortfarande bakom honom, men på kanalens nyhetsprogram har ankare som Chris Wallace och Bret Baier konsekvent ifrågasatt Trumps grundlösa påståenden om valfusk och korrigerat gäster som upprepat Trumps lögner. Även Trumps personliga favoritprogram, ”Fox and friends”, där han själv var en regelbunden kommentator för tio år sedan, har försiktigt ifrågasatt Trumps påståenden på ett sätt vi aldrig sett förut.

Överlag har tonläget mot Trump i Murdoch-medierna blivit betydligt mer kritiskt i veckan.

- När Trump i torsdags höll en presskonferens präglad av lögner om valprocessen satte Murdoch-ägda New York Post rubriken: ”Deppad Trump gör grundlösa påståenden om valfusk”.

- När Trumps son skrev på Twitter att det behövs ett ”krig” för att försvara Trump satte Post rubriken: ”Panikslagen Donald Trump Junior utropar krig i aningslös tweet.”

Detta symboliska skifte kan underlätta för en fredlig maktöverlämning i USA. Donald Trump har gjort tydliga försök att ifrågasätta valets legitimitet och mobilisera en landsomfattande motståndsrörelse som hävdar att valfusk ägt rum. Många av hans mest hängivna anhängare har lovat väpnat motstånd om Biden blir president. Att Fox News och Murdoch-medierna mestadels undviker att förstärka detta budskap kan minska risken för en konstitutionell kris.

För Fox News innebär det inte minst en kommersiell risk att alienera Trumps mest hängivna väljare. Många av dem är vana vid att se Fox News som en lojal röst för Trump. Men i veckan samlades Trump-anhängare i Arizona för en demonstration där de ropade ”Fox News suger!”

En Trump-anhängare sade till The Guardian att Fox News nu bör betraktas som ”renodlat vänster”.

– Det går inte ens att lita på Fox. De är de värsta kameleonterna, sade Rob Phail, en Trump-väljare i Michigan, till The Guardian.

Enligt tv-kanalen ABC:s John Santucci pågår nu diskussioner i Trumps innersta krets om att starta Trump TV, ett tv-bolag som kan konkurrera med Fox News.

Rupert Murdoch brukade vara en av Trumps viktigaste vapendragare. Nu kan de kanske bli ärkefiender.

Martin Gelin "

" Bannons hot är vidrigt

DN LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Det räcker inte att sparka illojala byråkrater, menar den tidigare Trumprådgivaren Steve Bannon. I en Youtube-video föreslår han att två framstående tjänstemän, doktor Anthony Fauci och FBI-chefen Chris Wray, ska halshuggas och att deras huvuden ska sättas upp till allmän beskådan för att statuera exempel: så går det för dem som inte lyder sina politiska överordnade. Scenen påminner om dystopin ”The handmaid’s tale”, där USA är en totalitär diktatur. Och hur det ser ut i verkliga ofria länder.

Bannon vill skaka om och riva upp den rådande ordningen. ”Den amerikanska revolutionen var inte en trädgårdsfest, den var ett inbördeskrig”, fortsätter han framför kameran. Samtidigt som Donald Trump hävdar att presidentmakten är på väg att stjälas från honom genom omfattande valfusk. Stämningen piskas nu upp till läskiga höjder.

Donald Trump har under hela sin presidentperiod kört över, avskedat och förtalat personer i sin administration. Han vet bäst själv, och de som inte håller med eller argumenterar för en annan linje åker ut. Ofta uthängda i Trumps Twitterflöde.

Presidenten har också gödslat konspirationsteorier om att han är motarbetad av ”den djupa staten”, som styrs av blodtörstiga pedofiler i det demokratiska etablissemanget. Att tjänstemän och journalister utsätter honom för orättvisa häxjakter är bärande inslag i Trumps narrativ.

Nu är insatserna höga: miljoner republikanska väljares tillit till institutionerna i den amerikanska demokratin står på spel. Att Bannon och Trump var för sig försöker skapa en mobb som hetsas framför Vita huset är också farligt. Våldsamheter och blodsutgjutelse på gatan är inte uteslutet när dessa två rabulister trollar sina anhängare.

Det är sorgligt att se hur den man, som innehar världens mäktigaste förtroendeuppdrag, solkar anständigheten, sanningen och demokratin.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se "

Presidentvalet i USA. Dag 3 efter valet

" Ledare: ,Joe Bidens seger är en stor revansch för demokratin

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Presidentens vulgära populism stod mot utmanarens försonande tonläge. Efter en flera dagar lång nagelbitare ser det ut som att Joe Biden har vunnit det amerikanska presidentvalet. Det är en stor framgång för USA, och för världen. Bidens seger innebär att supermakten är tillbaka. Efter fyra års utflykt till Donald Trumps mörka avgrund har USA gjort ett viktigt vägval. Men den destruktiva polariseringen av landet består. Marginalen är hårfin.

Det visas inte minst av Trumps försök att kapa den demokratiska processen genom att utse sig till vinnare innan alla röster bokförts.

Sedan krävde han att räkningen skulle stoppas i delstater där han ledde, ja att redan räknade röster skulle underkännas. Vid ett bisarrt framträdande i Vita huset natten till fredagen malde han på – helt utan bevis – om ett gigantiskt ”valbedrägeri”, om hur det demokratiska partiet, medier, opinionsinstitut, teknikjättar och tiotusentals frivilliga valförrättare alla konspirerat mot honom.

Inställningen är en skandalös nedvärdering av demokratin som idé. Steve Bannon, en av Trumps tidigare topprådgivare, visade samtidigt rena grottmentaliteten i sin podcast. FBI-chefen Christopher Wray och den ledande federale coronaexperten Anthony Fauci borde halshuggas, sa Bannon, och deras huvuden sättas upp på spetsade pålar utanför Vita huset – på grund av illojalitet mot presidenten.

Att rösträkningen tagit tid är inget konstigt, det gör den alltid. Coronapandemin ledde dessutom av självklara skäl till en ansvällning av antalet poströster. Likafullt har Trumplägret redan dragit i gång alla möjliga rättsliga processer för att få valresultatet ändrat.

Biden hade hoppats ta hem flera av de delstater Republikanerna brukar vinna, som Texas. Det hände inte. Presidenten behöll också Florida, alltid hett omstritt. Matchen kokade åter ned till rostbältet i Mellanvästern, där Trump vann mycket knappt 2016.

Nu blev det tvärtom. Efter en dramatisk vändning under räkningen av poströster gick först Wisconsin och Michigan till Biden. På fredagen tog han sig så förbi i Georgia längre söderut, och senare även i det avgörande Pennsylvania.

Även om Trump inte vann har han fått nästan 70 miljoner röster, fler än någon annan i historien – förutom Biden. Stödet är obestridligt. Hans lögner, skandaler, förolämpningar, ifrågasättande av amerikanska värderingar, den öppna rasismen – för nästan hälften av väljarna har det där inte spelat någon roll.

Många, både i och utanför USA, hade önskat sig något mer dynamiskt än Joe Biden, mer av ett framtidslöfte än den nu snart 78-årige veteranen. Men han tror – till skillnad från Trump – på kompetens och på att rättsstaten och demokratins institutioner måste försvaras. En president får inte stå över lagen.

Coronaviruset definierade hela valåret. Det kan tyckas oturligt för Trump, eftersom varken pandemin eller den följande ekonomiska krisen var hans påfund. Men situationen avslöjade honom som den kvacksalvare han är.

Kontrasten mot Joe Biden var överväldigande. Dessutom fäste aldrig Trumps försök att måla ut sin rival som genomkorrumperad. Den demokratiske kandidaten har alltid varit en politisk mittfältare. Många

gillar honom. 2016 tyckte väljarna lika illa om Hillary Clinton som om Trump.

Joe Bidens triumf ger anledning att dra en rejäl lättnadens suck. Trumps demokratiförakt, flagranta maktmissbruk och virriga utrikespolitik får lämna Vita huset.

Tro inte att allt är över, att USA helt enkelt kan börja om. Det som hände 2016 var inte bara en ond dröm. Missnöjet för fyra år sedan var verkligt.

Trump är en charlatan, hans ”alternativa fakta” påhitt. Men om grogrunden för hans populism fanns 2016, så har den inte försvunnit. Inte heller är världen i harmonisk ordning. Trump har undergrävt USA:s historiska försvarsallianser. Kina har växt till ett globalt hot. Joe Biden vet dock att det är bättre att möta den alltmer aggressiva kommunistdiktaturen i sällskap av vänner.

<både på hemmaplan och i världen. Utmaningen är svår, motsättningarna i landet stora, men bara det faktum att demokratins värde återupprättas är hoppingivande. En anständig ton i det politiska samtalet är inte att förakta.

USA:s väljare har gjort en insats för demokratin. Den har fått sina stötar de senaste åren. Men i dag kan amerikanerna tillåta sig att fira.

DN 8/11 2020 "

" Förmågan att visa medkänsla tog Biden till presidentposten

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Joe Biden har tillbringat ett halvt sekel i det politiska rampljuset. Det är ett liv som präglats av personliga tragedier och politiska triumfer. Bidens förmåga att utstråla medkänsla och delad sorg blev en oväntad superkraft i årets presidentval.

Bidens valkampanj började med ett tydligt budskap. Förra våren lanserade Biden en reklamfilm där han, ackompanjerad av dramatisk musik, berättade att han egentligen tänkt dra sig tillbaka från politiken. Men så såg han Donald Trumps beteende under de högerextrema demonstrationerna i Charlottesville, där Trump tycktes försvara nynazister. Det blev droppen, sade Biden.

Han beskrev det som att han nästan motvilligt startade sin kampanj, med en vädjan som tycktes större än dagspolitiken: han ville att USA skulle bli anständigt igen. Att landet, efter fyra år med Trump, skulle ”hitta tillbaka till sin själ”, som han själv uttryckte det.

Bidens moraliska patos har inte bara varit kärnan i den här valkampanjen, utan i en politisk karriär som spänner över ett halvt sekel av amerikansk historia.

Joe Bidens eget liv har präglats av djupa tragedier. Han förlorade sin första fru Neilia och dottern Naomi i en bilkrasch 1972. Hans yngsta son, Beau Biden, avled i en hjärntumör bara 46 år gammal. På dödsbädden ska Beau ha sagt till sin far att han måste lova att fortsätta

arbeta politiskt, vilket Joe tolkade som att han borde ställa upp i nästa presidentval. Han framställde sin presidentkandidatur som ett mycket personligt uppdrag; ett försök att hålla löftet till Beau.

De privata tragedierna tycks ha format Biden minst lika tydligt som den långa politiska karriären. Om Barack Obama definierades av sin optimism och hoppfullhet så utstrålar Joe Biden snarare vemod. ”Sorgen är Bidens superkraft”, skriver Politico.

Under ett år då USA upplevt ovanligt många tragedier har Bidens förmåga att utstråla empati och medkänsla varit ovärderlig. Som politiker har han omfamnat sin irländsk-katolska identitet. Den tycks ha givit honom en chans att, som vit man i 2000-talets USA, prata om smärta, sorg och personliga tragedier med trovärdighet.

Han verkar ofta som mest hemma när han håller tal på begravningar. Biden känns allra mest som sig själv, både retoriskt och politiskt, när han talat på exempelvis minnesstunder för studenterna som dog i massakern i Parkland, eller begravningen för medborgarrättskämpen John Lewis.

Kärnan i Bidens valkampanj var den här delade sorgen.

Kampanjevenemangen blev ofta som ett slags gruppterapi, där anhängare delade med sig av berättelser om förlorade familjemedlemmar medan Biden tröstade och berättade att han vet precis vad de gått igenom.

I en av Bidens reklamfilmer berättar Fred Guttenberg, pappa till en av tonåringarna som sköts till döds i Parkland, om hur vicepresidenten stöttat honom efter tragedin.

– Vi talade i, tja, det måste varit en timme. Vi pratade om min familj, om mina förluster och sedan började vi tala om hans familj, om hans förluster. Och det han sade var att det som alltid får honom att klara sig igenom sorgen, det är den där känslan av plikt och mening, sade Guttenberg.

För Bidens mest hängivna anhängare verkar han framstå som ett slags farfar som hela USA kan vända sig till när det krisar. Andra ifrågasätter däremot om han verkligen är rätt man att leda landet när krisen fortfarande pågår för fullt.

Biden har aldrig varit någon självklar ledare. Han är ingen stor retoriker eller stark debattör.

Han har sedan skolåren haft problem med att stamma och han vacklar ofta som offentlig talare. Under Demokraternas primärval, innan pandemin lamslog världen, hade Biden ofta svårt att locka stor publik.

Men han lyckades förmedla ett patos och en känsla av att något historiskt stod på spel i det här presidentvalet. Hans kärnbudskap var att USA:s grundläggande idéer om tolerans och jämlikhet stod inför ett enormt hot.

Joseph Robinette Biden Junior föddes i Scranton, Pennsylvania den 20 november 1942. Han valdes till senaten när han bara var 29 år gammal. Samma dag som han skulle sväras in fick han beskedet om familjens bilkrasch.

2008 utsåg Barack Obama honom till sin vicepresident. Under de åtta åren med Obama missade Biden sällan en chans att nämna sina rötter som en ”otyglad grabb från Scranton”.

Under valkampanjen gjorde han sin bakgrund i Pennsylvania till ett centralt inslag. Han lanserade kampanjen i Pittsburgh, där han förklarade att delstaten var ”ground zero” i kampen mot Trump.

– Pittsburgh och min hemstad Scranton är städer och småstäder med de hårt arbetande medelklassamerikaner som utgör den här nationens ryggrad. Och om jag ska kunna besegra Donald Trump så är det ärligt talat här det måste ske, sade Biden.

Födelseorten Scranton förkroppsligar rostbältets politiska paradox: det är ett gammalt politiskt fäste för Demokraterna, där Republikanerna vunnit mark de senaste decennierna.

Ett område där Biden är personligen populär, men där det hänger affischer som hyllar poliskåren, snarare än Black Lives Matter, på de lokala pubarna. Det kan ha lärt Biden konsten att hantera politiska motståndare och tala om politik på ett sätt som varken skrämmer bort äldre vita arbetarmän eller unga svarta kvinnor.

Även om Biden under året framställt sig som Trumps motsats har de åtminstone en sak gemensam. Trots fem decennier i det politiska rampljuset uttrycker Biden sig ofta spontant och lite ogenomtänkt. Det gör att han sällan framstår som den välsmorda karriärpolitiker han egentligen är.

När Barack Obama skrev under sin omfattande sjukvårdsreform 2010 hördes Biden viska i hans öra: ”This is a big fucking deal”. Det här är jävligt stort. Det hade kunnat bli en politisk groda, men i stället vändes det till ett ögonblick som visade Bidens mänskliga sida – att han liksom inte riktigt kunde hålla tillbaka känslorna även under en pampig ceremoni.

Under Obamas andra valkampanj 2012 reste Biden runt i rostbältet med en slogan som han lär ha formulerat själv: ”Bin Ladin is dead and Detroit is alive”. Han ville betona att Obamaadministrationen både räddat bilindustrin och dödat terrorister. Det var inget budskap för Demokraternas vänsterflank, utan tvärtom riktades det till mittenväljare och vita män som börjat glida över åt republikanerna.

Bidens förtjänst var att han lyckades vinna tillbaka många av dem till partiet.

Det var också just löftet om att läka USA som drev mycket av energin i hans valkampanj.

Precis som Barack Obama får han nu ärva ett USA i en djup kris, med en historisk pandemi, gigantiska skulder och en historisk politisk polarisering.

Själv förblir Biden tryggt förankrad i partiets mittfåra. Men i flera sakpolitiska nyckelfrågor verkar han redo att lyssna på partiets progressiva aktivister. Det gäller dels sjukvården, dels klimatpolitiken, men framför allt ett gigantiskt infrastrukturpaket, som han paketerat under parollen ”Build back better”.

Det blir ett tufft uppdrag att hålla ihop den breda och ideologiskt spretiga politiska koalition som gav honom sitt stöd. Under det senaste året har de egentligen bara enats av en gemensam fiende: Donald Trump.

Martin Gelin"

"**Född:** 20 november 1942 i Scranton, Pennsylvania.

Familj: Hustrun Jill Biden (från 1977), Neilia Hunter (1966–1972) Barnen Hunter Biden, Beau Biden, Ashley Biden, Naomi Biden

Utbildning: Juridikexamen vid Syracuse University 1969. 1970 blev han advokat.

Karriär: Senator för delstaten Delaware 1973–2009. Vicepresident under Barack Obamas presidentskap 2009–2016. Demokraternas presidentkandidat 2020."

" Bitterljuv seger med löften om att läka USA

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Joe Biden beskrev presidentvalet som ett slag om USA:s själ. Han utmålade Donald Trump som ett hot mot landets grundläggande idéer om tolerans, jämlikhet och demokrati. Biden lyckades med sitt allra viktigaste uppdrag: att se till att Trump inte får en andra mandatperiod.

Som president lovar han nu att läka USA och återgå till ett politiskt normaltillstånd. Det är förmodligen ett omöjligt uppdrag. Beskedet om Joe Bidens valseger följdes av ett euforiskt jubel i New York. Gatorna fylldes snabbt av firande demokrater. Vid Grand Army Plaza i Brooklyn, ett monument för segern i inbördeskriget 1865, jublar Miriam Parker tillsammans med sin familj. Hon har precis som miljontals amerikaner suttit uppe sena nätter för att följa valresultatet de senaste dygnen. Nu gestikulerar hon mot sin sju månader gamla dotter i barnvagnen.

– Det här är en sådan oerhörd lättnad. Jag har framför allt varit oroad för min dotters skull. Nu får hon växa upp i ett lite bättre land, säger Parker.

Joe Biden vann till slut med den högsta andelen av rösterna mot en sittande president sedan 1932. Trots den amerikanska demokratins tillkortakommanden hade årets presidentval dessutom det högsta valdeltagandet på 120 år.

Minst 75 miljoner väljare har röstat på Joe Biden och Kamala Harris. Fler amerikaner har aldrig röstat på en presidentkandidat.

Det betyder inte att Biden blir president med något glasklart ideologiskt mandat. Men en majoritet av amerikaner har gjort ett tydligt val. De dyrkar inte nödvändigtvis Biden, men de ville ha bort Trump från Vita huset.

Till skillnad från i valet 2016 får majoriteten av väljarna den här gången utse presidenten. Demokraterna har nu vunnit ”the popular vote”, det totala antalet väljare, i sju av de åtta senaste presidentvalen. Inget annat parti har lyckats med det i amerikansk historia.
Men Bidens seger är knappast en rungande triumf för partiet, eller för amerikansk liberalism.

Biden lyckades med sina två viktigaste politiska uppdrag. Dels återerövrade han de vita arbetarväljare i rostbältet som gav Donald Trump segern i det förra valet. Dels fick han partiet att växa i sydväst, vilket kan förändra USA:s politiska geografi för en överskådlig framtid.

Det var symboliskt att Joe Biden utsågs till vinnare exakt 160 år efter att Abraham Lincoln utropades till president. Stämningen i USA inför årets presidentval har ofta jämförts med de djupa motsättningar som präglade landet inför 1860-talets inbördeskrig. Joe Biden vann just med ett löfte om att läka dessa sår, att återgå till ett politiskt normaltillstånd.

Men valresultatet speglar ett djupt splittrat land, där det kommer att bli tufft för Biden att genomföra det reformprogram han lovat sina kärnväljare.

Republikanerna ser ut att behålla sin majoritet i senaten. Det tvingar Biden att samarbeta med Mitch McConnell, den kompromisslösa republikan som leder senaten. Under Bidens åtta år som Barack Obamas vicepresident var McConnell deras mest envisa fiende. Trots en pågående ekonomisk kris sade McConnell att hans allra främsta politiska mål var att se till att Obama förlorade valet. Han lär inte vara mer samarbetsvillig den här gången.

Demokraterna hoppades att Biden skulle leda landet genom en historisk våg av progressiva reformer. Chuck Schumer, demokraternas ledare i senaten, beskrev en vision jämförbar med Franklin Roosevelts ”New Deal”, med omfattande investeringar i välfärd och infrastruktur under 1930-talets kris.

Bidens kampanjslogan var just ”Build back better”, att bygga ett bättre land efter krisen. I praktiken syftade det på storskaliga satsningar på grön omställning, infrastruktur och sociala skyddsnät.

I stället lutar det nu åt att han får kämpa igenom lagförslag i kompromisser med republikanerna i kongressen. Under Trumps fyra år som president tog republikanernas oro för budgetunderskott och statsskulder en temporär paus. Vi kan räkna med att de nu återupptäcker entusiasmen för nedskärningar och åtstramningspolitik.

Miljontals amerikanska väljare ville ha just ett valresultat där Biden styr Vita huset men republikanerna styr senaten. I delstaten Maine var det omkring 15 procent av väljarna som röstade för Biden, men även på Susan Collins, som kan rädda Republikanernas majoritet i senaten.

Det betyder att andra systematiska förändringar av USA som Demokraterna hoppats på förmodligen blir omöjliga att genomföra.

Biden kommer knappast lyckas expandera Högsta domstolen med nya domare, för att tämja den konservativa majoritet som upprättats under Trump.

Det kommer bli svårt att gå vidare med försöken att utropa Washington DC och Puerto Rico till delstater, vilket skulle förändra USA:s politiska karta och kongressens maktfördelning. Det blir tufft att få bort senatens filibuster, den uråldriga bromsklossen för ambitiösa reformer. Att avskaffa elektorskollegiet, som så tydligt gynnar republikaner i nuläget, lär inte heller ske. Försök att tillsätta vänsterdemokrater som Elizabeth Warren och Bernie Sanders till nyckelposter i administrationen lär också stoppas av McConnell.

Biden får ta över ett USA i djup kris. Han måste läka ett trasigt land, vända en kollapsad ekonomi, stoppa en urspårad pandemi och återupprätta USA:s globala förtroende med allierade.

Men en tydlig prioritet för Demokraterna blir sannolikt att säkra den amerikanska demokratin från den offensiv som ägde rum inför det här valet. Många är förvånade över att presidentvalet blev relativt jämnt.

Men det är värt att påminna om att Trump och Republikanerna på delstatsnivå genomfört en historisk offensiv mot rösträtten inför valet, där ett dussintal delstater införde vallagar just för att göra det logistiskt krångligt att rösta i Demokraternas fästen i storstäder och svarta bostadsområden.

Trumps grundlösa påståenden om valfusk, de landsomfattande demonstrationerna för att sluta räkna legitima röster och Donald Trump Juniors uppmaning att starta ett ”totalt krig” mot demokrater efter valet var allvarliga påminnelser om vad som stod på spel i det här valet.

Det fanns en poetisk rättvisa i att det var just i Philadelphia, där den amerikanska demokratin föddes, som Biden fick de sista rösterna som gjorde det möjligt för nyhetsmedier att utropa honom till segrare på lördagen.

Mycket av det mest betydelsefulla med Bidens seger är just att han förhindrat Trump från att sitta kvar.

Vi kommer inte att se en fortsättning på Trumps klimatpolitik. USA kommer förmodligen bli ett mer utåtriktat land, där relationerna till viktiga allierade kan läkas, där nya klimatavtal sluts och där presidenten inte längre godtyckligt avslutar samarbeten med viktiga globala institutioner som WHO, World Health Organization.

Joe Biden var långt ifrån en perfekt kandidat för Demokraterna. Vi ska minnas hur han kämpade i partiets primärval, innan partietablissemanget fick kollektiv panik över Bernie Sanders framgångar och närmast genomförde en kupp för att utse Biden till sin kandidat. Men den kontroversiella manövern motiverades av övertygelsen om att Biden var bäst lämpad för att vinna tillbaka förlorade väljare, inte minst i rostbältet. Det lyckades han med. Norra USA:s industristäder framkallar inte längre en existentiell kris för Demokraterna.

Det var också tur för Biden att så många demokrater inte litade på opinionsmätningarna i valet, som gav Biden en gigantisk ledning. Bidens segermarginal i flera avgörande delstater ser ut att bli ett par promille.

I en mörk tid för amerikansk demokrati bör det betraktas som en ljusglimt att traditionellt gräsrotsarbete hade så stor betydelse. Biden bars fram på en våg av rent slit från en osynlig armé av äldre kvinnor och etniska minoriteter. Svarta rösträttsaktivister som Stacey Abrams i Georgia, latinamerikanska organisationer i sydväst, såväl som villaförorternas moderata kvinnliga väljare, som aldrig röstat på en demokrat tidigare men som bara inte stod ut med tanken på fyra år till med en öppet kvinnofientlig president – alla hade en nyckelroll i Bidens seger.

Michelle Obama sade inför valet att alla måste rösta ”som om deras liv står på spel”. Ett sådant dramatiskt budskap, ackompanjerat av Bidens egen slogan ”Slaget om nationens själ”, tycks ha behövts för att lyfta demokraterna precis över gränsen i avgörande delstater.

Många väljare verkar ha motiverat sin Biden-röst med att de vill återvända till ett politiskt normaltillstånd. Det var ett effektivt budskap för Biden. Det räckte för att avsätta en historiskt kontroversiell president.

Men så fort demokraterna firat färdigt i helgen kommer de inse att det även är ett omöjligt uppdrag att lyckas med för sin president.
Det viktigaste löftet lär Biden däremot lyckas med: att inte vara Donald Trump.

Martin Gelin "

" Biden utsedd till ny president – men Trump vägrar erkänna sig besegrad

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Joe Biden blir USA:s 46:e president, sedan han på lördagen förklarats som vinnare i den avgörande delstaten Pennsylvania. Men kommer Donald Trump att erkänna sig besegrad? Personer i presidentens närhet tvekar om hur de ska övertala presidenten att ge upp.

Vid 17.30 svensk tid hade Joe Bidens ledning ökat till drygt 30000 röster i Pennsylvania – och tv-kanalerna CNN, NBC och Fox News förklarade honom som segrare.

Med Pennsylvanias 20 elektorsröster i hamn var det klart: Joe Biden blir president. Några timmar senare korade medierna honom också till vinnare i Nevada.

De delstater som ännu inte är avgjorda – Arizona och Georgia – spelar ingen roll: Biden har nått 279 elektorsröster och klarar sig utan dem.
I ett uttalande direkt efter beskedet förklarade sig Biden ”hedrad och ödmjuk” över förtroendet från USA:s folk:

”Nu när kampanjen är över är det dags att lägga vreden och den hårda retoriken bakom oss och komma samman som nation. Det är dags för Amerika att enas, och läkas”

Frågan är nu om Donald Trump erkänner sig besegrad. I nuläget tyder inte mycket på att han gör det inom den närmaste tiden. Trump

tillbringade eftermiddagen på sin golfbana i Sterling, Virginia, strax utanför Washington. Men direkt efter beskedet från Pennsylvania kom ett uttalande från presidenten:

”Vi vet alla varför Joe Biden skyndar sig att falskt posera som segrare, och varför hans allierade i medierna anstränger sig så för att hjälpa honom: de vill inte att sanningen ska komma fram.”

”Den enkla sanningen är att detta val är långt ifrån över.”

Trump klargjorde samtidigt att hans kampanj kommer att fortsätta att bestrida valet i domstolar med start på måndag.

Uttalandena var fortsättningen på en Twittersalva som Trump avfyrade på lördagsmorgonen. I fem meddelanden, varav fyra blockerades för att de ansågs innehålla ”missvisande information” om valet, påstod han att valet just i Pennsylvania inte var giltigt.

Presidenten fokuserade på rösträkningen i Philadelphia, där han påstod att ”traktorer blockerade dörrarna och fönstren täcktes med plywood så att observatörerna inte kunde se räkningen”:

”DÅLIGA SAKER HÄNDE DÄR INNE. STORA FÖRÄNDRINGAR SKEDDE”.

Men Trumps påståenden om att valet i Pennsylvania och på andra håll är riggat har av allt att döma inget med verkligheten att göra.

De dementeras med emfas av den oberoende Federala valkommissionen, men också exempelvis av den republikanske Pennsylvania- senatorn Patrick Toomey, som tog illa vid sig av presidentens påståenden om fusk i fredags:

– Presidentens tal störde mig mycket eftersom han kom med mycket allvarliga påståenden utan några bevis. Jag känner inte till några märkbara oegentligheter eller fusk, sa han till CBS på lördagen.

Många republikaner, inklusive personer i Trumps inre krets, försöker sig nu på en svår balansgång. Det handlar om att visa lojalitet mot presidenten – men utan att upprepa påståenden om fusk som de flesta nog uppfattar som grundlösa.

Vicepresident Mike Pence verkar ha försökt lösa dilemmat genom att hålla sig borta från offentligheten ett par dagar. Därefter meddelade han på Twitter att han stod bakom Trump, och att ”varje LAGLIG röst måste räknas”.

Liknande plattityder har kommit från Mitch McConnell, republikansk majoritetsledare i senaten: alla röster ska räknas – men inget tal om något ”stulet” val, eller om fusk och mystiskt uppdykande demokratiska valsedlar.

Och medan Joe Biden gör sig redo att ta över Vita huset anstränger sig tongivande republikaner för att hålla sig på god fot med Trump, väl medvetna om att han kommer att fortsätta som inofficiell oppositionsledare de närmaste fyra åren – en sorts konservativ gudfader som avgör vad som passar sig för amerikanska högerpolitiker att göra och säga.

Samtidigt oroar sig många nu för att presidenten inte ska lämna sitt ämbete med värdighet. Till dem hör konservativa Wall Street Journals

ledarredaktion, som uppmanar Trump att avgå på ett anständigt sätt när den dagen kommer.

Traditionen bjuder att valets förlorare inte bara erkänner sig besegrad, utan att han gör det på ett generöst sätt mot vinnaren. Ett anmärkningsvärt exempel är John McCains ödmjuka tal efter valförlusten 2008 mot Barack Obama, där han kallade motståndarens kampanj inspirerande och hoppingivande.

Kontrasten kunde inte vara större mot Donald Trumps ständiga utfall om fusk och bedrägeri. Videon med McCains tal har fått miljontals visningar på Youtube de senaste dygnen.

Samtidigt ser det allt mer troligt ut att Trump så småningom lämnar Vita huset utan att ens gratulera Biden.

Enligt källor i presidentens närhet, som har talat med Washington Post, utspelar sig nu ett drama bakom kulisserna i Vita huset.

En fraktion – främst presidentens vuxna barn – stöder Trumps linje att kämpa in i det sista, och hävda att valet har stulits från honom. I ett motsatt läger finns rådgivare som ser valet som förlorat och som vill få presidenten att inse det.

Men ingen vill vara den som kommer med den dåliga nyheten.
– De vet att han har förlorat, men ingen vill berätta för galne kung George att imperiet har gått förlorat, säger en republikansk källa till Washington Post – med hänvisning till en engelsk 1800-talskung som avsattes på grund av att han ansågs sinnessvag.

Ingmar Nevéus "

”Tack gode Gud att Trump försvinner”

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

"Glädjescener utspelade sig på många håll i USA efter att flera mediebolag på lördagen utropat Joe Biden till vinnare i presidentvalet. – I dag är vi lättade, säger Robbie Ali i Shadyside, Pittsburgh. Men USA är delat i två läger och många ser inga skäl att fira valresultatet. – Tror ni verkligen att ni vann valet på ett ärligt sätt!? skriker en Trumpanhängare till några Bidensupportrar.

Joe Biden befann sig i hemmet i Delaware när han fick beskedet att han valts till USA:s nästa president. Supportrarna vallfärdade direkt till kampanjens nuvarande högkvarter för att fira, och överallt i staden hördes ljudet av biltutor.

Det är här i Wilmington som Joe Biden och Kamala Harris på lördagskvällen, efter denna upplagas pressläggning, ska tala till nationen, som nyvald president och vicepresident. Sju timmar innan talat skulle börja var redan flera hundra personer på plats. De skanderade Biden och Harris namn, och ”Det är så här demokrati ser ut!”.

Gabriela Pedroza, som bor i Pennsylvania, satte sig direkt när beskedet kom i bilen och körde hit tillsammans med dottern Daniela och vännen Mayra Zavala. Gabriela Pedroza pustar ut. Hon beskriver känslorna som extatiska, som att hon kan andas frisk luft igen.

– Det här är vårt land igen! Det blir ännu bättre av att det var Pennsylvania som gav honom segern. För oss är det en otroligt viktig sak, säger Gabriela Pedroza, som ska vänta här på kvällen tal.

– Joe Biden och Kamala Harris representerar USA och vad gemenskap är. Det handlar om alla nu, inte bara om en orange person. Alla betyder något nu, ingen är längre illegal.

Är valet över nu?
– Det här är början på slutet. Han måste jobba hårt, han tar över ett land som ligger i spillror. Förhoppningsvis klarar han av det.

Här vid högkvarteret finns också Maryse och Patrick Carrenard. Maryses första ord är: ”Vi gjorde det!”. Hon säger att hon inte kunnat äta eller sova de senaste dagarna. Anspänningen av att inte veta vem som skulle vinna valet har varit för stor.

– Ingen tog Trump på allvar när han ställde upp 2016 och vi hamnade alla i chock. Men vi bestämde oss: Aldrig igen! Vi behövde få bort honom och ta vårt land tillbaka, säger Maryse Carrenard, samtidigt som ljudet från bjällror skallrar över parkeringsplatsen.

– Biden representerar hopp, och Kamala är bara otrolig. Det är historia som skrivs, hon blir den första afroamerikanska vicepresidenten. Vår framtid är ljus. Och den här dagen kommer jag aldrig att glömma, säger Maryse Carrenard.

Trots att Joe Biden på lördagen utropades som segrare i valet spår många att några djupt konfliktfyllda månader återstår innan han enligt plan ska sväras in som president den 20 januari.

Om något har valet även visat att den polarisering som funnits i det amerikanska samhället kvarstår. Maryse Carrenard säger att hon förstår att Trump inte kommer att sluta kämpa emot.

– Han kommer inte gå tyst in i natten. Han kommer fortsätta kämpa. Men kolla här – han förlorade! Han kan gå till Högsta domstolen hur mycket han vill, men USA får han aldrig tillbaka, säger hon.

I bruksorten Braddock i östra Pittsburgh tar barägaren och Trumpsupportern Bob Portogallo beskedet att Biden vinner valet med ro.

– Vi kommer naturligtvis att stödja presidenten, vem det än blir. Livet går vidare. Men jag tror inte att valet i Pennsylvania är klart riktigt än. Vi får se vad domstolen säger på måndag, säger han.

Men han har inga problem med att förstå varför Trump förlorade kampen om till exempel den viktiga vågmästarstaten Pennsylvania.
– Trump stod i vägen för sin politik. Hans politik har varit jättebra, det som han har gjort för folk är fantastiskt, men han måste sluta twittra. Det är många som har röstat på Biden för att de inte står ut med Donald Trump, säger han.

Grannen Mike Falbo tycker att valresultatet är en katastrof.

– Vi behöver folk som är beredda att gå upp på morgonen och göra sitt jobb. Men Demokraterna kommer att ge pengar till alla, säger han.
Philip Lataun i Braddock är mest glad för att valet är över. Han röstade inte på någon av kandidaterna.

– Jag hoppas att vi kan gå vidare med våra liv nu, säger han.

I de centrala delarna av Pittsburgh – där Demokraterna har ett starkt stöd – är glädjen över valresultatet desto större. Robbie Ali, hustrun Hong och dottern Sylvia möts av jubel i Shadyside när de kommer gående i sina T-tröjor för Biden/Harris. Robbie har inte tagit av sig T-shirten sedan valdagen. Men han fick vänta länge på resultatet från hemstaten Pennsylvania – det som slutligen avgjorde valet.

– I dag är vi glada och lättade, säger han.

I storstadskvarteren i Pittsburgh har Demokraterna ett starkt stöd – men det finns undantag. En man bromsar in sin bil och gestikulerar när han ser familjen med kampanjtröjorna:

– Tror ni verkligen att ni vann valet på ett ärligt sätt!? skriker han.
De flesta hade räknat med att rösträkningen i Pennsylvania skulle dra ut på tiden, eftersom de avgörande poströstsedlarna började räknas först när vallokalerna stängt, och eftersom delstatens regler säger att poströster som stämplats på valdagen ska ingå i valresultatet. Det var också väntat att Donald Trump skulle ha ett övertag i de inledande rapporterna, eftersom mindre distrikt på den starkt republikanska landsbygden blev klara först.

Men svängarna blev ändå större än vad bedömarna förutspått. Managementkonsulten Cara Costanza berättar att hon har några ängsliga dagar bakom sig.

– Nu är jag stolt över Pennsylvania som gjorde det rätta. Men det var hemskt i tisdags när jag såg hur många som röstade på Trump.

I USA:s huvudstad Washington DC utbröt omedelbart jubel efter beskedet om att Joe Biden vunnit valet. Människor strömmade ned mot Vita huset.

– Det här har vi väntat på i fyra år, sa Rick Fowley, en av tusentals som gått ut på stan för att fira.

Med blåsinstrument, biltutor, sång och skratt togs nyheten om Bidens seger emot i Washington. Människor strömmade ned till det avspärrade området runt Vita huset, där anslag och plakat med politiska slagord och kärleksbudskap sitter längs sidorna av höga staketet. Vägarna stängdes snabbt av för biltrafik för att släppa fram människor.

– Äntligen! Tack gode Gud att Trump försvinner!

– Respekt! Anständighet! Värdighet!

Så löd de vanligaste kommentarerna här.

Solen sken varm från klarblå himmel i District of Columbia, där invånarna i det kallar dagen historisk; det är en liberal stad där det är en utmaning att hitta besvikna Trumpväljare.

– Jag har suttit helt klistrad framför tv:n sedan i tisdags, och nu är det klart! utropade en ung kvinna och ger sig in i folkhavet.

Där bar nästan alla munskydd – som skydd mot covid-19, men också som politisk markering: under Trump har också pandemin politiserats, och munskydden har blivit en symbol.

Och just när det handlar om den polarisering som präglar USA hoppas Bidens väljare att den nya presidenten ska göra skillnad: ”han har ju redan sagt det! Biden kommer att bli alla amerikaners president!” är en kommentar som hela tiden återkommer här.

– Jag hoppas att Republikanerna återgår till att bli ett mer normalt parti, och att man kan tycka olika men ändå samarbeta. Som de har betett sig under Trump är inte klokt. I vårt tvåpartisystem har det varit förödande.

Förväntningarna på den 78-årige Biden och hans vice president Kamala Harris är kolossala.

– När jag har rest utomlands under de senaste åren har jag varit generad, folk har undrat vad det är för fel på oss. Nu såg jag reaktioner från Frankrike: ”Välkommen tillbaka, Amerika!”. Det är underbart, säger Rick Fowley, som råkade befinna sig i närheten när nyheten kom.

Jonelle Calloway, som kommit till Washington från Saint Louis tvivlar inte på att Biden kommer att kunna ena USA, och hänvisar till hans långa erfarenhet i senaten.

– Han behöver förstås börja arbeta direkt, men det har han också gjort. Redan under kampanjen märktes det, han använde inget hatfyllt språk. USA kommer att förenas, och det kommer hela världen att få se."

Hugo Lindkvist "

"Det här vill den nyvalde presidenten göra

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

USA:s nyvalde president Joe Biden har lovat att återföra USA till ett mer normalt läge – med större förutsägbarhet och intresse för internationellt samarbete. I ett USA där samhällsklyftorna är rekordstora går Joe Biden till val med ett program som vill värna alla amerikaner.

Sjukvården och pandemin
Pandemin har tydliggjort bristerna i USA:s sjukförsäkringssystem. Affordable Care Act, ”Obamacare”, kan rivas upp av Högsta domstolen vid ett beslut den 10 november. Biden har lovat att utveckla Obamas reform och ersätta den med en ”Bidencare”, bland annat med ett minskat beroende av privata sjukförsäkringsbolag. Hur det går är förstås helt avhängigt kongressen, vars stöd alla lagförslag är beroende av.

Han vill också se ökade bidrag till delstaterna, till exempel i form av arbetslöshetsunderstöd, för att hantera effekterna av pandemin, liksom gratis testning och en ökning av antalet testcenter.

Ekonomin
Med Biden vid rodret är det slut med de kraftiga skattesänkningar Trump genomförde, främst för företag. Joe Biden vill höja skatterna för personer med årsinkomster över 400 000 dollar, och höja skatten på kapitalvinster. Han vill satsa på jobb inom förnybara sektorer, och vill att den federala staten lägger 700 miljoner dollar på köp av USA-tillverkade produkter och på industriell forskning.

Han vill ha en lagstadgad höjning av minimilönen till 15 dollar i timmen, från dagens 7,25, och minska skattebördan för låginkomsttagare.

Rasdiskriminering
Biden har under sommarens protester mot polisvåld varit försiktig med att trappa upp kritiken mot polisen. Han föreslår i stället satsningar som ska motverka rasdiskriminering; och vill ha en ordentlig reform av kriminalvårdssystemet och är motståndare till dödsstraffet. Biden stödde Bill Clintons hårda reform 1994, som blev ett erkänt misslyckande; något Biden också medgett.

Han vill utreda varför svarta drabbas hårdare av covid-19, och föreslår lagar som gör det lättare att stämma företag som rasdiskriminerar på arbetsmarknaden. Han vill även tillsätta en utredning för att titta på hur ett system för ersättningar till slavättlingar skulle kunna se ut.

Klimatet
Biden vill återställa den linje Barack Obama inledde, med en mer offensiv klimatpolitik. USA ska vara en del av Parisavtalet, och försöka minska beroendet av fossila bränslen.

Han vill satsa 2000 miljarder dollar på åtgärder för att minska koldioxidutsläppen, med målet att USA är helt utsläppsneutralt år 2050. Det ska ske bland annat med gröna investeringar i infrastruktur, satsningar på förnybar energi och klimatsmarta hem – och ett förbud mot ny utvinning av fossila bränslen på offentligt ägd mark.

Demokraternas progressiva falang hade gärna sett mer, men Bidens nuvarande klimatplan är mer ambitiös än den han ursprungligen tog fram, tidigt under sin kandidatur.

USA:s roll på världsscenen
Joe Biden vill återställa det globala förtroendet för USA, som han menar skadats allvarligt under Trump. Han är internationellt inriktad, och vill att USA ska delta i multinationella organisationer och samarbeten. USA ska återinträda i WHO och Nato ska stärkas. Han vill ha ett smalare fokus i Mellanöstern, med arbete mot terrorism i samklang med lokala partners, och vill ta hem merparten av trupperna i Afghanistan. Han väntas ha en hårdare linje mot Saudiarabien än Trump; och mindre fientlig mot Iran.

Med Biden i Vita huset kommer USA att vara mer engagerat i omvärlden, men det är också sannolikt att hans uppmärksamhet främst riktas inåt – utmaningarna är stora på hemmaplan.

Sanna Torén Björling "

" Därför valde de yngsta den äldste presidenten

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

De yngsta valde den äldste i presidentvalet i USA år 2020.
För första gången fick generation Z – med röstberättigade födda efter 1996 – ett avgörande inflytande över amerikansk politik.
Nu ska Kenna, Lauren, Dallis och alla de andra unga väljarna leva med resultatet.

De har fixat biljetterna och fått med sig flaggorna och skyltarna. De har tagit sig igenom hälsokontrollen och fått en bra plats i kön.

Nu rullar bilen. Här kommer de. De unga väljarna i Pennsylvania. Det är dagen före valet, den 2 november, och vi har letat efter dem.
– Det är vi som ska avgöra det här valet, säger Kyra Baillie.

Tillsammans med några vänner är hon på väg till Demokraternas stora valfinal på en parkering i Pittsburgh. Artisten Lady Gaga ska framföra några sånger och presidentkandidaten Joe Biden ska hålla tal till anhängarna. Alla i publiken har fått order om att sitta kvar i bilarna.

– Det känns fantastiskt att han är här. Det visar hur viktiga vi är, säger Eva Roberts.

Det ska visa sig att hon har rätt.

Generationerna möts på parkeringsplatsen vid North Shore, nära floderna och broarna i hjärtat av stålstaden Pittsburgh.

Presidentkandidaten Joe Biden, född 1942, från den så kallade tysta generationen. Hans hustru Jill Biden, född 1951, som räknas som en del av USA:s stora baby boom. Artisten Lady Gaga, född 1986, är en del av millennium-generationen.

Och så alla som är ungefär lika gamla som Eva Roberts och Kyra Ballie: De unga väljarna i generation Z, födda efter 1996. De är många den här kalla kvällen i Pittsburgh. Och de är djupt övertygade om att de har en roll att spela.

– Jag tror att valdeltagandet bland unga blir mycket högre den här gången. Vi är arga och vi är frustrerade och vi vill ha förändring, säger Lily Thornton, som har åkt hem från universitetet i Ohio, och tagit sig till grindarna utanför parkeringen.

Hon bär munskydd med Joe Bidens porträtt. I famnen en skylt om att hon bara har Biden och vicepresidenten Kamala Harris på önskelistan för jul.

Han kan bli den äldsta presidenten någonsin. Men han har förstagångsväljarens kärlek och stöd.

– Ålder är bara en siffra. Han har rätt kvaliteter, rätt bakgrund och rätt kunskaper. Och han har Kamala Harris som vicepresident. De är fantastiska.

Det är naturligtvis en spektakulär syn när drive in-deltagarna sticker upp ur takluckorna på bilarna. Några av dem klättrar till och med upp och dansar på taken. Konstigt nog är det också en av de mest normala stunderna under hela valrörelsen, när vi får en glimt av en politisk rörelse som många förutspått och få lyckats lokalisera.

De yngsta väljarna har inte saknat uppmärksamhet under den här hösten i USA. Det beror dels på att de bär på så speciella erfarenheter. Och dels på att de är så många.

I flera decennier har baby boom-generationen haft ett avgörande inflytande över amerikansk politik. Alltså väljare som i dag är i pensionsåldern eller åtminstone på väg in i övre medelåldern. Men millennium-generationen och generation Z har kommit i kapp. De yngre utgör numera mer än en tredjedel av väljarkåren. De är en politisk kraft att räkna med, om de tar vara på rösträtten.

Samtidigt är detta den första riktigt digitala generationen som kliver fram i politiken. Väljarna i generation Z är födda efter internets genombrott, i digitaliseringens tid. De har vuxit upp i en värld präglad av oron efter terrorattentaten den 11 september 2001 och finanskrisen 2008. De har levt i skuggan av klimatkrisen i hela sina liv. Men de stod i alla fall på tröskeln till vuxenlivet i goda tider, när ekonomin blomstrade och arbetslösheten var rekordlåg. Sedan hejdades de mitt i steget av pandemin.

Det kommer att dröja tills vi får den slutgiltiga statistiken om valdeltagandet, men Washington Post gör prognosen att valdeltagandet 2020 når över 66 procent – det är i sådana fall rekord sedan kvinnlig rösträtt infördes i USA. Traditionellt brukar valdeltagandet bland unga vara lågt. Men att döma av förtidsröstningen så är generation Z i högsta grad en del av mobiliseringen.

Så vilka är de? Och vad vill de?

I Pittsburgh och i den viktiga vågmästarstaten Pennsylvania finns starka skäl att engagera sig: Här räknas varje röst omsorgsfullt.

Det var här som den så kallade blå muren föll i presidentvalet 2016, när Hillary Clinton förlorade kampen om flera viktiga delstater i de gamla industribygderna i rostbältet i nordöstra USA. Här har både Biden och Trump kampanjat oerhört intensivt under valspurten. Hit har medierna återvänt, för att försöka förklara varför arbetarklassen söker sig till högerpopulismen och Trumpismen. Här är avståndet litet mellan storstadens latteliberaler och den konservativa landsbygden.

Det tar 20 minuter med bil från välmående stadsdelar till de gamla ekonomiskt utsatta bruksorterna längs Monongahelafloden.

Kenna Jeffries är student och servitris på ett hak i North Versailles – och en av väljarna som kan vara med och avgöra valet 2020. Hon är omgiven av Trumpanhängare, men lägger sin röst på Joe Biden i alla fall.

– Jag är republikan, och jag har pratat med många som försökt övertyga mig om att Trump är bra, men jag gillar verkligen inte hur han beter sig mot kvinnor, mot hbtq-rörelsen och mot svarta i USA, säger hon.

Kanske är hon en typisk representant för sin generation av amerikaner: Uppvuxen med mångfald och liberal i livsstilsfrågor. Det heter ibland att de unga i generation Z är värderingsdrivna, och att de till exempel söker sig till yrken där de kan göra skillnad för världen.

Många som vi möter är ganska förtjusta i sådana beskrivningar.

Så även Kenna Jeffries.

– Folk gillar Trump för att han är affärsman i stället för politiker. Men han bryr sig bara om pengar. Jag tycker att människor är viktigare. Och det är nog något som hela min generation står för, säger hon.

Generaliseringar blir lätt klichéer. Naturligtvis möter vi unga människor i Pennsylvania som står helhjärtat bakom Trumps politik, och som tycker att Republikanerna borde vara det självklara valet för alla under 25.

– Trump står för frihet och för att människor ska få göra som de vill. Det är viktigt, inte minst nu i pandemin, säger Beau Rusnak, som pluggar på college, och besöker ett Trumprally i staden Butler ihop med flickvännen Riley Wynn.

Det är en vacker kväll i västra Pennsylvania och presidenten ska landa med en helikopter i solnedgången. Då har stödtrupperna väntat i tre-fyra timmar på att få se sin idol. Få av dem bär munskydd och ingen verkar besväras av trängseln och den uppenbara smittrisken.

Det går att tolka beteendet som ett uttryck för kulten runt Donald Trump. Vad ledaren gör är alltid det rätta. Men det handlar också om frågorna som skulle vara presidentens trumfkort i valrörelsen:

Ekonomin och jobben.
Beau Rusnak och Riley Wynn tycker att det är ”helt galet” med alla restriktioner runt covid-19.

– Vi försöker ju jobba lite vid sidan av våra studier och det har varit jättetufft, säger Beau Rusnak.

Borta vid toalettkön på Trumpmötet möter vi Cameron Ruk som också tycker att Republikanernas frihetsideal passar utmärkt ihop med de självständiga representanterna för generation Z.

– Jag hörde någonstans om en undersökning där många sa att de aldrig vill ha en chef utan arbeta för sig själva. Jag är en av dem. Jag vill kunna kontrollera vad jag gör med mitt liv, och inte få bara lönen insatt på kontot, säger han.

Därför räknar han med att han och hans jämnåriga ska gå år höger.
– I millennium-generationen verkar det mest vara demokrater. Jag hoppas att vår generation har vaknat upp och fattat vad som pågår i stället, säger han.

Men hans förhoppningar tycks inte slå in.

Valdagen kommer och går. Så börjar jakten på förklaringar, parallellt med den utdragna rösträkningen.

Vallokalsundersökningarna 2020 får tolkas med stor försiktighet, på grund av pandemin. Men en trend är tydlig. Generation Z går till vänster.

Enligt New York Times väljer två tredjedelar av 18–24 åringarna att ställa sig bakom Joe Biden. Den äldsta presidentkandidaten har sitt starkaste stöd bland de yngsta. Även om det är vanligt att yngre väljare röstar mer till vänster än valmanskåren totalt, så ökar stödet för Demokraterna i den här åldersgruppen jämfört med presidentvalet 2016.

Framtiden tycks tillhöra Joe Bidens parti. Fast under den rafflande rösträkningen skulle nog många i Demokraternas läger önska sig ett högre stöd här och nu.

Opinionsmätningarna har haft fel, den här gången också. Det blev ingen stor blå våg för Demokraterna (i USA har höger och vänster andra färger än i Europa). Joe Biden får en majoritet av folkets samlade röster, men kampen om de viktiga vågmästarstaterna blir mycket hårdare än väntat.

Kanske är det ett tecken på att de flesta i väljarkåren lever i en annan verklighet än generation Z.

På grund av pandemin kan år 2020 betraktas som ett stort test för digitalt kampanjarbete. Förmodligen insåg Joe Biden redan från början att det inte skulle passa honom särskilt väl. Hans styrka som politiker är mänskligheten och kontakten med enskilda väljarna. Beröringen. Trösten.

Det går inte att kramas i en pandemi, och särskilt inte om man närmar sig 78-årsdagen och räknas som en del av riskgruppen.

Alltså valde Demokraterna att kampanja i huvudsak på distans, med många digitala möten och massiva annonskampanjer i traditionella och sociala medier. I vågmästarstaten Pennsylvania berättar utmattade väljare att de överösts av samtal och textmeddelanden från partiet under de senaste månaderna. Det kan vara svårt att få en sådan kampanj att lyfta. Särskilt om motståndaren är den magnifikt mobiliserande Donald Trump.

Generation Z får knappt uppleva glädjen i en valrörelse – men däremot oron och vreden i protesterna efteråt.

När demonstranterna samlas i centrala Pittsburgh har det bara gått 21 timmar sedan vallokalerna stängde i Pennsylvania och Trumpkampanjen har gjort påstötningar om att stoppa rösträkningen. – Vi måste försäkra oss om att varje röst räknas. Det ska inte vara domstolarna som avgör valet. Det får inte bli som i Florida år 2000, säger Dakota Castro-Jarrett.

Han är 17 år och kan alltså inte minnas det röstkaos som han talar om – när valet år 2000 avgjordes i domstolen, med minsta möjliga marginal i delstaten Florida.

Han får vänta i tre år till på att få rösta. Men vad gör det, när det finns demonstrationer och megafoner? Dakota Castro-Jarrett håller en flammande appell för socialismen när demonstranterna ger sig ut och marscherar för rösträtten.

– Min generation har fått uppleva så många kriser. Klimatkrisen. Alla masskjutningar. Vi har haft metoo som var en reaktion på Trump. Och sedan så klart Black lives matter och protesterna som har gjort oss så medvetna, säger han.

En manifestation för rösträtten hösten 2020 är också i praktiken en manifestation mot Donald Trump. Av vallokalsundersökningarna att döma är antipatin mot presidenten en stark drivkraft för dem som röstar på Demokraterna.

Dallis Ostrander, som kommit till protesten för att hänga med några kompisar, tror att motståndet mot Donald Trump är det alldeles

avgörande skälet till att så många unga väljare har lagt sin röst på Joe Biden.

– De yngre gillar inte Trump men det är svårt att få fram budskapet till de äldre, säger hon.

Amerikanerna är oeniga om det mesta, utom just detta att de är så splittrade. Den insikten finns hos alla unga väljare som vi möter under den här nerviga valveckan i Pennsylvania. Stad står mot land. Kvinnor mot män. Unga mot gamla. Det är detta splittrade USA som Joe Biden har lovat att försöka läka ihop, om valresultatet klarar de juridiska prövningarna.

”Låt oss bli bättre människor”, lyder budskapet på Lillian Weaners skylt. Hon hoppas att den snart 78-årige presidenten blir den som sluter klyftan mellan generationerna i amerikansk politik.

– Det borde inte finnas ett glapp mellan oss unga och de äldre. Det är våra morföräldrar och farföräldrar, säger hon.

Rösträkningen i Pennsylvania blir en utdragen rysare. Det rättsliga efterspelet med krav på omräkningar och prövningar av olika poströstningsregler kan pågå tills domstolen sätter punkt. Men sedan då? Hur ska generation Z klara att gå vidare och leva med valresultatet? Kanske genom att stanna upp och prata med varandra.

Lauren Vogt, 22, har tagit med sig bibeln till studierna på fiket i en stadsdel nära universitetet i Pittsburgh. Hon vill börja dagen med att få kontakt med Gud. Hon har smyckat ovansidan av datorn med symboler för FN:s globala mål för en hållbar utveckling. Hon är en representant för en ny konservativ generation som ser med djup oro på klimatförändringarna.

Och, ja, hon röstade på Donald Trump – tvärtemot delar av familjen och många av vännerna. Hon är van vid att gå mot strömmen.
– Jag är tacksam för att jag bor i en stat som Pennsylvania. Det betyder att jag får lära mig mer om hur andra människor tänker, säger Lauren Vogt.

Vid bordet intill sitter marknadsföraren Christian Na, 24, som befinner sig precis på gränsen mellan millennials och generation Z. Han är en del av hbtq-rörelsen, och funderade på att byta förnamn, när han lämnade kyrkan under åren på college. Sedan tänkte han om.

– Jesus var en fantastisk människa som gjorde fantastiska saker. Han lär oss något om villkorslös kärlek. Det är det som jag letar efter hos människor som kallar sig kristna, säger han.

Beskeden dröjer från de avgörande vågmästarstaterna Georgia, Nevada, Pennsylvania och Arizona.

Men Lauren och Christian är redan på väg vidare.

– Det kan finnas problem med rösträkningen men jag känner att jag kommer att vara tillfreds, vem som än tar makten, även om det blir Biden och Kamala Harris. Även jag kan tycka att det är fantastiskt med en vicepresident som är kvinna och afroamerikan, säger hon.
Han lyssnar med växande intresse.

– Jag önskar att jag hade träffat dig tidigare, för då hade jag försökt övertyga dig att rösta på Demokraterna, suckar han.

Hon ler lite: Valdagen är historia. Men dialogen fortsätter.
– Jag tycker ju att det är olikheterna som gör Amerika fantastiskt. Då måste vi bli snällare mot varandra och bli bättre på att respektera och lyssna på varandra, säger hon.

Christian Na påpekar att det kommer att krävas stora ansträngningar för att komma bort från polariseringen och splittringen.

– Men vi måste komma bort från alla spänningar. Vi har så mycket annat att göra. Vi måste ta hand om fattigdomen och klimatkrisen och alla våra andra problem, säger han.

De pratar fortfarande när vi går.

Karin Eriksson"

"Ewa Stenberg: Biden kan göra alla svenska politiker besvikna

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Sucken av lättnad är så stark att den lär höras hela vägen över Atlanten. Den svenska regeringen och större delen av riksdagen hoppas nu att allt ska bli som förut, innan Donald Trump. Men risken är stor att USA:s nye president Joe Biden gör dem besvikna.

Amerika är åter, ni kan räkna med oss”

Det är budskapet som Joe Biden har sagt att han vill ge till sina kollegor och allierade. Han har lovat en serie av telefonsamtal till andra världsledare när han tar Vita huset i besittning.

I Sverige och EU finns det många som desperat längtar efter de samtalen.

USA under president Donald Trump har skapat en rad problem för Sverige och EU. President Trump har infört handelstullar och motiverat dem med amerikanska säkerhetsintressen (som om EU inte vore en allierad). USA har lämnat Parisavtalet om klimatet samtidigt som den globala uppvärmningen ökar allt snabbare. Landet lämnade FN:s världshälsoorganisation mitt under pandemin och vill skrota centrala avtal om kärnvapen och vapenkontroll.

”Amerika främst”, har varit Trumps paroll. Han anser att de internationella regelverk och organisationer som är så viktiga för

Sverige missgynnar USA. Också Nato, som är mycket viktigt även för svensk säkerhet, har Trump hotat att lämna.

Joe Biden är en annan sort.

Han har sitt hjärta i utrikespolitiken. Den svenska regeringen och många riksdagsledamöter kan nog fortfarande se honom framför sig när han i egenskap av Barack Obamas vicepresident besökte Stockholm 2016. Då gjorde han nämligen ett offentligt uttalande som lät misstänkt likt en säkerhetsgaranti:

”Låt det inte råda några missförstånd, hos herr Putin eller någon annan, om att detta är okränkbart territorium. Punkt. Punkt. Punkt!” Det uppskattades av värdlandet.

Det är inte bara det militära samarbetet som Joe Biden omhuldat. Han vill föra USA tillbaka in i Parisavtalet och WHO. Han har lovat att ta bort det amerikanska förbudet mot abortrådgivning i biståndet och vill ordna en stor global demokratikonferens.

Allt detta klingar som ljuv musik i de flesta svenska politikers öron. I riksdagen är bara Sverigedemokraterna och en kristdemokrat som öppet hade önskat sig fyra år till med Trump, och är besvikna i dag.

Men risken är stor för besvikelser också för Bidens supporters.

Världen ser inte längre ut som på Barack Obamas tid. Och fler amerikaner röstade faktiskt på Donald Trump denna gång än när han kom till makten 2016, efter en valkampanj som riktade sig mot etablissemanget.

Det höga valdeltagandet gör att röstantalet inte räcker till för Trump att bli omvald. Men det är ändå en signal till Joe Biden att sätta ”America first” i större utsträckning, om han vill bli en president som enar landet.

Joe Biden har inte lovat att skaka liv i förhandlingarna om ett nytt frihandelsavtal mellan EU och USA, som Obamaadministrationen inledde. Han har i stället gjort ganska protektionistiska uttalanden om att skydda amerikanska jobb. Valresultatet lär inte få honom att ändra sig, tvärtom. Biden lär också fortsätta att pressa sina militärt allierade – i Nato och utanför – att öka sina försvarsanslag, liksom Trump gjorde.

Den blivande presidenten har gjort ännu tuffare uttalanden om Kina än Donald Trump. Det är troligt att det blir en press också på USA:s samarbetspartner. De amerikanska påtryckningarna om att stänga ute Huawei ur 5G-nätet var bara början.

Under sin långa karriär har Joe Biden varit en pragmatiker. Nu ser de amerikanska väljarna ut att vilja ha ett mindre fokus på omvärlden och prioritera USA. Det skulle kunna utlösa en och annan besviken suck i Stockholm framöver. Men givet alternativet är de nog ändå ganska stillsamma.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Peter Wolodarski: Det farligaste ögonblicket i USA på länge

DN SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Det är en enorm lättnad att Joe Biden vunnit presidentvalet. Men Trumps attacker på den amerikanska demokratin kan sluta med en katastrof.

Efter att de amerikanska vallokalerna stängde i tisdags, följde jag Fox News i flera timmar. Jag var nyfiken på hur president Trumps favoritkanal skulle rapportera om utgången. Många av hans väljare tittar slaviskt.

Det visade sig ganska snart att Fox News – något oväntat – framkallade stor ilska och frustration hos Trump och hans medhjälpare.

Varför? Jo, därför att Fox prognostiserade att Demokraternas Joe Biden tagit hem den strategiskt viktiga delstaten Arizona. Och man var därtill först av de stora medieföretagen med att publicera denna prognos.

I USA görs sedan länge förutsägelser på valnatten, utifrån befintlig röstningsdata och egna experter. Även Fox News har en professionell analytikergrupp.

Samtidigt är prognoserna inget valresultat, man kan därför undra varför Trump blir rasande. Om förutsägelsen är felaktig kommer den efterhand att korrigeras av verkligheten, när rösterna räknats färdigt. I så fall får Fox News, i det här fallet, skämmas.

Detta basala konstaterande förutsätter dock att man bryr sig om hur valet gått i stället för bilden av vem som vunnit, frammanad av arga propagandameddelanden på Twitter, i e-post och under presskonferenser.

Om någon fram till i tisdags fortfarande trodde att president Donald Trump respekterar demokratins spelregler, har det under veckan blivit övertydligt att han inte bara misstror demokratin. Han föraktar den. Ett presidentval är endast legitimt om han själv vinner det. Bara de som ”röstar rätt” gör sin medborgerliga plikt. Förlorar Trump ylar han om ”fusk”, ”stöld” och ”bedrägeri”.

Således gör Trump allt för att påverka själva intrycket av valutgången – det är det enda som räknas i hans antidemokratiska tankevärld. Kan han inte själv framstå som vinnare, vilket är den första prioriteringen, måste allt göras för att den verkliga segraren ska undermineras och bespottas. Om det betyder att man måste kasta syra på demokratin och underminera tilltron till själva folkstyret, låt gå.

Och det slutar inte där. Hans äldste son Trump Jr har till och med gått så långt som att twittra att det bästa för USA vore att hans far gick ut i ett ”totalt krig” som en reaktion på valprocessen.

Det är en retorik som ekar från historiens mest farliga faser.

Om någon för fem år sedan sagt att USA:s sittande president skulle agera så här, och dessutom begära stopp för räkningen av röster, hade jag betraktat scenariot som vansinnigt. Men inget är så mörkt att det inte kan förvandlas till nattsvart.

Trumps agerande ringar in problemet med hela hans presidentskap: han är en maktfigur som inte drar sig för att undergräva demokratins spelregler. Han har gång på gång satt sig själv framför sitt förtroende-uppdrag – ledarrollen i världens mäktigaste demokrati. Det är riktigt illa för oss alla.

I normala fall hade strålkastarljuset efter detta val riktats mot segraren, Demokraternas Joe Biden.

Det kommer en tid för det, men det akuta problemet nu är att den sittande presidenten tycks inriktad på att dra med sig så mycket som han kan av den amerikanska demokratin i sitt eget fall.

Skadeverkningarna på världens mäktigaste nation – och i förlängningen alla demokratier – bekommer honom inte.

Det är en oerhörd händelse, som inte borde överraska någon som följt Trumps framfart, men konsekvenserna är reella och mycket riskabla. Aktörer som Fox News och det republikanska partiet spelar nu en nyckelroll i det drama som utspelar sig.

De har fram till tisdagens val varit medlöpare i presidentens konsekventa försök att sudda ut skillnaden mellan sanning och lögn, i Trumps attacker på den demokratiska processen – som pågått långt före själva valet – och hans systematiska försök att sätta sitt ego framför folkstyret.

Valnattens agerande från Fox News indikerar att Trump förhoppnings-vis misslyckas med att dra med sig tunga spelare i sin narcissistiska destruktivitet, även om Fox vid sidan om sin egen, mer sakliga valrapportering släppt fram en del dårskap de senaste dagarna.

Inte heller det republikanska partiet har ännu slagit armkrok med Trump i presidentens extremt skadliga förnekelseprocess.

Trump kan efterlysa omval, gå till domstol och begära utredningar. Men det krävs bevis och realistiska chanser för att nå framgång, särskilt i domstol.

Om Republikanerna ser att spelet är förlorat, lär röster höjas för att man ska överge sin despotiske ledare. Men den befrielseprocessen är långt ifrån enkel och självklar. Det kommer att krävas en moralisk resning som partiet hittills inte visat prov på under Trumpåren. Man har redan accepterat så mycket galenskap att även denna pågående a-ttack på demokratin riskerar att passera utan protester.

Joe Biden har en extremt svår uppgift framför sig, men hans agerande sedan valet inger hopp.

Han har lugnt men beslutsamt bett alla att vara tålmodiga, att låta rösterna räknas färdigt, samtidigt som han skapat rätt förväntningar om vad som pågår.

Biden gör det som en nyvald president bör göra men som inte skett under Trumpåren: han är en ledare för alla, han försöker hela nationen, inte splittra den.

De senaste fyra Trumpåren lämnar en skamfläck i USA:s historia, värre än vad amerikanerna upplevde under Nixoneran.

För resten av världen är den pågående turbulensen en urstark varning: ta inte demokratin för given, ta varningar om vad högernationalismen kan orsaka för skador på största allvar.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se
chefredaktör "

Presidentvalet i USA. Dag 4 efter valet

" USA rivstartar klimatarbetet

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Joe Biden som ny president innebär att USA nu kan ta tillbaka den ledartröjan i klimatarbetet som landet hade under president Obamas tid. Biden har en ambitiös klimatplan och USA kan vara tillbaka i Parisavtalet redan i slutet av februari. Vice president Kamala Harris har också planer för klimatarbetet.

För några dagar sedan, i onsdags dagen efter presidentvalet, trädde USA formellt ut ur Parisavtalet. Nu när Joe Biden har segrat och blir landets näste president står det klart att USA:s tid utanför Parisavtalet blir en kort parentes.

Biden twittrade i onsdags ”I dag lämnade Trumpadministrationen officiellt Parisavtalet. Och om exakt 77 dagar, kommer Bidenadministrationer att återinträda”.

När Joe Biden tillträder den 20 januari är det enkelt för honom att ta tillbaka USA i Parisavtalet. Beslutet kan han fatta själv genom en så kallad presidentorder. Så är avtalet utformat. Det enda han sedan behöver göra är att skicka in ett tillkännagivande till FN:s general-sekreterare om att USA önskar återgå till Parisavtalet samt skicka med en plan för landets nationella klimatåtaganden. Sedan tar det 30 dagar innan USA är med.

I slutet av februari är då USA återigen med i det avtal där nästan 200 av världens länder har lovat att arbeta för att begränsa klimatförändringen och bland annat hålla den globala uppvärmningen väl under 2 grader.
Det är goda nyheter för världens klimat lagom till femårsdagen för Parisavtalet. Den infaller den 12 december i år och ska högtidlighållas av de länder som är kvar i avtalet.

Stämningen kommer att vara betydligt bättre nu när USA snart kommer att vara med igen.

För det globala klimatarbetet har det avgörande betydelse att USA, världens näst största utsläppsland med 15 procent av de globala utsläppen, och världens största ekonomi nu återigen är med i avtalet.

FN:s senaste stora klimatmöte i Madrid förra året var ett misslyckande. Ett antal länder bromsade arbetet och det blev inga beslut i flera avgörande frågor.

Australien, Brasilien och USA pekades ut som bromsklossar, anledningen ansågs vara att USA var på väg ut ur avtalet.

När USA nu går med igen ökar pressen på övriga länder – de kan inte längre ursäkta sig med att världens näst största utsläppare står utanför avtalet.

Joe Biden var vicepresident under president Obama som målmedvetet arbetade för klimatet. Obamas goda kontakter med Kina ledde till ett samarbete om klimatet som var avgörande för att Parisavtalet skulle bli verklighet.

Där Trump under fyra år har tagit USA bort från den internationella spelplanen siktar Joe Biden på att komma tillbaka. Han har lovat att bjuda in till ett internationellt klimatmöte för de största utsläppsländerna under sina 100 första dagar vid makten.
I sin kampanj har Joe Biden lanserat den mest ambitiösa klimatplan som har lagts fram.

Planen ”Build back better” ska investera 2 000 miljarder dollar för att ställa om och stimulera ekonomin med förnybar energi, välbetalda säkra jobb i nya branscher inom gröna näringar. Bland annat ska landet redan 2035 ha en 100 procent grön elmix, alla nya bilar och lätta transportfordon ska bli eldrivna (inget årtal är bestämt), en halv miljon nya laddplatser till 2030 samt satsning på snabbtåg mellan kusterna. Fossila subventioner ska avskaffas.

Klimatet ska genomsyra samtliga politikområden, utrikes-, handel- och säkerhetspolitik. Tullar kan införas mot länder som inte lever upp till klimatåtaganden.

Biden ska tillsätta ett klimatråd som ska ledas av en ”tsar”, ett namn som har förekommit är John Kerry som var utrikesminister under Obama.

USA ska dessutom bli koldioxidneutralt till år 2050. Sådana signaler är viktiga för det globala klimatarbetet. Sedan tidigare har EU samma mål och diskuterar nu att skärpa det. Nyligen meddelade såväl Japan som Sydkorea att de också siktar på att bli koldioxidneutrala till 2050 och Kina har nyligen sagt att de ska vara klimatneutrala till 2060.

Som världens största ekonomi har USA en viktig roll när det gäller bland annat den gröna klimatfonden som ska hjälpa länder som drabbas värst av klimatförändringen. Trump drog tillbaka två miljarder amerikanska dollar, motsvarande 18 miljarder kronor. Biden har lovat att åter satsa på den gröna klimatfonden.
Trump har dragit tillbaka nära 100 regleringar när det gäller klimat och miljö. De berör allt ifrån begränsningar av utsläpp från kolkraftverk, vägtransporter till att ta bort skyddsregler för mer än hälften av nationens våtmarker, och lindrar regler för kvicksilverutsläpp från kraftverk.

Joe Biden kommer att vrida tillbaka den utvecklingen. Vissa regeländringar kan ändras tillbaka via presidentorder, hur det går i andra frågor kommer att hänga på vilket stöd han får i senaten och kongressen.

Vicepresident Kamala Harris är ett starkt stöd för den blivande presidenten när det gäller klimatet. Hon är inte bara USA:s första kvinnliga vicepresident. Hon kommer från Kalifornien, USA:s mest klimatmedvetna och progressiva delstat, och har höga ambitioner i klimatarbetet – troligen ännu högre än Joe Biden.

Kamala Harris har själv tidigare lanserat en klimatplan som bland annat föreslår ett internationellt möte år 2021. En punkt skulle vara världens första globala förhandlingar för att gemensamt minska produktionen av fossila bränslen. En viktig fråga om utsläppen ska minska och en fråga som inte finns med i Parisavtalet.

Resultatet av USA-valet är extremt viktig för klimatet. Vad som händer de fyra närmaste åren är avgörande för om klimatförändringen ska kunna bromsas tillräckligt för att nå klimatmålen.

Jannike Kihlberg. jannike.kihlberg@dn.se "

"Nu är dramat över – Biden vinner med marginal

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Efter allt nagelbitande ser Joe Bidens segermarginal över Donald Trump ut att bli övertygande – både i elektorskollegiet och i antal röster. Varken omräkningar eller de juridiska processer som Trumpkampanjen nu inleder kommer att förändra detta.

På söndagen, fem dagar efter presidentvalet, fortsatte rösträkningen i några få delstater. Men tempot hade gått ner till krypfart när provisoriska röster – sådana vars laglighet dubbelkollas – skulle läggas till totalen.

I dag, månadg, inleder Donald Trumps återvalskampanj en juridisk offensiv mot valet, i flera av de delstater som avgjordes sist, framför allt i Pennsylvania. Det är åtminstone vad presidenten lovade i ett ilsket uttalande efter det att tongivande medier hade förklarat Biden som valets segrare i lördags.

Det fick många att spekulera i att Trump kanske – som den förste USA-presidenten i historien – kommer att lämna sitt ämbete utan att erkänna sig besegrad, utan att gratulera sin motståndare.

På söndagen gick presidenten ännu en golfrunda. Hans tonfall hade mildrats något. Några twittermeddelanden på morgonen handlade visserligen om rösträkningen, men utan direkta angrepp på Biden.

Källor till CNN uppger att såväl Trumps fru Melania som svärsonen och rådgivaren Jared Kushner redan har bett Trump erkänna sig besegrad. Andra källor säger till Fox News att presidenten kommer att avgå värdigt så snart han vet mer om de pågående domstolsprocesserna.

Mycket tyder på att kretsen kring Trump väntar på att valförlusten ska ”sjunka in” i presidentens medvetande, och att detta kan ta ännu några dagar.

Samtidigt står det klart att Bidens valseger visserligen inte är något jordskred, men inte heller så knapp som den först verkade.

På söndagen gav de flesta medier honom 279 elektorsröster, med fyra delstater som ännu inte var avgjorda. Vinner han de stater han leder i får han 306 elektorer – vilket är samma antal som Trump vann 2016.

Han har i så fall lyckats ta över fem delstater från Republikanerna jämfört med förra valet, bland dem traditionellt ”röda” stater som Georgia och Arizona, samtidigt som han vinner överlägset i antal röster totalt.

Opinionsgurun Nate Silver tror att Joe Biden kommer att landa på 81,8 miljoner röster mot 74,9 miljoner för Trump – en marginal på nästan 7 miljoner.

”Det är betydelsefullt för ingen kandidat har någonsin ens fått 70 miljoner röster – Obama var närmast 2008 med 69,5 miljoner.”, skriver Silver på sin sajt Fivethirtyeight.

Valdeltagandet totalt i presidentvalet kan stanna kring 65 procent, vilket är bättre än på 120 år.
De höga röstsiffrorna är också en av anledningarna till att räkningen har gått så långsamt. En annan är förstås den höga andelen poströster. Har det också skett valfusk? Säkert finns det enstaka exempel på det, men Donald Trumps påståenden om storskalig manipulation, om röster från avlidna och annat – det finns det inga som helst bevis för.

Mest verkar det handla om obekräftade rykten.

Betecknande är fallet med en valarbetare i Atlanta, Georgia, som filmades när han knycklade ihop ett papper som han sedan slängde i papperskorgen.

Mannen anklagades för att ha kasserat giltiga röster och fick gå under jorden sedan videon hade spritts på nätet. Men det han slängde visade sig i själva verket vara ett papper med instruktioner om hur man röstar som fanns i samma kuvert som valsedeln.

Trumpkampanjen har en ”het linje” dit man kan vända sig med information om valfusk. Risken är stor att Trumps advokater får ägna sig åt fall liknande det från Atlanta.

Och hur som helst är chansen obefintlig att advokaterna hittar något som påverkar valresultatet.

Detsamma gäller den omräkning som kommer att ske i flera delstater. Resultatet kommer inte att påverkas nämnvärt. Bidens seger består.

Ingmar Nevéus "

" Välkända namn väntas ta plats i den nya regeringen

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Analys
New York. Joe Biden väntas rekrytera personer från Obamatiden till nyckelpositioner i sin regering och stab. Men hans högsta prioritet är att ta itu med coronapandemin och att införa en ny klimatpolitik. Biden räknar med att införa hundratals nya lagar under de första veckorna som president.

Joe Biden hade räknat med att vinna valet med en trygg majoritet i kongressens båda kammare. Nu tyder mycket på att han kan tvingas samarbeta med republikanerna i senaten.

Hans medarbetare och sakpolitiskt kunniga har under veckan frenetiskt planerat för en ny strategi, där Biden får förlita sig mer på exekutiva presidentorder, dekret, för att genomföra sin politik.

Under de första dagarna som president lovar Biden bland annat att USA ska återinträda i Parisavtalet om klimatet. Bidens arbetsgrupp för sakfrågor har utformat en ambitiös lista på mer än 200 konkreta förändringar som går att genomföra med eller utan kongressen. Det handlar om hundratals klimatpolitiska reformer, där han mestadels bara stoppar de avregleringar som Trump genomfört med just dekret.

Men Biden kan även genomföra omfattande reformer av studentlån och medicinkostnader, samt en omedelbar, radikal förändring av de etiska riktlinjerna i Vita huset.

Bidenadministrationen förväntas ha gott om veteraner från Obamaåren, men hans arbetsgrupp har även samarbetat med Bernie Sanders sakpolitiska experter, som utformat förslag för att exempelvis stärka arbetares rättigheter, utan att behöva kongressen.

I helgen höll Joe Biden och Kamala Harris sina första tal till nationen, efter att ha utropats till presidentvalets segrare. I talet i Wilmington betonade Biden framför allt vikten av att omedelbart ta itu med pandemin. Det arbetet sätter i gång redan den här veckan. I dag, måndag, ska Biden skapa en egen krisgrupp för pandemin, som ska ledas av den tidigare hälsoministern Vivek Murthy.

Biden har även sagt att han vill fortsätta samarbeta med Vita husets hälsoexpert Anthony Fauci, som Trump sagt att han ska avskeda. Biden ska även utse en ansvarig för produktion och landsomfattande distribution av ett potentiellt vaccin i början av 2021.

Tonläget i Bidens tal markerade ett tydligt skifte, där det blev glasklart att Biden ser sig som Trumps motsats när det gäller politiskt ledarskap. Han betonade att USA är ett land präglat av mångfald och öppenhet, där minoriteter aldrig ska behöva tvivla på att presidenten ser dem som riktiga amerikaner.

Redan under första dagen som president lovar Biden att sjösätta en plan för att få USA tillbaka på fötter efter pandemin, med särskild betoning på de ”forskare och experter” som ska hjälpa honom utforma planen. Biden sträckte ut en olivgren till Trumps nästan 70 miljoner väljare och sade att vi ”inte får betrakta våra motståndare som fiender”. Den sortens diplomatiska klichéer är precis vad vi brukar förvänta oss av presidenters segertal, men efter fyra år med Trump framstår det som en exotisk retorik från en svunnen tid.

Både Biden och Harris tal präglades av en vädjan om hövlighet och respekt för meningsmotståndare, löften om att ”få slut på denna mörka period av demonisering” och innerliga citat från Bibeln om att vi befinner oss i ”läkandets tid”.

Biden sade allt det Trump aldrig skulle säga. Han drämde näven i mikrofonpodiet av ren tacksamhet när han sade att USA:s svarta hjälpt honom att vinna valet.

Biden lovade sedan ”utrota systematisk rasism”, en rad som aldrig tidigare hörts från en amerikansk president i ett segertal. Han gjorde tydliga omfamningar av ett USA präglat av mångfald och citerade Martin Luther King och den svarta poeten Langston Hughes.

Risken är att progressiva demokrater får nöja sig med dessa retoriska och symboliska gester till en början.

Biden ägnade mycket av sitt tal åt att lyfta fram samarbete och kompromisser, och betonade vikten av att läka USA politiskt.

Svårigheterna med det blev dock glasklara redan under helgen, då Donald Trump som första president i modern tid vägrat erkänna Bidens seger i presidentvalet. Bara två republikanska senatorer, Mitt Romney och Lisa Murkowski har hittills gratulerat Biden till valsegern.

Biden och Harris svärs in först om tio veckor, men utmaningarna med att ena detta splittrade land har redan börjat.

Martin Gelin "

" Nya vicepresidenten vill inte jämföras med Obama

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Hon hade själv hoppats på presidentposten – med Joe Biden som vicepresident. Hon avskyr att jämföras med Barack Obama, en annan svart politiker. Yrkesmässigt är framtoningen den tuffa åklagarens. Under kampanjandet har hon framstått som öppen och hjärtlig. Möt Kamala Harris, USA:s kommande vicepresident.

I början av sin politiska karriär på det nationella planet kallades Kamala Harris ofta för ”en kvinnlig Obama”. Medierna såg många likheter mellan de två: svarta, vältaliga, fotogeniska och med ovanliga men slagkraftiga namn.

Kamala Harris, som förvisso stödde Obama helhjärtat i hans presidentvalskampanj år 2008, skakar synbart irriterad av sig alla sådana jämförelser. När en reporter frågade Harris om hur hon känner för att föra Barack Obamas arv vidare, svarade hon:

– Jag har mitt eget arv att bygga vidare på.

Kamala Harris framstår som öppen och hjärtlig under sitt kampanjande och i sitt publika politiska arbete, men hon har också en god del integritet och portionerar noga ut lagom delar av sitt privatliv. Harris är i alla fall mycket förtjust i att laga mat, avslöjande hon en intervju med The Atlantic – gärna rätter ur någon av den kaliforniska kocklegenden Alice Waters kokböcker.

Yrkesmässigt är Kamala Harris framtoning den tuffa åklagarens. Något hon fick tillfälle att demonstrera under utfrågningen av Brett Kavanaugh, den sexanklagade domare som av Donald Trump nominerats till Högsta domstolen. När Kavanaugh hördes i senatens justitieutskott i september 2018 var det Harris lidelsefria men skarpa frågor som stack ut och fick uppmärksamhet.

Insatserna i justitieutskottet stärkte Kamala Harris på riksplanet. I januari förra året meddelade Harris att hon tänkte ställa upp i nomineringen för att bli Demokraternas presidentkandidat i valet 2020.

Det började bra – över 20000 människor lyssnade på hennes öppningstal i kampanjen på hemmaplan i Oakland utanför San Francisco. Med slagorden ”sanning och rättvisa” försökte Harris profilera sig som en hårdhudad krigarkvinna, gjord av det virke som behövs för att betvinga Donald Trump.

När Kamala Harris i maj förra året fick frågan om hon inte kunde tänka sig att bilda par med Joe Biden i presidentvalet, som vicepresidentkandidat, svarade hon:

– Biden blir en bra partner (som vicepresidentkandidat). Han har visat att han klarat jobbet.

Men i debatterna framstod Harris som märkligt profillös och hon försvann snart bakom vänsterkandidater som Bernie Sanders och Elizabeth Warren. Kampanjen tappade tempo och kassan sinade. I december förra året avbröt hon sin kampanj och drog tillbaka kandidaturen.

Ändå var nog ingen förvånad när Joe Biden den 11 augusti i år meddelade att Kamala Harris skulle bli hans vicepresident om han vann valet i november. Sommarens politiska debatt i USA kom ju mycket påtagligt att handla om ras och rättvisa, med upplopp mot rasprofilerat polisvåld och intensivt kampanjande för avskaffande av symboler som minner om slaveri och segregation. Och den diskussionen fortsätter.

Det är därför inte överraskande att den snart 78-årige Biden, vithårig och stundom smått förvirrad, valt att kampera ihop med en svart omvittnat kompetent kvinna som skulle kunna vara hans dotter.

I valkampanjen har Kamala Harris gjort jobbet utan att sticka ut. Hon deltog i en valdebatt mot sin republikanske konkurrent, Trumps vicepresident Mike Pence, en tvekamp inför nästan 60 miljoner tv-tittare som ändå tedde sig ganska slätstruken och där ingen av de stridande kan sägas ha vunnit.

Men nu har i alla fall Kamala Devi Harris triumferat, grundligt. Och som uppbackare till den amerikanska historiens äldste president kan ett vidare avancemang i karriären komma snarare än hon anar.

Kamala Harris första notering i DN:s arkiv ligger ganska precis fyra år tillbaka i tiden, i november 2016 då det förra presidentvalet summerades. Harris omnämns helt kort som en progressiv kraft som tagit plats för Kalifornien i senaten. Ett av de nya namn som medverkat till att antalet kvinnor från etniska minoriteter fyrdubblats i kongressen.

Den 56-åriga Kamala Harris kommer från ett intellektuellt invandrarhem och har indiskt och karibiskt påbrå. Pappan, Donald Harris föddes på Jamaica och kom som stipendiat till USA i början av 1960-talet. Han gjorde en enastående akademisk karriär och blev så småningom ekonomiprofessor vid elituniversitetet Stanford.

Mamman hette Shyamala Gopalan och var diplomatdotter från indiska Chennai. Hon var en framstående cancerforskare. Föräldrarna skilde sig när Kamala Harris var sju år och Shyamala Gopalan avled år 2009. Hon växte upp med sin mamma och yngre syster i ett område dominerat av svarta i Oakland, i East Bay i norra Kalifornien.

Som liten flicka blev hon ”bussad”, hon fick gå i skola i ett ”finare” område i enlighet med ett dåtida integrationsprogram. Så småningom började Harris läsa juridik, och efter att ha doktorerat som 25-åring blev hon år 1990 biträdande distriktsåklagare i staden Alameda, nära San Francisco, så småningom specialiserad på sexualbrott.

Och så har det fortsatt. Karriären har varit snabb, målmedveten och spikrak. Som Kamala Harris själv konstaterar i en intervju i The New Yorker, har hon ofta varit ”den första” på de jobb och tjänster hon fått: antingen den första svarta, eller den första kvinnan, eller både och. Så var fallet när hon år 2011 utsågs till delstaten Kaliforniens högsta juridiska chef, motsvarande justitieminister. Och när hon år 2016 valdes in i senaten för Kalifornien var hon den andra svarta kvinnliga senatorn i historien (den första var Carol Moseley Braun som representerade Illinois i senaten 1993–1999).

Erik Ohlsson"

"Fakta. Kamala Harris
56 år, född i Oakland i Kalifornien.
Studerade vid Howard-universitetet i Washington DC och California-universitetet i San Francisco innan hon började sin åklagarkarriär i Alameda på 1990-talet.

2011 utsågs hon till Kaliforniens högsta juridiska chef, motsvarande justitieminister.

Ledamot av USA:s senat sedan år 2017.

Sedan 2014 gift med jämnårige advokaten Douglas Emhoff. Paret har inga egna barn, men Emhoff har två barn från ett tidigare förhållande, Cole och Ella (döpta efter jazzlegenderna John Coltrane och Ella Fitzgerald). De kallar Kamala Harris för ”Mommala”. **DN**

"Tidigare vicepresidenter.

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Calvin Coolidge (R) vicepresident
1921–1923
Warren G Harding president
Charles G Dawes (R)
1925–1929
Calvin Coolidge
Charles Curtis (R)
1929–1933
Herbert Hoover
John Garner (D)
1933–1941
Franklin D Roosevelt
Henry A Wallace (D)
1941–1945
Franklin D Roosevelt
Harry S Truman (D) vicepresident
1945–1945
Franklin D Roosevelt president
Alben W Barkley (D)
1949–1953
Harry S Truman
Richard Nixon (R)
1953–1961
Dwight D Eisenhower
Lyndon B Johnson (D) vicepresident
1961–1963
John F Kennedy president
Hubert Humphrey (D)
1965–1969
Lyndon B Johnson
Spiro Agnew (R)
1969–1973
Richard Nixon
Gerald Ford (R)
1973–1974
Richard Nixon
Nelson Rockefeller (R)
1974–1977
Gerald Ford
Walter Mondale (D)
1977–1981
Jimmy Carter
George H W Bush (R)
1981–1989
Ronald Reagan
Dan Quayle (R)
1989–1993
George H W Bush
Al Gore (D)
1993–2001
Bill Clinton
Dick Cheney (R)
2001–2009
George W Bush
Joe Biden (D) vicepresident
2009–2017
Barack Obama president
Mike Pence (R) vicepresident
2017–2021
Donald Trump president

" Douglas Emhoff blir USA:s ”andre herre”

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

" Kamala Harris make Douglas Emhoff blir USA:s första manliga respektive till en president eller vicepresident någonsin.

När advokaten Douglas Emhoff började dejta Kamala Harris var hon fortfarande Kaliforniens justitieminister.

En advokatkollega rådgav Emhoff att ta relationen på stort allvar, eftersom han annars riskerade att hamna i fängelse. Ett skämt som anspelade på Kamala Harris vassa stil som delstatens ledande åklagare.

”Dougie”, som Harris ibland kallar sin jämnåriga make, klarade sig undan finkan.

Mer än så: den 20 januari blir Doug Emhoff USA:s första ”andra herre”, den första manliga respektive till en president eller vicepresident någonsin.

Doug Emhoff har rönt uppmärksamhet för sin djupa tillgivenhet till Harris, en smittande lojalitet som hennes kampanjstrateger kom att älska.

Emhoffs värme smittade av sig på Harris. Hans två barn från ett tidigare äktenskap, Ella och Cole, döpta efter Ella Fitzgerald och John Coltrane, refererar till sin styvmor som deras ”Momala”, en detalj som gjorde Harris framtoning aning mjukare (och något tog udden av

debaclet om hennes förnamn, som Trump och andra allierade i medierna framställt som ”exotiskt” och svårt att uttala).

Under hösten har Doug Emhoff varit tjänstledig från sin advokatbyrå och kampanjat för Biden och Harris på heltid.

Emhoff, som är jude uppvuxen i Brooklyn, har arbetat särskilt med att locka judiska väljare till Demokraterna. I hård konkurrens med Trump, som flyttade USA:s ambassad från Tel Aviv till Jerusalem och tog andra steg i Mellanöstern som tilltalade konservativa judiska väljare.

Harris strateger har kallat Doug Emhoff för presidentkampanjens ”hemliga vapen”. Emhoff är den första juden som är gift med en amerikansk president eller vicepresident någonsin. Och Harris och Emhoff formar det första ”blandäktenskapet” på den positionen.

Den progressiva judiska tidskriften Forward har kallat Emhoff för en ”hot jewish dad crush” och en ”zaddy”, en medelålders man med sexuell utstrålning. Att döma av Emhoffs Instagramkonto upptar barnen en stor del av hans tid – en tredjedel av bilderna på kontot tillägnas barnen, enligt Forwards uppskattning. Något som unga kvinnliga väljare finner vackert. I USA är föräldraskapets könsroller mer stereotypa än i Sverige.

I Vita huset väntas inte Emhoff utmana sin hustru med något skuggkabinett som styr och ställer i skuggan av henne. Emhoff är där som stöd snarare än som politiker i egen rätt.

– Jag är hennes man, det är allt, har Emhoff försäkrat i en intervju med tidningen People. Hon har redan massa folk runt sig som ger henne politiska råd. Jag är hennes partner, hennes bästa vän och make.
Att en man kan tänka sig att spela andra fiol på så hög höjd i samhället har fått även framsynta amerikaner att fnittra.

Komikern Jimmy Kimmel frågade Harris, när hon kandiderade till president 2019, om landet verkligen var redo för en first lady vid namn Doug. Harris lät publiken skratta klart och förklarade sen att Emhoff är ”säker i sig själv” och i rollen som respektive.

Kanske hjälpte ”Dougie” till att stjäla en och annan kvinnlig väljare från Trump och Pence, vars äktenskap är stöpta i mer traditionella könsroller.

Preliminär statistik tyder på att Biden och Harris vann med 23 procentenheter bland kvinnliga väljare, det största könsgapet i amerikansk historia sedan kvinnor erövrade rätten att rösta.

var knappast Doug Emhoffs förtjänst. Men hans solidaritet med Kamala Harris politiska ambitioner påminner om att det snart är nya tider i Vita huset.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

" Dramat som skakade presidenten och hans innersta krets

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Donald Trumps glädje under rösträkningen förbyttes snabbt i chock och panik när Fox News bedömde att Joe Biden hade vunnit Arizona. Under de följande timmarna försökte presidentens medarbetare febrilt få tv-kanalen att ta tillbaka beslutet – det berättar Maggie Haberman, reporter på New York Times.

In i det sista har USA:s sittande president Donald Trump vägrat att erkänna sig besegrad i tisdagens val. Ännu på söndagen har han inte ringt det traditionsenliga samtalet till valvinnaren Joe Biden – och han har samtidigt hållit sig undan publika framträdanden med undantag för ett kort anförande på torsdagskvällen, lokal tid.

Anledningen har varit chock, förtvivlan och panik efter valresultatet som var en besvikelse för Donald Trump. Det framgår i podcasten ”The Daily” där New York Times-reportern Maggie Haberman berättar om presidentens förhoppningar som gick i kras i samband med att resultaten presenterades i de olika delstaterna.

– På kvällen på valdagen befann sig president Trump i bostaden i Vita huset. Han tittade på rapporteringen av röster tillsammans med familjen och ett mycket litet antal rådgivare som kom och gick, säger Maggie Haberman.

Stämningen var på topp. De resultat som rapporterades bjöd till en början inte på några överraskningar. Tvärtom: när resultaten kom in från Florida – som betraktas som en särskilt viktig delstat genom de många elektorsrösterna som vinnaren får – sågs det av Donald Trump som en stor vinst.

– Till en början var de mycket exalterade. Mycket av rapporteringen hade handlat om att Biden skulle vinna Florida, och att han skulle vinna med en stor marginal.

Donald Trump såg också vinsten som ytterligare ett tecken på vad han menar är en konspiration mot honom: att medier och det politiska etablissemanget skulle vara emot honom och på olika sätt få honom att framstå i sämre dager i exempelvis tv-sändningar, enligt Maggie Haberman. Nu när han ändå vann Florida så tog han det som en bekräftelse på detta.

– Han är mycket vidskeplig. Att vinna Florida påminde honom om hans valvinst 2016 när hans Floridavinst var avgörande. Så han och hans medarbetare kände att detta kommer att bli en upprepning av den natten, beskriver hon.

Men sen kom chocken. Fox News – som under Donald Trumps tid som president ofta har haft en mjuk linje mot presidenten även när denne offentligt har uttryckt uppenbara lögner – utropade plötsligt utmanaren och demokraten Joe Biden som vinnare i delstaten Arizona, som också har bedömts som närmast avgörande i årets val. Då rasade allt.

– Känslan av begeistring och glädje blev fullständigt punkterad, säger Maggie Haberman med hänvisning till personerna runt Donald Trump.

Men presidentens stab satte genast igång att försöka häva situationen och försökte använda sina kontakter på den annars tillmötesgående tv-kanalen som ägs av den excentriske miljardären Rupert Murdoch.

– De försökte desperat kontakta Fox för att få dem att ta tillbaka bedömningen. Jared Kushner, presidentens rådgivare och svärson, ringde Rupert Murdoch. Men det ledde ingenvart, säger Maggie Haberman.

Några timmar senare gjorde den amerikanska nyhetsbyrån Associated Press, AP, samma bedömning angående Arizona.

På lördagen kom till slut beskedet från flera ledande mediehus. Joe Biden hade också vunnit delstaten Pennsylvania och därmed presidentvalet. Men Donald Trump har alltjämt valt att inte erkänna sig besegrad – och har på sociala medier konsekvent påstått att valet på olika sätt var riggat.

– Du skulle bli förvånad över hur många av de som arbetar i Vita huset och av kampanjarbetarna som trodde att det var en självklarhet att Donald Trump skulle vinna. Många är chockade, säger Maggie Haberman.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se "

"Björn af Kleen: Man kan se honom framför sig på ett evigt kampanjstråt

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Washington. Förr eller senare måste Donald Trump erkänna att han förlorat presidentvalet. Men det betyder inte nödvändigtvis att han kommer lämna den politiska scenen.

Kommentar.
Det slog mig för två veckor sedan när jag satt på en läktare i North Carolina och lyssnade till Donald Trump: den 45:e presidenten kommer inte att försvinna från offentligheten om han förlorar valet.

Mer konventionella presidenter drar sig tillbaka på en släktgård eller grundar en stiftelse lite i skymundan av offentligheten. Partiet man ledde måste få odla nästa generation ledare utan att expresidenten står i vägen med sin lyskraft från Vita huset.

Sådan hänsyn är svårt att se att Donald Trump skulle ta. Trump har som president aldrig visat någon djupare lojalitet med det republikanska partiet, så varför skulle han vara lojal som expresident?

Man kan tvärtom se Trump framför sig på ett evigt kampanjstråt, en republikansk martyrfigur som fortsätter älta påstått valfusk, gå på om ”borttappade” valsedlar och andra kreativa ”förklaringar” till valförlusten mot Joe Biden.

Trump har älskat själva turnerandet, publikkontakten och bekräftelsen från folkhavet nedanför scenen. För hans väljare har besöken i deras

avkrok av landet fungerat som intäkt för att han bryr sig om dem på riktigt. I North Carolina hamnade jag i samspråk med Tom, en snickare som väntade på Trumps ankomst.

– Trump älskar Amerika, sade Tom. Trump kommer ut och besöker oss, hur många demokrater kommer till en plats som den här? Det är fantastiskt. Detta är vad Amerika handlar om.

Trumps publik, alla Tom därute, kommer inte försvinna över en natt. Valresultatet bekräftar Trumps enormt starka band till nästan 48 procent av väljarkåren. Steve Bannon, Trumps tidigare chefsstrateg, är övertygad om att presidenten kommer kandidera på nytt för valet 2024. Skulle han inte förmå det av någon anledning – han skulle vara 78 år – står sonen Donald Trump jr eller dottern Ivanka Trump redo i manegen. Barnen har stått bakom sin far under de senaste dygnens farliga attacker på valprocessen. Don, Eric och Ivanka verkar inte beredda att lämna över makten slutgiltigt. Deras politiska resa har kanske just börjat.

Om Republikanerna behåller majoriteten i senaten kan Trumpismen fortsätta utöva ett starkt inflytande i Washington, som en hämsko på Joe Biden och Demokraternas dagordning. ”Trumpdoktrinen – främlingsfientlighet, motstånd mot invandring… och hat mot allting liberalt – kommer med bestämdhet att fortsatta vara den mäktigaste kraften i det republikanska partiet”, skriver kolumnisten Thomas Edsall i New York Times.

Det finns en återväxt av unga radikalkonservativa kongressledamöter i Matt Gaetz och Josh Hawley, män vars tilltal formats av Trump, hans aggressivitet, råa populism och avsky mot eliter. Det är svårare att skönja en ny moderatkonservativ flank som erbjuder ett alternativ till Trump, en nästa John McCain eller Mitt Romney.

republikanska partieliten verkar visserligen för tillfället mån om att inte bekräfta Trumpfamiljens utspel om röstfusk. Men det är inte samma sak som att partiet slutgiltigt tar avstånd från Trump. De har hållit tyst när det blåst kring Trump tidigare och sedan ställt sig bakom honom på nytt. I höstens val har Trump visat att Republikanerna kan bredda partiets gräsrötter, bland annat till hörn av landet dominerade av latinamerikaner. Att diversifiera partiets väljarbas är livsnödvändigt i den demografiska förändring som pågår. Trump tycks ha lockat fler icke-vita väljare än någon tidigare republikansk president sedan 1960. Han kan vara för framgångsrik för att offra.

Det pågår flera brottsutredningar mot Trump, som skulle kunna leda till åtal efter hans tid i Vita huset. Men det är inte omöjligt att han försöker benåda sig själv under de kommande två månaderna. Skulle han ändå bli omöjlig som presidentkandidat i framtiden kan man tänka sig honom som en tv-personlighet, kanske i en nystartad Trumpkanal som slår mynt av hans popularitet, politiskt såväl som kommersiellt.

Granskningen av presidentens ekonomi i New York Times visar att Trumps största kommersiella tillgång är hans namn, varumärket ”Trump”. Trumporganisationens fasta tillgångar, hotellen och golfklubbarna, blöder pengar. Men själva sloganen ”Trump” är lukrativ.

Det kan tala för en framtid i medieindustrin. Under valrörelsen har Trump mer eller mindre öppet flirtat med tanken. Han har attackerat Fox News för att inte vara tillräckligt lojalt. ”Folket som tittar på @foxnews är arga”, twittrade Trump i maj. ”De vill ha ett alternativ nu. Det vill jag också”.

Under valrörelsen, som sammanfallit med en pandemins andra våg, har Trump agerat mer skådespelare än politiker. När han själv insjuknade i covid-19 använde Trump statsmaktens rekvisita för att iscensätta en storslagen vistelse på militärsjukhuset på Walter Reed.

Många hånade presidentens fåfänga. Själv övervägde Trump att gå ännu längre in i serietidningsestetiken och bära en Stålmannen-T-shirt när han överlevde sjukdomen. Han spelade rollen som folkhjälte efter att 230 000 landsmän dött. Det var så världsfrånvänt att folk tappade andan.

Just nu, under valdramats upplösning, är Trump otvetydigt en förlorare. På lördagskvällen, när Joe Biden till sist utpekades som vinnare, befann sig Trump på golfbanan. Framför tv:n i residenset är han en fara för sig själv. Hans bitterhet är bottenlös. På något sätt måste han försöka få revansch.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

"Fakta. USA:s 45:e president
Född: 14 juni 1946 i Queens, New York.

Familj: Gift med Melania Trump år 2005. Fem barn, Ivanka Trump, Donald Trump Jr, Barron William Trump, Tiffany Trump, Eric Trump

Utbildning: Kandidatexamen i nationalekonomi med inriktning finans på Wharton School vid University of Pennsylvania.

Karriär: Styrelseordförande och vd för Trump Organization 1971–2017. Även känd som tv-person sedan han varit verkställande producent för NBC:s ”The Apprentice” år 2004–2015. USA:s president sedan januari 2017. "

"Trump kan hinna göra mycket skada innan han kliver av scenen

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Trots valförlusten har Donald Trump kvar hela sin presidentmakt. Frågan är hur han ska använda den tid som återstår. Tänker han som en bitter förlorare ägna sig åt att sabotera för sin förhatliga efterträdare? Eller kommer han på ett konstruktivt sätt försöka hjälpa Joe Biden med att lotsa USA ur pandemin och den ekonomiska krisen?

Analys.
Trump har i skrivande stund varken erkänt sig besegrad i presidentvalet eller ringt upp och gratulerat Joe Biden till valvinsten. Det spekuleras om huruvida han tänker fortsätta att vägra att göra det.

Formellt spelar det inte någon roll. Trumps försök – vad många kallar för en statskupp – att ogiltigförklara valutgången på juridisk väg, och de omräkningar som ska ske, har små chanser att lyckas. Och en avgående USA-president kan inte kvarstå på sin post längre än till klockan 12 den 20 januari, då han enligt författningen måste avgå.

Men politiskt har det enorm betydelse. Om Trump tänker fortsätta förneka att han fick stryk i valet kan det fördjupa den redan djupa politiska splittringen i det amerikanska samhället, vilket får negativa följder för demokratin.

Hur Trump bestämmer sig för att agera under de 72 dagar som han har kvar i Vita huset – som trotsig sabotör eller värdig förlorare –

kommer också att direkt påverka Bidens utsikter att regera framgångsrikt. Under hela denna period har Trump kvar sin verkställande makt. Han kan fortsätta att tillsätta och avskeda sina ministrar och andra rådgivare, han kan fortsätta att utfärda exekutiva order, och han är fortfarande överbefälhavare med rätt att sätta in amerikansk militär.

Det ger honom ett antal möjligheter att undergräva en smidig maktöverföring till Biden.

Det som kringskär honom är att han under denna övergångsperiod är vad som kallas för en *lame duck* – och därmed politiskt försvagad. Samtidigt är många av hans medarbetare upptagna med att söka nya jobb eller delta i överlämningen av den byråkratiska apparaten till Bidens medarbetare.

Trumps dagar är räknade, men ändå kan han åstadkomma mycket skadegörelse och förtret för sin efterträdares förmåga att börja regera och för den federala administrationen.

Vad många förväntar sig är att Trump kommer att avskeda flera höga befattningshavare i administrationen. Inte för att de misskött sig, utan av hämndlystnad för att de har haft modet att motsäga honom offentligt.

Det finns farhågor för att Trump kommer att sparka tusentals anställda. Den som anses stå överst på listan är FBI-direktören Chris Wray, tillsatt av honom själv. Wray har retat upp presidenten, särskilt när han sagt att det inte finns något omfattande valfusk.

Andra på listan är CIA-chefen Gina Haspel och Anthony Fauci, som är USA:s ledande smittskydds- och infektionsexpert och numera i onåd hos Trump därför att han har talat för en vetenskapligt grundad strategi mot covid-19.

Ett annat troligt scenario är att Trump utfärdar en serie ”executive orders” i ett läge när han inte kan få igenom nya lagar i kongressen. Det kan gälla miljön, invandringen eller sjukvården. Men varje sådan order kan snabbt upphävas av president Biden redan den 20 januari.

Till slut har presidenten rätt att benåda brottslingar, vilket avgående presidenter nästan alltid gör under sina sista dagar i Vita huset. Trump, som själv är föremål för en hel rad brottsmisstankar, har också sagt att han har rätt att benåda sig själv. Det är oklart om det ens är lagligt.

Vad som är troligt är att han kommer att använda sig av denna rätt för att benåda gamla vänner som förre kampanjledaren Paul Manafort, insyltad i Rysslandsutredningen, och den tidigare säkerhetsrådgivaren Michael Flynn.

Michael Winiarski "

"Pia Gripenberg: Valresultatet gör att Europa kan andas ut

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Med Joe Biden som president kan Europa andas ut. USA blir kvar i Nato samt träder åter in i Parisavtalet och andra internationella överenskommelser. Men Europas ledare måste fundera på dilemmat att några tiotusentals röster i en valkrets i en amerikansk delstat kan vara så avgörande för de transatlantiska relationerna. analys. DN:s korrespondent

På onsdagen, när rösträkningen i USA höll på för fullt, avbröt Storbritannien tillfälligt de pågående förhandlingarna med EU om ett nytt handelsavtal. Det finns säkert flera anledningar till det, men brexit är oavsett ett ämne som påverkas av vem som är president i USA. Med Donald Trump vid rodret skulle britterna lättare nå ett bilateralt handelsavtal med en stormakt som kan väga upp förlusten av EU:s inre marknad.

För Joe Biden, som har irländska rötter, är ett avtal inte självklart. Trump gillar brexit. Demokraterna är djupt skeptiska. Ett handelsavtal med Storbritannien kommer långt ner på nya administrationens lista över vad som ska göras.

För brittiska regeringen borde det nu alltså bli än viktigare att nå en överenskommelse med EU.

Mest betydelsefullt i valutgången är annars att USA igen lär prioritera klimatfrågan. Biden, som formellt tillträder i januari, har sagt att han omedelbart vill återansluta landet till Parisavtalet. Från EU-håll vill man att även USA, världens näst största utsläppare efter Kina, sätter målet att bli klimatneutralt 2050.

EU enades förra året om att nå nollutsläpp det året. Kina, Japan och Sydkorea har följt efter med liknande mål. Ansluter sig USA till kvartetten och blir pådrivare ökar möjligheten att nå de globala klimatmålen i Parisavtalet.

Med Biden lär USA dessutom på nytt aktivera sig i multinationella samarbeten som världshälsoorganisationen WHO och FN-organet Unesco. Det uppskattar EU-ledarna.

Men Europa måste allvarligt fundera på vilken roll kontinenten ska spela i världspolitiken framöver. Man har länge förlitat sig på USA i till exempel försvarsfrågan. Liksom att USA tagit på sig att vara någon slags världspolis som har koll på nationella ledare. Utan den polisen kan länder, på gott och ont, börja agera mer självständigt och gamla konflikter blossa upp. Som Nagorno-Karabach.

I Mellanöstern tar aktörer som Ryssland, Turkiet och Iran för sig och skapar geopolitiska konvulsioner.

Donald Trump var ett trendbrott i världspolitiken, men vad säger att den som vinner om fyra år inte är likadan?

Inom EU agerar Frankrikes Emmanuel Macron snabbast i vakuumet efter USA. Han reser runt i världen och knyter kontakter. Till exempel var han första utländska statschef att besöka Libanon efter den ödesdigra explosionen i Beiruts hamn. Macron framhöll då att det behövdes politiska förändringar i Libanon.

Kort efter valet i Belarus reste Macron till Lettland och Litauen för att bland annat diskutera EU:s relation med Ryssland.

På EU-nivå är det ofta svårt att agera. Dels är utrikespolitik främst nationella frågor, dels finns stora meningsskiljaktigheter mellan medlemsstaterna. Eller så spelar andra nationella intressen in. Det gjorde till exempel att sanktioner mot ansvariga för röstfusket i Belarus dröjde alltför länge.

Pia Gripenberg "

" **Bush har gratulerat Joe Biden**

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Ex-president George W Bush har ringt Joe Biden och Kamala Harris och gratulerat till valsegern.

Efter segern i presidentvalet strömmar gratulationerna in till den blivande presidenten och vicepresidenten. Förre republikanske presidenten George W Bush uppger i ett uttalande att han har ringt Biden och Harris.

”Jag uttryckte mina varmaste gratulationer och tackade honom för det patriotiska meddelandet han framförde i går kväll. Jag ringde också Kamala Harris för att gratulera henne till hennes historiska val till vicepresidentposten”, uppger George W Bush och syftar på Bidens segertal.

Han påpekar att han tycker att Joe Biden är en bra man, även om de skiljer sig åt politiskt.

”Den valda presidenten upprepade att han kommer att regera för alla amerikaner, även om han kandiderade som demokrat.”

Bush uppger samtidigt att han har gratulerat president Trump till hans kampanj.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se "

" Farbror Joe var inte sömnig när det verkligen gällde

DN MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Demokraten Joe Biden avfärdades länge som en gammal farbror som missat tåget. Ändå visade han sig vara det historiska ögonblickets man, kanske tack vare sin erfarenhet. Statsvetaren Yascha Mounk porträtterar USA:s blivande president.

Donald Trump har som president skapat onödigt lidande i en häpnadsväckande omfattning och underkastat landets demokratiska institutioner deras svåraste prov på mer än ett sekel. De överlevde detta prov.

Joe Biden har med knapp marginal besegrat Trump och satt punkt för de senaste fyra årens mardröm.

En kompetent och mänsklig administration förbereder sig nu för att ta över Vita huset. Även om många av de problem nationen står inför även i fortsättningen blir svårlösta, så kommer USA:s 46:e president utan tvivel att försöka hantera snarare än förminska det hot som den globala pandemin fortfarande utgör. Han kommer också utan tvivel att försöka förbättra snarare än förvärra livet för migranter och minoriteter. Han kommer att försöka ena snarare än splittra amerikanerna.

Hur ska man förstå Bidens seger?

Tidigt i valkampanjen avfärdade kommentatorer Joe Biden som en anakronism som hade missat tåget. Han är född under andra världskriget och svors in som senator samma vecka som George Foreman vann VM i tungviktsboxning. När han första gången försökte, men inte lyckades, bli president, stod Berlinmuren fortfarande stadigt och hälften av de amerikaner som nu lever var ännu inte födda. Hans företrädare från Demokraterna, Bill Clinton och Barack Obama, valdes till innehavare av landets högsta ämbete som unga män ivriga att erövra framtiden. Joe Biden kommer att bekläda det som en snäll farfar med ett nostalgiskt förhållande till en lugnare dåtid.

Ändå visar sig Joe Biden i högsta grad vara det historiska ögonblickets man – trots eller kanske tack vare sin ålder och sina erfarenheter. Bidens konkurrenter i primärvalen trodde att de kunde knipa den demokratiska nomineringen genom att kopiera en extremt pessimistisk nätdiskurs kring Amerika och dess framtidsutsikter.

Bidens motståndare i det slutgiltiga presidentvalet trodde att han kunde klamra sig fast vid makten genom att vädja till Amerikans lägsta instinkter. Bara Joe Biden lyckades runda reglerna för det nollsummespel, det kulturkrig, som uppslukat vår politiska klass. Han är varken woke eller anti-woke, varken radikal eller anti-radikal. Han lyckades besegra en sittande president genom att helt enkelt vara anständig.

Om Amerika 2016 belönade ilska och extremism så gav landet 2020 makten till en måttfullhetens man, någon som står upp för progressiva ideal utan att för den sakens skull se ner på konservativa amerikaner, någon som tror att det är möjligt att både tala uppriktigt om landets brister och känna stolthet över dess styrka. Biden vann därför att han

förstod att de flesta amerikaner är betydlig mindre attraherade av politisk extremism än kabelkanalernas programledare och de sociala mediernas celebriteter tycks tro.

Det är för tidigt att skriva den sista versionen av ett av de mörkaste kapitlen i Amerikas historia. Men Trumps tydliga nederlag är en indikation på att den första versionen – författad av kommentatorer, politiker, statsvetare och av presidenten själv under de gångna fyra åren – var överdrivet pessimistisk.

När Trump segrade i det ena primärvalet efter den andra, och sedan vann en skrällseger mot Hillary Clinton, förklarade de politiska kommentatorerna och statsvetarna hans framgångar genom att peka på rasismen. Somliga gjorde gällande att ett stort antal amerikaner lockades av de rasistiska hundvisslingar som otvivelaktigt spelade en central roll i Trumps första kampanj.

En akademisk studie gjord av Diana Mutz, professor i statsvetenskap och kommunikation vid University of Pennsylvania, bidrog till att befästa denna bild genom att hävda att ”valet 2016 var ett försök av redan tidigare dominerande grupper att skaffa sig garantier för fortsatt dominans”.

Men studiens resultat var mycket mindre entydiga än den summering som hamnade i medierna. Mutz konstaterade att de flesta amerikaner som röstade på Trump gjorde det därför att de under lång tid stött det Republikanska partiet. Och även om de flesta amerikaner som gick från Obama 2012 till Trump 2016 kände att deras sociala status var hotad så var deras motivation inte i första hand kopplad till ”ras”.

Mutz studerade tre faktorer kopplade till oron över den sociala statusen: ”attityd till internationell handel, attityd till migration och huruvida USA:s relation till Kina ses som ett hot eller en möjlighet”.

Med andra ord: två av de tre indikatorer som, enligt en lång rad artiklar i pressen, visade på betydelsen av att amerikaner känner sig bittra av skäl kopplade till ”ras” pekade i själva verket mer på ekonomiska problem.

Rasism förklarar förmodligen att Trump kunde få ett passionerat stöd från delar av den republikanska basen och vinna de överbefolkade primärvalen för fyra år sedan. Och många amerikaner hade skamligt lätt för att bortse från Trumps bigotta uttalanden när de ställde sig bakom honom 2016. Men från dagens utkikspunkt framstår det inte som solklart att Trump tjänat på sitt bigotteri. Snarare tycks mycket tyda på att rasismen skadade Trumps ställning hos den breda amerikanska allmänheten och motiverade ett markant antal av hans tidigare anhängare att rösta mot honom 2020.

Under sitt sista år som president fick Trump förhållandevis goda väljarbetyg för skötseln av ekonomin. Väljarna var också överraskande generösa i sin betygssättning av hans sätt att hantera coronaviruset. Den fråga som renderade honom det i särklass sämsta betyget var ”ras”.

Ilskan över Trumps åsikter kring ”ras” var uppenbar när jag i somras lyssnade på en fokusgrupp bestående av kvinnor från arbetarklassen som tidigare hade stöttat Trump. När de fick frågor om ekonomin eller pandemin lyfte de fram en hel rad ursäkter. Trots att de tyckte att han inte hade gjort något särskilt bra jobb på vare sig det ena eller det andra området, underströk de att han hade haft otur med förutsättningarna. När de fick frågor om Trumps förhållningssätt till mordet på George Floyd blev de i gengäld rasande. Hans uppenbara önskan att få rasmotsättningar att flamma upp upprörde dem. Och de lade inte band på sig när de uttryckte sin upprördhet.

Vallokalsundersökningar tyder på att de verkligen övergav Trump. Den sittande presidenten gjorde betydande inbrytningar bland afro-amerikaner och, framför allt, latinos. Att han ändå förlorade beror på att han övergavs av ett stort antal av de vita väljare som ställde sig bakom honom 2016.

Förvisad från makten kommer Trump att göra allt han kan för att locka fram det sämsta hos Amerika. Landet förblir djupt splittrat. Den nya administrationen har inte en minut att förlora om den ska lyckas reparera de senaste fyra årens skador och återskapa Amerikas anseende i världen.

Men efter fyra år av skräck och skam är detta ett hoppets och stolthetens ögonblick. Amerika hindrade en auktoritär populist från att förstöra dess demokratiska institutioner. Amerikanerna samlades i aldrig tidigare skaror för att, om än med knapp marginal, visa att Trump inte är detta lands sanna ansikte. Därför måste vi på nytt våga vara optimistiska om möjligheterna att bygga en levande, inkluderande demokrati som för varje år i allt högre grad lever upp till sina storslagna ideal.

När han för 18 månade startade sin kampanj i Philadelphia, en bugning för de ideal som värnas och vårdas av den amerikanska konstitutionen, sa Joe Biden: ”Alla vet vem Donald Trump är, vi måste visa vilka vi är.”

Det var det de gjorde.

Yascha Mounk är tysk-amerikansk statsvetare, specialiserad på populismens frammarsch och den liberala demokratins kris.

Medarbetar i tidningar som New York Times och Foreign Affairs samt driver podden ”The good fight”.

Yascha Mounk "

Presidentvalet i USA. Dag 5 efter valet

" Joe Bidens chans bygger på att göra fienden till partner

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Val får konsekvenser, förklarade Barack Obama: ”Och jag vann.” Tre dagar hade gått sedan den nye presidenten hade installerats 2009, och den han talade med var en av den republikanska oppositionens toppfigurer. Scenen beskrivs i Watergateavslöjaren Bob Woodwards bok ”The price of politics”.

Även om Demokraterna den gången erövrat majoritet i kongressens båda kamrar, hade Obama vunnit på löften om att överbrygga klyftan i Washington. Hans start sa något annat, även om polariseringen inte var hans uppfinning.

När Republikanerna vunnit mellanårsvalet 2010 följde sex års dödläge. För senatens majoritetsledare Mitch McConnells uttalade primära mål var att Obama inte skulle få mer än en mandatperiod.

Joe Biden, USA:s nästa president, minns säkert. Han var ju med, som Obamas vice. Precis som sin tidigare chef har han lovat att inte splittra utan försöka ena landet. Och samme McConnell verkar behålla sitt veto.

Men här finns en skillnad. Biden och McConnell respekterar varandra efter decennier tillsammans i senaten. Och även om Obama på många sätt var en beundransvärd president blev han lätt uttråkad av att förhandla med kongressen, vilket inte lär gälla Biden.
Det har börjat dåligt. Eftersom Donald Trump vägrar erkänna sig besegrad vågar de flesta republikaner, inklusive McConnell, inte ens gratulera Biden. Vill Trump stanna på den politiska arenan kan han skrämma fram en kompromisslös inställning.

Biden har sina över 75 miljoner väljare, men drygt 71 miljoner emot sig. Meningen var att Demokraterna skulle sopa hem även kongressvalet, men resultatet blev en besvikelse. Republikanerna hade mått bra av storstryk, en chans att dumpa trumpismen. Men amerikanerna sa nej till narren i Vita huset och ja till maktdelning. Både Biden och McConnell har sina mandat.

Det leder till två slutsatser. För det första var Bidens instinkt från valkampanjen riktig: samarbete måste sökas. Republikanerna må framstå som en omedgörlig klump som ser alla eftergifter som förräderi, men de representerar knappt hälften av USA. Det blir i princip omöjligt att höja skatten för de rika, som Demokraterna lovat, men det måste gå att prata om exempelvis satsningar på landets trasiga infrastruktur.

För det andra är det Biden som valts till president, inte Bernie Sanders. Partivänstern kokar redan av krav på radikala tag, men det var inget amerikanerna ville ha och är inget som går att leverera. Ytterfalangen blir besviken, men det kan inte hjälpas.

Bill Clinton dirigerade spelet från mittfältet på 90-talet. Om Joe Biden följer samma metod kan konsekvenserna av detta val bli riktigt bra.

Gunnar Jonsson. gunnar.jonsson@dn.se "

" Vetenskapen ska leda Bidens kamp mot smittan

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

En sammanhållen kraftsamling mot pandemin står överst på listan för den nyvalde presidenten Joe Biden. Ett forskarlag ska ta täten när den nye presidenten övertar ansvaret för hanteringen av coronaviruset.

Åtgärder för att dämpa smittspridningen står högst på listan för Joe Biden, vars team har rivstartat med förberedelser inför president-installationen i januari. Biden har betonat vikten av att luta sig mot vetenskap och forskning, i skarp kontrast till den nuvarande presidentens linje, och i den grupp som ska leda arbetet finns idel vetenskapsmän.

På måndagen presenterades en detaljerad plan för hur pandemin ska hejdas. Till huvudpunkterna hör en samlad strategi med federala riktlinjer. Planen inkluderar en utökad testningskapacitet och distribution av ett säkert vaccin – gratis och med riskgrupperna prioriterade.

– Vi är alla amerikaner och vårt land står under hot. Vi går mot en väldigt lång vinter. Jag ber er, snälla, använd munskydd, oavsett vad du röstade på. Det är inte en politisk symbol, det kan rädda liv, sade Joe Biden när han presenterade sitt coronaprogram.

I satsningen ingår även analyser av hur pandemin drabbat olika grupper, särskilt med avseende på minoriteter och socioekonomisk status. Samordning av lokala, regionala och federala nivåer ska göras, för att stävja smittan och för att se hur en återgång till ett mer normalt läge ska gå till. Där ingår till exempel skolor, affärs- och annan verksamhet. Biden har uppmanat guvernörer i delstaterna att anta restriktioner och införa munskyddskrav.

Arbetet ska ledas av en tolvhövdad grupp där flertalet har en bakgrund inom forskning och folkhälsa. Den leds av tre personer: David Kessler, epidemiolog och tidigare chef för Food and Drug Administration (motsvarar ungefär Livsmedelsverket och Läkemedelsverket), Marcella Nunez-Smith, forskare vid Yale, och Vivek Murthy, som varit USA:s generalläkare och chef för den uniformerade folkhälsomyn-digheten PHSCC, och som under flera månader varit rådgivare åt Bidens team.

I gruppen ingår också immunologen och vaccinforskaren Rick Bright, som efter att ha sparkats av Trumpadministrationen kom med svidande kritik mot hur Trump ignorerat tidiga varningar om pandemin.

Även smittskyddsexperten Anthony Fauci, som ingår i Vita husets nuvarande team, kan få en roll – Trump har hotat att sparka honom, medan Biden lovordat hans arbete och erbjudit honom nytt jobb.

USA är hårt drabbat av sjukdomen, med över 237 000 döda.

Smittspridningen har under den senaste veckan flera gånger rapporterats vara över 100 000 nya fall om dagen. Totalt har 10 miljoner fall i USA konstaterats, enligt siffror från Johns Hopkinsuniversitetet.

Joe Biden har erfarenhet av stora räddningsoperationer. När Obamaadministrationen tillträdde 2009 lamslogs landet av

finanskrisen, och den som sattes att leda återhämtningsarbetet var Barack Obamas vicepresident – Biden.

Nu vill han göra något liknande, och ta hjälp av metoder och lagar som använts i krigstid, och som kan säkra logistikkedjor, för till exempel vaccin och medicinsk utrustning.

President Donald Trump har fått kritik för hur coronautbrottet hanterats – det har varit alltför sent, alltför ryckigt, alltför nonchalant. Många gånger har presidenten själv spelat ned allvaret i situationen.

Pandemin politiserades snabbt i USA, och hur människor försökt skydda sig mot smittan har ofta haft ett samband med partisympatier. Tydligast är det i frågan om munskydd, där människor blänger på varandra – munskyddsbärare antas vara demokrater, övriga republikaner.

Symtomatiskt är det därför också att vicepresident Mike Pence, som leder Vita husets arbetsgrupp mot covid-19, på måndagen deltog i det första mötet om viruset på tre veckor – detta medan 1 000 amerikaner just nu dör av smittan varje dag.

Joe Biden har utlovat mer på området, och USA kommer att återinträda som medlem i Världshälsoorganisationen WHO, ett FN-organ som USA lämnat under Trump. Utträdesprocessen är inte fullbordad, och avbryts så snart Biden tagit vid. För WHO är USA:s medlemskap centralt, både som största bidragsgivare (USA är i dag skyldigt WHO 90 miljoner dollar i medlemsavgifter) och som forskningspartner.

USA:s återinträde har välkomnats på bred front, men det innebär inte att förtroendet för USA är intakt. Flera bedömare menar att det kommer att ta tid för USA att återfå en ledande roll inom området global hälsa.

USA antas även ingå i det WHO-ledda internationella initiativet Covax, som syftar till att ta fram och distribuera ett vaccin också till länder som saknar resurser att själva köpa in det.

Bidens coronastrategi är en första del i ett veckolångt fokus på smittan och USA:s hälso- och sjukvård.

Även vid sidan av covid-19 är frågorna politiskt laddade. Ett rättsfall om Obamas hälso- och sjukvårdsreform Affordable care act tas upp i Högsta domstolen på tisdagen, där den konservativa majoriteten i domstolen kan förklara hela reformen ogiltig. Konsekvenserna av det vore enorma – juridiskt, politiskt och för miljontals amerikaner personligen.

Sanna Torén Björling"

"Fakta. Planerade åtgärder mot coronaviruset
Alla ska ha tillgång till återkommande, tillförlitliga och gratis test.
Munskydd när man vistas bland personer utanför sitt eget hushåll.
Hjälp till småföretag med att täcka sina kostnader för plexiglas och andra typer av skydd.

Investera 215 miljarder kronor i vaccintillverkning och distribution.
Skydda äldre och riskgrupper och se till så att hjälpen till dem inte påverkas av deras ras eller etnicitet.

Återstarta Vita husets nationella säkerhetsråds avdelning för global hälsosäkerhet för att kunna möta nya pandemihot. "

”Många tror att det blir bättre – men det blir faktiskt värre”

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

På en teststation i Georgetown kan oroliga medborgare ta reda på om de drabbats av coronaviruset. – Jag hoppas att Biden blir bättre på att hantera pandemin än vad Trump har varit, säger medicinstudenten Vincent Osekwe.

District Urgent Care har satt upp tre teststationer runt om i Washington DC där de erbjuder gratis provtagning av covid-19.

– Vi har varit i gång sedan mars och vi har testat kanske 2 000 personer. Det är vårt sätt att försöka bidra till samhället, säger medicinstudenten Vincent Osekwe som är med och utför testerna.

Han hoppas att Joe Biden blir en bättre president under pandemin än vad Donald Trump har varit.

– Jag hoppas att han inför en nedstängning i två tre veckor. Det är ett av de bästa alternativen för att drastiskt få ned smittspridningen, säger han.

Under den senaste månaden har nyheterna om valet överskuggat all rapportering om pandemin. Samtidigt har smittspridningen ökat mycket markant, med ständigt nya rekord för hur många som testat positivt. Bredare satsningar på provtagning är inte hela förklaringen, eftersom antalet patienter på sjukhusen också ökar.

Vincent Osekwe tror att många invaggats i falsk trygghet. Det är han inte ensam om.

– Många tror att det blir bättre, men det blir faktiskt värre. Jag hoppas att Biden kommer att visa att han tar detta på stort allvar, säger Somer Stapleton, som passar på att göra ett test.

– Min fru är lärare och hon undervisar ett barn som har en kompis som nu konstaterats smittad. Alla i omgivningen testar sig nu. Jag skulle ha gjort det på en klinik nära vårt hem, men där var mycket längre kö.

Raymond Bryant utför testet med hundvalpen Luna i knäet. Han berättar att han kollar om han har drabbats av viruset en gång i månaden.

– Det är viktigt att alla testar sig och att alla som är svarta går och testar sig. Vi måste bidra till samhället, säger han.

Han har flera vänner som drabbats av viruset. Dessbättre har ingen i hans närhet blivit allvarligt sjuk.

– Jag tror att Biden kan klara pandemin bättre än vad Trump gjorde. Jag ser fram emot att han tar över, säger han.

Karin Eriksson
karin.eriksson@dn.se "

"Så är läget i räkningen av röster

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Fortfarande pågår rösträkningen i flera delstater runt om i USA. Här är de senaste siffrorna i delstaterna som ännu varken är demokratiskt blåa eller republikanskt röda.

Pennsylvania – 20 elektorsröster: Med 98 procent av rösterna räknade har Biden utropats till segrare i denna vågmästardelstat. I nuläget har Biden 49,7 procent av rösterna och Trump 49,0 procent enligt de senaste siffrorna från CNN.

De sista rösterna väntas ta flera dagar att räkna och rösterna räknas alltid om när segermarginalen är mindre än 0,5 procentenheter.

Flera rättsliga processer pågår i delstaten. I Philadelphia har Trump-kampanjen fått utökad insyn i rösträkningsprocessen.

Trumpkampanjen ville också att räkningen av röster som anlänt efter valdagen ska stoppas. Det avfärdades av en domare i Högsta domstolen i fredags. Däremot separeras de poströster som kommit in efter klockan 20 på valdagen från andra röster.

Georgia – 16 elektorsröster:
Biden ligger på 49,5 procent mot Trumps 49,3, med runt 99 procent av rösterna räknade.

Ställningen är så pass jämn att rösterna även här troligtvis kommer att räknas om. Omräkningen får dock ske först när valresultatet i delstaten är godkänt, vilket kan dröja ända till den 20 november.

Domare i Georgia har avfärdat en begäran från Republikanerna om att sena röster inte skulle räknas.

North Carolina – 15 elektorsröster: Med 98 procent av rösterna räknade har Trump 50,0 procent mot Bidens 48,6. Delstaten är traditionellt ett starkt republikanskt fäste. Ett slutgiltigt resultat väntas enligt myndigheterna först i nästa vecka.

Arizona – 11 elektorsröster: Här fortsätter Trump att knappa in på Bidens ledning och med 98 procent av rösterna räknade ligger Biden på 49,5 procent mot Trumps 48,9. Det rör sig i nuläget om drygt 17 000 röster till Bidens fördel. Även här väntas rösträkningen pågå in i nästa vecka.

Nevada – 6 elektorsröster:
Biden anses ha tagit hem segern. Med 97 procent av rösterna räknade leder han över Trump med 50,2 mot 47,6 procent. Den ansvarige ministern och Nevadas högsta domstol granskar rösterna den fjärde tisdagen i november.

Alaska – 3 elektorsröster:
Endast 47 procent av rösterna är räknade. För närvarande leder Donald Trump på 62,9 procent, Biden har 33,0 procent.

TT "

"Presidenten sparkar sin försvarsminister

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Med drygt två månader kvar av sin presidentperiod valde Donald Trump på måndagen att sparka sin försvarsminister Mark Esper. ”Jag har avslutat honom. Jag vill tacka honom för hans tjänster”, skrev Trump på Twitter.

Mark Esper utsågs till försvarsminister den 23 juli 2019 och ersatte då Jim Mattis som lämnat in sin avskedsansökan sedan han och presidenten inte kunnat enas om trupptillbakadragandet från Syrien. Trump svarade med att tvinga Mattis att sluta tidigare och påstod att det i själva verket var han som hade sparkat Mattis.

USA har också haft flera tillförordnade försvarsministrar under Trumps tid som president.

Beskedet om Espers avsked kom via ett inlägg på Twitter: ”Jag har avslutat honom. Jag vill tacka honom för hans tjänster”, skrev Trump om Esper.

Enligt uppgifter till flera amerikanska nyhetsmedier har Esper varit beredd att själv lämna in sin avskedsansökan, något han alltså inte hann innan presidenten sparkade honom vid 19-tiden på måndagen, svensk tid.

Trump och Esper har varit på kollisionskurs under en längre tid. Inte minst sedan Esper i juni gjorde klart att han inte ville att militär sattes in för att slå ned de protester som då gick som en löpeld genom landet till följd av George Floyds död i samband med ett polisingripande i Minneapolis den 25 maj.

Espers företrädare Jim Mattis riktade då stark kritik mot Trump som han beskrev som ”den första president under min livstid som inte har försökt att ena det amerikanska folket – inte ens försöker låtsas att han gör det”.

56-årige Mark Esper ersätts nu av Christopher C Miller som är chef för det nationella antiterrorcentrumet (NCTC) i Virginia. NCTC samlar experter från bland annat FBI, CIA och försvarsdepartementet för att sedan ge råd i antiterrorfrågor. Miller är en före detta officer ur De gröna baskrarna, ett specialförband som arbetar utifrån okonventionell krigföring och specialoperationer, och var aktiv inom det amerikanska försvaret mellan åren 1983 och 2014.

Miller är liksom Esper 56 år och riskerar nu att få en av de kortaste perioderna en amerikansk försvarsminister haft. Efter Joe Bidens installation som president den 20 januari väntas en ny försvarsminister utses.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

"Trump vägrar ge upp – satsar på massmöten

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Donald Trump är ännu långt ifrån att erkänna sig besegrad i presidentvalet. I stället planerar han enligt amerikanska medier att ordna massmöten runt om i USA, precis som under valkampanjen – men denna gång för att peka ut valet som ”stulet”.

Medan världen väntar på att Trump ska kasta in handduken verkar presidenten hittills böjd att följa sin instinkt. Och den säger honom: kämpa vidare så länge det går.

Presidentens kampanjstab håller uppenbarligen med. Enligt fyra medarbetare där, som har talat med sajten Axios, planeras nu en ny kampanj, inklusive massmöten i flera delstater.

Men den här gången är budskapet inte ”rösta på Trump”, utan ”stoppa stölden!”

Mötena är ett led i en ny pr-strategi som ska underbygga de juridiska processer som Republikanerna har satt i gång i bland annat Pennsylvania, Georgia och Michigan. Där hävdar de, hittills utan övertygande bevis, att oegentligheter har förekommit under valet och vid rösträkningen.

Presidentens egen favoritkanal Fox News bekräftar uppgifterna om kampanjen, och har fler detaljer om den nya strategin:

”Parallellt med massmötena planerar Trump att använda dödsannonser för personer som påstås ha röstat, men som i själva verket är döda, som bevis för det valfusk han hävdar har förekommit.”

Men än så länge väntar alla på de ”stora avslöjanden” om fusk som bland andra Trumps personlige advokat Rudy Giuliani har utlovat.

De anmälningar som kampanjen hittills har lämnat in till domstolar handlar inte om något omvälvande – utan om sådant som att republikanska valobservatörer inte ska ha fått stå tillräckligt nära valarbetarna i Philadelphia, eller att sent inkomna valsedlar i Georgia ska ha blandats med sådana som kom in på valdagen.

Flera av anmälningarna har redan avfärdats av domare, och ingen av dem rör hittills mer än mycket få röster.

Ett exempel är det mycket spridda påståendet att ”döda har röstat”.

Här hänvisade Giuliani i söndags till att förre boxningsvärldsmästaren Joe Frazier, som avled 2011, ska ha röstat 2018. I övrigt har Trumpkampanjen lyckats nosa fram en enda röst från en bortgången kvinna i Pennsylvania – men inte ens detta är bekräftat.

Ändå breder uppfattningen ut sig bland Trumpanhängare att Biden har fuskat sig till en valseger. På flera håll i landet hålls demonstrationer på temat ”stoppa stölden”. Än så länge utan Trumps personliga medverkan.

Samtidigt är presidentens inre krets – enligt USA-mediers källor i Vita huset – delad i frågan om vägen framåt för Trump.

Vissa, inklusive hans fru Melania Trump, ska ha uppmanat honom att ringa Biden och gratulera honom till valsegern. Andra, bland dem sönerna Donald Jr och Eric, vill att han slåss till sista blodsdroppen.

De båda fortsatte på måndagen sitt twittrande på temat fusk och stöld.

Bland republikanska toppolitiker finns ytterst få som är beredda att kalla Joe Biden ”president-elect”, den valde och blivande presidenten.

Några som ändå har gjort det är förre presidenten George W Bush och senatorerna Mitt Romney och Lisa Murkowski. Men de är alla redan kända som Trumpkritiker.

Andra är föredettingar som förre New Jerseyguvernören Chris Christie, som säger till tv-kanalen ABC att han ”inte kan stödja Trump blint, utan bevis” för valfusk.

I resten av det republikanska etablissemanget har de allra flesta presidenten att tacka för sina jobb. Under åren med Trump har lojalitet med mannen i Vita huset varit enda sättet att bli vald i många delstater – medan opposition har straffats av väljarna.

Vissa av dem som Trump har fört fram, som nyvalde Alabamasenatorn Tommy Tuberville, svingar nu vilt för sin välgörare och talar om ”ett val utom kontroll”.

Men många andra i det republikanska toppskiktet försöker slippa välja sida. De undviker att tala öppet om fusk, men erkänner samtidigt inte heller Bidens valseger.

Till dem hör Mitch McConnell, senatens majoritetsledare, som i fredags konstaterade att ”varje laglig röst ska räknas” – ett påstående som nog ingen vettig människa kan säga emot.

Särskilt uppseendeväckande är vicepresident Mike Pences tystnad. Förutom ett allmänt hållet uttalande om att rösträkningen ska gå rätt till har han undvikit att kommentera valet offentligt de senaste dagarna.

Det är en inställning många betecknar som feg – inte minst inom Trumps närmaste krets.

”Var i helvete är Mike Pence?”, sms:ade en av Trumpkampanjens chefer på söndagseftermiddagen, enligt Politico.

Ingmar Nevéus "

" Därför får Trumps minister gå

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Mark Esper, USA:s försvarsminister, har avskedats av president Donald Trump. DN:s utrikeskommentator Michael Winiarski svarar på tre frågor om varför Trump vidtar en så drastisk åtgärd med så kort tid kvar i Vita huset.

1 Varför sparkar Trump Esper?
Trump tål inte att någon säger emot honom, särskilt inte offentligt. Att Mark Esper var på väg ut har det talats om länge. Uppgifter om att Trump inte längre ville ha honom kvar som försvarsminister tilltog i styrka i juni, i samband med att Trump ville sätta in reguljära militära styrkor mot de antirasistiska demonstrationer som pågick i Washington och andra städer runt om i USA. Det var ett beslut som Esper tog öppet avstånd ifrån.

Tidigare hade Esper till Trumps stora irritation sagt sig vara redo att överväga att döpa om amerikanska militärbaser som bar namn efter officerare i Konfederationens – de slavägande sydstaternas – armé under inbördeskriget. Det motsatte sig Trump, eftersom dessa figurer enligt honom var en del av USA:s ärorika historia.

Senare på sommaren förklarade försvarsdepartementet Pentagon att Konfederationens flagga från och med nu skulle förbjudas på alla militära anläggningar.

2 Brukar en avgående president sparka ministrar?
Det är ovanligt. Under en så kallad ”lame duck”-period brukar en president som inte ska vara kvar inte vidta så drastiska åtgärder. Mark Esper är den andra ordinarie, av senaten godkände, försvarsministern som har tjänat under Trump. Den förste var general James Mattis, som avgick i december 2018 i protest mot att Trump plötsligt – och i strid mot Pentagons vilja – beslöt att dra bort USA:s mindre styrka i norra Syrien.

Det är fullt möjligt, till och med förväntas det, att Trump också ska avskeda andra viktiga chefer; det handlar i första hand om FBI-direktören Chris Wray och CIA-chefen Gina Haspel.

3 Hur länge blir den nya försvarsministern kvar på sin post?
Den nye tillförordnade försvarsministern, Christopher Miller som fram till nu varit chef för nationella kontraterrorism-centret, kommer inte att hinna bli bekräftad av senaten innan president Trump lämnar sin post den 20 januari. Han blir alltså kvar i 70 dagar, om han inte blir avskedad innan dess.

Michael Winiarski "

"Estländsk minister avgår efter tal om valfusk i USA

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Estlands inrikesminister Mart Helme avgår efter påståenden om valfusk i USA. Helme har tidigare varit i hetluften på grund av kommentarer om homosexuella.

Inrikesminister Mart Helme och hans son, finansminister Martin Helme, väckte uppmärksamhet i helgen när de hävdade att Joe Bidens seger i USA berodde på valfusk. Finländska Yle har översatt kommentarerna som hördes i programmet ”Räägime asjast” (Vi talar om saken), som de två politikerna gör ihop.

– Jag blir alltid lika häpen av hur öppet vänstern ljuger och stjäl, det är ett bottenlöst hål, sade Martin Helme i programmet.

Mart Helme fyllde i:
– På något sätt måste man fuska och förfalska, och så kom man på en fantastisk möjlighet – poströsterna, sade han.

De två politikerna spekulerade också kring att valresultatet var ett exempel på hur den ”djupa staten” fungerar, och de förutspådde inbördeskrig i USA.

Både far och son Helme företräder det nationalistiska partiet Ekre i Estlands regering. Förbindelserna med USA är viktiga för Natolandet Estland, och andra estniska politiker har snabbt tagit avstånd till uttalandena.

President Kesti Kaljulaid kallade kommentarerna en ”attack mot Estlands säkerhet”.

Under en presskonferens på måndagen meddelade Mart Helme sin avgång. Han hänvisade bland annat till ”lögnerna i medierna”, och hävdade att han inte sagt någonting som inte redan sagts i ”den fria pressen i USA”.

Det här är inte första gången som Mart Helme skapar rubriker. I en intervju med Deutsche Welle i höst sade han att Estlands homosexuella ”borde springa i väg till Sverige”. När Finlands statsminister Sanna Marin bildade regering i fjol kallade han henne för en ”kassaflicka”, med hänvisning till ett jobb som Marin haft som ung.

Även då tog både Estlands president och premiärminister avstånd från Helmes uttalanden.

Enligt den estniska nyhetssajten err.se kommer Martin Helme, som är partiordförande i Ekre, att fortsätta som finansminister. Mart Helme kommer att flytta till parlamentet, och förblir alltså verksam som politiker. I Estland är ministrarna inte samtidigt riksdagsledamöter.

Philip Teir
philip.teir@gmail.com "

"Erik Ohlsson: Rudy Giuliani gick från hela ”Amerikas borgmästare” till kolerisk Trumpförsvarare

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Efter 11 septemberattackerna år 2001, då Rudy Giuliani var New Yorks borgmästare, jämfördes han med Winston Churchill och tippades att bli USA:s näste president. I dag framstår samme Giuliani som en sorglig vapendragare till förloraren Donald Trump. Vad var det egentligen som hände?

Vid röstsammanräkningens elfte timme i lördags kallade president Donald Trump till presskonferens på Four Seasons i Philadelphia. Rudy Giuliani, Trumps advokat och tillika insider i det republikanska partiet, skulle redogöra för det omfattande valfusk som förekommit, enligt Donald Trump.

Men i stället för en svidande vidräkning med den ”antidemokratiska” valprocessen blev pressmötet en ömklig slutpunkt för Trumps kampanj.

Till att börja med var det inte lyxhotellet Four Seasons, ”Fyra årstider”, i centrala Philadelphia som var platsen för presskonferensen, utan ett sunkigt köpcentrum i ett industriområde i norra delen av staden, där bland annat en porrbutik, ett krematorium – och *trädgårdsfirman* Four Season hyst in sig.

Var det en fatal felbokning? Hur som helst stod Rudy Giuliani där, vid ett rangligt podium, inför den församlade världspressen. Men han hade inte något mer substantiellt att komma med än vittnesmål från valobservatörer som inte fått stå så nära rösträknarna som de önskat. Något stöd för Giulianis påstående att ”hundratusentals olagliga valsedlar” räknats presenterades inte.

Pressmötet vid porrbutiken är det senaste kapitlet i den numera ganska sorgliga sagan om Rudolph ”Rudy” Giuliani, som tog hand om Donald Trumps juridiska affärer för drygt två år sedan, men numera betraktas som ett slags Sancho Panza till Donald Trumps Don Quijote.

Ändå började allting så bra. Efter en framgångsrik och uppmärksammad karriär som offentlig åklagare vann Rudy Giuliani borgmästarvalet i New York 1992. Den då 48-årige Giuliani blev den förste republikanske borgmästaren i staden på flera decennier, och han satte omedelbart i gång med sin hjärtefråga nummer ett: brotts-bekämpning.

Giuliani beordrade New Yorks poliser och åklagare att införa nolltolerans och slå till hårt även mot småbrottslingar. Av bara farten snyggade han upp på Manhattan, såg till att klotter tvättades bort och trasiga fönsterrutor lagades.

Snart nog fick Giuliani rykte om sig att ha städat upp i New York, och han vann borgmästarvalet 1996 med bred marginal. Bara några månader innan hans mandatperiod var slut, den 11 september 2001, attackerades New York av flygburna terrorister.

Rudy Giuliani stod fram som en resolut ledare efter 11 september-attackerna. Hans sätt att lotsa världsstaden genom chocken gav honom

hjältestatus och det sattes likhetstecken mellan New York-borgmästaren och den brittiske premiärministern Winston Churchill som ledde Storbritannien under andra världskriget.

Giuliani tilldelades den brittiska imperieorden, tidskriften Time utnämnde honom till ”Årets person” och tv-stjärnan Oprah Winfrey gav honom epitetet ”Amerikas borgmästare”.

Vägen till större uppgifter tycktes självklar. Efter några år som välavlönad internationell säkerhetskonsult beslöt Giuliani att kandidera som Republikanernas presidentkandidat i presidentvalet 2008.

När Giuliani bekräftade att han tänkte söka presidentkandidatposten visade en opinionsmätning att han hade stöd av 70 procent av de tillfrågade. Men Giuliani överskattade sin popularitet: han valde att kliva in sent i kampanjen, för sent visade det sig.

Kanske hyste Giuliani också alltför stor tilltro till sina meriter från 11 september-attackerna. Jag minns att Joe Biden, som 2008 hoppades att bli Demokraternas presidentkandidat (han förlorade till Barack Obama), i en debatt hånade Giuliani för att hans tal bestod av tre komponenter: ”ett adjektiv, ett verb och 11 september”.

Jag minns också ett valmöte i den välbärgade kuststaden Naples i Florida där en starkt försenad och mycket svettig Giuliani försökte entusiasmera en skock seniormedborgare utanför en irländsk pub. Det gick sådär. Efter primärvalet i Florida hoppade Giuliani av från kandidatkampanjen.

På senare år har Rudy Giuliani blivit mer omskriven för sitt minst sagt stormiga privatliv och sina påstått skumma kontakter med Ukraina än för sina politiska ambitioner. Han har varit gift tre gånger och alla hans skilsmässor har varit dyra, smutsiga och mycket offentliga.

Våren 2018 tillträdde Giuliani som Donald Trumps personlige advokat för att om möjligt lotsa presidenten torrskodd genom det juridiska träsk han hamnat i, där utbetalningar till porrstjärnan Stormy Daniels bara var en komponent.

Giulianis och Trumps vänskap går tillbaka till New York-åren på 1990-talet, men frågan många ställer sig är om Rudy Giulianis support snarare trasslade till saker och ting ytterligare för presidenten.

Ett exempel är den riksrättsutredning som inleddes mot Trump och som sedermera ledde fram till åtal. Ärendet grundades i misstanken att Trumpadministrationen hållit tillbaka 391 miljoner dollar i militärt stöd till Ukraina för att pressa fram en utredning om Joe Bidens familjeaffärer i landet.

Flera personer vittande i förhör om att Giuliani var spindeln i nätet i Ukrainakampanjen, samt att han ingått i en särskild grupp tillsatt för att administrera den av Demokraterna påstådda utpressningen.

Trump friades i riksrättsåtalet, men fallet förbättrade knappast Giulianis rykte som en kolerisk och principlös spelare längst in politikens mest rökfyllda rum. Ljusår från den brottsbekämpande idealist han framstod som en gång för inte alltför länge sedan.

Erik Ohlsson "

”Jag litar inte på Förenta staterna”

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Pehr G Gyllenhammar hör till dem som skålade i champagne när demokraten Joe Biden förklarades som vinnare av det amerikanska presidentvalet. Den före detta Volvo-direktören kallar resultatet ”en välsignelse”. Men han ser stora orosmoln vid horisonten och tycker att USA:s historia visat att republiken är en svajig demokrati.

Med en liten coronavalp kring fötterna och CNN:s maratonsändningar på tv-skärmen har Pehr G Gyllenhammar följt det amerikanska valet från hemmet i Toronto.

Att exilgöteborgaren fasat för ett återval av Trump är ingen hemlighet. Han liknar den sittande amerikanska presidenten vid en diktator, och just Donald Trump var en starkt bidragande faktor till att Gyllenhammars familj landade i Kanada och inte USA när de lämnade Sverige häromåret.

När flera medier under lördagen utropade Joe Biden som nästa president korkade Pehr G Gyllenhammar och hans hustru Lee Croll upp champagnen.

– Jag tycker att han är övertygande och ger ett bra intryck. Biden har blivit mer och mer stabil de senaste veckorna, säger PG.

Att Joe Biden nu säger sig vilja ena landet är riktigt bra, enligt Gyllenhammar, men utsikterna för honom att lyckas är inte stora, tror han.

– Donald Trump är på krigsstigen och det besynnerliga är att han lyckats få det republikanska partiet med sig under sina år i Vita huset. Amerika är – tyvärr – en väldigt besynnerlig republik.

Att nästa vice president heter Kamala Harris är av stor betydelse tycker PG, men säger att just den svarta befolkningens historia förskräcker.

– Slaveriet i USA höll ju på till 1800-talets slut. Det tog till en bra bit in på 1900-talet innan den svarta befolkningen fick rösträtt, och sedan dess har de ändå varit undertryckta. Det är ingen vacker historia landet har.

Sammantaget landar den före detta Volvochefen i att USA inte heller nu är ett land han vill flytta till.

– Det är en välsignelse att Trump kommer bort, men det han lyckades göra under sin tid vid makten är mycket oroande och visar att landet är en ostadig republik. Jag litar fortfarande inte på Förenta staterna, säger Pehr G Gyllenhammar.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se "

"Hys inga illusioner om att trumpismen är död

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Det finns en avgörande skillnad mellan bortröstade president Donald Trump och andra högerpopulistiska ledare: de har den politiska begåvningen. Det mesta talar därför för att det här bara är början på någonting ännu farligare, skriver sociologen och författaren Zeynep Tufekci.

Nu när Joe Biden vunnit presidentvalet kan vi förvänta oss diskussioner om huruvida Donald Trump var en anomali (”inte de vi är”) eller ännu en manifestation av Amerikas sjukdomar och synder. Man kan utan vidare göra sak av hans djupa amerikanska rötter, samtidigt som man pekar på det som avviker: gryningstwittrandet, förtjusningen i att blanda samman de egna affärerna med statsaffärerna, en fixering vid ”ratings” som är typisk för en dokusåpastjärna, det enda jobb han varit bra på.

Men i ett internationellt perspektiv är Trump bara ännu en av de många högerpopulister som kommit till makten runt om i världen: Narendra Modi i Indien, Jair Bolsonaro i Brasilien, Viktor Orbán i Ungern, Vladimir Putin i Ryssland, Jaroslaw Kaczynski i Polen och Recep Tayyip Erdogan i Turkiet, mitt hemland.

Dessa personer vinner val, men undergräver de demokratiska normerna genom att kriminalisera kritik, kväva eller demonisera medierna, trakassera oppositionen och ta varje tillfälle i akt att utnyttja utomrättsliga mekanismer (Putins motståndare har en benägenhet att drabbas av tragiska olyckor). Orbán använder med stolthet frasen ”illiberal demokrati” för att beskriva den populism som dessa män iscensätter. Det finns många likheter mellan dem och Trump, retoriska och policymässiga.

Han kampanjade på samma sätt som de, genom att attackera det slags globalisering som är förhärskande i vår tid och gynnar många, men i oproportionerligt hög grad de rika, och som också lämnar många på efterkälken, särskilt i de rika länderna. Han förlitade sig på den traditionella etnonationalistiska idén om ett herrenvolk: man står bakom någon form av välfärdsstat, men den är bara till för de ”rätta” människorna inte för dem som saknar rätt att vara en del av den (immigranterna, minoriteterna), de som förmodas parasitera på förmånerna. Och precis som de andra populisterna kanaliserade och eldade han på det vitt spridda misstroendet mot många liberala demokratiska institutioner. (Pressen var det mest uppenbara exemplet.) Och så vidare.

Men det finns en avgörande skillnad mellan Trump och alla andra på listan. De övriga är alla talangfulla politiker som gång på gång vinner val. Trump är en dokusåpakändis som snubblade in i en pågående omstrukturering av amerikansk politik och hade turen att få hjälp av omständigheter specifika för 2016: Demokraterna valde en polariserande kandidat som inte hade den nödvändiga politiska fingertoppskänsla som man skaffar sig genom att överleva tuffa val; de sociala medierna var redan vid den tidpunkten djupt involverade i landets politik, men det fanns i stort sett inga motmedel mot de frätskador de skapade; utifrån en felaktig övertygelse om att Hillary Clinton skulle vinna agerade många i maktsfären, bland dem den dåvarande FBI-chefen James Comey, på sätt som fick vittgående konsekvenser; Trumps rivaler i de republikanska primärvalen underskattade honom.

Han fick en royal flush.

Det är inte så att han är alltigenom talanglös. Vid sina massmöten kunde han etablera starka band med sin bas och testa olika budskap som han sedan förstärkte och använde överallt. Han har en intuitiv förståelse för hur man utövar makt genom att dra till sig uppmärksamhet och han spelade på de traditionella medierna som på en violin, de tjänade på hans clownerier och pumpade upp dem. Han hade också en känsla för det speciella politiska ögonblicket 2016 och lyckades navigera sig fram till presidentskapet, även om det troligen mer var tack vare instinkt än planering.

Men tur är en sak. Trump är inte bra på sitt jobb. Han verkar inte ens vara överdrivet förtjust i det. Han är för odisciplinerad och för lättstött för att klara av att vara politiskt verksam under lång tid, något som kräver att man upprepade gånger vinner val. Han verkar ha blivit lika förvånad som alla andra över att han vann 2016. Och även om han hatar den förlorarstämpel han nu fått, så har han förmodligen inget emot följderna, i synnerhet inte eftersom han kan lägga skulden för förlusten på gruvliga konspirationer som involverar stölder eller falska röster eller domstolar. Det gäller bara för honom att lista ut ett sätt att slippa de åtal som annars med all säkerhet kommer att väckas mot honom. (Benåda sig själv? Förhandla fram en överenskommelse om benådning? Han kommer att försöka.)

Trump kampanjade som en populist, men han saknade den politiska talang eller kompetens som krävs för att regera som effektiv populist. Kommer ni ihåg ”infrastrukturveckan” han utlovade? Den kom aldrig. Kommer ni ihåg handelskriget mot Kina som han sa att han skulle vinna? Några tullar här och där höjdes, men jobben som skulle ge nytt liv åt Amerikas krympta tillverkningsindustri dök aldrig upp. I Wisconsin 2018 presenterade presidenten ”världens åttonde underverk”, elektronikföretaget Foxconns fabrik som skulle leverera 13 000 jobb i utbyte mot fyra och en halv miljarder dollar i statligt stöd. Men när vi gick till val var fabriksbyggnaden fortfarande tom och presidenten förlorade Wisconsin. (Foxconn anställde personal när det bara återstod veckor av 2019 för att fylla de kvoter som var ett villkor för stödet, men sa upp många av de nyanställda genast efter nyår).

De flesta populister runt om i världen använder sig av omfattande klientnätverk. De spenderar statens pengar på sina egna anhängare. Trumps modell var mer byggd för personlig vinning. Snarare än att skapa breda och inkluderande nätverk som hade förblivit lojala med honom i åratal har han tubbat människor att i utbyte mot access bo på hans hotell eller äta middag på Mar-a-Lago. Och i stället för att gripa tillfället och spela rollen av stark man när pandemin slog till, i stället för att blåsa till nationell samling i en kris med ursprung i Kina, ett drömläge för det slags populist han försökte bli, trampade han vatten. Erdogan har suttit vid makten sedan 2003. Efter två decennier har han otvivelaktigt förlorat en del av sin politiska magi. Tydliga bevis för detta är ett ökande antal misstag och en försämrad situation vad gäller demokratiska rättigheter. Ändå är han fortfarande en av de skickligaste politikerna i Turkiets historia. Han har lyckats hantera ett stort antal utmaningar, inkluderande en tidigare global finanskris.

I Ryssland har Putin vunnit en rad val, och till och med lyckats spränga gränserna för hur länge man får inneha ämbeten. Också Modi har lyckats bli omvald. Man kan hävda att dessa val var långtifrån ideala, men de var trots allt val. I Brasilien har Bolsonaro klantat till landets svar på pandemin, men ger de fattiga nödhjälp och ökar sin popularitet. Den amerikanska lagen om hjälp och stöd under

coronapandemin, *The Cares act*, gjorde ungefär samma sak. Den gav företag möjlighet till betydande stöd och innebar lättnader för hushållen, särskilt för låginkomsttagare. Men lagen löpte ut kvällen före valet. En nyckfull Trump twttrade att han hade stekt en ny överenskommelse.

Jag misstänker att de ledande republikanerna tar Trumps nederlag med ro, även om de inte är lyckliga över det. Det är slående hur tidigt Fox News slog fast att Biden vunnit Arizona och hur många republikanska ledare det är som har tagit avstånd från Trumps ursinnestwittrande och försök att stoppa rösträkningen. De vet att Trump är körd, och verkar vara tillfreds med det. Och vad är det de inte ska vara nöjda över? De har Högsta domstolen stadigt placerad på sin sida. De kommer sannolikt att behålla kontrollen över senaten. De har fått fler platser i kongressen än förutspått. Avsevärda framgångar i de beslutande församlingarna på delstatsnivå kommer att ge dem makt över hur valdistrikten konstrueras under det kommande decenniet. Och ännu bättre för deras långsiktiga projekt: de har breddat den koalition som partiet utgör, fått fler kvinnliga kandidater och ökat sitt stöd bland icke-vita väljare.

De har också tillgång till mekanismer som kan sättas i bruk: Elektorskollegiet och, i synnerhet, senaten är institutioner som inte bygger på majoritetsprincipen. De kan, i kombination med åtgärder av olika slag, användas för att undergräva majoritetsstyret. Ledare och partier kan ägna sig åt att försvåra valdeltagandet för olika grupper och i delvis partiöverskridande samförstånd åsidosätta oskrivna regelverk.

Det gör det, sammanfattningsvis, möjligt för politiska aktörer att bedriva ett hårdfört minoritetsstyre. Kom ihåg att sedan 2004 har ingen republikansk president valts med en majoritet av rösterna och att senaten strukturellt är disponerad för att domineras av en minoritet. Republikanernas makt är enorm. Och dynamiken fungerar också på lokal nivå, där *gerrymandering* (manipulation av valdistriktens gränser) gör det möjligt för Republikanerna att blåsa upp sin representation i delstatsförsamlingarna.

Det är med andra ord perfekt riggat för en *talangfull* politiker att 2024 kandidera som trumpist. Någon som inte har dessa ivriga Twitterfingrar och gästhungriga hotellkedjor, någon som är mer sugen på att regera än på att spela golf. En person som inte irriterar alla som inte redan gillar honom. Någon vars fru ser på honom med kärlek istället för att alltför ofta offentligt smiska bort hans hand. Någon som inte fastnar på band när han skryter om hur han antastar kvinnor.

Någon som säger de rätta sakerna om militära veteraner. Någon som kan kondolera på ett korrekt sätt efter en senators död, i stället för att reta upp väljarna i delstaten, så som Trump gjorde i Arizona, och därmed kanske lade krokben för sig själv. En normöverskridande stark man som kan bygga en hållbar majoritet och hålla samman sin koalition så att han kan vinna fler val.

Hys inga illusioner: Det kommer att göras försök att tämja trumpismen – utan Trump, men med en kalkylerande, förfinad och smartare politisk talang. Och det kommer inte att bli lätt att göra nästa trumpist till en president som bara får fyra år. Han kommer inte att vara så klumpig och så sårbar. Han kommer att erövra sin post mindre tack vare tur och mer på grund av skicklighet.

Kanske blir det senatorn Josh Hawley, som skriver en bok om de stora nätföretagen, för han vet att detta kommer att bli nästa fas i kultur-kriget. De sociala medieplattformarna kommer att få dela rollen

som fiende med ”fake news”. Kanske blir det senatorn Tom Cotton, som ställer upp som en populistiskt anstruken lag-och-ordning-garant? Kanske blir det ännu en mediefigur: Tucker Carlson eller Joe Rogan, båda har såväl talang som anhängare. Kanske blir det en ny Sarah Palin, hon var en prototyp, någon med hennes karisma och attraktionskraft, men utan hennes bagage, någon som inte behöver hämtas från ingenstans av en presidentkandidat.

Kanske blir det någon som den QAnon-sympatiserande, nyvalda kongressledamoten Lauren Boebert från Colorado, som först slog den traditionella republikanska kandidaten i primärvalet och sedan förde sin kampanj med vapen i hand och utan munskydd och besegrade den demokratiska kandidaten, en pensionerad professor som avstod från att fysiskt delta i sin egen kampanj. Kanske har en selfmade karismatisk person från ingenstans trots allt bättre chanser än många etablerade figurer i partiet.

Vad kan göras? Först och främst måste vi förstå vad som är kärnan i problemet och acceptera att elitens misstag inte kan repareras med mer av samma. Stora delar av det demokratiska budskapet har svepts in i nostalgi. Men populismens uppsving är ett symptom på misslyckanden i det förflutna. Att klamra sig fast vi den gamla goda tiden är ingen lösning.

Ja, det är viktigt att lyfta fram betydelsen av normsystem och argumentera för återuppbyggnaden av de demokratiska institutionerna. Men för att komma framåt krävs mer än bara artighet och korrekt retorik. Det finns ingen anledning att längta tillbaka till det förflutnas misslyckanden. De ska i stället undvikas och, det är kärnpunkten, de ska begripas och rättas till.

Det kommer att diskuteras hur politiken ska återskapas för att tala till samtiden och hur den ska mobiliseras för framtiden. Det måste diskuteras. Den amerikanska krisen kan inte lösas i en enda lång svepande artikel som erbjuder enkla svar. Men det första steget är att inser hur djupt det hål är som demokratier runt om i världen, inklusive den amerikanska, befinner sig i och att inse att det inte finns något enkelt sätt att ta sig upp igen.

För ögonblicket finns det en risk för att Demokraterna firar Trumps förlust och sedan fortsätter som förut – en akut fara, särskilt som många av dess väljare, de som såg till att Trump förlorade, är begripligt trötta. En politisk tupplur under några år kan antagligen framstå som lockande för många som gjorde motstånd mot Trump, men valets verkliga budskap var inte att Trump förlorade och Demokraterna triumferade .

Det verkliga budskapet är att en svag och talanglös politiker förlorade, medan hans parti har befäst sin makt över alla andra delar av det politiska systemet: det är perfekt scenograferat för att en talangfull högerpopulist ska svepa in och ta över 2024. Och kom i håg: Det är något de alla funderar på att göra.

Zeynep Tufekci "

"Zeynep Tufekci är turkiskfödd sociolog och författare. Hon medarbetar regelbundet i New York Times och The Atlantic. Texten har tidigare varit publicerad i The Atlantic. "

" En klar seger för klimatet

DN TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Joe Bidens seger är en seger för klimatet. För även om USA:s arbete med att minska utsläppen har gått rejält bakåt under de senaste fyra åren, är situationen inte värre än att den går att reparera.

Många av Donald Trumps klimatskadliga reformer har ännu inte gett full effekt och om Biden menar allvar kan utvecklingen vändas. Hans plan för att bekämpa klimatförändringen beskrivs som den mest ambitiösa som en amerikansk presidentkandidat någonsin har haft, vilket är goda nyheter. Landet står för cirka 15 procent av de totala utsläppen och en del experter menar att det hade varit omöjligt att nå världens klimatmål om Trump hade fått sitta kvar.

Än viktigare än det som sker innanför nationsgränsen är dock att USA på nytt kommer att ta på sig ledartröjan i det globala klimatarbetet, vilken man hade under Barack Obama när Biden var vice president. I linje med Trumps beslut lämnade USA Parisavtalet i onsdags, men - Biden har lovat att återinträda så snart som möjligt.

Det är inte minst viktigt eftersom USA då kommer att börja betala sin andel till den gröna klimatfonden, som hjälper mindre och fattigare länder att klara omställningen. Vidare kommer Biden att bjuda in till ett klimattoppmöte redan under sina första 100 dagar i Vita huset och framöver ska klimatet genomsyra USA:s utrikes- och handelspolitik. Dessutom har Biden, precis som EU, satt upp målet om koldioxidneutralitet 2050. Kombinerat med att Kina tidigare i höstas hävdade att Peking satsar på samma sak, men tio år senare, kan de stora spelarna i världen i bästa fall nu börja dra åt samma håll i klimatarbetet.

Bortsett ifrån att det är nödvändigt om vi ska klara klimatomställningen ska man inte underskatta symboliken. Det hade varit enklare för Brasilien och Ryssland att dra sig ur Parisavtalet, om inte USA snabbt kommit tillbaka.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se "

Presidentvalet i USA. Dag 6 efter valet

"Hur långt är Trump beredd att gå för att få sitta kvar?

DN ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

”Vi kommer att vinna!” Detta – tre dagar efter att Joe Biden vunnit valet – är Donald Trumps svar till alla dem som hade hoppats att han skulle erkänna sig besegrad.Frågan är hur långt han är beredd att gå för att få sitta kvar.

Amerikansk politik utspelar sig nu i två parallella världar.
I en av dem förbereder Joe Biden sitt makttillträde den 20 januari. Han har bildat ett råd för att bekämpa coronapandemin, han tar emot samtal från utländska ledare och funderar på namn för sin kommande regering.

I den andra världen finns Donald Trump, den sittande presidenten. Han är än så länge fast besluten att kämpa för att valet ska ogiltigförklaras. Presidenten inledde tisdagen med att via Twitter deklarera att ”VI KOMMER ATT VINNA!” Det görs ”stora framsteg” och ”resultat kommer i nästa vecka”.

Det han syftar på är de många rättsfall som Trumpkampanjen har dragit i gång i Pennsylvania, Michigan och andra delstater där presidenten förlorade mot Biden – men som hittills inte har lett till några resultat alls.

På måndagen engagerades den amerikanska statsapparaten i denna kamp, sedan justitieminister William Barr instruerat federala åklagare i hela landet att ”undersöka oegentligheter i rösträkningen”.

Toppar inom det republikanska partiet, som senatens majoritetsledare Mitch McConnell, ställer sig också bakom tanken på att valet inte är avgjort förrän allt Trump och hans närmaste påstår har utretts. McConnell har däremot inga invändningar mot de många val till kongressen där republikaner vann.

Faktum är att vad Trumpkampanjen och dess advokater har skrapat ihop så här långt är mycket magert. Flera anmälningar, i bland annat Pennsylvania och Michigan, har redan underkänts i domstolar. Andra är på en sådan detaljnivå att de inte skulle kunna skifta mer än en handfull röster.

Till och med vissa av de advokater som kampanjen har anlitat uppges ha sina tvivel. Delägare i prestigefirman Jones Day säger till New York Times att de är oroliga för att de bidrar till att underminera demokratin när de lägger fram obevisade påståenden om fusk i domstol.
Kanske kommer något mer substantiellt nästa vecka, som Trump tycks lova.

Eller så är advokaternas inlagor och justitiedepartementets agerande delar i en större kampanj – som syftar till att förbereda marken för mer drastiska åtgärder.

I denna kampanj ingår en stor mängd lösa ”fakta” som inga advokater med självbevarelsedrift skulle ta i med tång. Det är en vildvuxen flora av rykten om undanstoppade lådor med Trumpröster, riggade rösträkningsdatorer och döda väljare – obekräftat stoff som

högermedier i stil med Breitbart nu pumpar ut, och som blir viralt sedan det delats av Trump och hans söner i sociala medier.

Det är sådant som upprepas av presidentens anhängare vid ”stoppa stölden”-möten på olika håll i USA.

Så medan proffspolitiker som McConnell talar i allmänna ordalag om ”påstådda oegentligheter” blir vanliga Trumpväljare allt mer övertygade om att det verkligen har skett fusk i stor skala.
De har ju sett så många exempel på nätet.

Men hur långt kan Trump gå? Kommer han verkligen att försöka vända på valresultatet? Inget verkar uteslutet i Trumps värld.

Ta delstaten Wisconsin. Här har presidentens son Donald Trump Jr redan propagerat för idén att delstatsparlamentet – där Republikanerna har majoritet – skulle kunna utse egna elektorer i stället för de 10 demokrater som nu förbereder sig för att rösta på Biden.

Enligt de ännu inte officiella röstsiffrorna har Biden slagit Trump med drygt 20 000 röster i Wisconsin. Det är tillräckligt liten marginal för att begära en omräkning, men inget tyder på att en sådan kommer att förändra resultatet.

Förhoppningen är möjligen i stället att lokala partigängare, pressade av folkliga krav, ska falla till föga och sabotera den normala eftervals-processen.

Om vissa delstaters myndigheter väntar med att certifiera valresultaten, något de normalt gör i slutet av november, kan det nämligen påverka det slutliga valresultatet. Wall Street Journal uppger att detta är vad Trumpkampanjen vill uppnå i exempelvis Pennsylvania och Michigan, med hänvisning till de påstådda oegentligheterna.

I värsta fall skulle det kunna leda till att en eller flera delstater inte kan utse elektorer, eller rentav att två konkurrerande delegationer av elektorer utses, en demokratisk och en republikansk.

I ett sådant läge blir det upp till kongressen att besluta vilka elektorsröster som ska räknas den 14 december. Eller så griper Högsta domstolen in och avgör om delstaterna har agerat i enlighet med konstitutionen.

Detta är förstås ett skräckscenario – inte uteslutet men inte heller särskilt troligt.

Det stoppas med största sannolikhet av domare i de aktuella delstater-na som säger nej till att skjuta upp certifieringen av valresultatet. Men även dessa delstatsdomar kan överklagas till HD, där det nu finns en konservativ majoritet – 6 mot 3.

Eller så stoppas det om eller när Donald Trump själv bestämmer sig för att slaget är förlorat.

Carlos Barria Reuters "

" McConnell – en slug maktspelare som vet att Biden behöver honom

DN ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Som senatens ledare är han en av Washingtons mäktigaste politiker. Det är i hög grad republikanen Mitch McConnells verk att Högsta domstolen nu har kraftig konservativ övervikt. Nu försvarar han Trumps rätt att processa om valresultatet. Han beskrivs som en taktiker och maktspelare – och han vet att nye presidenten Joe Biden behöver honom.

Washington
Att vinna nästa val – det sägs att det är det enda Mitch McConnell har för ögonen. Senatens ledare kommer från Louisville, Kentucky, och har varit politiskt aktiv i hela sitt vuxna liv. Om Republikanerna behåller majoriteten i senaten kommer McConnell att fortsätta leda arbetet där.

Där är han en nyckelperson: den nyvalde presidenten Joe Biden blir då beroende av Republikanernas stöd för att få igenom lagar och utnämningar. Hur det går återstår att se: På måndagen gav McConnell i ett tal på senatsgolvet sitt stöd till president Trumps försök att utmana valresultatet.

– Det ligger till 100 procent inom president Trumps rättigheter att undersöka anklagelser om oegentligheter, och överväga de juridiska alternativen.

Uttalandet kom efter några dagars tystnad.

– Om Demokraterna har rent mjöl i påsen har de väl ingenting att vara rädda för.

Den inställningen delas av många republikaner.

”Mitch McConnell gjorde precis vad vi visste att han skulle göra”, twittrade Norman Ornstein, statsvetare verksam vid den konservativa tankesmedjan American Enterprise Institute, och en som länge varnat för svagheterna i den amerikanska demokratin. Han har känt McConnell i många år.

Det är så Mitch McConnell är känd: som slug och skicklig, en som kan det politiska spelet. Utnämningarna till Högsta domstolen visar väl hur det fungerar.

När Antonin Scalia avled i februari 2016 – nio månader före valet – var det McConnell som vägrade släppa fram den dåvarande presidenten Barack Obamas förslag. Motivet var att väljarna under ett valår skulle få säga sitt. Reaktionerna på McConnells taktik var kraftiga, men agerandet låg i linje med hur han som senatsledare bemött Obama: klackarna i backen.

När domaren Ruth Bader Ginsburg dog i september 2020, bara sju veckor före valet, lät det annorlunda från Mitch McConnell, som då snabbt såg till att den nya domaren Amy Coney Barrett kunde godkännas, och säkra en tydligare konservativ majoritet.

Det politiska spelet om makten har alltid varit hans drivkraft, enligt de som kommit Mitch McConnell nära; en biografi över McConnell av journalisten Alec MacGillis har titeln ”Cynikern”. Mitch McConnell insåg tidigt vikten av att veta vartåt de politiska vindarna blåser.

Efter en uppväxt som ensambarn i Alabama, under ett par år sjuk i polio, blev han en ung lokalpolitiker i Louisville, Kentucky, som tillhörde det republikanska partiets mitt. Han stod bakom medborgarrättslagarna på 1960-talet, var för rätten till fri abort och fackets rätt att förhandla kollektivt. Han tyckte att Ronald Reagan stod för långt åt höger, och röstade mot honom i Republikanernas primärval 1976 och 1980.

Men när Mitch McConnell själv första gången valdes in i senaten 1984 var det med en hårsmån. I sin eftervalsanalys konstaterade han att partiet och väljarna var på väg högerut – och att det var bäst att hänga med. Han ställde sig bakom Reagan 1984, och bytte åsikt i alla nyckelfrågor – hela Mitch McConnells plattform gled högerut.
Det har varit en framgångsrik väg: han firar 36 år i senaten, på väg mot 42.

Under många av de åren har han varit kollega med Joe Biden, som blev senator 1972. De två har samarbetat genom åren och ska ha en fungerande personkemi.

Kanske, menar en del, bådar det gott för möjligheterna att komma överens nu. Säkert är det dock inte: mycket har förändrats sedan de var likvärdiga senatorer, och partipolitiken i Washington har blivit kompromisslöst cementerad.

Journalisten Jane Mayer, som under lång tid följt McConnell för tidskriften The New Yorker, har beskrivit Mitch McConnell som en farlig politiker, en ryggradslös man utan andra principer än makten. Under de senaste åren tycks han ha brytt sig om två områden: kampanjfinansiering och domstolsväsendet. McConnell har arbetat konsekvent för att lyfta alla begränsningar för hur stora belopp som kan skänkas för politiska ändamål, ett mål som definitivt nåddes i och med ett domstolsavgörande 2010.

Under åren med Trump har Mitch McConnell lagt sitt fokus på domstolsväsendet. Där har över 200 konservativa domare godkänts, i hög grad McConnells förtjänst.

Om Mitch McConnell blir den som leder senaten under de kommande två åren är inte klart ännu. Hur det blir beror på två val i Georgia, där båda senatsplatserna varit uppe till omval, och har gått till andra omgången som avgörs i januari.

Allt står på spel för båda partierna i Georgia – Demokraterna behöver vinna båda för att ta kontroll över senaten. Mitch McConnell kommer inte att vara passiv, och hans inflytande i Södern ska inte underskattas.

Sanna Torén Björling "

" Georgia nyckelstat i senatsvalet

DN ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Washington DC. Delstaten Georgia spelar en ovanlig roll som vågmästare i kampen om vem som får makten över senaten – men resultatet dröjer ända tills i januari.

Det står klart att Demokraternas förhoppningar om att få en klar majoritet i senaten kommit på skam – Republikanerna har lyckats försvara nästan alla platser där de ansågs sårbara.

Men vilket parti som tar kontrollen i senaten är inte klart än.

Hittills har Demokraterna tagit över två senatsplatser – i Colorado och Arizona; Republikanerna en, i Alabama. Det betyder en nettoplats hittills för Demokraterna, som behöver minst tre för att säkra majoriteten.

Men alla val till senaten är inte färdigräknade. Fyra platser återstår att fastställa.

I North Carolina väntas republikanen Thom Tillis behålla sin plats; i Alaska leder republikanen Dan Sullivan med stor marginal över sin motståndare. Det ger en ställning i senaten på 48–48 mellan demokrater och republikaner.

Allt intresse riktas då mot sydstaten Georgia. Båda senatsplatserna står på spel – utöver ett ordinarie val, även ett fyllnadsval efter en senator som gick i pension förra året, och som ersattes tillfälligt av Kelly Loeffler. Nu utmanades hon av ett tjugotal andra kandidater – men enligt reglerna i Georgia måste en kandidat till senaten få minst 50 procent av rösterna. Nu blir det en andra valomgång för de två kandidater som fått störst stöd, mellan Loeffler, med 26 procent av rösterna, och demokraten Raphael Warnock, som fick 32 procent.

I det andra, ordinarie, valet stod den sittande senatorn och republikanen David Perdue, en tidigare börs-vd, mot demokraten och filmmakaren Jon Ossoff. På fredagen stod det klart att också detta val går till en andra omgång.

Denna andra omgång äger rum den 5 januari. Vinner de demokratiska kandidaterna båda dessa platser blir ställningen i senaten 50–50 – och vid dött lopp i senaten har vice presidenten utslagsröst. Med Biden i Vita huset heter hon Kamala Harris.

Sanna Torén Björling"

"USA:s lagstiftande församling, kongressen, består av representanthuset och senaten.

Representanthusets 435 ledamöter väljs på två år.

Senaten består av 100 senatorer, två per delstat. De väljs på en mandatperiod på sex år, med en tredjedel av senaten till omval vartannat år. "

"Joe Biden: Skrota inte Obamacare

DN ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

USA:s blivande president Joe Biden höll på tisdagskvällen ett tal där han uppmanade Republikanerna och Högsta domstolen att behålla Obamacare. Biden konstaterade också att det var pinsamt att president Trump ännu inte insett sitt nederlag.

Bidens tal kom efter att domarna i Högsta domstolen fått höra en grupp från demokratiskt styrda delstater lägga fram argument till förmån för Obamacare, som Trump vill avskaffa. Efter utfrågningen konstaterade två av domarna, de av George W Bush och Donald Trump tillsatta John Roberts och Brett Kavanaugh, att det knappast är kongressens vilja att stoppa hela lagen.

Roberts och Kavanaugh sa dock att det komma i fråga att förändra den del av lagen som kräver att en försäkringstagare som väljer att inte ansluta sig till sjukförsäkringen tvingas betala en straffavgift. Den delen verkade de båda domarna vara beredda att besluta om separat utan att röra resten av lagen.

Joe Biden var tydlig när det gällde sin inställning och noterade att kongressen vid flera tillfällen stoppat försök från president Trump att avskaffa Obamacare:

– Jag kommer att kämpa för att göra hälsovården lättare och billigare för alla i landet. Hälsovård är en rättighet för alla, inte för ett fåtal, sa Biden.

– Vi ska bygga ett system som fungerar för alla men målet för den nu utgående administrationen är klart, man vill avskaffa lagen. Sanningen är att en stor majoritet på 58 mot 36 procent av folket vill behålla lagen.

Joe Biden konstaterade också att han fortfarande inte har fått tillgång till hemlig information från Vita huset, vilket en tillträdande president brukar få:

– Det vore trevligt att ha tillgång till informationen men det är inte avgörande, sa Biden som inte tänkte vidta några rättsliga åtgärder för att få det.

På frågan om hur han ser på att Donald Trump ännu inte har erkänt sig besegrad svarade Biden:

– Jag tycker att det är pinsamt och det kommer inte att hjälpa presidentens eftermäle.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

"Michael Winiarski: Därför får inte Biden lyckönskningar av auktoritära ledare

DN ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Om drygt två månader ska Donald Trump flytta ut från Vita huset. Stora delar av omvärlden har redan börjat agera som om regimskiftet är ett faktum. Men inte diktaturer och auktoritärt styrda länder som Ryssland, Brasilien, Turkiet och Kina.

Alla världsledare betraktar spänt hur den tillträdande presidenten Joe Biden kommer att omstöpa USA:s utrikespolitik efter fyra år av Trumps ”America First”-politik.

Många ledare visade snabbt entusiasm för att samarbeta med Joe Biden och Kamala Harris. De som välkomnar valutgången – och har gratulerat Biden – är de statsledare och regeringschefer som står för demokrati, rättsstatlighet och internationellt samarbete.

Av motsatt åsikt är Trumps vänner bland auktoritära och högerpopulistiska politiker och regeringar. Trump är deras galjonsfigur, och han är på väg ut. De håller därför – likt trumpisterna i USA – fast vid att valet ännu inte är avgjort. Trump anklagar Demokraterna för att ha valfuskat. Och rösterna i ett antal delstater ska räknas om.

Andra avstår för säkerhets skull helt från att kommentera valresultatet. Det är USA:s traditionella allierade bland demokratier i Asien, Afrika och Latinamerika som har välkomnat regimskiftet i Washington. Trump har inte sett något plusvärde i allianserna, utan betraktat dem som en ekonomisk och militär belastning för USA. Han har uttryckt missnöje med att till exempel Japan och Sydkorea inte själva betalar för de amerikanska styrkor som är stationerade där.

I Asien hoppas nu länder som Japan och Sydkorea, sedan länge nära säkerhetspolitiskt förbundna med USA, på att Biden kommer att återupprätta ett fullgott samarbete. Östra Asien är en region som befinner sig i ett geopolitiskt maktskifte, i skuggan av ett allt mer maktfullkomligt Kina.

Ett liknande förhållande har gällt Europa, EU och Kanada, där flera medlemsländer i Nato har hamnat i onåd hos Trump; ett skäl har varit att han inte ansåg att de betalat sin rättmätiga del av försvarsalliansens kostnader.

Upprymdheten hos EU-kommissionens chef Ursula von der Leyen var lätt att avläsa när hon gratulerade Biden: ”Jag ser fram emot att träffa honom så snart det är möjligt. När världen fortsätter att förändras, och nya utmaningar och tillfällen dyker upp, är ett förnyat partnerskap särskilt viktigt”.

I Berlin, EU:s mäktigaste huvudstad, är regeringen nöjd. Tyskland är en stark förespråkare för multilateralism och är ledande i klimatfrågan – två frågor där det skurit sig mellan Angela Merkel och Trump. Med Biden hoppas den tyska regeringen på en normalisering med sin viktigaste ekonomiska och säkerhetspolitiska partner.

Även Frankrikes Emmanuel Macron, som beklagat Trumps avoga hållning till EU, var snabb att gratulera Biden. ”Let’s work together!” twittrade han.

I östra Centraleuropa har däremot de högernationalistiskt styrda länderna, främst Ungern och Polen, satsat mycket på Trump som en motvikt mot EU. De kommer att ha mycket att städa upp.

Ungerns premiärminister Viktor Orbán sände en sval lyckönskning till Biden, efter att några dagar tidigare ha sagt att en seger för Trump var hans ”plan A”. Inte förvånande med tanke på hur president Barack Obama och Biden skarpt kritiserade den odemokratiska utvecklingen i Ungern.

Den polske presidenten Andrzej Duda, från högernationalistiska partiet Lag och rättvisa, som alltid uttalat sig beundrande om Trump, hälsade till Biden på ett udda sätt. Duda gratulerade till en lyckad valkampanj, men lyckades undvika order ”president” i sitt budskap.

Här tycks han stå nära den serbiske presidenten Aleksandar Vučić, som i söndags förklarade att Trump skulle vara ett bättre val för Serbien. Efter något dygns tystnad valde Saudiarabiens kung Salman och kronprinsen Mohammed bin Salman, som Trump odlat intima kontakter med, att gratulera Biden till valsegern.

Av länderna i BRICS (fem av världens största och mest växande ekonomier – Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika) har endast två gratulerat Biden till valsegern. Det är Sydafrika och Indien, vars premiärminister Narendra Modi trots kritik från Bidens sida för människorättskränkningar hjärtligt gratulerade den tillträdande presidenten. Här kanske Kamala Harris indiska rötter hade inverkan.

Däremot har inte Rysslands president Vladimir Putin gratulerat Biden, och kommer enligt sin talesman inte heller göra det innan valresultatet officiellt är ”slutligt fastställt”. Det är förstås en talande kontrast till när Aleksandr Lukasjenko utropade sig till segrare i Belarus av allt att döma riggade presidentval. Då var Putin blixtsnabbt ute med en gratulation till sin kollega i Minsk. Någon ”certifiering” av valutgången krävdes inte.

När Trump vann presidentvalet 2016 smällde champagnekorkarna i Kreml. Då kom också gratulationen snabbt från Moskva. Putin hade aldrig försökt att dölja sin motvilja mot Hillary Clinton. Det fanns en stor förväntan på att Trump, som upprepade gånger uttryckt sin beundran för Putin, skulle vara öppen för ett mer vänskapligt samarbete med Ryssland, trots invasionen i Ukraina och annekteringen av Krim.

Fyra år senare är attityden mer nyanserad; man har tröttnat på Trumps oberäknelighet, och besvikelsen är stor över att han inte lyckades lätta på straffsanktionerna mot Ryssland. Kremls syn på Biden är inte lätt att dechiffrera. Dmitrij Trenin, analytiker på Moscow Carnegie Center, är övertygad om att den förre vicepresidenten, som nu blir USA:s 46:e president, kommer att ha en helt annan utrikespolitisk stil än Trump. Däremot lär han inte ändra sin grundsyn: att Ryssland är en fiende till USA.

Inte heller Kina har uttalat sig om valutgången. För Peking är det inte helt lätt att välja mellan Trump och Biden. Trump har pendlat mellan att hylla president Xi Jinping och beskylla Kina för allt från valutamanipulation till industrispionage – som till slut har lett till handelskrig. Och på senare tid kastat ur sig rasistiskt färgade anklagelser om ”Kina-viruset” och ”Kung Flu”.

Även Biden har uttryckt skarp kritik mot Kina, men med mer betoning på mänskliga rättigheter, vilket är en särskild öm punkt i Peking. Han

har sagt att Xi är en ”gangster” som han behandlar den uiguriska minoriteten i provinsen Xinjiang.

Brasilien har också avstått från att uttala sig. Latinamerikas största land leds av president Jair Bolsonaro, som står den avgående presidenten ideologiskt nära, och ibland har kallats för ”tropikernas Trump”.

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan hör till samma kategori. Han har all anledning att vara tacksam mot Trump som inte invände när Erdogan slog ned all opposition i landet. Tvärtom gratulerade Trump sin turkiske kollega när han för några år sedan gjorde sig enväldig i en folkomröstning. Trump lämnade också fältet fritt för Turkiet att invadera de kurdiska områdena i i Syrien, något Biden skarpt fördömde.

Att Erdogan och hans likar inte vill se Biden i Vita huset är därför helt logiskt.

Michael Winiarski "

" Gör Amerika till en republik igen

DN ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

De ser sig själva som en kungafamilj, skriver ärkerepublikanen Rick Wilson i sin kritiska bok ”Everything Trump touches dies”. - Presidentsläktingar som dras till makten är inget okänt i amerikansk politik, men familjen Trump slår till och med Kennedyklanen.

Liknelsen är inte avsedd som smicker. Även för en typisk amerikansk högerman innebär kungafamiljer makthavare som anser sig ha självklar rätt till sin position, och som ger släktingar försörjning och tjusiga poster trots uppenbar avsaknad av kompetens. Samt ägnar statsbesök åt att smickra tvivelaktiga makthavare i syfte att sy ihop ljusskygga affärer för den egna kretsens vinning.

Allt detta har präglat Donald Trumps tid vid makten.
Svärsonen Jared Kushner har varit rådgivare och ansvarat för allt från innovation till utrikespolitik, ofta samtidigt. Även hans hustru Ivanka Trump anställdes som assistent och rådgivare till presidenten. Sönerna Donald Jr och Eric har satts att sköta familjeföretagen, som Trump vägrat sätta under neutral förvaltning under mandatperioden.

Presidenten har tvärtom tagit varje tillfälle att förlägga statliga aktiviteter vid de egna hotellanläggningarna. Erics fru Lara har också anställts som rådgivare till presidenten medan Donald Jr:s flickvän Kimberly Guilfoyle arbetat med kampanjfinansieringen.

Medan omsättningen av andra medarbetare i administrationen varit rekordstor har familjemedlemmarna behållit sina poster.

Trumps vulgära beteende och smak får kanske en del att vända sig mot kungaliknelsen. Han bröt även mot etikettsregler under sitt besök hos det brittiska kungahuset. Men Trumps devota beundran för kungahus, framför allt det brittiska, och hans önskan att stå på jämlik fot med dessa kungligheter är omvittnad.

Andrew Morton, som skrivit flera biografier om den brittiska kungafamiljen, menar rentav att Donald Trump är betydligt mer ”kunglig” i sitt beteende än den brittiska kungafamiljen. Åtminstone i betydelsen att Trump beter sig som en pamp med skrytsamt kostsam livsstil.

Trump illustrerar således republikens fördelar. Visst har han betett sig som en kunglighet och i detta agerande varit en synnerligen oamerikansk president. Övertygelsen att makten tillhör honom oavsett valresultatet är sannolikt grundad i samma föreställningsvärld.
Men han går trots allt att välja bort. Amerikanerna har nu gjort detta, förhoppningsvis något klokare av erfarenheten. Det är dags för Amerika att bli en republik igen.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se "

Utrikes DN-artiklar 1-11 november 2020,
utom artiklar om USA

Katrine Marçal: Stenhård kritik mot stängningen – från höger och vänster

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

London. England kommer att stänga ner från torsdag. Men beslutet är kontroversiellt. Boris Johnson får stenhård kritik både från höger och vänster.

Analys.

Premiärministern stod åter i talarstolen. BBC hade fått pressa in sändningen i sitt späckade Halloweenschema. Där stod premiärministern nu mellan skräckfilmerna och meddelade att det brittiska folket måste ”stanna hemma, skydda sjukvården och rädda liv”– en slogan som det brittiska folket i dag kan utantill eftersom den var tapetserad över hela landet i så många månader under våren.

Men nu ekade den alltså åter i deras vardagsrum.

Från torsdag stänger England ner: pubar, restauranger, gym, kyrkor, synagogor, tempel och moskéer. Du får träffa en person som du inte bor med, men bara utomhus på offentlig plats. Resor inom landet är inte tillåtna om de inte är absolut nödvändiga och utlandsresor bara tillåtna om det är affärsresor. Till skillnad från under vårens nedstängning kommer skolor och universitet dock fortsätta att vara öppna. Detta är kontroversiellt, inte minst hos lärarfacken.
In i det sista ville Boris Johnson inte stänga ner landet. Han backade istället upp sin finansminister Rishi Sunak som argumenterade mot åtgärderna. För det handlar naturligtvis om ekonomin. Under den förra nedstängningen, i våras, föll den brittiska tillväxten med 19,8 procent. Det var nästan dubbelt så mycket som den föll i Tyskland under samma period trots mycket liknande politik mot pandemin. Det har att göra med att den brittiska ekonomin i högre grad är baserad på just detaljhandel och besöksnäring. Den ekonomiska kostnaden av en nedstängning blir helt enkelt högre i England. Det

finns inte mycket man kan göra åt den saken.
Att byta ekonomisk modell är inget man gör över en natt.
Boris Johnson får nu stenhård kritik från två håll. Å ena sidan finns de som säger att han borde ha gjort något tidigare. Redan i september kom varningarna om vart det barkade: hade premiärministern stängt ner redan i september hade han inte behövt stänga ner lika länge, menar oppositionen. Men även högerfalangen i Boris Johnsons eget konservativa parti är rasande. De är antagligen mest rasande: vilket å andra sidan inte hör till ovanligheterna. Sir Charles Walker, vice ordförande för den konservativa parlamentsgruppen sa i lördags att nedstängningen var ”en katastrof… i vår kommer vi inte längre ha en ekonomi värdig ett i-land… vår besöksnäring kommer att vara död”.
Det är ny data och nya modeller som har fått Boris Johnson att agera trots allt detta: rädslan för en andra våg av viruset som skulle kunna bli fyra gånger större än den första. Men alla forskare är förstås inte eniga. Och den stora

frågan är naturligtvis om det brittiska folket kommer att följa de nya reglerna lika troget som de gjorde i våras. Kommer polisen behöva ingripa mer? Vad kan det i så fall leda till?
Regeringen har förlängt möjligheten för företag att permittera sina anställda och få 80 procent av lönekostnaden betald av staten. Men besöksnäringen och detaljhandeln är frustrerad.
Ovanpå allt ska ju Storbritannien dessutom genomföra sin skilsmässa från EU den första januari nästa år. Ingen vet fortfarande om det kommer att finnas något handelsavtal på plats till brexit och vad som egentligen kommer att gälla för import och export om mindre än två månader.
Boris Johnson har onekligen mycket på sitt bord just nu.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Två dödade av man med svärd

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Kanada.
Två personer har avlidit och fem har skadats efter att en man i medeltida kläder gått till attack med ett svärd i den kanadensiska staden Québec, uppger landets polis.

Attacken ägde rum vid midnatt under halloweennatten i centrala Québec.
En person greps på söndagsmorgonen misstänkt för attacken. Enligt Québecpolisen har dådet ingen koppling till någon terrorgrupp. Den inledande utredningen tyder snarare på att det rör sig om ett personligt motiv. Polisen uppgav under en pressträff om händelsen att gärningsmannen var en man i 20-årsåldern.
TT-AFP

Våldsamma protester mot nya restriktioner

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

För andra natten i rad drabbade demonstranter i flera spanska städer samman med polisen när de protesterade mot de restriktioner som införts för att förhindra smittspridningen av covid-19.

Spanien.

De största oroligheterna inträffade i huvudstaden Madrid där demonstranter skanderade ”frihet”, tände eld på soptunnor och satte upp provisoriska barrikader på huvudgatan Gran Via. När polisen försökte ingripa möttes de av stenkastning.

Tolv personer, varav tre poliser, skadades lindrigt i sammandrabbningarna. Ett 30-tal personer greps.

Våldsamma protester inträffade också i Logroño och andra städer i

norra Spanien, Malaga i söder och Barcelona i nordöst.
Nödläge infördes i landet förra helgen med nattligt utegångsförbud, stängda barer och restauranger och andra restriktioner som begränsar spanjorernas vardagsliv.
TT

Varningsskott under demonstration

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Belarus.
Polis i Belarus huvudstad Minsk avfyrade varningsskott för att skingra de tusentals demonstranter som under söndagen än en gång tågade längs gatorna för att kräva president Aleksandr Lukasjenkos avgång.

Lokala medier uppger att upp till 20 000 personer deltog i demonstrationen.
Ända sedan presidentvalet den 9 augusti har oppositionen demonstrerat med krav på Lukasjenkos avgång.
TT-Reuters

Fler gripna efter knivattacken i Nice

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Frankrike.
Ytterligare två män har gripits efter knivattacken i Nice där en man beväpnad med kniv dödade tre personer och skadade flera andra. Det innebär att fem personer, utöver den

huvudmisstänkte 21-åringen, har frihetsberövats. Polisen utreder om personerna på något sätt varit delaktiga i attacken och vad deras koppling till 21-åringen är.
Den huvudmisstänkte är från Tunisien och tros ha kommit till Frankrike i september.
TT-AFP

Kinas ambassadör hotar med ”konsekvenser” för Ericsson

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Beslutet att porta Huawei och ZTE från 5G-utbyggnad i Sverige kan leda till sanktioner mot svenska företag i Kina. Ambassadör Gui Congyou säger i en intervju med TT att

telekombolaget Ericsson löper stor risk att drabbas.
– Det kommer otvivelaktigt att påverka Ericssons aktiviteter i Kina negativt.
Kinas Sverigeambassadör tar emot på den väl inhägnade ambassaden på Gärdet i Stockholm. Intervjun görs utomhus i en liten paviljong och alla närvarande måste bära munskydd. Under coronapandemin har inte ett enda möte ägt rum inne på ambassaden, säger en av tjänstemännen.
– Du vet väl att 5G-tekniken föddes ur ett samarbete mellan högtekniska företag i världen, inklusive Kinas Huawei, Sveriges Ericsson och Finlands Nokia? säger Gui Congyou.
Han inleder med att upprepa uppmaningen om att Sverige måste dra tillbaka sitt beslut. Det är kontraproduktivt att porta Huawei och ZTE från att delta i utbyggnaden av det svenska 5G-nätet. Att motsätta sig ett sådant samarbete kommer bara leda till att man isolerar sig själv, enligt Congyou.

– Att bannlysa Huawei från 5G-nätverk kan bara resultera i att teknisk utveckling försenas och addera en kostnad för svenska konsumenter.
Kinas utrikesdepartement hotar med hämndaktioner mot det svenska näringslivet i Kina om inte beslutet dras tillbaka. Gui Congyou nämner självmant det svenska telekombolaget Ericsson, med en marknadsandel i Kina på tio procent, som ett företag den kinesiska staten kan straffa med sanktioner.
– Både Huawei och Ericsson är viktiga företag i 5G-utbyggnaden. Om den svenska regeringen beslutar att bannlysa Huawei från sitt 5G-nätverk kommer det otvivelaktigt att påverka Ericssons aktiviteter i Kina negativt. Sverige kan inte räkna med att allvarligt skada kinesiska företags intressen och tro att det inte ska leda till konsekvenser, säger han och fortsätter:
– I ljuset av dagens situation vill jag inte svara på den här frågan om vilka konsekvenser som kan uppstå.
TT

Det finns en annan pandemi som hotar friheten, den kallas populism

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Finns det en konflikt mellan trygghet och frihet? De tama gässen äter trygga det foder de serveras. I pandemins och populismens tid är publicisten Torgny Segerstedt högaktuell, skriver Per Svensson, som i förra veckan mottog Frihetspennan.

Under de senaste sju, åtta månaderna är vi många som vant oss vid att vara frihetsberövade. Friheten har i demokratiska samhällen begränsats, suspenderats, satts i karantän i en utsträckning som skulle vara långtgående också i diktaturer. Den mer eller mindre tillfälliga normaliseringen av en auktoritär och övervakande statsmakt runt

om i den fria världen är en intressant utgångspunkt för reflektioner kring relationen mellan frihet och trygghet. Det är ju för att i görligaste mån upprätthålla åtminstone den upplevda tryggheten och minimera virushotet, som dessa frihetsinskränkningar genomförts. Det är inte självklart att trygghet och frihet måste stå i motsättning till varandra. Men det är svårt att förneka att det finns konfliktpotential. Det politiska fältet i väst- och nordeuropeiska demokratier har länge strukturerats av polerna ”frihet” och ”trygghet”. Socialdemokrater och konservativa har graviterat mot den senare polen, liberaler mot den förstnämnda. Alla har de dock bekänt sig till båda dessa värden. Det har handlat om preferenser och prioriteringar snarare än om att välja och välja bort.

I andra politiska sfärer ser man annorlunda på saken. Auktoritära, despotiska, antidemokratiska ideologier och regimer är angelägna om att understryka motsättningen mellan tryggheten och friheten.

Budskapet är att friheten utgör ett dödligt hot mot tryggheten, vars enda pålitliga värn är partiet, ledaren eller kungen. De sistnämnda kan här luta sig mot ett av den politiska filosofins klassiska verk, ”Leviathan”, Thomas Hobbes analys av relationen mellan frihet och trygghet, publicerad 1651. Hobbes målade en mörk bild av människan i naturtillståndet, det vill säga i full frihet. Där råder allas krig mot alla. Varje människas liv måste därför bli ”solitary, poor, nasty, brutish, and short”. Vill hon leva i trygghet, fred och välstånd måste hon därför överlåta all makt på en suverän kallad Leviathan efter ett bibliskt sjömonster. Det handlar om byteshandel: tryggheten betalas med friheten.

Genom historien har undersåtar och medborgare gång på gång fått erfara att växelkursen är usel. I en ledare i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 22 juni 1940 lyfte tidningens huvudredaktör Torgny Segerstedt fram Winston Churchill och dennes berömda kommentar till det löfte om ”fred i vår tid” som premiärministern Neville Chamberlain hade med sig

hem från överläggningarna med Hitler i München: ”Ni kunde välja mellan vanäran och kriget. Ni valde vanäran. Ni kommer att få kriget.”

Segerstedts egen publicistik under dessa år besjälades av en motsvarande insikt, en variation på Churchills sentens: Vi kan välja mellan friheten och tryggheten. Väljer vi bort friheten får vi otryggheten.

Det är sensmoralen i en av Torgny Segerstedts mest berömda tidningsartiklar, ”Vildgässen”. Det är från den inskriptionen på Segerstedtmonumentet Göteborg har hämtats: ”De fria fåglarna plöja sig väg genom rymden. Många av dem nå kanske ej sitt fjärran mål. Stor sak i det. De dö fria.”

I dag kan vi kanske tycka oss höra en en biton av Hollywoodheroism i den retoriska fanfaren. Man ska då påminna sig om att Segerstedts hyllning till vildgässen, de fria fåglarna, trycktes i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 9 oktober 1940.

Hitlerriket var då som kanske mäktigast. Norge och Danmark var sedan sex månader tillbaka ockuperade. Om tyskarna gått in

också i Sverige skulle Segerstedt varit en dömd och snart död man. Ingen kan säga något annat än att han under dessa år var modet personifierat.
Den explicita poäng Torgny Segerstedt gör i sin text om de tama och de vilda gässen är att de förras trygghet är illusorisk. De göds inte av godhet utan för att bli fetare och mer välsmakande, ”I sinom tid skola dessa sansade gröpätare slaktas och förtäras.”, konstaterar Segerstedt, helt sakligt.
Det hindrar inte att de auktoritära eller totalitära makthavare som insisterar på att friheten och tryggheten inte tål varandra ändå har rätt, så länger vi talar om tryggheten för en specifik grupp, just de auktoritära och totalitära makthavarna. De blir svårt otrygga så snart de hör vildgässens skri i natten. Om fruktan är frihetens främsta fiende så är friheten från fruktan förtryckarnas farligaste fiende. ”Vi är inte rädda längre”, säger demonstranterna i Minsk.
Genom historien har kungar och kejsare, prelater och politbyråer, demagoger och diktatorer utövat makt genom att peka på yttre och

inre hot, genom att peka ut yttre och inre fiender; ibland faktiska, ofta fiktiva, ibland båda delarna. Kan coronaviruset göra tjänst som en sådan fiende, en allierad till auktoritära och despotiska ledare? Det kan ligga nära till hands att svara ja: regeringschefer och ministrar har under dessa månader regerat med detaljerade dekret på motionsrundornas och släktkalasens nivå.

Men som den bulgariske statsvetaren Ivan Krastev påpekar i sin i våras publicerade långessä om viruset och dess politiska konsekvenser, ”Är morgondagens redan här? Hur pandemin förändrar Europa”, är det slående att det just är de auktoritära och populistiska ledarna som ivrigast försökt förringa eller till och med förneka covidhotet.

Sådana ledare föredrar kriser som de själva skapat, påpekar Krastev, det vill säga kriser som är som gjorda för att de själva ska kunna spela sin favoritroll: folkets oövervinnerliga beskyddare. Men det är inte alldeles lätt att skriva in coronaviruset i det manuset. ”Det är ju inte ledarens geni eller styrka som det hänger på när det gäller att begränsa spridningen av

en sjukdom, utan vardagliga saker som att medborgarna ska tvätta händerna regelbundet.” Viruset låter sig ju inte ens buras in av kravallpolisen. I stället tar det sig helt utan fruktan in i härskarens palats och smittar också honom. Sådant kan ge annars lagom rädda undersåtar idéer.

Därför är pandemin ett i palatsperspektiv dåligt hot som kanske hellre bör pratas bort än blåsas upp. Donald Trumps entourage och anhängare har helt följdriktigt gjort ideologi av munskydd. Rätten att inte bära munskydd blir en pendang till rätten att bära vapen: essensen av amerikansk frihet.

Men oavsett vad man tror om munskyddens effektivitet är poängen med dem inte i första hand att skydda bäraren utan dem som han eller hon kommer i kontakt med. Det gör det problematiskt att under en galopperande pandemi förädla motstånd mot munskydd till frihetskamp.

Som en kolumnist i New York Times nyligen framhöll, just med anledning av trumpisternas försök att göra munskyddet till sinnebild för vänsterradikalt åsiktsförtryck,

så försåg John Stuart Mill den individuella friheten med ett slags moraliskt munskydd i sin klassiker ”On liberty” från 1859. Över sig själv, sin kropp och själ är individen suverän, slog Mill fast. Men han framhöll samtidigt att man inte är fri att skada andra. Vore man det skulle vi alla leva i Thomas Hobbes skräckvärld, det anarkistiska infernot där ingen och inget hindrar var och en från att göra exakt vad hon eller han i stunden känner för.
Envåldshärskaren var Hobbes lösning på konflikten mellan frihet och trygghet. Vi har ett annat svar på frågan: Hur hindra att den enes frihet blir den andres ofrihet?
Det är demokratin.
Demokratin är så mycket mer än majoritetsbeslut. Demokratin är ett system av institutioner, funktioner, regelverk och institutioner (fritt valda beslutande församlingar, fria domstolar, en fri press) som på en och samma gång garanterar och utvidgar individens frihet och begränsar hennes möjligheter att utöva den på andras bekostnad.
Det finns en konflikt mellan trygghet och frihet. Där har

Hobbes rätt. Men demokratins lösning är maktdelning, inte maktkoncentration. Vi förlitar oss inte på Leviathan för att få trygghet, vi förlitar oss på varandra och de gemensamma spelreglerna.
Så, hur kommer de frihetsförluster de flesta av oss uthärdar och, åtminstone i teorin, accepterar under coronapandemin att påverka vårt framtida förhållande till friheten? Kommer den trötthet på restriktionerna många nu känner att göra oss mer skeptiska, mer vaksamma, när makten erbjuder oss ökad trygghet och vill att vi ska betala med minskad frihet? Eller kommer vi tvärtom att ha blivit avtrubbade, tillvanda, mer benägna att i trygghetens namn acceptera ännu hårdare gränskontroller, ännu högre murar, uppluckring av rättssäkerheten, inskränkningar i yttrandefriheten?
Det skulle kunna gå åt båda hållen. Men strömmarna i världen gick inte i frihetens och demokratins riktning före pandemin, och trots de auktoritära ledarnas problem med

den är det svårt att tro att viruset får strömmen att byta riktning. Om och när virusvågen till sist lagt sig och efter sig lämnat ett halvkvävt kulturliv, en urgröpt ekonomi, ett samhälle med än djupare och bredare klyftor mellan länder, regioner, generationer, vinnare och förlorare, då fruktar jag att de neonationalister och högerpopulister som länge känt doften av makt kittla näsborrarna kan ha ett dukat bord att slå sig ner vid.
Det gör Torgny Segerstedt högaktuell.

I en ledare i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 6 oktober 1934, lyfte han fram de slutsatser demokratiska politiker, tidigare varandras meningsmotståndare, hade att dra av hoten mot demokratin i den tidens Europa: ”De skaror som kunde bekämpa varandra därför att de alla kände demokratiens mark under fötterna ha sett sig försatta i det läget, att de måst draga ut för att försvara själva denna mark. De ha måst besinna sig på att det är en sak som de gemensamt hålla helig och att just denna sak är hotad: friheten.”

Något att fundera på inte minst för de regeringshungriga svenska högerpolitiker som nu flockas kring det tråg Jimmie Åkesson fyller med ”konservativ” gröt, gammal gröpe.
Texten är en förkortad och bearbetad version av det anförande Per Svensson höll när han den 26 oktober mottog Torgny Segersteds frihetspenna i Göteborg.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Mycket står på spel när det polska folket protesterar mot abortförbudet

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Nu jävlar får det vara nog! Så resonerade rekordmånga polacker i helgen. I hundratusental drog de ut på gatorna runt om i landet för att protestera i stundtals kraftuttryckstrytferade ordalag mot ett försök att genom landets författningsdomstol driva igenom

en skärpning av den redan hårt kringskurna aborträtten.
Det gäller möjligheten att abortera skadade foster, i realiteten den sista praktiska möjligheten att beviljas laglig abort i ett land där sådana beslut i de flesta fall varken är en rättighet eller kvinnans eget val.
Uppskattningsvis 200 000 polska kvinnor genomgår varje år abort utomlands eller illegalt. Med förslaget skulle också de omkring 2 000 legala aborterna hänvisas dit.
Protesterna rör mer än så. Inskränkningen är ett politiskt förslag som regerande PIS velat få igenom, men fått backa ifrån och lägga på is på grund av intensiva protester. Nu genomförs ändringen i stället via ett beslut i landets författningsdomstol. Denna författningsdomstol har manipulerats och fyllts av regeringslojala personer. Dess avsedda funktion, att granska regeringens maktutövning, har förfuskats och domstolen har blivit maktens redskap.
Abortförslaget är ytterligare en illustration av denna sorgliga transformation.

Frågan spiller också över på andra friheter. Många av de protesterande är unga, och när studenter vid landets universitet fått ledningens stöd för att kunna avvika och torgföra sin åsikt, så har regeringen kontrat med att hota universitetsledningarna. Också akademins oberoende ligger därmed i vågskålen, vilket fått bland annat 150 utlandsplacerade akademiker att höja sina röster mot den polska statens agerande i tidningen Gazeta Wyborcza (29/10).
Visst är det ett känsligt läge att demonstrera i stora folksamlingar när spridningen av covid-19 når nya rekordnivåer. Regeringen har varit snar att använda detta faktum för att avråda från protester, men borde förstås hindra förslaget, snarare än att kräva att Polens medborgare ska avstå från att göra sin röst hörd. Demonstrationerna har också lett till förlöpningar. Bland annat har slagord klottrats i kyrkor, eftersom den katolska kyrkan varit drivande bakom abortrestriktionerna. Sådana aktioner är övertramp som flyttar fokus från legitima protester och

även riskerar att spä på polariseringen.
Sammantaget är det dock mycket hoppfullt att se så många engagera sig till försvar för den personliga friheten och mot statligt maktmissbruk. Missnöjet med senare års auktoritära politiska trend blir alltmer uppenbart. De polska protesterna är ännu en strimma av ljus och hopp i dessa mörka tider.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se

Barnen är IS yngsta offer, och Sverige har svikit dem

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Länge ville kurderna att vi skulle hämta hem de svenska IS-medlemmar som tagits till fånga efter att islamistväldet fallit. Sedan ångrade de sig. De såg ju hur vi tog hand om terroristerna – eller ”tog hand om” är förstås fel ord för det bemötande som i det

närmaste är att beskriva som motsatsen. De som väl hamnat i fängelse har framför allt gjort det för brott – inte sällan grova sådana – som har begåtts efter hemkomsten. Men de allra flesta traskar i godan ro runt på gatorna i den västvärld de velat förinta, och åtnjuter den frihet de velat beröva andra och den fred de stulit från så många genom sin bestialitet.

I flera år har vi vetat att detta skulle ske: en dag skulle de här människorna vilja åka hem till Sverige. Med svansen mellan benen i vissa fall, i andra fall mer bittra och farliga än någonsin. Somliga kom tidigt. Andra har suttit en tid i fånglägren i norra Syrien, högljutt ömkat sin situation och beklagat den låga levnadsstandarden – och de som väl hamnade där hör alltså ofta till de allra värsta fanatikerna, de som verkligen inte gav upp förrän drömmen om kalifatet låg helt i spillror.

Fånglägren var aldrig tänkta att vara annat än temporära. Det har vi vetat. Och vi hörde kurderna be alla länder att ta rätt på sina medborgare. Planerade då Sverige

för detta? Handlade vi med kraft för att åtminstone få hem dessa människors barn, de som inget gjort och som lidit så stor skada, först under terrorväldet och sedan i fånglägren?
Nej, allt har vi gjort för lite av, för sent eller underlåtit helt. Och nu står vi här. Det största lägret, al-Hol, håller på att kapsejsa och läcker IS-fångar som aldrig förr. Nyligen kom uppgifter om att sju svenskor hade lyckats fly. Fyra är snart framme i Sverige, tillsammans med sammanlagt nio barn.

”De kommer inte att kunna kliva rakt igenom passkontrollen. Polis, Säpo, socialtjänst, migrationsverk och katastrofmedicin kommer att ta emot dem”, säger Jonas Trolle, chef för Center mot våldsbejakande extremism (SVT 1/11).
Ja, det får man verkligen hoppas. Även med en ordentlig handlingsplan hade det varit svårt att lagföra alla IS-återvändare. Det är svårt att bevisa brott begångna i ett annat land långt bort, under kaotiska förhållanden. Men i Sverige blir det särskilt svårt.

Det minsta man kan begära de närmaste dagarna är att de svenska myndigheterna åtminstone tar hand om de nio små. För inga barn ska behöva leva med föräldrar som är beredda att utsätta dem för något som IS: för sådan livsfara, sådana trauman och sådan misär. De här barnen är IS yngsta offer, och de är vårt ansvar. Aldrig får vi svika dem igen.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

Snowdens beslut att bli rysk medborgare kan ha varit förhastat

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Kommentar

S:t Petersburg. Visselblåsaren Edward Snowden ska bli pappa

i slutet av december. Han väljer därför att bli rysk medborgare. Frågan är om han kommer att få mer problem än nytta av det.

– Efter att i åratal ha varit skilda från våra föräldrar har min fru och jag ingen önskan att skiljas från vår son. Därför, i en tid av pandemier och stängda gränser, ansöker vi om dubbelt amerikanskt-ryskt medborgarskap, skriver Snowden på Twitter.

Ryssland förbjöd tidigare dubbla medborgarskap. Det var en regel som ständigt rundades inte minst av oligarker och höga tjänstemän, som har gjort sig rika med hjälp av tvivelaktiga metoder. De vill ha en snabb väg ut om marken skulle börja brännas under deras fötter.

Cypriotiska, israeliska och brittiska pass tillhör de populäraste, men även Bulgarien och Lettland har haft ett antal så kallade ”program”. I korthet går de ut på följande: Investera tillräckligt mycket pengar i vårt land så får du ett EU-pass på köpet.

De flesta EU-länder har på senare år i tysthet lagt ner programmen, eftersom de har visat sig bli en

flyktväg för skurkar och deras familjer.
I dag är alltså dubbelt medborgarskap tillåtet i Ryssland, men man är skyldig att redovisa sitt andra medborgarskap för ryska myndigheter. Edward Snowdens beslut att bli rysk medborgare verkar främst handla om oro för en oklar juridisk situation då han tillsammans med sin fru Lindsay Mills ska blir förälder i slutet av december. Snowden skriver att han vill minska risken för att skiljas från sin son. Det är oklart vad han i praktiken menar. Ryska myndigheter tvångsomhändertar årligen tusentals ryska barn från sina ryska föräldrar. Ett gemensamt ryskt medborgarskap är ingen garanti på den punkten. Snowden säger att han tänker behålla sitt amerikanska medborgarskap. Lindsay Mills och han tänker ”förbli amerikaner och fostra vår son lojala med alla värderingar som tillhör det Amerika vi älskar – inklusive åsiktsfrihet”, skriver han på Twitter.
Han ser fram emot den dag han kan återvända till USA, för att

hela familjen ska kunna återförenas.
Har Snowden pressats att ta detta steg? Det är omöjligt att säga.
Av allt att döma vill Snowden undvika en situation där Kreml beslutar sig för att han ska utlämnas till USA och han då tvingas lämna sin son i Ryssland.
Att utlämna en rysk medborgare till USA är dock fullt möjligt, även om Kreml i allmänhet inte gör det.
Men hur relationerna mellan USA och Ryssland ser ut i framtiden vet ingen – och Kreml är känt för sina tvära kast.
Snowden är noga med att påpeka att han politiskt och kulturellt förblir en amerikan. Problemet är att den som är rysk medborgare också har vissa skyldigheter gentemot Ryssland. Det kommer nu att bli lättare för säkerhetstjänsten att utöva påtryckningar mot honom.
Att sedan avskriva sig sitt ryska medborgarskap, om han en dag får återvända till USA, är inget som görs i en handvändning.
Anna-Lena Laurén

Tack vare valfenan överlevde föraren. Det är helt otroligt.

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

En nederländsk tunnelbaneförare var millimeter från katastrofen när han räddades av en skulptur – med ett osannolikt namn.

”Tunnelbanan spårade ur och landade på ett monument som heter ”Saved by the whale’s tail” (”Räddad av valfenan”), säger Carly Gorter vid Rotterdams säkerhetsmyndighet.

Flera skjutna i centrala Wien

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Flera personer dödades och många skadades, varav flera svårt, vid en terrorattack i centrala Wien på måndagskvällen. Skottlossningen ägde rum inte långt från en synagoga som dock var stängd.

Uppgifterna om vad som hänt var vid denna upplagas pressläggning i stora delar ännu obekräftade.

Klart är att flera personer dödats och skadats i samband med en skjutning kring Schwedenplatz. Enligt tidningen Kurier har sju personer dödats. Fyra personer ska vara allvarligt skadade.

Ett ögonvittne berättar för tv-kanalen ORF att han hörde en explosion:

– Det lät som en explosion, sedan hördes flera skott. En person sprang längs gatan samtidigt som han sköt vilt omkring sig med ett automatvapen. Sedan vände han vid baren Roter Engel och fortsatte mot Schwedenplatz medan han fortsatte att skjuta vilt.

Sedan kom polisen och sköt tillbaka.
Polisen uppmanade alla att inte lämna sina bostäder, att hålla sig borta från allmänna platser och att inte dela videor och bilder medan jakten på någon eller några av attentatsmännen pågick.
Clas Svahn

Nyvald grön borgmästare stänger stadens flygplats

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Frankrike.
Obekvämt och impopulärt – men nödvändigt. Så beskriver den 30-åriga borgmästaren Léonore

Moncond'huy beslutet att stänga flygplatsen i sin västfranska stad.
– Man måste våga ställa de svåra frågorna för att verkligen kämpa mot klimatförändringarna.
I 43 år styrdes Poitiers av en socialist. Men i somras satte Léonore Moncond'huy punkt för det – som den yngsta borgmästaren för miljöpartiet Europe écologie – les verts (EELV) i Frankrike. Och Moncond'huy har inte slösat någon tid när det gäller sitt löfte att göra Poitiers till en mer hållbar plats för framtiden.
– Staden ska inte bara bli grönare, utan helt grön, säger hon till TT över telefon. Varje beslut ska ta hänsyn till påverkan på klimatet och den biologiska mångfalden. Det gäller allt från transport och stadsplanering till utbildning och socialpolitik.
TT

Studenter i Kabul sköts till döds

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Afghanistan. Över 20 liv krävdes när beväpnade män attackerade ett campus vid Kabul-universitetet (KU), rapporterar medier i Afghanistans huvudstad.
– De sköt mot varenda student de såg, säger vittnet Fathullah Moradi till Reuters.
Gärningsmännen ska ha varit tre till antalet. De dödades, efter att ha skjutit ihjäl ungefär 20 oskyldiga offer. Cirka 20 personer skadades också. Enligt foton från platsen föll studenter offer för kulorna i föreläsningssalar och när de försökte fly. Terrorgruppen IS uppger via sitt propagandaorgan Amaq att den ligger bakom attacken.
TT

Stena Line satsar mer på frakt i Östersjön

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Färjerederiet Stena Line ökar nästa år fraktkapaciteten med 40 procent på linjen mellan Travemünde, Tyskland, och Liepaja, Lettland, enligt ett pressmeddelande. Det handlar om att nya fartyg av typen Ro Pax tas i drift på linjen.

”På den fraktfokuserade linjen innebär det 40 procents ökad fraktkapacitet, förkortad överfartstid och en fast tidtabell med tolv avgångar per vecka”, skriver Stena Line.

I oktober meddelade rederiet att man sätter in nya fartyg även på linjen mellan Nynäshamn och Ventspils i Lettland.

TT

H&M stänger butiker

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

H&M-gruppen stänger nu allt fler butiker i takt med de restriktioner olika länder inför i kölvattnet av en andra pandemivåg. Enligt bolagets hemsidor för de olika marknaderna har nu butikerna stängts i länder som Frankrike, Belgien och Tjeckien. I Storbritannien har butikerna i Wales stängt, men från och med torsdag har myndigheterna satt stopp för butiker att ha öppet i hela Storbritannien.
Dessutom, på många marknader där butikerna fortfarande är öppna, har myndigheterna avrått från att ge sig ut och handla ”icke nödvändiga varor”. Ett exempel på ett sådant land är Sverige där Folkhälsomyndigheten enbart undantar matbutiker och apotek i sin avrådan.

Ledare: Vi kan aldrig göra terroristerna nöjda

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Wien, en av Europas stora kulturstäder. Opera, konst, skulptur, arkitektur. En höstkväll då människor träffades för att äta och dricka – de tog chansen några timmar innan staden skulle stänga ner igen för att få bukt med den smitta som tagit ny fart.

Då kom terrorn. I skrivande stund är fyra döda och många skadade sedan minst en terrorist öppnat eld i stadens centrala delar. Enligt myndigheterna handlar det – än en gång – om ett islamistiskt dåd.

När jihadisterna senast slog till, i Frankrike, talades det mycket om teckningar. Var det rätt eller fel att publicera karikatyrer i tidningar? Projicera dem på husfasader? Skulle det leda till mer eller mindre terror?

I Österrike har det, såvitt känt, inte publicerats några bilder att

tala om. Då får man anta att nationen i terroristernas ögon har gjort fel på annat sätt och därför förtjänar att straffas. Har någon yttrat sig förkastligt om islam? Är kvinnornas kjolar för korta?
Å andra sidan slår den islamistiska terrorn ner överallt. Bara på 2010-talet kan nämnas blodiga dåd i till exempel Ryssland, Kenya, Kanada, Danmark, Tunisien, Bosnien, Indien, Tyskland – och på Drottninggatan i Stockholm. Frankrike utsattes långt innan det publicerades Muhammedkarikatyrer i Charlie Hebdo. Judar drabbas särskilt hårt av terrorister, trots att de inte har det minsta att göra med det som står på mördarnas agenda. Terrorn har alltid en ursäkt. Vi kommer aldrig att kunna gå den tillräckligt långt till mötes. Om vi försöker kommer den att flytta gränserna ett steg till, och ett till. Det spelar ingen roll om världen efterföljer terroristernas krav på 100 punkter. Den som har den totala underkastelsen som mål kommer att kräva 100 nya eftergifter.
Vad vi kan göra är att fortsätta bedriva den politik som vi tror på

och skapa det samhälle vi vill ha – ett öppet, fritt, jämställt, modernt samhälle där alla har rätt att leva det liv de vill så länge det inte inskränker någon annans.
Vad vi måste göra är att fortsätta bekämpa samhällets fiender hårt men med besinning, så att vi själva inte råkar avskaffa den frihet vi vill försvara.
Vi måste se till att terrorister lagförs och straffas – om möjligt utvisas. Att terrorbejakande budskap inte predikas i landets moskéer, att religiösa skolor kontrolleras så att läroplanen följs, att antidemokratiska organisationer inte får bidrag, att värderingar om yttrandefrihet, jämställdhet och rätten att välja sitt eget liv når ut överallt i samhället.
Den 2 november gjorde flera franska muslimska organisationer och församlingar ett gemensamt uttalande. De fördömde terrorism och våld i islams namn. De tog avstånd från bojkotter av franska varor och utländska ledares uppvigling mot landet. Och de avfärdade att de skulle vara offer för statsrasism eller en politik av hat mot muslimer:

”Den franska lagen lägger stor vikt vid yttrandefrihet och garanterar rätten att tro eller inte tro ... Det är tack vare Republikens grundvalar som vi, som muslimskt troende medborgare, kan utöva vår religion.”
Ett sådant budskap slår mot två håll. Det visar diverse islamofober att muslimer långt ifrån är en homogen grupp och att de allra flesta vill leva i fred. Och det gör en sak klar för terroristerna: Inte i vårt namn.
DN 4/11 2020

Landets syn på extremism kan ändras

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Terrorattentatet i Wien beskrivs som det värsta som skett i stadens moderna historia. Motivet uppges vara islamistiskt.
För fem år sedan införde Österrike en så kallad islamlag. Nu förutspår forskare en ny

inriktning på landets kamp mot extremism.

En sommardag för två år sedan klev förbundskansler Sebastian Kurz fram till mikrofonen. Bakom honom fanns flaggor från Österrikes alla förbundsländer, framför honom pressfotografer och journalister.

– Som integrationsminister införde jag en islamlag, började Sebastian Kurz.

Därefter sade förbundskanslern bland annat att han skulle stänga sju moskéer och utvisa 40 imamer ur landet. Det innebar att den så kallade islamlagen, som infördes 2015 och bland annat förbjuder imamer från att ta emot finansiering från utlandet, tillämpades för första gången. Beskedet kom mitt under ramadan.

Extremismforskaren Daniela Pisoiu sa då till DN:s korrespondent Lina Lund att moskéstängningarna riskerade att få muslimer att känna sig utstötta från majoritetssamhället och leda till ökad radikalisering.

– De radikala moskébesökarna kommer inte att sluta vara radikala för att deras bönelokal tvingas stänga. De farligaste

moskéerna är dessutom de som vi inte känner till, sa Daniela Pisoiu.
När Sebastian Kurz ställer sig framför de österrikiska flaggorna dagen efter terrordådet i Wien, som då krävt fyra människoliv utöver attentatmannens, är tonen en annan än två år tidigare.
– Vår fiende, den islamistiska terrorismen, vill inte bara orsaka död och lidande. Den vill också splittra vårt samhälle. Det kommer vi inte att tillåta. Det här hatet kommer inte att få något utrymme, sa förbundskanslern.
Daniela Pisoiu säger att hon är chockad av det som skett, men positivt överraskad av debatten som uppstått efter attacken.
Forskaren tror att dådet kan innebära en vändpunkt för kampen mot islamism i Österrike, med bättre resultat.
– Tidigare har man fokuserat mycket på att förbjuda och trycka ner. När det kommer till att förebygga radikalisering ligger Österrike långt efter de skandinaviska länderna och Tyskland, säger hon.
Den gärningsman som sköts till döds under attentatet i Wien ska enligt inrikesminister Karl Nehammer ha deltagit i ett

avradikaliseringsprogram i samband med ett fängelsestraff på 22 månader, vilket han dömdes till i april 2019 för att ha försökt åka till Syrien och ansluta sig till IS. Mannen lyckades övertyga myndigheterna om att han uppnått målet med programmet och släpptes i förtid.
Daniela Pisoiu säger att programmen behöver bli betydligt mer omfattande för att fungera.
Nadim Mazarweh, som leder enheten för avradikalisering på det muslimska trossamfundet IGGÖ i Wien, är inne på ett liknande spår.

– Jag hoppas att vi nu äntligen kommer att fokusera på det som gör skillnad på riktigt – förebyggande arbete, säger han.
Österrikes förbundskansler Sebastian Kurz leder det konservativa partiet ÖVP och regerar tillsammans med miljöpartiet Die Grünen. Dagen efter terrordådet beskriver den tyska konservativa dagstidningen Die Welt Sebastian Kurz som Europas starkaste kraft mot islamistisk terrorism, vid sidan av Frankrikes president Emmanuel Macron.

I Frankrike har regeringen vidtagit skarpa åtgärder för att förebygga islamism, efter att landet skakats av mordet på historieläraren Samuel Paty i mitten på oktober.
Emmanuel Macrons uttalanden efter dåden i Frankrike, bland annat om att islam är en religion i kris, har väckt ilska bland ledare i flera länder i Mellanöstern.
Daniela Pisoiu säger att liknande retorik har förekommit i Österrike, och att högerextrema krafter försöker vinna mark efter attentatet i Wien.

– Samtidigt ser jag så mycket solidaritet. De lediga ambulansförarna som hoppade in för att jobba, människorna som öppnade sina hem, och de turkiska ungdomarna som hjälpte till att rädda livet på en polis. Jag hoppas att politikerna vet bättre än att stigmatisera hela grupper i samhället, säger hon.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

Erik Ohlsson: Europa kan gå mot en mörk terrorhöst

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Attacken nära synagogan i Wien är en påminnelse om hur sårbara de europeiska städerna är för terrorattacker, och om hur blint och skoningslöst terrorvåldet slår.

Plötsligt har vi en mörk terrorhöst i Europa. Den senaste månaden har Frankrike drabbats av tre allvarliga incidenter med jihadistiska förtecken:

En 18-årig pakistanier knivskadar två personer utanför satirtidningen Charlie Hebdos tidigare lokaler i Paris.

En 18-årig rysk man av tjetjenskt ursprung knivdödar läraren Samuel Paty som var på väg hem från jobbet i en förstad till Paris.

En 21-årig tunisier hugger ihjäl tre människor inne i katedralen i Nice.

Dåden har fått politiker att kräva hårdare granskning av organisationer med islamistiska

förtecken. I samhällsdebatten talas det om religions- och yttrandefrihet kontra extremism – hur profeten Muhammed kan eller inte kan framställas inom islam.

Måndagens attack vid synagogan i Wien genomfördes även den av en helt ung man, en 20-åring född i Österrike men med rötter i Nordmakedonien.

Wienattacken visar att terrorn inte är begränsad till Frankrike, och att den våldstillvända jihadismen existerar som ett hot oavsett om det förs en ”Muhammed-debatt” eller inte.

Attackerna i Europas mitt väcker onda minnen från fyra fem år tillbaka i tiden, då terrorn exploderade i centrala Paris, på flygplatserna i Bryssel och Istanbul, på strandpromenaden i Nice och på julmarknaden i Berlin. Det inträffade också flera knivskärningar av den typ vi nu har sett.

Är vi på väg mot ett läge där terrorn trappas upp i Europa, mot samma läge som 2016? Det olycksbådande är att den här typen av attacker tycks smitta av sig – terrorceller och enskilda fanatiker inspireras av varandra.

Å andra sidan har europeiska underrättelsetjänster på senare år blivit bättre på att övervaka radikala miljöer och på att avslöja terrorplaner. Men det räcker inte för att eliminera terrorhotet. Varje attack visar med isande tydlighet hur sårbara de europeiska samhällena är. I Nice berömmer sig stadens styrande om att ha installerat Europas modernaste övervakningssystem – nästan 4 000 kameror övervakar invånarna i halvmiljonstaden. Ändå kunde den dödliga knivattacken i katedralen genomföras.

Faktum är att hur höga murar vi än bygger kommer det ändå att finnas unga män som blivit så hjärntvättade att de har avhumaniserat alla som inte delar deras våldsinpyrda och dödstillvända lära. Hatet och äcklet vänder de inte bara mot européer, utan också mot andra muslimer eller religiösa minoriteter i exempelvis Mellanöstern.
Hur ska ”vi” få dem på andra tankar? Det är en fråga som måste ställas och helst besvaras om den jihadistiska terrorn ska kunna motarbetas på ett effektivt sätt.
Erik Ohlsson

Nathan Shachar: 25 år efter mordet på Rabin är fredsprojektet dött

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Skotten i Tel Aviv den 4 november 1995 förändrade Israel i grunden. Tjugofem år efter mordet på premiärminister Yitzhak Rabin är hans freds-projekt dött och begravet, och den fredsopinion som förde honom till makten 1992 är i dag maktlös och obetydlig.

President Abraham Lincoln sköts ihjäl på teatern och Mahatma Gandhi på väg till middagsbönen. Men Nordstaterna vann inbördeskriget och slaveriet förblev olagligt. Indiens delning var oåterkallelig.

Socialisten Lee Harvey Oswald mördade president John F Kennedy, men USA:s politik gentemot Sovjetunionen och Kuba låg fast. Dessa dåd skakade världen. Men utdelningen, för mördarnas del, var rent

känslomässig – ett utlopp för deras hat och hämndlystnad. Politiskt sett åstadkom de inte mycket.

Den verkligt goda cigarren för en politisk mördare är inte själva mordet, utan möjligheten att förpassa både makthavaren och hans projekt till historien. Med det måttet är den israeliske extremnationalisten Yigal Amir vinnaren i detta sällskap. När han sköt premiärminister Yitzhak Rabin med två skott i nacken den 4 november 1995, så sköt han också ett stort hål i Rabins historiska projekt, fredsprocessen mellan israeler och palestinier, ett djärvt initiativ som hade långt kvar till sin fullbordan. Den så kallade Osloprocessen skulle ha slutförts 1999, men avstannade 1998 och har trots flera försök, senast av Barack Obama, inte kunnat återupptas.

Israel av i dag är ett politiskt landskap som måste överträffa Amirs vildaste drömmar, och som på många punkter bär spår av hans hand. Ockupationen av palestinska områden är lika utbredd som 1995, antalet bosättare långt större, arealen privatägd palestinsk mark som

tagits över av bosättare ökar stadigt. Och mer avgörande: Fredsprocessen är död och den israeliska fredsrörelse som mötte upp hundratusenfalt för att hylla Rabin mordkvällen är i dag en liten minoritet – Rabins socialdemokratiska parti förutspås i de senaste mätningarna noll knessetmandat. Ingen kunde ha gissat detta då det begav sig. Efter dådet pekade opinionssiffrorna rakt upp för Shimon Peres, Rabins efterträdare. Indignationen mot personer ur Amirs läger var så utbredd att bosättare slutade lifta för att inte bli utskällda av främlingar. Bosättarledaren Pinchas Wallerstein berättade att då han, vid budet att Rabin sårats föll i bön: ”Gode Gud, låt det inte vara en av oss”. Den israelisk-arabiske författaren Sayed Kashua sade strax efter mordet till DN: ”När jag hörde att Rabin dödats bad jag till Gud att det inte skulle vara en arab.”

Traumat efter mordet tvingade Rabins belackare på defensiven. Oppositionspolitikerna Benjamin Netanyahu och Ariel Sharon, som lett massmöten där Rabin figurerat på plakat iförd SS-

uniform och arabisk huvudsjal, tvådde sina händer.
Demonstranterna mot Rabin hade burit svarta likkistor, en maning att skada premiärministern fysiskt. Extrema rabbiner hade letat fram textställen där mord på ledare ursäktades, några av dem anordnade seanser där Rabin förbannades med trollformler.
Efter mordet ville många socialdemokrater utlysa nyval omgående, för att slå mynt av den utbredda avskyn mot höger-nationalismen. Men Shimon Peres gjorde motstånd. Det skulle se alltför cyniskt ut, menade han.
Nästa val ägde rum sommaren 1996, då en serie massmord på israeliska civila av islamistiska Hamas drivit opinionen åt motsatt håll. Peres förlorade till Netanyahu med minsta möjliga marginal.
Det är inte säkert att Rabin, om han fått leva, hade lyckats föra fredsprocessen i hamn. Från första början hade hans planer väckt våldsamt motstånd. Yigal Amir hade en föregångare, som gjort sitt för att sätta i gång urartningen och splittra bägge lägren. I februari 1994, i Hebron på Västbanken, flera månader

innan den palestinske ledaren Yassir Arafat återvänt från sin 27-åriga exil och upprättat ett begränsat självstyre, mördade läkaren Baruch Goldstein 29 palestinier. Goldstein, lika litet som Amir, var någon galning. Han hade kallt kalkylerat med att skapa en situation där Rabin inte förmådde baxa sitt projekt vidare. Rabin gav inte vika. Arafat återvände och självstyre upprättades i allt fler palestinska städer. Men det stod allt klarare att Oslokonceptet förfelade sitt syfte. Det förde inte parterna närmare varandra, tvärtom. Den utdragna förhandlingsperioden, minst sex år, var en invit till extremister ur bägge läger att skjuta till måls mot processen innan den avslutats.

Det var svårt nog för den israeliska vänsterkoalitionen att driva kontroversiell fredspolitik med Rabin vid rodret. Hans anseende som krigshjälte och sanningssägare kunde inte ersättas. Först två år efter Rabins död började Arafat ta i med hårdhandskarna mot den palestinska terrorismen, och då var det för sent.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta.

Yitzhak Rabin (1922–95) var Israels förste infödde premiärminister. Rabin studerade jordbruk samtidigt som han tjänstgjorde i Palmach, det judiska Palestinas militära elitstyrka. Under kriget 1947–49 hade han ansvaret för att hålla vägen mellan Jerusalem och Tel Aviv öppen. Efter sin roll som överbefälhavare under sexdagarskriget 1967 blev han nationalhjälte – och ambassadör i Washinton. 1974 blev han premiärminister, men avgick tre år senare, sedan det uppdagats att hans fru hade ett bankkonto i USA, dåförtiden förbjudet.
1992 valdes han till premiärminister, och i slutet av samma år inleddes i hemlighet förhandlingar med palestinierna.

Kalla vindar från väst får Kina att satsa på självförsörjning

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Analys

Peking. I tider när de snåla vindarna från väst tilltar i styrka rustar Kina för att i högre grad stå på egna ben. Landet ska i framtiden bli mer självförsörjande och klara av att växa ekonomiskt, även om resten av världen vänder ryggen till.

Samtidigt tycks ledaren Xi Jinping planera för ett livslångt maktinnehav.

Kontrasterna kunde inte vara större. Medan presidentkandidaterna för världens största ekonomi, USA, i valets slutspurt trummat in sina bästa argument inför hela världens ögon möttes i förra veckan det högsta beslutande organet, Kinas centralkommitté, i världens näst största ekonomi bakom lyckta dörrar.

Deras uppgift: att staka ut de ekonomiska och sociala riktlinjerna för landets 1,4 miljarder invånare de kommande fem åren. Här fanns till och med en vision inför 2035, vilket av många tolkas som att Kinas ledare Xi Jinping inte har några planer på att kliva av. Han har redan fått bort den begränsning på två mandatperioder, tio år, som tidigare fanns för kinesiska presidenter och som för 67-åriga Xi Jinpings del infaller 2022. Nu är han med och smider planer långt in i framtiden och har ännu inte lanserat någon kandidat som kan bli hans efterträdare. Därmed befäster han sin position som Kinas mäktigaste ledare sedan Mao Zedong.

Vad vill då Xi Jinping med Kina i framtiden? Ett är säkert. Han vill säkra kommunistpartiets och sitt eget fortsatta maktinnehav. För att göra det krävs att människors levnadsstandard fortsätter att öka, att inkomstgapet mellan fattiga och rika inte blir för stort och att miljön förbättras. Annars förlorar partiet sin legitimitet.

De exakta planerna för de kommande årens politik blir inte offentliga förrän början av nästa

år när Folkkongressen ska klubba femårsplanen. Men de stora dragen framkom i slutet av förra veckan när en kommuniké offentliggjordes.
Här framgår tydligt att det frostigare klimatet med USA och flera andra länder kommer att färga politiken framöver. Handelskrig med USA och bojkott av kinesiska bolag från flera håll gör att Kina i allt högre grad riktar in sig på att bli självförsörjande. Framför allt handlar det om att genom massiva satsningar på innovationer i högteknologi kunna försörja sin industri på egen hand. Beroendet av omvärlden ska minska och kinesiska storbolag ska kunna rulla utan att vara beroende av import av insatsvaror från utlandet. Allt ska finnas i Kina och på så sätt ska landet få större motståndskraft mot yttre chocker.
Strategin ska ses i ljuset av att flera länder, däribland Sverige, har förbjudit de kinesiska storföretagen Huawei och ZTE från att delta i utbyggnaden av 5G. USA har dessutom hotat med att begränsa exporten av komponenter som i dag behövs i den kinesiska exportindustrin.

Företagen i väst anklagar Kina för industrispionage och ser deras storföretag som en säkerhetsrisk. I Kina finns en skyldighet för alla företag och individer att samarbeta med underrättelsetjänsten.
Men kritiken mot Kina rymmer inte bara ekonomiska och säkerhetspolitiska dimensioner. Regimen har också väckt upprördhet i omvärlden för att ha tagit ett allt starkare grepp om Hongkong, som skulle få behålla sina friheter i 50 år, och för behandlingen av den muslimska befolkningen i Xinjiang, där minst en miljon bedöms sitta i arbetsläger och satellitbilder visar hur tusentals moskéer har jämnats med marken. Läger som Kina hävdar är omskolningsläger som ska bekämpa terrorism och fundamentalism.
Dessa konflikter är inget som nämns i samband med femårsplanen. I stället var kommunikén som släpptes i förra veckan full av självberöm över hur tidigare mål har nåtts och hur landet har tacklat coronapandemin. Att viruset inledningsvis mörkades av

makthavarna och att responsen därmed dröjde, nämns inte. Däremot ligger en fortsatt modernisering av militären i planerna. Partiet lovar dessutom att göra mer för att minska inkomstgapet mellan människor på landsbygden och i städerna samt jobba för en grön framtid. Kina meddelade nyligen planer om att landet ska vara koldioxidneutralt 2060. Exakt hur det ska gå till i landet som släpper ut mest koldioxid i världen framgår inte.

I femårsplaner brukar ett tillväxtmål ingå. Än så länge har inget sådant avslöjats för de kommande fem åren. Allmänt förväntas Kina rikta in sig på att framöver snarare betona kvaliteten i tillväxten än snabbheten.

Ökat fokus ges också till bnp/capita som ledarna efter mötet meddelade ska vara lika hög som i ”moderat utvecklade länder” 2035, vilket tolkas som i nivå som länder som Spanien och Sydkorea.

Marianne Björklund

SKF planerar stänga fabrik i Frankrike

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Kullagertillverkaren SKF planerar omstruktureringar i Frankrike som berör totalt cirka 250 anställda. Konkret handlar det om att tillverkningen av svängkranslager föreslås flyttas från Avallon till St-Cyr-sur-Loire, vilket skulle innebära att fabriken i Avallon stängs under slutet av 2022. Där jobbar i dag 140 personer.
Samtidigt påverkas cirka 110 anställda av omstrukturering av tillverknings-, affärs- och administrativa funktioner i Frankrike.
TT

Fördjupad kollaps för turismen i Spanien

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Restriktionerna och rädslan för att smittas av coronaviruset slår mycket hårt mot turismen i Spanien. Antalet utländska ankomster till landet föll med 87 procent i september jämfört med ett år tidigare, enligt landets statistikbyrå INE.

Sommaren blev en katastrof för besöksnäringen, som normalt står för omkring 12 procent av landets bnp, och många hade hoppats på en vändning i september, men det blev tvärtom.

I augusti var nedgången 76 procent jämfört med ett år tidigare. För årets första nio månader sammanlagt har antalet utländska ankomster till Spanien fallit 75 procent till 16,8 miljoner.

TT-Reuters

Rekordvinst för Ikeas ägare

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Pandemin har inte påverkat Ikea. Möbeljättens huvudägare Inter Ikea gör en rekordvinst. Bolagets rörelseresultat ökade med nästan 20 procent till 2,2 miljarder euro, cirka 22,9 miljarder svenska kronor, medan resultatet före skatt låg på två miljarder euro under räkenskapsåret som avslutades med augusti månad. Vinsten är den högsta sedan bolagsstrukturen etablerades för fyra år sedan.

Försäljningen under september-oktober har varit fortsatt varit stark efter en ”fantastisk återhämtning” under sommarmånaderna enligt Inter Ikeas finansdirektör Martin van Dam. Bolaget räknar nu med en försäljningsökning på 7–8 procent under 2020/21.

TT-Reuters

Oljepriset lyfter kraftigt

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Världsmarknadspriset på råolja stiger kraftigt, upp med 3 procent i kölvattnet på ökad riskaptit inför USA-valet. Prisuppgången följer på kraftiga prisfall under en veckas tid efter ökad spridning av coronaviruset, vilket via restriktioner befaras slå mot efterfrågan på bränsle runt om i världen.

Vid lunchtid har ett terminskontrakt för leverans av så kallad brentolja nästa månad gått upp med 2,9 procent till 40:10 dollar per fat, medan amerikansk råolja har gått med 3,1 procent till 37:94 dollar per fat.

Bakom återhämtningen för oljepriset ligger bland annat signaler från oljelandet Rysslands regering om att det pågår samtal med inhemska ryska oljebolag om att förlänga produktionsbegränsningar till att även gälla under första kvartalet 2021.

TT-Reuters

Xi Jinping: Kinas ekonomi stark

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Kinas ekonomin har potential att bibehålla den långsiktigt stabila utvecklingen och det är möjligt att dubbla ekonomin per capita till 2035. Det sade Kinas president Xi Jinping på tisdagen, enligt Xinhua.
Han sade att det är ”fullt möjligt” för Kina att möta dagens standarder för höginkomstländer till slutet av den 14:e femårsplanen (2021–2025) och att dubbla den totala ekonomiska volymen per capita till 2035.

Så skadas journalistiken av fusk och dålig källkritik

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Ett gripande av en påstådd IS-krigare i Kanada har rest en rad frågetecken kring New York Times hyllade podd ”Caliphate” och åter satt ljuset på journalistikens trovärdighet. ”Risken är att detta ytterligare ökar på misstron också för seriös journalistik”, säger Ester Pollack, professor i journalistik.

I slutet av september grips 25-åringen Shehroze Chaudhry i Kanada. Han står anklagad för att ha ljugit om sin påstådda inblandning i terrorsekten IS och som i Royal Canadian mounted police skriver i ett pressmeddelande: ”väckt oro hos allmänheten”.

”Bedrägerier kan skapa rädsla i vårt samhälle och en illusion av att det finns ett potentiellt hot riktat mot kanadensare, medan vi fastslagit motsatsen”, säger

Christopher deGale, ansvarig för Royal Canadian mounted polices avdelning för nationell säkerhet, i pressmeddelandet.
Gripandet har skakat en av världens högst ansedda nyhetsredaktioner, New York Times. I tidningens hyllade podcast ”Caliphate” från 2018 porträtteras 25-åringen som en IS-bödel.
– Han hävdar att han varit med i IS och begått avskyvärda och bloddrypande våldshandlingar, säger Ester Pollack, professor i journalistik vid Stockholms universitet.
De exakta detaljerna i brottsanklagelserna mot Shehroze Chaudhry är ännu inte offentliga men gripandet har väckt frågor om hur stjärnreportern Rukmini Callimachi och redaktionen bakom podden arbetat med källkritik.
Redan 2018 väcktes frågor om intervjupersonens trovärdighet. Det eftersom att Shehroze Chaudhry, under namnet Abu Huzayfah, i Callimachis podd berättat att han mördat två personer, men kort efter att podden sänts drog tillbaka sina vittnesmål och för kanadensiska

CBC News förnekade att det inträffat.
Rukmini Callimachi förklarade då vändningen med att hon intervjuat honom innan han utreddes av myndigheterna, och att det var för att undkomma straff som han nu ändrat sin berättelse.
– Han pratade med oss under en tidsintervall när han trodde att han hade kommit undan, sade Rukmini Callimachi till CBC News då.
Rukmini Callimachi kom till New York Times från nyhetsbyrån AP 2014 och har sedan dess kommit att bli en av världens mest kända terrorismreportrar. Hon har prisats av Overseas press club och flera gånger nominerats till Pulitzerpriset. Nu har New York Times inlett en utredning av arbetet med podden.
– Det gynnar oss alla att lära oss så mycket som möjligt om hela historien bakom Huzayfahs komplicerade redogörelse, sade Rukmini Callimachi till New York Times i samband med att utredningen blev känd.
DN har sökt New York Times som inte vill uttala sig om fallet under den pågående utredningen.

Reportern Rukmini Callimachi skriver i ett mejl till DN att hon av tidningen blivit ombedd att inte kommentera ärendet, samt hänvisar till avsnitt sex av podden där de redogör för en del av källarbetet. ”Vi hade sju olika källor som bekräftade aspekter av Huzayfahs berättelse”, skriver Rukmini Callimachi.
Exakt vad som har hänt i fallet återstår att se, men Ester Pollack säger att det redan nu framkommit en rad tveksamheter kring Rukmini Callimachis arbete med podden ”Caliphate” och Chaudhrys vittnesmål.
– I viktiga delar av den här podden har hon satsat på att okritiskt använda ett centralt vittnesmål som inte är verifierat, säger hon och fortsätter:
– Han har använts som en dramatiserande effekt, för att skapa en effektiv berättelse och höja historiens värde.
Även vid tidigare tillfällen har stjärnreportern Rukmini Callimachis arbete ifrågasatts.
– Den här anklagelsen mot henne, som kommer både från journalistiska kollegor och från Mellanösternexperter, är att hon upprepade gånger använt sig av

tveksamma källor, säger Ester Pollack.
Kritiken som nu kommer riktas inte bara mot den enskilda journalisten utan i lika hög grad mot ledningen på New York Times.
– Trots att de fick både intern och extern kritik höll de sin hand över det här projektet, säger Ester Pollack.
– Journalistiken kan aldrig reduceras till ett ansvar för de enskilda journalisterna, utan det är verkligen en ledningsfråga.
Ester Pollack ser också hur featuregenren är extra utsatt för den här typen av brister inom källkritiken.
– Det är ju känt att inom featurejournalistik så är det en frestelse att överordna narrativen i jämförelse med nyhetsjournalistikens krav på att källorna ska vara grundande, trovärdiga och kontrollerade.
Här finns gemensamma beröringspunkter mellan Rukmini Callimachis fall och andra, grövre journalistiska skandaler. Till exempel den mycket uppmärksammade historien med Claas Relotius som uppdagades i december 2018. Då det avslöjades

att den flerfaldigt prisade tyske journalisten verksam vid Der Spiegel hittat på hela historier och karaktärer i sina reportage.
– Det Spiegel har ju varit känd för att hålla en väldigt god källkritisk nivå och för att använda interna faktagranskare. Samtidigt blev det tydligt att spektakulära featurestories inte blev utsatta för samma faktagranskning, säger Ester Pollack.
Parallellen som framträder när källkritiken brister är att fokus snarare ligger på att presentera en välskriven berättelse.

Fallet Claas Relotius har inspirerat till den svenska regissören och dramatikern Viktor Tjernelds pjäs ”Spejlmanden”, som nu spelas på den danska teatern Mungo Park. Där får publiken följa hur Relotius bluff avslöjas av frilansjournalisten Juan Moreno som anar oråd när de samarbetar med ett reportage från var sin sida om gränsen mellan Mexiko och USA.
– Hela reportagegenren blir subjektiv oavsett vad vi vill eller inte. Det var också därför han gjorde så många reportage och de flesta gjordes i USA eller andra

länder där folk inte kunde läsa vad han skrev, säger Viktor Tjerneld.
– Det är ganska extremt att ljuga under så många år och samtidigt få så många priser. Bevisligen är han oerhört bra på att skriva, och om det var fiktion eller fakta var sekundärt. När jag började läsa på om händelsen och läste hans artiklar blev jag också på sätt och vis förförd.
Viktor Tjerneld säger att Relotius använde sig av en ganska enkel Hollywooddramaturgi, att han visste vilka knappar han skulle trycka på för att locka in läsarna. Eftersom Tjerneld inte är flytande på tyska har han använt sig av Google translate som hjälp för att översätta en betydande mängd texter. Något som också har betydelse för hur han själv har tagit in berättelsen.
– Jag tror inte att det påverkar rent faktamässigt, men jag kan aldrig förstå riktigt hur bra han egentligen skrev. Det jag kan se är hans dramaturgiska träff och dramaturgin i hans artiklar är oerhört vass. Sedan har jag förstått att språket också är väldigt uttrycksfullt och genomarbetat, men det har jag

gått miste om så klart, säger Viktor Tjerneld.
När Claas Relotius avslöjades startade Der Spiegel en intern utredning som kom fram till att ingen anställd på tidningen känt till att hans artiklar fabricerats eller på annat sätt medvetet deltagit i lögnerna. Samtidigt konstaterade utredningen att redaktionen inte tagit varningssignaler på allvar och agerat för långsamt. ”I sin helhet målar rapporten en förödande bild”, skrev tidningens vd Thomas Hass och chefredaktören Steffen Klusmann i ett uttalande i samband med att rapporten offentliggjordes.
Avslöjandet resulterade i att Claas Relotius fick sparken, den ansvariga faktagranskaren på tidningen sade upp sig och två ansvariga chefer lämnade sina tjänster.
– Man ska ställa oerhört höga krav på journalistiken men man ska alltid ha höga krav på sig själv också att vara en kritisk läsare, säger Viktor Tjerneld.
I Tyskland har avslöjandet om Claas Relotius kommit att användas som ett slagträ i den politiska debatten av

högernationalistiska Alternativ för Tyskland (AFD).
– AFD har gjort en stor sak av det här och försöker plocka väldigt många poänger på att den vänsterliberala pressen ljuger, säger Viktor Tjerneld som tror att krisen på New York Times kan komma att användas både av USA:s president Donald Trump och av den alternativa högern i landet.
– Det bygger ju upp till en polarisering så klart.
Ester Pollack tror att situationen på New York Times kan öka på föraktet mot tidningen i synnerhet och journalistiken i allmänhet.
– Det är ju redan en etablerad berättelse, speciellt från Trumpadministrationen, att journalistik är *fake news*. Det perspektivet dominerar en del av den amerikanska offentligheten just nu.
– Så därför är det så ofantligt viktigt att man aldrig någonsin slarvar med källkritiken.
Viktor Tjerneld ser hur sanningens status har förändrats och i dagens samhälle är under debatt.

– Det finns något postmodernt i idén om att sanningen kanske är relativ, och den synen tycker jag vinner mer och mer kraft i dag. Om tron på jakten efter sanning förlorar tror jag att vi alla förlorar.

Agnes Laurell
agnes.laurell@dn.se

Andra journalister som har ljugit ihop artiklar.

Det finns flera andra kända fall när erkända journalister avslöjats med lögner.
På 80-talet tilldelas Janet Cooke Pulitzerpriset för ett reportage om en åttaårig heroinmissbrukare som publicerats i Washington Post, men historien var en bluff och Cooke lämnade tillbaka priset och slutade på tidningen.
I slutet av 90-talet avslöjas att Stephen Glass på New Republic i flera artiklar hittat på händelser.
2003 fick journalisten Jayson Blair sparken från New York Times. Av en händelse avslöjade en journalist från en lokal amerikansk

tidning felaktigheter i en artikel Blair skrivit. När lögnerna började nystas upp visade det sig att Blair ljugit och kopierat andra journalisters texter systematiskt i en lång rad artiklar. Han skrev senare boken ”Burning down my masters’ house” om händelserna. Även i Norden finns exempel på när journalister ljugit. 2006 kom det fram att norrmannen Bjørn Benkow diktat upp intervjuer med några av världens mest kända människor, som Bill Gates, Oprah Winfrey och Tom Cruise.

Förvånande att Wien-dådet kunde komma som en överraskning

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Måndagens terrordåd i Wien var bara en tidsfråga. Bilden av den gemytliga, fridsamma och neutrala staden är ingenting annat än en myt.

Wien är en stor stad.

Måndagskvällen var för årstiden mycket mild med temperaturer kring 20 grader och kanske borde jag som wienarna ha suttit på lokal, många av dem fortfarande med utomhusservering, och fira den sista kvällen i frihet: på grund av viruset råder sedan i tisdags utgångsförbud efter 20.00.
I stället satt jag hemma vid skrivbordet och gick sedan tidigt i säng med en bok utan att ens bry mig om att lyssna till några sena nyhetssändningar. I ottan nästa dag kikade jag på nätet i de svenska tidningarna. Där fick jag veta vad som i Wien kvällen innan utspelat sig bara några kvarter från min bostad. Skottlossning? Polissirener? Inget som jag hade hört. Inte heller hade någon ringt och larmat mig. När jag efter frukost gick för att hämta mina papperstidningar i tobaksaffären berättade den vänliga bosniska expediten att den ihjälskjutne terroristen var muslimsk alban, vilket inte för ett ögonblick förvånat henne.
Ty Wien är en stor stad där man inte så lätt låter sig förvånas, där hela tiden saker och ting pågår som man inte nödvändigtvis lägger märke till, och där

muslimerna – i Wien av historiska skäl förkortade till ”turken” – alltid är fienden. Turken är skurken. Så har det varit sedan början av 1500-talet eller åtminstone sedan 1683 då turkarna för sista gången stod utanför Wiens portar innan de för gott slogs tillbaka. Europa var räddat. I historien har Wien alltid varit vårt bålverk mot islam: hade turkarna inte slagits tillbaka här hade vi i dag alla varit muslimer. Om det är wienarna på goda grunder fullkomligt övertygade och en hel del européer med dem.

Och här lever historien. Österrike är benhårt emot Turkiet som EU-medlem medan turkiska gästarbetare är mer illa sedda än andra. Så sent som för några år sedan försökte det högerpopulistiska FPÖ erövra makten i Wien med en valkampanj som öppet siktade till att ”rensa” staden från muslimska invandrare; ”judenrein” hette det under nazisterna.

Men med judar går inte längre att göra politik i Wien, däremot i tvillingstaden Budapest där alla förstår vilka som menas när Viktor Orbán hamrar in sin

”illiberalism” och attackerar George Soros. Orbán själv är knappast antisemit, men vet att många landsmän är det och gör politik av deras fördomar. Den förstås instinktivt utan att något behöver sägas öppet. Och om muslimer ska vi inte tala: de skulle inte ens vara välkomna som gästarbetare i Budapest.
Stereotyper som turken och juden tillhör Centraleuropas politiska folklore; de sitter med som ovälkomna gäster vid varje stambord. Och båda möter man ideligen i stadsbilden, juden som monument eller minnesmärke över dem som mördades, turken som namn på gator, parker eller kaféer, men också när man överallt hittar turkiska kanonkulor dekorativt inmurade i husväggarna, bistra minnen från de olika belägringarna.
Wien är frontstad. Så har det alltid varit och även muslimer uppfattar staden så. Ingen stor stad någonstans i världen har – med undantag för det bysantinska Konstantinopel, dagens Istanbul – större erfarenhet av vad Samuel Huntington en gång kallade ”civilisationernas kamp”.

Det är i en sådan föreställningsvärld – lika mental som konkret påtaglig – måndagens islamistiska terrordåd utspelat sig. Förvånansvärt är bara att detta överraskat omvärlden som håller sig till myten (det gemytliga, fridsamma och neutrala Wien), dessutom att wienarna lyckats förtränga faktum (nåja, detta är ju ändå Sigmund Freuds stad).

Ty måndagens terrordåd kommer inte plötsligt och oväntat; också på den punkten är Wien i sin skenbara konservatism avantgardistiskt före alla oss andra.

Få storstäder kan i modern tid visa upp så många spektakulära terrordåd som just Wien: som överfallet på Opecs högkvarter 1975, utfört av Carlos, Schakalen kallad, med tre döda och elva oljeministrar som gisslan; mordet 1981 på en hög wiensk politiker, ordförande i det österrikisk-israeliska vänskapsförbundet; samma år det tungt beväpnade överfallet på synagogan i Seitenstettengasse (i området för måndagens terrordåd) med två döda och ett tjugotal skadade;

överfallet på flygplatsen Schwechat 1985, utfört av palestinska terrorister utrustade med handgranater och med fyra döda som följd. Till detta kan läggas en lång rad huvudsakligen islamistiska terrormord, interna uppgörelser av politisk art, men av vad som skulle kunna kallas historisk tradition förlagda till Wien.
Kanske låter det efterklokt, men jag tar risken: måndagens terrordåd i Wien var bara en tidsfråga. Freudianskt undermedvetet skulle jag tro att också wienarna var övertygade om samma sak, även om de nu gärna klamrar sig fast vid myten om Österrike som ett slags lycksalighetens ö under oförtjänt attack.
Många i Centraleuropa (läs: den gamla habsburgska dubbelmonarkin) reagerar som de. Plötsligt anmäler sig kära vänner från Krakow, Bratislava och Budapest som jag inte hört av på evigheter medan jag surt tänker att det är som under kommunismen: de hör bara av sig när de behöver något.
”Hur mår du? Är allt väl?”

Men varför just nu? Tills det slår mig att deras omsorger kanske mindre gäller mig än vad som fortfarande är Centraleuropas hemliga huvudstad.
Richard Swartz är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Richard Swartz
richard.swartz@chello.at

Nya strider skakar Etiopien

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Fredspristagaren, premiärminister Abiy Ahmed, skickade natten till onsdagen trupper norrut för att ta kontroll över provinsen Tigray som är på väg att bryta sig loss från Etiopien. Han anklagar det regionala styret för att ligga

bakom en dödlig attack mot en militärbas.

I ett uttalande säger Abiy Ahmed att ”den sista röda linjen har korsats” och att regimen ser sig tvingad till en militär konfrontation.

– Vi har använt alla medel för att undvika ett militärt angrepp mot TPLF, men ett krig kan inte undvikas enbart med hjälp av god vilja och beslut på en sida, utan först om båda parter väljer freden, säger Abiy.

Provinsen Tigray styrs av partiet TPLF som vill bryta sig ut ur den etiopiska federationen.

Konsekvenserna av ett storskaligt krig är svåra att överblicka.

• Etiopien är i dag Afrikas till folkmängd näst största land med 110 miljoner invånare.

• Huvudstaden Addis Abeba är Afrikas motsvarighet till Genève – här ligger Afrikanska unionens högkvarter och flygbolaget Ethiopian Airlines är navet i den kontinentala transportsektorn.

• Kring Etiopien ligger flera av de mest konflikthärjade länderna i Afrika och en fullskalig konflikt i Etiopien kan snabbt få spridningseffekter.

• Internt är läget i Etiopien lika känsligt som det var i Jugoslavien 1991 och konflikten med Tigray kan bli början på ett mer omfattande sönderfall.
Vad handlar då konflikten om? Tigray blev världskänt under tidigt 1980-tal, då provinsen var den hårdast drabbade av den svält som skulle skörda 1,2 miljoner människoliv i Etiopien och ge upphov till insamlingsgalor som Live Aid. Då rasade ett inbördeskrig som kraftigt förvärrade svältläget. Mot kommunistjuntan Derg i Addis Abeba stred den eritreanska gerillaarmén EPLF och Tigraybaserade TPLF, som bildats på 1970-talet.
Dessa två ”David” lyckades besegra Goliat – juntan i Addis Abeba – och på tidigt 1990-tal fick Eritrea sin självständighet medan TPLF tillsammans med en rad regionala rörelser tog kontroll över återstoden av Etiopien. Landet styrdes under parollen ”etnisk federalism” där varje folkgrupp utsåg sina egna delegater till en paraplykoalition som kallades för EPRDF. Denna leddes av TPLF-medlemmen Meles Zenawi och TPLF var

kraftigt dominerande i staten och i militären, trots att tigrianerna utgör bara 5 procent av befolkningen.
Samtidigt hade ett bittert krig brutit ut 1998 mellan Etiopien och Eritrea, om kontrollen över gränsstaden Badme. Kriget skulle pågå i 20 år och ställde de tidigare bundsförvanterna TPLF och EPLF mot varandra. Hela gränsområdet militariserades under decennier och en betydande del av den etiopiska armén har varit permanent stationerad i Tigrays provinshuvudstad Mekelle.

Meles Zenawi dog 2012 och lämnade efter sig ett stort politiskt tomrum. Ökande social oro och krav på demokratisering fick paraplykoalitionen EPRDF att byta ledarskap och för tre år sedan utsågs Abiy Ahmed, från största folkgruppen Oromo, till ny premiärminister. Hans omfattande reformer har marginaliserat TPLF som bröt med koalitionen och retirerade till Tigray där deras makt är total.
När Abiy undertecknade sitt avtal med Eritrea – en bedrift som skulle ge honom Nobels fredspris – fanns det inte bara

utrikespolitiska motiv. Freden gav honom en anledning att sakta demilitarisera Tigray och TPLF, som tornat upp sig som en allt större fiende. En dålig relation har förvärrats och nådde sin första kulmen i augusti, när Tigray höll sitt regionalval medan resten av landet väntade till nästa år, på grund av covid-krisen. Sedan dess har TPLF inte erkänt den federala regeringen i Addis Abeba.

Läget förvärrades i förra veckan när Abiy utnämnde en ny brigadgeneral till ledare för norra kommandot, armégrenen i Tigray. Han tvingades vända tillbaka på flygplatsen i Mekelle, vilket i princip innebar att Abiy förlorat kontrollen över denna del av armén.

Abiy hävdar att armébasen i Mekelle attackerades under onsdagsmorgonens tidiga timmar. Denna attack är hans ”casus belli” – en folkrättslig anledning att gå till krig – och han har nu alltså skickat trupper norrut för att ta kontroll över Tigray.

På papperet är TPLF en betydligt svagare part än regimen i Addis Abeba. Och Eritrea står nu på samma sida som Abiy. Tigray är därför i princip omringat av

fiender och saknar transportkanaler om fullskaligt krig bryter ut. Men TPLF är en tungt utrustad, rutinerad krigsmaskin som visat historiskt att man inte väjer för den största av fiender. Ett krig kan bli långt och brutalt.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Fakta. Tigray

Regionen Tigray ligger i Etiopiens norra delar och befolkningen utgör 5 procent av landets 109 miljoner invånare.

Befolkningen i regionen är i regel rikare och mer inflytelserik än övriga större regioner i landet.
TT

”Jag har frågat alla imamer – han är inte känd för oss”

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Wien. Rester efter polisens sprängning av den 20-årige IS-sympatisörens lägenhetsdörr är fastkletade på väggen mitt emot.

– Han brukade inte hälsa, men en gång hjälpte han mig att bära matkassarna uppför trappan, säger grannen, 68-åriga Gordana Nikolic.

Terrordådet på måndagskvällen fortsätter att prägla den österrikiska huvudstaden Wien, nedstängd under pandemin. Företrädare för den muslimska befolkningen, som uppgår till närmare en miljon, samlades på onsdagsmorgonen vid Schwedenplatz där skjutningarna inleddes.

– Jag och tre av våra imamer var där för att framföra kondoleanser och för att be. Vi försöker göra vad vi kan. Vi är djupt bedrövande

över vad som skett. Det är oerhört viktigt för oss att säga att detta inte har skett i islams namn. Det finns ingen som helst förståelse från vår sida, och rent allmänt upplever vi ett stort stöd från den österrikiska regeringen, säger doktor Ahmed Al Mofareh.
Han är chef för landets största islamcenter. Moskén ligger alldeles intill Donau och Al Mofareh och imamen Salim berättar att de före pandemin brukade ha 4 000 besökare under fredagsbönen.
Men 20-årige Kujtim Fejzullai, ensam eller tillsammans med andra – polisen är ännu inte säker, sköt ihjäl fyra och skadade 23 andra har inte satt sin fot i denna stora moské, säger de.
– Jag har frågat alla imamer och han är inte känd för oss. Vi vill annars gärna att unga som är på väg att radikaliseras kommer hit. Vi har ett bra program för att utbilda dem och ge dem rätt vägledning. Det är bättre att de får den från oss än från de som bara sprider hat på internet, säger direktorn Ahmed Al Mofareh.
Islamcentret samverkar med Wiens avradikaliseringsenhet Derad. Enligt lokala medier ska

20-åringen vara en av ett 90-tal män som säkerhetstjänsten bedömer har försökt ansluta sig till Islamiska staten.
Kujtim Fejzullai är född och uppvuxen i Mödling strax söder om Wien. Där bor fortfarande hans föräldrar som kommit från Nordmakedonien. Familjen har albanskt ursprung.
På ett foto som Fejzullai lade upp på Instagram i samband med attacken visar han upp ett automatvapen och en stor machete. I en text svär han sin trohet till Abu Ibrahim al-Hashimi al-Qurashi, omtalad som IS ledare.
När 20-åringen i april i fjol dömdes till 22 månaders fängelse för att ha försökt ansluta sig till IS hade han först gripits i Turkiet och skickats hem. Han släpptes ur fängelset redan efter åtta månader, med hänvisning till hans låga ålder.
En uppgift som nu kommer att utredas är att slovakiska myndigheter i somras ska ha larmat österrikisk polis om att Kujtim Fejzullai försökte köpa ammunition till en AK 47 men

nekades eftersom han saknade licens.
Avradikaliseringsenheten Derad hade samtal med Kujtim Fejzullai efter domen och det har i lokala medier hävdats att frisläppandet ska ha påskyndats av att Derad rapporterat till myndigheterna att mannen inte längre utgjorde något säkerhetshot. Men det har Derads chef förnekat.
Kan något ha triggat denne unge man? Dåden i Paris eller Nice? Islamofobi här i Wien?
– Nej, jag hittar inga motiv alls. Han har passerat en röd linje. Inget har skett här i Wien, som jag kan se det, som kan ha motiverat detta. Vi muslimer känner oss absolut inte negligerade. Vi har bra liv här, vi får ett stort stöd. Vi säger hela tiden att du måste respektera det här landet och se vad man gör för dig. Du måste vara en god medborgare här, säger doktor Ahmed Mofareh.
Ett par kilometer norrut från moskén ligger Wagramer Strasse där 20-åringen bodde i en liten lägenhet det senaste halvåret.
Klockan halv tre på tisdagsmorgonen vaknade Gordana Nikolic av en kraftig smäll. På andra våningen hade

polisen sprängt sig in i lägenhet nummer 50, 20-åringens bostad. Nu, på onsdagen, är hela trapphuset fyllt av rester från dörr och karm och för hålet står nu en bastant ståldörr med ram.

– Jag tänker att det trots allt kunde ha slutat ännu värre, med ännu fler döda. Det känns oerhört märkligt att denne unge man var min granne, säger Gordana Nikolic.

Hon säger att hon mest sett 20-åringen, ofta klädd i stora traditionella byxor, gå in och ut ur trapphuset. Men vid ett tillfälle erbjöd han sin hjälp.

– Han tyckte att mina matkassar såg tunga ut, så han bar upp dem åt mig.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

Affärsman frikänd för ”oavsiktlig våldtäkt” – upprop mot domslutet

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

En domare i Brasilien har uppfunnit en ny term för att skydda en affärsman som misstänks ha våldtagit en 21-årig kvinna på en klubb. Domaren kallar brottet ”oavsiktlig våldtäkt”, vilket fått sociala medier att koka över.

I den brasilianska strafflagen finns ingen möjlighet att kalla ett brott för ”oavsiktlig våldtäkt”, ändå använde domaren just den termen när han frikände den åtalade affärsmannen. Domaren menade att ord stod mot ord och valde därför att frikänna affärsmannen. Vad som förstärker ilskan i Brasilien är att affärsmannens advokat tilläts förödmjuka den målsägande i

rätten. Advokaten visade kvinnans Instagramkonto och menade att bilderna var ”gynekologiska” och sa att han inte önskade sig ha en dotter ”på en sådan låg nivå”, vilket fick brottsoffret att börja gråta.
– Det är inte lönt att du kommer med dina falska krokodiltårar, svarade advokaten.
Offret vädjade då till domaren.
– Herr domare, jag ber om respekt. Inte ens den anklagade behandlas på det sätt som jag behandlas. För Guds skull, vad är detta? sa hon.
En av domarna i Högsta domstolen har nu rykt ut till hennes försvar.
– Vad som hände i rätten är skrämmande. Rättsväsendet ska vara välkomnande. Inte ett slags av tortyr och förnedring, säger domaren Gilmar Mendes.
Efter USA är Brasilien det land i världen med flest antal Twitterkonton, vilket fått sociala medier att koka över av arga kommentarer mot domaren som valde att frikänna den åtalade.
Polisundersökningen visar att det fanns både blod och sperma från

den åtalade på brottsoffrets klänning.
– Det är chockerande att se hur kvinnor fortfarande behandlas i Brasilien, säger fotbollsspelaren Hyuri i Atlético-GO i ett uttalande som delats av 14 000 personer på Twitter.
På sajten changes.org har nu över tre miljoner brasilianare skrivit under ett upprop mot domslutet. De kräver att högre instanser i det brasilianska rättsväsendet ingriper för att skipa rättvisa. Det är ett brasilianskt rekord för sajten. Ytterligare 1,6 miljoner personer har undertecknat ett upprop på en annan sajt.
Våldtäkten ska enligt målsägande ha ägt rum på en strandklubb i badorten Jururé i delstaten Santa Catarina i december 2018. Enligt henne drogades hon och togs till ett privatrum på klubben.
Kvinnan var då 21 år och arbetade som fotomodell och så kallad influerare. Strandklubben ägs av en vän till presidents Jair Bolsonaros söner och enligt polisen har klubben inte tillhandahållit alla de bilder från övervakningskameror som begärts.

Under president Bolsonaros tid vid makten har våld mot kvinnor ökat i landet. Efter El Salvador, Colombia, Guatemala och Ryssland har Brasilien det högsta antalet kvinnor som mördas av sina män. Det är 24 gånger mer än i Danmark och 16 gånger mer än Japan eller Skottland, enligt statistik från FN.
Brasilianska åklagarämbetet har visat sitt missnöje med domarens beslut i fallet med den 21-åriga kvinnan och även det brasilianska advokatsamfundet har kritiserat domen. Det är nu upp till målsägande att överklaga domarens beslut.

Henrik Brandão Jönsson

Frankrike: Turkisk extremistgrupp upplöst

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Frankrike. Den turkiska extremistgruppen ”Grå vargarna” har upplösts i Frankrike, meddelar den franske inrikesministern Gérald Darmanin. Gruppen ”uppviglar till diskriminering och hat och är inblandad i våldshandlingar”, skriver Darmanin på Twitter. Beskedet kommer två dagar efter det att Frankrike beslutade att förbjuda gruppen. Beslutet fattades sedan ett armeniskt minnesmärke vandaliserades i Frankrike i helgen. Bland de klottrade slagorden fanns Grå vargarnas namn.

TT-AFP

Turkiet avslutar sökande efter skalvoffer

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Turkiet. Turkiet avslutar sökandet efter eventuella överlevande fem dagar efter skalvet som främst drabbade västra Turkiet och delar av Grekland.

Minst 114 människor dödades av skalvet utanför staden Seferihisar i provinsen Izmir. Två personer omkom i Grekland.

”Sökandet och räddningsarbetet avslutas. Vi tackar alla de anställda och frivilliga som ställt upp”, skriver den turkiska myndigheten Afads chef Mehmet Gulluoglu.

Jordskalvet i fredags hade en magnitud på 7.0.

TT

13

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

av den danska S-regeringens 20 ministrar håller sig isolerade, däribland Danmarks statsminister Mette Frederiksen som ska coronatestas. Detta sedan justitieminister Nick Hækkerup (S), som hon träffade så sent som i fredags, har konstaterats vara smittad.

TT-Ritzau

Alla danska minkar dödas efter muteringsrisk

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Danmark. Danmarks regering har beslutat att samtliga minkar i landet ska dödas då coronaviruset befaras kunna mutera genom djuren. Smittan kan sedan spridas till människor.

Beskedet från statsminister Mette Frederiksen (S) kom i ett extrainkallat pressmöte, och efter uppgifter i Politiken om en rapport från Statens serum institut. Rapporten, ännu inte offentliggjord, pekar på mutationsrisken när smitta överförs från mink till människa. Hittills uppges tolv personer ha smittats med muterat virus, skriver Ritzau.

TT-Ritzau

Tysk studie inger hopp för konsert-arrangörer

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

En ny studie från Halles universitet i Tyskland visar att konserter med över tusen besökare kan ha en låg risk för smittspridningen – så länge hygienkrav följs. Resultatet kär goda nyheter för arrangörer

som drabbats av - publikrestriktionerna.
– Vi tror att detta kan minska risken rejält, säger epidemiologen Rafael Mikolajczyk.
En tysk studie har väckt hoppet om större konsertevenemang hos arrangörer och publik runt om i världen. Experimentet visar att smittspridningen inte nödvändigtvis beror på antalet i publiken utan snarare hur lokalens ventilationssystem och hygienrestriktioner är utformade. Det skulle kunna innebära att det inte spelar någon roll om det är 50 eller 300 personer i en konsertlokal, utan att hur stor smittrisken är snarare beror på hur luften cirkulerar och hur sittplatserna är placerade.
Den tyska studien gjordes på 1 212 deltagare i en experimentell popkonsert i Leipzig Arena, som rymmer 12 000 besökare. Samtliga deltagare och arbetande på plats testades negativt för covid-19 två dygn innan eventet och bar munskydd under hela konserten.
Undersökningen utfördes i tre olika scenarier: det första där inga hygienrestriktioner tillämpades,

det andra där måttliga restriktioner följdes med dubbelt så många ingångar som i scenario ett. Det tredje scenariot krävde hårda hygienrestriktioner där publiken satt parvis med 1,5 meters avstånd till grannen samt fyra gånger så många entréer som scenario ett.
Varje scenario följde samma agenda, en entré på 60 minuter, en första halvkonsert på 20 till 45 minuter, en paus på 20 minuter följt av sista konserthalvan och en kvart för att sedan att lämna lokalen.

Studien visade att social distansering bidrog till en minskad smittspridning i lokalen, det vill säga i scenario två och tre.
I juli skrev DN om undersökningen som då var tänkt att utföras med 4.000 deltagare. Forskarna lyckades senare inte nå ihop till det önskade antalet utan fick nöja sig med en knapp tredjedel.
Ventilationen i konsertlokalen prövades i två olika modeller, där den första skickade in frisk luft från munstycken i taket till golvet. Den andra gick ut på att släppa in luft direkt från taket, utan att

använda sig av ventilationsmunstycken. Med hjälp av datamodellering fann forskarna att tio gånger så många människor skulle utsättas för smittsamma partiklar i den andra modellen jämfört med den första. Det slutliga resultatet visade följaktligen att risken för smittspridning under konserten var ”låg till mycket låg”. I ett mejl till DN svarar Rafael Mikolajczyk, som är professor i epidemiologi och medlem i teamet bakom studien, att resultatet förutsätter att hygienrestriktionerna efterföljs.

– Vi tror att lämpliga ventilations- och hygienkoncept kan minska risken rejält. Men utan försiktighetsåtgärder kan risken bli hög, så man måste se till att det hygieniska konceptet verkligen fungerar, säger Mikolajczyk.

Studien har fått kritik av Paul Linden som är professor i fluidmekanik vid Cambridgeuniversitetet. Han säger i The New York Times att undersökningen inte tar hänsyn till faktorer som stigande temperatur och luftturbulens. Han säger också att det är svårt

att fastställa om det var luftflödets mönster eller minskningen av ventilation som ledde till den ökade exponeringen för smittopartiklar i modell två.
– Vi jämförde bara två modeller. Den ena var av avsedd för att förbättra luftflödesmönstret men med mindre ventilation. I fallet hade minskningen av ventilationen en mer negativ påverkan än vi hade hoppats på. Det är inte ett generellt svar utan dessa aspekter måste studeras i olika scenarier och med ett bredare underlag, säger Rafael - Mikolajczyk om kritiken.
– Men vi har hört att fler forskare planerar liknande studier, så vi hoppas attforskningsresultaten blir fler.
Syftet med studien är att se hur större evenemang i kultur- och sportsammanhang kan arrangeras utan att medföra en smittorisk för allmänheten. Sedan i måndags håller Tysklands konsertlokaler, biografer och teatrar stängt för att få ned landets andra pandemivåg. I Sverige är publikrestriktionerna för kultur- och sportevenemang på 300 personer men regionala undantag på 50 personer har införts i en stor del av landet,

bland annat Stockholm, Uppsala och Skåne. Den tyska studien skulle kunna innebära en möjlighet att ta bort den numerära regleringen menar verksamhetsledaren för Svensk Live, Joppe Pihlgren.
– Det öppnar upp för att kunna bedriva säkra evenemang ur smittskyddssynvinkel. På större arenor arbetar vi med sådana kriterier hela tiden.
Under tisdagseftermiddagen togs den nya studien upp i ett möte med Publikrådet, där arrangörsorganisationer, kulturdepartementet, -näringsdepartementet och Folkhälsomyndigheten medverkade.
– Det var ett bra möte med många inblandade. Vi är många som är överens om att vi måste göra olika modeller för hur vi inte ska behöva ett fast publiktak. Folkhälsomyndigheten ska ha flera dialoger med olika grupper för att komma fram till hur dessa ser ut, säger Joppe Pihlgren.
Under mötet diskuterades olika scenarier som kunde testas för att komma fram till ett resultat i linje med studien, men utan att riskera att någon smittas.

– Det handlar mer om att testa hur man kan mäta luftkvaliteten och hur det skulle påverkas av att sätta in nya filter, ändra ventilationsriktningen och så vidare. Vi vill ju ha riktlinjer och att de ska vara rimliga och generella, inte vara så komplicerade, understryker Pihlgren.
Annelie Telford är vd för konsert- och klubbscenen Debaser. Hon ser positivt på studiens resultat och hoppas på att Folkhälsomyndigheten och regeringen uppmärksammar undersökningen. Men hon tror inte på att byta helt från numerära restriktioner till krav på hygien och ventilation.
– Jag tror att de i sådant fall måste kombineras, det kommer inte vara möjligt för alla spelställen i Europa att byta ut sina ventilationssystem. Jag tycker att de som har extra effektiva system kan premieras, men att även andra bör få börja göra spelningar när det öppnas upp igen och då kanske med kvarvarande restriktioner om antal, säger Telford.
Kulturminister Amanda Lind (MP) välkomnar studien och

tycker att undersökningen i förlängningen bidrar till att göra restriktionerna rörande pandemin mer träffsäkra.
– Men vi har ett läge där ordningslagen reglerar evenemang och den är lite krånglig eftersom den är kopplad till straffpåföljder. Vi behöver i stället en tillfällig pandemilag men flexibla lagstiftningar kräver tid, säger Lind.
Hur stödjer regeringen arrangörer att ordna säkra evenemang?
– Just nu håller kulturrådet på att ta emot alla ansökningar om stöd och vi har infört ett nytt stöd för smittsäkra evenemang för att det ska kunna gå att göra sin verksamhet säker, med exempelvis teknik eller biljetthantering, svarar Amanda Lind.

Moa Malmqvist
moa.malmqvist@dn.se

Så gick studien till.
1 212 personer i åldrarna 18 till 50 deltog i studien.
48 timmar innan studien coronatestades samtliga deltagare negativt. Kropps-temperaturen mättes också.

Varje deltagare fick ett handdesinfektionsmedel med ett fluorescerande färgämne i och en digital lokaliseringsspårare.
Popkonserten hölls i Leipzig Arena som rymmer totalt 12 000 deltagare, under experimentet fylldes således en tiondel av lokalens kapacitet.
Konserten bestod av följande agenda: 60 minuters entré, 20–45 minuters första halvkonsert, 20 minuters paus (där deltagarna hade möjligheten att köpa mat och dryck), 20–45 minuters sista halvkonsert och 15 minuter för att utrymma lokalen.

Forskarna använde en dimmaskin för att observera luftens rörelse inuti arenan och beräkna sannolikheten för exponering för små droppar i luften.
Studien utfördes i tre scenarier:
Första där inga hygienrestriktioner efterföljdes.
Andra där måttliga hygienrestriktioner efterföljdes, där publiken var placerad i ett rutmönster med ett tomt säte runt om sig i varje riktning. Scenariot hade också dubbelt så många entréer som det första.
Det tredje där strikta hygienrestriktioner efterföljdes.

Där placerades publiken parvis med minst 1,5 meters avstånd till nästa par. Scenariot hade fyra gånger så många entréer som det första.
Resultatet av de olika scenarierna visade att ju striktare hygienrestriktionerna och den sociala distanseringen var desto mindre var risken att viruspartiklar spreds.
I experimentet undersöktes dessutom två olika ventilationssystem:
I det första systemet skickade munstycken i taket in frisk luft i lokalen och ned till golvet.
I det andra systemet stängdes munstycken av och istället släpptes luft in direkt från taket.
Resultatet kunde analyseras med hjälp av datamodellering som visade att det andra systemet ledde till att tio gånger så många deltagare utsattes för små droppar i luften än i det första systemet.
Studiens slutsats är att om det första ventilationssystemet används och strikta hygienrestriktioner efterföljs så är risken för smittspridning vid stora evenemang ”liten till mycket liten”.

Julen blir dyster om vi inte slutar träffas nu

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Europa har betydligt fler covidfall än vad statsepidemiologen kunde föreställa sig. Läget i Sverige är ”mycket allvarligt” som statsminister Stefan Löfven (S) säger. Själv sitter han i karantän. Men regeringen och tjänstemännen uppehåller sig här och nu och undviker att prata om framtiden – trots att den bara är några veckor bort. Siffrorna talar dock sitt tydliga språk. Kurvorna pekar spikrakt uppåt. Om Sverige fortsätter i den här riktningen kommer viruset att skörda många offer i december.

Exponentiell tillväxt kan vara svår att se framför sig. Ett klassiskt exempel är fabeln om en furste som obetänksamt går med på att köpa ett schackbräde för det sammanlagda antalet riskorn man får om man på de 64 rutorna lägger 1, 2, 4, 8, 16, 32… Summan blir svindlande 18 446 744 073 709 551 615 riskorn.

De svårbegripliga siffrorna bidrar till att många tar större risker än de borde under pandemin. Trots råd och restriktioner stiger alltför många på den fulla bussen och åker till arbetsplatsen för att få sällskap. Eller besöker ett köpcentrum för att inhandla en klänning till ett bröllop nästa sommar, som en intervjuad kvinna i Skåne gjorde dagen efter de hårdare regionala rekommendationerna infördes (Sveriges Radio 28/10). För om andra tar sig friheter kan väl även jag göra det, är ett vanligt resonemang. Detta är dock livsfarligt just nu.

Det så kallade R-värdet anger genomsnittet för hur många varje infekterad person smittar. Det kan synas irrelevant om det är, låt säga, 1,5 eller 1,7, men så är det inte. Eftersom smittspridningen sker exponentiellt blir resultatet väldigt olika efter ett tag. Och omvänt, för att få ner smittan ordentligt på kort tid krävs ett R-värde långt under 1, vilket är avhängigt människors beteende. Detta är anledningen till att flera andra länder som befinner sig högre upp på kurvan nu anser sig

tvingade till långtgående nedstängningar.
Situationen i Belgien är prekär. Där arbetar vårdpersonalen sju dagar i veckan, flera av dem med konstaterad covid-19, för att klara av alla svårt sjuka. I Sverige har flera regioner och sjukhus fått gå upp i stabsläge.
Hur tråkigt det än är krävs det att även svenskarna drar i handbromsen. Det lär tyvärr inte räcka med att bara vara maximalt åtta personer runt bordet på krogen. Givet de nuvarande smittotalen, hastigheten i ökningen, tidsfördröjningen från smitta till allvarlig sjukdom och död har Sverige en mycket tuff tid framför sig. Och om man ska stoppa smittan genom ökade begränsningar är det bättre att göra det förr än senare. Därför är det viktigt att stanna hemma för den som kan. Annars lär vi alla få uggla ensamma på julafton. Och onödigt många får inte uppleva den alls.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se

Svensk riksdagsleda-mot fortsätter bevaka valet

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Den svenska riksdagsledamoten Margareta Cederfelt (M) befinner sig i Washington DC för OSSE:s räkning där hon observerar presidentvalets efterspel.

– Jag ser framför mig att processen med att hantera alla röster kommer att pågå i några veckor framåt.
Presidentvalet är oerhört jämnt och än pågår rösträkningen – trots presidentens krav. Något organiserat valfusk har inte noterats, säger Margareta Cederfelt.
– Det har varit ett ovanligt högt valdeltagande och nu ska alla röster räknas. Just nu räknas alla poströster. Att Biden går om Trump beror på att hans namn står på de flesta av dessa, säger Cederfelt. **TT**

Rohingyer hindras från att rösta

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Trots hög smittspridning i covid-19 går Myanmar till val på söndag. Styrande NLD med ledaren Aung San Suu Kyi väntas behålla makten. Men valet får kritik för att vara orättvist. Muslimska rohingyer hindras från att rösta och oppositionella medier tystas.

Valet på söndag är det andra demokratiska på årtionden i Myanmar. Det borde vara ett tecken på att landet som länge styrdes av en militärjunta är på god väg att utvecklas till en fungerande demokrati.
Men sedan NLD (Nationella förbundet för demokrati) med Aung San Suu Kyi i spetsen vann en jordskredsseger i valet 2015 har de förväntningarna inte infriats.
Den liberalisering och demokratisering av samhället som förväntades av den tidigare

hyllade Nobelfredspristagaren Aung Suu Kyi har inte inträffat. I stället har hon stått inför åklagarna i Internationella domstolen i Haag och försvarat militärens angrepp på den muslimska folkgruppen rohingyer i delstaten Rakhine. Behandlingen har varit så brutal att Myanmar anklagas för folkmord. Hundratusentals rohingyer har tvingats på flykt till Bangladesh där de lever under omänskliga förhållanden. Andra tvingas på grund av fortsatta stridigheter bo i tillfälliga läger i Myanmar, läger som organisationer för mänskliga rättigheter beskriver som öppna fängelser.

Ändå är det NLD som väntas vinna i söndagens val. Partiet har fortsatt stöd av burmeserna, folkgruppen som utgör majoriteten av Myanmars befolkning, och har dessutom sett till att oppositionen fått svårt att göra sig hörd i valrörelsen. Restriktioner på grund av covid-19 har förhindrat kampanjarbete. Kandidater från etniska minoriteter har dessutom hindrats från att kandidera.

FN:s speciella rapportör i Myanmar, Thomas Andrews, har inför valet uppmanat regeringen att sluta förfölja anhängare till oppositionen. Andrews uttrycker oro över att de flesta muslimska rohingyer nekas rätten att rösta. Enligt honom använder Myanmar en gammal kolonialregel, som Storbritannien införde 1861, för att fängsla journalister, studenter och andra som utövar sin yttrandefrihet.
Enligt en medborgarlag från 1982 får bara de som har två föräldrar födda i landet rösta och kandidera i val. Problemet för många rohingyer, som har bott lång tid i Myanmar, är att de inte har papper att bevisa det.
Under valrörelsen har också oppositionella medier censurerats. Den mobila internetuppkopplingen i vissa regioner har begränsats, vilket gjort att stora delen av befolkningen inte kunnat hämta nyheter på internet, och journalister har haft svårt att utföra sitt arbete. Under covid-19 har regeringen sagt att bara de som utför ”betydande” uppgifter får röra sig ute, till dem räknas inte journalister.

På grund av viruset har NLD också förbjudit stora politiska möten, vilket försvårar för oppositionen samtidigt som NLD får utrymme i regeringsvänliga medier. Att 24 partier i opposition vädjat om att skjuta upp valet, har inte hörsammats.
Under de fem år som gått sedan valet 2015 har situationen vad gäller mänskliga rättigheter försämrats, pressfriheten försämrats och brott begåtts mot rohingyierna, skriver Human Rights Watch i en rapport. Organisationens bedömning är att valet varken är fritt eller rättvist. Flera ingredienser som definierar fria val, som yttrandefrihet, handlingsfrihet och rörelsefrihet, saknas, konstaterar Human Rights Watch. Dessutom försäkrar konstitutionen att militären kommer att besitta 25 procent av platserna i både under- och överhuset i parlamentet, oavsett valutgång.
– Det är en milstolpe för Myanmar att hålla sitt andra flerpartival, men oavsett hur långa köerna till vallokalerna är, kommer det här valet i grunden vara orättvist, säger Brad Adams, Asienchef för Human Rights

Watch i ett uttalande från organisationen.
Marianne Björklund

Machu Picchu ska rädda sargad ekonomi

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Efter att ha varit stängd i åtta månader har ett av världens främsta turistmål, inkastaden Machu Picchu i Peru, åter öppnat. Men ruinerna får endast besökas av 675 personer per

dag, vilket är 70 procent under turistmålets kapacitet.
– Vi öppnar under ansvar och med stor försiktighet, säger landets turistminister.
Peru var första land att stänga ned när pandemin bröt ut i Latinamerika i mars och användes som exempel på hur andra länder på kontinenten, typ Brasilien, borde ha agerat.
President Martín Vizcarra införde en drastisk ”lockdown” med stängda gränser och utegångsförbud som bevakades av militär och polis. All transport inom landet förbjöds och gruvdriften, Perus främsta inkomstkälla, stängde. En månad senare hade landets ekonomi minskat med 40 procent och 2,3 miljoner människor i huvudstaden Lima förlorade sina jobb.
– Krisen går endast att jämföra med vad vi upplevde för hundra år sedan under Stillahavskrigen mot Chile, sa president Martín Vizcarra.
Trots att nedstängningen var noggrant genomförd gav den inte önskad effekt. När det gäller antalet dödsoffer per capita ligger Peru i topp – endast San Marino

har fler fall, enligt statistik från Our world in data.
Över 34000 personer har dött i covid-19, trots att Peru inte har mer än 33 miljoner invånare. Varför landet drabbats så hårt är det ännu ingen som vet, men många menar att landets dåliga sjukvård är en av anledningarna. Peru är det land i Latinamerika som har haft den största och mest stadiga tillväxten under de senaste 20 åren. Ändå har landets regeringar inte satsat på sjukvården. Medan de flesta länderna på kontinenten lägger 8 procent av sin BNP på hälsa har Peru endast satsat 5 procent. Under maj månad fanns det inte mer än tusen intensivvårdsplatser i landet. Det innebar tre Iva-platser per 100000 invånare. I Europa är genomsnittet 11,5 iva-platser per 100000 invånare.
En annan orsak till det höga antalet smittade anses vara att huvudstaden Lima, med nästan nio miljoner invånare, ligger i en av världens torraste öknar. Huvudstaden får mindre nederbörd per år än Egyptens huvudstad Kairo. Invånarna kan inte tvätta sig lika ofta som de vill.

En tredje orsak anses vara kulturell. Peru har ett av världens bästa kök och befolkningen värdesätter att köpa färska grönsaker på marknader. Det har gjort att landets marknader blivit platser där coronaviruset snabbt kunnat sprida sig, trots att myndigheterna uppmanat befolkningen att hålla avstånd.
Experter har också kritiserat den annars populäre presidenten Martín Vizcarra för att han gjorde en felsatsning i början av pandemin. I stället för att köpa in laboratorietester för covid-19 valde han att köpa in 1,6 miljoner billiga antikroppstester från Kina. De testerna kan inte upptäcka tidiga covidinfektioner, vilket har gjort det svårare att snabbt identifiera och isolera sjuka.
– Det var ett omfattande misstag, säger landets före detta hälsominister Víctor Zamora till AP.
När antalet smittade slutligen nu minskar i Peru försöker regeringen få i gång landets ekonomi. Gruvdriften startades under sommaren och i söndags öppnade landets största turistmagnet, Machu Picchu, för besökare. Innan pandemin fanns

det ett 80-tal hotell i Ollantaytambo, den stad som ligger närmast turistmålet.
– Hälften av hotellen har nu gått i konkurs, säger Joaquin Randal, till nyhetsbyrån AFP.
Han är ordförande för stadens hotell- och restaurangförening och menar att det är främst enkla hotell, som ryggsäcksresenärer använder, som tvingats slå igen.
– De dyrare hotellen som betalar skatt har fått statliga stöd, säger han.
Värst är läget i staden Cusco med en halv miljon invånare på 3400 meters höjd över havet. Det är hit de flesta turister anländer och tillbringar några dagar för att anpassa sig till höjden innan de tar tåget eller bussen ned till världsarvet på 2430 meters höjd över havet. Tiotusentals invånare är beroende av inkomsten från de 1,5 miljoner turister som årligen besöker Machu Picchu. För att rädda turistnäringen, men ändå inte riskera storspridning har myndigheterna minskat antalet tillåtna besökare till högst 675 personer per dag – 70 procent mindre än tidigare.
En av dem som legat på för öppningen är Machu Picchus

borgmästare Darwin Baca. Han har sett till att bussarna upp till inkastaden endast får ta 16 resenärer och inga större grupper kommer tillåtas bland ruinerna.
– Grupper får högst vara på åtta personer. Vi har också satt upp skyltar inne bland lämningarna så att besökare kan vägleda sig själva under sitt besök och därmed undvika någon typ av trängsel, säger han till media.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Machu Picchu

Arkeologer tror att Machu Picchu, som betyder gammalt berg på det lokala språket quechua, byggdes någon gång under 1400-talet för Inkakejsaren Pachacuti. Det anses ha övergetts ett sekel senare när spanska kolonisatörer erövrade regionen. Platsen återupptäcktes 1911 av en amerikansk upptäcktsresande och utsågs 1983 till ett världsarv av Unesco.

Kosovos president avgår – ställs inför rätta

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Kosovo. Kosovos president Hashim Thaci lämnar sin post med omedelbar verkan, meddelar han under en presskonferens i Pristina. Han ska nu ställas inför rätta i Haag för misstänkta krigsförbrytelser i samband med Kosovokriget 1998–1999.
I juni blev det känt att Thaci och ytterligare nio personer – däribland hans närmaste politiska allierade Kadri Veseli – anklagas för att ligga bakom ”nästan 100 mord” på politiska motståndare tillhörande flera olika etniciteter, enligt den Haag-baserade domstolen.
TT-AFP

900

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

kilo rent kokain som hittats bland frysta musslor på ett skepp från Chile har beslagtagits av italiensk polis. Drogernas gatuvärde, efter att ha blandats ut flera gånger, beräknas vara närmare två miljarder kronor.
TT-AFP

Efter attacker – Frankrike stärker gränsskyddet

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Med anledning av den senaste tidens attentat, ett dödligt knivdåd i Nice och ett mord på en lärare utanför Paris, så kommer Frankrike att skärpa gränssäkerheten. Det meddelade president

Emmanuel Macron på tors-dagen.
Presidenten gav beskedet under ett besök vid den fransk-spanska gränsen. Under besöket uppmanade Macron även till omfattande reformer av Schengenområdets nuvarande friheter.
Möjligheterna att skärpa gränserna inom EU kommer att lyftas av den franska presidenten vid det kommande EU-toppmötet i december.
Landet kommer bland annat att förslå en ”skärpning av vårt gemensamma gränsskydd med en närvarande polisstyrka vid de yttre gränserna”, meddelar Macron.
Fram till dess kommer Frankrike att stärka sina gränser genom att fördubbla antalet gränspoliser – från dagens 2400 till 4800 poliser.
TT AFP

Våldet ökar i Afghanistan – trots fredssamtal

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Afghanistan. Parallellt med fredssamtalen i Qatar ökar våldet i Afghanistan dramatiskt. Under sommarmånaderna krävde förödande talibanattacker närmare 1000 civila liv.

Under juli, augusti och september ökade antalet våldsamma attacker med 50 procent jämfört med föregående kvartal, enligt en kvartalsrapport från Sigar, den amerikanska myndighet som överser återuppbyggnaden i Afghanistan.

TT-AFP

200 000 kycklingar ska avlivas

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Nederländerna. 200000 kycklingar ska avlivas i Nederländerna efter att ett andra fall av fågelinfluensan har konstaterats på en gård i staden Puiflijk i landets östra delar.
Den och en annan gård i närheten omfattas av beslutet, som kommer från landets jordbruks-departement.
Risken för människor att drabbas av sjukdomen anses vara låg.
Enligt Världshälsoorganisationen WHO har fågelinfluensan spridits av flyttfåglar som sedan smittat fåglar i fångenskap.
TT

Koks i lasten i Antwerpen

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Belgien. I lasten från sydamerikanska Guyana fanns fem containrar med stålskrot. Men också ett betydligt mer värdefullt innehåll i form av elva ton kokain.
Rekordfyndet – den största mängden kokain som beslagtagits utanför Sydamerika – gjordes av polisen i Antwerpen i Belgien i förra veckan, rapporterar tidningen De Standaard.
Bland de gripna finns enligt tidningen bland andra en hamnchef, tre poliser, en advokat och flera välkända kriminella.
TT

”Regeringen är rädd för oss”

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

De gigantiska protesterna mot nya abortlagar i Polen har tvingat den konservativa regeringen att ta timeout. Just nu är demonstrationer förbjudna, men protesterna fortsätter i form av promenader. Regeringen har skjutit upp skärpningen av landets redan strikta abortlagstiftning på obestämd tid.

– De här attackerna mot kvinnors rättigheter har länge funnits där som en tickande bomb. Alla som tillhör en minoritet i Polen – sexuella minoriteter, invandrare – har problem sedan Lag och rättvisa (PiS) kom till makten. Men när de gav sig på kvinnorna gav de sig på halva befolkningen i Polen. Det berör väldigt, väldigt många, säger Justyna Czechowska.

Czechowska är översättare av svensk litteratur och en bärande röst inom den polska

feministrörelsen. Hon deltar i demonstrationerna mot de nya abortlagarna, nu senast i den jättelika manifestationen i Warszawa fredagen den 30 oktober. Över 100 000 personer gick ut på gatan. Polska regeringen har nu skjutit upp lagen.

– Min elvaåriga dotter var med på demonstrationen. Hon läser om medeltiden i skolan just nu, och vi jämför hela tiden med vad som pågår i vårt eget samhälle, och det skrämmer oss. Hon är bara elva år, men hon måste ta del av det här, det är ju hennes framtid det gäller, konstaterar Czechowska.

Den nya abortlagen, framdriven av det konservativa regeringspartiet Lag och rättvisa, innebär att även aborter av skadade foster förbjuds. I praktiken skulle nästan alla aborter bli olagliga. Lagen är godkänd av Högsta domstolen och skulle egentligen ha börjat gälla redan nu. Men efter två veckor av omfattande demonstrationer beslöt polska regeringen att skjuta upp den.

– Lag och rättvisa backar. Nu är de rädda och vet inte vad de ska

göra. Det är konstigt att de inte kunde förutse en sådan kraftig reaktion på den här abortlagen. Men en stor del av en polska befolkningen, framför allt de som bor på landsbygden, vet inte vad det här handlar om. De följer bara regeringstrogna medier där det rapporteras om att vänsterdemonstranter sprider coronaviruset med sina demonstrationer, säger Justyna Czechowska.
Polen har redan en av de strängaste abortlagarna i Europa, med färre än 2 000 aborter per år. Den nuvarande lagen från 1993 tillåter abort enbart då kvinnan har blivit våldtagen, utsatts för incest, då fostret är skadat, eller kvinnans hälsa hotad.
Vad som kommer att hända nu är oklart. Lag och rättvisa har redan tidigare försökt driva igenom ett totalförbud mot aborter 2016 och 2017, men försöken strandade på omfattande protester. Mycket tyder på att man med avsikt gjorde sitt tredje försök i skuggan av coronapandemin, i hopp om att slippa demonstrationer. Men reaktionen blev den motsatta.
– Jag har aldrig sett folk så förbannade. Vi bad det

konservativa partiet ta sig i arslet. Just nu är det förbjudet att demonstrera, men istället promenerar vi, högst fem personer i grupp. Vi gör det spontant och organiserar oss via sociala medier, på samma sätt som i Belarus, säger Justyna Czechowska.

Klementyna Suchanow, en av ledarna för protesterna, säger till AP att Polen är en del av den globala kampen mot fundamentalistiska och auktoritära krafter. Enligt henne är det avgörande för demokratier världen över hur protesterna i Polen kommer att sluta.

– Det är svårt att förutspå vad som kommer att ske, sägerJustyna Czechowska. Men allt tyder på att regeringen är handfallen. De vet varken ut eller in. Kvinnorna? Vi är förbannade.

Anna-Lena Laurén

Azerbajdzjanska styrkor nära att ta Sjusja

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Azerbajdzjanska styrkor befinner sig nu tre–fyra kilometer utanför Sjusja, en av Nagorno-Karabachs viktigaste städer. Om azerbajdzjanska armén lyckas inta Sjusja hamnar armenierna i en mycket prekär situation.

Sjusja (på armeniska Sjusji) ligger på en platå ovanför Stepanakert, huvudstaden i Nagorno-Karabach. Den som kontrollerar Sjusja kan fritt beskjuta Stepanakert. Nu säger Azerbajdzjans president Ilham Alijev att hans trupper redan befinner sig precis nedanför klipporna som formar en naturlig befästning kring staden.

– Vi har modern utrustning och hög stridsanda. Vi har bevisat vilka vi är. Vi bevisade att Armeniens oövervinneliga armé är en myt. De har redan erkänt sitt nederlag, skriver Azerbajdzjans president Ilham Alijev i en tweet den 4 november.

Det sistnämnda påståendet är att betrakta som ren propaganda. Myndigheterna i Nagorno-Karabach, en icke erkänd utbrytarrepublik som försvaras av Armenien, bekräftar att azerbajdzjanska trupper befinner sig några kilometer utanför Sjusja. Något nederlag har de däremot inte förklarat. Tvärtom tyder allt på att de kommer att försvara Sjusja till sista man.
Thomas de Waal, en av världens främsta experter på Nagorno-Karabach, skriver på Twitter att det kan bli en blodig strid om Sjusja.

I en lång rad tweetar och bombastiska tal under de senaste veckorna har Alijev skrutit om de azerbajdzjanska militära framgångarna. Azerbajdzjan har nu återtagit en stor del av den buffertzon som armenierna har ockuperat kring Nagorno-Karabach ända sedan vapenstilleståndet 1994. Mycket av Alijevs retorik går ut på ren propaganda. Men faktum är att Azerbajdzjan är på offensiven, och armenierna står med ryggen mot väggen.
Innan azerbajdzjanska armén satte in resurserna på Sjusja

försökte man skära av Latjin-korridoren, den enda vägen från Nagorno-Karabachs huvudstad Stepanakert till Armenien.
Thomas de Waal konstaterar att Azerbajdzjan nu har bytt fokus och försöker inta Sjusja, vilket har en politisk betydelse eftersom Sjusja är symbolisk på så många sätt. Innan kriget var 85 procent av invånarna azerbajdzjaner. Många kända azerbajdzjanska poeter, musiker och författare kommer från Sjusja.
Om Azerbajdzjan lyckas inta Sjusja får de inte bara en enorm militärstrategisk fördel. Det blir också en moralisk seger efter det nesliga uttåget år 1992.
Sjusja ligger på en höjd och är därför mycket lättare att försvara än att inta. Men år 1992 kunde den armeniska armén nästan promenera in i staden. Den azerbajdzjanska armén var så illa ledd och korrumperad att en stor del av trupperna redan hade lämnat staden med släckta lyktor. Nu är frågan om armenierna ska kunna försvara staden. De har geografin på sin sida, men deras militära utrustning är underlägsen den azerbajdzjanska.

Armeniens premiärminister Nikol Pasjinjan har anklagat Israel för att ha ingått en pakt med djävulen då man sålt militär högteknologi, bland annat drönare, till Azerbajdzjan.
I Jerusalem Post varnar Pasjinjan Israel för att det är en tidsfråga innan de själva blir objekt för ”Turkiets imperialistiska ambitioner”. Turkiet stöder Azerbajdzjan i kriget och har bland annat underlättat för syriska legosoldater att ta sig till Nagorno-Karabach för att kriga på azerbajdzjanska armén.
Anna-Lena Laurén

WHO utreder muterade virus hos danska minkar

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Danmark. Muterat coronavirus från mink har hittats hos 214 personer i Danmark under perioden juni till oktober.

Världshälsoorganisationen (WHO) ska nu göra en risk-bedömning av smittan.
Det handlar om olika varianter, där virus har muterat hos mink och därefter spridits vidare till människor, enligt Statens Serum Institut i Danmark.
TT-Ritzau

Etiopien: Begränsat krig i regionen Tigray

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Etiopien. Etiopiens premiärminister Abiy Ahmed säger att de militära insatserna i den nordliga regionen Tigray har klart avgränsade mål, och han uppmanar landets invånare att

försöka undvika ett omfattande krig.

Rapporter om bombardemang och truppförflyttningar kommer från regionen, trots att telefontrafik och internetuppkopplingar har problem.

Utspelet kom efter dagar av uppenbara strider mellan regeringsstyrkor och beväpnade grupper i Tigray, som i princip varit självstyrande i tre decennier. **TT**

Stopp för passagerartrafik

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Stena Line stoppar all passagerartrafik mellan Göteborg och Fredrikshamn, uppger företaget i ett pressmeddelande. Beslutet kommer som en följd av danska myndigheters beslut om kraftigt skärpta restriktioner i sju kommuner på norra Jylland, däribland Fredrikshamn.

Restriktionerna innebär att invånarna uppmanas att inte röra sig utanför kommungränserna, restauranger stängs ner liksom kultur- och idrottsverksamheter. Stena kommer ändå att fortsätta trafikera sträckan men då bara med frakt och chaufförer ombord för att säkerställa varuförsörjningen mellan länderna.
Linjen mellan Halmstad och Grenå berörs inte av beslutet.
TT

Tesla ska betala böter i Tyskland

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

I Tyskland har Tesla belagts med böter om tolv miljoner euro, cirka 124,2 miljoner kronor, för att inte ha tagit tillräckligt ansvar för återvinningen av elbilsbatterier. Säljare av batterier kan ta hand om återvinningen på egen hand eller utse en partner som tar hand om den biten.

Tesla motsäger sig anklagelserna och bötesbeloppet men meddelar det inte kommer att påverka företagets verksamhet i någon större utsträckning.
DN

Europas ”äldsta strid” var mer av en massaker

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

För tre tusen år sedan dödades ett stort antal människor i Tollense i dagens Tyskland i vad som har beskrivits som det första kända slaget i Europa. Nu görs en annan tolkning, som

snarare talar om en massaker på obeväpnade handelsmän.
I mitten av 1990-talet började flera fynd av mänskliga kvarlevor göras nära en flod i dalen Tollense i nordöstra Tyskland, nära gränsen till Polen. Snart visade det sig att det handlade om människor som dött för länge sedan – närmare bestämt kring år 1200 f Kr. Efter många års studier började en sammanhängande bild presenteras, som talade om att mer än tusen personer hade dödats i ett stort fältslag mellan två beväpnade styrkor som kämpade om kontrollen över en viktig handelsled.
På så vis kom det att beskrivas som ”det första fältslaget” i norra Europa. I de mer fantasifulla redogörelserna gjordes till och med ingående analyser av hur de olika styrkorna hade grupperat sig. En entusiast menade till exempel att den ena sidan bör ha bestått av bågskyttar som använde sig av en taktik liknande den vid det berömda medeltida slaget vid Agincourt 1415, då engelsmän med långbåge besegrade tungt beväpnade riddare.

Men nu har arkeologer som arbetar på platsen börjat göra en annan tolkning av fynden, vilket flera medier nyligen rapporterat om. Chefsarkeologen Detlef Jantzen förklarar i en intervju i Die Welt att man nu snarare lutar åt att de dödade var del av en karavan handelsresande män, kvinnor och barn, som färdades genom området när de överfölls, plundrades och sedan brutalt avrättades. Redan tidigare har man konstaterat att det bland de kvarlevor som analyserats fanns flera kvinnor och barn.

Nu har det också visat sig att många av de män som man tidigare trodde var professionella krigare snarare tycks ha varit människor som var vana att bära tunga laster. Det har man kunnat sluta sig till genom att benen i deras underkroppar visar tecken på förslitningsskador, medan överkropparna inte gör det på samma sätt. Detta tolkas som att de själva var handelsmän, som ofta bar sina varor på ryggen, eller dessa handelsmäns tjänare eller slavar.

Undersökningen av de ben från hästar som hittats på platsen

motsäger också att de skulle ha varit stridshästar. Hästarna var helt enkelt för unga för det, och man tror nu i stället att de var tänkta att användas för byteshandel.
Sammantaget pekar detta, säger Detlef Jantzen, på att man måste överge tolkningen om att det som hände vid Tollense var fråga om en regelrätt strid mellan två arméer. Samtidigt är han noga med att påpeka att inte heller denna nya tolkning är definitiv: undersökningarna kommer att fortsätta.

Till saken hör att det vid denna tid fanns upparbetade handelsnätverk mellan norra och södra Europa. Till exempel byttes bärnsten från norr mot eftertraktade varor från Medelhavsområdet, som metaller, glaspärlor från Egypten och fina tyger från Mesopotamien. Detta var också en period med snabba sociala förändringar, då exempelvis nya folkgrupper anlände till det som i dag är Sverige, vilket DN:s Karin Bojs skriver om i boken ”Svenskarna och deras fäder – de senaste 11 000 åren”.

Ett antal av de olika föremål som hittats vid Tollense kommer att ställas ut på Landesmuseum i Greifswald under våren 2021.
Magnus Västerbro

Djurens rörelser visar hur Arktis klimat förändras

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Klimatförändringarna slår hårt mot det sårbara Arktis. En ny internationell databas med 30 års samlade data från sändare på 86 arter av havsdjur, landdjur och fåglar visar hur snabbt förändringarna går.

Unga kungsörnar flyttar norrut - tidigare på våren. Vandrande vildrenar i norra Kanada kalvar tidigare. Och stigande

temperaturer och förändrad nederbörd i Arktis påverkar rörelsemönster hos både rovdjur och bytesdjur.
Det är de tre första resultaten från en ny databas som samlar mätningar från fler än 200 studier som har kartlagt djur i och runt Norra ishavet de senaste 30 åren. Det är ett samarbete mellan forskare från över 100 universitet, myndigheter och miljöorganisationer i 17 länder.
– När vi har den här stora mängden av data, och kan jämföra arter över hela detta stora område under upp till tre decennier, så kan vi se tydliga skillnader mellan hur olika djurs beteenden påverkas av förändrat klimat och ändrade väderförhållanden, säger Sarah Davidson vid Max Planck-institutet för beteendebiologi i Radolfzell i Tyskland.
Databasen Arctic Animal Movement Archive, AAMA, innehåller nu fler än 15 miljoner observationer av totalt 8 000 individer från 86 olika djurarter. Det är havslevande däggdjur, som sälar och valar; landlevande djur som björnar, vargar, rävar, renar och älgar; och många olika arter av havsfåglar, sjöfåglar,

vadarfåglar och rovfåglar. Djuren har försetts med gps, radiosändare eller annan märkning för att forskarna ska kunna följa deras rörelser. Databasen och de första resultaten presenteras i veckans nummer av tidskriften Science. När jordens medeltemperatur stiger blir uppvärmningen störst nära polerna. Klimatet i den känsliga miljön i Arktis förändras därför snabbare än i resten av världen. Med hjälp av databasen kan forskare upptäcka tidiga tecken på förändringar i miljön och i djurs beteende både på lokal nivå och för hela området.

– En del av de här förändringarna sker snabbt, över 20 eller 30 eller 50 år. På den korta tiden hinner djuren inte anpassa sig med genetiska förändringar och naturligt urval. De kan istället behöva förändra sitt beteende redan under en enskild individs livstid, säger Sarah Davidson.

Kungsörnen flyger norrut på - våren för att häcka.

– Vi undersökte när de kommer fram till sina häckningsområden, och fann att ungfåglar kommer dit betydligt tidigare efter en mild

vinter, och vi räknar ju med att milda vintrar kommer att bli vanligare.
Fullvuxna fåglar visade däremot inget sådant mönster.
– Eftersom vi nu har tillgång till tillräckliga mängder data kan vi se sådana nyanser i hur olika åldersgrupper reagerar på en förändrad miljö. Sådant kan vara mycket viktigt att förstå, säger Sarah Davidson.
Det kan vara nödvändigt för örnarna att komma fram i rätt tid för att lägga ägg, och för att det ska finnas tillräckligt med mat när de nykläckta ungarna sedan ska överleva.
– Tidigare forskning visar att unga örnar kan vara mer känsliga för miljöförändringar, och också mer flexibla. Sådana här resultat väcker fler frågor om orsaker och konsekvenser, som vi nu kan utforska vidare.
Forskarna jämförde också kalvningstiden för olika arter av vildren i Alaska och Kanada. Några av arterna vandrar mycket långa sträckor under vår och höst medan andra lever hela året i samma område. Renkorna behöver allra mest energi under

perioden från strax före kalvning tills att renkalvarna inte längre behöver dias, och klarar sig därför bäst om det sker när tillgången på mat är som störst.
– Vi fann att renarna som lever längst i norr nu kalvar tidigare än de gjorde för tio, tjugo år sedan. Renarna längre söderut visar ingen sådan förändring, säger Sarah Davidson.
Rovdjur och bytesdjur kan reagera på olika sätt. Forskarna studerade hur temperatur och nederbörd påverkar björn, ren, älg och varg i Nordamerika.
– Vi fann statistiskt signifikanta förändringar i deras rörelsemönster, fast åt olika håll. När det blir varmare på sommaren rör sig vissa arter mer och andra arter mindre. Det kan ha att göra med konkurrens mellan arter, tillgång på mat och samspelet mellan rovdjur och bytesdjur.
Sändarna djuren bär på kan ge mycket mer information än bara tala om var de befinner sig. Många av dem mäter till exempel även temperatur. Mätningarna påverkas förstås av att termometern sitter nära djurens

kropp, att de rör sig mellan sol och skugga och av andra beteenden.
– Men i Arktis har vi få mänskliga observatörer, och få väder-stationer. Så vi hoppas att mätningarna ändå kan vara värdefulla. Kan det stämma med vad vi får från globala väder-modeller? Eller i fallet med vattenlevande djur: hur stämmer det med våra modeller för havsströmmar? Vi hoppas att databasen också kan bidra till sådant, säger Sarah Davidson.
Det fanns många utmaningar i arbetet med att skapa databasen. Forskarna behövde först och främst hitta ett format för data som kan användas för många olika typer av studier och djurarter.
– Arterna har så olika beteenden. Vissa rör sig bara inom ett mycket litet område. Vissa förflyttar sig längre sträckor än vad de flesta människor gör under hela sin livstid, säger Sara Davidson.
Vilken typ av sändare som kan användas varierar också.
– Det beror på djurens storlek, och hur lätt det är att fästa utrustningen så att djuren inte sliter av den, eller så att den inte

går sönder eller ramlar av. Stora djur kan få en krage med en gps, men för många fågelarter och för de äldre studierna fanns det inte tillräckligt små gps-enheter. Då får man använda andra metoder för att lokalisera djuren.
En annan utmaning var att få - olika aktörer att lita på varandra och vilja dela med sig av sina data.
– Många av oss forskare är vana vid den här typen av samarbeten, och alla insåg hur viktigt detta skulle vara för Arktis, säger Sarah Davidson.

Men övervakning av djurbestånd sköts också till stor del av statliga myndigheter.
– De är vana vid att lagra informationen i myndighetens egen databas. Så vi fick lägga tid på att bygga förtroenden och visa värdet av att delta och dela på data. Vi demonstrerade hur det fungerar och vad det kan användas till. För många av dem var det en helt ny upplevelse, eftersom de sällan får möjlighet att arbeta med personer utanför myndigheten.
Nu hoppas Sarah Davidson att fler ska vilja vara med.

– Vi vill verkligen att databasen ska fortsätta att växa. Vi vill nå fler forskare och bjuda in dem till att vara med och samarbeta, och använda detta. Vi vill både nå dem som har egna data som kan läggas till och dem som har idéer för nya analyser eller verktyg så att data kommer till användning, säger hon.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

Karin Bojs

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Å ena sidan oförsonliga veganer, å andra sidan devota Jordan-Petersonanhängare som bara vill äta kött. Kött-frågan blir lätt polariserad. Men fakta och ny vetenskap ger en annan bild.

Tänk er att mänskligheten faktiskt lyckades stoppa alla utsläpp av fossila bränslen precis nu. Som i ett trollslag skulle all förbränning av bensin, olja och kol upphöra. Skulle vi då klara Parisavtalets

mål att begränsa uppvärmningen av jorden till maximalt två grader jämfört med 1800-talet, och helst bara till 1,5 grader?
Tyvärr inte.
Vi har även problemet med maten.
Om vi fortsätter att producera mat och äta som vi gör nu, är 1,5-gradersmålet omöjligt att uppnå. Även 2-gradersmålet hänger löst. Flera stora vetenskapliga studier den senaste tiden har försökt ringa in vad som skulle vara ett uthålligt sätt att odla och äta på. Förra året publicerades till exempel en referensdiet från projektet EAT Lancet, som visar hur en ”hälsosam diet från uthålliga livsmedelssystem” skulle kunna se ut. Den kallas ibland ”planetära hälsodieten” och väger in både människors hälsa, klimat och biologisk mångfald.
För ett par månaders sedan publicerade tidskriften Nature en studie med titeln: ”Bending the curve of terrestrial biodiversity needs an integrated strategy”. Den handlar om hur jordbruket behöver anpassas för att bevara biologisk mångfald.
Och nu i veckan publicerade tidskriften Science en studie om

hur vårt nuvarande ätande och odlande äventyrar både 1,5- och 2-gradersmålet.
Försteförfattare till studien är Michael Clark vid Oxford University (som även var medförfattare i EAT Lancet).
Han och hans medförfattare ringar in fem olika åtgärder. Det vore förstås strålande om mänskligheten kunde genomföra alla fem åtgärderna till fullo, för då skulle utsläppen av växthusgaser från matsektorn bli närmast obefintliga.
Men det är inte särskilt realistiskt. Och även om vi bara klarar att införa varje åtgärd till hälften, skulle vi ha rätt god chans att klara 1,5-gradersmålet.
Två av de föreslagna åtgärderna handlar om själva jordbruket och livsmedelshanteringen. Där behövs högre effektivitet och med större skördar. (Just vad Nature-studien om biologisk mångfald också naglade fast för ett par månader sedan.)
Metoder för att öka effektivitet och skörd kan till exempel vara, enligt den nya Science-studien, förbättrat utsäde, täckodling, större precision med hjälp av gps-satelliter och en genomtänkt

kombination av biologiska, kemiska och mekaniska tekniker för att skydda grödorna mot angrepp.
En av de fem åtgärder som studien föreslår går igen i alla led, från produktion, distribution och transport till förvaring och matlagning i hemmen: Att minska matsvinn! I teorin den mest självklara och okontroversiella åtgärden, som alla kan vara överens om oavsett ideologisk utgångspunkt. Men inte alltid så lätt att genomföra i praktiken.
Då är det upplyftande att läsa den nya studiens slutsats: bara vi klarar att minska matsvinnet till hälften är vi hemma. Om vi kombinerar med de andra åtgärderna kan vi klara 1,5-gradersmålet.
Två av åtgärderna handlar om vad människor äter. Vi ska äta lagom mycket – i normalfallet inte mer än 2 100 kilokalorier per dag – och då huvudsakligen näringsrik mat och inte tomma kalorier som socker och alkohol. Och vi ska äta måltider som till stor del baseras på växter och bara innehåller måttliga mängder mejerivaror och kött.

Precis som traditionell Medelhavsmat, och precis som i den ”planetära hälsodieten” från EAT Lancet.
Kött ska vara fest. Så försöker jag själv leva. Det är verkligen ingen uppoffring. Den här hösten har jag till exempel ätit oförglömliga festmiddagar med fårkött lågtempererat till största mörhet, råbiff på dovhjort och ugnsstekt kyckling av högsta kvalitet.
Veganer i all ära, det är trevligt att de finns. Men jag föredrar att vara en måttlig köttätare.
Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Omvärlden gratulerar

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

”Vi är lyckligt lottade såtillvida att Joe har det som krävs för att vara president och redan för sig som en. Jag vet att han kommer att göra jobbet med alla amerikaners bästa för ögonen, oavsett om de röstat på honom eller inte.”
Barack Obama, expresident och Joe Bidens tidigare chef.

”Jag ser fram emot framtida samarbete med president Biden.”
Angela Merkel, Tysklands förbundskansler.

”Jag ser fram emot att arbeta med den tillträdande presidenten Biden, den tillträdande vicepresidenten Harris, deras regering och den amerikanska kongressen när vi gemensamt tar itu med världens största utmaningar.”
Justin Trudeau, Kanadas premiärminister.

”Mina varma gratulationer till Joe Biden och Kamala Harris. Jag ser fram emot att stärka de utmärkta relationerna mellan Sverige och USA och arbeta tillsammans för multilateralism, demokrati och global säkerhet. Tillsammans kan vi leda en grön transformation för att skapa framtidens jobb.”
Stefan Löfven, statsministern (S) på Twitter.

”Amerikanerna har valt sin president. Gratulationer till Joe Biden och Kamala Harris! Vi har mycket att göra för att få bukt

med dagens utmaningar. Låt oss - arbeta tillsammans!”
Emmanuel Macron, Frankrikes president.

Storbritannien stoppar resenärer från Danmark

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Storbritannien inför omedelbart inreseförbud för resenärer från Danmark.
Anledningen är den mutering av coronaviruset som upptäckts på danska minkfarmar och som skulle

kunna göra de vaccin som är under utveckling mindre effektiva.

Det brittiska inreseförbudet trädde i kraft på lördagen och gäller alla som varit i eller rest genom Danmark de senaste 14 dagarna. Undantag görs endast för brittiska medborgare och personer med brittiskt uppehållstillstånd, som måste självisolera sig i två veckor efter ankomsten.

”Beslutet togs hastigt efter att Danmarks hälsomyndigheter rapporterat stora utbrott av coronaviruset på minkfarmar. Vår högsta prioritet är att hålla den brittiska befolkningen säker”, skriver transportminister Grant Shapps på Twitter.

Det var i torsdags som den danska regeringen slog larm om att coronaviruset muterat på minkfarmar och spridits till människor. Det rör sig hittills om 214 kända fall, varav elva av en variant som kallas ”cluster 5” och som enligt den danska smittskyddsmyndigheten kan vara motståndskraftigt mot kommande vacciner.

Forskare runt om i Europa har nu börjat analysera de data som

danska myndigheter delat med sig av.
Under tiden har regeringen beslutat avliva 17 miljoner minkar i Danmark och försätta delar av Nordjylland i karantän. Storskalig testning av befolkningen i sju kommuner inleddes i helgen.
De elva personer som insjuknat i ”cluster 5” ska ha testat positivt under augusti och september. Det är oklart om virusvarianten spritts vidare efter det.
– Samtliga positiva provsvar ska nu testas för att säkerställa att vi inte har lokala utbrott av den här mutationen utan att vi känner till det, säger Danmarks hälsominister Magnus Heunicke.
Även i Sverige har olika varianter av coronavirus upptäckts på minkfarmar – enligt Jordbruksverket i nio minkbesättningar, alla i Blekinge. Men svenska myndigheter har hittills inte vidtagit några åtgärder som de i Danmark.
Sedan viruset kom till Europa har nu fler än 300000 människor avlidit i covid-19 och många väntar otåligt på ett vaccin. En viss trötthet börjar märkas av i flera länder.

I våras applåderades vårdarbetarna på kvällarna. Nu hörs inga applåder i Frankrike eller i Spanien, och det trots att sjuk- och dödstalen där närmar sig samma nivåer som då.
I Frankrike registrerades 828 dödsfall i fredags, varav 423 på äldreboenden. Samtidigt ökar antalet positiva provsvar: fler än 60000 enbart i fredags i Frankrike.
Världshälsoorganisationen WHO varnar för en ”explosion” av nya fall över hela Europa.
Epidemin är också mer geografiskt utbredd än i våras, och drabbar betydligt fler länder. Enligt en sammanställning som tidningen New York Times gjort är Tjeckien nu det EU-land som har flest covid-19-patienter på sjukhus räknat per 100000 invånare, följt av Belgien, Ungern, Polen, Slovenien och Bulgarien.
Även i Ryssland ökar antalet coronapatienter. Från mindre städer som Omsk i Sibirien kommer rapporter om fulla sjukhus och brist på ventilatorer. I fredags registrerades 20582 nya fall – rekord i landet på ett dygn.
Ytterligare en skillnad mot i våras i Europa är att det inte bara är

enstaka städer och regioner som drabbas – utan påtagligt ofta merparten av staternas territorium.
I Frankrike vårdas omkring 29000 på sjukhus, nästan lika många som vid kulmen i april. Men nu är det inte bara i Parisregionen och Grand Est i öster som läget är ansträngt, utan även i många andra städer och delar av landet.
Trots de senaste veckornas beslut om partiella utegångsförbud och stängningar av affärsinrättningar, restauranger och barer, är det därför svårt att hitta ljuspunkter i Europa just nu. Flera regeringar uppges tvärtom överväga att skärpa restriktionerna ytterligare.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se
SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Sex länder i världen har rapporterat smittspridning av coronavirus kopplad till minkfarmar.
Förutom i Danmark har denna spridning upptäckts i Sverige, USA, Italien, Nederländerna och Spanien, enligt WHO.
I Danmark har muterade virus från minkar hittats hos 214

människor. En variant, som spridits till elva personer, kallas cluster 5 och anses vara den allvarligaste då det finns farhågor om att ett kommande vaccin kanske inte skyddar lika bra mot den. Den bedöms dock inte ge allvarligare sjukdom eller vara mer smittsam än det ursprungliga coronaviruset. TT-DN
Källa: AFP, WHO med flera.
Dela

Strider breder ut sig i norra Etiopien

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Etiopien. Luftangreppen i Tigray i Etiopien kommer att fortsätta meddelar premiärminister Abiy Ahmed. Civila i området uppmanas hålla sig borta från striderna.

Den väpnade konflikten som väckt farhågor om ett inbördeskrig i landet bröt ut i onsdags, efter

veckor av spänningar och sedan Abiy Ahmed anklagat militären i Tigray för att ha attackerat federala styrkor.
Abiy Ahmed, som vann Nobels fredspris förra året, säger att ”den sista röda linjen” passerades i och med det styrande regionala partiet TPLF:s attack, och under fredagen genomfördes flera luftangrepp mot regionen.
”Vår insats syftar till att stoppa den straffrihet som har rått alltför länge och att ansvariga individer och grupper ska hållas ansvariga i enlighet med landets lagar”, skriver premiärministern på Twitter under lördagen.
I ett tv-sänt tal uppmanade han civila i den norra regionen att inte samlas utomhus då attackerna kommer att fortsätta. Han uppger också att regeringsstyrkor har tagit kontroll över staden Dansheha från TPLF.
Diplomater, regionala säkerhetschefer och hjälparbetare säger att striderna har spridit sig i Tigrays nordvästra delar och mot gränsen till Amhararegionen och gränsen till Sudan och Eritrea.
Sudan stängde delvis sin gräns till Etiopien till följd av oroligheterna,

rapporterar statliga nyhetsbyrån Suna.

Den eskalerande konflikten har följts av internationella uppmaningar från bland annat FN om nedtrappning. Analytiker och diplomater har varnat för att vägen mot ett inbördeskrig inte bara skulle skapa instabilitet i landet och dess 110 miljoner invånare utan även skada hela Afrikas horn.

TT Reuters

”Jag hoppades ingen polis skulle se mig”

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Wien. Här sitter kompisarna Meryem Irik och Awa Azizi med kaffet de köpt på kaféet intill. Österrikes coronarestriktioner innebär att mat och dryck inte får förtäras på restauranger och kaféer.

– Jag var hemma hos en vän i går kväll och plötsligt var klockan över åtta, så jag fick skynda hem och hoppades att ingen polis skulle se mig, säger Meryem Irik.

Det hade kunnat bli dyrt annars. Närmare bestämt 150 euro, drygt 1500 kronor – sådana är utegångsförbudsböterna. Mellan klockan 20 och 06 krävs, sedan natten mot tisdagen, särskilda skäl för att få vistas ute på gatorna i Österrike.

När DN träffar Meryem Irik och Awa Azizi på en gågata i centrala Wien har den nya nedstängningen varit i kraft i tre dygn. Reglerna, inte rekommendationer, är just nu satta att gälla tio dygn men väntas bli kvar åtminstone november månad ut och följer på en kraftig ökning av både antalet covid-19-smittade och avlidna i alplandet.

För lunchstunden har Meryem Irik och Awa Azizi tagit av sig munskyddet, men det finns där, i väskorna.

– Jag har blivit van, men visst var det märkligt i början, i våras. Då glömde jag det ofta hemma. Nu är det en del av det dagliga livet, för vår egen hälsas skull, säger

Meryem Irik, som för tillfället söker jobb.
Hon har ändå tagit sig igenom sjukdomen.
– Jag fick corona i augusti och tappade smak och lukt och kände mig lite svagare några dagar. Men nu mår jag bra.
För Awa Azizi är läget känsligare.
– Jag har inte smittats, och tur är väl det för jag har en blodinfektion och tillhör en riskgrupp, säger hon.
Ett stycke därifrån sitter Mihaela Iovan och Beatrice Matus, båda 20 år, och äter hamburgare. De fick inte äta maten på restaurangen där de köpte den.
– Det här med lockdown är bullshit. Vi får inte umgås med vänner inomhus. Jag behöver träffa dem för mitt välmående. Så nu måste vi träffas ute och då blir jag förkyld och måste göra coronatest för att gå till jobbet, säger Mihaela Iovan.
Hon utbildar sig till sjuksköterska.
– På sjukhuset har vi bara två–tre patienter. Jag vet inte hur länge det här ska vara, kanske nästa år också, säger hon.
I det skärpta regelverket krävs inte munskydd utomhus, däremot

överallt i publika lokaler och i kollektivtrafiken. Under de dagar DN varit i Wien har vi dock kunnat se att relativt många burit skyddet även under vanliga promenader.
Österrikarna förefaller så här långt att ta regeringens delvisa nedstängning med lugn.
– Det var ju faktiskt värre i våras, restriktionerna är mildare nu. Då var ju precis allt utom mataffärer och apotek stängda, säger Awa Azizi.
Take away-lappar sitter uppe på många restauranger och cykel-matbuden trampar för fullt. Vid ett brasseri möter Simone och Eva kunderna vid ett bord vid dörren, där de hämtar sina påsar med mat.
– Nu stänger vi klockan 20 och här är det allt annat än stressigt, säger Simone.
Men hon är glad att alls ha ett jobb. I våras när de fick stänga helt, blev hon av med jobbet.
– Eftersom jag hade jobbat för kort tid fick jag ingen arbetslöshetsersättning, men jag hade tur som kunde bo hemma hos mina föräldrar då, säger hon.
Restaurangens ekonomi hjälps upp av staten som garanterar upp

till 80 procent av den omsättning man hade under samma tid i fjol. Den politiska debatten i Österrike handlar nu inte så mycket om regelverket i sig, utom om åtgärderna som en del anser satts in alltför sent.
– Stängningen borde ha kommit redan för sex veckor sedan, utvecklingen var förutsebar, säger virologen Richard Greil vid universitetssjukhuset i Salzburg i en intervju med tv-bolaget ORF. Andra experter håller inte med och argumenterar för att även sociala och ekonomiska effekter måste tas med i beräkningen.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

Fakta. Reglerna i Österrike

Den österrikiska regeringens månadslånga nedstängning innehåller bland andra dessa regler:
Utegångsförbud kl 20–06. Dock finns undantag: du får lämna lägenheten för att avvärja en ”omedelbar fara för liv, lem eller egendom”, för att hjälpa eller ta hand om någon annan, och för ”fysisk och mental avkoppling”. Promenader är därför tillåtna.

Max två hushåll får träffas i en bostad.
I allmänna utrymmen får minimiavståndet på en meter inte underskridas.
Förbud mot att äta eller dricka inne på restauranger, barer och kaféer.
Skyldighet att bära munskydd i publika lokaler, som i affärer, och i kollektivtrafiken.
Den som bryter mot karantäns-regler och utegångsförbud kan få böter på 150 euro.
För- och grundskolor får ha öppet. Men skyldigheten att bära munskydd har utvidgats och gäller från tio års ålder.
Kultur- och idrottsevenemang samt bröllops- och födelsedagsfester och julmarknader är förbjudna.
Gudstjänster kan äga rum med mask på, begravningar får hållas med maximalt 50 närvarande.
Sportevenemang är reserverade för professionell sport men utan publik.
På sjukhus, äldreboenden och vårdhem måste alla anställda testas två gånger i veckan.

Stormen befaras ha skördat hundratals liv

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Rio de Janeiro. Över 150 personer befaras ha omkommit i Guatemala i spåren efter den kraftiga stormen Eta. Flera hus har begravts i lermassorna och räddningsmanskapet når inte fram. Landet har endast en räddningshelikopter.

– Vi hörde ett brak och såg hur ett jordskred tog alla hus och begravde våra grannar. I det ögonblicket sprang vi för att rädda oss själva, säger 25-årige Enrique Pop till dagstidningen Prensa Libre.

Han flydde tillsammans med sin mamma, men när han vände sig om såg han inte henne längre. Enrique befarade det värsta och började söka febrilt efter henne. Först senare fann han henne i säkerhet i ett närliggande samhälle utanför byn Quejá som

ligger i den kuperade regionen Alta Verapaz i mitten av Guatemala. Tolv av hans släktingar överlevde, men fortfarande saknas flera kusiner och ett par av hans pappas bröder.
– Vår by ligger i ett väldigt lugnt, grönt område. Vi har aldrig tidigare råkat ut för något liknande. Vi uppskattar att det finns mellan 150 och 200 personer begravda i byn, säger Enrique Pop.
Stormen Eta bildades i Karibien i tisdags och drog över Nicaragua med vindstyrkor på upp till 225 kilometer i timmen. När stormen nådde grannlandet Honduras hade den minskat i styrka, men orsakade ändå förödelse. Ett tiotal personer har bekräftats döda. När ovädret drog in över Guatemala – ett av de fattigaste länderna i Centralamerika – hade det förvandlats till ett kraftigt skyfall. 60 procent av Guatemalas befolkning lever i fattigdom, enligt Världsbanken.
Landets president Alejandro Giammattei har förklarat nödläge i flera regioner i Guatemala och menar att räddningsarbetet försvårats av att landet endast har

tillgång till en räddningshelikopter.
– Vi har många människor som vi inte kunnat nå, säger han till medier.
Ännu har inga kroppar kunnat bärgas.
I Honduras är nöden också stor och landets utrikesminister Lisandro Rosales vädjar om hjälp på Twitter.
”Förstörelsen efter Eta är enorm och kommer i ett kritiskt ögonblick när statsfinanserna redan är ansträngda på grund av pandemin. Vi uppmanar det internationella samfundet att påskynda processen för återhämtning och återuppbyggnad”, skriver han.
Ovädret väntas dra in över Kuba på söndagen och den amerikanska delstaten Florida på måndagen, enligt USA:s orkancenter NHC.
Henrik Brandão Jönsson

Fängelsedömd iransk jurist tillfälligt släppt

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Iran. Människorättsjuristen Nasrin Sotoudeh, dömd till tolv års fängelse i Iran, har tillfälligt släppts på fri fot, enligt det iranska rättsväsendet.
I augusti inledde Sotoudeh en hungerstrejk med krav på att politiska fångar släpps och att de fängslades förhållanden under coronapandemin ska uppmärksammas. 57-åringen tvingades avsluta den efter drygt 45 dagar.Hon dömdes till fängelse i fjol sedan hon försvarat kvinnors rätt att protestera mot lagar om att bära slöja. TT

Dagarna när stan färgades av blod

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

500 år sedan Stockholms blodbad. Vid middagstid den 8 november 1520 övergick ett tre dagar långt kalas för den nye danske kungen Kristian II i en blodig massavrättning. På Stortorget i Gamla stan dödades mellan 80 och 100 människor, med svärd eller galge. DN:s Nathan Shachar berättar om en av de mesta dramatiska händelserna någonsin på svensk mark.

Efter nio månaders krig gjorde kung Kristian II av Danmark sitt intåg i Stockholm den 7 september 1520. Stadens portar öppnades efter hårda förhandlingar, där han lovat full förlåtelse åt förlorarna, det antidanska Sturepartiet. Kristina Gyllenstierna, änka till den stupade svenske ledaren Sten Sture den yngre, hade lett motståndet. Hon och hennes krets fick nu amnesti för alla

upprorsgärningar och ett högtidligt löfte att få behålla sina gods.
Efter decennier av ont blod och politiskt trassel skulle Sverige och Danmark försonas. Kung Kristian kröntes till kung i ett hejdundrande gille på slottet i början av november. Stämningen var så god att också de svenskar som slagits mot Kristian drog till Stockholm för att fira freden och svära honom trohet.
Efter tre dagars festande spärrade vakter slottets utgångar och en rättegång tog vid. Den kulminerade dagen därpå i en rad dödsdomar. Strax gick bödlar och knektar lös på de församlade – på de dömda såväl som de icke dömda: på biskopar och stormän men också på deras tjänare och bönder på stadsresa. Borgare som inte haft något med kriget att göra rycktes ur sina sängar.
Blodet forsade i rännstenarna, men det räckte inte för hämnarna. Döda motståndare, som Sten Sture, grävdes upp ur sina gravar, skändades och brändes som kättare. Lika fasansfull, i dåtida ögon, var behandlingen av de ihjälslagna. I stället för att snabbt begrava dem, som seden var, lät

man dem ligga kvar på gatan ”för hund och korp” i flera dagar. Under kungens återtåg genom Sverige gjorde man halt på vägen för att döda ännu fler.
Massakern i Stockholm blev en vändpunkt, i Kristians karriär och i Sveriges historia. Den var början till slutet på unionen med Danmark och upptakten till den svenska centralstat som skapades av Vasakungarna. Den bidrog också till brytningen mellan Sverige och Rom några år senare. Kristian fick aldrig skörda frukterna av sitt svek. Sverige gled honom ur händerna och den danska ledningen vände sig mot honom. Han tillbringade större delen av sitt återstående liv på fästning.
Hösten 1515 hade Sverige, Danmark och Norge varit ett rike i över hundra år. Unionen, stadfäst i Kalmar 1397, kom till för att stärka brödrafolken mot mäktiga grannar, som det nordtyska handelsmonopolet Hansan. Drottning Margarethes unionstanke var klok men resultatet en besvikelse. Förbundet blev snart en källa till konflikt, intriger och våld. Svenskar och norrmän hade svårt

att finna sig i danskarnas givna ledarroll. Varför måste Nordens kung alltid vara dansk – eller oftare tysk, eftersom de danska kungarna i regel hämtades långt söderöver?

Redan på 1430-talet, då den svenske bergsmannen Engelbrekt kallade till uppror mot den tyskslaviske kungen Erik av Pommern, skar det sig, och så nyligen som 1499 hade svenskarna sagt upp troheten till kung Hans och slagit ihjäl hans skatteindrivare. Länderna var på papperet ett rike, men konspirerade med varandras fiender, prejade varandras sjöfart och rök flera gånger ihop i regelrätta krig.

Unionsbråken var inte bara en svenskdansk affär. Frågan klöv Sverige mitt itu. Unionspartiet, starkt förankrat inom kyrkan och högadeln, erkände de danska kungarna. Deras motståndare, de svenska separatisterna, hade sina fästen hos lågadel, bönder, borgare och dalkarlar.

Sturepartiets anförare vid denna tid var Sten Svanteson Natt och Dag, i historieböckerna kallad Sten Sture den yngre. Han var bara tjugo år när han tog över som

riksföreståndare 1512, efter att ha manövrerat ut de danskvänligas kandidat Erik Trolle. Sten undvek att öppet trotsa Kristian, men hans mål var att styra Sverige som ett eget rike och förvandla kungens rätt till en ren formalitet. Den danskvänlige ärkebiskopen Jakob Ulfsson avgick 1514 efter trettiofem år på posten. Roms kandidat till hans efterträdare var Gustaf Trolle, son till nyssnämnde stormannen Erik Trolle. Gustaf var lika arrogant och envis som Sten Sture, och bara några år äldre. Vi ska inte tänka oss ärkebiskopen som en världsfrånvänd, andlig figur. Han var förstås troende, som alla i tiden, men hans ämbete var politiskt och han var en ambitiös maktmänniska. Bakom sig hade han en mäktig apparat, dels den svenska kyrkan, som fortfarande – före reformationens vulkanutbrott och Gustaf Vasas indragningar – satt på stora rikedomar; dels Rom med all dess religiösa auktoritet och dess stormaktsförbindelser.
Roms trumfkort var dess känningar hos den habsburgske kejsaren i Wien, dåtidens store makthavare, till vars domäner

dessa år lades Sicilien och södra Italien, Nederländerna, Spanien, Västindien och Mexiko. 1506 förklarade kejsar Maximilian hela den svenska ledningen fredlös för dess olydnad mot danske kungen. ”Kyrkans frihet” är en återkommande fras i dåtida debatt, vilket betydde att kyrkan var, och hade rätt att vara, en stat i staten. Ärkebiskopen hade egna soldater, egna fästningar och givet säte i regeringen, det så kallade riksrådet.

Sten Sture, riksföreståndaren, var inte road av att få Trolle till ärkebiskop, och han försökte få påven på andra tankar. Men i maj 1515 utkorades Trolle i Rom av påven Leo X. När budet nådde Sten Sture lät han beslagta Trolles mark kring fästningen Stäket, i dag i Järfälla kommun norr om Stockholm. Stäket var en nyckelposition, därifrån kunde segeltrafiken mellan Stockholm och Uppsala blockeras.

När Trolle kom hem från Rom väntade Sten Sture honom i Stockholm för att motta hans trohetsed. Efter det skulle han återfå sin egendom. Men Trolle seglade förbi Stockholm direkt till Uppsala, en djärv markering. Med

sig från Rom hade Trolle ett brev från påven till Herr Sten: Stäket hörde till ärkebiskopen för evig tid, inklusive en egen försvarsstyrka på 400 soldater, som inte kunde ställas inför svensk domstol.
Trolle fick behålla slottet Stäket, men inte dess ägor. Han barrikaderade sig där och vägrade förhandla annat än via påven. Sten Sture lät gripa Trolles far Erik och anordnade förräderirättegångar mot hans anhängare. Trolle gav sig inte, han förstod att kung Kristian, för sitt anseendes skull, måste rycka till hans undsättning.
I maj 1517, samtidigt som påven bannlyste Sten Sture som kättare, seglade en dansk flottstyrka mot Stockholm. Den var lastad med jylländska bondesoldater och fyra tusen tyska legoknektar, och kommenderades av ärkebiskopens farbror Joakim Trolle. Efter att ha ägnat sommaren åt plundring och mordbrand utmed ostkusten nådde expeditionen Djurgården den 8 augusti. Fem dagar senare stod slaget vid Vädla, där Kaknästornet står i dag. Landstigningsarmén, däst och

mätt efter sina plundringståg, bet i gräset och flydde tillbaka till skeppen.
Det var ett bakslag för kung Kristian, och för hans skyddsling Trolle på Stäket, som nu fick kapitulera, avgå och krypa i fängelse, där han behandlades hårt. Sten Sture övertalade riksledningen att bryta ned Stäkets fästning, ”sten för sten”. Under samma riksdag, den 23 november 1517, ställde sig hela Sveriges ledning bakom beslutet och satte sina sigill under det. Det var detta aktstycke som tre år senare skulle åberopas som skäl, eller svepskäl, för blodbadet i Stockholm.
Blodigt allvar var det redan för Kristians del. Han kunde inte lämna saken, då skulle hans rätt till Sveriges krona bli en tom fiktion och han göra en löjlig figur. Vid midsommar 1518 kom han själv i spetsen för en större dansk flotta. Ingen tid slösades på plundring, kursen sattes rätt mot Stockholm, vars invånare rustade sig febrilt. Hantverkare lade upp lager av sten och murbruk för att kvickt kunna täppa igen då kanonkulor rev hål i stadsmuren.

Fyrtiosju år tidigare, 1471, hade Kristian II:s farfar, Kristian I, dragit mot Stockholm för att lära Sten Sture den äldre och hans rebeller en läxa. Slaget stod den gången vid Brunkeberg, ungefär mellan dagens Sergels torg och Odenplan. Bataljen slutade illa för danskarna, som fick fly fältet med sårad kung och drygt manfall. Segraren Sten Sture d.ä. lät till minne av segern tillverka Sveriges mest kända skulptur, Storkyrkans ”Sankt Göran och draken” – där det motbjudande odjuret symboliserar Danmark. Kristians dröm var att möta svenskarna just vid Brunkeberg och avtvå sig den gamla nesan. Han slog läger där och inväntade svenskarnas anfall. Men Sten Sture d.y. vägrade spela efter kungens manus, och lät tiden gå. Efter en vecka flyttade Kristian sina tunga pjäser från Brunkeberg till Katarinabergen på Söder, mittemot den belägrade staden. Stockholms murar fick många hål men de danska stormningarna misslyckades. Medan staden höll stånd nalkades en svensk styrka inifrån landet under Sten Sture. Den 27 juli, på slätten mellan Årsta och Brännkyrka, stod det stora slaget. Danskarna ryckte

framåt, men krigslyckan vände och mot kvällen gav Kristian order om reträtt till förläggningen på Söder.
Schism bröt ut i det danska lägret. Några befälhavare kallade kungen inkompetent och han lät avrätta dem. Danskarna höll sig kvar i Stockholm men kom ingenvart. Den 2 oktober 2018 enades parterna om förhandling mellan Sten Sture och Kristian i Österhaninge kyrka. Sex svenska adelsmän satte sig som gisslan i det danska lägret som pant för kungens säkerhet. En av dem var Gustaf Eriksson Vasa – denna historias slutgiltige segrare. Sten Sture väntade i två dagar på kungen, men han dök aldrig upp. Han svek sitt ord, tog gisslan med sig och seglade till Köpenhamn. Han kunde inte förmå sig att ackordera med svenskarna, de måste besegras.
Kristian, besatt av revanschlusta, tog nu lån av franske kungen och av kejsaren, han pantsatte hela län och satte staten djupt i skuld för att skaka fram medel till kampen mot Sverige. Hösten 1519 började han värva styrkor från hela Europa. Stockholm var ointagligt, resonerade han. Sverige måste

först tas landvägen, och staden allra sist. När hans styrkor trängde in i Sverige från det danska Halland och det norska Bohuslän strax efter nyåret 1519–1520 vände äntligen krigslyckan. I den första större drabbningen, på den frusna västgötska sjön Åsunden den 19 januari, studsade en dansk kanonkula på isen, slog Sten Stures häst till marken och krossade hans ben. Utan sin segerrike anförare tappade svenskarna modet och drog sig uppåt landet med fienden i hälarna. Danskarna brände samhällena i sin väg, bland dem Skövde, Skara och Falköping. Under flykten mot nordost låg Sten Sture hjälplös i en släde, och den 3 februari drog han sin sista suck på Mälarens is.

Efter Sten Stures död sviktade motståndsviljan svårt i det antidanska lägret. Flera ledande biskopar och adelsmän bytte sida och i början av mars svor det svenska riksrådet Kristian trohet. Men bergsmän och bönder och dalkarlar struntade i detta och fortsatte striden, uppmuntrade av Kristina Gyllenstierna, som skickade dem stödtrupper från Stockholm.

På långfredagen den 6 april stod det avgörande slaget i Uppsala. De svenska rebellerna, som först hade övertaget, nedgjordes i hundratal. Ärkebiskop Trolle, återinsatt i ämbetet, förbjöd begravning av de stupade ”gudsförnekarna”. De blev, med Gustav Vasas ord, ”utav ärkebiskopen ... begravne uti mosser och kärr likesom hundar” (2001 påträffades en massgrav intill platsen). I Dalarna förlät man aldrig Trolle att han ”begravt deras bästa män i dynghögar”.

Nu låg vägen mot Stockholm öppen. Kristian slog åter läger på Södermalm. Men staden var bättre befäst än någonsin. Den skulle falla till slut, för det fanns inget hopp om undsättning. Men innan den föll skulle Danmark blöda soldater, pengar och prestige i månader. Den skuldsatte och otålige Kristian frestade de kringrända med nåd, fred och favörer. Efter hårda manglingar lyckades Fru Kristina utverka en storstilad amnesti för sig och den svenska ledningen. Varken upproret mot kung och kyrka eller behandlingen av

Gustaf Trolle skulle kosta dem något, det svor Kristian. Den 7 september mottog han stadens nycklar av borgmästaren.
Den 4 november, i Storkyrkan, kröntes Kristian av Gustaf Trolle till Sveriges kung. Balerna och festmåltiderna varade i dagarna tre, tills kungen hux flux avbröt galejen och kallade statsledningen, den svenska och den danska, till möte. Musiken tystnade, vakter i harnesk spärrade utgångarna, och stadens vindbryggor drogs upp.
Gästabudet blev till en tribunal. Mäster Jon, domherre i Uppsala, läste upp en klagoskrift, författad av Gustaf Trolle, där denne yrkade på ersättning och skadestånd för misshandel, smälek och indragna gods, för egen och andras del. Särskilt dundrade han mot Kristina och Sten Sture. Kristina anade oråd. Vad var detta? Hon och alla de andra hade ju skriftligt löfte om frihet från åtal och straff. Hon utropade nu att det sannerligen inte var hon och Herr Sten som på eget bevåg förföljt Trolle, utan hela den svenska ledningen, rådet och riksdagen. För att visa detta beordrade hon fram det så kallade

”sammansvärjningsbrevet” från 1517, där en lång rad svenska makthavare ställde sig bakom beslutet att avsätta Trolle. Många förnäma sigill hängde vid pergamentet, och knöt en stor del av de församlade till aktionerna mot Trolle. Varken Kristian eller Trolle hade känt till dokumentet, som de nu tog emot som en skänk från ovan. Kungen och hans handgångna domare hade nu svart på vitt vilka svenskar som gaddat sig samman. Eftersom Trolle utsetts av påven, och därmed av Gud, så var de som rest sig mot honom, per definition, kättare!

Protester höjdes nu. Vad spelade detta för roll, just behandlingen av Trolle fanns ju med som punkt i kungens amnesti? Domarnas svar var finurligt: enligt en kyrkolag från 1200-talet saknade löften till kättare all giltighet. De som givits amnesti hösten 1520 hade sedan hösten 1517 varit kättare. Amnestin var därmed borttrollad! Den florentinske filosofen Macchiavelli, som i sin nyskrivna bok ”Fursten” beskrivit den falskhet och cynism som kännetecknar den högre

statskonsten, kunde ha använt processen i Stockholm som läroexempel.
Domarna avkunnades dagen därpå, av en domstol där käranden Trolle själv ingick! Domen, den så kallade *sententian*, i dag det danska riksarkivets främsta klenod, lydde på död och bål för kätteri. Mellan femtio och sextio personer avrättades med stöd i domen, men många fler än de dömda fick släppa livet till; anhöriga till sturarna, biskopar, Stockholms borgare.
Den danske Nobelpristagaren Johannes V Jensens stora roman om händelserna, ”Kungens fall” (1901) beskriver blodsorgiens första gråkalla morgon, då skräckslagna invånare tittar ned på Stortorget från husen: ”En gestalt dinglade i galgen. De halshuggna låg fortfarande på torget i en sörja av blod och nattregn. Soldater stod på vakt och läskade sig med öl och vin i det råa vädret. Vid middagstid satte bödeln igång med ännu en omgång överbevisade kättare och landsförrädare.”
Flera dagar senare tändes ett stort bål på Södermalm, där de döda brändes. Att bränna någons lik var

att skicka den döde raka vägen till helvetet. Kristina och Sigrid Banér, de enda kvinnorna bland de dömda, slapp dödsstraff och sattes på fästning i Köpenhamn där de späktes på vatten och bröd. Kungen, förskräckt över hur dådet skulle uppfattas i Europa, satte ihop en rövarhistoria, den så kallade ”krutkonspirationen”, som han beskrev för påven: Under festligheterna hade kungens män upptäckt att sturepartiet tänkt spränga kungen och slottet i luften. I sin rättmätiga harm över detta gick soldaterna lös på svenskarna.

Var allt planerat på förhand, som Johannes V Jensen menar, eller var massmordet en stundens ingivelse, en skadeståndsprocess som slog över i kättarprocess då kungen fick sammansvärjningsbrevet i sin hand – som den danske historikern Caspar Paludan-Müller tror? I August Strindbergs drama ”Riksföreståndaren” hotar Didrik Slagheck, kungens ståthållare i Stockholm, Gustaf Trolle till livet om han inte spelar med i justitiemordet.

En enda ledande historiker, lundaprofessorn Lauritz Weibull,

menar att processen gick juridiskt rätt till – även om det hela sedan spårade ur med långt fler döda än dömda – och att kungen övertalades av rådgivare att bryta löftet om amnesti. Men de allra flesta kännare lutar åt att kungen iscensatt det hela på förhand, för att utrota varje spår av Sturepartiet. Spännande diskussioner om detta har böljat under seklerna, långt in i vår tid. Sällan har en konflikt verkat mer definitivt avgjord än den gjorde den 10 november 1520 i Stockholm. Sverige låg i Kristians hand, dess ledning var tillintetgjord eller fängslad. Men det var ett sken. Inget gick som det såg ut. Kristina sattes på fästning men hon skulle leva ett långt liv i frihet. Kristian skulle också leva länge – men nästan hela livet som fånge. Om Gustaf Trolle, vilket är tveksamt, deltagit i mordplanerna så blev han lottlös. Han fick ingen ersättning av kungen för sina gods och bara några månader senare fick han fly för sitt liv från Sverige.

Gustav Vasa hade rövats bort och satts på fästning av Kristian hösten 2018. Hans far miste sitt huvud under blodbadet och hans

mor dog på dansk fästning, kanske mördad på Kristians order. Som i en vild äventyrshistoria där fantasin får styra och den fredlöse förloraren tar hem spelet, så vände nu verkligheten, i en serie halsbrytande förvecklingar. Många av Gustav Vasas stordåd hittades på i efterhand, och han själv skulle visa sig lika grym och svekfull som Kristian. Men under honom, på gott och ont, började förvandlingen av Sverige från ett lapptäcke av lokala maktcentra till en europeisk stormakt – och kroniskt krigsdrabbad nation. Om Kristian hedrat sina löften, vunnit svenskarnas förtroende och gjutit nytt liv i Kalmarunionen – så hade han sluppit öknamnet Tyrann, hållit sig kvar vid makten och blockerat alla möjligheter för Gustav Vasa. Och vår historia hade tagit helt andra vägar.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

1515
Maj. Danskvänlige Gustaf Trolle utses av påven till Sveriges ärkebiskop. Han vägrar svära trohetsed till Sverige härskare, Sten Sture den yngre.

Hösten. Sten Sture tar Trolles ägor kring fästningen Stäket i beslag och låter fängsla Trolles far. Trolle barrikaderar sig på slottet.

1517

Juni. En dansk flotta når Stockholm med uppgift att undsätta Trolle, men slås tillbaka.

1518

25 juni. En ny dansk flotta under kung Kristian II:s befäl når Stockholm. Efter tre månaders belägring vänder dem tillbaka utan att ha kväst Stockholm. Trolles slott Stäket förstörs och han fängslas.

1520

Januari. 15 000 danska soldater rycker in i Sverige västerifrån. Sten Sture såras dödligt och avlider 3 februari. Hans hustru Kristina Gyllenstierna tar över befälet.

7 september. Stockholms portar öppnas för Kristian efter att kungen lovat full amnesti åt alla i det svenska lägret.

4 november. Trolle kröner Kristian II till Sveriges kung.

7–8 november. Rättegång på slottet mot den svenska ledningen.

8–10 november. Stockholms blodbad.

Maria Magdalena – från sedesam gråterska till syndfull fresterska

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Myten om Maria Magdalena har många trådar. Görel Cavalli-Björkman reder lärt och ledigt ut dem i ett nytt praktverk. Framför allt lotsar hon läsaren genom konsthistoriens alla målningar. Det skulle bli en fantastisk utställning, skriver Maria Schottenius.

Maria Magdalena, vem är hon egentligen?

Det finns tre Marior om budet. 1. Maria från Magdala, apostel som fanns med vid korset, upptäckte den tomma graven och förärades eget (gnostiskt) evangelium. 2. Maria, som satt vid Jesu fötter och lyssnade medan systern Marta härjade runt. 3. Skökan, som fick förlåtelse, sköljde Jesu fötter med sina tårar och smorde hans fötter med olja.

Det är rörigt och förvirrande med de tre olika berättelser om Maria Magdalena.
När jag slagit igen Görel Cavalli-Björkmans ”Bilden av Maria Magdalena” inser jag att den här boken har jag saknat länge.
Lärt och till synes enkelt reder hon ut den härva av trådar som spunnits kring myten om Maria Magdalena innan författaren tar sig an målningarna och lotsar oss genom konsthistorien.
Författaren, tidigare intendent och forskningschef vid Nationalmuseum, åberopar källor för att den Maria Magdalena, som tillhörde den inre kretsen, inte bör förväxlas med de andra två, Maria från Betania, syster till Marta och den anonyma kvinna, ”skökan” i Simons hus, och som gjorde bot för sitt syndiga leverne genom att leva som en eremit i öknen. Den grekisk-ortodoxa kyrkan har alltid hållit isär dem, men sedan kyrko-fader Gregorius i Rom 591 predikade att de tre kvinnorna skulle ses som en och densamma, har den linjen segrat inom katolicismen. Först på 1500-talet började teologer ifrågasätta saken. Och när man beskriver konsten, måste man också hålla i minnet

vad de olika kyrkofäderna i olika tider har slagit fast för tolkning. Maria Magdalena har gjort en resa genom teologin och konsthistorien, som inbegriper alla tänkbara delar av kvinnliga stereotyper. I dag verkar forskare ha fastnat för att det är den intellektuella, lärjungen och aposteln, som är den centrala. Maria från Magdala, lärd och välbeställd, var den som fick det budskap som hela den kristna läran vilar på, uppståndelsen. Hon hade sörjt vid korset tillsammans med Jesu moder Maria. Och hon var den som på morgonen upptäckte den tomma graven och den första som Jesus visade sig för efter döden. Evangelisten Johannes berättar om episoden som sedan har blivit ett omhuldat motiv i konsten, ”Noli me tangere” – då Jesus säger: ”Rör inte vid mig. Jag har ännu inte stigit upp till min fader. Gå till mina lärjungar och säg dem att jag stiger upp till min fader och er fader, min Gud och er Gud.”
Det går sedan relationsmässigt lugnt till om man läser Bibeln, men låter på ett helt annat sätt i de gnostiska evangelierna. Denna gömda och förbjudna del av den

kristna kyrkohistorien uppdagades genom fynden i Nag Hammadi i Egypten. Ett helt bibliotek med gnostiska skrifter upptäcktes vid en utgrävning 1945, däribland Maria Magdalenas evangelium, som delvis hade andra saker att berätta än de fyra som kvalificerades in i Nya Testamentet. För den som vill läsa på svenska finns en ny översättning av ”Maria Magdalenas evangelium” (Dialogos Förlag) gjord av religionshistorikern i Lund Paul Linjamaa.

Enligt de gnostiska skrifterna uppstod en konflikt mellan lärjungen Petrus och Maria Magdalena. Petrus tillhörde den gren inom judendomen som inte kunde acceptera kvinnan som andlig vägledare och säger där om Maria: ”Talade han verkligen med en kvinna utan vår kännedom i stället för att tala öppet? Ska vi verkligen alla vända oss om och lyssna till henne? Föredrog han henne framför oss?” Den avgörande skillnaden mellan dem gällde uppståndelsen. Maria Magdalena såg den som symbolisk. Petrus som bokstavlig.

En diskussion som pågår än i dag. (DN hade uppe frågan påsken 2018.)
Tyvärr var det Petrus version som segrade, han tog hand om byggandet av den biskopsstyrda katolska kyrkan, de gnostiska skrifterna förbjöds och Maria Magdalena degraderades till lyssnerska och sköka.
Fokus hos Görel Cavalli-Björkman är konstverken, liksom i hennes tidigare kunskapsfyllda och njutbara böcker, bland andra om konstnären Eva Bonnier och senast 2018 om Sigrid Hjertén. Hon går igenom Maria Magdalenorna ämnesvis: Det första vittnet, Jesus hos Marta och Maria, Botgörerskan och så vidare. Författaren följer och presenterar målningarna och konstnärerna, analyserar och resonerar samtidigt kring kyrkans hållning och konstmarknadens betydelse. Men såsom den katolska kyrkohistorien påbjuder är ofta de tre Maria Magdalena i konsten sammanslagna till en. Om ni ser en gråtande kvinna med ljust eller rött hår och med en alabasterflaska med olja vid sidan, vet ni vem det gäller. Magdalena-gestalten framställs till att börja

med sedesamt, kvinnan som gråter över den döde Kristus, som upptäcker den tomma graven och som möter Kristus efter hans död och försöker sträcka sig efter honom. Men sedan fokuserar många konstnärer på synderskan – hon blir de prostituerades skyddshelgon – och återges alltmer lössläppt. Extatisk, halvgalen, halvnaken botgörerska med det långa röda håret i vilda lockar och små välformade bröst som tittar fram här och där.
Här fanns chansen till lite biblisk pornografi så kardinaler och kyrkans män specialbeställde ibland mer vågade Maria Magdalena-bilder som fick pryda de privata rummen.
Görel Cavalli-Björkman inleder med att berätta om en Pietà på Louvren målad på guldgrund, tillskriven 1400-talsmästaren från Provence, Enguerrand Quarton. Den är stram och rörande och den vackra bilden får omsluta boken. Maria Magdalena med rött hår och gyllene röd klädnad sitter i sorg vid den döde Jesus fotända. Giotto gör under de första åren av 1300-talen en motsvarande begråtelsescen i Arenakapellet i Padua , som författaren utnämner

till ”den mäktigaste och mest balanserade bild som skapats av detta motiv i den västerländska konsten”. Boticelli gör 200 år senare en målning av ”Begråtelsen” från samma tid, där är dramatiken mindre behärskad. ”Jungfru Maria och Maria Magdalena tycks tävla om huvudrollen”, skriver Cavalli-Björkman.
I Provence odlas myten att Maria Magdalena fjorton år efter Jesu död anlände till Marseille för att predika, och levde där de sista 30 åren av sitt liv som eremit i en grotta. Ett tacksamt motiv för de europeiska målarna.
Den som tar ut svängarna mest tycks vara Tizian. Det gäller både ”Den botgörande Maria Magdalena” från 1560 som hänger på Eremitaget i St Petersburg, en rödlockig, rödgråten kraftfull kvinna som blickar mot himlen med en bok och kranium framför sig. Och en ”Noli me tangere” från 1514 som finns i London på National Gallery. Den beskriver Cavalli-Björkman roligt med att Maria Magdalena ligger på marken med rött, rufsigt hår och längtande sträcker sig efter Jesus.

”Han lutar sig över henne samtidigt som han drar tillbaka nedre delen av sin kropp. Därmed dras uppmärksamheten till hans skrev…”.
Två skulpturer avviker och fascinerar, båda från 1400-talet, Niccollò dell’Arcas terracottastaty ”Begråtelsen” i Bologna och Donatellos träskulptur ”Den botgörande Maria Magdalena” i Florens. De är oförställda, råa, gripande, utan all inställsamhet. Det arbete Görel Cavalli-Björkman gjort borde bli en världsutställning, som kan fylla konstmuseer när pandemin är över. Konstverken är valda och katalogen är klar.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se
SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Görel Cavalli-Björkman
”Bilden av Maria Magdalena. Från Giotto till Cézanne”
Votum, 183 sidor

Lutz Seiler lyfter fram berättelser ur kaoset efter murens fall

MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

I sina romaner tar sig Lutz Seiler tillbaka till Berlin efter murens fall. Det är ett kaotiskt förflutet han delar med bokens huvudpersoner. Men att hjälpa läsarna att bearbeta sina minnen av den tiden är han inte intresserad av.

Berlin, vintern-våren 1990. Muren har fallit, historien som tyckts ha varit fastfrusen i nära tre decennier tar en våldsam fart, först kommer valutaunionen som hejdar massflykten över den nu öppna gränsen till väst, på hösten kommer sedan de två tyska staterna att ha enats.

Och på Oranienburger Strasse mitt i Berlin ser det ut som i en depraverad film av Fassbinder. Hus efter hus ockuperas av unga människor som utnyttjar den

anarki som alltid följer i revolutioners spår. I några av dem öppnas kaféer och klubbar, gatan fylls av bord hopsnickrade av ohyvlade bräder, ölet flödar, sederna upplöses. Mitt emot den utbombade stora synagogan står rader av prostituerade kvinnor, många av dem från Östeuropa, och fiskar upp kunder i raden av långsamt framglidande bilar.
Ett av kaféerna bär det tidstypiska namnet Die Assel (Gråsuggan). Det drivs av ett gäng som också genomför systematiska ockupationer av tomma lägenheter för att dela ut till behövande och säljer nedknackade bitar av Berlinmuren. Och lite till, riktigt skumma saker. Mer Berlin, tidigt 90-tal, kan man inte önska sig.
En av dem, Carl, är huvudperson i romanen ”Stern 111”, utgiven lagom till 30-årssjubileet av Tysklands enande. Att han har stora likheter med sin upphovsman är inget författaren Lutz Seiler döljer. Under ett par timmars samtal på ett kafé i Prenzlauer Berg, bara ett par kvarter från det numera upprustade och finputsade huset där Die Assel en gång låg, glider vi

sömlöst mellan roman och biografi. Att det skulle vara ett problem skrattar Seiler bort:
– Diskussionen om autofiktion är ju helt knäpp, så fort man sätter sig ner och skriver blir det litteratur.
Höstens firande av enandet har ägt rum i ljuset av den såriga diskussion om öst och väst, vinnare och förlorare, som pågått intensivt i Tyskland under tre decennier. Men Lutz Seiler har inga politiska ambitioner, vare sig med den nya romanen ”Stern 111” eller med den tidigare, ”Kruso”, som utspelar sig under sommaren 1989 då DDR:s befolkning gick ut på gatorna och ropade så högt att de kommunistiska kulisserna föll:
– Jag är ingen åsiktsmänniska! Jag vill inte skriva om DDR, det är inte mitt ämne, jag vill inte tvingas använda de överlastade politiska orden. Och jag har aldrig känt något tryck eller förväntningar från läsare att hjälpa dem med bearbetningen av sin historia. Jag visste hela tiden att jag skulle skriva de här romanerna, men med berättelser är det som med fint kött och goda korvar, de måste vara välhängda.

Lutz Seilers romaner har nått väldiga framgångar, båda är belönade med Tysklands finaste litteraturpriser. ”Kruso” finns redan på svenska, ”Stern 111” är på gång. De hänger intimt samman, inte bara därför att de skildrar tiden just före och efter murens fall. Huvudpersonerna heter Edgar respektive Carl, och i den senare romanen stöter de faktiskt på varandra, men det är bara en vits som inte lurar någon. Edgar och Carl speglar sin författare.

”Stern 111” utspelar sig alltså mitt i det vilda Berlin där vi får följa den unge Carls väg till dikten, för det är diktare han ska bli, Diktare! rent av. Han började som murare, blev sen litteraturstudent och nu har han sjunkit ännu djupare, som kypare på ett källarkafé: ”Men det var ju ändå rätt väg (det måste vara den rätta), för den ledde till skrivandets förgård, till en övergångstid, den tålmodiga förvandlingen.” Man behöver inte läsa många sidor för att förstå att vi har ett porträtt av en romantiker i realsocialismen framför oss.

– Det fanns inga böcker alls i mitt hem, berättar Lutz Seiler som

kommer från en liten stad i Thüringen, mitt i Tyskland men av världshistorien placerat i DDR. Min familj levde ett småborgerligt liv, utan kultur. Men jag skrev redan som liten och det tyckte min mamma var lite lustigt (”Hur mår dina små dikter, Lutz?”). Det var först i armén som jag började läsa. Och då drabbades jag av Hermann Hesses ”Stäppvargen”. Åh! En sådan vill jag också skriva! Det var som att träffas av en väldig kraft, som också var en smula förskräckande. Tänk om denna kraft skulle ha slagit ned i fel man!

En fänrik uppmärksammade den unge rekryten: ”Soldat Seiler, ni läser, ser jag, och ni skriver också!” I stället för att bli hånad skickade han soldaten Seiler på permission en gång var fjortonde dag för att besöka en cirkel med skrivande arbetare från LEUNA-verken, DDR:s största kemiindustri. En bra skola säger han i dag, man lärde sig läsa högt och få kritik.

Carl bär genom hela romanen med sig tjugo dikter som han knappt vågar visa för nån. Seiler själv valde till sist att göra det och blev tidigt uppmärksammad för

sin klassiskt täta, modernistiska poesi. Och även om romanerna är språkligt exakta och ibland lyriskt svävande i sitt förhållande till en skitig verklighet, så är prosan helt tillgänglig, öppen, generös.
– Jag var tvungen att bli lite äldre för att kunna skriva prosa. Jag - behövde mogna först.
Parallellt med berättelsen om Carl så berättar Seiler om hans föräldrar, Walter och Inge, ett medelålders par som plötsligt berättar för sin son att de dels tänker lämna DDR nu meddetsamma, bara veckor efter att muren har fallit, och sedan också skiljas. Det utvecklas till en starkt berörande berättelse om två människor som liksom aldrig levde i DDR, bara vistades där i väntan på att komma bort.
De är inga dissidenter. Mamman arbetade på en brödindustri som sekreterare i en liten grupp produktutvecklare som har som uppdrag att för varje dyr, importerad ingrediens i brödet och kakorna hitta på en billigare ersättning. Samma smak för halva pengen, så att säga, en tragikomisk metafor för östtyska konsumtionsprodukter. Pappan var programmerare och när de

kommer till väst visar det sig att han och hans kunskaper är väldigt eftertraktade i den västtyska datorindustrin. I DDR lärde sig en it-tekniker inte bara att reparera och programmera datorer, utan att bygga dem.
På sitt stillsamma sätt är den här berättelsen det djupt originella med Seilers roman. Här finns inga färgstarka kulisser, karismatiska ledare eller dramatiska händelser. Bara en lite underbar skildring av mötet mellan öst- och västtyskar, det möte som alltså laddar tysk politik än i dag.

Att föräldrarna har så bråttom i väg förklarar de för den häpne sonen helt enkelt med att man aldrig kan vara säker på hur länge dörren till väst är öppen. De avslöjar att de tänkte lämna landet veckorna efter att muren byggts, i augusti -61, men avbrutit rymningsförsöket, mamman blev för rädd. Ända sedan dess har de bara väntat på en ny chans.
Det vore att förstöra spänningen att avslöja vad som till sist driver dem ända till Malibu i Kalifornien, här räcker det med att säga att romanen fått sitt namn efter den transistorapparat som de brukade

sätta i knät på Carl i barnvagnen och ur vilken det strömmade musik, amerikansk rock.
Lutz Seiler lyser upp när jag säger hur gripen jag blev av deras berättelse:
– Det var ju deras historia jag verkligen ville berätta och Inge är romanens egentliga hjälte, säger han. Hon, fortsätter Seiler – och då menar han mamman i verkligheten – hjälpte mig med detaljerna. Hur såg det ut i husen hos västtyskarna där hon städade? Hur talade de till henne? Vad spelade pappan för låtar på det dragspel han som enda ägodel släpade med sig när de lämnade DDR?
Både ”Kruso” och ”Stern 111” är ändå betydligt mer politiska än vad deras författare skulle medge. De gestaltar de livsval som en diktatur kan tvinga människor till, nämligen att framleva sina liv i ett slags mikromiljöer, nischer, formellt sett i samhället, men avskärmat från politiken. Så länge man avstod från öppen opposition var dessa nischer helt accepterade ur regimens synvinkel, kanske till och med önskvärda.
När så många människor i dag ser med nostalgi på sina liv i DDR så

är det livet i de här nischerna de längtar tillbaka till. Där fanns inga invandrare, inga karriärer att konkurrera om för den som inte var partimedlem, inga väldiga inkomstklyftor, i stället ett slags solidaritet inom gruppen som det nya livet i det enade Tyskland inte var lika intresserat av.
Lutz Seiler har själv varit medveten om att han, särskilt i ”Kruso”, kanske låtit berättarlusten skena så att diktaturens stenhårda ansikte mjukats upp alltför mycket. Det är förklaringen, säger han, till att han i epilogen beger sig till Köpenhamn för att ta reda på vad som hände med alla de östtyskar som faktiskt försökte fly, simmande över havet. De flesta av dem misslyckades och spolades upp som svåridentifierade lik på danska kuster. Här finns till sist ingen romantik, ingen hjälte-berättelse, bara iskall samtidshistoria.

Svante Weyler

Lutz Seiler.
Författare och poet.
Född 1963, växte upp i Gera-Langenberg i östtyska Thüringen.

Bor i Wilhelmshorst utanför Berlin, men också i Stockholm med sin svenska hustru.
Har arbetat som snickare och murare.
Debuterade 1995 med diktsamlingen ”Berührt – geführt” och har därefter gett ut dikter, romaner, noveller och essäer.
Har fått en rad prestigefulla utmärkelser, bland annat Ingeborg Bachmann-priset och Buchpreis, den tyska motsvarigheten till Augustpriset.
Är sedan 2011 medlem i Tyska akademien.

På svenska finns ”Kruso” (Norstedts) och dikturvalet ”På fältlatin” (Bokförlaget Faethon”), båda utgivna 2016.

Minkarna är en väckarklocka för den snoozande industrin

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Danmark är världens största - producent av minkpäls, totalt samlar landets farmar 17 miljoner djur. Och nu ska vartenda ett av-livas. Det meddelade häromdagen landets statsminister, Mette Frederiksen. Skälet till denna hastiga och desperata åtgärd är att ett muterat coronavirus har börjat sprida sig på farmarna.
I Sverige finns ”bara” bortåt 650 000 minkar, marknaden är inte alls lika omfattande. Samma tendens till smittspridning har emellertid noterats även här, och därmed samma risk för att minkfarmarna ska förvandlas till virusreservoarer. Hittills har Sverige nöjt sig med nya restriktioner kring hygien, redskapsrutiner och förflyttning av djur. Det är inte tillräckligt.

Låt nu i stället detta bli en väckarklocka för en industri som har tillåtits snooza alldeles för länge. Den storskaliga djurhållningen medför allvarliga problem och måste diskuteras mer och regleras betydligt hårdare. Det gäller inte minst minkfarmarna, som blivit kontroversiella just på grund av det liv som djuren där tvingas leva. Enligt en svensk lag som kom 2019 ska alla djur kunna utöva sitt naturliga beteende. Det är högst tvivelaktigt om minkar kan sägas göra det när de i stället för att röra sig långa sträckor varje dag sitter förevigt inspärrade i minimala burar.

Köttindustrin är inte mycket bättre. I Sverige är visserligen medvetenheten om djuren generellt större, och deras villkor och betingelser betydligt trevligare än på många andra håll. Men det spelar liten roll så länge vi förblir en stor importör av kött från andra länder.

Precis som minkarna lever köttdjuren vanligen tätt inpå varandra, vilket medför att smittor sprids fort. Detta har i sin tur fått uppfödarna att slentrianmässigt ge antibiotika till

samtliga djur. Överanvändningen av antibiotika har medfört att bakterier nu har övat upp sin motståndskraft – vilket även har allvarliga följder för människor. Sjukdomar som vi har lärt oss att betrakta som relativt ofarliga åkommor kan snart bli dödliga, därför att vi inte längre kommer att ha någon bot för dem.
Mönstret går igen, gång på gång. Coronaviruset spreds från Kina via så kallade våtmarknader där vilda djur föses ihop i trånga burar, tätt intill varandra. Samma sak var det med sars år 2002. Det är lätt att bli bestört över de kinesiska myndigheternas slapphänthet. Vi ska dock vara på det klara med att det här inte bara handlar om Kina, utan om oss alla.
Globala regleringar för hållbarhet vore ingen garanti för att vi aldrig igen kommer att få en pandemi. Men det skulle skapa oändligt mycket bättre förutsättningar, både för oss och för djuren.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

UD förlänger avrådan från resor utanför EU

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

På måndagen fattade UD beslut om att förlänga avrådan för icke nödvändiga resor till alla länder utanför EU/EES/Schengen-området och Storbritannien med anledning av den omfattande spridningen av coronaviruset. Beslutet gäller till den 31 januari 2021. UD konstaterar att pandemin inte är över och att det osäkra läget kvarstår i stora delar av världen.

TT

FN befarar att nio miljoner kan tvingas fly om nytt inbördeskrig bryter ut

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

En militäroffensiv mot den nordliga Tigray-provinsen är på väg att eskalera till ett inbördeskrig i Etiopien. FN varnar för att ett fullskaligt krig kan tvinga nio miljoner människor på flykt.

Ordkriget mellan premiärminister Abiy Ahmed och den tigrianska rörelsen TPLF har pågått under flera års tid. Men den senaste veckans utveckling har gått med rasande fart och nu är landet, med 110 miljoner invånare och det näst största i Afrika, på väg mot fullskaligt inbördeskrig.

Det var under natten till onsdagen i förra veckan som fjolårets fredspristagare Abiy Ahmed beordrade en stor offensiv mot

provinsen Tigray i norr, där den regionala rörelsen TPLF helt har brutit förbindelserna med regimen i Addis Abeba. TPLF är ett parti som under det senaste kvartsseklet kontrollerat den etiopiska statsmakten, men som marginaliserats kraftigt under Abiys omfattande reformer sedan han tillträdde som premiärminister för snart tre år sedan.
I augusti hölls ett lokalval i Tigray, medan övriga landet valde att vänta till nästa år (på grund av coronakrisen) och båda sidor hävdar i princip att den andra styr utan stöd i författningen.
Offensiven följdes av flera dagars bombräder mot militära ställningar och tunga vapen som TPLF ska ha kommit över under en räd mot armébasen i Tigrays regionhuvudstad Mekelle.
Är detta en snabb operation som kommer att uppnå sitt syfte – att eliminera TPLF:s ledarskikt och återupprätta den statliga kontrollen över provinsen? Eller är det början på ett inbördeskrig som kan bli utdraget?
Åsikterna går isär bland forskare som DN talat med. Klart är att

ingen vet exakt vad som händer på marken då all telefon- och internettrafik i Tigray har stängts av. FN gissar att dagens 1,9 miljoner flyktingar i landet kan bli svindlande nio miljoner vid en växande konflikt.
Redie Bereketeab, forskare vid Nordiska Afrikainstitutet, tror på ett snabbare förlopp och säger att TPLF sannolikt underskattat motpartens styrka.
– Tigray är omringat och det kommer rapporter om att den nationella armén rör sig mot städer som Shire och Mekelle, säger han på telefon till DN.
I Mekelle ligger basen som halva Etiopiens armé utgått från under 20 års kallt krig med grannlandet Eritrea. Dessa styrkor domineras av TPLF, som ska ha stulit tunga vapen under en räd som föregick Abiys offensiv. En räd som Redie Bereketeab tror var ett misstag.
– De gjorde en felräkning när de trodde att de kunde luta sig mot tyngre vapen, som nu verkar ha neutraliserats under flygräderna. Den starka handen är nu borta, och den nationella armén tar över positioner inne i Tigray, säger han.

Kjetil Tronvoll, norsk Etiopienkännare som förutspådde veckans urladdning tre dagar innan den inträffade, är betydligt mer pessimistisk både vad gäller Abiys chanser att besegra TPLF och att själv överleva politiskt. Som intäkt för att allt inte gått Abiys väg tar han den senaste dramatiken: På söndagen bytte Abiy på samma gång ut utrikesministern, chefen för underrättelsetjänsten samt arméchefen i en överraskande rockad.

– Han gör detta mitt under en militär offensiv. Det tyder inte på att han står stark, säger han.

Tronvoll tror att den sida som har starkast stridsmoral kommer att vinna, och där är det fördel TPLF. Rörelsen har sina rötter i en gerillaorganisation som på mitten av 1970-talet tog upp vapnen mot Derg-juntan i Addis. Detta krig skulle pågå i mer än 15 år och det var TPLF som stod som segrare, vilket förklarar dess dominans i landet sedan tidigt 1990-tal. TPLF har alltså självförtroendet – och kunskapen om den egna terrängen. Tigray-provinsen domineras av oländiga bergstrakter och det finns gott om

reträttpositioner för den härdade rörelsen.
I slutändan kan kriget komma att avgöras av vad som händer politiskt i övriga delar av landet. Paralleller har dragits mellan dagens läge i Etiopien och det i Jugoslavien innan sönderfallet blev ett faktum.
– Det är otroligt deprimerande, väldigt tragiskt. Vi kan stå inför en total statskollaps. Etiopien är Afrikas sista imperium och utifrån hur vi förstår imperier, så kollapsar de när centrum blir tillräckligt svagt, säger Kjetil Tronvoll.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Svartsjuka troligt motiv

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Frankrike. En 40-årig georgisk man har häktats för att ha skjutit och allvarligt skadat en grekisk ortodox präst utanför en kyrka i Lyon den 31 oktober. Mannen har erkänt dådet och uppger att han avlossat skotten på grund av svartsjuka. När skjutningen ägde rum fruktade många i Frankrike att det kunde röra sig om terrorism, eftersom det då bara gått ett par dagar sedan terrordådet i en kyrka i Nice.
Men enligt franska 20minutes har den häktade 40-åringen uppgett i förhör att han skjutit prästen för att denne haft en påstådd kärleksrelation med hans fru. Mannen misstänks nu för mordförsök.
Den 52-årige prästen träffades av två skott från ett avsågat gevär och var mycket illa däran, men överlevde. När han vaknade ur koma kunde han ge polisen information som ledde till gripandet av 40-åringen.
Erik de la Reguera

Ukrainas president har covid-19

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Ukraina. President Volodymyr Zelenskyj har testat positivt för coronaviruset.
Han mår bra och kommer att fortsätta utföra sina arbetsuppgifter från karantän i hemmet, meddelar presidentkansliet.

Ukrainas vårdminister varnade förra veckan för att virusläget i landet var på väg att bli katastrofalt och att landet behöver förbereda sig för det värsta.
Zelenskyj själv har sagt att det kan bli aktuellt att införa omfattande restriktioner i landet på helgerna för att stoppa spridningen och samtidigt hålla i gång ekonomin.
TT-Reuters

Azerbajdzjan har intagit viktig ort

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Nagorno-Karabach. Efter strider och ordkrig har Azerbajdzjan tagit kontroll över den näst största orten i Nagorno-Karabach. Utbrytarregionens Armenienstödda styre bekräftar förlusten av orten Sjusja, efter att till en början ha förnekat det. Sjusja ligger på en höjd ovanför den största orten Stepanakert och azeriska styrkor uppges nu ha siktet inställt på den. Enligt militära bedömare har de skaffat sig en god utgångspunkt för en offensiv mot separatisternas maktbas.

Nagorno-Karabach tillhör formellt Azerbajdzjan men är sedan länge i praktiken ett självständigt område som står under grannlandet Armeniens beskydd.

TT-AFP-Reuters

Över tusen demonstranter gripna i Belarus

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Demonstrationerna i Belarus fortsätter. I söndags greps över tusen personer. Flera blev misshandlade. På måndagen demonstrerade pensionärer och sjukhuspersonal.

I söndags hölls för första gången på nästan två månader ingen gigantisk gemensam demonstration i Minsk. I stället samlades folk i mindre grupper. Flera tusen människor var ute på gatan med rödvita belarusiska flaggor och paraplyer.
Enligt den belarusiska människorättsgruppen Vesna greps 1 024 personer i hela landet under söndagen, de flesta i Minsk. Inrikesministeriets grupper använde öppet våld, brottade ner folk på marken och misshandlade dem. Bland annat oberoende tut.by har lagt ut filmer på

bakbundna demonstranter som tvingas ligga med ansiktet mot marken.
Under måndagen demonstrerade tusentals pensionärer och sjukhuspersonal i Minsk mot polisvåldet.
Anna-Lena Laurén

Norwegian utesluter inte konkurs

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Norwegian får inte mer direktstöd av den norska regeringen, trots att lågprisflygbolaget befinner sig på ruinens brant i coronakrisen. – Vi utesluter ingenting, säger Norwegianchefen Jacob Schram när han får frågan om bolaget kan tvingas i konkurs.

Det är som ett knytnävsslag i magen, förklarar Norwegians vd Jacob Schram på en presskonferens när han ska beskriva hur det hårda beskedet från regeringen slår mot bolaget.
Enligt Norges näringsminister Iselin Nybø riktas ett allmänt stöd till flygindustrin. Staten går in och köper upp inrikes flygtrafik på en miniminivå, vilket även Norwegian kan vara med och dra nytta av.
Men det blir inget mer direktstöd till flygbolaget Norwegian, meddelar Nybø.
Norwegian har tidigare i coronakrisen fått tre miljarder i statligt garanterade lån, villkorat av en stor skuldrekonstruktion som genomfördes i maj. Men redan i augusti gick vd Jacob Schram ut och bad om mer stöd.
– Vi behöver hjälp för att klara oss genom vintern och till sommaren 2022, säger Schram på presskonferensen.
Han räknar med att sommaren 2021 blir något bättre än katastrofsommaren i år. Prognosen ligger på att kunna nå upp till 50–60 procent av en normal verksamhet. Målet är

därefter inställt på sommaren 2022, där man räknar med kanske 90 procent av normala nivåer. Nu hotar konkurs eller radikala nedskärningar. Hur stort behovet är av stöd vill Norwegian inte precisera, men Schram bekräftar att det rör sig om flera miljarder. – I linje med hur det ser ut i andra länder. Det är inga extrema belopp, säger han.

Joakim Goksör TT

Förbudet mot Huawei hävs av domstol

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Post- och telestyrelsen, PTS, förbjöd i oktober den kinesiska telekomjätten Huawei att delta i utbyggnaden av 5G-nätet i Sverige. Nu häver förvaltningsrätten beslutet och på måndagskvällen kom beskedet att PTS skjuter upp auktionen tills vidare

Både Säpo och Försvarsmakten var inblandade i säkerhetsbedömning av Huawei och kom i slutet av oktober fram till att det kinesiska företaget utgör en säkerhetsrisk då deras produkter kan användas för att spionera för Kinas räkning.
Bedömningen utgjorde underlaget för PTS beslut, som innebär att de fyra aktörer som ska bjuda i 5G-auktionen inte tillåts använda produkter från Huawei.
Huawei överklagade beslutet, med hänvisning till att det skadar företagets affärsverksamhet.
Förvaltningsrätten har nu bestämt sig för att pröva saken. Och eftersom utgången i målet anses oviss häver domstolen de delar som berör Huawei tills vidare.
Förvaltningsrätten ska nu ta ställning till vad det kinesiska bolaget har anfört i sak. Man räknar med att vara klara före jul, men innan domstolen kan avgöra målet slutligt ska PTS yttra sig i sakfrågan.
Sedan tidigare har fyra företag fått ja från PTS till att vara med och bjuda i auktionen om utrymme i två frekvensband för 5G. Det är Hi3G Access (Tre), Net4Mobility

(Tele2 och Telenor), Telia Sverige och Teracom.
Auktionen om 5G-utbyggnaden var tänkt att inledas klockan 10 i dag, tisdag. PTS informerade i ett pressmeddelande på måndagskvällen om att den stoppas tills vidare.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Silverskatt hittad i vikingagård

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Ett antal silverföremål som mynt, hals- och armringar har hittats i samband med en arkeologisk undersökning av en gård från vikingatiden i Täby kommun.

– Det här är något man bara får vara med om en gång i livet, säger Maria Lingström på

Arkeologerna vid Statens historiska museer.

Förra året hittades spår av en mer än tusen år gammal förhistorisk gård i Viggbyholm i norra Stockholm. Under sommaren och hösten i år har arkeologer fortsatt att undersöka området och hittat rester av ett tjugotal hus från yngre järnåldern och tidig medeltid. Platsen bedöms ha varit bebodd under flera århundraden. I ett pressmeddelande skriver Arkeologerna vid Statens historiska museer att man i samband med arbetet påträffade en silverskatt som troligen grävts ner under golvplankorna i en byggnad någon gång på vikingatiden.

– När vi skulle plocka upp föremålen och jag försiktigt lyfte halsring efter halsring hade jag en känsla av att ”oj det här tar ju aldrig slut” och till slut blev det åtta stycken halsringar. De var i otroligt bra skick och det såg ut som om de var tillverkade och nedlagda i går. Ändå är de tusen år gamla, säger Maria Lingström. Fyndet består av åtta halsringar, två armringar, en ring, två pärlor och tolv mynthängen, det vill säga mynt som använts som

hängsmycken. Föremålen hade lagts i en tygpåse, som därefter stoppats ner i ett keramikkärl.
– Den klassiska tolkningen är att man har grävt ner sitt silver och värdeföremål för att gömma undan det i orostider och frågan är om det gäller även här, säger John Hamilton, arkeolog och projektledare.
Flera av mynten kommer långväga ifrån. Det visar på den handel och kontakt med resten av världen som var vanlig under vikingatiden. Bland mynten finns bland annat fem arabiska silvermynt, så kallade dirhemer.
Ett av de europeiska mynten kommer från staden Rouen i Normandie i Frankrike. Det är mycket ovanligt och kan troligen dateras till 900-talet, enligt professor Jens Christian Moesgaard vid Stockholms universitet som tittat närmare på mynten.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Ledare: Huawei måste hållas utanför 5G-näten

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Sverige är en liten öppen ekonomi, beroende av export och internationella leverantörskedjor. Men Sverige har också precis som andra länder rätt att skydda sig mot främmande makt. Det gäller såväl militära angrepp som sabotage.

Den 20 oktober fattade Post- och telestyrelsen beslut om att låta Tre, Tele 2/Telenor, Telia och Teracom vara med i den förestående auktionen av 5G-frekvenser. Samtidigt portades kinesiska Huawei och ZTE helt från Sverige. Nyinstallation får inte ske av deras utrustning, och befintliga produkter måste avvecklas till 2025.

Beslutet vilar dels på ny lagstiftning som trädde i kraft vid årsskiftet, dels på bedömningar från Säkerhetspolisen och

Försvarsmakten. ”Kina utgör ett av de största hoten mot Sverige”, kommenterade Säpochefen Klas Friberg. Det måste beaktas när de framtida 5G-näten sätts upp.
Regeringen har varit noga med att lagen inte pekar ut enskilda länder och att det är myndigheternas sak att tillämpa den. Det är en halvsanning. Ingen ska inbilla sig annat än att det är ett politiskt beslut att hålla kineserna borta.
Nu har detta ändå krockat med den juridiska verkligheten. Huawei överklagade uteslutningen till förvaltningsrätten i Stockholm, som på måndagen tills vidare hävde bannlysningen. Domstolen tar inte ställning till om Sveriges säkerhet är hotad, men konstaterar att företaget har rätt att få sin sak prövad. Målets utgång anses oviss.
5G-auktionen har ställts in på obestämd tid. Risken är uppenbar att den svenska utbyggnaden av de avancerade mobilnäten fördröjs.
Huawei är ett av världens ledande telekomteknikföretag. Men det är också intimt knutet till den kinesiska staten och därmed det

härskande Kommunistpartiet. Grundaren är arméns man. Ägare är formellt en ”fackförening”, men ingen sådan står fri från den totalitära regimen i Peking. Den rycker också in till Huaweis försvar i utlandet, med löften och utpressning.

Precis som Kina inte är ett vanligt land är inte Huawei vilken koncern som helst. Och en lag från 2017 tvingar alla medborgare och företag att bistå landets underrättelsetjänst.

Därför är slutsatsen att Huawei är ofarligt inte möjlig. Ingen har bevisat att ”bakdörrar” monteras in i systemen. Men risken för spioneri, avlyssning och sabotage går inte att blunda för.

Någon kanske invänder att Säpo saknar kompetens i ärendet. Vem har det i så fall? Faktum är att den kinesiska diktaturens karaktär inte är någon hemlighet. Fruktansvärda brott mot mänskliga rättigheter är vardagsmat, och regimens spioneri inget okänt fenomen runt om i världen. Och nog har Säpo tillgång till mer information än öppna källor.

Det måste gå att säga nej till utländska investeringar, om de

kan utgöra en fara för riket. Ryssar ska inte sköta Gävle hamn, kineser inte den i Lysekil. Det kommunala självstyret kan inte avgöra landets säkerhetspolitik. 5G-budgivare har redan Huaweiutrustning som det kan bli dyrt att göra sig av med och ersätta. Post- och telestyrelsen anklagas ibland för att ha varit senfärdigt och otydligt fram till sitt beslut. Det är dock i sig inget argument för att släppa in Kina. Sverige måste kunna bestämma villkoren för känslig infrastruktur. Allt annat vore absurt. Ytterst är det ett politiskt ställningstagande som regering och riksdag inte kan avstå från, även när ansvaret har leasats ut till myndigheter. Det gäller också i händelse av kostsamma repressalier från Kina. Om lagen inte visar sig räcka till får den ändras. Lös uppgiften.

DN 11/11 2020

Armenien gjorde misstaget att hålla fast vid status quo

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Analys

Armenien har lidit ett svidande nederlag i Nagorno-Karabach. Man hade alla trumf på hand – nu är situationen den omvända.

Många kritiker anser att man borde ha kommit till en förhandlingslösning innan Azerbajdzjan hade hunnit rusta upp militärt.

Det är en solig dag i maj. Armeniens premiärminister Nikol Pasjinjan kommer gående över gräsmattan i centrum av staden Sjusja, i skjortärmarna och utan kavaj, med ett stort leende på läpparna. Han överlämnar sitt lilla kristallglas med vodka till en assistent och dansar armenisk folkdans tillsammans med gästerna. Det är den 9 maj 2020 och armenierna i Nagorno-

Karabach firar årsdagen av det segerrika slaget vid Sjusja år 1992.
I Baku, Azerbajdzjans huvudstad, bidar man sin tid.
Ett halvår senare tvingas Pasjinjan skriva på ett avtal där den historiska staden Sjusja övergår till azerbajdzjansk kontroll. Och inte bara Sjusja. Hela den buffertzon som armenierna hade ockuperat kring Nagorno-Karabach sedan 1994, samt flera områden inne i bergsrepubliken, inklusive armeniska byar som till exempel Hadrut, blir nu en del av Azerbajdzjan.
– Vad säger du nu, Pasjinjan? säger den azerbajdzjanska presidenten Ilham Alijev triumferande i sitt tal till nationen, efter att avtalet är klart. Ett avtal som i Armenien uppfattas som förräderi. Protesterna i Jerevan har pågått sedan natten till tisdagen och folk har bland annat brutit sig in i parlamentet och regeringsbyggnaden. Samtidigt firar Baku sin seger med dans och jubel på gatorna.

Pasjinjan säger öppet att han hade gjort vad som helst för att slippa skriva på.
– Avtalet är djupt smärtsamt för mig själv och för vårt folk. Jag har fattat det här beslutet som en konsekvens av den militära situation vi befinner oss i. Jag tror att det här är den bästa lösningen i den situation vi nu befinner oss i, skriver Nikol Pasjinjan på Facebook.
Avtalet innebär i korthet följande: Azerbajdzjan återtar kontrollen över hela den buffertzon kring Nagorno-Karabach som Armenien ockuperar sedan 1994. Azerbajdzjan behåller alla territorier inom Karabach som man lyckats erövra, inklusive den historiska staden Sjusja. Nagorno-Karabach existerar fortfarande, men i stympad form och med oklar status. Armenien får behålla sin landkorridor, den så kallade Latjin-korridoren, till bergsprovinsen, och den kommer att bevakas av ryska fredsbevarare. Azerbajdzjan får en landkorridor till Nachitjevan, ett område som tillhör Azerbajdzjan men som ligger inne på armeniskt territorium.

Alla flyktingar får återvända. Det betyder i praktiken att ungefär en halv miljon azerbajdzjaner ska få flytta tillbaka till sina hem i Nagorno-Karabach. De ska även få återvända till armeniskkontrollerat område, en operation vars konkreta utförande kommer att bli ytterst grannlaga. Armenierna har fram tills nu kategoriskt vägrat gå med på att flyktingarna får återvända, eftersom de är rädda för att det leder till att armenierna blir i minoritet.
Avtalet välsignas av Ryssland och Turkiet. Ryska fredsbevarare sänds till området. De kommer att bevaka den nya frontlinjen mellan azerbajdzjanska och armeniska trupper.
På en och en halv månad har situationen i Nagorno-Karabach svängt 180 grader. Fram tills nu är det Armenien som har haft det militära och territoriella övertaget, som har suttit med alla trumf på hand under förhandlingarna – och som har föredragit att hålla fast vid status quo. Efter vapenstilleståndet 1994 förhandlade Armenien och Azerbajdzjan till en början på allvar för att hitta en permanent

lösning till konflikten. Två gånger – 1999 och 2011 – var man nära att lyckas, men bägge gångerna rann avtalet i sista stund ut i sanden.
Enligt Thomas de Waal, en av världens främsta experter på Nagorno-Karabach, var Azerbajdzjans dåvarande president Heydar Alijev beredd att ge upp bergsprovinsen mot en landkorridor till Nachitjevan och vissa övriga kompensationer. Han vill inte ha någon halvmesyr, utan antingen få hela Nagorno-Karabach eller bli kompenserad.

I sin bok ”Black garden” konstaterar de Waal att ledarskapet i Armenien och Azerbajdzjan hade regelbunden kontakt med varandra medan Heydar Alijev satt vid makten. Alijevs son Ilham Aliejv, som tog vid efter att hans far avled 2003, har visat sig mer kompromisslös. Samtidigt vaggades det armeniska ledarskapet in i tron att status quo skulle kunna fungera. Under tiden byggde Azerbajdzjan systematiskt upp sin militära styrka med hjälp av bland annat den senaste israeliska militärteknologin, finansierad av oljeinkomster.

Nu pågår en rasande debatt i Armenien om regeringens törnrosasömn. Kravallpoliserna är ute på gatan i Jerevan för att skydda myndighetsbyggnaderna från att bli stormade.
Hur Nagorno-Karabachs framtid nu kommer att se ut är en öppen fråga. Det står ingenting konkret i avtalet om vem som ska kontrollera det som finns kvar av utbrytarprovinsen. Mycket talar för att det blir en ny halvmesyr – men Azerbajdzjan kommer att kunna rubba status quo närhelst det passar Baku.
Anna-Lena Laurén

Fakta. Nagorno-Karabach

1924 blir Nagorno-Karabach del av den sovjetiska rådsrepubliken Azerbajdzjan och partiledningen i Baku flyttar dit azerbajdzjaner.
1923 är andelen armenier 94 procent, men 75,9 procent 1979.
I slutet av 1980-talet utbryter pogromer mot azerbajdzjaner i Armenien och mot armenier i Azerbajdzjan.
1988 grundas Karabach-kommittén, som kräver att Karabach förenas med Armenien.

1991-1994 utbryter krig om området.
1994 Vapenvila. Armenien kontrollerar Nagorno-Karabach och sju angränsande azerbajdzjanska regioner.
2020 bryter kriget ut på nytt. Azerbajdzjan återtar en stor del av sina förlorade regioner.

Ungern hotar fälla EU:s coronafond och budget

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Ungerns premiärminister Viktor Orbán hotar i ett brev till förbundskansler Angela Merkel att lägga in landets veto och stoppa EU:s gigantiska stödpaket för att rädda

ekonomierna efter coronakrisen.
Bakgrunden är att EU:s ordförandeland Tyskland förra veckan kom överens med EU-kommissionen och Europaparlamentet om att knyta en så kallad rättstatsmekanism till EU-budgeten. Medlemsländer som bryter mot EU:s grundläggande värderingar, som ett oberoende rättsväsende, ska kunna stoppas från att få EU-pengar.
Den provisoriska uppgörelsen måste fastställas av EU:s två lagstiftare: parlamentet och ministerrådet. Då räcker det med att en majoritet ger sitt klartecken. I en annan viktig fråga, EU:s långtidsbudget och den jättelika coronafonden, måste dock ministerrådet vara enigt. Polens premiärminister Mateusz Morawiecki sade i fredags att landet har invändningar mot uppgörelsen.
Ungerns Viktor Orbán går ett steg längre. Regeringstrogna nyhetssajten Mandiner rapporterar att Orbán skrivit brev till Angela Merkel, EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen, Europeiska

rådets ordförande Charles Michel med flera. I brevet framför premiärministern att Ungern kan lägga in sitt veto mot budget och coronafond om den provisoriska uppgörelsen om rättsstatsprincipen går igenom.
I somras kom EU:s stats- och regeringschefer efter rekordlånga förhandlingar överens om budgeten och stödpaketet. Då fanns även formuleringar med om rättsstatsprincipen.
När dessa formuleringar nu konkretiserats skriver Orbán att de inte uppfyller de krav som Ungern framförde under förhandlingarna.
Pia Gripenberg

Erdogans svärson avgår som finansminister

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan sparkade sin riksbankschef under veckoslutet, samtidigt som hans svärson, finansminister Berat Albayrak, sade upp sig. Albayrak säger i ett meddelande att han slutar för att ”ägna mer tid åt familjen” – en uppgift som inte vinner någon tilltro.

Det troliga är att Albayrak, gift med presidentens dotter Esra, valt att lämna en omöjlig sak i andra händer. Erdogans fixa idé – tvärtemot all sakkunskap – att låga räntor motverkar inflation har drivit turkiska riksbankschefer till förtvivlan och landets finanser i botten.

Under Erdogans arton år vid makten har ekonomin vuxit stadigt, men på ett osunt recept: statssubventionerad kredit till

företagen, framför allt till byggsektorn. Under goda tider, då folk har råd att köpa lägenheter och konsumera, går detta ihop. Under kriser, som nu, skapas farliga underskott.
Erdogans kuriösa åsikt om förhållandet mellan ränta och inflation, först lanserad av Irans förre president Mahmud Ahmadinejad, har hindrat landet att värna om sin valuta och tärt på dollarreserven. Ekonomer och rådgivare har slitit sitt hår i försöken att förklara för Erdogan hur det hänger ihop, men i stället för att ta reson har han sparkat dem.
De som insisterat på att höja räntan för att hindra dollarflykten har brännmärkts som agenter för en internationell ”bankräntemaffia”, ofta beskriven med antisemitiska klichéer. Dessa mörka krafter ligger, enligt presidenten, ständigt på lur för att sätta krokben för Turkiet i dess marsch mot stormaktsstatus.
För att till varje pris elda på sysselsättning och konsumtion uppmuntrade Erdogan under de goda åren privata turkiska företag – inte bara exportföretag – att ta

lån utomlands. Denna privata utlandsskuld belöper sig i dag till 180 miljarder dollar, pengar som just nu ter sig som en osäker fordring.
Vanskötseln av ekonomin, de utrikespolitiska äventyren och neutraliseringen av rättsapparaten har så när strypt inflödet av utländska investeringar. En utväg ur den akuta krisen vore att söka hjälp från den internationella valutafonden, och använda pengarna till resoluta ekonomiska reformer för att stimulera dynamiska exportindustrier, i stället för den korrumperade och politiskt insyltade byggsektorn. Men IMF ger inga lån utan motprestationer från sina klienter. I det turkiska fallet skulle fonden utan tvekan ställa som villkor att den turkiska riksbanken återfår sitt oberoende, något som inte kommer på fråga för Erdogans del. Han har tre år på sig fram till presidentvalet 2023 att rycka upp ekonomin – eller ödelägga den.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

PLO-topp avled i covid-19

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Israel. Saeb Arekat, 65, palestinsk chefsförhandlare under många år, avled på tisdagen på Hadassa-sjukhuset i Jerusalem. Han smittades av covid-19 för drygt en månad sedan.
Ända sedan fredskonferensen i Madrid 1991 och under en lång rad fredssamtal med Israel förde Arekat palestiniernas talan. Amir Peretz, de israeliska socialdemokraternas partiledare, kallade Arekat ”en hedersman och en fredens man, som konsekvent tagit avstånd från våld och terror och som ägnade sitt liv åt att lösa konflikten mellan oss”.
Arekat, som hör till en känd beduinstam, studerade i USA och var bosatt i Jeriko. Häromåret genomgick han en lungtransplantation som uppges ha gjort honom extra känslig för infektioner.
Nathan Shachar

Brexitlag nedröstad i överhuset

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Storbritannien. Sent i måndags sade lorderna i Storbritanniens överhus som väntat nej – med 433 röster mot 165 – till de omstridda paragraferna i regeringens så kallade inremarknadslag, men det får inte regeringen att darra om brexitlagen.
Såväl EU som en rad brittiska politiker från både regering och opposition har tidigare kritiserat lagförslaget och ansett att det innehåller delar som bryter mot det utträdesavtal som Storbritannien redan gått med på.
TT

Katolsk topp satte kyrkan före offer

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Storbritannien. Den högsta företrädaren för katoliker i England och Wales, ärkebiskopen av Westminster Vincent Nichols, kritiseras skarpt i en rapport. I flera fall har han brustit i förståelsen för offer för sexuella övergrepp och till synes satt kyrkans rykte främst, enligt rapporten. Ett offer som anmält övergrepp fick höra att kyrkan inte skulle uttala sig av rädsla för negativ publicitet för påven.

TT-AFP

Uppgörelse klar om långtidsbudget

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

EU. Med bara drygt 1,5 månad kvar till årsskiftet verkar EU ha nått slutlig enighet om nästa långtidsbudget för åren 2021–27. Hela hösten har den tilltänkta budgeten stötts och blötts. I förra veckan nåddes en uppgörelse om hur man ska säkra att inga pengar betalas ut till medlemsländer som inte följer grundläggande rättsstatskrav. Nu finns ett avtal även om hur själva pengarna ska fördelas. Uppgörelsen måste nu godkännas av ministerrådet och EU-parlamentet.

TT

Sveriges export till Storbritannien rasar

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Sveriges export till Storbritannien har minskat med en femtedel under de första åtta månaderna i år, jämfört med samma period i fjol.

Utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S) befarar att brexit är en del av förklaringen.

– Det här är oroande, säger hon.

Storbritannien har länge varit en av Sveriges viktigaste handelpartners, men sedan folkomröstningen om EU-medlemskapet har dess tyngd minskat.

Och under 2020 har det skett en dramatisk förändring. Coronapandemin har givetvis slagit mot Sveriges export när länder har infört hårda

restriktioner och stängt ned hela samhällen.
Varuexporten till EU har minskat med 9,7 procent under perioden januari till och med augusti i år, jämfört med motsvarande period i fjol.
– Men tittar vi på samma period och för Storbritannien så har varuexporten minskat med 20,6 procent – ett dubbelt så stort fall, säger Anna Hallberg.
Ett liknande mönster syns även i tjänsteexporten: till EU föll den med 6,9 procent, till Storbritannien med 13,1 procent.
Storbritannien är ett av de länder som i våras stängde ner större delen av samhället för att få bukt på pandemin. Men Anna Hallberg tror inte att det kan förklara raset i svensk handel med landet.
– Jag tycker att diskrepansen mellan EU och Storbritannien är svår att förklara enbart med coronaeffekten, säger hon.
Du menar att det kan handla om brexit?
– Ja, jag befarar att det redan nu kan finnas en brexiteffekt i handeln med Storbritannien. Det gör mig naturligtvis bekymrad som handelminister därför att det

här är en så viktig handelspartner för oss.
– Det är fortfarande så att det finns väldigt många företag som är beroende av sina handelsrelationer med Storbritannien, tillägger Hallberg.
Branscher som sticker ut är fordonsindustrin, maskinvaror och mineraler. Komponenter till fordonsindustrin är just sådant som kan komma att drabbas av höga tullar om det inte finns ett avtal vid årsskiftet.
Kan det vara så att företag inom branschen ser att det inte lönar sig att handla med Storbritannien?
– Det är det jag befarar – att de redan nu börjar dra ned på handeln. Annars hade man kunnat skylla på corona, men jag har svårt att tro på det när det är så här stora skillnader, säger Anna Hallberg.
Statistiken från Statistiska centralbyrån är färsk så Anna Hallberg och departementet har ännu inte hunnit analysera den helt, men ministern oroar sig för sysselsättningen i de företag som handlar mycket med Storbritannien.

– Det är nästan 70 000 svenskar som är sysselsatta tack vare efterfrågan från Storbritannien, säger Hallberg.
– De här siffrorna gör att vi måste hitta så smidiga vägar som möjligt för att kunna fortsätta att handla med Storbritannien, tillägger hon.
Samtidigt är det rätt lite Sverige och en svensk minister kan göra. Inom EU är det kommissionen som förhandlar om handelsavtal. Och de förhandlingarna går, minst sagt, trögt. Risken finns att det vid årsskiftet, när Storbritannien lämnar EU:s regelverk, är tullar och andra handelshinder som gäller.
– Men vi kan vara djupt engagerade, både i förhandlingarna och i försöken att peka på lösningar. Och genom att lyfta problem och utmaningar direkt när vi ser dem, säger Hallberg.
Enligt ministern är Sverige ”en aktiv part” inom EU för att trycka på för ett avtal med Storbritannien. Alla EU-länder är inte lika påtryckande.
– Det finns de som säger att Storbritannien har valt och då får britterna stå sitt kast. Det är inte

alls vår inställning. Det här är en högt respekterad handelspartner, säger Anna Hallberg.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Övergångsperioden slutar vid nyår

Storbritannien lämnade EU den 31 januari 2020. Under en övergångsperiod som sträcker sig fram till den 31 december 2020 ska framtida avtal mellan EU och Storbritannien förhandlas fram. De rör bland annat handel, säkerhet, fiske och olika utbyten.

Under den perioden har Storbritannien kvar sina rättigheter och skyldigheter som EU-medlem men har inga företrädare kvar i unionens institutioner.

Källa Europaportalen

Därför kommer nationalismen att fortsätta växa i världen

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Donald Trumps valförlust kan se ut som ett avbrott på de senaste årens utveckling mot mer nationalism. Men rörelsen har goda möjligheter att - fortsätta växa – också i Sverige, skriver Ronny Ambjörnsson.

Det här är ett citat från Emmanuel Macron på dennes valturné för några år sedan: ”När jag ser mig runt här i Marseille ser jag armenier, algerier, marockaner, tunisier. Jag ser också folk från Mali och Senegal. Men vad ser jag *egentligen*? Jag ser invånare i Marseille, fransmän. De är stolta över att få höra till Frankrike.”

Samtidigt i USA slår Donald Trump fast att Amerika i alla lägen ”kommer först” och här är det knappast tal om afroamerikaner eller folk från

Puerto Rico – Donald Trump är knappast någon vän av multikulturalism.
Två tal, två ideal. Är det någon kultur som Trump har slagit vakt om är det den som hör hemma i den vita arbetarklass som bär upp den tunga industrin. Vi känner igen mönstret från länder i Östeuropa som Polen, Ungern och Ryssland. Här är det också det egna landet som kommer först.
Och vad ska man säga om Västeuropa? Brexit segrar i England, och Skottland vill bryta sig ur unionen, i Spanien är det Katalonien som vill gå egna vägar, i Italien Lombardiet. En ny nationalism, bunden till plats, håller på att ta form.
Efter andra världskriget trodde nog de flesta människor att nationalismen var död. Den hade gått i graven tillsammans med nazismen och fascismen. Gränser skulle efter hand sluta att gälla, ännu en liten tid behövde vi pass, snart kunde vi låta det ligga kvar i byrålådan – vi var i första hand européer. Den amerikanske författaren Francis Fukuyama proklamerade historiens slut: gränser, krig och klasskamp hörde till det förgångna.

Så varför nationalism nu? Det är en fråga som allt fler ställer. En är Yael Tamir, en av grundarna till den israeliska fredsrörelsen och tidigare minister i det israeliska arbetarpartiet. Vi måste, menar hon i en bok, ”Why nationalism” (Princeton University Press 2019), stanna upp och analysera dagens situation.

Nationalismen utvecklades under den tyska romantiken av en filosof och författare, Johann Gottfried Herder, som hävdade att alla människor har en bundenhet till den kultur och det land som de vuxit upp i. Det är där vi känner oss hemma. Nationella kulturer skiljer sig ifrån varandra, själva skillnaderna utgör en kvalitet som är viktig för mänskligheten i dess helhet – de skapar en mångfald som gör världen rikare och mer spännande är den enhet som upplysningsrörelsen satte högst. Vem skulle lägga märke till oss i en värld där alla var lika?

Herder hade inga expansiva ambitioner. Under 1800-talet och det tidiga 1900-talet utvecklades dock en rad politiska rörelser som ville utbreda sin nationella övertygelse till andra länder och

kulturer. Den tyska nationalsocialismen var en av dessa, den kanske bäst organiserade och militanta. Den hade också anammat den tidens ”vetenskapliga” övertygelse: rasismen. Vissa raser var i nazisternas ögon livsodugliga. De bar odugligheten i sina gener. Den mest livsdugliga rasen var den germanska, ariska. Det fanns dock ett hot: rasblandning, invandrade grupper som slog sig ner i landet. Det är ingen tvekan om att dagens nationella rörelser bär på en främlingsrädsla som ibland tar sig rasistiska former – en skräck för allt främmande och annorlunda. För medelklassens utbildade eliter är en sådan främlingsrädsla uttryck för en fördom. Men för arbetarklassen framstår den som realitet: migranterna förväntas konkurrera med de inhemska arbetarna om jobben på en minskande arbetsmarknad, samtidigt som de för in främmande element i landet. De som tror på en enad värld, globalisterna, har här ett moraliskt försteg. De värnar om människor på flykt, de vill bredda vår kunskap om världen, stimulerar gärna sina barn att

studera utomlands och reser sällan till någon solkust. De älskar frihet mer än trygghet. De har råd att känna så.
Enligt globalisterna är framtidens människa fri att välja den nationella gemenskap som passar henne bäst, hon föds inte till en given tillhörighet. Hon skapar den, med hjälp av internet, studier och resor. Liberalismens förkärlek för universella värden innebär, skriver Tamir, att den hyllar ett människoideal, befriat från alla band och kollektiva identiteter. Själv bekänner hon sig till en mer traditionell liberalism, hon ser i Isaiah Berlin sin lärofader. Det är han som lärt henne kompromissens värde. Vad tiden behöver är, citerar hon Berlin, ”inte mer tro eller starkare ledare. Snarare motsatsen, mindre messiansk glöd, mer upplyst, skeptisk tolerans för det avvikande och motsägelsefulla”.
Den trygghet som många i dag åtnjuter tog form under 1900-talet. Det var då som välfärdsstaten i olika utsträckning byggdes upp med pension, sjukvård och barntillsyn, i Sverige ett verk av socialdemokrati och liberalism. Även nationalismen

var en del av välfärdsbygget, det var ett svenskt folkhem som parterna engagerade sig i. Det globala projektet fanns i bakgrunden, men hade knappast så stor framgång. Dock: idealen fanns och kunde växa.
Och växte gjorde även Sverigedemokraterna, de svenska nationalisterna. De har gjort stora inbrytningar i LO-grupperna. De åberopar välfärdsstatens vinningar och dess moral, perspektivet är riktat bakåt. Men de står för den skull inte främmande för en mer traditionell nationalism med krigarkungar som Karl XII, och kan vid högtidliga tillfällen uppträda i folkdräkt. Det som dock skiljer Sverigedemokraterna från flertalet andra nationalister är rörelsens uppkomst i nazismen, en bakgrund som troligen är en black om foten i dag. Men de bevarar dock sin främlingsfientlighet och kan bäst beskrivas som en form av etnonationalism (ledande sverigedemokrater kan hävda att svenska judar inte är svenska).
Men det är inte Sverige som bildar utgångspunkt för Tamirs analys utan mer allmänt nationalismen i

Västerlandets moderna stater. Nationen är, menar hon, inte bara en stat, utan också en plats där människor lever. Den inbegriper ideal och värderingar, och söker besvara frågor om vilka vi är. Är det bara platsen som förenar oss? Finns det inte också en känsla för platsen och dess egenart? För en svensk är det lätt att associera till den bild av naturen som nordiska konstnärer kom att uttrycka kring sekelskiftet 1900, det som kallats ”northern light”. 1900-talets folkhemsbyggare tog denna känsla för naturen in i sitt bygge, i medveten kontrast till 1800-talets nationalism med dess bild av vårt krigiska förflutna och dess ”hjältar”. Det är inte orimligt att tänka sig att denna naturromantik i dag kommit att utvecklas till ett värnande om natur och miljö och det hot som denna står inför. I Sverige finns i dag ett stort och livligt miljömedvetande. Historia är kollektivt minne, nation är en samling människor som delar gemensamma minnen, förvaltade av skola, språk och litteratur. Livet hade varit ganska torftigt om vi bara varit hänvisade till egna minnen. En nation behöver egentligen inte något

avskilt område som den kan förklara som sitt. För judarna är nationen bunden inte bara till geografin utan till texter som Gamla testamentet och Talmud. Geografin – Israel – har dock fått en allt större betydelse, något som Tamir dock inte tar upp.
Men den judiska bakgrunden har säkerligen gjort det möjligt för Tamir att skriva ”Why nationalism”. Den har kanske fått henne att fundera om förhållandet mellan politisk kultur och nationell identitet. Vilken är starkast? Själv har jag träffat moderater utomlands som försvarat vårt svenska folkhem, ett samhälle som i många länder nästan uppfattats som en kommuniststat. Politiska motsättningar bleknar och ger vika för nationell identitet. Nationalismen behöver inte alltid vara ett minus, ibland kan den vara ett plus.
I Tamirs resonemang hör dock sådana situationer till en förgången tid. I de mest avancerade staterna i väst är det global kompetens som räknas: kunskap om ekonomier och ideologi i ett universellt perspektiv, öppenhet för

förändringar och deras konsekvenser. Sådan kunskap finns bara på de internationella högskolorna, framför allt elituniversiteten där kraven är stenhårda. I USA talas det om en växande meritokrati och det dröjer kanske inte så länge förrän vi i Sverige har en liknande utveckling. Globalisterna (”citizen of nowhere”) har som ideal en multikulturell gemenskap, en regnbåge av möjligheter, ideologier och trosformer, ett mer öppet samhälle.

Det är en sådan utveckling som Sverigedemokraterna och liknande partier fruktar. De är antielitister, skeptiska mot alla former av intellektuell överhöghet. Ta Trump, en man som lyckas i affärer, men har svårt att leva upp till administrationens alla krav och värderingar. Det är en inställning som vanligt folk begriper. Folk har lätt att acceptera den som är *street smart* och lite brysk, egenskaper som sammanfaller med den amerikanska framgångssagan. Intellektuella meriter har inte samma status. De kräver insikter och kulturell kringsyn, sådan man

får genom läsning, inte minst av press och tidskrifter.
Därför står medierna i centrum för nationalisternas intresse. För medierna är öppenhet en central dygd, det är de som presenterar det nya: ideal, värderingar, olika former av solidaritet. Men situationen är paradoxal. Högerpopulismen utgör själv ett hot mot demokratin. I Ungern inskränker Viktor Orbán den medborgerliga friheten genom att begränsa den fria pressen och det oberoende rättsväsendet, och Sverigedemokraterna verkar inte ha något att invända. De nationalistiska partierna stöder varandra.
Yael Tamir tar inte upp dessa hot, vilket är synd. Men det är ändå välgörande att läsa en analys som inte i första hand är nedlåtande, utan försöker förstå nationalismen ur ett brett, historiskt perspektiv. Om nationalismen är så stark som den verkar vara måste vi ta den på allvar. I Sverige är det inte någon vilsekommen, patetisk skara som sympatiserar med nationalismen utan en växande, politisk kraft. Det är på många sätt ett skrämmande perspektiv.

Ronny Ambjörnssson

Inrikes DN-artiklar 1-11 november 2020 om coronasjukan och dess konsekvenser.

Nio frågor och svar om de nya skärpta råden i regionerna

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

En ny vardag väntar för många svenskar efter höstlovet med skärpta allmänna råd även i Stockholm, Västra Götaland och Östergötland. Vad säger de nya råden och hur ska allmänheten förhålla sig till dem?

– Det är samma tänk som i våras när läget var som värst, säger Maria Rotzén Östlund, tillförordnad smittskyddsläkare i region Stockholm.

Den 27 oktober meddelade Folkhälsomyndigheten att man i samråd med regionernas smittskydd skärper de allmänna råden i Stockholm, Västra Götaland och Östergötland. Sedan tidigare har liknande åtgärder vidtagits i Skåne och Uppsala. De skärpta råden gäller tre veckor

framåt, till mitten av november.
Hur påverkar råden vardagen och vad bör boende i regionerna undvika?
1 Kan jag resa med kollektivtrafiken?
I Uppsala och Skåne avråds boende från att resa med kollektivtrafiken. Folkhälsomyndigheten uppmanar i stället resenärer att välja andra transportmedel, som cykel eller bil. Samåkning är okej om det sker med närstående personer. Samtidigt ska rådet inte hindra personer från att ta sig till jobbet, skolan eller för att söka vård.
I Stockholm, Västra Götaland och Östergötland gäller de skärpta råden inte kollektivtrafiken. Maria Rotzén Östlund hänvisar dock till de tidigare råden om att bara resa när det är nödvändigt.
– Jag åker själv kollektivt och man får vara ute i god tid. Man får vänta på nästa buss om det är möjligt och förflytta sig i till exempel tunnelbanevagnen. Det kan låta cyniskt om man bor långt bort där bussarna inte går så ofta, men vad jag förstår av information från trafikförvaltningen finns trängseln

oftast i innerstaden där trafiken är tätare, säger hon.

2 Får jag träna som vanligt?

Enligt de nya råden bör människor avstå från att vistas i inomhusmiljöer där människor samlas. Förutom butiker, museer och bibliotek gäller det också badhus och gym. Rådet gäller inte utomhusmiljöer.

– Att träna utomhus är alltid tillåtet, även om det är lite tråkigt som vädret är nu. Men att springa, gå eller besöka ett utegym kan man göra, säger Maria Rotzén Östlund.

Barn och unga under 15 får fortsätta utöva sin idrott, eftersom deras påverkan på smittspridningen bedöms som låg. De uppmanas av Folkhälsomyndigheten att inte dela ”vattenflaskor och skydd, eller att skrika och kramas”. Matcher och tävlingar bör inte genomföras, enligt råden. Träning av medicinska skäl omfattas inte av rådet, skriver myndigheten. Besök på badhus och gym för till exempel rehabilitering ska däremot göras när risken för trängsel är liten. Man ska också undvika omklädningsrum.

3 Vad gäller för inomhusaktiviteter med distans?
– Vi har inte uttryckt oss speciellt om hallar utan mer om gym och badhus där man är tätt inpå varandra. Man måste tänka efter själv. Men för mig låter det okej med till exempel en tennishall med stort utrymme som gör att trängsel kan undvikas, säger Maria Rotzén Östlund.
– Men det är ett dubbelt ansvar både för den som har verksamheten och individen. Verksamheten ska skapa förutsättningar för att undvika smitta och individen ska inte göra något där man inte kan hålla fysisk distans.
4 Vad händer med det nya publiktaket på 300 personer för sittande evenemang?
Regionerna behåller även offentliga folksamlingars maxantal på 50 personer, i stället för de 300 som regeringen tidigare öppnat för från och med den 1 november. Det gör även Blekinge och Värmland. Folkhälsomyndigheten skriver att allmänheten i regionerna med striktare råd bör avstå från evenemang som samlar många människor, både inom- och

utomhus. Det gäller bland annat konserter, teatrar, bio och högtidsfiranden.
– Ändringen till 300 förbereddes under en tid när smittläget såg bättre ut. Många blev oerhört glada, men nu ser vi en alldeles för stor ökning av antalet fall för att det ska vara okej, säger Maria Rotzén Östlund.
– Det är jättetråkigt. Men det är mycket som inte är roligt med den här pandemin. Det värsta är att människor blir svårt sjuka och dör. Då är det sådana här beslut vi måste fatta.

5 Kan jag bjuda hem vänner om jag begränsar antalet?
– Nej, det tycker jag inte. De kommande veckorna måste man ha en tät social bubbla. Det är ofta familjen för de som lever med andra, säger Maria Rotzén Östlund.
De nya råden avråder från fysisk kontakt med personer som inte tillhör det egna hushållet. Aktiviteter som fester, bröllop, kalas, middagar och andra privata tillställningar bör därför undvikas.
6 Hur ska den som bor ensam tänka?

– Man ska inte glömma att vi i Stockholm har väldigt många ensamhushåll. Då kan man inte säga till dem att de ska isolera sig helt i tre veckor. Det mår ingen bra av. Man får välja ut en eller ett par nära personer som man kan ha i sin sociala bubbla, säger hon.

7 Kan jag resa till eller från en region med skärpta råd?

Att avråda från onödiga resor inom eller utom regionen är en åtgärd som finns med i Folkhälsomyndighetens föreskrift för allmänna råd vid lokala utbrott. I nuläget har regionerna däremot inte beslutat om den.

– Vi har inte valt det just nu. Att resa och sätta sig i en stuga, eller hyra en lägenhet kan vara okej. Men att resa för att träffa någon som inte ingår i den sociala bubblan bör man inte göra, säger Maria Rotzén Östlund.

8 Kan jag gå på restaurang eller kafé?

Även avrådan från att besöka serveringsställen finns med i Folkhälsomyndighetens föreskrifter. Beslut om åtgärden har dock inte fattats i regionerna.

– Men som individ kan man inte gå till en restaurang och träffa människor man normalt sett inte

umgås med. Bara för att man flyttar sig dit är det inte okej. Att däremot gå ut med sin familj eller partner kan vara okej, säger Maria Rotzén Östlund.
9 Vad är skillnaden från råden i våras?
– Det är en bra fråga. Det här bygger på de allmänna råd som har funnits ända sedan i våras. De här råden kommer utöver dem och är mer specificerade. Men tänket är liknande, säger Maria Rotzén Östlund.
– Det är jättebra om vi går tillbaka till hur vi levde i våras, men utan samma oroskänslor. Det vore alldeles utmärkt.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Fakta. Allmäna råd, föreskrifter och lagar

Ett allmänt råd är inte bindande på samma sätt som en lag eller föreskrift. Den som bryter mot ett allmänt råd kan därför inte straffas.
Det betyder inte att det är valfritt att följa råden. De allmänna råden är genomarbetade och har varit på remiss hos andra berörda myndigheter, vilket gör att

allmänna råd snabbt kan bli en lag.
Föreskrifter är bindande regler som har samma status som en lag.
Folkhälsomyndigheten har gett ut en föreskrift som säger att alla verksamheter i Sverige som har besökare ska vidta åtgärder för att minska smittspridningen.
Men en föreskrift kan också innehålla allmänna råd. Där finns det förtydliganden om vad man kan göra för att följa föreskriften.
Rekommendationer är inte kopplade till regler på samma sätt som allmänna råd. De bygger på vetenskap eller den bästa tillgängliga kunskapen, skriver Folkhälsomyndigheten på sin hemsida.
Restriktioner och förbud kan utfärdas med stöd från bland annat en lag eller en föreskrift.

”Dödssiffran kan vara tre gånger så hög”

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Antalet döda till följd av covid-19 i Iran kan vara tre gånger så många som den officiella siffran på drygt 35 000, enligt chefen för Irans medicinska råd:

– Iran har nått en katastrofal ökning när det gäller antalet döda, säger Mohammad Reza Zafarghandi.

Iran redovisade på söndagen det högsta antalet bekräftade döda till följd av covid-19 sedan pandemin började. Enligt landets hälsoministerium har 434 människor avlidit de senaste 24 timmarna.

I dag ligger den officiella dödssiffran på 35 298. Men siffrorna ifrågasätts av chefen för Irans medicinska råd, Mohammad Reza Zafarghandi, som till den halvstatliga nyhetsbyrån Isna

säger att landet nu har nått ”en katastrofal ökning när det gäller döda” i covid-19.
– De officiella dödssiffrorna baseras enbart på registrerade patienter. Genom fältstudier på sjukhus och kyrkogårdar har vårt råd fått in siffror som visar minst tre gånger så många döda som den officiella räkningen, säger Zafarghandi till Isna skriver nyhetsbyrån Reuters.
Irans medicinska råd är en fristående organisation som utfärdar legitimationer för läkare.
En talesperson för hälsoministeriet sa på söndagen att antalet döda riskerar att stiga kraftigt:
– På grund av det stora antalet inlagda på sjukhus med covid-19, både inom den vanliga vården och på intensivvården, så kommer vi tyvärr att få se en hög dödlighet de kommande veckorna, säger Dr. Simasadat Lari till Isna.
Av de 7 719 nya fall som har bekräftats det senaste dygnet har hela 2 389 lagts in på sjukhus, skriver den privata nyhetsbyrån Tasnim.
5 244 patienter vårdas på intensivvårdsavdelningar och

deras tillstånd beskrivs som ”kritiskt”.
Smittans utveckling i Iran har visat tre toppar när det gäller antalet döda och myndigheterna i landet talar om en tredje våg. Den tredje toppen, som nu fortsätter att stiga, är dubbelt så hög som toppen dessförinnan.
Hittills har myndigheterna i Iran rapporterat 620 491 fall av coronasmitta.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Coronapandemin ger ökad psykisk belastning för chefer

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Coronapandemin har lett till en ökning av antalet offentliganställda chefer som känner obehag av att gå till jobbet.

Det är en kraftig försämring sedan i fjol, visar årets Jobb-hälsoindex.

Det är sedan ett par år något vanligare att kvinnliga chefer känner obehag att gå till jobbet minst någon gång i månaden än det är för manliga chefer. Men för bägge könen är det en anmärkningsvärd ökning som skett i år, jämfört med i fjol. För kvinnliga chefer har andelen ökat från 25 till nästan 35 procent och för manliga från 20 till 30 procent. Det är alarmerande höga siffror, anser Jobbhälsoindex vd Lars Hjalmarsson. Han påpekar dock att enkäten gjordes från mitten av april till slutet av juni.

– Mitt under brinnande pandemi med andra ord, säger han.

Och där ser Hjalmarsson en förklaring till ökningen som nästan helt handlar om chefer i kommuner och regioner. De har haft en extrem situation att hantera inom till exempel äldreomsorgen och sjukvården.

På frågan om de gärna vill vara kvar hos sin nuvarande arbets-givare om två år, svarade 20 procent av cheferna inom kommuner och regioner att de inte vill det.

Motsvarande för chefer i statlig tjänst var 11 procent och i privat sektor 13 procent.
När det gäller om medarbetare, som inte är chefer, känner obehag så anger knappt var fjärde kvinna att de gör det och runt var femte man. Dessa siffror har varit tämligen konstanta sedan 2015, även om det skett en liten ökning för män jämfört med 2019.
Men pandemin är inte enda förklaringen till skillnaden mellan privat och offentlig sektor när det gäller missnöje med arbetet. Det är drygt var femte chef i offentlig sektor, 22 procent, som svarar att de inte är nöjda med sitt arbete, mot endast 8 procent i privat sektor.
Ser man till medarbetare som inte är chefer är det knappt någon skillnad alls mellan privat och offentlig sektor när det gäller hur stor andel som inte är nöjda med arbetet – endast 8 respektive 9 procent är missnöjda med arbetet.
Bara drygt var tredje offentlig-anställd chef, 37 procent, är nöjd med sitt arbete och 41 procent anger att den är varken nöjd eller missnöjd. Motsvarande för

privatanställda chefer är 59, respektive 37 procent.
Lars Hjalmarsson tror att annat än pandemin påverkar chefer i offentlig sektor mer än deras motsvarigheter i privat anställning.
– I offentlig sektor är du nära politiken och de politiska besluten. Så det är inte förvånande att ledarskapet upplevs som svårare där, säger han.
Med andra ord – offentliganställda chefstjänstemän är satta att genomdriva politiska beslut. Det betyder att de har svårare att driva en egen linje.
Det syns också i andra frågor som Jobbhälsoindex har ställt. Chefer i offentlig sektor anser i högre utsträckning, än chefer i privat sektor, att deras åsikter inte tas till vara. Det gäller både manliga och kvinnliga chefer.
Var sjunde chef i offentlig sektor, 14 procent, anser att arbetet inte är meningsfullt – i privat sektor är det endast 6 procent som tycker samma sak.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Det är Jobbhälsoindex

Jobbhälsoindex är en årlig mätning av arbetsmiljö ur olika vinklar. Den görs i form av en enkät av Jobbhälsoindex AB och Svenskt Kvalitetsindex (SKI). För 2020 har runt 9 500 personer, i åldern 20-65 år och som har minst arbetat halvtid, svarat på enkäten.

Vård och omsorg får 10 miljarder i tillskott

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Regeringen avsätter ytterligare 10 miljarder kronor för att täcka extra kostnader för sjukvård och omsorg i samband med coronakrisen. Ett skäl är den ökande smittspridningen.

– Vi tar höjd för att det finns risker för ökade kostnader, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Sedan tidigare har regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna beslutat om cirka tio miljarder kronor för att kompensera kommuner och regioner för extra kostnader i samband med coronakrisen. Nu dubblas den siffran.

Regeringen kommer under tisdagen att fatta beslut om en extra ändringsbudget med tio nya miljarder för hanteringen av coronasmittan.

– Det här är mer än vad kommunerna och regionerna har ansökt om. Vi tar höjd för att det finns risker för ökade kostnader, säger Magdalena Andersson.

Orsaken är att smittspridningen tagit fart på nytt under hösten. Flera regioner varnar för att belastningen på sjukvården kommer att öka den närmaste tiden.

– Det är inte brist på pengar som ska stå i vägen för en god sjukvård och omsorg, säger Magdalena Andersson.

Hittills har kommunerna och regionerna ansökt om cirka elva

miljarder kronor för extra kostnader i samband med coronakrisen. Enligt den senaste prognosen kommer det att krävas ytterligare fem sex miljarder för att täcka extra kostnader under resten av året. Regeringen och samarbetspartierna avsätter ändå mer pengar för att ha beredskap om coronasmittan förvärras ännu mer.

– Vi tar lite extra höjd i och med det här. Nu ska det finnas resurser så att personalen inom sjukvården och omsorgen ska kunna vara trygg med vad det är som gäller, säger Rickard Nordin (C), ekonomisk-politisk talesperson.

– Vi ser att smittspridningen tar fart. För att de ska klara innevarande år ser vi till att det finns rejält med pengar, fortsätter han. Kommuner och regioner får vända sig till Socialstyrelsen för att ansöka om de extra pengarna. Det kan handla om kompensation för till exempel övertid eller extra sjukvårdsmateriel.

– Det ska vara extraordinära kostnader med anledning av covid-19 och det ska finnas något slags rimlighet i kraven. Man ska till exempel inte kunna flyga in

läkare med privat-jet, säger Magdalena Andersson.
Enligt finansministern är det för tidigt att spekulera i om det kommer att krävas ytterligare pengar under nästa år för att hantera coronakrisens följdverkningar för vård och omsorg.
– I budgeten för nästa år ligger extra resurser till kommuner och regioner, både för uppskjuten vård och för fortsatt covid-vård. Men om läget ser helt annorlunda ut än vad vi förutspådde när vi tog beslut om budgeten får vi återkomma till det då, säger Magdalena Andersson.
I den extra ändringsbudget som beslutas på tisdagen ingår även - ytterligare pengar för testning av covid-19. Regeringen och samarbetspartierna skjuter till tre miljarder kronor extra för att möta behovet av storskalig testning. Sedan tidigare har 6,8 miljarder kronor tillförts för ökad testning och smittspårning.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

”Register över biverkningar kan öka förtroendet”

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Ett nytt nationellt register ska göra att eventuella biverkningar från det kommande coronavaccinet upptäcks snabbare. Forskaren Matti Sällberg är positiv till beskedet.

– Ett transparent och tydligt register för biverkningar ökar vaccinförtroendet hos allmänheten, säger han.

Det är Folkhälsomyndigheten som kommer att upprätta det nya registret. Information om vem som vaccineras, när, och med vilket vaccin kommer att registreras. Läkemedelsverket kommer sedan att koppla samman uppgifterna med andra hälsodataregister, bland annat patientregistret. Myndigheten hoppas därigenom snabbt kunna upptäcka signaler på biverkningar av vaccinet.

Vaccinforskaren Matti Sällberg från Karolinska institutet menar att initiativet kommer att öka förtroendet för det nya vaccinet.
– Jag tycker att det är jättebra. Mycket av vaccinmotståndet handlar om att människor tror att myndigheter eller företag försöker dölja saker. Så är det inte. Man är skyldig att rapportera biverkningar och det här är ett sätt att förtydliga det, säger han.
En liknande registerjämförelse gjordes inte när vaccinet Pandemrix togs i bruk mot svininfluensan. Det fick konsekvensen att det tog längre tid att upptäcka sambandet mellan vaccinet och de narkolepsifall som rapporterades. Blir risken att få ovanliga biverkningar mindre nu?
– Det är svårt att säga. Ett register skapas när man har data och data får man när man har vaccinerat ett stort antal personer. Men de ovanliga biverkningarna ser vi inte förrän miljontals människor har vaccinerats, säger Matti Sällberg.
Han tror framför allt att registret kommer ge viktiga lärdomar på längre sikt.

– För varje nytt vaccin lär vi oss mer. Om vi utgår från att det finns olika vaccinteknologier kommer vi att lära oss vilka biverkningar som kopplas till vilken teknologi. Då kan man se vilken vaccintyp som passar bäst till en viss kategori människor. På lång sikt tror jag att det leder till bättre säkerhetsbedömningar.

Hur har biverkningarna av Pandemrix påverkat förtroendet för ett nytt vaccin?

– Det är klart att det har påverkat. Men ovanliga biverkningar uppstår i stort sett med alla läkemedel, säger Matti Sällberg, som menar att man inte ska glömma bort att vaccinet också skyddade många från sjukdom.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Covidsjuk fick nya lungor – första fallet i Sverige

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

För första gången i Sverige har en covid-19-patient genomgått en lungtransplantation.

– Men det här kommer inte att bli någon mainstreambehandling, det är inget som äldre och skörare klarar av, säger Göran Dellgren på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg som genomförde operationen.

Den historiska patienten är en man född i mitten av 1960-talet, bosatt i Stockholmsområdet och tidigare helt frisk. I maj insjuknar han i Stockholm och hamnar på intensivvårdsavdelning för covid-19.

– Efter det läggs han på Ecmo i mitten av juni, berättar kirurgen Göran Dellgren.

Ecmo – Extracorporeal membran-oxygenering – är en hjärtlung-

maskin som syresätter blodet utanför kroppen. Behandlingen ges till patienter med tillfällig svikt i lungor, hjärta eller båda två, då vanlig intensivvård inte räcker till. Under behandlingen får lungor och hjärta chans att läka. Men trots 140 dagars Ecmo läker inte patients lungor.
– Alla hoppas att han ska återhämta sig, men det gör han aldrig, konstaterar Göran Dellgren.
Det är i det här skedet som mannen först utreds om lämplighet och så småningom accepteras för uppsättning på väntelista. När sedan lämpliga donatorslungor identifieras kommer patienten till Göteborg och Sahlgrenskas transplantationscentrum, en av två kliniker i Sverige (tillsammans med Lund) som genomför transplantationer av lungor. Den 24 september byts patientens lungor ut mot ett par lungor från en avliden person.
– Patienten är uppe och har börjat röra sig, men är ännu inte i normalt skick. Det krävs en hel del träning, säger Göran Dellgren.
Den inledande träningen har mannen gjort under drygt en

månad på Sahlgrenska, men han flyttas nu hem till Stockholmsregionen för fortsatt rehabilitering.
Han är relativt ung och har varit helt frisk. Hur kunde han bli så sjuk?
– Jag tror inte vi kan säga varför. Kanske så småningom, säger Göran Dellgren.
Vad som är desto säkrare är att hans relativt unga ålder och starka grundhälsa var avgörande för att kunna genomgå lungtransplantationen.
– Det är inte många som kan komma i fråga. De som inte är för gamla och som man tror har ett bra liv att återvända till, de kan bli föremål för den här behandlingen. Men då talar vi om ett fåtal i Sverige, säger Göran Dellgren som beskriver själva operationen som ett rutiningrepp.
– Vi har hanterat hans förstörda lungor så som vi hanterar alla förstörda lungor, bara att nu råkar det handla om covid. För honom är det stort, och för allmänheten är det en stor nyhet, men för oss egentligen ”business as usual”.
Göran Dellgren bedömer att ett tiotal lungtransplantationer på covid-patienter har genomförts

från Ecmo i världen, utöver det nu första fallet i Sverige. På Sahlgrenska genomförs annars cirka 40–50 lungtransplantationer årligen, med hjälp av organ från avlidna.
– Det finns alltid ett stort behov av donatorer och det är viktigt att så många som möjligt donerar, säger Göran Dellgren.
Han tycker att alla samhällsmedborgare behöver fundera över hur man förhåller sig till att donera organ, och se till att även anhöriga vet vilken ställning man tagit, om det värsta skulle inträffa.
– De flesta som blir svårt sjuka och är i behov av transplantation tackar inte nej. Då borde de allra flesta också vara positiva till att medge organdonation, om man hamnar i det osannolika tillståndet att man blir hjärndöd, det vill säga ligger i respirator på en intensivvårdsavdelning när hjärnan slutar att fungera, säger Göran Dellgren.
– Att bli organdonator, och få donera organ är en fantastisk gåva att ge till någon som är dödligt sjuk om man själv ändå inte har en chans att överleva.

Sujay Dutt
sujay.dutt@dn.se

Fakta. Fler organ-donationer i år

Fram till den sista september i år har organ från 141 personer donerats, vilket räddat eller förbättrat andra människors liv. Det är tolv fler än under samma period i fjol – trots den pågående coronapandemin, enligt Socialstyrelsen.
Trycket på sjukvården har som bekant varit extremt högt detta år, och ingen som avlidit med covid-19 har kunnat bli donator av smittskyddsskäl. Tidigare i år fanns det därför tecken på att antalet donationer skulle minska. Även om årets utfall hittills ser positivt ut råder det fortfarande brist på organ. Den nu pågående donationsveckan har till syfte att fler personer ska ta ställning för donation och göra det tydligt i donationsregistret.
Källa: TT

Covidsjuk fick nya lungor – första fallet i Sverige

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

För första gången i Sverige har en covid-19-patient genomgått en lungtransplantation.

– Men det här kommer inte att bli någon mainstreambehandling, det är inget som äldre och skörare klarar av, säger Göran Dellgren på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg som genomförde operationen.

Den historiska patienten är en man född i mitten av 1960-talet, bosatt i Stockholmsområdet och tidigare helt frisk. I maj insjuknar han i Stockholm och hamnar på intensivvårdsavdelning för covid-19.

– Efter det läggs han på Ecmo i mitten av juni, berättar kirurgen Göran Dellgren.

Ecmo – Extracorporeal membran-oxygenering – är en hjärtlung-

maskin som syresätter blodet utanför kroppen. Behandlingen ges till patienter med tillfällig svikt i lungor, hjärta eller båda två, då vanlig intensivvård inte räcker till. Under behandlingen får lungor och hjärta chans att läka. Men trots 140 dagars Ecmo läker inte patients lungor.
– Alla hoppas att han ska återhämta sig, men det gör han aldrig, konstaterar Göran Dellgren.
Det är i det här skedet som mannen först utreds om lämplighet och så småningom accepteras för uppsättning på väntelista. När sedan lämpliga donatorslungor identifieras kommer patienten till Göteborg och Sahlgrenskas transplantationscentrum, en av två kliniker i Sverige (tillsammans med Lund) som genomför transplantationer av lungor. Den 24 september byts patientens lungor ut mot ett par lungor från en avliden person.
– Patienten är uppe och har börjat röra sig, men är ännu inte i normalt skick. Det krävs en hel del träning, säger Göran Dellgren.
Den inledande träningen har mannen gjort under drygt en

månad på Sahlgrenska, men han flyttas nu hem till Stockholmsregionen för fortsatt rehabilitering.
Han är relativt ung och har varit helt frisk. Hur kunde han bli så sjuk?
– Jag tror inte vi kan säga varför. Kanske så småningom, säger Göran Dellgren.
Vad som är desto säkrare är att hans relativt unga ålder och starka grundhälsa var avgörande för att kunna genomgå lungtransplantationen.
– Det är inte många som kan komma i fråga. De som inte är för gamla och som man tror har ett bra liv att återvända till, de kan bli föremål för den här behandlingen. Men då talar vi om ett fåtal i Sverige, säger Göran Dellgren som beskriver själva operationen som ett rutiningrepp.
– Vi har hanterat hans förstörda lungor så som vi hanterar alla förstörda lungor, bara att nu råkar det handla om covid. För honom är det stort, och för allmänheten är det en stor nyhet, men för oss egentligen ”business as usual”.
Göran Dellgren bedömer att ett tiotal lungtransplantationer på covid-patienter har genomförts

från Ecmo i världen, utöver det nu första fallet i Sverige. På Sahlgrenska genomförs annars cirka 40–50 lungtransplantationer årligen, med hjälp av organ från avlidna.
– Det finns alltid ett stort behov av donatorer och det är viktigt att så många som möjligt donerar, säger Göran Dellgren.
Han tycker att alla samhällsmedborgare behöver fundera över hur man förhåller sig till att donera organ, och se till att även anhöriga vet vilken ställning man tagit, om det värsta skulle inträffa.
– De flesta som blir svårt sjuka och är i behov av transplantation tackar inte nej. Då borde de allra flesta också vara positiva till att medge organdonation, om man hamnar i det osannolika tillståndet att man blir hjärndöd, det vill säga ligger i respirator på en intensivvårdsavdelning när hjärnan slutar att fungera, säger Göran Dellgren.
– Att bli organdonator, och få donera organ är en fantastisk gåva att ge till någon som är dödligt sjuk om man själv ändå inte har en chans att överleva.

Sujay Dutt
sujay.dutt@dn.se

Fakta. Fler organ-donationer i år

Fram till den sista september i år har organ från 141 personer donerats, vilket räddat eller förbättrat andra människors liv. Det är tolv fler än under samma period i fjol – trots den pågående coronapandemin, enligt Socialstyrelsen.
Trycket på sjukvården har som bekant varit extremt högt detta år, och ingen som avlidit med covid-19 har kunnat bli donator av smittskyddsskäl. Tidigare i år fanns det därför tecken på att antalet donationer skulle minska. Även om årets utfall hittills ser positivt ut råder det fortfarande brist på organ. Den nu pågående donationsveckan har till syfte att fler personer ska ta ställning för donation och göra det tydligt i donationsregistret.
Källa: TT

”Vi måste alla hjälpas åt för att klara en andra virusvåg”

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Våren blev till höst, men vägen dit var tung. Pandemin slet i oss, både invärtes och utvärtes. På sjukhus skrek alla tyst efter luft – patienter på grund av ett nytt virus och vi anställda på grund av våra andningsmasker och en ständig klump i magen över det vi bevittnade. Vem blir sjuk? Ingen vet.

Riktlinjer, rekommendationer och krislägesavtal ändrade våra liv: inga sociala aktiviteter eller resor, besöksförbud, hålla avstånd, kramas inte, rör inget, håll inne nysningar och tvätta händerna. Och ta handsprit!

Inne på intensivvårdsavdelningar mötte vi patienter i långa rader som inte var likt något vi tidigare sett. Vi trodde att vi visste vad

som skulle komma och rustade därefter, men ödmjukt ska medges att vi inte visste någonting om det nya coronaviruset.
Vi försökte anpassa oss och ändra rutiner och behandlingsstrategier. Vi sökte, läste och tänkte. Alla hjälptes åt. Aldrig har vi arbetat så mycket eller stått så enade i vården. Sjukhusen stängdes för omgivningen, men omgivningen lämnade oss aldrig. Den uppmuntran, det stöd och de bidrag vi fick stärkte oss. Den beundransvärda förståelse som anhöriga visade oss i denna kris kommer alltid finnas med oss.
Sakta men säkert vände det när vi alla hjälptes åt. Från norr till söder i hela landet fick vi kurvan att böja av i rätt riktning. Plötsligt fick vi kasta våra masker och gå hem till våra familjer. Utanför sjukhusen började livet spira igen, på ett nytt och annorlunda sätt. Pandemin har tvingat oss alla att tänka nytt och vara nöjda med livet där vi är och i mindre skala. Ett litet hopp om en ljusare tid tändes.
Men som en örfil kom ”andra vågen”. Den sprider sig över världen och kryper allt närmare oss. Vi varken vill eller orkar en

gång till. Vi vill innerligt gärna ha tillbaka våra liv som de en gång var.
Så kan det bara bli om vi gör gemensam sak igen. Jag och mina kollegor lovar att ta hand om dig på bästa sätt om just du blir sjuk. Det enda vi och våra familjer ber dig om är att hålla ut några månader till, fram till våren, och att du gör allt du kan för att inte bli smittad eller smitta någon annan.
Följ rekommendationer och råd, håll i och stå ut! Låt oss än en gång stå enade. Gör det för din egen skull, för din grannes skull, för dina föräldrar och mor- och farföräldrars skull, för hen på t-banan som har diabetes, för någon du inte känner, någons mamma, syster, bror eller vän. Gör det för någon som väntar på en operation eller behandling som vi inte klarar av att genomföra om belastningen blir för stor.
Och gör det för min och alla mina kollegor och medarbetares skull, för våra familjer och barn. Vi är kantstötta och ber om hjälp.
Susanne Rysz, biträdande överläkare på intensivvårdavdelningen vid Karolinska universitetssjukhuset i Solna

”Jag är mycket oroad över ökade smittspridningen”

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Antalet coronapatienter i behov av sjukhusvård har ökat med över 50 sedan i fredags. Nu har vissa sjukhus åter fått skjuta fram planerade operationer till förmån för covid-19-vård.

– Det är ett mycket bekymmersamt läge vi ser, säger hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson.

Region Stockholm släppte under måndagen nya siffror över smittoläget i huvudstaden. Siffrorna är ännu preliminära, men visar hur antalet smittade med covid-19 fortsätter att öka. Just nu vårdas 203 personer med konstaterad covid-19 på akutsjukhus eller geriatrisk vård i Region Stockholm. Den 30 oktober var antalet 148 personer. Av de 203 personerna får 20 personer intensivvård.

Hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson säger att han är mycket oroad över ökningen.

– Det är ett mycket bekymmersamt läge när vi ser smittspridningen öka så mycket som den gjort de senaste dagarna - det ökar ju snabbt nu.
Björn Eriksson säger att det brukar vara en eftersläpning mellan ökade smittotal och ökat vårdbehov på en eller ett par veckor, men att man nu ser att vårdbehovet ökat rejält.
– Siffrorna vi har fått på smittspridningen de senaste dagarna säger att sjukvårdsbehovet kommer att öka ytterligare en hel del.
Han säger att sjukvården är beredd att bygga ut kapaciteten så mycket som det behövs.
– Nu kan vi mer om sjukdomen och vi är mer vana att samarbeta kring de här patienterna. Vi har ett tätt samarbete mellan akutsjukhusen och närsjukvården.
Björn Eriksson säger att det inom hela sjukvårdssystemet finns gott om kapacitet, men att vissa sjukhus är ansträngda.
– Danderyd och Norrtälje sjukhus har fått skjuta på sina planerade operationer ett några dagar till förmån för covid-19-patienter och det här kan behöva fortsätta.

Enligt Björn Eriksson har även S:t Görans sjukhus ett pressat läge och har aviserat att de behöver ändra i sin struktur så att de kan vårda en större andel coronapatienter.
DN har tidigare berättat om Folkhälsomyndighetens tre möjliga scenarier för smittspridning i länet det kommande året. Enligt Björn Eriksson följer regionen ett av scenarierna ganska väl.
– Vi har en peak som ökar lite långsammare och är längre utsträckt än i våras, men att den når upp till max 50 procent av det vi hade i våras. Det följer vi ganska väl, även om det är lite förskjutet i tiden.
Björn Eriksson säger att det nu är av stor vikt att stockholmarna återgår till att följa myndigheternas rekommendationer.
– Det ligger i våra händer att börja bete oss på ett annat sätt. En disciplinökning krävs för att följa rekommendationerna.
Smittan förekommer i alla åldersgrupper och i alla delar av i länet. Den märks även bland vårdpersonal som behöver stanna hemma på grund av

förkylningssymtom vilket påverkar bemanningen hos vissa vårdgivare.
Under söndagen framkom även att Regionen nu pausar hemtester för covid-19 efter att efterfrågan på testerna fördubblats. .
– Det är mycket tråkigt. Det är förståeligt att våra labb inte har en obegränsad kapacitet, men det är olyckligt att detta händer nu, säger Björn Eriksson.
Det tillfälliga stoppet gäller dock bara för privatpersoner. Patienter, människor på äldreboenden och vårdpersonal kommer fortsatt kunna beställa tester.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Dagsläget 2 november i Region Stockholm

Antal konstaterade fall sedan - pandemins början: 38 084.
Antal patienter som avlidit med covid-19 sedan pandemins början: 2 433
Nu vårdas:
20 patienter i intensivvård
183 patienter vid geriatrik och akutsjukhus
Totalt antal patienter med covid-19 i behov av sjukhusvård: 203 patienter. Uppgifterna i denna

dagslägesrapport är preliminära och kan komma att efterjusteras. Källa: SLL

Två skolor stängs efter covidsmitta

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Två högstadieskolor i Huddinge i södra Stockholm går över till fjärr- och distansundervisning efter flera upptäckta coronafall, rapporterar P4 Stockholm.

Samtliga elever på Källbrinksskolan och elever i årskurs 9 på Balingsnässkolan i Huddinge kommer att få plugga

hemifrån i minst två veckor respektive minst en vecka – med omedelbar verkan.
Beslutet fattades av barn- och utbildningsnämnden i Huddinge kommun i helgen, efter att flera bekräftade fall av covid-smittade upptäckts på skolorna. Ett flertal personer uppvisar även symtom.
– Under helgen fick vi information om att vi hade flera bekräftade fall av covid-19 i verksamheterna och att ett flertal personer uppvisar symtom. Efter samråd med Smittskydd Stockholm har vi därför beslutat att alla elever på Källbrinksskolan ska få fjärr- och distansundervisning under två veckors tid. För eleverna i år 9 på Balingsnässkolan är det en vecka som gäller, det vill säga fram till fredagen den 6 november säger Anna-Karin Mäntylä, verksamhetschef för grundskolan i Huddinge, i ett uttalande på Huddinge kommuns hemsida.
Elever som är friska kommer - under måndagen att få hämta den utrustning som behövs för att plugga hemifrån, enligt radion.
– Skolorna har personal på plats som säkerställer att eleverna håller distans till varandra och

bara är i skolan för att hämta material och datorer för att sedan gå direkt hem, säger Anna-Karin Mäntylä.

TT

Trots åtgärder – Ebbagården befarar en ny smittspridning

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Ebbagården i Uppsala var det första boendet att Lex Maria-anmäla sin verksamhet efter att en av de äldre insjuknat i covid-19 i mars. Rutinerna ställdes om och sedan dess har

de inte haft ett enda konstaterat fall.

Men nu ökar antalet smittade i kommunen igen och personalen kan inte garantera att viruset inte sprids på nytt.

– Vi var många som var chanslösa när smittan kom, säger undersköterskan Lisa Gustafsson som precis har bytt om till arbetskläder.

Med skyddsvisir för ansiktet har hon precis påbörjat sin arbetsdag på demensboendet Ebbagården där hon arbetat sedan tre år tillbaka.

Stämningen bland personalen är hoppfull trots att de har tvingats se flera avlida i sviterna av corona. Lisa har dessutom själv varit sjuk i covid-19 och berättar att flera av de anställda smittades tidigt.

Rummet där de äldre vanligtvis samlas för att baka och umgås är nu helt tomt men lyses upp av ett guldförgyllt väggur. Nedanför står en äldre analog radio som inte längre fungerar. Miljön skiljer sig mycket ifrån sterila sjukhusavdelningar med sin hemtrevliga känsla, men samma preventiva arbete mot coronaiviruset ska utföras här.

– Det kan vara tufft då äldreomsorgen inte är utformad lokalmässigt för att klara att hantera smittspridning eller andra hälso- och sjukvårdsinsatser, menar Lisa Gustafsson.
En utmaning för personalen har varit att isolera de boende på sina rum. Folkhälsomyndigheten och kommunerna har inte haft riktig förståelse för svårigheterna inom demensvården, menar hon.
– Vi har gjort allt för att både de boende och deras anhöriga ska få en så normal och värdig tid som möjligt. Men det handlar om personer med demens som vi inte ska och eller får låsa in. Det innebär ökad risk för smitta.
– Jag vill se att politikerna och myndigheterna tar sitt ansvar och ser över rutinerna så att vi kan säkra beredskapen så bra som möjligt, och underlätta för personalen som sliter, säger Lisa Gustafsson.
Det var när spridningen eskalerade i slutet av mars som de ansvariga på boendet beslutade att själva göra en lex Maria-anmälan för att få en extern utredning.
Två veckor efter att den första patienten konstaterats smittad

hade minst fyra av de boende på Ebbagården dött i sviterna av coronaviruset. Åtgärderna dröjde för länge enligt anmälan – som pekar på att smittspridningen inte förhindrades primärt.
– Vi är sedan tidigare vana vid att arbeta med smittspridning, men det här var något helt annat. Det var så mycket och så olika information som kom löpande från Folkhälsomyndigheten och kommunerna att det var svårt att veta exakt hur man skulle agera, säger Marie Simas Nordberg, verksamhetschef för Ebbagården och Samariterhemmet Vård och omsorg.
I klagomålet framkommer att totalt 17 personer misstänks ha smittats och att sammanlagt sju personer avlidit. Sedan dess har demensboendet varit föremål för djupare granskning av Inspektionen för vård och omsorg (Ivo).
– I dag har vi en helt annan kunskap om hur symtomen för covid-19 ser ut än vad vi kände till då, säger Marie Simas Nordberg. Initialt fanns en rädsla hos personalen – men efter upparbetade rutiner och

webbutbildningar om hur man bland annat använder skyddsutrustning korrekt så ändrades läget, berättar Marie Simas Nordberg.
Sedan i april har hennes team lyckats hålla Ebbagården smittfri. Det är tack vare ett nära samarbete mellan kollegerna och cheferna, förklarar undersköterskan Lisa Gustafsson.
– Våra chefer drog snabbt på sig arbetskläderna för att hjälpa oss och när skyddskläderna tog slut så var det de som tillverkade nya, de slutade aldrig att jobba.

En annan förklaring är att de boende nu testas regelbundet vid minsta symtom, förklarar verksamhetschefen. I början kunde bara ett fåtal testas för covid-19 dagligen.
Personalen däremot, uppmanas men får själva avgöra om och när de ska testa sig, till exempel om de känner symtom.
– Men det är klart att det finns en risk med det eftersom man kan vara smittad utan symtom. Men de erbjuds även gratis antikroppstester, säger Marie Simas Nordberg.

Den 1 oktober hävde regeringen det sex månader långa besöksförbudet på landets äldreboenden. Det var ett efterlängtat besked för många. Monica Petterson är en av de anhöriga som befinner sig på Ebbagården under DN:s besök. Det som skrämmer henne mest är inte smittan i sig utan den ytterligare tid som hon hade kunnat förlora med sin mamma.
– Från mars till maj, var det bara när hon fyllde år som vi fick dispens att träffas.
I dag är hon tacksam över att åter få spendera tid med sin mamma Marianne Pettersson, 87, som var en av dem som smittades av covid-19.
– Men jag kände mig alltid trygg med personalens arbete. De berättade att hon var uppe och gick som vanligt. Så jag var aldrig orolig över att hon inte skulle få tillräcklig vård, säger Monica Pettersson.
För att skydda de äldre så långt det går har boendet i dag rekommendationer på att anhöriga endast får komma på besök efter ett tidsschema där några enstaka tas emot i taget. Tillsammans med utökad

provtagning, striktare städrutiner och ett större lager av skyddskläder känner Marie Simas Nordberg att de står ordentligt rustade inför hösten.
– Men vi är ändå inställda på att vi kan få nya fall.
Enligt Socialstyrelsens statistik har närmare hälften av antalet avlidna i covid-19 i Sverige dött på särskilda boenden, såsom äldreboenden. Sammanlagt rör det sig om 2 633 fall enligt de senaste siffrorna.
I Uppsala kommun har man under en längre period haft noll konstaterade fall av smitta, men nu ökar antalet nya fall här liksom i flera andra delar av landet.
Marie Simas Nordberg konstaterar att ett av de största problemen för Ebbagården, likt tidigare, kan komma att bli bristen på skyddskläder. Ett centrallager skulle behöva upprättas inom kommunen, anser hon.
Caroline Hoffstedt (S) är kommunalråd och ordförande för äldrenämnden i Uppsala kommun. Hon berättar att det upprättades ett centralt lager för skyddsmateriel i april – men att

det enbart är till för kommunens verksamheter.
– De privata ska stå för sitt material själva, däremot har vi hjälpt till om de inte lyckats få tag i det de behöver. Jag tycker att det finns anledning att se över hur vi ska säkra ett gemensamt ansvar för skyddsutrustning i ett krisläge, säger hon.
På Ebbagården närmar sig middagen och de äldre samlas bland spetsdukar och porslinsfigurer tillsammans med personalen, samtidigt som deras anhöriga lämnar boendet för dagen.
Lisa Gustafsson hjälper försiktigt en av sina vårdtagare in genom dörren.
– Är vi färdiga med promenaden nu så att jag äntligen får äta? frågar den äldre kvinnan bestämt.
– Ja, det ska du få göra nu, svarar Lisa skrattandes.
Lisa Gustafsson säger att de är som en enda stor familj – personalen och de boende. De håller varandra i handen in i det sista och under coronapandemin har de suttit på de äldres sängkant för att ingen ska känna sig ensam i slutskedet.
Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Äldreboenden

2 633 personer som bott på särskilda boenden har dött i covid-19 fram till den 5 oktober. Det är drygt 45 procent av samtliga avlidna, enligt Socialstyrelsen.
Hittills i år har covid-19 funnits på äldreboenden i 217 kommuner i Sverige.
Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, gjorde en tillsyn av 1 700 boenden i våras, och beslutade att utföra en utökad granskning av 90 av dem. Resultatet är inte klart än.
Källa: Socialstyrelsen, Ivo

FHM: Inte effektivt testa rutinmässigt

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Att rutinmässigt testa personal är inte ett effektivt sätt att skydda äldreboenden från smitta, enligt Folkhälsomyndigheten. Det är bättre att satsa på goda hygienrutiner och att de anställda stannar hemma vid minsta symtom.

– Man kan nog inte garantera att ingen på ett äldreboende blir smittad, säger Malin Grape, enhetschef för antibiotika och vårdhygien på Folkhälsomyndigheten.

Efter en lugn sommar har coronaviruset börjat sprida sig i Sverige igen. Flera äldreboenden har fått in sjukdomen den senaste tiden, vilket innebär en stor risk för de boende.

På Ebbagården i Uppsala har personalen ändrat sina rutiner, börjat använda mer skyddsutrustning och testar regelbundet de boende. Trots det

kan de inte säkerställa att viruset inte sprider sig hos dem.
Enligt Malin Grape på Folkhälsomyndigheten går det inte att göra ett boende helt säkert mot viruset.
– Det är inte en sluten verksamhet, så man kan inte säkra att ingen blir smittad. Men om ett äldreboende känner att de inte har tillräckligt god beredskap behöver de ta stöd från kommunen och regionen.
Grape anser att ett stort fokus bör ligga på att viruset inte sprids inom ett boende om det väl tagit sig in. I den kampen är det viktigt med så kallad kohortvård, alltså att anställda som arbetar med sjuka patienter inte tar hand om friska.
– Det ska man ha beredskap för redan innan något hänt.
Andra avgörande åtgärder är goda hygienrutiner och att testa de boende vid, infytt, som smittspårning, efter sjukshusbesök och vid minsta symtom.
Att provta personalen rutinmässigt däremot är inte rätt väg att gå, bland annat eftersom det tar lång tid att få svaret, vilket gör att personen i fråga kan

smittas efter provtillfället och ändå få ett negativt svar.
– Det är också resurskrävande att testa personalen regelbundet och det kan tränga undan andra personer som behöver testas. Folkhälsomyndighetens generaldirektör talade i våras om att Sverige skulle bygga en ring kring de äldre, och statsepidemiolog Anders Tegnell har sagt att vi misslyckats med att skydda dem.
Är äldreboendena tillräckligt skyddade om det inte går att garantera att smittan inte tar sig in igen?
– Man måste ha absolut högsta beredskap och vara väldigt uppmärksam hela tiden. Det är det man kan göra. Det är ett lömskt virus som tar sig olika uttryck. Men vi är inte i ett läge där vi kan låsa in de boende och personalen och aldrig släppa ut någon, säger Malin Grape.
Nyligen hävdes besöksförbudet – hur ska man tänka om man vill besöka ett äldreboende?
– Man får absolut inte ha minsta symtom. Man ska också tänka till om man varit i någon riskmiljö, som en fest, i närtid.
John Falkirk john.falkirk@dn.se

Dan Eliasson om coronakrisen: 5 900 döda talar sitt tydliga språk

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Sverige borde utreda möjligheten att införa krislagar och att skapa en myndighet som samordnar landets insatser i vid stora påfrestningar. Det menar Dan Eliasson, generaldirektör för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

– Samhället behöver bli betydligt mer robust, säger han.

Dan Eliasson ger ett blandat betyg till Sveriges hantering av corona-krisen.

– Vi har förmodligen aldrig varit starkare som samhälle än vad vi är just nu. Samverkan mellan näringsliv, myndigheter och civilsamhället har aldrig fungerat så bra.

– Men 5 900 döda talar sitt tydliga språk. Det har varit brist på sjukvårdsutrustning och läkemedel. Vi behöver också undersöka hur smittan tog sig in på äldreboenden.
Sverige underskattade till en början riskerna med virussjukdomen, enligt honom.
– Jag ser två brister. Dels underskattade vi till en början vidden av den här krisen. Dels sköt vi till för få resurser i ett tidigt skede.
Han vill inte gå in på vad som specifikt hade kunnat göras bättre och hänvisar till att han inte vill föregå den statliga coronakommissionen.
Har något annat land klarat av pandemin bättre?
– Jag tror att alla länder överraskades av magnituden och konsekvenserna och ser inget land som kan peka finger åt något annat. Vi hade ett helt annorlunda resemönster än exempelvis Norge, och exponerades mot smittan på ett helt annat sätt.
Dan Eliasson hoppas att pandemin har gjort att Sverige blivit bättre rustat för nästa kris.
– Efter tsunamin 2004 blev det tydligt att staten inte har en

kraftfull operativ förmåga. Skogsbränderna 2014 visade systembrister som gjorde att vi blev bättre rustade 2018. Och pandemin visar att vi inte har tillräckligt med skyddsutrustning och medicin.
– Nu måste vi även förbereda oss för framtida kriser som inte har med pandemier eller skogsbränder att göra.
Enligt Dan Eliasson måste Sverige stärkas på flera sätt. Bland annat behöver infrastruktur som vägar, järnvägsknutar, hamnar och elförsörjning bli bättre rustade för påfrestningar. Företag och organisationer bli bättre på att säkerställa att de har personal och lager under längre kriser.
– Sverige är i mångt och mycket utrustat för åtta miljoner medborgare. Nu är vi tio, snart elva miljoner. Infrastrukturen och robustheten har inte hängt med i befolkningsutvecklingen.
Men det behövs även insatser för att förbättra det offentliga Sveriges krishantering. Dan Eliasson säger att han fullt ut stöder den så kallad ansvarsprincipen, att en myndighet har ansvar för sin

verksamhet både under normala omständigheter och i kris.
MSB har i dag ett visst samordningsansvar vid kriser. Men Dan Eliason hade gärna sett att en myndighet får en tydligare samordningsroll, med befogenhet att exempelvis tvinga andra myndigheter att samarbeta bättre, enligt Eliasson.
– Ibland kan myndigheter inte förstå konsekvenserna av sitt agerande för samhället i stort. Därför kan man fundera på om en myndighet borde få lite mer muskelkraft över samarbetet mellan olika sektorer.

Hade du velat ge MSB det uppdraget?
– Det är klart att vi är en myndighet som finns och har en operativ kapacitet. Det är självklart att vi är en kandidat. Sverige hade även möjligtvis gagnats av att ha en krislagstiftning, enligt Eliasson.
– I dag finns det två rättslägen i Sverige. Det ena är normalläge. Det andra är när landet befinner sig i krigsfara, då ett antal fullmaktslagar aktiveras, som gör att det offentliga kan rekvirera egendom och ransonsera varor.

– Man borde fundera på att ge regeringen extraordinära befogenheter under väldigt svåra påfrestningar utanför krigstid.
I somras fick Dan Eliasson förlängt förtroende som generaldirektör för MSB. Innan han tog över den posten 2018 var han rikspolischef, och dessförinnan har han varit generaldirektör för Försäkringskassan och Migrationsverket.
Du har länge varnat för den bristande robustheten. Har du fått gehör för varningarna?

– Det politiska systemet har varit ganska samlat och överens om att vi behöver ett starkare totalförsvar. Som vanligt är det när saker sker som reaktionen kommer. Många konkurrerar om finanserna, och att ha en överkapacitet, som krisberedskap ofta innebär, är inte alltid lättargumenterat.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se

Största hoten mot Sverige

På frågan om vilka som är de största hoten mot Sveriges säkerhet i dag, svarar Dan Eliasson med fem skeenden som oroar MSB.

Globaliseringen

Världen blir mer sammanlänkad och det som händer långt borta kan få stora effekter här, vilket gör Sverige mer sårbart.

Urbaniseringen

Städer blir mer sårbara ju fler som bor där. När glesbygden avfolkas får myndigheter svårare att klara av sina uppdrag där.

Digitaliseringen

Landet är ett av världens mest digitaliserade, men ligger på plats 32 i Europa gällande säkerhet, enligt forskningsinstitutet Rise.

Klimathotet

Skogsbränder, översvämningar och extremväder kan innebära stora påfrestningar för samhället.

Antagonistiska hot

Terrorism, det säkerhetspolitiska läget i världen och den organiserade brottsligheten är i dag stora faror för Sverige.

Pandemin kan slå hårt mot den psykiska hälsan – mer stöd behövs

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Många har brottats med psykisk ohälsa under pandemin samtidigt som delar av den psykiatriska vården har stannat upp i flera regioner.

– Det ska inte behöva ske ett suicidförsök innan man får den hjälp man behöver, säger Camilla Frohm som själv brottas med psykisk ohälsa.

27-åriga Camilla Frohm mår sämre än på länge.

– Jag isolerar mig själv helt och hållet och orkar inte ens göra en sån enkel grej som att duscha. Det är alldeles för energikrävande, säger hon uppgivet.

Pandemin har inte bara väckt en stark oro för att hon inte ska få sin ersättning för sjukskrivningen, nu när myndigheterna blir allt mer belastade – den har också

förvärrat hennes depression och utmattningssyndrom.
Det har gått fyra år sedan hon tvingades lämna sin tjänst som undersköterska inom äldreomsorgen på grund av att hon inte orkade mer.
Camilla Frohm var bara 14 år när hon sökte hjälp för sin psykiska ohälsa första gången. Hon har aldrig känt att hjälpen har varit tillräcklig. Men sedan coronaviruset spred sig har stödet från psykiatrin varit nästintill obefintligt, menar hon.
– Nu när fler mår dåligt så finns det inga tider alls tills psykolog eller kurator. Man får bråka sig till att de ens överväger att ha ett samtal.
Både WHO och FN har varnat för att pandemin kan vara förödande för den psykiska hälsan.
I Sverige har Nationellt Centrum för suicidforskning och prevention, NASP, konstaterat att det finns risk för ett ökat antal självmord och självskador under och efter pandemin. Enligt NASP har tidigare forskning visat att självmord tillfälligt minskar under perioder då ett samhälle befinner sig i kris och att dessa minskningar tenderar att

överkompenseras när krisen är över.
– Det kan bli problematiskt då delar av den planerade psykiatriska öppenvården, ställdes in under våren för att ha möjlighet att hantera pandemin, säger Jonas Bergström som är enhetschef för Socialstyrelsen.
I en rapport från Region Stockholm om pandemins påverkan på vården, lyfts särskilt områden såsom barn- och ungdomspsykiatrin.
– Vi ser fortfarande långa köer och att flera regioner har svårt att möta behoven som finns nu, säger Jonas Bergström.
Han berättar att Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) därför träffades veckovis under våren för att diskutera verksamhetsområdet för psykisk ohälsa.
– Vi har ställt om för att löpande följa utvecklingen, bland annat via forskning och kontakter med ideella organisationer för att snabbt kunna identifiera

uppkomna behov och hantera dessa.
Jonas Bergström menar att frivilligorganisationernas arbete fyller viktiga funktioner för att säkra beredskapen framåt.
På Äldrelinjen och Självmordslinjen, en telefon- och chattlinje som drivs av den ideella föreningen Mind, har man märkt av ett kraftigt ökat tryck under våren.
Samtalen till Självmordslinjen har ökat med över 60 procent jämfört med samma period förra året.
– Vi har rustat upp och utökat verksamheten i stort under pandemin. För oss är det en självklarhet att satsa för att kunna ta emot samtal från alla de som behöver någon att prata med. De med psykiska besvär behöver få snabb hjälp när det kan ta ännu längre tid än vanligt för vården att möta upp dessa, säger Karin Schulz, generalsekreterare för Mind.
Hon menar att särskilt stöd nu måste riktas till de unga vuxna som inte har möjlighet att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av pandemin.
– Den situation vi befinner oss i leder också till större utsatthet för

många grupper. När de sociala kontaktytorna minskar är vi mer utlämnade till oss själva och de närmaste. Det kan kännas jobbigt för många. I vissa fall kan det också leda till konflikter i familjen, missbruk och våld.
Än finns inga tecken på minskade behov. Mind ser ett fortsatt ökat tryck på sina telefonlinjer.
– Det har varit en ständig uppåtkurva och folk uttrycker en allt större hopplöshet. Flera har sagt saker som att ”jag kommer att dö av leda och inte av corona”, säger hon.

Röda korset är ytterligare en organisation som märkt av effekterna som pandemin medfört på den psykiska hälsan. Sara Hedrenius är rådgivare inom krisstöd på organisationen. Hon var själv en av få som överlevde Estoniakatastrofen år 1994. Sedan dess har hon ägnat sitt yrkesliv åt krishantering.
– Under isoleringen har jag hela tiden varit särskilt orolig för de äldre som jag upplever ha fått betala hela priset fram till dess att besöksförbudet hävdes. Vi har bland annat stärkt upp vår stödtelefon och våra traumacenter

med psykologer för att stötta upp detta, säger Sara Hedrenius.
Hon menar att den generella kunskapsnivån hos allmänheten behöver öka, både vad gäller psykisk ohälsa och krisstöd.
– Vi har skapat animerade filmer med en psykolog som förklarar hur det kan vara när man får ångest. Det är just den förebyggande insatsen, som är den stora samhällsutmaningen. Vi måste lära oss hur vi ska nå ut, säger Sara Hedrenius.
Organisationen Suicide zero pekar tillsammans med ovan nämnda organisationer på att det är dags att åter se över nollvisionen som de menar med tiden har glömts bort.
– Det händer ingenting på den fronten, även fast nästan 1 600 människor dör i självmord varje år av vilka 160 är barn och unga. Det har sett ungefär likadant ut de senaste 20 åren. Och med pandemins konsekvenser på den psykiska hälsan bör det vara en väckarklocka, säger generalsekreterare Rickard Bracken.
Camilla Frohm säger att hon har gett upp – hon tycker inte längre att det är värt att slåss om de få

tider som psykiatrin har att erbjuda under pandemin. När psykiatrin är fullbelagd så borde vårdcentralerna få resurser att hjälpa till, tycker hon.
– Vården måste inse att det inte går att ha en kurator till två vårdcentraler. Det ska finnas hjälp för alla, säger hon.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Allt fler smittade i Uppsala län

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Antalet bekräftade fall av covid-19 och antalet patienter som behöver sjukhusvård ökar snabbt i Uppsala Län, visar ny statistik. Sedan i fredags har ytterligare 491 fall av covid-19 bekräftats i Uppsala län, enligt regionen. Fallen är fördelade på flera dagar mellan den 26 oktober och 30

oktober och i snitt har cirka 150 personer per dag testats positivt för covid-19, vilket är en fördubbling jämfört med för någon vecka sedan.
Enligt regionen kan ökningen inte förklaras med ökad provtagning.
TT

HPV-självtest blir standard i Skåne

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Från och med nästa höst kommer skånska kvinnor som ska screenas för livmoderhalscancer få hem ett testkit i brevlådan i stället för att kallas till cellprovtagning hos barnmorska.
Med hjälp av testkitet går det att få veta om kvinnan bär på HPV-virus (humant papillomvirus) och

de som visar sig göra det kallas sedan till cellprovtagning hos barnmorska.
Metoden har provats under våren, när färre kvinnor har kunnat bli testade av barnmorskor på grund av pandemin.
TT

Smittad personal arbetar i vården

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Belgien och Nederländerna är hårt drabbade av corona. Personalläget i sjukvården är i kris. Det leder till att anställda som testats positivt för covid-19, men inte har symtom, fortsätter arbeta medan övriga

covidsmittade måste isolera sig.

Höstens kraftiga smittspridning i Belgien och Nederländerna gör att sjukvården och äldrevården på flera håll är i akut kris. I belgiska Liège, på gränsen till Nederländerna, är nu fler inlagda på intensivvårdsavdelningarna än i våras. Smittan slår också hårt mot de anställda.

På universitetssjukhuset i Liège är runt 20 procent av personalen sjukskriven i covid-19. Alexander Ghuysen, chef för akutavdelningen, konstaterar att man hamnat i ett läge där det bara finns dåliga lösningar: antingen arbetar de anställda, trots att de är smittad av covid-19, eller så stannar de hemma, vilket leder till att patienter inte får den vård de behöver.

– Vi har nått en kritisk punkt. Just nu är personalen största svårigheten, säger han till nyhetskanalen Euronews.

Därför ber ledningen sjuksköterskor som testats positivt för covid-19 att fortsätta arbeta så länge de inte uppvisar några symtom. De som är infekterade arbetar enbart med patienter som också är smittade av viruset och

äter till exempel inte lunch med andra anställda. De smittade ska inte ha någon kontakt alls med övrig personal, är planen.
I Nederländerna förekommer att covidsmittade arbetar inom äldre-vården, trots att övriga invånare måste vara i karantän om de testats positivt.
– Vi föredrar att inte göra detta, men vårdens kontinuitet står på spel, säger Karin Hersbach, informationschef på Argos Zorggroep som driver elva äldreboenden i Rotterdam, till dagstidningen Trouw.
På boendena separeras friska och smittade, så att anställda som testats positivt bara har hand om äldre som också smittats.
– Ingen tvingas att arbeta, men vi uppskattar det, säger Karin Hersbach.
Enligt henne medger riktlinjerna från hälsoskyddsmyndigheten RIVM att man kan göra detta undantag. Men när DN kontaktar RIVM är beskedet det motsatta: ”våra riktlinjer är att vårdanställda som testats positivt ska stanna hemma”, skriver talespersonen Coen Berends i ett mejl.

Från fackligt håll är man mycket kritisk. ”Att sjuksköterskor arbetar efter ett positivt test är oacceptabelt”, skriver Elise Merlijn, facklig företrädare för FNV, som bland annat organiserar anställda inom sjuk- och hälsovård, på Twitter.
Till Trouw säger hon att det är absurt att övriga ska isolera sig om de testas positivt medan de som tar hand om samhällets mest sårbara inte behöver vara lika noggranna.
De hårdast drabbade EU-länderna de senaste 14 dagarna är Belgien och Tjeckien. Där finns högst andel smittade och döda i covid-19. I Belgien fanns på måndagen nästan 7 000 patienter inlagda varav 1 223 på intensivvårdsavdelningar. Den senaste veckan avled i snitt 113 personer dagligen av sjukdomen. Belgien och Sverige har ungefär lika stor befolkning.
Pia Gripenberg
Fakta. Många länder i Europa stängs på nytt

Smittspridningen i Europa har varit rekordstor de senaste veckorna. Många länder har

skärpt restriktionerna eller stängt samhället på nytt.
Från och med måndagen lades sordin på det tyska nöjeslivet. Barer, kaféer och restauranger stängdes ner, likaså träningslokaler, teatrar, operor och biografer. Förbundskansler Angela Merkels nya bud beräknas gälla minst november månad ut.
I Storbritannien väntar en tung november. Från och med torsdag och fram till minst början av december får britterna bara lämna sina hem om de har ”synnerliga skäl”, enligt premiärminister Boris Johnsons nya förslag.
Restauranger och pubar stängs. Nödvändiga butiker, skolor och universitet förblir öppna.
I Spanien råder nattligt utegångsförbud och regionala gränser håller stängt. Även Italiens regering meddelar skärpta restriktioner. Premiärminister Giuseppe Conte uppger att landet utifrån smittoläget kommer att delas upp i tre områden som beläggs med restriktioner därefter. Bland åtgärderna finns nationellt utegångsförbud kvällstid, begränsad kollektivtrafik, och stängda museer.

Andra länder som stängt delar av samhället är Belgien, Portugal, Österrike, Schweiz, Grekland, Irland och Frankrike.

Marknader och internationell handel löste bristen på medicinsk utrustning

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Munskydd på allmän plats eller inte? En anledning till att denna fråga följt oss hela hösten är att de finns i överflöd att köpa. Bara mellan januari och slutet av mars skalade Kina upp sin totala produktionskapacitet från 20 miljoner ansiktsmasker per dag till det tiodubbla. Redan i maj sjönk världsmarknadspriserna, då marknaden var mättad.

Det är sådana snabba produktionsomställningar världen över som gör att våra lager av läkemedel och medicinsk utrustning är välfyllda när corona-viruset nu sprids i alarmerande takt i Sverige och Europa.

Detta är primärt tack vare världsmarknaden och en fungerande global handel. Export

av personlig skyddsutrustning ökade enligt Världshandelsorganisationen (WTO) med 92 procent under årets andra kvartal, och med 122 procent under maj, jämfört med föregående år. Det är denna export som fyllt våra lager och gör att vi kan käbbla om när munskydden behövs, snarare än vilka akuta behov de ska reserveras för.
I våras lät det annorlunda. ”Det går inte att säga några tider när det finns någon stabilitet i den här processen”, var beskedet från Socialstyrelsens Johanna Sandwall, i vars knä det plötsligt landade ett samordningsansvar för att hitta skyddsutrustning och sjukvårdsmateriel.
Högljudda röster hävdade att globaliseringen svikit och att nu skulle alla klara sig själva. Det gjorde ingen. Det var inte (den tillfälliga) konfiskationen av Mölnlyckes skyddsmasker som fyllde Frankrikes förråd. Inte heller den snabbt uppblossande egenproduktionen. Ganska snart insåg också fransmännen att det var billigare och smidigare att handla visir och ansiktsskydd på världsmarknaden.

Inte heller är det regional handel med andra EU-länder som fyllt våra förråd, utan import från länder utanför EU, global handel. I andra riktningen har Europa exporterat mer läkemedel. Genom att alla kunnat göra det de varit bäst på, har livräddande produktion kunnat öka och komma fler till del.

Att det finns ett rikligt utbud och en smidig produktionsapparat mottaglig för marknadens föränderliga prissignaler räcker långt. Men det är ändå otillräckligt om inte den som ska använda produkterna ser till att köpa dem. Från svenska kommuner och regioner rapporteras påfallande olika framförhållning när det gäller medicinsk utrustning, från någon vecka till flera månader (Ekot 10/8).

Beredskap och lagerhållning kan således fortfarande bli bättre, men uppgiften som i våras verkade närmast hopplös är numera högst hanterbar. Tack vare den så utskällda globaliseringen.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se

Smittan sprids snabbare än värsta scenariot

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Smittspridningen i Sverige är just nu högre än i samtliga av Folkhälsomyndighetens tre scenarier. Utvecklingen följer även delar av MSB:s mer allvarliga tänkbara förlopp.

– Jag tror inte att man någonstans i Europa hade förutsett att det skulle bli en sådan här dramatisk utveckling, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

I somras presenterade Folkhälsomyndigheten tre olika scenarier för hur smittspridningen kunde tänkas se ut fram tills nästa höst, menade att användas som planeringsunderlag.

Scenario 0 handlar om en avtagande smittspridning.

Scenario 1 visar en mer ojämn utveckling med toppar under

hösten och kring årsskiftet. I scenario 2 ökar smittspridningen jämnt under en längre tid.
DN har jämfört dem med den senast tillgängliga veckostatistiken och kan konstatera att verkligheten hittills skiljer sig från scenarierna på flera punkter:
Antalet bekräftade covidfall nationellt är klart fler än i något av scenarierna. Under de senaste sex veckorna har fallen ökat från drygt 2 000 till över 9 000 per vecka. Närmast kommer scenario 1 som under början av september låg i linje med verklighetens drygt 2 000 fall. Därefter trodde man dock att antalet skulle dala. Ökningen förklaras till stor del av den kraftigt ökade provtagningen.
Inläggningar på intensivvårdsavdelningar var fram till mitten av oktober färre än i alla tre scenarier. De senaste veckorna har antalet patienter överstigit 20, vilket är fler än i scenario 0. Antalet är fortfarande mindre än hälften av det i scenario 1 och 2.
Dödsfallen per vecka har också varit färre än i något av de tre scenarierna. Vecka 43 avled 18 personer med covid-19. Det är

mindre än de tre scenariernas 29, 124 och 95.
Folkhälsomyndighetens stats-epidemiolog Anders Tegnell säger att man inte hade förutsett utvecklingen och nu undersöker hur scenarierna kan uppdateras.
– Jag tror inte att man någonstans i Europa hade förutsett en sådan här dramatisk utveckling. Vi måste komma ihåg att det är en ny sjukdom. Jag tror att skillnaderna mellan olika årstider kanske är större än vad vi först trodde. Smittriskerna verkar uppenbarligen öka mycket under hösten när människor är inomhus mer.
Har ni ändå haft nytta av scenarierna?
– Vi använder dem som grund för att utveckla nya. Det handlar inte om att börja från början, utan vi går tillbaka till gamla scenarier och ändrar de variabler som behöver ändras för att ge en mer realistisk bild av utvecklingen.
Även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tog i somras fram tre tänkbara scenarier tillsammans med andra myndigheter för att samhällsaktörer ska kunna

planera för kommande faser av pandemin.
– Den utveckling vi ser följer inte det hoppfulla scenariot, men olika delar av det molande och det explosiva, säger Alexandra Nordlander, enhetschef för operativ analys på MSB.
I det hoppfulla scenariot minskar smittspridningen i Sverige under hösten, med vissa regionala variationer. En känsla sprids av att det värsta är över.
Det molande scenariot beskriver en utdragen smittspridning fram till våren med stora ekonomiska konsekvenser och en känsla av att krisen saknar slut.
Det explosiva scenariot innebär stora svängningar i smittspridningen med en hårt belastad sjukvård och stigande psykisk ohälsa.
Samtidigt som smittspridningen i Sverige har ökat under hösten talas det om en ”coronautmattning”. Många är trötta på pandemin och färre orkar rätta sig efter riktlinjerna.
– Det finns faktorer i scenarierna som vi känner igen, såsom bristande efterlevnad av rekommendationer. Det

tillkommer strängare råd, samtidigt som vi får rapporter om att människor inte riktigt orkar följa dessa. Vi har också sett att redan utsatta grupper drabbas ekonomiskt. Det problemet har uppmärksammats och blir omhändertaget av olika aktörer, säger Alexandra Nordlander.
Pandemin har slagit hårt mot många branscher. I september varslades över 6 000 personer om uppsägning, enligt den senaste statistiken från Arbetsförmedlingen.
– Samtidigt är de ekonomiska effekterna i Sverige inte lika långtgående som i det explosiva scenariot. Vi har inte upplevt stora konsekvenser av ett försämrat varuflöde, som brister på livsmedel och läkemedel, säger Alexandra Nordlander.

Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se
Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se
Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

Fakta. Olika scenarier från MSB

MSB:s har tagit fram tre tänkbara scenarier för pandemins utveckling: Det hoppfulla, det

molande och det explosiva. De är tänkta att underlätta planering och förberedelser inför möjliga skeenden under coronapandemin och riktar sig bland annat till myndigheter, regioner, kommuner och företag.
Rapporten har tagits fram av MSB med stöd av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Riksbanken. Flera andra aktörer har lämnat synpunkter.
Scenarierna följs av nyanserande fördjupningar. Det handlar om ökad social utsatthet, en förändrad arbetsmarknad och förändrad brottslighet.
Dessutom beskrivs eventuella ”chocker”, vilket är dramatiska förändringar som kan påverka krishanteringen. Det kan vara positivt, som ett fungerande vaccin. Eller negativt, som en säkerhetspolitisk kris.

Löfven: Antalet avlidna kommer att öka

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Ytterligare tre svenska regioner skärper nu råden för att bromsa coronasmittan. Enligt statsminister Stefan Löfven är läget i landet mycket allvarligt.

– Mycket talar också för att antalet avlidna kommer att öka, säger han.

Halland, Örebro län och Jönköpings län är de senaste i raden av svenska regioner som inför skärpta råd på grund av den pågående smittspridningen av covid-19. Sedan tidigare har skärpningar genomförts i Stockholm, Uppsala, Västra Götaland, Östergötland och Skåne.

– Det här innebär att det nu är sju av tio svenskar som omfattas av skärpta råd, säger Stefan Löfven (S).

Enligt statsministern är utvecklingen i landet oroande.
– Läget är mycket allvarligt. Allt fler intensivvårdsplatser används nu för att vårda svårt covidsjuka patienter. Mycket talar också för att antalet avlidna kommer att öka, säger Stefan Löfven.
Nästan 6 000 personer har hittills avlidit med bekräftad covid-19 i Sverige. Stefan Löfven understryker att det kan bli fråga om ytterligare restriktioner längre fram om utvecklingen fortsätter att gå åt fel håll.
– Regeringen kan snabbt komma att fatta nya ingripande beslut och samtidigt kan fler regioner snart komma i fråga för skärpta råd. Det här eftersom vi ser att utvecklingen snabbt går åt fel håll på många platser i Sverige, säger han.
Redan nu skärps reglerna för restauranger, kaféer och barer. Högst åtta personer tillåts från och med tisdagen att sitta runt samma restaurangbord.
– Den här begränsningen kommer att underlätta för serveringsställen att bedriva en mer smittsäker verksamhet, säger Stefan Löfven.

Han framhåller att alla medborgare har en skyldighet och ett ansvar att rätta sig efter de råd och restriktioner som finns på plats, bland annat:
Avstå från att ha fysisk kontakt med andra personer än de du bor med.
Avstå från att vistas i inomhus-miljöer där trängsel kan uppstå.
Avstå från fester, bröllop och stora begravningar.
Arbetsgivare måste se till att den som kan jobba hemifrån får möjlighet att göra det.
– Det vi gör nu kommer att göra skillnad för hur och om vi ska fira lucia. Det vi gör nu kommer att få skillnad för vilken sorts julfirande vi ska ha. Det här kan låta hårt men det är så verkligheten ser ut. Vi har med en pandemi och en farlig sjukdom att göra, säger Stefan Löfven.
För bara två veckor sedan lättade regeringen och Folkhälsomyndigheten på restriktionerna för dem över 70 år och öppnade dessutom upp för att höja publiksiffran till 300 personer på arrangemang med sittande publik. Lättnaderna genomfördes samtidigt som

smittspridningen ökade i samhället.
Enligt Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson fanns det goda skäl för att ta bort de särskilda restriktionerna för äldre.
– Nu är det alla som ska vidta de åtgärder som i huvudsak låg på de äldre tidigare, säger Johan Carlson.
Men hur går det ihop?
– Det fanns anledning att ta bort en del restriktioner för att sedan kunna lägga sig på en nivå som är mera förståelig. Då tänker jag på de särskilda restriktionerna som gällde äldre.
– Dessutom var det olämpligt att bara människor i en viss ålder ska bära ansvar för extra skyddande åtgärder, säger Johan Carlson.
Med tanke på den ökande smittspridningen, finns det inte anledning att gå ännu längre med åtgärder än vad ni gör i dag?
– Vi vill se effekterna av det här först. Det finns anledning att ha lite is i magen och se vad de här åtgärderna har för effekt och hur vi kan skruva på det.

I vilka grupper ser ni att smittspridningen ökar mest just nu?
– Det ökar ganska generellt just nu. Det är inte påtagligt bara ungdomsgruppen utan vi ser det i olika åldrar. Det avspeglas också i att vi får ett ökat tryck på sjukvården.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Dela

Ewa Stenberg: Nu går politiken in i coronaläge på nytt

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Sverige fortsätter att gå sin egen väg i pandemin, utan munskydd, smittspårningsappar och skärpta regler för folksamlingar. Hittills har oppositionen inte heller krävt något annat. Nu ökar smittspridningen kraftigt

och partierna måste avgöra – en ny borgfred eller krav på en annan politik?

Antalet coronasmittade har mer än fördubblats på en vecka, sjukhusinläggningarna ökar kraftigt och på Folkhälsomyndighetens pressträff på tisdagen rapporterades 31 nya dödsfall.

Sju av tio svenskar bor nu i regioner där smittskyddsråden har skärpts. Längst har rekommendationerna funnits i Uppsala. Ändå fortsätter smittan att öka också där och sjukvården tvingades nyss gå upp i stabsläge.

Det är nu det kommer att prövas vad Sverige lärt sig under vårens kris. Kommer skyddsmateriel, testning, smittspårning och sjukvård att räcka till i vinter? Kommuner, regioner och myndigheter har uppmanats att planera sina lager och sin beredskap utifrån tre scenarier som Folkhälsomyndigheten gjort. Smittspridningen är just nu högre än i samtliga de scenarierna. Den sker brett över landet, och inte i olika lokala utbrott som Folkhälsomyndigheten förutspått.

Moderaterna har ifrågasatt om inte regeringen och myndigheterna borde göra en ny plan. Partiet har också krävt att statsministern ska bjuda in partiledarna för att informera om krisen.
Det markerar ett nygammalt läge i politiken. Oppositionspartierna måste ta ställning till om de ska sluta upp bakom regeringen som de gjorde i våras eller om de ska fortsätta att opponera mot krishanteringen.
När gränsen för folksamlingar höjdes och de särskilda rekommendationerna för personer över 70 år togs bort för snart två veckor sedan var inget parti kritiskt. Detta trots att både KD och SD på försommaren anklagade regeringen för att medvetet ha tillåtit en smittspridning som gjorde att många människor dog.
Trots den kritiken är det ont om konkreta motförslag. Inget parti vill till exempel att Sverige gör som EU rekommenderar och anbefaller munskydd och smittspårningsappar.
Valet är svårt för oppositionspartierna. Å ena sidan är den svenska strategin

kontroversiell i världen, vilket skulle kunna motivera att väljarna får alternativ. Vem ska de kunna utkräva ansvar av om alla partier står bakom hanteringen?

Å andra sidan har väljarna mycket stort förtroende för den svenska coronastrategin. Hela 68 procent har stort förtroende för Folkhälsomyndigheten, som ju leder krisarbetet.

Regeringens sätt att hantera pandemin får dock inte godkänt av alls lika många.

Oppositionens tuffa kritik efter vårens alla dödsfall och det sjunkande förtroendet för regeringens sätt att sköta krisen kommer troligen att göra de andra partierna mer kritiska mot regeringen. Men det är inte oppositionen som kommer att vara statsminister Löfvens största utmaning utan det nya coronaviruset.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Mer virusersättning i nya ändringsbudgetar

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Personer som inte kan jobba på grund av smittrisk ska kunna få ersättning i upp till ett halvår, enligt ett förslag från regeringen i en extra ändringsbudget.
– Vi är i ett nytt läge igen, smittspridningen har tagit fart på ett sätt som ingen bedömare hade trott. Det ställer krav på oss politiker att både kunna agera snabbt och visa ansvar att kunna ta Sverige igenom den här krisen, säger finansminister Magdalena Andersson (S).
Riskgruppsförslaget finns i en separat, tolfte extra ändringsbudget för 2020 som regeringen lägger fram i samarbete med Centerpartiet och Liberalerna. Målet är att riksdagsbehandlingen av den ska vara klar på någon dag, för att Försäkringskassan ska hinna betala ut ersättning före årsskiftet.
TT

Riksbankschefen beredd återstarta krisapparaten mot coronapandemin

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Pandemins andra våg i Europa har grusat förhoppningarna om fortsatt återhämtning i svensk ekonomi. Riksbanken är beredd att återstarta sin krisapparat. Men mycket av ansvaret vilar på finansministerns axlar.

Det säger Riksbankschefen Stefan Ingves i en intervju med DN.

Europas regeringar har gett upp hoppet om att slippa återinföra hårda smittrestriktioner inför vintern. Tyskland, Österrike och Storbritannien är de senaste länderna att stänga ned.

Samma dag som rekommendationerna också skärps i ytterligare tre svenska län talar DN med Riksbankschefen Stefan Ingves via videolänk.

Vad händer nu med ekonomin?

Stefan Ingves säger att han räknar med att pandemins andra våg

kommer att leda till en sämre utveckling än vad Riksbanken tills nyligen har sett framför sig.
Men hur hårt bakslaget blir är enligt honom för tidigt att säga. Och läget är nog inte lika mörkt som i våras.
– När den här diskussionen tog fart i mars sa vi att det här nog blir väldigt annorlunda. Men nu har det här annorlunda inträffat och till skillnad från då har vi levt med det här ett tag, säger Stefan Ingves.
Behöver Riksbanken ta till nya grepp om läget förvärras?
– I huvudsak handlar det om att utöka den arsenal som redan finns. Vi har valt att gå ut brett och göra många olika saker. I tider av osäkerhet är det alltid svårt att veta vad som ger effekt. Vi kan alltid låna ut mer och vi kan alltid köpa mer värdepapper.
Under våren lanserade Stefan Ingves och hans kollegor ett historiskt batteri med krisåtgärder för att hålla nere räntorna och se till att det inte skulle uppstå brist på pengar i ekonomin.
Av totalt 1 600 miljarder kronor har inte ens hälften gått åt. Än så länge.

Samtidigt som Stefan Ingves säger att Riksbanken kan göra mer nämner han en uppmärksammad debattartikel i brittiska Financial Times, skriven av Internationella valutafondens chefsekonom Gita Gopinath.
Hennes budskap: Världens centralbanker har lyckats förhindra en härdsmälta. Bra. Men vägen tillbaka från pandemikrisen kommer att kräva en jätteinsats från finanspolitiken.
– Centralbankerna i världen har nollränta eller minusränta och expanderar sina balansräkningar mycket. Vad ska man göra härnäst? Det blir så att mycket hänger på finanspolitiken. Finanspolitiken har den fördelen att man kan specialdesigna den på ett annat sätt än penningpolitiken, säger Stefan Ingves.
Krisbekämpningen måste alltså handla om olika stöd, skattesänkningar och offentliga satsningar, mer än om räntesänkningar.
– Man ska resonera kring vilken policymix som är mest effektiv. Är det riksbankspengar in i den finansiella sektorn, eller är det finanspolitiken som man kan specialdestinera på olika sätt?

Att centralbankschefer uppmanar finansministrarna att spendera mer är en trend som ses både i Europa och USA.
Amerikanska Federal Reserves chef Jerome Powell har varit nära att skälla ut ledamöterna i kongressen för att de inte har lyckats förhandla fram nya krisåtgärder.
– Det här leder samtidigt till mycket mera statsskuld. Det behöver inte vara fel under rådande omständigheter. Men någon gång kommer ju den här frågan tillbaks, säger Stefan Ingves.

Han pekar också på centralbankernas stora frihet och oberoende som avgörande under pandemikrisen.
Den självständigheten hotas enligt Stefan Ingves av ett förslag till en ny riksbankslag som lades fram för ett år sedan och som nu bereds av regeringen.
Riksbanken har flera gånger riktat hård kritik mot förslaget. Nu säger Stefan Ingves att utredningen, - tillsammans med tidigare förslag som handlat om att ringa in Riksbankens mandat, bildar ett mönster.

– Vi har svårt i Sverige att hantera frågan om en självständig Riksbank. Den här utredningen försöker kringskära Riksbankens möjligheter att använda sin balansräkning. Det här är en återkommande slitning de senaste 20 åren, säger Stefan Ingves. Sverige har enligt honom hamnat på kollisionskurs med EU-fördragen, som reglerar centralbankernas ställning.
– Eftersom Sverige är medlem i EU så styr EU-rätten. Man kan tycka allt möjligt om den, men om man väljer att avvika från den blir det i slutändan en fråga för EU-domstolen.
Stefan Ingves, chef på Riksbanken

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

”Stockholmarna har blivit lovade att de ska få testa sig”

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Oppositionen riktar kritik mot regionstyret för pausen i hembeställningar av coronatest.

– De har lovat oss att beredskapen är på plats och nu har det visat sig att så inte är fallet, säger oppositionsregionråd Aida Hadzialic (S).

I söndags meddelade Region Stockholm att möjligheten att beställa hemtester för covid-19 pausas under fyra dagar. Detta efter att efterfrågan fördubblats mellan onsdag och torsdag förra veckan och en kö på 16 000 personer som beställt hemtesten måste betas av.

Oppositionsregionråd Aida Hadzialic (S) är kritisk till att det inte fanns en beredskap för att klara den hastigt ökade efterfrågan.

– Vi, som opposition, har gång på gång frågat majoriteten, framför allt Moderaterna och Irene Svenonius, om beredskapen är ordnad inför en eventuell våg två. De har lovat oss att beredskapen är på plats och nu har det visat sig att så inte är fallet.

Varför är det allvarligt att hemtesterna är pausade?

– Vi har sett historiska satsningar från regeringen på sjukvården för att man ska klara pandemin. Stockholmarna har blivit lovade att de ska få testa sig. Då ska man också leverera på det löftet. Framför allt när det finns resurser och, som i det här fallet, även har funnits tid för att stärka beredskapen.

Finansregionråd Irene Svenonius (M) betonar att det handlar om en paus, inte ett stopp, av beställning av hemtesterna.

– Kapaciteten i testorganisationen har ökat snabbt i regionen och beredskapen har varit stor. Vecka 43 var det uppe i 47 000 tester totalt och i förra veckan lär det ha varit ännu fler.

Hon säger att hon tror att Socialdemokraterna förstår att det i en snabb smittspridning kan uppstå en bristsituation.

– Jag tycker det är tråkigt att Socialdemokraterna väljer att partipolitisera mitt under en pågående pandemi där vi nu ser en ökad smittspridning. Under våren tycker jag att vi hade en väl fungerande borgfred och nu bryter man den på ett ganska uppseendeväckande sätt.
Varför fanns det inte en beredskap för den här ökningen?
– Vi testar på olika sätt. Hemtester är ett av sätten och det är något som inte ens finns i stora delar av landet. Nu har det blivit en så kraftig ökning att den tekniska förmågan inte fanns när det kom 10 000 som anmäler sig på en dag. Man får respektera att det gäller att genomföra testerna på ett kvalitetssäkert sätt.
Varken Aida Hadzialic eller Irene Svenonius vill ge en siffra för hur stor testkapaciteten inom regionen bör vara, men är överens om att en bred testning är viktig.
– Vi måste bygga ut testnings-organisationen för att kunna klara de behov som finns av testning, eftersom det är ett oerhört viktigt verktyg för att ha koll på smittspridningen, och arbeta med smittspårningen och därmed

hejda smittans spridning ytterligare, säger Irene Svenonius.
Enligt Claes Ruth, funktionschef på Karolinska universitetslaboratoriet, är det oklart när labben kommer att kunna komma i kapp ordentligt.
– Vi siktar på att öppna upp beställningar för hemkörning igen på torsdag, men det är väldigt svårt att veta hur stor efterfrågan kommer att vara, sade han till DN i söndags.
Ska alla som vill få testa sig, oavsett allvarlighetsgraden på symtomen?
– Om det uppstår en bristsituation måste man naturligtvis göra den stränga prioriteringen av sjukast först. Stockholmarna ska kunna testa sig, men man bör kanske inte anmäla sig första dagen man känner snuva, säger Irene Svenonius.
Hon säger att hon inte vet exakt hur uppdraget från regionen till labben ser ut, utan att det är dåvarande regionala särskilda sjukhusledningen – chefsläkaren och Smittskydd Stockholm – som utformat uppdraget.

– Jag utgår ifrån att det handlar om att utöka efter behov. Från politiken har vi varit tydliga med att en bred testning är viktigt. Gällande hennes eget ansvar säger hon att det handlar om att ge krisledningsorganisationen den förmåga de behöver säger hon:
– De har ett fritt mandat att hantera situationen för att öka testningsorganisationen på ett medicinskt och säkert sätt. Vi säger att det inte finns några ekonomiska begränsningar.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

”Ett fint exempel på den svenska - måttfullheten att man inte får smitta mer än åtta personer i taget med covid-19.”

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Kulturjournalisten Marcus Bornlid Lesseur twittrar om de skärpta restriktionerna för

sällskap på restauranger som - presenterades under gårdagens presskonferens med statsminister Stefan Löfven och socialminister Lena Hallengren.

Stockholms laboratorier mitt i historisk uppskalning

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

I dag, torsdag, öppnas åter möjligheten att beställa hemleverans av coronatest. För att klara efterfrågan på covid-19-diagnostik står Stockholms laboratorier mitt i en historisk uppskalning.

– Vi siktar på att komma upp till 50 000 analyser per vecka från och med slutet av nästa vecka, säger Claes Ruth vid Karolinska universitetslaboratoriet.

I början av året var de vanligaste mikrobiologiska proverna som analyserades på Karolinska universitetslaboratoriet fortfarande klamydiatester. På sportlovsveckan i februari kom emellertid en förfrågan som skulle vända upp och ner på tillvaron för laboratorieingenjören Lina Guerra Blomqvist och hennes kollegor. De skulle börja analysera covid-19-prov.

– Jag var med och tog fram analysen. På onsdagen var det bara jag som kunde det och på torsdagen var vi två och sedan jobbade vi hela helgen, säger Lina Guerra Blomqvist.

I dag är det runt 60 personer som arbetar med analys av coronatester på laboratoriet.

– Vi tänkte inte att det skulle bli så många tester, men det var mycket från dag ett. Det är häftigt att få vara med om en sådan sak, men man trodde inte att det skulle

hålla på så här länge, säger Lina Guerra Blomqvist.
I söndags tvingades Region Stockholm fatta beslut om att pausa beställningen av hemtester för corona. Detta sedan efterfrågan fördubblades över en natt förra veckan – en uppväxling labben inte mäktade med.
På Karolinska universitetslaboratoriet har personalstyrkan på 2 200 ökat med ungefär hundra personer i år, som alla arbetar med coronaproverna - både analys och logistik. Ett nytt våningsplan har öppnat, vigt åt coronadiagnostik och en del personal har gått från att bara arbeta dagtid till att finnas på plats dygnet runt.
– Folk är villiga att ställa upp, men nu börjar vi bli lite trötta, säger verksamhetschef Tobias Allander.
Uppskalningen har gått snabbt. Under mars och april, när smittan härjade som värst, analyserade Karolinskas laboratorium omkring 5 000 coronaprover i veckan.
– I maj fick vi höra att regeringens mål var att det skulle göras 100 000 prover per vecka i Sverige. Vi kom fram till att Stockholms

andel är 20 000. Det kom vi upp i ganska fort, säger enhetschef Mikael Ström.
När smittspridningen i Stockholm började minska mot sommaren kom beskedet att alla stockholmare skulle få testa sig, både för pågående covid-19 och för antikroppar. Samtidigt som semestrarna började skulle labben växla upp ytterligare.
På det nyöppnade våningsplanet på laboratoriet – coronaavdelningen – finns det ett rum som står tomt. Det var tidigare vigt åt analyser av antikroppstester, vilket var det stockholmarna hade störst intresse av när masstestningen drog igång i juni.
– I början tog vi emot 90 förfrågningar per sekund. Det hade vi naturligtvis inte kapacitet för, men vi byggde upp det ganska snabbt. Vi gjorde som mest på 60 000 antikroppstester under vecka 29. Det halverades till vecka 32 och låg på 13 000 vecka 38. Nu ligger vi runt 10 000 i veckan, berättar funktionschef Claes Ruth.
Processen för att analysera antikroppstesterna är helt annorlunda från proven som testar en pågående infektion av

covid-19 (PCR-test). För att mäta antikroppar krävs färre steg och det mesta sker automatiskt, medan de flesta PCR-test behöver genomgå omkring sju olika steg och kräver mycket manuellt jobb.
– Vi har behövt vara extremt snabbrörliga att ställa om mellan olika typer av förfrågningar som kommer, säger Claes Ruth.
Karolinska universitetslaboratoriet har även ett samordningsansvar för hela regionens laboratorieanalys av coronaprover.
– Vi har ansvar för att designa processen, koordinera de olika parterna och säkerställa att det finns en kapacitet och avtal på plats, säger Claes Ruth.
Just nu är det Karolinska sjukhuset, NPC (Karolinska institutet), Synlab och Unilabs som analyserar coronatesterna. I uppdraget från regionen finns inga siffror eller någon bestämd definition av vilken kapacitet som ska finnas, men kärnan handlar om att tillgängliggöra testerna för allmänheten.
– Vi ligger på en kapacitet kring 40 000 per vecka nu och siktar på att komma upp till 50 000 från och med slutet av nästa vecka.

Sedan sker det successiv utbyggnad resten av året, säger Claes Ruth.
Om allt går som planerat hoppas Claes Ruth att man kan klara av uppåt 60 000–70 000 prover per vecka från början av nästa år. Men allt är avhängigt att såväl personal som materiel ska finnas på plats.
På torsdag öppnar åter möjligheten för stockholmarna att beställa hemtester. Om efterfrågan ligger kvar på samma nivåer som i slutet av förra veckan – när uppemot 10000 hemtest beställdes per dygn, kommer laboratorierna delvis behöva förändra strategi, säger han.
– Då kommer vi få jobba med kommunikation kring när man ska testa sig. Vi kommer nog inte behöver göra en lika drastisk paus, men kanske behöver begränsa inflödet per dag. Men det finns inga enkla svar på hur vi ska göra mer än att fortsätta öka kapaciteten.
Målet är att coronaanalyserna inte ska slå ut någon del av den ordinarie diagnostiken. Klamydiaproven verkar exempelvis fortsätta komma in – pandemin till trots. Men antalet

coronaanalyser som gjorts i regionen ligger redan på långt över 400 000 – klart mer än några andra mikrobiologiska tester som brukar utföras på ett år.
Även om coronaspridningen skulle minska tror inte enhetschef Mikael Ström att laboratorierna kommer kunna skala ner på länge.
– Efterfrågan är i det närmaste oändlig. Det finns hela tiden nya områden där man kan gå in och göra fler tester. I extremfallet har vi Kina där man kan bestämma sig för att testa en hel stad på en vecka exempelvis. I andra länder testas sjukvårdspersonalen varannan vecka.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Läget just nu. Rekordmånga testar positivt i Stockholm

På kort tid har andelen som testar positivt för coronaviruset i Stockholm fördubblats. Utvecklingen oroar regionen. Under de senaste fyra dagarna har 3 317 nya fall av covid-19 konstaterats i Stockholm, vilket är en kraftig ökning av antalet smittade. Motsvarande period förra veckan upptäcktes 1 678 nya

fall. Det skriver Region Stockholm i den lägesrapport som publicerades igår eftermiddag.
Även på veckobasis är ökningen tydlig. 6 196 nya fall vecka 44, att jämföra med 2 966 fall veckan dessförinnan.
Under förra veckan analyserades sammanlagt 38 207 tester för - pågående infektion av covid-19. Av dessa var 16,3 procent positiva, vilket är något av ett rekord. Aldrig tidigare, inte sedan masstestning av personer med symtom infördes i slutet av sommaren, har så många testats positivt. Andelen positiva provsvar veckan dessförinnan, vecka 43, var 8,4 procent.
Även antalet stockholmare som vårdas på sjukhus ökar, skriver regionen. Enligt gårdagens rapport vårdas 212 patienter med konstaterad covid-19 på akutsjukhus eller i geriatrisk vård, vilket är 64 fler än i lägesrapporten i fredags. Av dessa erhåller 22 patienter intensivvård.
Sedan i fredags har dessutom åtta ytterligare avlidna inrapporterats.
Både vad gäller intensivvårdade och avlidna finns dock en viss

eftersläpning, eftersom det i genomsnitt tar cirka tio dagar innan en patient kan komma behöva intensivvård från smittotillfället, och mellan två till tre veckor innan han eller hon eventuellt avlider, varför dessa siffror snarare avspeglar smittspridningen i Stockholm för en eller flera veckor sedan. Hälso- och sjukvårdsdirektören i Stockholm, Björn Eriksson, och smittskyddsläkare Maria Rotzén Östlund, har tidigare uttryckt stark oro över utvecklingen i regionen. Att alla invånare, gamla som unga, nu måste göra sitt yttersta för att följa de rekommendationer som finns på plats. Det vill säga att hålla avstånd, undvika butiker och affärer, dra ner på antalet sociala kontakter, att arbeta hemifrån om möjligt, och att stanna hemma vid symtom.

Smittspridning på flera äldreboenden i Göteborg

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Det nya coronaviruset har återigen tagit sig in på äldreboenden i Göteborg. Hälften av stadsdelarna är drabbade. Samtidigt slår fackförbundet Kommunal larm om att personal rör sig mellan olika avdelningar på boendena.

Sex äldreboenden i Göteborg har bekräftade fall av covid-19 och antalet smittade brukare på äldreboenden och inom hemtjänst är nu den högsta på tre månader, konstaterar Göteborgs stad i sin senaste lägesrapport.

– På de enheter där vi nu har smitta har vi ökat upp bemanningen för att klara av isolering, säger Babbs Edberg, blivande chef för den nya äldreförvaltningen och stadsdelsdirektör i centrum.

Samtidigt som smittan åter börjat ta sig in på äldreboendena har fackförbundet Kommunal fått in rapporter om att personal på boendena börjat röra sig mellan olika avdelningar igen, som SVT Väst var först med att berätta.
– När man går mellan olika avdelningar, ökar man risken för att sprida smitta eftersom både personalen och de äldre träffar fler människor. Våra anhöriga ska helst inte komma in på besök men vad är vitsen med det, när ändå personalen går mellan avdelningar, säger Anna Skarsjö, ordförande på Kommunal Väst.

Göteborgs stad har tidigare i en extern granskning fått stark kritik för sin hantering av smittspridningen på äldreboenden i våras. I granskningen konstateras bland annat att brister i den basala hygienrutinen, stor personalrörlighet och bristande kunskap i hur smitta sprids var anledningar till varför smittan tog sig in på boendena.

Ellinor Svensson

Trött vårdpersonal hotar med att sluta

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Med den svåra våren i färskt minne följer personalen på Östra sjukhuset i Göteborg utvecklingen av antalet smittade och inlagda patienter med stor oro.

– En del har sagt: Blir det en omgång till så säger jag upp mig, säger Matilda Eriksson, huvudskyddsombud på sjukhuset.

När pandemin slog till mot Sverige med full kraft i våras var ingen helt förberedd på vad som väntade. Det var brist på skyddsutrustning, det fanns en oro för att intensivvårdsplatserna och personalen inte skulle räcka till och kunskapen om hur covidpatienter skulle behandlas var betydligt lägre än i dag. Men personalen piggare.

Nu är situationen den omvända.

– Vi får många beskrivningar från våra medlemmar om att man inte är återhämtad efter våren. Särskilt på intensivvården och inom infektionsvården fick de inte sina fyra veckors semester i somras, säger Matilda Eriksson, huvudskyddsombud på Östra sjukhuset.

Strategin i våras gick ut på att freda Sahlgrenska sjukhuset genom att i första hand lägga in covidpatienter på Östra sjukhuset. Det innebar bland annat att flera avdelningar förvandlades till covidenheter och personalen fick nya arbetsuppgifter.

Den akutmedicinska avdelningen har till exempel fungerat som en karantänavdelning och fick ingen respit över sommaren.

– De har inte haft någon tid utan covid över huvud taget. De är trötta, frustrerade och oroliga. En del har sagt: Blir det en omgång till så säger jag upp mig. Det säger något om känslorna just nu, säger Matilda Eriksson.

Att jobba mycket mer övertid än normalt, med nya arbetssätt och under extrema förhållanden har enligt henne lämnat ett djupt avtryck på personalens psykiska mående.

– Visst har man valt att jobba i vården men detta är något helt annat. Man har fått vårda patienter på sätt som man inte är van vid och sett mycket mer död än annars. Man har fått göra avsteg från hur man egentligen tycker är rätt att vårda. Det tär på vårdpersonalen.
Att man nu vet mer om sjukdomen ger enligt henne en viss trygghet. Men hon tror också att det skulle hjälpa om personalen kände sig mer sedd och uppskattad.
– De flesta har uttryckt att deras egna chefer har varit bra men man känner sig inte riktigt uppskattad från högre ledningsnivåer. Jag tror att regionen behöver vara beredd att betala extra för det spelar roll att man ser att det jobbet man gör värdesätts.
Per Karlsson, förste chefläkare på Sahlgrenska Universitetssjukhus, håller med om lägesbilden.
– Det finns både plus och minus i den här situationen. Vi har mer erfarenhet och kan mer om sjukdomen. Vi har bättre utrustning. Men vi har också flera trötta medarbetare. Många har jobbat mycket hårt och är inte sugna på att behöva göra detta

igen. Och där får vi försöka vara lyhörda, ge bra stöd och handledning och se till att det finns tid för dem att prata om sina upplevelser.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se

Smittan ökar i Uppsala trots skärpta råd

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Som första region införde Uppsala lokala allmänna råd för att minska smittspridningen. Efter drygt två veckor har man ännu inte uppnått önskat resultat – snarare tvärtom.

– Smittspridningen har dubblerats på en vecka, säger

hälso- och sjukvårdsdirektör Mikael Köhler.

Den 20 oktober infördes lokala allmänna råd för att minska smittspridningen i Region Uppsala. Efter drygt två veckor kan det konstateras att effekten, än så länge, har uteblivit.

– Om de lokala allmänna råden hade stoppat smittspridningen skulle vi ha sett effekten av det nu. Slutsatsen är att spridningen fortsatte de första dagarna. Men det kan ha effekt framåt. Vi var ett pilottest för den här typen av lokala råd, säger Anna Gillman, biträdande smittskyddsläkare i Region Uppsala.

De fall som nu syns i statistiken, menar Gillman, bör ha smittats samtidigt som eller strax efter att råden började gälla. Trots det har antalet fall och vårdade på sjukhus ökat.

– Förhoppningen var att staplarna skulle ligga kvar på en platå, och egentligen inte att de skulle sjunka. Det har tyvärr inte skett än. Staplarna fortsätter att stiga, vilket är bekymrande, säger Gillman.

Trots det är hon optimistisk inför eventuella effekter.

– Det har fått enorm respons i medierna, och både verksamheter och privatpersoner har reagerat på råden. Även om vi inte kan utläsa något än tror jag att det påverkar, säger hon.
Mikael Köhler, hälso- och sjukvårdsdirektör i Region Uppsala menar att förhoppningen om en snabb effekt kan ha varit ”lite naiv”:
– På ett sätt har det inte fungerat alls som tänkt. Smittspridningen har dubblerats på en vecka. Åtminstone vad det gäller antalet fall. Det fyller på sig på sjukhuset, både på intensivvårdssidan och på vanliga vårdavdelningar, säger han och fortsätter:
– Jag tror att vi måste ta i ännu mer för att minska smittspridningen. Det räcker inte med de här förslagen.
Ett av de lokala råden i Uppsala är att man ska undvika resor med kollektivtrafik. Trots det har resandet med stadsbussar ökat de senaste veckorna, menar Helena Klange, presschef på UL som ansvarar för kollektivtrafiken i Uppsala län. Samtidigt har längre resor inom regionen blivit färre.
– Man kan tolka den utvecklingen på olika sätt. Till exempel att fler

jobbar hemifrån eller är lediga, och därför passar på att göra ärenden på stan. Eller att människor bara struntar i riktlinjerna, säger hon.
Folkhälsomyndighetens statsepidemiolog Anders Tegnell menade på tisdagen att det ännu är för tidigt att utvärdera effekten i Uppsala.
– Det tar säkert ett par till tre veckor innan man får ett genomslag i smittspridningen. Vi tror och hoppas att det ska fungera.

Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se

Fakta. Lokala allmänna råd

Enligt de lokala allmänna råden som gäller för Region Uppsala ska den som vistas här:
Undvika att resa med kollektivtrafik eller andra allmänna färdmedel.
Om möjligt, undvika att ha fysisk kontakt med andra personer än de som man bor tillsammans med.
Beslutet omfattar också skärpta allmänna råd för verksamheter och arbetsplatser.

Beslutet gällde först fram till den 3 november, men förlängdes sedan till åtminstone den 17 november.

Antalet smittade är inte fler än scenarierna

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Antalet coronasmittade är inte långt fler än Folkhälsomyndighetens scenarier. DN:s uppgifter från onsdagens tidning stämmer inte.

I onsdagens DN rapporterades det om att antalet coronasmittade i Sverige är långt fler än i något av Folkhälsomyndighetens tre scenarier.
Det går dock inte att jämföra scenarierna med den offentliga statistiken på det sättet. Något som statsepidemiolog Anders Tegnell även påpekade när DN frågade honom om de stora skillnaderna innan publiceringen:
– Det är inte riktigt så. Det vi har i scenarierna är de som behöver sjukvård. Det är inte den totala gruppen. Det är en viss skillnad, men så stor är inte skillnaden, säger han.
I Folkhälsomyndighetens olika scenarier finns endast allvarliga fall med. I den offentliga statistiken redovisas däremot samtliga fall – både milda och allvarliga – vilket innebär att skillnaderna, felaktigt, uppfattas som väldigt stora. Även i rapporten där Folkhälsomyndigheten beskriver sina scenarier står att de har exkluderat inrapporterade bekräftade fall som är klassificerade som lindriga. Där skriver man att ”anledningen till

att bara ta med allvarliga fall är att försöka hålla populationen av bekräftade fall konsistent över tiden trots att testningen varierar i omfattning och strategi”.

DN

Trenden bruten – 28 nya dödsfall

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

28 nya dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.

Därmed har totalt 5 997 smittade avlidit i landet. Sammanlagt har 134 532 personer bekräftats smittade av covid-19 i Sverige.

I tisdags redovisades 31 nya dödsfall. Eftersom Folkhälsomyndigheten endast redovisar dödsfall fyra gånger i veckan (tisdag till fredag), hade dessa dödsfall rapporterats in till myndigheten mellan dessa dagar. Mycket tyder nu på att den nedåtgående trenden, med allt färre som dör av covid-19, är bruten. Från att som i slutet av sommaren och en bit in på hösten ha legat på 1–2 dödsfall per dag, är snittet från och med mitten/ slutet av oktober väsentligt högre. Region Västmanland går upp i stabsläge på grund av smittspridningen. Med stabsläge menas att ledningen organiseras för att leda arbetet vid större händelser.

”Det i sig ska inte förstås som en signal om en annalkande kris utan är ett sätt för oss att öka fokus” skriver Håkan Wittgren, hälso- och sjukvårdsdirektör i Region Västmanland, i ett pressmeddelande.

Regionen ser att viruset kommer att finnas kvar och spridas under lång tid, och räknar med att stabsläget kommer att bestå även över jul- och nyårshelgerna.

Även Danderyds sjukhus i Region Stockholm gick under onsdagsförmiddagen upp i stabsläge på grund av att läget nu blivit ansträngt. Många patienter med covid-19 kommer in för vård, samtidigt är det ordinarie behovet av akutvård stort.
Den planerade vården minskas nu för att kunna ta hand om patienterna med störst behov.
TT

”Man kom snabbare till intensivvården i våras”

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

På elva dagar har antalet inlagda patienter med covid-19 nästan tredubblats i Skåne.
Samtidigt har antalet som får iva-vård legat på en låg och stabil nivå.

Förra veckan infördes skärpta allmänna råd i Skåne med anledning av den ökade smittspridningen av coronaviruset. Under den veckan testades runt 2 200 personer positivt för covid-19.
– På ett par veckors tid har det tredubblats, säger Mattias Waldeck, biträdande smittskyddsläkare, på en pressträff.
Antalet som får sjukhusvård har sedan den 24 oktober nästan tredubblats i Skåne – från 30 inlagda patienter till onsdagens notering på 85 personer. Antalet patienter som får intensivvård har dock den senaste tiden legat stabilt på fem till sju personer. På onsdagen fick sju patienter vård på iva.
Pia Lundbom, hälso- och sjukvårdsdirektör, har inga siffror, men uppger att det är färre patienter som flyttas över från en vårdavdelning till iva än tidigare.
– I våras kom man snabbare till intensivvården, säger hon.
Det senaste dygnet har 487 nya fall av covid-19 konstaterats i Skåne och det ökar i alla åldrar. Totalt har 309 smittade människor avlidit.

Vårdpersonal anmäler flest coronaskador

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Kvinnor inom vården drabbas oftast av coronarelaterade arbetsskador. Över 5 700 personer i vårdyrken har anmält skador sen pandemin bröt ut, enligt Arbetsmiljöverkets sammanställning om arbetsskador. Fram till 1 november hade 1 803 sjuksköterskor, 2 858 undersköterskor och sjukvårdsbiträden samt 1 100 hemvårdsbiträden och personliga assistenter anmält coronarelaterade arbetsskador. Den övervägande delen av dem är kvinnor.

TT

Karolinskas ledning backar om att slå ihop intensivvård

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Sjukhusledningen på Karolinska universitetssjukhuset backar från det kritiserade inriktningsbeslutet att slå samman barnintensivvården med intensivvård för vuxna. Det står klart efter ett möte i sjukhusets ledningsgrupp på måndagen.

– Vi är oerhört glada över att sjukhusledningen lyssnat och tänkt om, säger Mikael Finder, neonatolog och temaombud för läkarföreningen.

Karolinska universitetssjukhuset står åter inför omfattande organisationsförändringar, och DN har i flera artiklar berättat om ett inriktningsbeslut från i början av oktober, som gått ut på att slå samman perioperativ medicin och intensivvård för barn, barn-PMI, med vuxenintensivvården från

den 1 januari. Förslaget har väckt kraftiga reaktioner. Över 1 000 medarbetare har undertecknat ett protestbrev till sjukhusledningen och patientföreningar, och specialistföreningar i hela landet har vädjat till Karolinska om en sammanhållen barnsjukvård.
Men på måndagen kom plötsligt nya besked. Då Karolinskas ledningsgrupp behandlade risk- och konsekvensanalyserna av förändringen, togs samtidigt flera beslut som syftar till att stärka barnsjukvården på Karolinska. Det framgår av ett mejl som gått ut till medarbetare inom barnintensivvården, barn-PMI, efter mötet.
Som första punkt nämns då att intensivvården för barn förblir en del av Astrid Lindgrens barnsjukhus och Tema Barn.
Som förstärkning utökas antalet verksamhetsschefer. En ny verksamhetschef får ansvar för barnoperation, medan en verksamhetschef har ansvar för barnintensiven och den högspecialiserade Ecmo-vården. Verksamhetschefen för barnoperation ska även få det medicinska ansvaret för

omhändertagandet av svårt sjuka barn på jourtid i Huddinge.
Och verksamhetschefen för barnintensivvård och Ecmo får samtidigt i uppdrag att leda utformningen av en gemensam transportverksamhet för barn - och vuxenpatienter på Karolinska.
Sjukhusledningens uttalade mål med sammanslagningen har varit att komma tillrätta med köer till barnoperationer och att komma tillrätta med patientsäkerhetsbrister på Karolinska i Huddinge.
Nu införs en sjukhusövergripande operations- och kapacitetsplaneringsprocess för barn- och vuxenpatienter införs för att förbättra uppföljning och styrning, enligt mejlet.
Vändningen i frågan välkomnas av medarbetare som DN talat med.
Mikael Finder är neonatolog och temaombud för läkarföreningen på Astrid Lindgrens barnsjukhus.
– Vi är oerhört glada att höra att sjukhusledningen har lyssnat på oss och tänkt om. Vi hoppas nu att vi i rådande pandemi får fokusera på patientarbetet istället för att

behöva oroa oss för plötsligt påkomna och omotiverade omorganisationer.
Läkarföreningens ordförande på Karolinska, Yvonne Dellmark, - säger att sammanslagningen av barnintensivvården med vuxna var en av flera organisationsförändringar, och att motståndet var väntat.
– Det vi undrar är varför man inte från början lyssnade in medarbetarnas åsikter - för de sa ju samma sak, säger läkarföreningens ordförande på Karolinska Yvonne Dellmark.

DN har sökt sjukhusdirektör Björn Zoëga för en intervju. Han svarar skriftligt.
”Vi har lyssnat på de synpunkter som kommit in från verksamheterna och sett att det finns andra sätt att nå våra mål än i inriktningsbeslutet. Om vi kan nå våra mål utan att flytta barn-PMI så ska det inte flyttas”, skriver Björn Zoëga.
Sjukhusledningen har fått kritik för processen runt förändringen. Vad säger du om det?
”Man kan välja olika vägar men i mitt ansvar ligger att se till att barn får bra vård i rätt tid. När

man har kända problem så måste man agera och nu har medarbetare och chefer bidragit till att vi har ett bra beslut att arbetare vidare med.”

Barnsjukvårdens chef Svante Norgren är nöjd med beslutet:

– Jag vidhåller att barn ska vårdas på barnsjukhus och att barnsjukvård skall organiseras av dem som kan barnsjukvård. Jag tror att barnperspektivet bäst tillgodoses på det sättet och inte minst på ett högspecialiserat barnsjukhus som Astrid Lindgren för där fyller barn-PMI verkligen en central funktion, säger Svante Norgren.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Ökad spridning syns i dödssiffror

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Smittspridningen fortsätter att öka i Sverige, och har nu fått ett tydligt genomslag i de registrerade dödsfallen som nu är fler än 6 000.

Fem nya dödsfall rapporterades av Folkhälsomyndigheten på torsdagen, vilket innebär att totalt 6 002 personer dött av eller med covid-19 i Sverige. Över 4 000 nya bekräftade fall har registrerats det senaste dygnet.

Behovet av provtagning har ökat mycket de senaste veckorna, nu testas nästan 190 000 personer för covid-19 per vecka i Sverige.

Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten, säger att de positiva testerna blir en allt större del av det totala antalet - genomförda fall.

Den ökade smittspridningen i Sverige har också börjat visa sig i antalet dödsfall.

– Tittar man på avlidna per vecka ser man ett tydligt genomslag de senaste två veckorna, säger Karin Tegmark Wisell.
Hon uppmanar allmänheten att testa sig på ett ansvarsfullt sätt.
– Det är inte så att man kan bryta mot rekommendationer, festa och så och sedan testa sig för att fortsätta så. Det gäller att testa sig vid symtom men inte annars, förutom om du är del av en smittspårning och får råd om hur du ska göra, säger hon.
90 personer intensivvårdas nu i Sverige för covid-19 och omkring 600 personer vårdas på övriga - avdelningar säger Thomas Lindén, avdelningschef på Socialstyrelsen och kallar det för en kraftig ökning.
– Vi räknar också med att den ökande smittspridningen kommer att leda till än fler inom sluten-vården, säger han.
– En vädjan från vår sida, och jag tror även att jag talar för sjukvårdspersonalen, är att följa rekommendationerna så att trycket inte ökar inom vården och hindrar att personer som behöver viktig vård som de har väntat på får den. Om du har planerat en middag, ställ in den, strunta i att

gå på den där festen och ställ in möten, säger Thomas Lindén vidare.
Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten säger att de ser en ökad förekomst av covid-19-fall inom äldrevården och även om Tomas Lindén påpekar att det sker från en låg nivå så säger Karin Tegmark Wisell att utvecklingen är oroande.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Ny lag: Register ska spåra biverkningar av coronavaccin

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Ett vaccin mot covid-19 kan hejda smittspridningen. Samtidigt finns risken att oväntade biverkningar dyker upp. På torsdagen fattar regeringen beslut om att den framtida covidvaccinationen ska ingå i ett nationellt register.

På så sätt ska till exempel bieffekter upptäckas snabbare.
Många ögon är riktade mot arbetet med att ta fram vaccin mot covid-19. Regeringen har fattat beslut om en lagändring som innebär att framtida covidvaccin ska ingå i det nationella vaccinationsregistret som Folkhälsomyndigheten ansvarar för, bekräftar socialminister Lena Hallengrens pressekreterare.
– Vaccin mot covid-19 kan spela en viktig roll för att rädda liv. Men det är viktigt att ny kunskap om vacciner som introduceras i Sverige samlas in centralt och utvärderas så snabbt som möjligt. Därför vill vi att samtliga vaccinationer mot covid-19 ska registreras i det nationella vaccinationsregistret, säger socialminister Lena Hallengren (S) i ett pressmeddelande.
Det nationella vaccinationsregistret har funnits sedan den 1 januari 2013. Tidigare har bara allmänna vaccinationsprogram för barn, till exempel mot stelkramp, ingått i registret. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.
– Registreringen handlar bland annat om att samla in kunskap

om vilka som har fått vaccinet och vid vilken tidpunkt. Sedan kan man koppla samman informationen med den från andra hälsodataregister, för att se signaler på eventuella biverkningar, säger Ulla Wändel Liminga, ansvarig för läkemedels-säkerhet på Läkemedelsverket, som samarbetar med Folkhälsomyndigheten i uppdraget, vilket Ekot också rapporterat om.
I dagsläget är det oklart när ett vaccin mot covid-19 kommer att finnas tillgängligt. På EU-nivå är just nu två vacciner under löpande utredning – en process som påskyndar bedömningen. Samtidigt ska vaccinen vara både säkra och effektiva. Det gäller ett från Astra Zeneca och ett från Pfizer-Biontech.
Ulla Wändel Liminga påpekar att många kommer att vaccinera sig på relativt kort tid när något covidvaccin godkänns – och det är extra angeläget att vaka över effekterna.
– Vi gör alltid uppföljningar av nya läkemedel. Att många kommer att vaccinera sig samtidigt gör det särskilt viktigt nu. Dessutom kanske man börjar

använda flera vaccin samtidigt, och då är det bra att se hur olika grupper reagerar. Vid belägg för okända, allvarligare biverkningar kan man behöva vidta begränsningar, säger hon.
Wändel Liminga menar att vissa biverkningar kan vara så sällsynta att vaccinationen måste ske storskaligt för att de ska synas. Det räcker inte med de kliniska studierna – där man framför allt upptäcker vanligt och mindre vanligt förekommande bieffekter.
– Att det är helt riskfritt med ett vaccin går aldrig att säga. Det kan handla om biverkningar som ytterst få råkar ut för, säger Ulla Wändel Liminga men menar samtidigt att människor bör väga risken med ett vaccin mot nyttan av detsamma.

Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se

I maj fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag av regeringen att ta fram en nationell operativ plan för vaccination mot covid-19.
I uppdraget har Folkhälsomyndigheten identifierat fem delområden.
Bland dessa finns uppskattning av volymer och kostnader,

distribution och hantering samt hur vaccinering mot covid-19 kan införas i det nationella vaccinationsregistret.
För att ett vaccin ska börja användas krävs godkännande på EU-nivå och av svenska Läkemedelsverket.

De vill att all personal på boendet testas: ”Många visar inga symtom alls”

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Smittan ökar snabbt på Stockholms äldreboenden. På Stora Sköndals äldreboenden har tre ur personalen och tre boende testats positivt för covid-19 i veckan – utan att ha symtom.

– Det här visar hur viktigt det är att all personal testas regelbundet på äldreboenden, säger Helena Gille, äldreomsorgschef på Stora Sköndal.

Sedan i våras har all personal på stiftelsen Stora Sköndals äldreboenden erbjudits att testa sig för covid-19 på jobbet i en studie av Karolinska institutet. Redan i maj testade en vårdpersonal i Sköndal positivt för covid-19 helt utan symtom.

I förra veckan upptäcktes tre nya fall bland personal som inte känt sig sjuka alls.

– De blev helt chockade, ingen av dem hade några som helst symtom. Det visar här hur viktigt det är att all personal testas regelbundet, säger Helena Gille, äldreomsorgschef på Stora Sköndal.

I den uppföljande smittspårningen som gjordes av Smittskydd Stockholm i veckan

upptäcktes att även tre av de äldre på boendet var smittade. Inte heller de visade några tecken på sjukdom.
– Om man kan ha sjukdomen utan symtom, då är det ju omöjligt och väldigt lurigt. Det enda sättet att fånga de smittade är ju då att testa alla, säger Helena Gille.
Nu slår även professorn som är en av personerna bakom studien larm. Karolinska institutet har sedan i våras gjort 2 500 tester av personal vid sju äldreboenden i Stockholm. Resultatet visar hittills att åtta av 13 personal som testats positivt för covid-19 inte hade några symtom.
– Mer än hälften av de som varit smittade har inte haft symtom, det är alarmerande. Vi kan inte utesluta att de blir så kallade superspridare och om de går in till de äldre och sprider smittan där är det förstås något vi måste förhindra – vi måste tänka mer preventivt, säger Lars Engstrand, professor i smittskydd vid Karolinska institutet.
Studien kommer att publiceras först i december, men enligt Lars Engstrand visar redan de preliminära resultaten att all

personal på äldreboenden och i hemtjänsten borde testas regelbundet, inte bara i Stockholm, utan i hela landet.
– Jag tycker att man borde testa all personal inom äldreboende och hemtjänst, vi får bara inte få in smittan på äldreboendena som i våras. Det kommer i så fall även att belasta sjukvården. Den här gången tror jag många anhöriga inte kommer att acceptera att man vid behov inte får den bästa vården på sjukhus, säger Lars Engstrand.
Redan nu är testkapaciteten pressad i Stockholm. Den allmänna testningen för personer med symtom pausades tillfälligt i veckan och då var bland andra vård- och omsorgspersonal undantagna. Lars Engstrand är även föreståndare för Karolinska Institutets pandemicenter där man analyserat över 400 000 prover i dagsläget.
– Vi försöker beta av kön för hemprovtagning nu i veckan. Om man ska testa all äldrepersonal över hela landet kommer det att kräva stor kapacitet. Men jag tycker att vi måste skydda de äldre nu, det är något som regionerna

och regeringen måste ta ställning till, säger Lars Engstrand.
På Solgårdens äldreboende i Sköndal har intresset för att testa sig frivilligt på jobbet varit stort. Inte minst de senaste veckorna när smittspridningen tagit fart igen. Undersköterskan Maria Wahlstedt har testat sig regelbundet varannan vecka sedan start.
– Vi fick vårt första fall på avdelningen i mars, en av de boende som senare blev frisk, då började jag testa mig. På min avdelning är vi fyra som inte varit sjuka och alla testar sig, säger hon.
På jobbet bär hon alltid visir och hos smittade har hon långärmat förkläde, handskar, munskydd, tossor på fötterna och hårnät. Hon är noga med att följa alla säkerhetsföreskrifter även på fritiden.
– Jag har hela tiden tänkt att jag kan vara en smittbärare även om jag inte är sjuk. Jag måste vara mer försiktig eftersom de äldre är mer känsliga. Jag träffar inte ens mina föräldrar längre och umgås mest med min man men jag måste åka buss till jobbet. Om det är för

mycket folk tar jag nästa, eller försöker åka tidigare, säger Maria Wahlstedt.
Hon har inte varit smittad hittills och tycker att testningen varannan vecka som registreras via en app fungerar bra.
– Det är inte supermysigt men man har ju vant sig. Först tar man stickan i svalget i trettio sekunder, sedan upp i näsan och rullar runt, och därefter spottar man och rör runt provstickan i saliven. Det jobbiga är ju kväljningarna, säger Maria Wahlstedt.
Sedan besöksförbudet på äldreboenden hävdes den första oktober är anhöriga välkomna till Solgården. Men alla besök förbokas och i entrén erbjuds visir och handsprit. Besökarna får bara vara i boendes egna lägenheter eller i ett besöksrum. Helst utomhus och DN tillåts intervjua personal och ta bilder på coronasäkert avstånd ute i trädgården.
Stora Sköndals äldreboenden har haft några dödsfall i covid-19 i våras men har sedan dess varit förskonade.
– Vi har haft några som avlidit med covid-19 i alla fall. Men egentligen vet man inte om man

dör av covid eller med covid. Om man redan är svårt sjuk eller till och med palliativ, är det svårt att veta vad man dör av, säger Helena Gille.
Hon är tacksam för att de fick möjlighet att vara med i forskningsstudien och menar att det är viktigt inte bara för personal som är orolig att sprida smitta bland de äldre.
– Det ger en trygghet för alla, man vet både som medarbetare, anhörig och boende att vi testar oss, det känns också bra att vara med i forskningen, säger Helena Gille.

Undersköterskan Maria Wahlstedt, som hittills inte haft smittan.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se
Barzan Dello
barzan.dello@dn.se

Ytterligare sju regioner vill ha skärpta lokala riktlinjer

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Tio regioner omfattas av särskilda lokala råd för att begränsa smittspridningen. Ytterligare sju regioner vill gå samma väg – men måste invänta besked från Folkhälsomyndigheten.

Halland, Jönköping, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland, Örebro, Östergötland, Kronoberg och Sörmland och har fått särskilda lokala råd för att begränsa spridningen av covid-19. Ytterligare regioner vill nu ha strängare lokala råd – men inväntar besked från Folkhälsomyndigheten.

Region Norrbotten är en av dessa. Smittskyddsläkaren har kontaktat Folkhälsomyndigheten, men inget beslut har ännu fattats.

– Min bedömning är att det krävs krafttag för att få stopp på smittspridningen. Det räcker inte

med det vi har sagt hela pandemin om att hålla avstånd, tvätta händerna och stanna hemma när du är sjuk. Det budskapet har vi trummat ut sedan i vintras och nu ser det ändå ut så här, sade smittskyddsläkaren Anders Nystedt i ett pressmeddelande på måndagen.

Hans Boman, smittskyddsläkare i Region Västernorrland, för sedan tisdagen dialog med Folkhälsomyndigheten om en liknande åtgärd.

– Vi börjar fundera på om det är dags här också. Det finns inte mycket annat att göra, utan det är verktyget som finns till förfogande. Vi vet ännu inte om det fungerar, men det är värt att prova.

Skärpta allmänna råd infördes i regionerna Kronoberg under torsdagen.

– Tittar man på smittan har vi varit en av regionerna med störst spridning den senaste tiden, säger Mikael Johansson (M), regionstyrelsens ordförande i Region Kronoberg.

Även Region Sörmland fick särskilda lokala restriktioner i går.

– Vi tror att det är bra med råd som är anpassade efter vår

situation. Det blir lätt utifrån ett Stockholmsperspektiv annars, medan det kan krävas andra åtgärder här, säger Monica Johansson (S), regionstyrelsens ordförande.

Det finns fler regioner som vill gå samma väg

– Vi ser ett behov av att sådana (lokala råd) införs även i Västmanland. Vi kommer att ha en första dialog med Folkhälsomyndigheten om ett sådant införande i slutet av denna vecka, skriver Jan Smedjegård, smittskyddsläkare i Region Västmanland, i ett mejl till DN.

Regionerna Västerbotten, Blekinge, Kalmar län och Värmland ser också behov av skärpta riktlinjer, men det återstår att se när det blir aktuellt, berättar de för DN.

Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se
Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

Lokala allmänna råd i regionerna

Regioner som i dagsläget ser behov av lokala råd är Norrbotten, Västernorrland, Västerbotten,

Blekinge, Kalmar län, Västmanland, Värmland.
Omfattas av lokala råd gör regionerna Halland, Jönköpings län, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland, Örebro län, Östergötland, Kronoberg, Sörmland.
Regioner som inte efterfrågar lokala råd i dagsläget är Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland-Härjedalen.
Dela

Här ska trängselvärdar hejda smittan

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Norrtälje kommun har nu stängt bibliotek och badhus, och satsar på trängselvärdar för att minska smittspridningen.

Norrtälje kommun agerade snabbt då Folkhälsomyndigheten införde strängare riktlinjer för att minska smittspridningen i bland annat Region Stockholm. Antalet

smittade av covid-19 har ökat i Roslagskommunen och sedan den 2 november hålls kommunens bibliotek och badhus stängda, liksom övriga kultur- och fritidsaktiviteter för vuxna.
Kommundirektör Anette Madsen beskriver ökningen av coronasmittan i kommunen och regionen som allvarlig:
– Därför känns det bra att vi kan göra det lättare för kommunens invånare att följa de allmänna lokala råd som Folkhälsomyndigheten utfärdat genom att stänga flera av kommunens verksamheter.
Stängningen av kommunala verksamheter har också frigjort personal som fått nya uppgifter – som trängselvärdar.
– Trängselvärdarna rör sig på platser där det lätt samlas folk, och påminner om att hålla avstånd. Exempelvis vid köpcentrum, olika affärer och vid busstationen i Norrtälje, säger Anette Madsen.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta.

Vecka 44 hade Norrtälje kommun hade 15 sjukdomsfall per 10 000 invånare, eller sammanlagt 66 fall av covid-19, enligt Folkhälsomyndigheten.
Sedan pandemins början har 2 424 personer avlidit i Region Stockholm med covid-19. 33 personer har avlidit i Norrtälje.
Källa: Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen

”Nyttan av att testa alla måste ställas mot insatsen”

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Region Stockholm har inga planer på att testa all vård- och omsorgspersonal, trots att covid-fallen ökar.
– Nyttan av att identifiera sannolikt ett mindre antal individer måste ställas mot de

insatser som skulle krävas, säger Maria Rotzén Östlund, tf smittskyddsläkare i region Stockholm.

Antalet smittade på Stockholms äldreboenden ökar kraftigt. Antalet boenden med ett eller flera fall av covid-fall har ökat från 18 till 28 på bara en vecka. Just nu vårdas 43 äldre covid-sjuka bara i den geriatriska vården.

Maria Rotzén Östlund är tillförordnad smittskyddsläkare i region Stockholm och väljer att svara på DN:s frågor via mejl.

Varför provtas inte all vård- och omsorgspersonal regelbundet?

– Tanken att regelbundet screena personal inom vård- och omsorg kan tyckas tilltalande. Dock är det endast en ögonblicksbild man får. För att fånga en covid-19 infektion hos en medarbetare behöver man provta medarbetaren med ganska korta intervall, vilket kräver en logistik och dessutom en stor åtgång av provtagningsmaterial. Dessutom skulle det krävas en långt större analyskapacitet än vad som är möjligt för att provta alla medarbetare inom vård och omsorg i hela regionen med regelbundna intervall.

Studien visar att mer än hälften av de smittade inte haft några symtom, borde inte alla testas då?
– Det tycks stämma att vissa kan vara sjuka utan att de får symtom. Tyvärr har jag inte personligen tagit del av studien varför det är svårt att kommentera de exakta siffrorna. Nyttan av en sådan provtagning där sannolikt ett mindre antal individer skulle identifieras som covid-19 positiva måste alltså ställas mot de insatser som skulle krävas.

Samtidigt prioriteras vård- och omsorgspersonal för hemtestning?

– Vård- och omsorgspersonal ska stanna hemma och ta prov, även om de har lindriga symtom. Det är viktigt och prioriterat. Och personalprovtagningen är, tillsammans med provtagningar av patienter och de som bor vid äldreboenden, därför prioriterad och genomförs även om hemtesten för andra invånare för närvarande är pausade.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Åsa Beckman: Pandemin har fått mig att sakna mellanvärlden

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Ända sedan pandemin började har det febrilt pratats om hur den påverkar våra liv. Jag vet inte hur många artiklar jag läst (och skrivit själv) med olika hypoteser om hur coronaviruset får oss att må, tänka och leva.
Inte konstigt alls. På några få marsdagar ställde det svenska samhället om. Många började jobba hemifrån, middagar och fester upphörde, resor avbokades, vi hamstrade mat och mediciner. I dag har 6 002 människor avlidit, sörjda av tiotusentals som försökt förstå att de är borta.
Nu när smittspridningen ökar och nya restriktioner införs börjar vi ställa frågorna igen: Hur förändrar pandemin våra liv?
I helgen skrev SvD:s kulturchef Lisa Irenius en krönika om hur v-iruset lett till större samhällsförändringar. Hon menade att ”det lilla livet” tagit revansch. Det lilla livet är ett

begrepp hämtat från sociologen Hans Zetterberg och syftar på ”familjen, släkten, vänkretsen, hembygden, de naturliga nätverken”. Han hävdade att det lilla livet under 1900-talet pressades hårt av ”den stora världens ödeskrafter”, av marknaderna och byråkratierna, och förlorade ”stabilitet, självständighet och integritet”.
I en vardag med restriktioner och hemarbete, skrev Irenius, har nu den lilla världen åter blivit viktigare: ”Färre, djupare relationer prioriteras på bekostnad av många och ytliga”.

Det ligger mycket i det. Själv har jag dessutom undrat varför jag för varje pandemimånad som gått upplevt den stora världen som allt mer kuslig och skrämmande. Alla nyhetsartiklar och bilder: Aleksandr Lukasjenkos våldsamma säkerhetsstyrkor. Upptrappningen till det amerikanska valet med igenbommade butiksfönster och mobilisering av Trumps höger-extrema stödtrupp Proud Boys. Den sönderbrända marken i Kalifornien och isarna i Arktis som för första gången ännu inte börjat frysa.

Jag tror att det beror på att just nu existerar den lilla världen och den stora världen – och så lite däremellan. Något man skulle kunna kalla *mellanvärlden* är satt på vänt. Den där större cirkeln runt ens liv som består av kollegor, grannar, affärsinnehavare i ens kvarter. Men också av alla andra, de okända och anonyma. De som man ser på gatorna, torgen, på restauranger, kaféer, i biosalonger och köpcentra. Alla som får oss att känna och ibland berusas av att vi ingår i mänskligheten.

I den här mellanvärlden ser vi att människor oftast är någorlunda goda och välvilliga. Om man läser om en 22-årig man som rör sig genom Wien med automatvapen och skjuter ihjäl fyra personer finns det något lugnande i att gå längs Sankt Eriksgatan och inse att de flesta människor beter sig ganska normalt. De möter ens blick, säger ”hej” och ”tack”, håller upp en dörr, ler i vimlet. Man får den där trösterika känslan av att även om mycket är snett och vint i världen så befinner vi oss i och upprätthåller tillsammans en sorts stabil verklighet.

Jag har nog aldrig tidigare förstått *hur* mycket mellanvärlden bidrar till förhöjda livskänslor – men framför allt återställer proportioner och skapar tillit. När vi nu går in i årets mörkaste månader, i en pandemi som kan tvinga fram ännu hårdare restriktioner, så är det mellanvärlden som jag kommer att sakna mest. Den som får den stora världen att kännas mer avlägsen.

Åsa Beckman
asa.beckman@dn.se

Stefan Löfven i coronakaran-tän

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Statsminister Stefan Löfven (S) håller sig isolerad sedan han haft coronasmitta i sin närhet. En person i Löfvens närhet har träffat en person med bekräftad covid-19. Enligt uppgift är det inte någon av Löfvens medarbetare som är smittad.

Personen har testat negativt, men på inrådan av läkare kommer Stefan Löfven och hans fru Ulla ändå hålla sig isolerade tills vidare. Statsministern kommer att arbeta på distans.
”Det är det enda ansvarsfulla att göra i det här läget. Utvecklingen går åt fel håll snabbt. Fler smittas. Fler dör. Det är en allvarlig situation”, skriver statsministern på Facebook.
TT

Utbrott på ytterligare nio svenska minkfarmar

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Coronautbrott har konstaterats på ytterligare nio svenska minkfarmar. Samtliga ligger i närheten av den första drabbade gården i Sölvesborg i Blekinge.

I nuläget följer inte Sverige den väg som Danmark valt – där ska samtliga cirka 15 miljoner minkar avlivas.
– Vi har inte sett den muteringen av virus i Sverige, som man har sett i Danmark, säger Håkan Henrikson, chefsveterinär på Jordbruksverket.
TT

Carl Johan von Seth: Släng alla prognoser i papperskorgen – andra vågen är här

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Sveriges ekonomi reste sig ur viruskraschen och växte med 4,3 procent under andra kvartalet i år. Det visar nya siffror från Statistiska centralbyrån. Men med den andra smittvåg som nu rullar över Europa är de optimistiska prognoserna överspelade. Vintern blir värre.

analys. DN:s samhällsekonomiska kommentator

Svensk ekonomi tog ett glädjesprång under sommaren. Bnp ökade med 4,3 procent från juli till september och hämtade igen halva raset från pandemins första våg i våras. Det visar preliminära siffror från Statistiska centralbyrån.

Vi vet sedan tidigare att återhämtningen har gått förvånansvärt bra. Oväntat få företag har gått i konkurs de senaste månaderna. Sedan slutet av sommarsemestrarna har Arbetsförmedlingens siffror visat sjunkande arbetslöshet.

Det har fått prognosmakarna på gott humör. De flesta har räknat med att svensk ekonomi ska tappa runt 3,5 procent i år. Det är aningen bättre än finanskrisen. Betydligt ljusare än vad många befarade i våras.

Men sådana kalkyler har vilat på en skör optimism kring smittspridningen. Och hoppet håller nu på att grusas.

I september skrev statliga Konjunkturinstitutet så här om ingångsvärdet i myndighetens prognos: ”Spridningen fortsätter

på nationell nivå i en jämförelsevis låg takt resterande delen av 2020 och 2021, även om smittspridningen kan blossa upp i olika regioner.”

Riktigt samma klarspråk om förväntningarna på pandemin fanns inte i regeringens senaste prognos. Men det verkar som att finansdepartementet och Magdalena Andersson också räknade med relativt beskedlig smittspridning.

Det gäller även Riksbankens huvudscenario från september: Fortsatt smittspridning, men ingen riktig andra våg. Och liknande optimism har funnits bland storbankernas analytiker. Handelsbanken skrev att ”risken för en andra stor pandemivåg under hösten har minskat”.

Nu rullar den andra vågen ändå över Europa. Möjligen är den lite långsammare än i våras. Men viruset slår med kraft. Belgien, som drabbades mycket hårt i våras, har just nu fler patienter som ligger i respirator än man hade någon gång i april. Återigen räknas dödsfallen i hundratal. Bara under de senaste dagarna har Tyskland, Österrike och

Storbritannien återinfört hårda restriktioner.
Man måste hoppas – men kan knappast räkna med – att Sverige kommer att klara vintern mycket bättre. Smittkurvorna pekar brant uppåt även här. Det betyder att de tidigare prognoserna får slängas i papperskorgen.
Risken är nu att verkligheten kommer att utvecklas närmare det alternativscenario som Riksbanken skisserade i september, med ytterligare fall i bnp. Arbetslösheten kan, enligt den kalkylen, stiga mot 12 procent.
Det finns fortfarande hopp om att en andra smittvåg, även om den får många att insjukna och även dö, inte ska drabba ekonomin lika hårt som i våras. Swedbanks analytiker pekade på torsdagen på industrin. Den kan klara sig bättre den här gången.
Dessutom finns en större beredskap på finansdepartement och i centralbanker nu.
Men om den ekonomiska krisplaneringen hittills har präglats av önsketänkande är det hög tid att se sig omkring.
Viruskrisen är tillbaka.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

PRO kräver stopp för gräddfil till sjukvård

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Pensionärsorganisationen PRO i Stockholms län kräver att Region Stockholm i sina avtal sätter stopp för försäkringspatienters ”gräddfil” – förtur i den offentligfinansierade vården.

– Sjukvårdsförsäkringar tränger undan äldre till förmån för yngre , säger Curre Hansson, ordförande i PRO Stockholms län.

DN har i en granskning avslöjat att vårdgivare med avtal med regionerna ger patienter med privat sjukvårdsförsäkring förtur till vård framför patienter som remitterats från regionerna. Hälso- och sjukvårdsdirektören i Region Stockholm, har bekräftat att patienter trängs undan då privata vårdgivare uppgett kapacitetsproblem och att försäkringspatienter prioriterats.

Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, har i en förstudie konstaterat att försäkringarna innebär patientsäkerhetsrisker då skillnader i väntetider inte beror på skillnader i medicinska behov. I ett brev riktat till regionstyrelsen och dess ordförande Irene Svenonius (M) skriver nu PRO att det är ”helt oacceptabelt” att personer med privata sjukvårdsförsäkringar kan köpa sig förtur framför äldre och andra med stora vårdbehov vid privat drift av offentligt finansierad vård. PRO understryker att frågan är än mer aktuell när vårdskulden ska betas av samtidigt med pandemin. – Hälso- och sjukvårdslagen är ju tydlig med att vård ska ges i turordning och att det är krämpan som är det viktiga. Det är orättvist helt enkelt att man ska ha en försäkring och kunna springa före i kön. Det blir amerikaniserad sjukvård, säger Curre Hansson. PRO lyfter i en skrivelse att hälso- och sjukvårdslagens principer hotas av att allt fler svenskar har en privat sjukvårdsförsäkring, samtidigt som de äldre och sjukare patienterna inte har möjlighet att teckna dem.

Förbundet yrkar på att regionen förekommer den utredning regeringen beslutat om, och reglerar att förtur inte ges genom skrivningar i vårdavtalen.
– De äldre patienterna är ju inte lönsamma. De kan inte heller teckna en sådan här försäkring. Det är jättebra att den statliga utredningen tillsatts, men man kan inte invänta den, utan måste agera på regional nivå, inte minst nu när man har de uppdämda vårdbehoven, säger Göran Dahlgren, gästprofessor i folkhälso- och sjukvårdsfrågor vid University of Liverpool och som även ingår i PRO:s vårdpolitiska grupp.
Finansregionrådet Irene Svenonius (M) säger att det är oerhört viktigt att både äldre och alla andra patienter får vård efter behov och att hälso- och att sjukvårdslagen tillämpas hos alla de aktörer som jobbar på uppdrag av Region Stockholm, så att sjukast patienter alltid får vård först.
– Det är hälso- och sjukvårdsnämnden som har ansvar för det här, men det förutsätter jag, säger Irene Svenonius.

PRO har fått ett skriftligt svar från den blågröna majoriteten, författat av Joel Furvik, regionrådssekreterare hos sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L).
I brevet till PRO skriver han att regionen i samband med DN:s granskning i december 2019 vidtog flera åtgärder. Bland annat riktades information till samtliga vårdgivare via Vårdgivarguiden för att tydliggöra lagstiftningen och hälso- och sjukvårdsdirektören skrev till Ivo, med begäran om en granskning.

Men, de avtal som regionen har med de privata vårdgivarna innehåller ingen klausul som förhindrar dem att sluta avtal med andra, och därför ”kan vi inte utesluta”, att vårdgivare kan komma att prioritera bland sina olika uppdragsgivares patienter, heter det i svaret till PRO.
Enligt Anna Starbrink har regionen inte heller för avsikt att agera genom avtalen.
– Vi har svårt att i våra avtal förbjuda företag att ha andra kunder och vi tror att det bara skapar nya kryphål för vårdgivare som vill erbjuda privat vård också.

Det viktiga är att vi följer upp våra patienter och ser till att de får den vård som de ska ha i rätt tid. Upptäcker vi att det finns några tveksamheter eller att man inte lever upp till lagen, så ska vi ta tag i det, säger Anna Starbrink.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Tegnell satsade på flockimmunitet – men sa något annat

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Den svenska strategin skiljer sig inte så mycket från andra länders. Det har vi fått höra åtskilliga gånger de senaste månaderna. Att vi avviker från grannländerna så markant – både vad gäller dödsfall och restriktioner – har spelats ned, förklarats med

kvaliteten i äldrevården. Detta trots att experter i grannländerna påpekat att det inte är vad som skiljer länderna åt, utan hur stor spridning som tillåtits i samhället. När Storbritannien under en kort period valde att satsa på att uppnå flockimmunitet talade Anders Tegnell intresserat om beslutet. Men utåt har han konsekvent avfärdat att det är vad Sverige sysslat med. Som mest ska det betraktas som en bieffekt. Problemet är att det inte stämmer. Det kan Johan Anderberg visa (SvD 5/11). I ett utdrag av hans kommande bok berättar han hur det lät när Peet Tüll, som brukade ha statsepidemiologens arbetsuppgifter som chef på Socialstyrelsen, mejlväxlade med Tegnell.

Tüll förklarar i mitten av mars att han ser tre möjliga alternativ för att mota viruset: stänga ner samhället, spåra så många smittade som möjligt för att sätta dem i karantän eller låta ”smittspridning ske, långsamt eller fort, för att uppnå en hypotetisk ’herd immunity’”. Tüll förespråkar den andra varianten. Att satsa på flockimmunitet skulle leda till tusentals döda. Tegnell

svarar: ”Jo, vi har vandrat igenom detta och trots allt landat i 3.”
Han valde alltså tidigt att satsa på en flockimmunitetsstrategi. Samtidigt som han ihärdigt förklarat att så inte var fallet. Så kan inte en myndighet behandla medborgarna.
”Det handlar inte om att vi offrar en massa människor för att uppnå immunitet. Den här modellen var den enda framkomliga”, säger Tegnell när han får kommentera uppgifterna i SvD.
Och nej, självklart har inte Folkhälsomyndigheten agerat för att förstöra för människor. Självklart har ambitionen varit att värna befolkningen. Men att göra det genom att inte vara ärlig – att bedöma att detta inte är något som medborgarna tål att höra – är oacceptabelt.
När så mycket står på spel kan inte avgörande information undanhållas. I synnerhet inte av en myndighet som gjort en stor sak av att den – till skillnad från beslutsfattare i andra länder – litar på att människor kan fatta egna beslut om de bara får information.
Nu uppstår också frågan: Har Stefan Löfven varit införstådd

med sanningshalten i Tegnells uttalanden? Regeringen har aktivt valt att stå tillbaka i pandemin, förklarat att experterna står för besluten. Men om en sådan modell ska fungera förutsätter den att landets ledning förstår vilka beslut som fattas. Och berättar det för medborgarna.

Amanda Sokolnicki
amanda.sokolnicki@dn.se

Smittspårningen halkar efter när spridningen ökar

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Covid-19 är en samhällsfarlig sjukdom och måste enligt lag smittspåras. Men flera regioner vittnar om att tiden är knapp när smittspridningen ökar.

– Vi har nått maxkapacitet, säger Björn Strandell på Region Örebro län.

Smittspårningen av covid-19 blir alltmer omfattande när antalet nya covidsjuka skjuter i höjden. Vecka 44 bekräftades omkring 18 500 fall nationellt.

Regionerna Stockholm, Kronoberg och Örebro län är alla pressade av den senaste tidens ökade smitta. I de tre regionerna administrerar centrala enheter smittspårningen av allmänheten. Deras begränsade kapacitet tvingar fram prioriteringar.

– Det vi gör nu är en akutrutin. När vi hade färre fall per dag kunde vi genomföra utvidgad smittspårning. Det betyder att vi kontrollerade med patienternas närkontakter i uppföljande samtal att de hade fått informationen, säger Björn Strandell, medicinskt ansvarig för smittspårningsgruppen i Region Örebro län.

Covid-19 klassas som en samhällsfarlig sjukdom, och därmed finns lagstiftad smittspårningsplikt. I alla regioner ska smittade få information om hur de smittspårar.

Region Örebro län hade vecka 44 flest covidfall per capita i hela Sverige. Björn Strandell berättar

att de ringer alla smittade för att kontrollera att de har sett informationen om smittspårning och genomfört den. Målet är att ringa samma dag som provresultatet – något de i dagsläget inte hinner.
– Vi har nått maxkapacitet. Men vi utbildar hela tiden nya personer för att smittspåra, säger han.
Smittspårningsenheten i Region Stockholm är också hårt belastad. Här har man slutat ringa alla med positiva resultat. I stället kontaktas främst de som inte, via ett digitalt system, bekräftat att de har smittspårat.
– När det var lugnare ringde vi upp varenda kotte med ett positivt prov. Sedan antalet fall exploderade fokuserar vi på dem som inte har tydliggjort att de har sett informationen, säger Martin Forseth, verksamhetschef med ansvar för smittspårningsenheten i Stockholm.
I stället finns en supporttjänst dit frågor kan riktas.
– Vi tittar på tekniska lösningar för att det ska bli ännu tydligare vilka som upplever att de har smittspårat, och för att enklare kunna påminna de vi är osäkra på. Den manuella hanteringen måste

fokuseras dit den verkligen behövs.

Region Kronoberg fick i torsdags skärpta råd på grund av smittspridningen. Catrin Mård, verksamhetschef med ansvar för smittspårning av allmänheten, pekar på högt tryck även här.

– Alla med positiva resultat blir uppringda. Målet är att ringa så fort som möjligt, högst tre dagar efter bekräftad smitta. Nu ligger vi på uppåt fyra dagar. Vi anställer fler sjuksköterskor hela tiden för att ligga i fas, säger hon.

Samtidigt menar regionerna att majoriteten redan har läst på och genomfört smittspårningen när de blir uppringda.

Tove Fall, professor i molekylär epidemiologi vid Uppsala universitet, pekar på problem när smittspårningen överbelastas.

– Smittspårning måste ske snabbt för att det ska vara effektivt. Helst inom tre dagar från insjuknande. Men alla stegen tar tid: Att boka tid, att få provsvar och själva spårningen. Hela idén är att hitta personer som kan ha smittats innan de smittar någon annan, för att bryta smittkedjor.

– Det bästa är om det sköts av proffs, det finns alltid en risk att

rätt information inte kommer fram annars. Men det är en resursfråga. Vi måste hitta sätt att långsiktigt arbeta med smittspårning. Till exempel utökade resurser till nuvarande organisationer i regionerna och att introducera en smittspårningsapp. En sådan app och att utbilda en smittspårarkår är ingen jättekostnad för samhället, jämfört med vad vi kan stå inför annars, säger Tove Fall.

Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se

Covid-19 klassas som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom. Enligt smittskyddslagen är den därför anmälningspliktig. Smittspårning innebär att den behandlande läkaren är skyldig att ta reda på hur en person har blivit smittad. Även vem eller vilka andra som kan vara smittade eller har blivit utsatta för smittan. Smittspårningens omfattning och innebörd kan variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet och den fas i pandemin som landet eller regionen befinner sig i.

En person med ett positivt

Smittan ökar i Sverige

20 nya dödsfall med bekräftad covid-19 rapporterades in på fredagen i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten. Därmed har totalt **6 022** smittade avlidit i landet. Sammanlagt har **146 461** personer bekräftats smittade av covid-19.

Antal nya smittade per dag

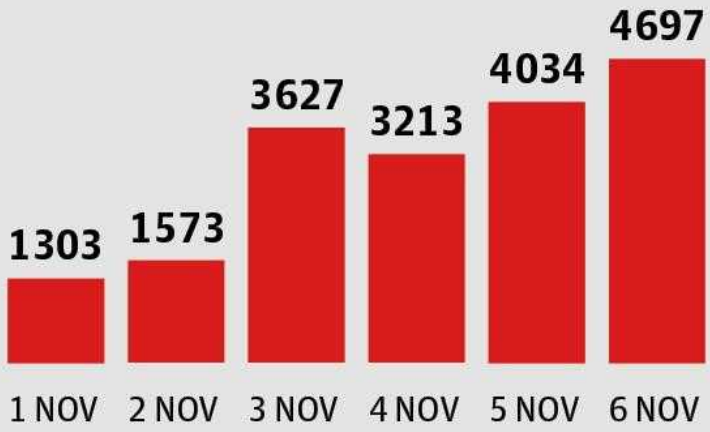

Antal nya avlidna per dag

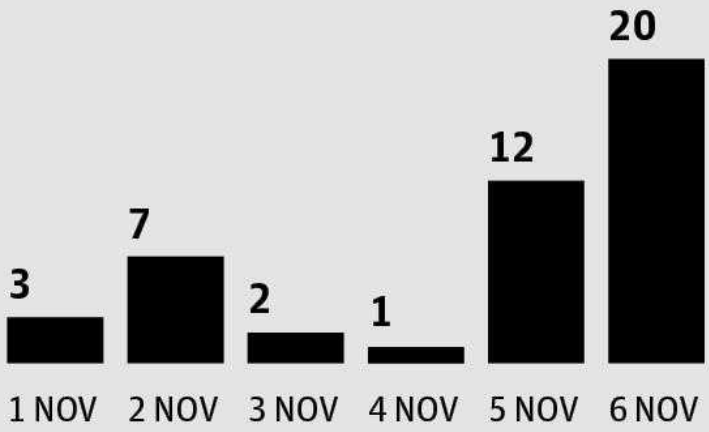

Läget i Finland
17119 fall, 361 döda

Läget i Norge
22578 fall, 284 döda

Läget i Danmark
51753 fall, 733 döda

Anders Tegnell: ”Det är svårt att säga att något går åt rätt håll”

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Folkhälsomyndigheten trodde att det skulle bli en höst där coronasmittan uppträdde i kluster – men nu ser det ut att

bli en våg med mycket bredare genomslag.

– Hela landet kommer sannolikt att drabbas och det som är lite oroande just nu är att man inte hinner testa alla som vill bli testade, säger statsepidemiolog Anders Tegnell i en stor intervju.

Med drygt 3 000 nya bekräftade fall per dag och stigande antal döda är Sverige, liksom övriga Europa, på väg in i en vinter som kommer att präglas av covid-19. En del länder stänger åter delar av samhället. I Sverige ligger fokus på att bekämpa smittan lokalt. Några restriktioner på nationell nivå är inte aktuella just nu, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Finns det någon anledning att tro att inte hela landet kommer att drabbas?

– Nej, det har blivit en annan utveckling än vi trodde. Utvecklingen i andra europeiska länder har gått mot en mycket bredare och mer allmän smittspridning än vad man till och med såg i våras. Nu följer Sverige det mönstret. Hela landet kommer sannolikt att drabbas, mer eller mindre.

När ni lättade på restriktionerna för 70-plussarna den 22 oktober gjordes det i ett läge där smittan i Sverige var på väg att öka. Var det verkligen rätt tillfälle?

– Effekterna för den här gruppen hade blivit så extremt negativa och vi såg väldigt lite spridning där. Det är faktiskt fortfarande så att det inte är där som smittspridningen ökar mest, den här pandemin drivs av personer under 60 år. Det är där motorn finns.

Världshälsoorganisationen WHO talar om ”en explosion” av antalet fall över Europa. Varför tar ni inte ett beslut om hårdare restriktioner för hela landet utan jobbar främst mot regionerna?

– Därför att det är ett väldigt effektivt sätt att jobba eftersom regionerna har ett stort självstyre. Vi kommer att fortsätta arbeta på det viset, säger Anders Tegnell.

Anders Tegnell menar att arbetet mot regionerna gör att det går att förankra beslut mycket brett. De lokala smittskydden, länsstyrelserna, sjukvårdsledningen och kommunerna blir en del av kampen mot coronasmittan. Detta ger enligt honom bättre effekt än

mer övergripande nationella restriktioner.

På vilka sätt står vi bättre rustade att möta smittspridningen i dag?

– Vi har en större kunskap om sjukdomen men också en sjukvård som är väldigt mycket mer beredd och en äldrevård som är på tårna på ett helt annat sätt. Vi har också fått med oss betydligt fler aktörer i regionerna, även privata. Det finns en helt annan uppslutning från samhället i dag.

Anders Tegnell tycker också att svenska folket verkligen lyssnar och att de flesta ändrat sitt sätt att leva på ett genomgripande sätt. Bland annat pekar han på att resandet under höstlovsveckan nyligen var 30 procent lägre än samma vecka 2019.

– Det finns en bild av att det inte händer något men den är inte sann, säger han.

Nu är vi inne i en period där allting verkar öka, ser du något som är på väg åt rätt håll just nu?

– Tittar vi på smittspridningen är det svårt att säga att något går åt rätt håll. Men det finns många ljusglimtar. Jag hörde en intervju med ett äldreboende i Skåne där

man snabbt hittat smittan hos personalen och lyckats förhindra att den kom till de boende. Det hade vi mycket svårare att göra i våras. Att man tar ett sådant ansvar, det är det som ger en förhoppning.

Vad är du mest orolig för?

– Att sjukvården inte orkar med. Visserligen har kapaciteten ökat väldigt mycket sedan i våras men det som är lite oroande just nu är att man inte hinner testa alla som vill bli testade. Det är en oroande signal. Att kunna testa är centralt.

I en ny bok, som refererades i Svenska Dagbladet på fredagen, påstår den tidigare chefen för Socialstyrelsens smittskyddsenhet Peet Tüll, att Folkhälsomyndigheten från början av pandemin arbetade efter tre olika strategier. Den tredje skulle ha varit att uppnå ett slags flockimmunitet genom att låta smittan sprida sig i samhället. Där ska du ha svarat, i ett mejl, att ”jo, vi har vandrat igenom detta och trots allt landat i 3”. Vad menade du?

– Det är ju inte så att en myndighet fattar några som helst beslut utifrån en enskild mejlkonversation. Så är det

förstås inte. Att tro att just detta mejl skulle vara beslutet det är som att plocka en droppe ur havet och påstå att den är havet.

Så ni landade aldrig i alternativ 3?

– Nej, vi landade i det klassiska man gör vid pandemier, att försöka få ned smittspridningen så mycket som möjligt med de resurser vi hade på plats och att använda dem på ett effektivt sätt.

När det gäller Sverige säger Anders Tegnell att man nu har mycket bättre koll på hur smittspridningen sker eftersom smittspårningen fungerar betydligt bättre än tidigare, men liksom testningen har vissa resursproblem. Det som då syns är att smittan framför allt sprids i hemmet och på arbetsplatserna som står för ungefär en tredjedel var. Den sista tredjedelen är fester, after work, olika typer av sociala aktiviteter. För Folkhälsomyndigheten är arbetsplatserna och det som händer runt dem avgörande för hur smittan kommer att fortsätta spridas.

Att ta sig till jobbet med kollektivtrafik ser dock inte Anders Tegnell som ett stort

problem. Den smittspridningen står för en liten del av all smitta. Familjerna däremot är svårare att göra något åt.

– Att stoppa smittan i familjen är i det närmaste omöjligt. Skulle vi isolera alla familjemedlemmar var för sig leder det till orimliga åtgärder. Är någon covid-19-sjuk ska nu de andra familjemedlemmarna stanna hemma en vecka.

Sedan ett par veckor gäller olika typer av lokala restriktioner i tolv regioner. Var ser du nästa område som kan komma att behöva lokala restriktioner?

– Alla ligger och bubblar skulle jag säga. Vi har en dialog med nästan alla regioner löpande.

Sett till dödsfall per 100 000 invånare under de senaste 14 dagarna visar Europeiska smittskyddsmyndighetens statistik att Sverige, tillsammans med Danmark, ligger på plats 26 av 31 länder i Europa. Efter Sverige återfinns Cypern, Estland, Finland och Norge. Globalt placerar sig Sverige på plats 18 sedan pandemin började med 59,3 dödsfall per 100 000 invånare vilket kan jämföras med genomsnittet för hela världen på

15,85. För Sveriges del inträffade de flesta covid-19-relaterade dödsfall under april och maj.

Finns det någon risk att vi kommer i samma läge som i våras när det gäller de mycket höga dödstalen?

– Det finns goda förhoppningar att vi inte gör det. Inte minst för att man har blivit så mycket bättre på att hantera smitta på äldreboenden. Man har bättre koll på att personalen är välutbildad, att man får testa sig snabbt och att det finns skyddsutrustning. Vi har ändå haft en höst med ganska stor smittspridning men få fall på äldreboenden.

Hur tänker du kring vården när antalet patienter på intensivvårdsavdelningar ökar?

– Vi är inte ens på 10 procent av det antal som vårdades under våren. Där har vi väldigt långt till ett kapacitetstak. Sedan är det givetvis så att vi måste hålla nere detta eftersom vården har väldigt mycket annat att ägna sig åt. Men jag tror inte att kapaciteten i vården kommer att bli ett stort problem, förutom att personalen är sliten och skulle behöva en längre viloperiod.

I Iran talar man om en tredje våg, USA visar klättrande kurvor och i Europa ser vi en kraftig andra våg i många länder. Kommer vi att få leva med dessa bergochdalbanor tills vi får ett vaccin?

– Ja, troligen. Och även med ett vaccin tills vi har vaccinerat tillräckligt många.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Vi har en större kunskap om sjukdomen men också en sjukvård som är väldigt mycket mer beredd och en äldrevård som är på tårna på ett helt annat sätt.

Anders Tegnell, statsepidemiolog

Höga dödstal även bland äldre som bor hemma

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Trenden tycks vara bruten och åter dör fler med covid. Nästan alla nya dödsfall under hösten är personer över 70 år.

Inte bara personer på äldreboenden drabbas – också personer som bor hemma har en hög dödlighet om de hamnar på sjukhus, enligt en äldreforskare.

– Budskapet är att det här är en allvarlig sjukdom med stor dödlighet för många äldre. Slappna inte av utan följ smittskyddsråden noga, säger Maria Eriksdotter, överläkare i geriatrik vid Karolinska universitetssjukhuset och professor vid Karolinska institutet.

Den nedåtgående trenden med färre avlidna med covid-19 ser ut att ha brutits. Från att ha legat på ett till två dödsfall per dag är

snittet från mitten av oktober väsentligt högre.
Nio av tio av de som dör med covid-19 är över 70 år. Under hösten har en stor andel dött på äldreboende, men de flesta har enligt Socialstyrelsens statistik dött på sjukhus, dit de oftast kommit från sitt vanliga hem.
Det här visar att dödligheten i covid-19 är hög – inte bara bland de mest sköra och multisjuka på äldreboenden – utan även bland äldre som bor hemma och som kommer in för vård på sjukhus, säger Maria Eriksdotter.

De allra flesta äldre över 70 år bor i eget hem och en majoritet uppfattar ända upp i 85-årsåldern livet som bra, enligt studier.
– Många upplever sig som friska. Men många har kognitiva nedsättningar och det kan också finnas en sjukdomsbild med exempelvis högt blodtryck, kanske diabetes, nedsatt njurfunktion, kanske en stroke.
Det är faktorer som ökar risken för att bli svårt sjuk och dö i covid-19. Men enbart åldern i sig är en riskfaktor, eftersom bland annat lungkapaciteten försämras

med åldern, enligt Maria Eriksdotter.
I somras pekade hon och hennes forskarkollegor på att det inte räcker med besöksförbud på äldreboenden och särskilda råd för äldre (restriktioner som nu är borttagna) för att skydda de äldre. I stället måste smittan i samhället minskas radikalt.
När trenden nu går åt motsatt håll kräver det att alla i samhället tänker sig för, understryker hon.
– Många yngre arbetar ju på sjukhus, äldreboenden och inom hemtjänsten – det gör att de också behöver se över sitt beteende så att de inte går omkring och sprider smitta.
Anja Haglund TT

Sjukhus anklagas för att ha skickat smittade till boenden

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Göteborg. Covid-19-smittade återvände från sjukhuset till sina korttidsboenden utan att testas. En sjukhusavdelning anklagas för att ha ljugit kring smittade patienter. Det framkommer i den externa utredning som Göteborgs kommun beställt, och ses som orsaker till den snabba smittspridningen på stadens äldreboenden i våras.

Göteborgs stad har anlitat revisionsfirman KPMG för att granska orsakerna till den omfattande spridningen av covid-19-smitta på stadens äldreboenden i våras med många dödsfall som följd.

Nu är slutrapporten klar. Slutsatsen är att många faktorer bidragit. Anmärkningsvärt är den

hårda kritiken från några äldreboenden mot sjukhusvården. Ansvariga har anonymt svarat på frågan vilken de ser som den främsta orsaken till att covid-19 kommit in på deras äldreboende. ”Vi på korttid har fått den största majoriteten ifrån sjukhusen, deras kunskap har varit under all kritik”, säger en av de ansvariga och hävdar att ett av sjukhusen ”utpekat sig med att ljuga om patienter som kommit med symptom och dom säger att patient (är) helt frisk”. ”Deras hygienkunskaper är under all kritik!!”, står det i utredningen.

En annan äldreboendeanställd skriver:
”I två av fallen vet vi att patienterna kommit hem och varit covid-19-smittade från sjukhuset. Dvs utan att de varit provtagna, vilket innebär att vi inte har vetat om det. Vi hade inte tillräckligt med testmaterial utan detta fördelades mestadels till sjukhuset.”
Elisabet Lann (KD) är det kommunalråd som ansvarar för äldreomsorgen. Hon reagerar starkt på anklagelserna.
– Om det stämmer att personal har ljugit och hävdat att det gjorts

tester som är negativa eller vet att någon är smittad och inte talar om det, då är det ju förstås fruktansvärt allvarligt. Då blir ju äldreboendena rena dödsfällorna. Om det är något som varit tydligt i vår kommunikation så är det att smittan inte ska in på äldreboendena, säger Lann.
Hon anser att det är svårt att kommentera enskilda enkätsvar och säger att de delvis förvånar henne eftersom kommunen redan i mars inrättade en särskild avdelning för äldre som skrevs ut från sjukhus. Samtidigt pekar hon på att det framkommit liknande uppgifter om att sjukhusen slarvade från Stockholm.
Lann är kritisk till att det inledningsvis saknades en övergripande nationell strategi för hur de äldre skulle skyddas – en målsättning som Folkhälsomyndigheten meddelade hade hög prioritet.
– Det är inget nytt att människor rör sig mellan sjukhus och äldreboenden. Att det inte fanns rutiner och strategier är i sig väldigt allvarligt. Jag efterlyste tidigt en sådan här plan, men varje kommun har fått uppfinna sina egna lösningar i en väldigt

hårt pressad situation, säger Lann.
Enkätsvaren med äldreboendeanställda pekar också på att personal tagit med sig smittan.
”Personalen har tagit in det. Framför allt de som har varit positiva utan symtom. Personal har inte hållit avstånd och inte använt skyddsutrustning på rätt sätt”, står det i ett av svaren.
En annan av de ansvariga poängterar att det tog mycket lång tid innan man började testa personalen eftersom det var patienterna som prioriterades och att man saknade testutrustning eftersom denna koncentrerades till sjukhusen.
KPMG:s utredning slår fast att det finns stora skillnader mellan när och hur de olika boendena agerat med åtgärder för att minska risken för smittspridning och att vissa boenden redan före den tidpunkt besöksförbudet infördes i staden den 12 mars var i gång med olika åtgärder.
”Från andra boenden kan vi i stället notera att det är först när smitta på allvar konstateras inom staden som reella åtgärder börjar

sättas in och verkställas”, skriver utredarna.
Detsamma gäller hygienrutiner. ”Bilden som getts är att kunskap och efterlevnad varierar mellan enheter och mellan personal i verksamheterna. Våra intervjuer angående statusen på kunskapen kring basala hygienrutiner före pandemin indikerar att staden, precis som många andra kommuner, hade utmaningar på detta område”, skriver utredarna.
Materialbrist, kunskapsbrist och hög omsättning av personal är andra orsaker som pekas ut och som utredarna menar att kommunen måste åtgärda för att smittspridning på äldreboendena ska kunna undvikas i framtiden.
På onsdag ska rapporten behandlas av kommunstyrelsen.
Elisabet Lann säger att utredning pekar på problem som kommunen redan identifierat.
– Förutom det här med sjukhusen ser jag inga överraskningar i rapporten och det är bra, för då har vi inte tappat tid. Vi kommer att intensifiera arbetet utifrån de rekommendationer som finns i rapporten, framför allt när det gäller kunskap och rutiner kring basala hygienrutiner, säger hon.

DN har sökt ledningen på det utpekade sjukhuset.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

”Förskolepersonal måste skyddas”

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Förskolepersonal måste kunna skydda sig med munskydd och visir för att undvika coronasmitta, det har Arbetsmiljöverket slagit fast.

– Det kan uppstå situationer i omvårdnaden av barnen då personalen måste kunna skyddas, säger sektionschef Ulrika Scholander.

Myndighetens beslut kommer efter att ett skyddsombud på en

förskola i Bergs kommun i Jämtland slagit larm om oro för pandemin och hur personalen ska förhålla sig till barn som uppvisar symtom. Verkets beslut, som innebär att arbetsgivaren måste tillhandahålla munskydd och visir till personalen, gäller enbart för den enskilda förskolan, men principen är densamma på alla förskolor i landet.

– Det är viktigt att man har rutiner som fungerar och följer arbetsmiljölagen. Allra helst hoppas vi såklart att det här kan lösas i samverkan med det lokala skyddsombudet, säger Ulrika Scholander.

Hon poängterar att verkets beslut inte innebär att personalen behöver ha skyddsutrustning på sig hela tiden.

– Men vid omvårdnaden av barn som har insjuknat med covid-19-liknande symptom, speciellt de yngre, så kan man behöva komma nära ibland och då är det viktigt att personalen kan känna sig trygg med att inte riskera att bli smittad.

TT

Södersjukhuset har gått upp i stabsläge

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Södersjukhuset i Stockholm har gått upp i stabsläge. Anledningen är den kraftiga ökningen av antalet smittade i regionen och att många fler söker sjukhusvård för symtom relaterat till covid-19, uppger sjukhuset. Under fredagen vårdades 273 patienter med covid-19 på länets sjukhus.

Stabsläget innebär att en särskild krisstab följer händelse-utvecklingen och förbereder sjukhuset för att kunna ta emot en ökad mängd patienter, skriver sjukhuset på sin hemsida.
Under fredagen vårdades 273 patienter på länets akutsjukhus och inom geriatriken för covid-19, vilket är en kraftig ökning jämfört med torsdagens 225.
DN

Så kan Astra Zenecas antikropps-cocktail bli ett guldägg

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

Det började med utdelning av ansiktsmasker. Det slutade med att Astra Zeneca mot alla odds hamnade i centrum för coronapandemin och kan bli först med ett vaccin:
– Vi kan kanske börja vaccinera i slutet av december. Men jag vet inte om vi någon gång kommer att tjäna pengar på det, säger vd Pascal Soriot i en intervju med DN.

Brittisk-svenska Astra Zeneca, med familjen Wallenbergs maktbolag Investor som viktig ägare, hör egentligen inte hemma i vaccinbranschen. Man gör ett enda, mot vanlig säsongsinfluensa, på en fabrik i Storbritannien. Huvudspåren är i

stället läkemedel mot andningsbesvär, cancer, hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes.
Ändå kan bolaget bli först med att få ett världsomspännande ok för ett vaccin mot covid-19.
Konkurrenterna är just nu framför allt två: amerikanska Moderna, där Astra Zeneca är storägare, och amerikanska Pfizer i samarbete med tyska Biontech.
Ni jobbar med Oxfords universitet. Hur fann ni varandra?
– När vi såg att viruset spreds snabbt i Kina i januari och februari frågade vi oss vad vi kunde göra, och började blygsamt genom att köpa ansiktsmasker och skänka till sjukvårdspersonal. Sedan tittade vi igenom vår egen produktportfölj och började utveckla en antikroppscocktail mot covid-19. Det slutade med att vi kom i samspråk med Oxfords universitet, säger Pascal Soriot.
Han fortsätter:
– Vi insåg snabbt att de hade ett bra vaccin, som är av traditionell typ och som vi har biotekniskt kunnande för. De sökte i sin tur ett stort bolag för distribution över hela världen.
”Antikroppscocktail” blev ett begrepp i samband med att

president Donald Trump insjuknade i covid-19. Hans läkemedelsdrink är gjord av amerikanska Regeneron, men Pascal Soriot tror att Astra Zenecas produkt, med tillfälliga namnet AZD7442, blir ännu bättre:
– Det är otroligt spännande, den kan både förebygga och skydda mot sjukdomen. Det unika med vår produkt är att vi har modifierat antikropparna så att de ger skydd i 6–12 månader. Vi är inne i så kallade fas 3-försök med antikropparna och hoppas kunna marknadsföra läkemedlet under första kvartalet nästa år. Det förutsätter att myndigheterna ger oss ett ”nödgodkännande”.
Det blir en kommersiell produkt, som ni kommer att tjäna pengar på?
– Ja, absolut.
Det är däremot osäkert när det gäller vaccinet mot covid-19. Astra Zeneca har tecknat avtal om distribution av vaccin med bland annat USA, Storbritannien, Ryssland, Brasilien, Japan och EU. Det sistnämnda ska ge 400 miljoner doser, varav cirka 7,5 miljoner hamnar i Sverige. Det är staterna som finansierar, företaget

har åtagit sig att inte göra vinst på vaccinet under pandemin.
– Kanske vi aldrig tjänar pengar på det, ingen vet hur ofta man måste vaccinera sig. Om vaccinet är väldigt effektivt och skyddar människor i många år och sjukdomen försvinner då finns det ingen marknad. Det är dock enligt de flesta experter osannolikt – de tror att viruset lever kvar och att folk måste omvaccineras. Om det måste ske årligen kan vi börja tjäna pengar från 2022.
– Och först av allt måste vi ju slå fast att vaccinet verkligen fungerar, säger Pascal Soriot.
Och det testas nu i så kallade fas 3-försök, som omfattar över 50 000 personer i olika länder. Oxforduniversitetets chefsforskare Andrew Pollard sade inför en kommitté i det brittiska parlamentet att ett vaccin kunde börja distribueras före jul. Pascal Soriot är lite mer försiktig:
– De myndigheter som ska besluta om vaccinet arbetar med våra data kontinuerligt. Om de är snabba när vi är klara kan vi börja vaccinera folk i januari, möjligen i slutet av december.
Kan vacciner bli ett nytt affärsområde för Astra Zeneca?

– Det är alldeles för tidigt att svara på. När vi vet om vaccinet fungerar måste vi analysera om detta är en ”one-off” eller om det är läge att börja tillverka flera. Astra Zeneca är redan i gång med tillverkningen i fabriker världen över – Nederländerna, Italien, flera länder i östra Europa, Indien med flera. Dock inte i Södertälje. Kunnandet finns här, men rent praktiskt fungerar det inte att ställa om tillräckligt snabbt. Dessutom används medicinerna härifrån av flera av riskgrupperna för covid-19, och de måste säkras.

I Södertälje finns företagets enskilt största läkemedelsproduktion. Dagens två fabriker tillverkar cirka 13 miljarder tabletter och 80 miljoner inhalatorer årligen. Före årsskiftet drar bolaget i gång en tredje fabrik – för biologiska mediciner, i ett första skede mot cancer och astma. Här produceras en stor del av det som gör bolaget till en global jätte.
Pascal Soriot har lett företaget sedan 2012, där många av åren har visat vikande försäljningskurvor och han själv kritiserats för en med svenska

mått hög lön. I fjol var hans totala ersättning, inklusive pensioner, drygt 14 miljoner pund, 160 miljoner kronor med dagens valutakurs.
Numera leder han dock ett företag i tydlig tillväxt, med en rad nya läkemedel på väg. Häromdagen godkändes deras Lynparza i EU för behanding av såväl prostata- som äggstockscancer och Forxiga fick grönt ljus för behandling av hjärtsvikt. På fredagen godkändes strokemedicinen Brilinta i USA.
– Det här är oerhört viktigt för oss, och kan bli ännu större om Forxiga godkänns i EU och USA för kronisk njursjukdom. Då talar vi om en mycket stor grupp människor, säger Pascal Soriot.
Försäljningsmålet för 2023 är motsvarande 348 miljarder kronor med dagens kurs, i fjol var företagets omsättning 213 miljarder.
– Vi är på rätt väg, och nu närmar sig också analytikernas prognoser våra siffror. Vår bransch jobbar med långa cykler. Det är lätt att kortsiktigt surfa på framgång när man har patenterade produkter, men det gäller att också ha nya produkter i pipelinen. Det har vi nu.

Så det är skördetid för Astra Zeneca?
– Det är aldrig skördetid i vår bransch, du måste fortsätta att förändra verksamheten och inte somna eller blir arrogant. Det finns en fara med att bli självbelåten när det går bra, säger Pascal Soriot.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta.

Var tionde anställd i Sverige
Astra Zeneca tillverkar medicin mot bland annat cancer, hjärt- och kärlsjukdomar, astma och diabetes. De tillverkas i 16 olika länder, den största produktionsanläggningen finns i Södertälje.

7 200

av bolagets 70 000 anställda jobbar i Sverige, i Södertälje och Mölndal.

213

miljarder kronor var försäljningen i fjol räknat på dagens dollarkurs. En tredjedel av försäljningen sker i USA.

Veterinären som blev industriledare

Den 61-årige fransmannen Pascal Soriot har jobbat I läkemedelsbranschen sedan 1986. Han hade varit bland annat på Genentech och Roche innan han i oktober 2012 tillträdde som vd för brittisk-svenska Astra Zeneca.

Han har doktorerat i veterinärmedicin och har en examen från affärsskolan HEC i Paris.

För tre år sedan skapade han rubriker, när nyhetsbyrån Reuters rapporterade att israeliska läkemedelsbolaget Teva skulle anställa honom, genom att bland annat locka med en ”transfer-bonus” på runt 20 miljoner dollar. Så blev det inte.

Nio städer kräver coronastöd

LÖRDAG 7 NOVEMBER 2020

I ett öppet brev till Sveriges beslutsfattare kräver företrädare för nio stadskärnor att ett statligt stödpaket måste ge bidrag för att näringsliv och annan verksamhet i stadskärnorna ska överleva.
”Flera stora stadskärnor upplever nu en närmast dystopisk vardag”, skriver man i brevet. Brevet är undertecknar av representanter för nio stora städer; Linköping, Örebro, Göteborg, Helsingborg, Malmö, Södertälje, Stockholm, Borås och Uppsala.
TT

Härifrån körs tester ut till stockholmarna

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

I ett tält i Sköndal paketerats varje dag tusentals lådor med tester och säkerhetsutrustning för att köras ut till stockholmare som misstänker att de drabbats av covid-19.

– Det känns som jag gör något vettigt och nyttigt, säger taxichauffören Rose-Marie Månbris.

I takt med att coronafallen ökat i Stockholm har även efterfrågan på hemtester ökat dramatiskt. Regionen tvingades tillfälligt pausa hemtesterna då trycket på Karolinska universitetslaboratoriet blev för stort. På ett dygn fördubblades efterfrågan och labbet hann inte med.

Mikael Kaalen, samordnare, som arbetar på Taxibolaget Sirius Omsorg Holding AB som sedan den 20 juni kört ut covidtester, berättar att han också har sett en

kraftig ökning av antalet beställningar. Som mest har 6 000 tester körts ut till privatpersoner per dag.
– Regionen skickar adresserna till de som har beställt tester. Sen utbildar jag konstant nya chaufförer. Ungefär 1 000 chaufförer har jag utbildat, säger Mikael Kaalen.
Under utbildningen får förarna lära sig hur de ska minska smittrisken. Mikael Kaalen visar exakt hur förarna ska tvätta sig. Som en kontroll av att alla har tillgodogjort sig utbildningen avslutas det hela med ett prov.
– Jag brukar rekommendera minst två meters avstånd när de lämnar testerna till kunderna. Jag påpekar också att förarna ska lämna testerna vid dörren och att kunderna inte får gå ut från lägenheten.
I tältet i Sköndal förpackas testerna. Den här dagen är det Julia och Chonnicha som gör jobbet. Trots att bilarna rullar in i en strid ström arbetar de lugnt och metodiskt.
– Som mest har vi packat över tusen lådor på en dag, säger Julia. De berättar att morgnarna är mest hektiska.

En av dem som hämtar upp en kartong med hemtest är Rose-Marie Månbris. Hon har kört taxi till och från i 25 år. Sedan i juli har hon kört ut covidtester till privatpersoner.
– Jag har kört många vändor kan man säga. Jag kanske kör två–tre vändor per dag. Det har allt eftersom blivit mycket mer organiserat hur vi arbetar.
Rose-Marie Månbris är inte rädd för att smittas när hon kör ut tester. Men det finns vissa taxiförare som känner en viss oro, förklarar hon.
– Då brukar jag säga att så länge du sköter rutinerna med säkerhetsutrustningen så kommer det att gå bra. Blir jag sjuk så blir jag det, det är inte något jag kan styra över, jag kan bara göra så gott jag kan.
När Rose-Marie Månbris hämtat sin låda går hon igenom adress-listan.
– Jag lämnar lådan utanför dörren och knackar på. Sen gäller det att hålla avstånd. Jag har inte varit med om någon otrevlig kund, snarare tvärtom. Det är fantastiskt att folk kan göra hemtester och få ett svar fort. Det

känns som jag gör något vettigt och nyttigt.
När alla tester lämnats in på avlämningsplatsen transporteras de vidare till Karolinska institutet för analys.
På torsdagen återupptogs möjligheten att beställa hem covid-19 tester. Då släpptes drygt 5 000 hemtester, men de tog slut på en timme.
För att kunna hantera efterfrågan på covid-19-diagnostik gör Stockholms laboratorier nu en historisk uppskalning.
– Vi siktar på att komma upp till 50 000 analyser per vecka från och med slutet av nästa vecka, har Claes Ruth, funktionschef vid Karolinska universitetslaboratoriet, berättat tidigare för DN.
I ett mejl till SVT skriver han att det varje dag kommer det att finnas ett tak för antalet beställningar av hemtester så att prioriterade grupper inte ska trängas undan.

Bim Jacobsson
bim.jacobsson@dn.se

Fler cancerfall har upptäckts – men risk för mörkertal

SÖNDAG 8 NOVEMBER 2020

Nya siffror visar att antalet upptäckta cancerfall i Stockholm ökar.

– De nya siffrorna visar att vården varit duktiga på att - diagnosticera symtomen, säger Lena Sharp, chef för Regionalt cancercentrum.

Under september i år upptäcktes nästan lika många fall av cancer som under september 2019, enligt nya siffror från Regionalt cancercentrum. Det innebär att det har skett en ökning av upptäckta fall sedan augusti i år och det är positivt konstaterar Lena Sharp, chef för Regionalt cancercentrum.

– Det betyder att färre stockholmare går med en oupptäckt cancer och kan få rätt vård och behandling, säger hon i ett pressmeddelande.

Sedan pandemins början har allt färre människor sökt sig till vården och cancerscreeningarna pausades i våras. I augusti var det 20 procent färre fall som upptäcktes än under samma period år 2019 vilket kan ha varit en effekt av pandemin. Den nya ökningen av upptäckta fall tyder på att man inom vården har gjort ett gott arbete, menar Lena Sharp.
– De nya siffrorna visar att vården varit duktiga på att diagnosticera symtomen och att stockholmarna har lyssnat på uppmaningen att söka vård när de får symtom som de inte känner igen.

Under pandemin har ett stort - antal planerade operationer ställts in i Stockholm, men cancervården är fortfarande högt prioriterad. I pressmeddelandet uppges att regionens program för cancerscreening åter är i gång, men med anpassningar för pandemin.
Man har ändrat rutiner för besök på vårdcentraler för att anpassa verksamheterna efter den aktuella situationen med den ökade smittan. Bland annat har man inte längre drop-in-tider utan använder sig av bokade tider för att undvika trängsel i väntrum.

Man ska även prioritera de - patienter som under våren inte fick hjälp.
Den tidigare nedgången av upptäckta cancerfall under sommaren kan innebära att många människor i dag går runt med odiagnosticerad cancer.
– Vi har mer arbete kvar, vi behöver helst hitta fler fall än vi brukar för att kompensera för nedgången tidigare under året, säger Lena Sharp.

Trifeh Amini
trifeh.amini@dn.se

Munskydd kan rädda de äldre

MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Merparten av de 6 000 svenskar som har avlidit i covid-19 hade kontakt med äldreomsorgen. Ovetande och oskyddad personal bar ofrivilligt med sig viruset från rum till rum, från våning till våning, på äldreboenden i våras. När samhällssmittan nu ökar rejält igen är det viktigt att man drar lärdomar för att skydda de särskilt utsatta.

Viruset sprids av personer som har mycket milda eller inga symtom alls, varför det är viktigt att hitta smittbärarna så fort som möjligt. I Finland provtar man alla som bor och arbetar på ett äldreboende om man upptäcker ett fall av covid-19. Det borde vara rutin i Sverige också, men så är tyvärr inte fallet. Här smittspårar man runt de infekterade man hittar. Läkare varnar för att det inte är tillräckligt och förespråkar bred och regelbunden testning av omsorgspersonal (DN 6/11).
De till åren komna har hög risk att lida och dö av covid-19. Många är beroende av tät hjälp från andra människor, och kan inte isolera sig helt. Samtidigt har de levt utan nära och kära i månader. För att de ska kunna känna sig säkrare och undvika farsoten behöver personalen inte bara testas. Den behöver även ha ordentlig skyddsutrustning. En självklar del borde vara munskydd, vilket krävs eller rekommenderas i nära 180 länder. WHO förespråkar nu en utbredd användning av ansiktsmasker.
The Lancet har publicerat en genomgång av forskningsläget som ger stöd för deras effektivitet.

Men i Sverige är munskydd inte standard ens i nära kontakter med äldre. Det är varje arbetsgivare inom omsorgen som bedömer om det behövs och Folkhälsomyndigheten har fortfarande en njugg inställning. Det vore en välgärning om fler chefer i äldreomsorgen såg till att deras medarbetare testas brett och, liksom besökare, förses med munskydd. Allt för att värna de allra mest skyddsvärda.

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

Tegnell: ”Farligt att tro att munskydd är räddningen”

MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Sverige står ganska ensamt när det gäller inställningen till munskydd. Något som inte är obligatoriskt i samhället.

– Att tro att munskydden ska vara räddningen är nog farligt,

säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Snart har hela världen infört munskydd på olika sätt. Några kräver det i offentliga miljöer inomhus, andra även utomhus. Kollektivtrafik anses som en viktig plats att bära skydd för mun och näsa. Pasi Pohjola, direktör vid Social- och hälsoministeriet i Finland sa på torsdagen att det är bra om så många som möjligt använder sig av munskydd eftersom dessa bromsar smittan. Varför väljer Sverige att gå sin egen väg?

– Vi jobbar fortfarande utifrån idén att det viktigaste är att hålla avstånd. Det finns mycket att säga om munskydd. Vi kan ju se att i många länder med väldigt strikta munskyddsregler sker trots allt en omfattande smittspridning, så att tro att munskydden ska vara räddningen är nog farligt, säger Anders Tegnell.

I Italien infördes obligatoriskt munskydd för alla som vistas utomhus den 8 oktober. En vecka senare hade antalet bekräftat smittade per dag fördubblats och ytterligare en vecka senare fördubblats igen. I dag ligger

antalet smittade per dag tio gånger så högt som i början av oktober, och antalet döda per dag är hundra gånger så högt.
I Belgien tog man bort kravet från och med den 1 oktober utom i sammanhang där det var omöjligt att hålla fysisk distans till andra. I dag är det ett krav att bära munskydd på affärsgator, butiker och där det vistas många människor.
Trots detta har smittspridningen ökat från 1337 den 1 oktober till 16915 en månad senare och antalet dödsfall från 15 den 1 oktober till tresiffriga dödsfall under hela början av november.
Vad talar för munskydd och vad talar emot?
– Det som talar emot är att det inte finns så mycket data som talar för. Det är inte lätt att bära munskydd på ett bra sätt. Man tar av och på dem väldigt ofta. Sådant som de som arbetar inom sjukvården vet inte är ett bra sätt att hantera ett munskydd. Det skulle till och med kunna öka riskerna för smittspridning. Sedan finns det en kostnad för munskydd. Ska man byta munskydd var tredje, fjärde

timme så blir det ganska stora kostnader för individen. Och munskydd skickar inte signalen att man ska hålla avstånd.
– Det som talar för munskydd är att det i teoretiska modeller minskar risken något för att du ska smitta en annan. Om du bär dem rätt och hela tiden. Men det är bättre att stanna hemma om du har symtom.
Anders Tegnell menar också att det kan vara svårt att bära munskydd på de platser där smittan sprids mest – i hemmet och på arbetsplatsen:
– Att bära munskydd i hemmet tror jag inte är genomförbart, åtminstone inte i Sverige. Det är nog också tveksamt på de flesta arbetsplatser. Det man har testat i många länder är munskydd i kollektivtrafiken. Men det verkar inte ha gett någon stor effekt. Smittspridningen är fortfarande omfattande i dessa länder. Det viktigaste är att hålla avstånd och stanna hemma om man är sjuk.
Varför tror du inte att det skulle hjälpa i kollektivtrafiken i Sverige?
– Dels är det ju inte där vi har smittspridningen och om man

talar med dem som driver kollektivtrafik så är det en mycket liten andel av all trafik där det är trängsel.
Men många länder har sådana regler.
– Ja, men vi ser också länder där smittan är betydligt mer explosiv än vad den är i Sverige trots munskydden.
– Nu ska man inte påstå att spridningen beror på munskydden för det är mycket annat som spelar in. Men att införa munskydd kommer inte att ändra situationen radikalt.
Ser du någon möjlighet att Sverige ska kunna stå emot trycket utifrån? Kan det verkligen förvärra läget att införa krav på munskydd?
– Jag tycker att munskyddsdebatten har minskat. Vi har en stor konsensus bland dem som jobbar med vårdhygien i Sverige, det är inte enbart Folkhälsomyndigheten som menar detta.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Bakgrund. Antalet smittade i Europa stiger snabbt

Antalet nya smittade i Sverige och i övriga Europa stiger snabbt – över 11 miljoner var bekräftat - smittade i Europa i fredags. Frankrike (1 543 321 fall), Spanien (1 284 408), Storbritannien (1 099 059) och Italien (790 377) är värst drabbade. Antalet avlidna i Europa är 282365 personer. Världshälsoorganisationen, WHO, varnade i fredags för att länderna i Europa har en ”tuff tid” framför sig och efterlyser ett allmänt användande av munskydd för att rädda liv. Enligt WHO:s Europachef Hans Kluge kan ett allmänt påbud om munskydd tillsammans med strikt social kontroll rädda runt 266000 liv fram till februari i hela den europeiska regionen, skriver AFP.
DN

Vi måste gemensamt hjälpas åt och ta ansvar för att stoppa smitt-spridningen.

MÅNDAG 9 NOVEMBER 2020

Moderaternas partiledare Ulf Kristersson har satt sig själv i karantän. Orsaken är att en av hans medarbetare testats positivt för covid-19, skriver han på Facebook.

”Vårdskulden mindre än befarat i pandemins spår”

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

DN. DEBATT 201110

Trots ansträngda förhållanden har coronapandemin inte fått så omfattande negativa konsekvenser på den planerade vården som befarats och ofta framställts. En ny rapport visar att åtta av tio planerade operationer har kunnat genomföras under årets första åtta månader, jämfört med året innan, skriver Maria Morell för Sveriges kommuner och regioner.

Trots coronapandemin och det kraftigt ökade vårdbehovet, har en stor del av den planerade vården kunnat genomföras i år. 8 av 10 planerade operationer har genomförts under coronaåret 2020 när vi jämför med 2019.

Coronapandemin är långt ifrån över. Tvärtom ser vi en mycket oroande ökning av smittspridningen och under de senaste veckorna har trycket på sjukvården ökat markant. Vi måste återigen samla våra krafter för att vårda covid-19-sjuka och för att med alla möjliga medel trycka tillbaka smittan. Samtidigt står vi betydligt bättre rustade nu än vad vi gjorde i början av 2020 när coronaviruset snabbt blev till en allvarlig sjukdom för de drabbade och en sjukdom med stor samhälls-påverkan. Den omedelbara och omfattande smittspridningen ställde svensk sjukvård på prov. Aldrig tidigare har vården arbetat under sådana tuffa förhållanden. Exceptionella åtgärder fick vidtas när svensk hälso- och sjukvård gjorde en stor och mycket snabb omställning under våren 2020. Det mest illustrativa sättet att beskriva omställningen är tillgången till intensivvård i Sverige. Under 2019 var normaltillgången på intensivvårdsplatser med respirator 512 stycken. Under våren 2020, när belastningen var som störst, intensivvårdades

nästan 800 patienter varav över 500 covidpatienter samtidigt. Kapaciteten var som mest strax över 1 100 omedelbart beläggningsbara intensivvårdsplatser med respirator. För att klara detta fick exempelvis planerad vård skjutas fram.

I dag publicerar Sveriges kommuner och regioner (SKR) en ny rapport som visar att en stor del av den planerade vården trots allt kunnat genomföras. De genomförda operationerna under årets första åtta månader uppgick till närmare 80 procent av 2019 års volym. Trots ansträngda förhållanden har coronapandemin alltså inte fått så omfattande negativa konsekvenser på den planerade vården som befarats och ofta framställts.

Regionerna har tagit ett enormt ansvar och svensk hälso- och sjukvård har visat en extraordinär förmåga att ställa om verksamheten i en kris. Vi har också sett en snabb utveckling inom flera områden, inte minst olika digitala lösningar som bidragit både till att patienter kunnat få stöd och vård och till att vården kommit närmare

patienterna. Den samverkan som förstärkts mellan regioner samt mellan regioner och kommuner, är avgörande i krisen och kommer att bidra till en fortsatt god utveckling av vård och omsorg när pandemin är över.
Kapacitetsökningarna, omställningarna och utvecklingssprången som tagits under 2020 visar vilken kraft svensk hälso- och sjukvård besitter.
Pandemin är ett bra exempel på att verksamheten fungerar som bäst när ansvarsprincipen tillåts vara rådande. Staten ska säkra att det finns en långsiktig finansiering, tillräckligt många medarbetare med rätt utbildning och en lagstiftning som stödjer verksamheterna. Regioner och kommuner ska utforma vård och omsorg efter lokala och regionala behov och förutsättningar. Vi har ett robust system när staten ger regioner och kommuner rätt verktyg och lämnar det operativa arbetet till kommuner och regioner.
SKR:s nya rapport visar på betydande minskning av vårdproduktionen inom flera områden under den mest

intensiva perioden av pandemin under våren, men också på att vården snabbt kunde återgå till nästintill normal produktion redan under sommaren. När smittspridningen nu ökar kraftigt igen och situationen i vården åter blir ansträngd, ger kunskapen och erfarenheterna från våren och sommaren hälso- och sjukvården en stabilare grund att stå på. Det är ett faktum att hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar, både med att hantera pandemin och dess långvariga konsekvenser och med att fortsätta det arbete som började innan pandemin: att korta köer och förbättra tillgängligheten för dem som behöver vård.

SKR:s nya rapportvisar bland annat:

De planerade operationerna och behandlingarna minskade med drygt 20 procent, jämfört med 2019 års volym under motsvarande period – det innebär att 8 av 10 operationer, jämfört med året innan, genomfördes trots pandemin – men fler patienter har fått vänta längre.

Befolkningen har sökt akut vård i mindre utsträckning under våren, akutmottagningsbesöken var 30

procent färre i april än motsvarande månad tidigare år. Data från kvalitetsregistren visar samtidigt att det akuta omhändertagandet för stora diagnosgrupper såsom stroke och hjärtinfarkt fortsatt håller god kvalitet.
De fysiska besöken i primärvården minskade med nästan 40 procent under årets första fem månader – men sett till det totala antalet vårdkontakter i primärvården var minskningen endast 20 procent tack vare ökade digitala kontakter, hembesök samt telefon- och brevkontakter. Vårdgarantiuppfyllelsen har varit stabil.
För cancerpatienter under utredning inom standardiserat vårdförlopp har tiden till behandling minskat under våren – men färre cancerfall har upptäckts och färre kvinnor har deltagit i exempelvis screening för livmoderhalscancer.
För att öka förståelsenoch förbättra den fortsatta hanteringen av pandemin krävs det mer djuplodande resonemang och en helhetssyn. En onyanserad beskrivning av ökade vårdköer eller beräkning av uppskjuten

vård i kvantitet riskerar att ge svar och lösningar som inte är till någon nytta, varken för den pågående hanteringen av pandemin eller i ett mer långsiktigt perspektiv. För att kunna möta befolkningens vårdbehov och hantera den vård som inte genomförts under våren, måste man förstå sambanden mellan akut och planerad vård, primärvård och slutenvård, befolkningens sökmönster, liksom hur kroniska tillstånd kan påverka individer på längre sikt.

All den vård som inte genomförts under våren 2020 kommer inte att behöva tas igen. En betydande del av de besvär som leder till kontakter med vården och utredning är inte behandlingskrävande, utan självläkande tillstånd eller övergående symtom. Samtidigt finns en befogad oro för att patienter med mer allvarliga tillstånd av olika anledningar inte söker vård under pandemin. Många patienter och deras anhöriga har drabbats av negativa konsekvenser. De indirekta folkhälsokonsekvenserna av pandemin, och de vårdbehov som blir en följd av dessa, är ännu inte

fullständigt kända. De blir viktiga att följa och hantera under de kommande åren.
Att säkerställa en god och tillgänglig vård är en av välfärdens viktigaste uppgifter. Vården har ställts inför stora utmaningar under 2020 och kraftsamlar nu återigen för att klara av konsekvenserna av den ökande smittspridningen. Med rätt verktyg och förutsättningar från staten kommer regionerna även fortsatt kunna ge invånarna den vård de behöver.

Marie Morell, ordförande SKR:s sjukvårdsdelegation

Var femte testad stockholmare är covidsmittad

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Var femte person som testats i Stockholm har covid-19, enligt regionen. Samtidigt ökar nu antalet inlagda på sjukhusens intensivvårdavdelningar dramatiskt. Sedan i fredags har ytterligare fem personer avlidit med covid-19.

– Andra vågen är här nu, säger Johan Styrud, ordförande i Stockholms läkarförening.

Covidsmittan sprids nu mycket snabbt i hela Stockholmsregionen. Förra veckan testades cirka 42 000 personer för pågående covid-19 och av dessa var hela 20,3 procent smittade, enligt Region Stockholm.

Veckan dessförinnan var andelen smittade 16,3 procent och veckan före det endast 8,4 procent.

– Vi slår rekord varje vecka både i antal tester och andelen smittade, säger Claes Ruth, funktionschef

på Karolinska universitetslaboratoriet.
Samtidigt ökar antalet inlagda på sjukhusen kraftigt. Under den gångna veckan mer än fördubblades antalet inlagda patienter, vilket var mer än väntat, enligt regionens chefläkare Johan Bratt.
I nuläget befinner sig tre sjukhus i regionen i stabsläge för att klara trycket: Görans sjukhus, Danderyds sjukhus och Södertälje sjukhus. Södersjukhuset gick på måndagen upp från stabsläge till förstärkningsläge.
Johan Styrud, ordförande i Stockholms läkarförening, vittnar om att inflödet av patienter fortsatt att öka i helgen på Danderyds sjukhus som nu har 50 inlagda patienter, varav fem inom intensivvården, en ökning med 25 procent sedan i fredags.
– Det har ju pratats om att det nog inte skulle komma en andra våg till Stockholm, men nu är vi där, säger Johan Styrud.
I regionen har antalet smittade ökat kraftigt över helgen, och på måndagen vårdades 349 patienter på länets sjukhus och inom geriatrisk vård. Antalet

intensivvårdade ökade från 27 till 34 bara mellan söndag och måndag. Det gör att Karolinska - universitetssjukhuset åter planerar för att öppna separata intensivvårdsavdelningar för covidpatienter. En ny specialdesignad avdelning med plats för 18 patienter öppnar tidigare än planerat med hälften av platserna på torsdag.
– Vi hoppades att vi inte skulle behöva öppna den här veckan, men de senaste dygnen har antalet intensivvårdade patienter ökat fort. Det är väldigt oroväckande, säger Björn Persson, verksamhetschef för intensivvården på Karolinska. Samtidigt skiljer sig situationen från i våras, enligt Björn Persson, genom att ökningen av antalet patienter sker långsammare, och patienterna inte är fullt lika sjuka när de kommer till sjukhuset. Färre läggs i respirator och medelvårdtiden är kortare.
– Vi tror att det beror på att vi har blivit bättre på att behandla patienterna innan de blir så sjuka att de behöver intensivvård. Personal måste nu åter dirigeras om från bland annat operationsverksamheten för att

bemanna intensivvården för covidsjuka. Sammantaget är personalstyrkan mindre än innan pandemin, delvis som en följd av att anställda sagt upp sig.
– Vi har mer personal som är sjuka eller som följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer och är hemma för att deras partner eller barn är sjuka.
Även regionens hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson beskriver hur ökningstakten av sjukvårdsbehoven överstiger regionens prognoser.
– Det beror på att vi har utgått från Folkhälsomyndighetens scenarier och att vi räknat med att vi skulle hamna på cirka 50 procent av där vi var i våras. Nu måste vi snarast planera för att vi hamnar på cirka 75 procent av de antal inlagda patienter vi hade som mest då.
Det innebär att regionen nu räknar med ytterligare några hundratal inlagda de närmaste veckorna och att planerad vård åter ställs in på sjukhusen.
Enligt Eriksson är bedömningen att regionen kommer att klara utmaningen med den kapacitet som finns.

Den ökade smittspridningen märks också i antalet avlidna. Under helgen har ytterligare fem dödsfall registrerats i region Stockholm.
– Jag tycker stockholmarna ska tänka till nu. Vi kan alla hjälpa till genom att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer, att vara hemma när vi har symtom, att inte gå på fester och after work. Det räddar liv.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Krisstöd till företagen förlängs

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Regeringen förlänger en rad stödåtgärder för att skydda företag som drabbas av corona-krisen.

– Syftet är att rädda svenska företag och svenska jobb genom den här krisen, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Samtidigt som smittspridningen tagit fart är flera av regeringens krisåtgärder för företagen på väg att löpa ut. Nu kommer en rad stödåtgärder att förlängas.
– Många företag är hårt sargade efter att ha haft det tufft under flera månader. Vi vet att det kommer att vara tufft för många företag när krisen nu drar ut på tiden, säger Magdalena Andersson.
Regeringen och samarbetspartierna C och L är bland annat överens om att förlänga stödet till korttidspermittering fram till den 30 juni nästa år. Samtidigt förlängs både omställningsstödet och stödet till enskilda näringsidkare med tre månader. Enligt finansministern är det för tidigt att säga om det kommer att krävas ytterligare åtgärder.
– Det beror på hur smittspridningen utvecklar sig och hur den ekonomiska utvecklingen ser ut. Därför är det viktigt att vi har en hög beredskap.
Trots att en del branscher är betydligt hårdare drabbade än andra kommer stöden även i

fortsättningen att vara öppna för alla att söka.
– Men man får bara ekonomiskt stöd om man är ekonomiskt drabbad. Nackdelen med riktade stöd till vissa branscher är att vi får gränsdragningsproblem – till exempel mellan arenan som bara får ta emot 50 personer och hotellet utanför som inte får några gäster på grund av publikbegränsningarna, säger Magdalena Andersson.
Företagen får också förlängd möjlighet att skjuta upp skatte-inbetalningar. Enligt finansministern har det visat sig vara ett effektivt sätt att ge företagen ökad likviditet. Samtidigt innebär det en ökad risk för staten.
– Risken för kreditförluster ökar när vi förlänger det här. Men när vi ser att smittspridningen nu ökar verkar det förnuftigt att förlänga den här möjligheten så att vi inte får en omfattande konkursvåg när skatterna ska betalas in, säger Magdalena Andersson.
Moderaternas ekonomisk-politiska talesperson Elisabeth Svantesson välkomnar att

regeringen förlänger stödåtgärderna.
– Det är bra och nödvändigt att regeringen och stödpartierna förlänger de här stöden. Däremot är jag förvånad över att de inte passar på att göra stöden mer effektiva, säger hon.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Stort tryck – alla får inte coronatesta sig

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Allt fler med coronasymtom vill testa sig – men regionerna klarar inte av det enorma trycket. Labben har nått sin maxkapacitet.

– Behovet är ändlöst, säger Claes Ruth, på Karolinska universitetslaboratoriet.

Flera regioner upplever att trycket på provtagning av covid-19 är högre än vad de kan möta. Närmare 190 000 personer provtogs nationellt under vecka 44, enligt Folkhälsomyndigheten. Det är omkring 25 000 fler än veckan innan.

– Det är en enorm ökning jämfört med de senaste veckorna, vilket belastar laboratorierna både nationellt och regionalt. Man ser att flera regioner nu är uppe i sin takkapacitet. På vissa håll har väntetiderna blivit längre, säger Emma Spak, chef för hälso- och sjukvårdssektionen på Sveriges kommuner och regioner (SKR). Region Västra Götaland är en av de hårt pressade regionerna. På måndagen meddelade de att provtagningen för allmänheten tillfälligt minskar med 25 procent.

– Många vill testa sig, och det är vi tacksamma för. Men labben har uppnått maxkapacitet, både de regionala och externa, säger Kristine Rygge, medicinsk rådgivare, och fortsätter:

– Jag ser det inte som ett misslyckande, utan man har

växlat upp otroligt. Men det har befolkningen också gjort. Vi har lyckats med uppmaningen att allmänheten ska testa sig. Det är tråkigt att vi inte kan möta det, och att smittspridningen har ökat snabbare än vad vi hade trott.
Hon menar att regionen nu bland annat ska utöka kapaciteten på labben de använder och att de tittar på internationella leverantörer.
Region Örebro län meddelade förra torsdagen att taket även där var tillfälligt nått. Det är framför allt provtagningen av allmänheten som har påverkats.
– Antalet tester har legat över vår analyskapacitet. Därför bromsade vi i förra veckan provtagningskedjan. Det måste vara hållbart över tid, och vi behövde signalera att vi inte klarade av det, säger Martin Sundqvist, överläkare på laboratoriemedicinska kliniken på Universitetssjukhuset i Örebro.
Nu har regionen fått tillgång till ytterligare ett externt laboratorium, och på måndagen släpptes nya tider.
– På sikt tror jag dock inte att det kommer täcka behovet, som just nu verkar nästintill oändligt.

Därför diskuterar vi ytterligare åtgärder, till exempel fler externa labb. Men det går inte att trolla fram mer resurser i form av personal och apparater, säger Martin Sundqvist.
Region Stockholm stoppade hemtesterna för allmänheten under fyra dagar i förra veckan, eftersom kön ringlade sig för lång. Nu har regionen infört en dagskvot på hemtesterna. Än så länge ligger den på 5 000 per dag, vilket ska utökas senare i veckan när ett nytt analyslabb kopplas in.
– På torsdag ökar vi kapaciteten rejält, och räknar med att komma upp i en veckotakt på 50 000 tester totalt. Om det räcker vet vi inte. Trycket är enormt, behovet är ändlöst och efterfrågan är extremt snabbrörlig, säger Claes Ruth, funktionschef på Karolinska universitetslaboratoriet.
Flera regioner upplever ett högt tryck på provtagningen för allmänheten, och tiderna tar med jämna mellanrum slut. Emma Spak på SKR säger att regionerna, labben och Folkhälsomyndigheten jobbar intensivt för att utöka kapaciteten.
Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se
Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

PCR-prov: Visar om du har en pågående infektion. Det kan du lämna när du har symtom som inte har gått över efter 24 timmar. Ett PCR-prov tas med en pinne som är gjord för att fånga virus och bakterier i sekretet som finns i luftvägarna.
Serologiskt prov: Visar om du har haft infektionen och utvecklat antikroppar. Det kan du lämna tidigast 14 dagar efter att du har fått symtom. Då har antikroppar hunnit utvecklas i nivåer som kan mätas. Det går bra att lämna provet flera månader efter att du har blivit frisk. Serologiskt prov är ett blodprov.
Källa: 1177.se

Trycket ökar på sjukhusen i landet

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Fler behöver sjukhusvård när smittspridningen ökar i landet.
I Västra Götaland är 146 personer inlagda på sjukhus med bekräftad covid-19, varav 24 personer på intensivvårdsavdelning. Det är en ökning med 50 patienter på en vecka. Statistiken för hur många som konstaterades smittade den förra veckan är inte helt klar.
– Men det är en ökning jämfört med veckan innan, säger smittskyddsläkaren Thomas Wahlberg.
Den veckan konstaterades 2 984 nya fall.
I Region Skåne vårdas nu 111 patienter, varav 37 på intensivvårdsavdelning, med covid-19. Det är det största antalet patienter sedan pandemin startade.
”Det är ett allvarligt läge just nu. Ökningen har gått snabbt. Vi har en fortsatt

samhällssmittspridning i hela regionen, med smitta i alla åldersgrupper. Även äldre drabbas, både de som bor på särskilt boende och de som bor i ordinärt boende”, säger smittskyddsläkaren Eva Melander i en skriftlig kommentar.

TT

Centerledaren Annie Lööf i coronakarantän

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Centerns partiledare Annie Lööf har valt att isolera sig hemma efter att en medarbetare som hon träffat uppvisat förkylningssymtom.

”En av mina medarbetare som jag nyligen träffat har uppvisat förkylningssymptom. Av försiktighetsskäl, tills vidare, har

jag valt att styra om till digitala möten hemifrån”, skriver Lööf på Twitter.

TT

Löfven har inte covid-19 – bryter isoleringen

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Statsminister Stefan Löfven (S) avbryter sin isolering i bostaden i Sagerska huset. ”Efter negativt covid-19-test och konsultation med läkare, avbryter statsministern nu sin isolering”,

skriver pressekreteraren Mikael Lindström. Det gäller även för hustrun Ulla Löfven. Löfven valde att isolera sig i slutet av förra veckan efter att en person i hans närhet hade träffat en smittad person.

TT

Vaccinutvecklare: 90 procent får skydd

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Pfizers och Biontechs vaccin mot covid-19 har en effektivitet på 90 procent, enligt företagen själva.

– I dag är en stor dag för vetenskapen och mänskligheten, säger Albert Bourla, vd för Pfizer, i ett pressmeddelande.

På måndagen meddelade Pfizer och Biontech nya uppgifter om företagens gemensamma vaccinkandidat. Enligt inledande data från fas 3-studier hade över 90 procent utvecklat skydd mot covid-19 28 dagar efter den första och sju dagar efter den andra dosen av vaccinet.
Vaccinforskaren Matti Sällberg vid Karolinska institutet tycker att beskedet är lovande.
– Det här innebär att risken för sjukdom minskar med 90 procent. Då har man löst en väldigt stor del av de medicinska problemen. Jag tycker att det är en fantastisk bedrift, säger han.
Hur bra är 90 procent i sammanhanget?
– Det man ska jämföra med är FDA:s (amerikanska Livs- och läkemedelsverket, reds anm) krav, som är på 50 procent. Det här vida överstiger det. 90 procent är ungefär där man vill ligga.
Enligt företagen visar studien hittills inte på några oroväckande hälsorisker med vaccinet. Studien har ännu inte publicerats i en vetenskaplig tidskrift och inte heller granskats och godkänts av andra forskare. De kliniska

testerna fortsätter för att samla in mer data.
Ändå tror Matti Sällberg att resultatet är tillförlitligt.
– Det här vill gärna ett företag vara först med. Men det vore en jätteskandal om de gick ut med felaktiga data. Så jag tror vi kan vara ganska trygga med resultatet.
Han hoppas att flera liknande resultat väntar även från andra vaccinkandidater.
– Nu råkar Pfizer vara först. Men jag hoppas att många andra av de andra bolagens vaccin kommer att kunna uppvisa liknande effektivitet. I så fall har vi kommit jättelångt. Då finns det gott om hopp om att kunna få fram ett flertal vaccin under kommande år.
Pfizer och Biontech planerar att ansöka om akutgodkännande i USA senare i november. Vid ett godkännande kommer doserna inledningsvis att vara begränsade. Enligt företagens egna uppskattningar kommer 50 miljoner doser att produceras under 2020 och 1,3 miljarder under 2021.
En av flera internationella vaccin-experter som välkomnar beskedet från Pfizer och Biontech är professor John Bell som är

medlem i Storbritanniens vaccinråd. Han säger till The Guardian att han ”med viss tillförsikt tror att livet kan återgå till det normala nästa vår”.
John Bell anser att vaccinets preliminära effektivitet på 90 procent är ”fantastisk”.
Världens börser reagerade positivt på Pfizers och Biontechs vaccin-nyhet.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Biljettkontroller ombord på bussar återinförs

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

SL:s biljettkontrollanter har åter börjat gå ombord på både bussar och tåg i jakten på plankare. Nu ifrågasätter resenärer metoden med hänvisning till risken för smittspridning i trängseln.

– Instruktionen till kontrollanterna är att göra det på ett säkert sätt, säger Claes Keisu, pressansvarig på SL.

Coronapandemins härjningar i Stockholm tidigt i våras fick SL att stoppa biljettkontrollerna i kollektivtrafiken. Med början i juni har kontrollerna sedan successivt återinförts – men hela tiden har risken för att sprida smitta varit en faktor som har förhindrat att man återgår till fullskalig verksamhet beträffande biljettkontrollerna. Främst har kontroller därför skett på hållplatser och vid spärrlinjer i tunnelbanan.

Men nu har biljettkontrollanterna trappat upp arbetet ett steg: de genomför nu åter kontroller ombord på både bussar och tåg. Detta har upprört många resenärer, vilket tidningen Mitt i var först att rapportera om.

Claes Keisu, pressansvarig på SL, berättar för DN att det finns tydliga regler kring personalens arbete.

– De ska göra det på ett smitt-säkert sätt. De tränger sig inte in om det är fullt med folk. De ska

inte medverka till trängsel, säger han.
Han berättar att kontrollerna har trappats upp sedan sommaren och att biljettkontrollanterna nu har tydliga förhållningsregler att följa. Det handlar om att man inte ska öka risken för att sprida coronaviruset i kollektivtrafiken.
– Ser de att det finns en möjlighet att göra en ombordkontroll så kan de gå ombord. Men om det är för trångt så ska de stanna utanför, säger Claes Keisu.
Regeln är att biljettkontrollanterna ska ha dubbelt armlängds avstånd, vilket motsvarar cirka 1,5 meter, till resenärerna. Claes Keisu berättar att regeln inte bara är till för resenärernas säkerhet, utan även för kontrollanterna.
– Det ligger också i biljettkontrollanternas intresse att göra det här på ett smittsäkert sätt, säger han.
Betyder det att det inte blir några kontroller ombord i rusningstrafik?
– Nej, precis, så blir det ju ofta. Men däremot kan kontrollanterna stå utanför spärrarna och göra sina kontroller.

Under hösten har det stått klart att smittan i Sverige åter har ökat kraftigt, och även Stockholm har drabbats hårt. En anledning som ibland lyfts är att höstens intåg med kallare temperaturer och att många miljöer blir torrare leder till ökad risk för smittspridning. Riskerna togs nyligen upp i Vetenskapsradion.

Hur påverkar de nya rönen om ökade risker för smittspridning under hösten kontrollanternas arbete?

– Vi gör ju inga egna smittbedömningar om hur smitta sprids. Vi lyssnar på vad experterna från Folkhälsomyndigheten och Smittskydd Stockholm säger och följer deras rekommendationer. Om de gör en annan bedömning så kommer vi att ta till oss det naturligtvis, säger Claes Keisu.

De minskade biljettintäkterna under året till följd av coronapandemin har inneburit ett hårt ekonomiskt slag mot SL. Prognosen är att resultatet landar på runt 3,5 miljarder mindre än planerat.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Vaccinnyheten är lovande men det dröjer innan pandemin är över

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Äntligen lite goda nyheter i coronamörkret som lagt sig över Europa den senaste månaden. Effektiva vaccin mot covid-19 kan vara inom räckhåll. Men det kommer att dröja innan pandemihotet är över.

På måndagen blev forskare, politiker och allmänhet exalterade över nyheten om att Pfizer och Biontechs vaccin gav ett högt skydd mot att bli sjuk i covid-19. Det är mycket goda nyheter och precis vad vi behöver nu när vi står inför en lång, tuff vinter med ökad smittspridning i hela Europa och i många andra delar av världen.

Det är preliminära siffror från företagens fas 3-studie som offentliggjorts i ett pressmeddelande, så det finns

anledning att vara lite försiktig. Studien är ännu inte avslutad och all data är inte tillgänglig. Men enligt en analys på 94 personer med bekräftad covid-19 som antingen fått vaccin eller placebo så var vaccinet mer än 90 procent effektivt.

De flesta experter hade hoppats på kanske 70 procent effektivitet, och den amerikanska läkemedelsmyndigheten hade till och med sagt att man kunde acceptera ett vaccin som bara skyddar 50 procent av de vaccinerade. Ett skydd på 90 procent är fantastiskt, särskilt om man kommer ihåg att vaccinet utvecklats på mindre än ett år. Men vi vet inte hur länge skyddet räcker, studien har bara pågått i drygt tre månader. Det är också oklart hur skyddseffekten ser ut i olika åldersgrupper. Äldre människor brukar få ett sämre skydd från vaccin. De är också mer sårbara för covid-19, därför är det extra viktigt att vaccinet också fungerar bra hos dem.

Det här är de första resultaten från de många fas 3-studier som pågår runt om i världen. Alla har väntat på dem. Tidigare studier kan bara se om vaccinet triggar en

immunrespons, men det är först när ett vaccin testas i verkliga förhållanden i fas 3-studier och jämförs med placebo som vi kan se om vaccinet verkligen skyddar mot sjukdomen.
Under kommande veckor kanske vi får se resultat från andra vaccin. Förhoppningsvis ger även de ett högt skydd mot sjukdomen.
Studien kommer att pågå tills 164 personer har blivit sjuka i covid-19. Alla som fått vaccinet kommer också att följas för eventuella biverkningar, men i nuläget har inga allvarliga sådana rapporterats.
När studien är avslutad och data har analyserats av företagen kommer de att ansöka om godkännande. Då granskar myndigheter data grundligt. Den processen kan i vanliga fall ta ett år, men den skyndas på under pandemin. Oavsett, när studien är klar kommer det ändå att ta några månader innan ett vaccin kan godkännas.
Pfizer och Biontechs vaccin är ett så kallat mRNA-vaccin. Man använder sig av delar av virusets arvsmassa för att få våra celler att tillverka ett särskilt protein som kallas spikeprotein.

Kroppen reagerar på proteinet och triggar en immunrespons, vilket ska ge ett skydd mot en riktig infektion. Det är en ny teknik och i dag finns inga godkända vaccin baserade på den tekniken, men det har forskats på den under flera år.
Vaccinet måste förvaras i väldigt låga temperaturer, vilket kan bli en utmaning för att få ut det till alla delar av världen.
En annan utmaning är att få fram tillräckligt många vaccindoser. Under året kan företagen producera 50 miljoner doser. Det räcker till 25 miljoner människor i hela världen, om man behöver två doser för fullgott skydd. Under nästa år kan mer än en miljard doser produceras. Alla länder vill ha vaccinerna. Den som gör en snabb huvudräkning inser att det inte räcker särskilt långt.
Även om flera vaccin kommer att vara godkända i början av nästa år och även om de ger ett högt skydd kommer det att ta tid att producera tillräckligt många doser och att vaccinera alla människor som behöver det. Det tar också tid att få ett immunsvar efter en vaccination.

Så det kommer att dröja många månader innan vi ser en större effekt på smittspridningen. Därför kommer vi troligen att få leva med restriktioner som att hålla avstånd, begränsa våra kontakter och tvätta händerna under större delen av nästa år.
Ett effektivt vaccin mot covid-19 kommer inte att heller utrota sjukdomen helt. Det är mycket svårt att utrota sjukdomar, och förutom ett bra vaccin krävs bland annat att viruset inte kan gömma sig i något djur. Men ett vaccin kommer att hjälpa oss att ta oss ur den här fruktansvärda pandemin som förändrat hela vår värld och göra covid-19 mycket lättare att leva med.
Nyheterna från Pfizer och Biontech är mycket lovande, men vi måste som sagt fortfarande hålla ut ett tag till.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

Frustration i flera regioner över väntan på att restriktioner ska skärpas

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Ytterligare tre regioner fick på tisdagen skärpta råd från Folkhälsomyndigheten med anledning den ökade spridningen av coronaviruset. På flera andra håll finns en frustration över att dialogen med myndigheten går långsamt. På tisdagen valde - Blekinge att införa skärpta restriktioner på egen hand.

Folkhälsomyndigheten har i samråd med smittskyddsläkare och länsstyrelserna i Kalmar, Norrbotten och Västerbotten beslutat om skärpta allmänna råd.

Råden gäller i fyra veckor, till den 8 december.
Invånare i regionerna uppmanas nu att undvika fysisk kontakt med andra personer utanför det egna hushållet. Man ska även undvika inomhusmiljöer där trängsel kan uppstå, som butiker, köpcentrum, museer och gym. För invånare i Norrbottens och Västerbottens län gäller också att avstå från onödiga resor.
Totalt berörs nu 13 av landets 21 regioner av skärpta lokala coronarestriktioner. På tisdagen gick dessutom region Blekinge ut med egna rekommendationer, utan inblandning från Folkhälsomyndigheten.
– Vi måste agera nu, vi kan inte vänta på den process som de allmänna råden tar. De här reglerna gäller månaden ut, men kan kanske ersättas av Folkhälsomyndighetens råd, det återstår att se, säger smittskyddsläkaren Bengt Wittesjö på regionens pressträff.
På Folkhälsomyndighetens pressträff fick enhetschef Sara Byfors frågor om Blekinges agerande.
– Vi tycker varken att det är bra eller dåligt. Vi lägger ingen

värdering i det. Vi har en pågående dialog med region Blekinge och har ett möte inplanerat i morgon (på onsdagen), säger hon.
– Känner de att det är så ange-läget att gå ut nu så har de den möjligheten. En fördel med att göra det tillsammans är att det blir en tydlighet i vad som gäller.
I Värmland pågår en diskussion om lokala restriktioner och i regionen finns en frustration över att besked dröjer.
– Nu sitter vi och väntar på att Folkhälsomyndigheten ska ge oss lokala restriktioner. Men det verkar vara omgärdat med en stor administration eftersom det tar sådan tid, säger Fredrik Larsson (M), regionstyrelsens ordförande i Värmland.
Enligt honom påbörjades dialogen mellan regionens smittskydd och myndigheten i förra veckan.
– Folkhälsomyndigheten bedömer att det är väl inte så allvarligt men vi gör det. På något sätt överprövar vi då myndighetens inställning och det är väldigt konstigt.
På tisdagen beslutade region Värmland att gå upp i stabsläge på grund av den ökade

smittspridningen och tilltagande belastning på sjukvården.
Region Kronoberg fick lokala skärpningar av de allmänna restriktionerna förra veckan, men även där är regionstyrelsens ordförande Mikael Johansson (M) missnöjd med att processen gick långsamt.
– FHM har varit jättetydliga med att man fattar beslut efter att ha samrått med regionerna, men det var köbildning, säger Mikael Johansson.
– För mig blir det märkligt, min tolkning är att vi inte inför allmänna råd när det behövs utan när det passar FHM:s och regeringens kalender.
I region Norrbotten efterlyste smittskyddsläkaren Anders Nystedt skärpta lokala förra veckan, men beslutet kom först på tisdagen.
– Vi ville följa utvecklingen ytterligare några dagar för att se vart det tog vägen och hinna samla regionen för att få till en bra process, säger Sara Byfors.
Sverige har under hösten haft en bred smittspridning i stora delar av landet ”som vi inte riktigt förutsåg i somras”, enligt Sara Byfors. Trots det står FMH fast

vid att det är bättre med skärpta lokala råd än att skärpa de allmänna råden på nationell basis.
– Vi tror att på det här sättet får vi en bättre lokal förankring och den efterlevnad som behövs i just den regionen utifrån deras förutsättningar. Det ger en flexibilitet också, säger Sara Byfors.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Juan Flores
juan.flores@dn.se

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

35 nya dödsfall har registrerats. Därmed har 6 057 personer med covid-19 avlidit i Sverige.
162 240 personer har bekräftats vara smittade av coronaviruset i Sverige sedan pandemins start. I fredags var den siffran 146 461, vilket innebär en ökning med 15 779 nya fall.
1 000 personer vårdas på sjukhus för covid-19 och 130 personer är inlagda på intensivvårdsavdelning, enligt tisdagens uppgifter.

EU-avtal kan ge Sverige doser i januari

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Efter Pfizers vaccinbesked väntas EU-kommissionen på onsdagen besluta om ett köp av 200 miljoner doser av läkemedelsföretaget. Om allt går enligt plan kan de första svenskarna vaccineras redan i januari, enligt nationella vaccinsamordnaren Richard Bergström.

På måndagen meddelade Pfizer och Biontech att 90 procent av de som fått företagens vaccinkandidat utvecklat skydd mot covid-19. Slutsatsen baseras på preliminär data från den pågående fas 3-studien där nästan 44 000 personer deltar.

Efter måndagens besked har Sveriges nationella vaccinsamordnare, Richard Bergström, haft fullt upp. Det är dels de sista detaljerna i EU:s vaccinavtal som ska falla på plats,

dels ett stort intresse från medierna om Pfizers vaccin.
– Det blir mycket jobb på grund av det här. Det är fantastiskt bra nyheter och resultaten är väldigt goda. Nu har jag så klart en massa följdfrågor och kan inte vänta på att få tillgång till all data, säger Richard Bergström.
Bland annat handlar det om hur allvarligt sjuka de vaccinerade som ändå fick covid-19 blev i jämförelse med de i studien som fick placebo.
– Kan man se en skillnad när det gäller svårt sjuka och skiljer det sig när det gäller dödsfall, som är - någon form av slutgiltigt mått? Det ska bli otroligt intressant att se hela studien när den är klar, säger han.
Med några veckor kvar av studien ser vaccinet lovande ut, konstaterar Richard Bergström. Men för att kandidaten ska nå svenskarna behöver de slutgiltiga resultaten följa i samma riktning. Därefter ska Europeiska läkemedelsverket godkänna vaccinet i en separat process.
Men redan nu är EU:s avtal med - Pfizer och Biontech nära. På onsdagen väntas kommissionen fatta beslut om ett köp av 200

miljoner doser, med option på ytterligare 100 miljoner doser. När EU-kommissionen beslutat om ett avtal med läkemedelsföretagen har den svenska regeringen fem dagar på sig att besluta om man vill ha tillgång till vaccinet. Beslutet är en formalitet och Richard Bergström förutsätter att regeringen säger ja. Åtminstone 2 procent – omkring fyra miljoner – av doserna i avtalet kommer då gå till Sverige. – Det fördelas efter hur stor andel av EU:s befolkning ett land utgör. Sen sker det vissa justeringar, men i princip är det vad som gäller.

Som läget ser ut just nu betyder det att ett vaccin kan finnas tillgängligt för svenskarna i januari, enligt Richard Bergström. Enligt Folkhälsomyndighetens prioriteringsordning kommer personer över 70 år och personer i riskgrupper vara först ut att vaccineras – tillsammans med personal inom äldreomsorg och hälso- och sjukvården. Enligt Richard Bergström rör det sig om ungefär tre miljoner svenskar.

När de prioriterade grupperna är avklarade blir vaccinationen aktuell för den breda allmänheten.
– Det kommer att ske gradvis under 2021, men sannolikt inte förrän under andra halvåret. Om allting går enligt plan kommer det ta hela första halvåret att ge vaccin till de prioriterade grupperna.
Flera vaccin genomgår just nu fas 3-prövningar och Richard Bergström väntar sig flera nyheter inom kort.
– Vi kan få nya avläsningar inom de kommande dagarna eller veckorna. Moderna kommer nog först ut med data, men även Astra Zeneca kan komma med besked inom kort.
Samtidigt närmar sig EU-kommissionen slutförhandlingar med Moderna om ett vaccinavtal. Richard Bergström vill inte kommentera hur många doser det gäller, mer än att det är färre än i avtalet med Pfizer.
– Sen finns det ytterligare vaccinföretag vi pratar med. Så det kan komma flera nyheter av olika sort framöver.
I DN/Ipsos från oktober uppgav mer än var tredje svensk att de troligen eller helt säkert kommer

att avstå från att vaccinera sig mot covid-19. Statsepidemiolog Anders Tegnell menade då att frågan om vaccinationsvilja än så länge är teoretisk och att många människors inställning kan ändras tills dess att ett färdigt vaccin finns redo.
Richard Bergström är inne på samma spår.
– Jag tror att den typen av siffror är väldigt dynamiska. Efter gårdagens vaccinnyhet kanske folk är mer optimistiska. Frågar man igen om sex månader när folk verkligen är trötta på pandemin kanske inställningen är mycket mer positiv.
Samtidigt har han förståelse för att det finns de som oroar sig för vaccinets biverkningar.
– Jag tror att man ska vara väldigt ödmjuk inför faktumet att det finns en viss skepticism på grund av narkolepsifallen efter svininfluensavaccinet. Det får vi vara medvetna om.
– När läkemedelsverket godkänner ett läkemedel fattar man ett beslut om nyttan kontra risken på befolkningsnivå. Det gör även Folkhälsomyndigheten med sina rekommendationer. Men sen

måste varje individ få fatta ett beslut där man väger nyttan mot risken för en ovanlig biverkning, säger Richard Bergström.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Smittskyddslä kare känner tveksamhet till hårdare tag

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Lokala allmänna råd i regionerna kan fortfarande visa sig effektiva om man bara ger det mer tid.

Det tror flera smittskyddsläkare som DN har pratat med, som ännu inte vill se hårdare tag.

Efter att lokala allmänna råd infördes i Region Uppsala har det visat sig att den önskade effekten uteblivit, åtminstone efter de första två veckorna. Smittspridningen har ökat i stället för att minska.
I SVT:s Aktuellt i torsdags sade Fredrik Sund, verksamhetschef för infektionskliniken på Akademiska sjukhuset i Uppsala, att han ansåg att det börjar bli dags att överväga hårdare restriktioner – till och med utegångsförbud.
– Jag tror att det är viktigt med tajmingen nu. När ska de här åtgärderna sättas in? Jag tror att det kanske är nu som man har chansen. Om några veckor eller en månad tror jag att det är verkningslöst. Då tror jag att vi har fått en större spridning, sade han i sändningen.
Region Uppsalas smittskyddsläkare Johan Nöjd tycker däremot att det ännu är för tidigt att svara på frågan om det behövs skarpare åtgärder eller inte. I ett mejl till DN skriver han att man måste ta hänsyn till en viss eftersläpning av åtgärdernas effekt.

”Den statistik vi ser i dag är mer en bild av hur smittsituationen såg ut för ett par veckor sedan. Ser vi inga positiva tecken mot slutet av denna vecka får man fundera över ytterligare restriktioner, helst då riktade sådana där man via smittspårningen fått indicier på att smittspridning sker.”
När DN pratar med ytterligare smittskyddsläkare i landet är det ännu inte någon som propagerar för hårdare restriktioner än de som Folkhälsomyndigheten redan har beslutat om i tio regioner.
– Ur smittskyddssynpunkt vore det fantastiskt om alla svenskar köpte mat för tre veckor och låste in sig i ett rum. Då skulle spridningen gå ner till noll. Men vad kostar det? Hur mycket av samhällsmaskineriet kan man lägga band på för att få stopp på spridningen? Det är kanske inte en avvägning som smittskyddsenheten ska göra. Det är politik, säger Anders Nystedt, smittskyddsläkare i Region Norrbotten.
Micael Widerström, smittskyddsläkare i Region Jämtland-Härjedalen, tycker att det är svårt att komma åt

smittspridningen på ett effektivt sätt med rekommendationer.
– Nu är folk inte lika rädda för covid längre och tar det lite med en klackspark. Jag kan förstå att man sätter in åtgärder. Men det är mjuka råd, ingen batong – den svenska vägen. Vi måste verkligen hjälpas åt. Jag tar gärna emot tips på hur man får ungdomar att avstå från trevliga fester.
Tycker du att man borde ta till ännu hårdare tag?
– Det är svårt att veta vad hårdare tag betyder, men bättre kontroll kan nog vara bra där många träffas. Man kanske kan ha ambassadörer eller vakter som ser till att folk går hem.
Maria Amér, smittskyddsläkare i Region Gotland, är inte helt säker på vilken typ av råd och rekommendationer som är de mest effektiva.
– Nu har vi en smittspridning som på många håll ser ganska likartad ut nationellt. Då kan man fundera på om vi uppnår ökad tydlighet genom att dela upp det i regionala råd eller ta ett nytt nationellt grepp. Det är inte helt enkelt att veta vad som är rätt väg för att få fram det här budskapet.

Malin Bengnér är smittskyddsläkare i Region Jönköpings län, som i förra veckan fick lokala allmänna råd. Även hon tycker att det är för tidigt att uttala sig.

– Jag tycker att de lokala allmänna råden är skarpt formulerade. Det som behövs är god efterlevnad. Vi måste fundera över hur vi kan säkerställa att de efterlevs. Ett stort ansvar vilar på individer. Sedan kan man underlätta detta från verksamheters håll, genom att begränsa vad individer har möjlighet att göra. Men än så länge tycker jag att det är för tidigt att säga om de lokala råden har effekt eller inte, säger hon.

Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se
Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

Dela

Pandemin slår mot firandet av Mårten gås

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Att pandemin skulle påverka firandet av Mårten gås insåg Sveriges största gåsuppfödare redan i mars. Produktionen krymptes med en tredjedel och i höst har 6 000 färre gäss än förra året slaktats hos Viking fågel i skånska Munka Ljungby.

– Det blev som jag hade befarat. Det hade inte gått att sälja fler gäss i år, säger Björn Olsson, som driver företaget tillsammans med sin fru.

Han har haft kontakt med många krögare med gåsamiddag på menyn, som har fått avbeställningar i sista stund.

– För någon månad sedan var det mycket mer positiva tongångar, men sedan har proppen gått ur de sista två veckorna, säger Björn Olsson.

Operationssalar stängs – för dålig ventilation

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Stora problem med ventilationen i nybyggda operationssalar har gjort att Södersjukhuset tvingats gå upp i förstärkningsläge. Sju salar har stängt på grund av möjliga patientsäkerhetsrisker och operationer har ställts in. Omfattningen av problemet är okänt, enligt fastighetsbolaget Locum.

Det handlar om sju av totalt 24 nya operationssalar, i det så kallade operationshuset, som tvingades stänga i helgen, då det framkommit att partikelhalten är för hög. Mätningarna gjordes efter att man vid en årlig rutinkontroll upptäckt ventilationsproblem i en av operationssalarna med förhöjda partikelvärden. Vid inspektionen upptäcktes synliga mellanrum mellan takplattorna.

– Nu pågår ett arbete tillsammans med sjukvården och med NCC för att skyndsamt åtgärda det här så

att man återgå till full drift, säger Emanuel Olofsson, förvaltningsområdeschef för - Södersjukhuset vid fastighetsbolaget Locum.
Ett beslut om stängning togs då det bedömdes att felen kunde påverka patientsäkerheten vid operationer, vilket har lett till att viss planerad kirurgi ställs in, medan akuta operationer utförs i andra salar.
I måndags meddelade sjukhuset att man gått upp från stabsläge till förstärkningsläge, som en konsekvens av problemen.

Antar man att luftrenheten påverkats och vad innebär det i så fall för personal och patienter?
– Vi vet inte om detta kan ha påverkat patienter eller personal men vi har nu börjat titta på om vi kan se några avvikelser som skulle kunna vara relaterade till ett eventuellt problem med luftreningen, säger Liza Grelz vid presstjänsten på Södersjukhuset
Kommer personal och patienter som varit i salarna att testas för covid-19?
– Luftproblemet i sig medför inget behov för covid-19-testning utan det utförs av personal och

patienter enligt gällande riktlinjer, alltså om en patient uppvisar symtom.
Det är ännu oklart när problemet kan vara åtgärdat.
Stora delar av Södersjukhusets operationsverksamhet flyttade hösten 2019 in i nya byggnader, och operationssalarna godkändes vid en slutbesiktning.
Kan det handla om ett konstruktionsfel?
– Jag kan varken säga bu eller bä. Nu lägger vi först fokus på att åtgärda problemen. Sedan ska vi titta på gliporna, och se till att det inte händer igen, säger Emanuel Olofsson.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Smittan ökar snabbt på äldreboendena

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Smittan ökar snabbt på Stockholms äldreboenden. Nu har 48 särskilda boenden ett eller flera fall av covid-19 och 103 personer har testat positivt.

– Det är otroligt bekymmersamt och allvarligt att vi har en så stor smittspridning, säger Maria Rotzén Östlund, tf smittskyddsläkare.

Bara vid akuta insatser bör sköra äldre vårdas på akutsjukhus, enligt regionens riktlinjer.

Regionens senaste rapport visar att 48 äldreboenden, vilket är 15 procent av Stockholmregionens äldreboenden, nu har ett eller flera fall av covid-19. Mellan den 6–9 november konstaterades 4 762 nya fall av covid-19, varav 103 var provtagna på ett särskilt boende.

– Smittan accelererar snabbt, vi har dessutom haft en paus i

provtagningen, så det kan vara ännu fler, säger Maria Rotzén Östlund, tf smittskyddsläkare i region Stockholm.
Regionen utformar nu nya riktlinjer för att smittspåra snabbare och bredare på äldreboenden. Man diskuterar även screening av personal och boende då många smittade inte har några symtom.
– I första hand förändrar vi riktlinjerna för att smittspårning ska bli bättre, sedan får vi diskutera screening efter det, vi är tyvärr tvungna att ta en sak i taget, säger Maria Rotzén Östlund.
Nio kommuner har nu beslutat att helt eller delvis avråda från besök på vård- och omsorgsboenden: Botkyrka, Danderyd, Lidingö, Norrtälje, Nynäshamn, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby samt Solna.
– I Solna har vi infört en stark avrådan från besök tills vidare med anledning av ökad smittspridning i länet. Vi kan inte förbjuda någon men hoppas att det ska få effekt. Vi har en ökning med enstaka smittade fall på äldreboende, färre än fem just nu,

säger Rasmus Sandsten, presschef i Solna.
Stockholms stad avråder inte från besök, men äldreborgarrådet har gett verksamhetschefer rätt att vid behov stänga äldreboenden som fått in smittan.
– Jag jobbar hellre med lokala restriktioner än med att lägga ett enda stort besöksstopp på alla äldreboenden. Jag vill inte avråda generellt även om jag inte tycker att det lämpar sig att ta dit hela tjocka släkten. Kanske inte ta dit barnbarn som vistas i förskolemiljö, utan begränsa kretsen, säger Erik Slottner (KD).
I Stockholms stad fördubblades antalet smittade på boenden förra veckan. Då fanns elva konstaterat covidsmittade på vård- och omsorgsboenden samt sju som vårdades på sjukhus eller i annan vård. Inom hemtjänsten var 27 äldre konstaterat smittade.
– Det är ingen stor smittspridning än och vi hoppas att det ska förbli så, men det är väldigt olyckligt, säger Erik Slottner.
Han tror inte smittan kommer att spridas på samma sätt som i våras.
– Vi är mycket förberedda nu. Vi är bättre rustade med

skyddsmateriel, personalen har bättre kunskap och rutiner, och regionen testar och smittspårar i en annan utsträckning i dag, säger han.
Sedan den 6 november har ytterligare 11 personer i Region Stockholm avlidit i covid-19. 393 patienter vårdas på sjukhus, varav 90 vårdas på geriatrisk klinik och 36 i intensivvård.
I regionen har de särskilda riktlinjer som tagits fram för att vårda patienter på rätt vårdnivå granskats, bland annat av DN. Användningen av en skörhetsskala, för att avgöra prioritering för sjukvård för personer på äldreboenden eller LSS-boenden, har tonats ner efter påpekanden från forskare om risker för diskriminering.
Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) har konstaterat att bedömningen av äldres vårdbehov varit generella snarare än individuella.
Samtidigt rekommenderas fortfarande vård på akutsjukhus endast vid behov av akuta insatser för äldre på särskilt boende, exempelvis vid akut kirurgisk åtgärd, enligt nuvarande riktlinje. Syftet är att säkra akutsjukhusens

resurser för de svårast sjuka i covid-19.
– Det är samma riktlinjer som gäller nu. Men det är som tidigare individuella bedömningar som gäller. Vi gör allt för att äldre ska få den mest avancerade vården där de är, för det finns risker med att flytta patienterna, säger hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson.
Om äldre på äldreboenden behöver flyttas, för att exempelvis få syrgasbehandling, så är det i första hand till geriatrisk vårdavdelning, där platserna utökas, i sista hand till akutsjukhus. Ett mål är att medicinsk bedömning ska ske på boendet. Som DN berättat minskade de fysiska läkarbesöken på särskilt boende under pandemins mest intensiva månader. Björn Eriksson ger inget besked om ifall läkarbedömningen ska ske av läkare på plats.
– Det är den som gör bedömningen som avgör hur den går till. Det ska alltid vara lätt att få en läkarresurs för att få en individuell bedömning.
Hur säkerställer ni det?
– Vi försöker informera verksamheterna så att de vet att

det finns resurser att tillgå. Den här gången är de särskilda boendena betydligt bättre förberedda och vi också.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Avråder från besök

Kommuner som avråder besök på äldreboenden:
Botkyrka - gäller besök i enskild lägenhet.
Danderyd.
Lidingö.
Norrtälje.
Nynäshamn – gäller vissa avdelningar med smitta.
Solna.
Täby.
Upplands-Bro.
Upplands Väsby.

Ambulans vandaliserades – patient fick vänta

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Patienten skulle föras till sjukhus – men då upptäckte ambulanssjukvårdaren Malin Gille Ahlqvist att någon hade förstört förarfönstret på ambulansen. Vittnen pekade ut ett ungdomsgäng som skyldiga.

– Den här gången hade vi tur, men nästa gång kanske vi inte har det, säger hon.

Klockan var runt 18 på söndagskvällen när ambulanssjukvårdaren Malin Gille Ahlqvist och hennes kollega skickades till Sollentuna. En kvinna bedömdes vara så dålig att hon behövde föras till sjukhus med ambulans. Malin Gille Ahlqvist och kollegan parkerade ambulansen och gick upp till patienten för en första kontroll. Runt tio minuter senare återvände

Malin Gille Ahlqvist till fordonet för att hämta ett hjälpmedel för att få ner patienten.
Då kom en man fram till henne.
– Han säger att ungdomar har kastat sten och vandaliserat ambulansen. Jag trodde först inte på honom. Jag trodde att han hade fel. Men så var det inte, säger Malin Gille Ahlqvist.
Synen som mötte henne när hon kom fram till ambulansen var oroväckande. Sidorutan på förarsidan var krossad och det var glas i hela förarutrymmet på fordonet.
– Det var glassplitter överallt på sätet. Det gick inte att använda ambulansen.
Genast ringde hon upp larmcentralen för att få hjälp med att lösa situationen – med en betydande försening för patienten som behövde komma till sjukhuset.
– Jag fick ringa upp SOS Alarm och be dem skicka ut en ny ambulans, vi kunde inte transportera patienten till sjukhus med vår.
Nästa samtal gick till polisen för att anmäla händelsen.

Det visade sig också att två vittnen hade sett delar av händelsen. En man berättade för Malin Gille Ahlqvist om ett ungdomsgäng bestående av unga killar som hade flytt från platsen i samband med att en hög smäll hördes. En kvinna gav också en liknande version av förloppet.
Har du någonsin varit med om någon liknande händelse?
– Nej. Det är första gången som jag är med om det här.
I ett Facebookinlägg på söndagskvällen berättade Malin Gille Ahlqvist om sin upprördhet över det inträffade. ”Jag saknar ord men kokar av ilska”, skrev hon i inlägget som har väckt starka känslor hos många. På tisdagseftermiddagen hade 2 700 personer delat inlägget.
Hur allvarligt ser du på det som hände?
– Den här gången hade vi tur men nästa gång kanske vi inte har det. Den här patienten var stabil. Det var inte kritiskt i det här fallet. Men det här var nog mest bara tur, säger Malin Gille Ahlqvist.
Hon berättar vidare att hon och kollegan aldrig stötte ihop med det utpekade ungdomsgänget, och att hon inte heller vet om det är

klarlagt vilka de skyldiga till vandaliseringen är.
– De hade sprungit därifrån när jag kom ner till ambulansen, säger hon.
Irene Svenonius (M), finansregionråd i Region Stockholm, reagerar starkt på händelsen i ett inlägg på sin egen Facebooksida. ”Vad är det för människor som vandaliserar ambulanser. Ambulanser som räddar svårt sjuka människor, som utför livsviktiga uppdrag”, skriver hon.
Enligt Irene Svenonius är händelsen den andra på kort tid som har inträffat i regionen och hon uppmanar alla som har sett något av händelsen att kontakta polisen. ”Polisen måste sätta in resurser för att sätta dit förövarna. Det finns nu en starkare lagstiftning som skyddar ambulanspersonal. Det är ett allvarligt brott ge sig på en av grundpelarna i vårt samhälle”, skriver hon vidare i inlägget.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Läkaren: Känner oss trygga

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Två fall av covid-19 har konstaterats i det danska fotbollslandslaget som nu saknar totalt 17 spelare. Trots detta kommer inte onsdagens träningsmatch mot Sverige att ställas in, enligt Svenska fotbollförbundet.

Det danska fotbollsförbundet har valt att skicka hem spelaren Robert Skov samt en medlem i den danska staben från samlingen då båda har testat positivt för covid-19.

Som säkerhetsåtgärd har det danska förbundet valt att isolera åtta spelare samt förbundskaptenen Kasper Hjulmand och hans assisterande tränare Morten Wieghorst.

– Det är vår bedömning att smittan inte har inträffat under samlingen och att vi har upptäckt det tidigt så att vi bättre kan hantera förloppet. Alla övriga

tester är negativa och vi kommer testas igen, säger landslagsläkaren Morten Boesen.
Ingen av de isolerade kommer att närvara vid onsdagens landskamp mot Sverige.
Detta innebär att det blir ett kraftigt decimerat danskt landslag – med totalt 17 spelare frånvarande – som tar sig an Sverige.
Sedan tidigare står det klart att sju danska spelare med klubbtillhörighet i Storbritannien inte kommer till spel. Detta på grund av landets nya restriktioner som innebär att personer som kommer tillbaka från Danmark måste sitta i karantän i två veckor.
Restriktionerna gör att även Sverige klara sig utan fem ”brittisk” spelare och sedan tidigare står det klart att förbundskapet Janne Andersson också har självisolerat sig efter att en närstående familjemedlem testat positivt för covid-19.
Trots coronavirusets inverkan på landskampen vill Svenska fotbollförbundet genomföra matchen.
– Situationen i det danska landslaget påverkar oss inte speciellt mycket utan vi fortsätter

med våra förberedelser inför matchen, säger landslagschefen Stefan Pettersson i ett uttalande. Landslagsläkaren Anders Valentin:
– Hela den svenska truppen testades i går negativt för covid-19 och alla mår bra. Vi känner oss helt trygga med Danmarks agerande som följer både Uefas protokoll och de nationella smittskyddsreglerna.
Pelle Strandman
pelle.strandman@dn.se

Danmark: Kasper Schmeichel, *Leicester*, Jonas Lössl, *Everton,* Pierre-Emile Højbjerg, *Tottenham*, Mathias Jensen, *Brentford,* Henrik Dalsgaard, *do,* Andreas Christensen, *Chelsea*, Jannik Vestergaard, *Southampton,* Robert Skov, *Hoffenheim,* Frederik Rønnow, *Schalke,* Yussuf Poulsen, *Leipzig,* Rasmus Falk Jensen, *Köpenhamn*, Pione Sisto, *Midtjylland*, Anders Dreyer, *do*, Erik Sviatchenko, *do*, Alexander Scholz, *do*, Jesper Hansen, *do*, Martin Braithwaite, *Barcelona*. Sverige: Victor Nilsson Lindelöf, *Manchester Unite*d, Filip Helander, *Glasgow Rangers*, Robin Olsen, *Everton*, Ken Sema,

Watford, och Emil Krafth, *Newcastle*.

Frustration i flera regioner över väntan på att restriktioner ska skärpas

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Ytterligare tre regioner fick på tisdagen skärpta råd från Folkhälsomyndigheten med anledning den ökade spridningen av coronaviruset. På flera andra håll finns en

frustration över att dialogen med myndigheten går långsamt. På tisdagen valde - Blekinge att införa skärpta restriktioner på egen hand.

Folkhälsomyndigheten har i samråd med smittskyddsläkare och länsstyrelserna i Kalmar, Norrbotten och Västerbotten beslutat om skärpta allmänna råd. Råden gäller i fyra veckor, till den 8 december.

Invånare i regionerna uppmanas nu att undvika fysisk kontakt med andra personer utanför det egna hushållet. Man ska även undvika inomhusmiljöer där trängsel kan uppstå, som butiker, köpcentrum, museer och gym. För invånare i Norrbottens och Västerbottens län gäller också att avstå från onödiga resor.

Totalt berörs nu 13 av landets 21 regioner av skärpta lokala coronarestriktioner. På tisdagen gick dessutom region Blekinge ut med egna rekommendationer, utan inblandning från Folkhälsomyndigheten.

– Vi måste agera nu, vi kan inte vänta på den process som de allmänna råden tar. De här reglerna gäller månaden ut, men kan kanske ersättas av

Folkhälsomyndighetens råd, det återstår att se, säger smittskyddsläkaren Bengt Wittesjö på regionens pressträff.
På Folkhälsomyndighetens pressträff fick enhetschef Sara Byfors frågor om Blekinges agerande.
– Vi tycker varken att det är bra eller dåligt. Vi lägger ingen värdering i det. Vi har en pågående dialog med region Blekinge och har ett möte inplanerat i morgon (på onsdagen), säger hon.
– Känner de att det är så angeläget att gå ut nu så har de den möjligheten. En fördel med att göra det tillsammans är att det blir en tydlighet i vad som gäller.
I Värmland pågår en diskussion om lokala restriktioner och i regionen finns en frustration över att besked dröjer.
– Nu sitter vi och väntar på att Folkhälsomyndigheten ska ge oss lokala restriktioner. Men det verkar vara omgärdat med en stor administration eftersom det tar sådan tid, säger Fredrik Larsson (M), regionstyrelsens ordförande i Värmland.

Enligt honom påbörjades dialogen mellan regionens smittskydd och myndigheten i förra veckan.
– Folkhälsomyndigheten bedömer att det är väl inte så allvarligt men vi gör det. På något sätt överprövar vi då myndighetens inställning och det är väldigt konstigt.
På tisdagen beslutade region Värmland att gå upp i stabsläge på grund av den ökade smittspridningen och tilltagande belastning på sjukvården.
Region Kronoberg fick lokala skärpningar av de allmänna restriktionerna förra veckan, men även där är regionstyrelsens ordförande Mikael Johansson (M) missnöjd med att processen gick långsamt.
– FHM har varit jättetydliga med att man fattar beslut efter att ha samrått med regionerna, men det var köbildning, säger Mikael Johansson.
– För mig blir det märkligt, min tolkning är att vi inte inför allmänna råd när det behövs utan när det passar FHM:s och regeringens kalender.
I region Norrbotten efterlyste smittskyddsläkaren Anders Nystedt skärpta lokala förra

veckan, men beslutet kom först på tisdagen.
– Vi ville följa utvecklingen ytterligare några dagar för att se vart det tog vägen och hinna samla regionen för att få till en bra process, säger Sara Byfors.
Sverige har under hösten haft en bred smittspridning i stora delar av landet ”som vi inte riktigt förutsåg i somras”, enligt Sara Byfors. Trots det står FMH fast vid att det är bättre med skärpta lokala råd än att skärpa de allmänna råden på nationell basis.
– Vi tror att på det här sättet får vi en bättre lokal förankring och den efterlevnad som behövs i just den regionen utifrån deras förutsättningar. Det ger en flexibilitet också, säger Sara Byfors.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Juan Flores
juan.flores@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

35 nya dödsfall har registrerats. Därmed har 6 057 personer med covid-19 avlidit i Sverige.
162 240 personer har bekräftats vara smittade av coronaviruset i Sverige sedan pandemins start. I fredags var den siffran 146 461, vilket innebär en ökning med 15 779 nya fall.
1 000 personer vårdas på sjukhus för covid-19 och 130 personer är inlagda på intensivvårdsavdelning, enligt tisdagens uppgifter.

EU-avtal kan ge Sverige doser i januari

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Efter Pfizers vaccinbesked väntas EU-kommissionen på onsdagen besluta om ett köp av 200 miljoner doser av läkemedelsföretaget. Om allt går enligt plan kan de första svenskarna vaccineras redan i januari, enligt nationella

vaccinsamordnaren Richard Bergström.

På måndagen meddelade Pfizer och Biontech att 90 procent av de som fått företagens vaccinkandidat utvecklat skydd mot covid-19. Slutsatsen baseras på preliminär data från den pågående fas 3-studien där nästan 44 000 personer deltar.

Efter måndagens besked har Sveriges nationella vaccinsamordnare, Richard Bergström, haft fullt upp. Det är dels de sista detaljerna i EU:s vaccinavtal som ska falla på plats, dels ett stort intresse från medierna om Pfizers vaccin.

– Det blir mycket jobb på grund av det här. Det är fantastiskt bra nyheter och resultaten är väldigt goda. Nu har jag så klart en massa följdfrågor och kan inte vänta på att få tillgång till all data, säger Richard Bergström.

Bland annat handlar det om hur allvarligt sjuka de vaccinerade som ändå fick covid-19 blev i jämförelse med de i studien som fick placebo.

– Kan man se en skillnad när det gäller svårt sjuka och skiljer det sig när det gäller dödsfall, som är -

någon form av slutgiltigt mått? Det ska bli otroligt intressant att se hela studien när den är klar, säger han.
Med några veckor kvar av studien ser vaccinet lovande ut, konstaterar Richard Bergström. Men för att kandidaten ska nå svenskarna behöver de slutgiltiga resultaten följa i samma riktning. Därefter ska Europeiska läkemedelsverket godkänna vaccinet i en separat process.
Men redan nu är EU:s avtal med - Pfizer och Biontech nära. På onsdagen väntas kommissionen fatta beslut om ett köp av 200 miljoner doser, med option på ytterligare 100 miljoner doser. När EU-kommissionen beslutat om ett avtal med läkemedelsföretagen har den svenska regeringen fem dagar på sig att besluta om man vill ha tillgång till vaccinet. Beslutet är en formalitet och Richard Bergström förutsätter att regeringen säger ja. Åtminstone 2 procent – omkring fyra miljoner – av doserna i avtalet kommer då gå till Sverige.
– Det fördelas efter hur stor andel av EU:s befolkning ett land utgör. Sen sker det vissa justeringar,

men i princip är det vad som gäller.
Som läget ser ut just nu betyder det att ett vaccin kan finnas tillgängligt för svenskarna i januari, enligt Richard Bergström.
Enligt Folkhälsomyndighetens prioriteringsordning kommer personer över 70 år och personer i riskgrupper vara först ut att vaccineras – tillsammans med personal inom äldreomsorg och hälso- och sjukvården. Enligt Richard Bergström rör det sig om ungefär tre miljoner svenskar.
När de prioriterade grupperna är avklarade blir vaccinationen aktuell för den breda allmänheten.
– Det kommer att ske gradvis under 2021, men sannolikt inte förrän under andra halvåret. Om allting går enligt plan kommer det ta hela första halvåret att ge vaccin till de prioriterade grupperna.
Flera vaccin genomgår just nu fas 3-prövningar och Richard Bergström väntar sig flera nyheter inom kort.
– Vi kan få nya avläsningar inom de kommande dagarna eller veckorna. Moderna kommer nog

först ut med data, men även Astra Zeneca kan komma med besked inom kort.
Samtidigt närmar sig EU-kommissionen slutförhandlingar med Moderna om ett vaccinavtal. Richard Bergström vill inte kommentera hur många doser det gäller, mer än att det är färre än i avtalet med Pfizer.
– Sen finns det ytterligare vaccinföretag vi pratar med. Så det kan komma flera nyheter av olika sort framöver.
I DN/Ipsos från oktober uppgav mer än var tredje svensk att de troligen eller helt säkert kommer att avstå från att vaccinera sig mot covid-19. Statsepidemiolog Anders Tegnell menade då att frågan om vaccinationsvilja än så länge är teoretisk och att många människors inställning kan ändras tills dess att ett färdigt vaccin finns redo.
Richard Bergström är inne på samma spår.
– Jag tror att den typen av siffror är väldigt dynamiska. Efter gårdagens vaccinnyhet kanske folk är mer optimistiska. Frågar man igen om sex månader när folk verkligen är trötta på

pandemin kanske inställningen är mycket mer positiv.
Samtidigt har han förståelse för att det finns de som oroar sig för vaccinets biverkningar.
– Jag tror att man ska vara väldigt ödmjuk inför faktumet att det finns en viss skepticism på grund av narkolepsifallen efter svininfluensavaccinet. Det får vi vara medvetna om.
– När läkemedelsverket godkänner ett läkemedel fattar man ett beslut om nyttan kontra risken på befolkningsnivå. Det gör även Folkhälsomyndigheten med sina rekommendationer. Men sen måste varje individ få fatta ett beslut där man väger nyttan mot risken för en ovanlig biverkning, säger Richard Bergström.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Smittskyddslä kare känner tveksamhet till hårdare tag

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Lokala allmänna råd i regionerna kan fortfarande visa sig effektiva om man bara ger det mer tid.

Det tror flera smittskyddsläkare som DN har pratat med, som ännu inte vill se hårdare tag.

Efter att lokala allmänna råd infördes i Region Uppsala har det visat sig att den önskade effekten uteblivit, åtminstone efter de första två veckorna. Smittspridningen har ökat i stället för att minska.

I SVT:s Aktuellt i torsdags sade Fredrik Sund, verksamhetschef för infektionskliniken på Akademiska sjukhuset i Uppsala, att han ansåg att det börjar bli dags att överväga hårdare restriktioner – till och med utegångsförbud.

– Jag tror att det är viktigt med tajmingen nu. När ska de här

åtgärderna sättas in? Jag tror att det kanske är nu som man har chansen. Om några veckor eller en månad tror jag att det är verkningslöst. Då tror jag att vi har fått en större spridning, sade han i sändningen.
Region Uppsalas smittskyddsläkare Johan Nöjd tycker däremot att det ännu är för tidigt att svara på frågan om det behövs skarpare åtgärder eller inte. I ett mejl till DN skriver han att man måste ta hänsyn till en viss eftersläpning av åtgärdernas effekt.
”Den statistik vi ser i dag är mer en bild av hur smittsituationen såg ut för ett par veckor sedan. Ser vi inga positiva tecken mot slutet av denna vecka får man fundera över ytterligare restriktioner, helst då riktade sådana där man via smittspårningen fått indicier på att smittspridning sker.”
När DN pratar med ytterligare smittskyddsläkare i landet är det ännu inte någon som propagerar för hårdare restriktioner än de som Folkhälsomyndigheten redan har beslutat om i tio regioner.
– Ur smittskyddssynpunkt vore det fantastiskt om alla svenskar

köpte mat för tre veckor och låste in sig i ett rum. Då skulle spridningen gå ner till noll. Men vad kostar det? Hur mycket av samhällsmaskineriet kan man lägga band på för att få stopp på spridningen? Det är kanske inte en avvägning som smittskyddsenheten ska göra. Det är politik, säger Anders Nystedt, smittskyddsläkare i Region Norrbotten.
Micael Widerström, smittskyddsläkare i Region Jämtland-Härjedalen, tycker att det är svårt att komma åt smittspridningen på ett effektivt sätt med rekommendationer.
– Nu är folk inte lika rädda för covid längre och tar det lite med en klackspark. Jag kan förstå att man sätter in åtgärder. Men det är mjuka råd, ingen batong – den svenska vägen. Vi måste verkligen hjälpas åt. Jag tar gärna emot tips på hur man får ungdomar att avstå från trevliga fester.
Tycker du att man borde ta till ännu hårdare tag?
– Det är svårt att veta vad hårdare tag betyder, men bättre kontroll kan nog vara bra där många träffas. Man kanske kan ha

ambassadörer eller vakter som ser till att folk går hem.
Maria Amér, smittskyddsläkare i Region Gotland, är inte helt säker på vilken typ av råd och rekommendationer som är de mest effektiva.
– Nu har vi en smittspridning som på många håll ser ganska likartad ut nationellt. Då kan man fundera på om vi uppnår ökad tydlighet genom att dela upp det i regionala råd eller ta ett nytt nationellt grepp. Det är inte helt enkelt att veta vad som är rätt väg för att få fram det här budskapet.

Malin Bengnér är smittskyddsläkare i Region Jönköpings län, som i förra veckan fick lokala allmänna råd. Även hon tycker att det är för tidigt att uttala sig.
– Jag tycker att de lokala allmänna råden är skarpt formulerade. Det som behövs är god efterlevnad. Vi måste fundera över hur vi kan säkerställa att de efterlevs. Ett stort ansvar vilar på individer. Sedan kan man underlätta detta från verksamheters håll, genom att begränsa vad individer har möjlighet att göra. Men än så

länge tycker jag att det är för tidigt att säga om de lokala råden har effekt eller inte, säger hon.

Jenny Nyman
jenny.nyman@dn.se
Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

Dela

Pandemin slår mot firandet av Mårten gås

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Att pandemin skulle påverka firandet av Mårten gås insåg Sveriges största gåsuppfödare redan i mars. Produktionen krymptes med en tredjedel och i höst har 6 000 färre gäss än förra året slaktats hos Viking fågel i skånska Munka Ljungby.

– Det blev som jag hade befarat. Det hade inte gått att sälja fler gäss i år, säger Björn Olsson, som driver företaget tillsammans med sin fru.
Han har haft kontakt med många krögare med gåsamiddag på menyn, som har fått avbeställningar i sista stund.
– För någon månad sedan var det mycket mer positiva tongångar, men sedan har proppen gått ur de sista två veckorna, säger Björn Olsson.

Operationssalar stängs – för dålig ventilation

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Stora problem med ventilationen i nybyggda operationssalar har gjort att Södersjukhuset tvingats gå upp i förstärkningsläge. Sju salar har stängt på grund av möjliga patientsäkerhetsrisker och operationer har ställts in. Omfattningen av problemet är

okänt, enligt fastighetsbolaget Locum.

Det handlar om sju av totalt 24 nya operationssalar, i det så kallade operationshuset, som tvingades stänga i helgen, då det framkommit att partikelhalten är för hög. Mätningarna gjordes efter att man vid en årlig rutinkontroll upptäckt ventilationsproblem i en av operationssalarna med förhöjda partikelvärden. Vid inspektionen upptäcktes synliga mellanrum mellan takplattorna.

– Nu pågår ett arbete tillsammans med sjukvården och med NCC för att skyndsamt åtgärda det här så att man återgå till full drift, säger Emanuel Olofsson, förvaltningsområdeschef för - Södersjukhuset vid fastighetsbolaget Locum.

Ett beslut om stängning togs då det bedömdes att felen kunde påverka patientsäkerheten vid operationer, vilket har lett till att viss planerad kirurgi ställs in, medan akuta operationer utförs i andra salar.

I måndags meddelade sjukhuset att man gått upp från stabsläge till förstärkningsläge, som en konsekvens av problemen.

Antar man att luftrenheten påverkats och vad innebär det i så fall för personal och patienter?
– Vi vet inte om detta kan ha påverkat patienter eller personal men vi har nu börjat titta på om vi kan se några avvikelser som skulle kunna vara relaterade till ett eventuellt problem med luftreningen, säger Liza Grelz vid presstjänsten på Södersjukhuset
Kommer personal och patienter som varit i salarna att testas för covid-19?
– Luftproblemet i sig medför inget behov för covid-19-testning utan det utförs av personal och patienter enligt gällande riktlinjer, alltså om en patient uppvisar symtom.
Det är ännu oklart när problemet kan vara åtgärdat.
Stora delar av Södersjukhusets operationsverksamhet flyttade hösten 2019 in i nya byggnader, och operationssalarna godkändes vid en slutbesiktning.
Kan det handla om ett konstruktionsfel?
– Jag kan varken säga bu eller bä. Nu lägger vi först fokus på att åtgärda problemen. Sedan ska vi titta på gliporna, och se till att det

inte händer igen, säger Emanuel Olofsson.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Smittan ökar snabbt på äldreboendena

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Smittan ökar snabbt på Stockholms äldreboenden. Nu har 48 särskilda boenden ett eller flera fall av covid-19 och 103 personer har testat positivt.

– Det är otroligt bekymmersamt och allvarligt att vi har en så stor smittspridning, säger Maria

Rotzén Östlund, tf smittskyddsläkare.
Bara vid akuta insatser bör sköra äldre vårdas på akutsjukhus, enligt regionens riktlinjer.
Regionens senaste rapport visar att 48 äldreboenden, vilket är 15 procent av Stockholmregionens äldreboenden, nu har ett eller flera fall av covid-19. Mellan den 6–9 november konstaterades 4 762 nya fall av covid-19, varav 103 var provtagna på ett särskilt boende.
– Smittan accelererar snabbt, vi har dessutom haft en paus i provtagningen, så det kan vara ännu fler, säger Maria Rotzén Östlund, tf smittskyddsläkare i region Stockholm.
Regionen utformar nu nya riktlinjer för att smittspåra snabbare och bredare på äldreboenden. Man diskuterar även screening av personal och boende då många smittade inte har några symtom.
– I första hand förändrar vi riktlinjerna för att smittspårning ska bli bättre, sedan får vi diskutera screening efter det, vi är tyvärr tvungna att ta en sak i

taget, säger Maria Rotzén Östlund.
Nio kommuner har nu beslutat att helt eller delvis avråda från besök på vård- och omsorgsboenden: Botkyrka, Danderyd, Lidingö, Norrtälje, Nynäshamn, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby samt Solna.
– I Solna har vi infört en stark avrådan från besök tills vidare med anledning av ökad smittspridning i länet. Vi kan inte förbjuda någon men hoppas att det ska få effekt. Vi har en ökning med enstaka smittade fall på äldreboende, färre än fem just nu, säger Rasmus Sandsten, presschef i Solna.
Stockholms stad avråder inte från besök, men äldreborgarrådet har gett verksamhetschefer rätt att vid behov stänga äldreboenden som fått in smittan.
– Jag jobbar hellre med lokala restriktioner än med att lägga ett enda stort besöksstopp på alla äldreboenden. Jag vill inte avråda generellt även om jag inte tycker att det lämpar sig att ta dit hela tjocka släkten. Kanske inte ta dit barnbarn som vistas i förskolemiljö, utan begränsa kretsen, säger Erik Slottner (KD).

I Stockholms stad fördubblades antalet smittade på boenden förra veckan. Då fanns elva konstaterat covidsmittade på vård- och omsorgsboenden samt sju som vårdades på sjukhus eller i annan vård. Inom hemtjänsten var 27 äldre konstaterat smittade.
– Det är ingen stor smittspridning än och vi hoppas att det ska förbli så, men det är väldigt olyckligt, säger Erik Slottner.
Han tror inte smittan kommer att spridas på samma sätt som i våras.
– Vi är mycket förberedda nu. Vi är bättre rustade med skyddsmateriel, personalen har bättre kunskap och rutiner, och regionen testar och smittspårar i en annan utsträckning i dag, säger han.
Sedan den 6 november har ytterligare 11 personer i Region Stockholm avlidit i covid-19. 393 patienter vårdas på sjukhus, varav 90 vårdas på geriatrisk klinik och 36 i intensivvård.
I regionen har de särskilda riktlinjer som tagits fram för att vårda patienter på rätt vårdnivå granskats, bland annat av DN. Användningen av en skörhetsskala, för att avgöra

prioritering för sjukvård för personer på äldreboenden eller LSS-boenden, har tonats ner efter påpekanden från forskare om risker för diskriminering.
Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) har konstaterat att bedömningen av äldres vårdbehov varit generella snarare än individuella.
Samtidigt rekommenderas fortfarande vård på akutsjukhus endast vid behov av akuta insatser för äldre på särskilt boende, exempelvis vid akut kirurgisk åtgärd, enligt nuvarande riktlinje. Syftet är att säkra akutsjukhusens resurser för de svårast sjuka i covid-19.
– Det är samma riktlinjer som gäller nu. Men det är som tidigare individuella bedömningar som gäller. Vi gör allt för att äldre ska få den mest avancerade vården där de är, för det finns risker med att flytta patienterna, säger hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson.
Om äldre på äldreboenden behöver flyttas, för att exempelvis få syrgasbehandling, så är det i första hand till geriatrisk vårdavdelning, där platserna utökas, i sista hand till

akutsjukhus. Ett mål är att medicinsk bedömning ska ske på boendet. Som DN berättat minskade de fysiska läkarbesöken på särskilt boende under pandemins mest intensiva månader. Björn Eriksson ger inget besked om ifall läkarbedömningen ska ske av läkare på plats.

– Det är den som gör bedömningen som avgör hur den går till. Det ska alltid vara lätt att få en läkarresurs för att få en individuell bedömning.

Hur säkerställer ni det?

– Vi försöker informera verksamheterna så att de vet att det finns resurser att tillgå. Den här gången är de särskilda boendena betydligt bättre förberedda och vi också.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Avråder från besök

Kommuner som avråder besök på äldreboenden:

Botkyrka - gäller besök i enskild lägenhet.

Danderyd.

Lidingö.

Norrtälje.

Nynäshamn – gäller vissa avdelningar med smitta.
Solna.
Täby.
Upplands-Bro.
Upplands Väsby.

Läkaren: Känner oss trygga

ONSDAG 11 NOVEMBER 2020

Två fall av covid-19 har konstaterats i det danska fotbollslandslaget som nu saknar totalt 17 spelare. Trots detta kommer inte onsdagens träningsmatch mot Sverige att ställas in, enligt Svenska fotbollförbundet.

Det danska fotbollsförbundet har valt att skicka hem spelaren Robert Skov samt en medlem i den danska staben från samlingen då båda har testat positivt för covid-19.
Som säkerhetsåtgärd har det danska förbundet valt att isolera åtta spelare samt förbundskaptenen Kasper Hjulmand och hans assisterande tränare Morten Wieghorst.
– Det är vår bedömning att smittan inte har inträffat under samlingen och att vi har upptäckt det tidigt så att vi bättre kan hantera förloppet. Alla övriga tester är negativa och vi kommer testas igen, säger landslagsläkaren Morten Boesen.
Ingen av de isolerade kommer att närvara vid onsdagens landskamp mot Sverige.
Detta innebär att det blir ett kraftigt decimerat danskt landslag – med totalt 17 spelare frånvarande – som tar sig an Sverige.
Sedan tidigare står det klart att sju danska spelare med klubbtillhörighet i Storbritannien inte kommer till spel. Detta på grund av landets nya restriktioner som innebär att personer som

kommer tillbaka från Danmark måste sitta i karantän i två veckor. Restriktionerna gör att även Sverige klara sig utan fem ”brittisk” spelare och sedan tidigare står det klart att förbundskapet Janne Andersson också har självisolerat sig efter att en närstående familjemedlem testat positivt för covid-19.
Trots coronavirusets inverkan på landskampen vill Svenska fotbollförbundet genomföra matchen.
– Situationen i det danska landslaget påverkar oss inte speciellt mycket utan vi fortsätter med våra förberedelser inför matchen, säger landslagschefen Stefan Pettersson i ett uttalande.
Landslagsläkaren Anders Valentin:
– Hela den svenska truppen testades i går negativt för covid-19 och alla mår bra. Vi känner oss helt trygga med Danmarks agerande som följer både Uefas protokoll och de nationella smittskyddsreglerna.

Pelle Strandman
pelle.strandman@dn.se

Danmark: Kasper Schmeichel, *Leicester*, Jonas Lössl, *Everton,*

Pierre-Emile Højbjerg, *Tottenham*, Mathias Jensen, *Brentford,* Henrik Dalsgaard, *do,* Andreas Christensen, *Chelsea*, Jannik Vestergaard, *Southampton,* Robert Skov, *Hoffenheim,* Frederik Rønnow, *Schalke,* Yussuf Poulsen, *Leipzig,* Rasmus Falk Jensen, *Köpenhamn*, Pione Sisto, *Midtjylland*, Anders Dreyer, *do*, Erik Sviatchenko, *do*, Alexander Scholz, *do*, Jesper Hansen, *do*, Martin Braithwaite, *Barcelona*. Sverige: Victor Nilsson Lindelöf, *Manchester Unite*d, Filip Helander, *Glasgow Rangers*, Robin Olsen, *Everton*, Ken Sema, *Watford*, och Emil Krafth, *Newcastle*.

Inrikes DNartiklar 1-6 november 2020

Utom coronasjukan och dess konsekvenser

Ledare: Regeringens syn på Amazon förstör marknaden

SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

När man läser Per Molanders analys om småföretagens betydelse så undrar man nästan varför de ska finnas i Sverige (DN Debatt 28/10). De bidrar till brottslighet, men har inte lika stor produktivitet som större företag. ”Länder med högre andel egenföretagare i arbetskraften befinner sig på en lägre utvecklingsnivå”, slår han fast och kastar in Burundi som exempel. Dessutom har småföretagen ”ingen framskjuten roll i sysselsättningstillväxten”. Riktigt häftiga innovationer har vi dessutom stater att tacka för, menar han – och hänvisar till rymden och internet.

Hans slutsats? ”Ännu gynnsammare villkor” för de här småföretagen borde inte vara en politisk fråga.

Men det är en mycket skev bild av småföretagares tillvaro som målas upp, det påpekar också en rad forskare på området.

För visst finns det ogenomtänkta regler och stöd för de här verksamheterna som borde rättas till. Men det är inte huvudfrågan här.

Samtidigt som Molanders text publicerades kom beskedet att Amazons intåg i Sverige nu är ett faktum. Och om det tidigare var relevant att sjunga om att staten och kapitalet sitter i samma båt – ser ni ekan på Harpsund framför er? – så kämpar staten i dag hårt för att få åka med på miljardären Jeff Bezos lyxyacht.

För tre år sedan sänktes elskatten med 97 procent för Amazon, Google och Facebook, något som näringsminister Mikael Damberg (S) själv ringde företagen för att berätta. Bolag vars serverhallar slukar el som motsvarar svenska städers behov (Aftonbladet 11/9). Samtidigt har många mindre svenska företag svårt att ens få tillgång till den el som deras verksamhet kräver för att starta eller bygga ut. Trots att de betalar för den. Och trots att de, till skillnad från it-jättarna, betalar skatt i Sverige.

30 000 nya jobb sades ligga i potten när regeringen skulle förklara varför det varit så viktigt

att få dessa bolag att etablera sig i Sverige. Men Aftonbladet kunde bara hitta 56 anställningar när de tittade närmare på Facebooks etablering – som staten sponsrade med ytterligare 140 miljoner (17/8). Och för dessa personer gäller inte de av regeringen annars så omhuldade kollektivavtalen. I Eskilstuna, där serverhallar ligger, har S-styret rent av sett till att företagets anställda får gå före i bostadskön. Hur kan vi då ens tala om gynnsamma förutsättningar för de småföretag som ska konkurrera med de här jättarna?

Utifrån detta kan man hävda att småföretag inte växer tillräckligt mycket för att det ska vara motiverat att sträva efter ett bättre företagsklimat och – som Per Molander – därför avfärda insatsernas betydelse. Eller så kan man fundera över hur dessa hårt arbetande företagare ska få en genuin chans att verka i ett land där ministrar är plågsamt förtjusta i att bli tjenis med coola storföretag.

Det tycks vara ett vanligt missförstånd i det här landet: att en näringsminister ska se till att göra enskilda företag nöjda. Så är

förstås inte fallet. Vänstern borde avsky den här typen av politik eftersom den i praktiken är en gräddfil för de som inte bidrar till det gemensamma. Och högern borde avsky all politik som går ut på att sabotera fungerande marknader genom att ge utvalda aktörer omotiverade fördelar. Vad har småföretagen ens för chans när en internationell jätte anländer, inburen i kungastol av landets regering? ”Vi står till er tjänst”, skrev tre ministrar i ett brev till Amazons grundare. Det borde de ha låtit bli.

DN 1/11 2020

Peter Wolodarski: Varför sår SvD tvivel om klimatforskningen?

SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

Klimatkrisen är inte en åsikt. Den är ett grundläggande faktum, baserat på samlad vetenskap. Den som sprider osäkerhet om detta ägnar sig åt förnekelse.

Kan rökning orsaka cancer? Smittar coronaviruset?

Dessa frågor ställdes för ett par veckor sedan till Amy Coney Barrett i den amerikanska senaten. I måndags bekräftades

hon som ny ledamot i USA:s högsta domstol efter Ruth Bader Ginsburg.
Det var demokraternas vicepresidentkandidat Kamala Harris som lyfte ämnena under senatens utfrågning.
Först förstod inte Amy Coney Barrett vad som var poängen. ”Jag undrade vart det skulle leda. Du har tagit upp en rad okontroversiella saker, som om covid-19 är smittsamt och om rökning orsakar cancer”, sade hon.
Polletten trillade ner när Kamala Harris ställde nästa fråga: Är klimatförändringen på riktigt?
Amy Coney Barret blev då märkbart irriterad, eftersom hon plötsligt insåg sambandet, och svarade: ”Du försöker få fram en åsikt från mig i en fråga som är mycket omtvistad och som debatteras politiskt. Jag kommer inte att göra det, jag kommer inte ta ställning.”
Sant är att klimatet betraktas som en åsikt – ”för eller emot” – i det republikanska parti som på rekordtid pressat igenom

utnämningen av Amy Coney Barrett.
Men i forskarsamhället är själva klimatförändringen sedan länge inte en debattfråga. Den är inte något som man kan välja att tro på eller ifrågasätta, beroende på ideologisk utgångspunkt.
Den samlade vetenskapen är tydlig: världen värms upp på ett farligt sätt och människan ligger bakom förändringen. Misslyckas vi att agera nu kommer livsbetingelserna på jorden att allvarligt skadas.
Kontroversen kring Amy Coney - Barret och den globala upphettningen är belysande för vår tid. Ytterst handlar den om ifall man accepterar vetenskapliga faktum som bas för vår offentlighet, eller om man anser att alla frågor kan reduceras till en åsikt.
”Jag är för, du är emot. Låt oss debattera!”
Ytterst få ifrågasätter numera att rökning skadar hälsan, även om det länge pågick intensiva lobbykampanjer för att också förvandla den frågan till tyckande. Men när det gäller klimatet tycks det fortfarande vara fritt fram i inflytelserika kretsar – inte bara i

USA – att så tvivel och sprida vad som måste betraktas som desinformation.
Någon kanske tror att detta bara är ett problem i Trumps republikanska parti. Men faktum är att vi ser motsvarande tendenser också i Sverige.
Och det är inte fenomen i marginalen, som man kan vifta bort som betydelselösa. I en stor tidning som Svenska Dagbladet pågår sedan länge en kampanj i klimatfrågan, när tidningen själv tar till orda på ledarplats.
Artiklarna är vid här laget så många, att budskapet knappast kan missförstås. Vi får veta att skolan skrämmer barn med klimatförändringen, ungefär som om det handlade om en ”religiös övertygelse” för att, som tidningen kallar det, ”sätta skräck” i de små, ”injaga fruktan” och skapa ”nedslagna och uppbragda barn” – något SvD stämplar som ”moraliskt förkastligt”.
När Svenska Dagbladet tar till orda med sina egna åsikter, serveras läsarna begrepp som ”klimatalarmism” och skribenter som återkommande ifrågasätter allvaret. Syftet är vid det här laget övertydligt: att tona ned frågans

betydelse, att förvandla det grundläggande faktumet – att klimatkrisen är på riktigt – till ett av många debattämnen.
Inget tillfälle är för litet för att håna dem som försöker ta den globala uppvärmningen på allvar. Under vårens coronapandemi, som drastiskt minskade flygresandet, såg sig SvD nödgat att påtala att livet utan konsumtion och flygande ”är ett sämre liv, ur alla tänkbara aspekter. Låt oss hoppas att vi snart kan återgå till det bättre samhället.”

Man får lust att fråga: vem är det egentligen som försöker injaga skräck?
Inte ens FN:s klimatpanel IPCC, som på ett konservativt sätt gör utvärderingar av forskningsläget rörande klimatförändringar, äger enligt Svenska Dagbladet ”sanningen om klimatfrågan”.
Det finns ett begrepp för detta slags debattretorik. Om man systematiskt ägnar sig åt att varna för dem som varnar för den globala uppvärmningen, om man till och med försöker undergräva tilltron till sammanställningar av

befintlig forskning, då ägnar man sig åt en sak: klimatförnekelse.
Svenska Dagbladet har också mycket utmärkt journalistik på området, utförd av andra medarbetare, men kampanjerna från tidningens politiska ledning skadar tilltron till journalistiken i stort. Och inte bara det.
När en seriös aktör som SvD väljer att fungera som en plattform där själva klimatkrisen – inte lösningarna på den – reduceras till en debatt, då under-gräver man medvetet förutsättningarna för ett kunskapsbaserat offentligt samtal om framtiden för oss alla.
Det är något helt annat än sund - skepsis och nödvändigt ifrågasättande.
I USA har besläktade kampanjer skapat förödande låsningar på högsta nivå. Klimatet har av aktörer som Fox News kidnappats som en del i kulturkriget, där ingen aspekt är för liten för att drämmas i huvudet på motståndaren.
Det är tragiskt att bevittna. Och under president Trump har de destruktiva tendenserna bara förstärkts, vilket gått ut över allt

internationellt samarbete på området.
Svenska Dagbladets redaktionella ledning talar numera ofta om behovet av att släppa fram många olika röster, och låta läsarna tänka själva. Det är en viktig ambition, som inte skiljer sig från DN:s. Men mångfalden av perspektiv får aldrig undergräva kunskap och grundläggande forskning. Vi gör sedan länge inte rökningens skadliga konsekvenser till ett debattämne, lika lite som vi tillåter kvacksalvare att sprida virusrekommendationer.

Journalister måste sluta att betrakta klimatförändringen och dess allvarliga konsekvenser som en av många åsikter.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

Nooshi Dadgostar vald till ny V-ledare

SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

Vänsterpartiet utsåg på lördagen Nooshi Dadgostar till Jonas Sjöstedts efterträdare. Nu blir det hon som ska föra striden om arbetsrätten vidare, med en regeringskris som möjlig utgång.

– Det ligger mycket framför oss. Nu kör vi, säger Nooshi Dadgostar.

Efter dryga åtta år med Jonas Sjöstedt vid rodret är det nu Nooshi Dadgostar som tar över vänsterskutan. Det sker mitt i en politisk storm. Vänsterpartiet har hotat med att rikta ett misstroende mot statsminister Stefan Löfven, och utlösa en regeringskris, om arbetsrätten förändras på ett sätt som LO inte accepterar. Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har

deklarerat att de gärna är med och fäller Löfven.
Nooshi Dadgostar fastslog vid en pressträff direkt efter att hon blivit vald att hon inte tänker vika från hotet. Beskedet att regeringen inte vill gå vidare med de utredda lagförslagen är enligt den nya V-ledaren bara ”en delseger”.
– Det besked vi vill ha från Stefan Löfven nu är att han inte tänker köra över LO. Nu behöver han lyssna på LO:s krav om vad som behöver ändras i arbetslivet för att människor ska känna sig trygga.
Den nya V-ledaren pekar på visstidsanställningar och hyvling av arbetstider och löner som problem som en ny arbetsrätt måste hantera.
På söndagen ska kongressen också klubba ett nytt strategiprogram som bland annat formulerar målsättningen att V måste stärka sitt väljarstöd bland arbetare och boende på landsbygden.
– Vi vill bli ett ännu större och bredare parti som kan få genomslag för de idéer vi bär på, säger Nooshi Dadgostar.
Siktar du på att bli minister i en framtida regering?

– Jag tackar inte nej här och nu, säger den nya V-ledaren och skrattar.
Nooshi Dadgostar valdes enhälligt av kongressen till Jonas Sjöstedts efterträdare.
– Det här är det största förtroendet en människa kan få. Jag är så stolt över vårt parti. Tack så jättemycket, sade Nooshi Dadgostar från scenen.
– Det ligger mycket framför oss, det vet vi. Jag ser fram emot att göra det här tillsammans med er. Nu kör vi.
Nooshi Dadgostar har varit riksdagsledamot sedan 2014 och vice partiordförande sedan 2018. Efter senaste valet blev hon talesperson i socialförsäkringsfrågor. Tidigare ansvarade hon för partiets bostadspolitik och ledde under den perioden en statlig utredning om ökat bostadsbyggande.
Vänsterpartiets ledning fick upp ögonen för Nooshi Dadgostar när hon som kommunpolitiker i Botkyrka ställde sig i spetsen för en protesträrelse mot utförsäljning av allmännyttans bostäder.
Kongressen öppnades med att Jonas Sjöstedt höll sitt sista tal

som partiordförande. Från sina år som V-ledare lyfte han fram att partiets profil i klimat- och miljöfrågorna har vässats och medlemstalet fördubblats. De reformer som Vänsterpartiet förhandlade fram under budgetsamarbetet med regeringen 2014–2018 pekade han också på som stora segrar.

Jonas Sjöstedt framhöll också att man lyckats driva igenom politik även under denna mandatperiod, men då i samarbete med partierna till höger. Partier som han samtidigt i sitt tal stämplade som ”blåbruna”.

– Vi står inför en farligare höger. Den går i en nationalsitsisk, rasistisk, auktoritär riktning. För oss handlar det om att försvara själva demokratin. M och KD anpassar sig till rasisterna, sade Jonas Sjöstedt.

V-kongressen genomförs delvis digitalt på grund av pandemin. Avgående och tillträdande partiledaren finns på ett hotell i Stockholm medan de flesta ombuden är utspridda i landet i grupper om max 50 personer.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Fakta. Nooshi Dadgostar

Aktuell: Vald till ordförande för Vänsterpartiet lördagen den 31 oktober.
Tidigare politiska uppdrag: Vice ordförande i Ung Vänster, kommunpolitiker i Botkyrka, riksdagsledamot sedan 2014. Har varit partiets talesperson i bostadspolitiken, sedan i socialförsäkringsfrågor. Vice partiordförande sedan 2018.
Bakgrund: Född på en flyktingförläggning i Skåne 1985. Föräldrarna från Iran. Uppvuxen i Göteborg, bor numera i Stockholm. Har hållit kurser i feministiskt självförsvar, tävlingssimmat samt studerat juridik.
Familj: Sambo och ett barn.

Ewa Stenberg: Jonas Sjöstedt bröt ett politiskt tabu

SÖNDAG 1 NOVEMBER 2020

Sveriges populäraste partiledare Jonas Sjöstedt (V) - lämnade sin post med ett frontalangrepp på det han kallar den blåbruna högern.
Han går till historien för oheliga allianser med just den.

Analys

Jonas Sjöstedts mamma broderade en bonad i korsstygn till sin son när han blev partiledare för snart nio år sedan. ”Någon jävla ordning ska det va’ i ett parti”, står det. Citat kommer från när sinnet rann över på Vänsterpartiet Kommunisternas ordförande CH Hermansson på partikongressen 1969.
På lördagen höll Jonas Sjöstedt sitt sista tal på en partikongress. Han är något så ovanligt som en partiledare som slutar i dur. Sjöstedts popularitetssiffror höjer sig över andra partiledares, medlemsantalet har dubblerats,

väljarkåren växt och det är faktiskt mer ordning i partiet. Sjöstedt blev inte avsatt eller diskret bortföst, som många andra partiledare. Han blev heller aldrig trött eller bitter. Han kan lämna ett större, grönare och mer resultatinriktat parti, mitt uppe ”i den största fajten av dem alla”, den om arbetsrätten.
Ändå är denne avgående partiledare kontroversiell. Han har brutit ett politiskt tabu som det hade varit otänkbart att ge sig på för några år sedan.
När Vänsterpartiet stängdes ute från inflytande i januari-överenskommelsen fann Jonas Sjöstedt en oväntad väg för att göra partiet hört. Han gick samman med Moderaterna och Kristdemokraterna i några frågor. Med hjälp av Sverige-demokraternas röster satte den samlade oppositionen krokben för januarisamarbetet.
Vänsterpartiet samarbetar alltså med de partier som Jonas Sjöstedt beskrev så här i sitt avskedstal: ”vi står inför ett blåbrunt block där den etablerade högern är beredd att regera på rasisternas nåder och villkor. Det får inte ske. Det ska vi förhindra.”

Den som minns hur Jonas Sjöstedt tidigare argumenterat för att isolera SD är kanske förvånad. Men väljarkåren som helhet har inte reagerat negativt. Tvärtom. Varje gång Vänstern med stöd av M, KD och SD satt sig upp mot regeringen har partiet växt i opinionen och partiledaren blir mer populär.
De oheliga allianserna med högerpartierna är Vänsterpartiets enda väg till inflytande i riksdagen. Då får ändamålen helga medlen, så länge de inte inkluderar förhandlingar direkt med Sverigedemokraterna.
På Vänsterpartiets senaste kongress i Karlstad 2018 var Islands statsminister Katrin Jakobsdottir hedersgäst. Hon är vänsterledaren som regerar med partier från mitten och högern. Då gästade hon ett parti som gått till val med beskedet att det vägrar sätta sig i en regering med borgerliga partier.
Fortsätter Vänsterpartiet under Nooshi Dadgostar att följa den väg Jonas Sjöstedt valt är det en tidsfråga innan tabut att inte vilja regera med borgerliga också bryts. Nooshi Dadgostar ställde sig framför tv-kamerorna som

partiledare för första gången sent på lördagseftermiddagen. Hon log och svarade jakande när hon fick frågor om hon vill bli minister i framtiden. Med tanke på hur den svenska väljaropinionen ser ut kräver det utöver S och MP åtminstone ett centerparti för att ekvationen ska gå ihop.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Bra att folk kommer hit och jobbar

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Just nu pågår en trist tävling mellan Socialdemokraterna och Moderaterna. Man kan kalla den ”vi stänger nationsgränsen mer än ni”.

Den senaste ronden gäller arbetskraftsinvandring, där S partisekreterare Lena Rådström Baastad nyligen skrev om arbetslösa som ”går miste om

jobb” eftersom andra kommer hit. För att dunka in budskapet ytterligare följde partiet upp på Twitter med en kommentar om ”den okontrollerade arbetskraftsinvandringen”.
Lyckligtvis är bilden missvisande. Förra året beviljades 21 950 arbetstillstånd. Enligt Riksrevisionens rapport från 2016 var ungefär 60 procent till bristyrken och bara 20 procent till överskottsyrken (bärplockare undantagna).
Vidare bidrar arbetskraftsinvandringen med 34 miljarder kronor till svensk bnp, enligt Svenskt näringsliv, vilket visar varför människor bör välkomnas. Inte minst eftersom det enligt Arbetsförmedlingen är brist på arbetskraft i tre av fyra yrken och de två största grupperna som anlände var it-specialister och säsongsanställda bärplockare, där de senare tar hand om bär som annars aldrig skulle plockas.
Dessutom: För att över huvud taget komma på tal för arbetskraftsinvandring måste tjänsten först ha utannonserats. Villkoren ska ligga i linje med kollektivavtal. Sedan prövas

ärendet av Migrationsverket och det är långt ifrån alla som får ja. Det betyder att det är fel att kalla arbetskraftsinvandringen för okontrollerad. Däremot finns det flera saker som Sverige behöver komma till rätta med. Det handlar bland annat om de så kallade kompetensutvisningarna. Men likaså om att exempelvis ha bättre kontroller, överväga specialregler för den fuskdrabbade assistansbranschen, förhindra handel med uppehållstillstånd och införa försörjningskrav.

Däremot ska vi inte börja dra igen dörren. Det är bra att människor kommer hit och jobbar.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Dadgostar utmanar Åkesson i kampen om arbetarväljare

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Vänsterpartiet ska ta upp kampen med SD om rösterna från landsbygdens bruksarbetare, enligt en ny strategi som klubbades på söndagen.

– Allt det som bygger framtiden fortsätter att skapas i våra industriorter, sade Nooshi Dadgostar i sitt första tal som partiledare.

Nooshi Dadgostar har en pinfärsk strategi att hålla sig till när hon nu tar över partiledarskapet efter Jonas Sjöstedt.

I strategidokumentet konstateras att Vänsterpartiet skördat framgångar främst i större städer. Stödet på mindre orter och landsbygden är svagare. Framför allt identifieras arbetare utanför storstäderna som en grupp där V ska försöka växa.

I talet som avslutade Vänsterpartiets kongress på söndagen riktade sig Nooshi Dadgostar direkt till svenska industriarbetare.

– I orter som Sandviken, Degerfors och Grums lades grunden till det moderna Sverige. Allt det som bygger framtiden fortsätter att skapas i våra industriorter. Vi har kanske världens bästa industriarbetare, sade den nya V-ledaren och fortsatte:
– De är de människor som bygger samhällen.
I kampen om dessa väljare pekar strategidokumentet ut Sverige-demokraterna som en tydlig motståndare:
”För att driva ett ideologiskt skifte i Sverige behöver arbetarrörelsen ta tillbaka initiativet på de historiskt röda bruksorter där SD i dag försöker organisera stöd för en högerpolitik” sägs det i strategidokumentet. Det handlar om att vinna tillbaka ”delar av arbetarklassen som tidigare röstat med arbetarrörelsen men som inte längre gör det”.
I stället för Sverigedemokraternas fokus på invandringen vill Nooshi Dadgostar erbjuda de missnöjda arbetarväljarna förstärkt välfärd och större ekonomisk trygghet.
– Vi har fått ett oerhört mycket mer segregerat och delat Sverige. Jag tror att många känner

otrygghet och ovisshet inför framtiden. Vi måste satsa mer på skolan, vården och omsorgen. Vi behöver förbättra a-kassa och sjukförsäkringar. Det ska finnas bostäder så att man kan flytta hemifrån och vi måste få ner arbetslösheten, sade den nya V-ledaren på en pressträff efter talet. Hon utlovade också ett nytt reformprogram från partiet med inriktning på investeringar som kan utveckla svensk industri och skapa fler jobb.
Under kongressdebatten om strategin argumenterade Jonas Karlsson från Uppsala län, suppleant i partistyrelsen, så här om varför V måste vinna fler arbetarväljare:
– Vår strategi kan inte bara vara att gnaga på socialdemokratins kadaver, en slags rödgrön kannibalism. Vi måste vinna väljare också från högersidan, annars seglar visionen om en rödgrön majoritet bort vid horisonten.
Ett sätt att nå de åtrådda väljarna är enligt strategidokumentet att kommunicera partiets politik med ett mer vardagligt språk utan akademiska termer. Fler synliga

partiföreträdare med arbetaryrken föreslås också.
I stora delar godtogs partistyrelsens förslag till strategi men det röstade också igenom ändringar på kongressen. Bland annat krävde en majoritet av ombuden att det återigen inrättas en post som landsbygdspolitisk talesperson.
I sitt tal på söndagen upprepade Nooshi Dadgostar hotet från Vänsterpartiet om att fälla statsminister Stefan Löfven på frågan om arbetsrätten. Hon varnade regeringen för att ”köra över LO:s en och en halv miljon medlemmar”.
– Vi i Vänsterpartiet har varit tydliga från början: I så fall kan Stefan Löfven inte sitta kvar som statsminister.
Anställningstryggheten är för viktig, sade Nooshi Dadgostar.
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se
Fakta. Vänsterpartiet

Partiledare: Nooshi Dadgostar valdes på lördagen till Jonas Sjöstedts efterträdare.
Senaste valresultatet: 8,0 procent av rösterna (2018). Bästa

resultatet sedan 2002. Har 27 av 349 mandat i riksdagen.
Aktuellt väljarstöd: 11 procent enligt DN/Ipsos oktobermätning.
Starka väljargrupper: Kvinnor, unga och högutbildade, enligt ett snitt av DN/Ipsos tre senaste mätningar.
Starkaste frågor: Sjukvård, äldreomsorg samt jobb och sysselsättning är de områden där flest väljare pekar ut V som bästa parti, enligt DN/Ipsos.
Parlamentariskt läge: V ställdes utanför när S och MP gjorde upp om regeringsmakten med C och L genom januariavtalet.
Aktuell stridsfråga: Hotar med att fälla statsminister Stefan Löfven om regeringen förändrar anställningstryggheten på ett sätt som inte har stöd av LO.

Skyddade boenden fulla efter bordelltillslag

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Polisens tillslag mot flera bordellverksamheter har lett till att trycket ökar på skyddade boenden.

– Vi har fullt i båda våra boenden nu. Vi märker att det blir ett hårdare tryck på oss när polisen gör större tillslag, säger Anna Sander, traumaterapeut och grundare av den ideella organisationen Talita, som hjälper prostituerade ut ur sexhandeln. Men det betyder inte att de prostituerade blir utan skyddat boende, eftersom det finns andra. De senaste veckorna har domar i två kopplerihärvor i Stockholm fallit. I båda fallen har ovanligt många kvinnor, som utnyttjats i prostitution, vittnat mot dem som styrde verksamheten och som sedan dömts till fleråriga fängelsestraff för grovt koppleri. I det ena fallet nystades bordellverksamheten i flera

lägenheter upp sedan poliser från människohandelssektionen i sitt uppsökande arbete träffat ett par kvinnor, som de hittat genom sexannonser. Dagen efter hörde kvinnorna av sig och sade att de fått nog.
– I vårt uppsökande arbete söker vi tillsammans med socialtjänsten upp människor i prostitution, främst kvinnor. Vi säkerställer att de vet var de är och vart de kan vända sig om de behöver hjälp, säger Caroline Westlund, chef för människohandelssektionen i Stockholm som startades i september förra året.
Sektionen har under året arbetat med en rad utredningar, som nu börjar ge resultat.
– Vi har gjort mycket det här året och nu är det ketchupeffekt. De här ärendena tar lång tid att utreda, därför kommer domarna nu, säger Caroline Westlund.
Människohandelssektionen är en satsning som polisen i region Stockholm gjort.
– Egentligen är det bara vi i landet som har en hel sektion som jobbar mot människohandel. I vårt arbete mot människohandel ingår sexuell exploatering, men även tvångsarbete och tiggeri.

Men det är inte alla prostituerade som vågar kontakta polisen trots att de knappt får betalt och blivit lurade till Sverige under förespeglingen om att de skulle arbeta med något helt annat.
– När vi väl träffat en kvinna eller man i prostitution väntar ett både tids- och resurskrävande arbete, eftersom det är så skamfyllt för dem att prata om, och de har inte någon tilltro till rättsväsendet. I hemlandet kanske inte polisen står så högt i kurs, säger Caroline Westlund.
TT

Svenska IS-kvinnor på väg till Sverige

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Fyra svenska kvinnor, som kopplas till extremistgruppen IS, ska tillsammans med sina barn vara på väg till Sverige, rapporterar SVT.
Kvinnorna ska ha tagit sig från Syrien till Turkiet tillsammans med sina sammanlagt nio barn. Minst två av kvinnorna ska enligt

källor till SVT smugglats ut från flyktinglägret al-Hol i nordöstra Syrien.
Under de senaste två månaderna ska de ha suttit fast i Turkiet.
Anledningen till att det dröjt är att kvinnorna och barnen skulle dna-testas för att säkerställa att barnen verkligen är kvinnornas barn, enligt SVT. En av kvinnorna har också testats positivt för covid-19.
Enligt polisen ska kvinnorna utredas omedelbart och barnen ska tas om hand och få hjälp.
TT

Sålde valpar för miljoner utan tillstånd

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

En kvinna i Blekinge sålde under tre år hundvalpar till ett värde av drygt två miljoner kronor – trots att hon inte hade tillstånd, skriver Blekinge Läns Tidning.
Nu döms hon till villkorligt fängelsestraff och böter.
Mellan 2014 och 2016 bedrev kvinnan en mycket omfattande

kennelverksamhet och sålde under åren 205 valpar.

Efter ett tips till Skatteverket 2017 uppdagades att kvinnan inte hade något tillstånd och inte betalade någon skatt på vinsten.

Tidigare hade kvinnan tillstånd till att ha 25 vuxna hundar, men det tillståndet drogs in efter en översyn.

TT

Testet – här delas posten ut bara varannan dag

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Sedan slutet av september delar Postnord ut post bara varannan dag till boende i Lund och Kävlinge. Om pilotsatsningen faller väl ut införs systemet i hela Sverige.

– Det är så sällan man får post i brevlådan nu för tiden ändå, det

är nästan bara reklam som kommer, så mig gör det inget, säger 80-åriga Lundabon Gun Nilsson.

Lund/Kävlinge.

– Det här känns väldigt rimligt eftersom volymerna post minskar. Till och med myndigheterna har ju digitala brevlådor nu för tiden, säger lundastudenten Hans Gustafsson.

För snart en månad sedan sjösatte Postnord sin pilotsatsning med utdelning varannan dag i ett antal postnummerområden i de skånska kommunerna Lund och Kävlinge. Anledningen är att det skickas allt färre brev med posten.

– Vi har tappat ungefär 50 procent av postmängden sedan år 2000. Och det är ju rätt brutalt. Varje år handlar det om ett tapp på 10–15 procent i brevvolymen – och det påverkar oss naturligtvis ekonomiskt ett gå till samtliga postlådor varje dag men bara stoppa brev i varannan, säger Tomas Lilja, distributionsområdeschef på Postnord.

Under en försöksperiod under hösten har området som täcks av Postnords central på Nöbbelövs-

vägen i Lund delats in i två delar där den ena halvan får post den första vardagen, den andra halvan nästa vardag.
När DN besöker några av de berörda kvarteren, som totalt omfattar 38 000 hushåll, är det få som har påverkats negativt av förändringen.
– Jag har hittills inte påverkats alls, däremot är jag inte förtjust i att sådana här förändringar görs. Det är så inmatat, lägger du ett brev på posten ena dagen så ska det vara framme dagen efter. Brevutdelning är en del av basen i ett samhälle, vissa saker ska bara fungera, säger 67-åriga Ann-Kristin Amasalidi, som DN möter i stadsdelen Papegojelyckan i sydvästra Lund.
I kvarteret bor även 80-åriga Gun Nilsson. Hon tycker att varannadagsutdelningen har fungerat bra hittills, i den mån hon ens har märkt av den.
– Det är så sällan man får post i brevlådan nuförtiden ändå, det är nästan bara reklam som kommer, så mig gör det inget.
– Vi har pratat om det en del i området, men de flesta tycker inte att det är någon stor sak, utan helt

naturligt. Det mesta sköts ju över datorn i dag, säger hon.

19-årige Hans Gustafsson bor i studentkvarteren Vildanden en bit bort, och är av samma inställning.

– Det här känns väldigt rimligt eftersom volymerna post minskar. Till och med myndigheterna har ju digitala brevlådor nuförtiden. Själv får jag inte särskilt mycket brev på posten, och dagstidningen prenumererar jag på digitalt, så jag känner mig inte påverkad alls.

Hans Gustafsson säger att han är lite förvånad över att Lund blev först ut i landet att införa systemet.

– Jag kommer från Älmhult, ute på landet, och där hade det känts ännu rimligare med postutdelning varannan dag än här. Man brukar ju försöka upprätthålla samhällsservicen inne i städerna lite längre än på landsbygden, säger han.

Förklaringen till att Lund och Kävlinge är först ut i Postnords pilotprojekt är att det är ett område som täcker in alla sorters brevutdelning – från lantbrevbäring till cykelbrevbäring, i villakvarter och tät stadsbebyggelse.

– Det enda vi inte har är de stora avstånden. Men det är ett bra testområde i begränsad skala, samtidigt som vi har hög kvalitet på terminalområdet med bra brevbärare, säger Tomas Lilja på Postnord.
Under hösten utvärderas projektet fortlöpande och om det faller väl ut kommer Malmö terminalområde att stå näst på tur i början av 2021. Därefter rullas satsningen ut i resten av landet och till 2022 är tanken att hela Sverige ska ha varannandagsutdelning.
För brevbärarna har det nya systemet inneburit att de fått lära sig köra nya utdelningsslingor och att inte alla postnummer ska ha brev varje dag.
– Nu kommer det in en del post som ska sorteras och sparas till dagen efter, och det är nytt. Det märks också att vi har mycket mer brev med oss när vi kör ut på våra slingor. Men vi hade gott om tid att förbereda oss så när det väl blev skarpt läge kändes det inte särskilt konstigt, säger Peter Mårtensson, brevbärare sedan 1989.

Kollegan Daniel Langås kör ut brev med cykel och även han tycker att allt har fungerat bra hittills.
– Det har varit förvånansvärt få reaktioner bland invånarna, inga sura miner alls – det är bara några som har kommenterat att ”jaha, nu kommer ni bara varannan dag”, men inget mer, säger han.
Under inkörningsperioden påverkas inte personalstyrkan av förändringarna. Men på sikt kommer det att ske neddragningar, säger Tomas Lilja.
– Någonstans mellan tio och tjugo procent tror jag man kan spara när systemet har trätt i full kraft. Men eftersom vi har arbetat utifrån en långsiktig plan i två år och anpassat anställningsformerna är vi i hyfsad balans redan nu.
Samtidigt som brevmängden har halverats under 2000-talet, ökar paketleveranserna kraftigt, vilket öppnar upp för nya tjänster.
– Det vi kallar varubrev, till exempel paket från Apotea, har ökat med 20–25 procent, så det kommer finnas möjligheter att testa andra tjänster inom Postnord. Det här handlar i grunden om att vi håller på att

transformera oss – från att dela ut brev till att dela ut paket.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Fakta. Ska gälla hela landet 2022

Först ut med varannandagsutdelning är delar av Lund och Kävlinge, där 38 000 hushåll omfattas av ett pilotprojekt som startades den 28 september. 2022 ska systemet gälla i hela Sverige.

Varannandagsutdelningen gäller bara brev. Varubrev och paket distribueras dagligen som tidigare. Fysiska avier delas ut varannan dag, men den övervägande majoriteten avier är i dag elektroniska, och de kommer varje dag.

Att allt färre privata brev delas ut beror främst på att dessa ersatts av e-post och att allt fler ansluter sig till digitala brevlådor dit post skickas från exempelvis myndigheter och banker. I dag finns omkring 4 miljoner digitala brevlådor.

2019 stod Postnord för omkring 80 procent av all brevutdelning i Sverige. Den största konkurrenten är Citymail.

Källa: Postnord, Post- och telestyrelsen

Hans Strandberg: Kommunals förhandlingar blir intressanta

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Förhandlingarna mellan parterna i industrin är i hamn. Det nya märket för löneökningar ligger på 5,4 procent på 29 månader, enligt en överenskommelse som presenterades under söndagen. Dagens Nyheters ekonomireporter Hans Strandberg svarar på fyra frågor om vad det innebär.

1 Arbetsgivarna verkar vara mindre nöjda med avtalet, varför då?

De har bland sina medlemmar allt från industrier som lunkar på till branscher som drabbats hårt – för de senare kan det bli tungt. Men arbetsgivarna har fått ett långt avtal som de önskade och slipper löneökningarna för de sju månader som gått från när det förra gick ut i våras. Man konstaterar också att ”sett till en längre period ges industrin långsiktigt förutsättningar att

utveckla konkurrenskraften”. De sista 12 av de 29 månaderna är uppsägningsbara, en nödutgång om situationen skulle förändras ”avsevärt”.

2 Hur ska man se på pandemins effekter på avtalet?

De har varit tunga i arbetsgivarnas argumentation; att pandemin förvärrar en sjunkande konkurrenskraft. Facken har hävdat att stora delar av industrin går allt bättre.

3 Hur har facken resonerat angående att ge upp det retroaktiva lönekravet?

Det har varit viktigare att få till en högre lönenivå, säkra fortsatta reallönehöjningar, få till stånd en låglönesatsning och fortsatta pensionsavsättningar. Lönehöjningarna är i nivå med det tidigare treåriga avtalet.

4 Vad betyder detta för andra branschers löneförhandlingar?

Det är industrin som sätter märket, som är normerande för resten av arbetsmarknaden. Det blir intressant att se vad som händer i Kommunals förhandlingar. Det största LO-förbundet begärde mer än de andra förbunden. Dess

ordförande Tobias Baudin har sagt att man har folkets stöd för sina krav och att man är beredda att strejka för dem.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Industrins parter överens om löneökningar värda 5,4 procent

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Förhandlingarna mellan parterna i industrin har gått i mål. Det nya märket för löneökningar ligger på 5,4 procent under 29 månader, enligt en överenskommelse mellan facken och arbetsgivarna. Det innebär

också att facken gett upp kravet på retroaktiva löneökningar från april, när det förra avtalet löpte ut.

Avtalets värde blev till slut 0,9 procentenheter högre än det senaste budet från medlarna.

– Vi har tecknat ett avtal med värde 5,4 procent som löper på 29 månader. Årstakten ligger på 2,23 procent, bekräftade IF Metalls ordförande Marie Nilsson på en presskonferens på söndagsmorgonen.

Det är en något högre löne-ökningstakt än tidigare. LO-förbunden inom industrin har fått igenom en låglönesatsning där en extrapott avsätts för dem som tjänar under 26 000 i månaden. Att värdet är 5,4 procent innebär att löneökningarna i praktiken kommer att hamna mellan 4,9–5,0 procent. I värdet räknas nämligen även bland annat uppskrivningar av pensioner in.

Avtalet innebär också att det inte blir några retroaktiva ersättningar från april, när det förra avtalet löpte ut.

Arbetsgivarsidan verkade mindre nöjd med uppgörelsen och hade haft som utgångspunkt att löne-

ökningstakten skulle minska. Nu blev det en marginell ökning från 2,17 till 2,23 procent.
– Det har varit utomordentligt besvärligt att få ihop ett avtal den här gången. Vi har ett läge där vi har ett avtal som ska passa alltifrån företag som mer eller mindre har näringsförbud, har liten betalningsförmåga, till företag som går normalt. Med den spännvidden har det varit svårt att hitta ett avtal med acceptans, säger Tomas Undin, förhandlingschef för teknikföretagen.

Det var framför allt med tanke på pandemin och hur restriktionerna slagit mot företagen som arbetsgivarsidan ville hålla ned löneanspråken.
– Vi kan konstatera att med resultatet ligger vi på en takt som ligger marginellt högre än det förra avtalet, i princip samma takt. Vi nådde inte ända fram med en nedväxling, säger Per Widolf, på Industriarbetsgivarna.
– Personligen har jag svårt att se att det här avtalet på kort sikt stärker industrins konkurrenskraft. Men det har ett värde i sig att vi har träffat ett

långt avtal, på 29 månader. Det bidrar till stabilitet på arbetsmarknaden, på lång sikt skapar vi klara förutsättningar för företagen att utveckla sin konkurrenskraft, säger han.

Industriavtalet, som berör 2,8 miljoner svenskar, sköts upp i våras på grund av pandemin. Innan förhandlingarna sköts upp krävde industrifacken bland annat en 3-procentig löneökning under tolv månader, fortsatt arbetstidsförkortning, insatser mot skador på arbetsplatsen och en låglönesatsning.

Arbetsgivarna erbjöd 1,4 procent i årligt lyft, men då ingick alla krav som innebär högre kostnader. Ett bud som facken inte accepterade.

Juan Flores
juan.flores@dn.se

Svensk rymdklocka till salu för halv miljon

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Klockan som Christer Fuglesang hade på sig under sin rymdresa kommer att auktioneras ut, med ett utropspris på 300 000–500 000 kronor. Den första svensken i rymden bar klockan på både rymdfärjan Discovery och den internationella rymdstationen. Rymdklockan färdades enligt auktionshuset totalt mer än 900 000 mil eller 219 varv runt jorden.

TT

Löfven vill utreda arbetsrätten igen

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Statsminister Stefan Löfven (S) vill ha ännu en utredning om arbetsrätten, säger han i SVT:s ”Agenda”.

Vänsterpartiet avstår från att kommentera utspelet.

Sedan den så kallade las-utredningen hamnat i papperskorgen förordar Löfven nu i stället att uppgörelsen mellan tjänstemännens förbund PTK och arbetsgivarna i Svenskt näringsliv bildar grund för en ny utredning som även LO – som står utanför uppgörelsen – får tycka till om.

– När regeringen påbörjar en utredning kommer vi inte säga att en part inte får yttra sig, så kan det inte gå till, säger Stefan Löfven i ”Agenda”.

– Vi gör det i samråd med Miljöpartiet, Centern och Liberalerna, partierna i januari-samarbetet. Nu ska vi ta fram direktiven och så ser vi processen framåt.

Vänsterpartiet vill inte kommentera Löfvens utspel. Centerledaren Annie Lööf skriver i ett uttalande:
”Löfven har fel. Det finns nu två vägar fram för ökad trygghet och flexibilitet på arbetsmarknaden. Antingen genomförs helheten i den partsöverenskommelse som SN och PTK sagt ja till, och som fler gärna får ansluta sig till. I annat fall Toijer-utredningen. Precis som vi enats om i JA. Att politiken ska ge en part som inte tagit ansvar vid partsförhandlingarna inflytande är givetvis uteslutet”.
Toijer-utredningen är den som har skrotats. Med JA syftar Annie Lööf på januariavtalet.
TT

Här får barnen lära sig att surfa säkert

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Sverige är Europas mest digitaliserade land, men ligger på plats 32 vad det gäller cyber-säkerhet. Brotten ökar och myndigheter varnar för en alarmerande okunskap. För att vända utvecklingen lär projektet ”Är du säker?” skolelever hur de surfar tryggt.

– Kan någon säga vad en hackare är?
Nästan alla räcker upp handen.
– Det är en kriminell på nätet, säger en elev.
I två olika klassrum på Skönsmons skola i Sundsvall sitter 50 nyvakna femteklassare. På en stor skärm i respektive rum syns Kristian Lundström, säkerhetsexpert på it-företaget Atea, bredvid en powerpointpresentation.
För att vara klockan halv nio en onsdagsmorgon är barnen ovanligt engagerade. De talar i mun på varandra och de flesta vill

svara när Kristian Lundström frågar om det är viktigt att inte lämna ut sin hemadress på nätet.
– Tänk om det skulle vara någon som vill din familj illa, som kan ta reda på var du bor, säger en pojke.
Föreläsningen arrangeras av initiativet ”Är du säker?”, vars uppdrag är att lära barn och elever hur de ska agera säkert på nätet.
Projektet startades för ett år sedan av organisationen Unga forskare och företaget IBM och får stöd av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. Hittills har de föreläst för 1 700 elever i 23 skolor.
Judith Maiers, projektledare för initiativet, uppfattar att varken elever eller lärare har särskilt bra koll på it-säkerhet i dag.
– Vuxna har ofta känslan av att barn kan mycket mer om nätet än de själva. Det stämmer till viss del, men vad det gäller riskbedömning, beteende och konsekvenstänk kan barnen inte lika mycket.
Sverige är bäst i Europa på digitalisering, enligt forskningsinstitutet Rise, men

hamnar på 32:e plats vad det gäller cybersäkerhet.
Och det är en fråga som inte alltid lärs ut i skolan. Internetstiftelsen uppger att bara 58 procent av Sveriges högstadieelever har fått utbildning i säker internetanvändning – och färre än hälften har fått lära sig hur man formulerar ett svårknäckt lösenord.
Samtidigt ökar brotten och övergreppen i den digitala världen. Mer än hälften av alla bedrägerier i Sverige sker i dag på nätet, och de har ökat med 10–15 procent varje år.
– Däremot har kortbedrägerierna minskat mycket på grund av att bankerna infört striktare regler, säger Jan Olsson, kommissarie på polisens nationella it-brottscentrum.
Antalet fall av utnyttjande av barn för sexuell posering har ökat med nästan 40 procent från i fjol. Mellan januari och augusti förra året anmäldes 805 fall, jämfört med 1 121 samma period i år.
– Stängda skolor medför mer tid ensamma vid datorn, vilket gör att barn kan bli utsatta. Vi ser att trafiken på platser där bilder byts

mellan gärningsmän ökar under pandemin, säger Jan Olsson.
Han uppfattar att kunskapen om cybersäkerhet är farligt låg i Sverige.
– Av flera skäl. Bland annat har många svenskar dålig koll på vilka uppgifter man ska lämna ut på nätet.
Ungdomar är i dag stora internet-användare. 79 procent av alla mellanstadieelever i Sverige använder sin mobiltelefon varje dag, enligt Internetstiftelsen. De umgås på Snapchat, ser på videoklipp på Youtube och Tiktok och spelar ”Fortnite” och andra spel på hemdatorn.
– Samtidigt visar studier att barn inte alltid vänder sig till vuxna när de hamnar i svåra situationer på nätet, säger Judith Maiers.
Att barn får lära sig mer om hur de ska surfa tryggt och inte lämna ut känsliga uppgifter tror hon har en dubbel vinst. Hon hoppas att deras initiativ ska göra barnen tryggare i sin vardag, genom att de blir mer medvetna om farorna på nätet.
Men hon tror också att det kan stärka samhället på sikt. Hon menar att en grundkurs i digital

säkerhet även kan leda till att barn får ett bättre tänk även som vuxna.

– Många av de utmaningar som världen står inför finns i den digitala världen. En stor del av de som växer upp i dag kommer att arbeta med it. Världen blir alltmer digitaliserad, och hoten lär i allt högre grad flytta ut på nätet. Oegentligheterna på nätet kretsar inte bara kring övergrepp och bedrägerier, utan attackerna mot företag och myndigheter har blivit fler – och inte sällan kommer de från främmande makter.

Angreppen kan sätta viktiga samhällsfunktioner ur spel och bristfällig cybersäkerhet är ett av de största hoten mot det svenska samhället, enligt MSB. De uppfattar att omfattande åtgärder behövs för att stärka det digitala försvaret.

– Digitaliseringen går allt snabbare och pandemin ger en skjuts åt omställningen. Säkerhetsarbetet utvecklas positivt också, men inte i samma hastighet, säger Dan Eliasson, generaldirektör för myndigheten. Ofta sker attackerna mot organisationer i form av rena

överbelastningar – det vill säga att väldigt många går in på till exempel SJ:s hemsida och gör så att den stannar. Men det är vanligt att hackarna ger sig på den svagaste länken i ett it-system: en slarvig användare.
Som exempel fick omkring 40 anställda på Västra Götalandsregionen sina mejlkonton hackade tidigare i år efter att en anställd tryckt på en skadlig länk och uppgett sitt lösenord.
Jan Olsson anser att många organisationer har säkerhetslösningar som tekniskt sett är starka och bra. Riskerna ligger i stället i att de som använder systemen inte tar hoten på allvar.
Enligt poliskommissarien har Sverige i sin utvecklingsiver inte tänkt efter tillräckligt kring riskerna med digitaliseringen. Vi är snabba på att hitta nya lösningar på nätet – utan att förstå vad de innebär för säkerheten, menar han.
– Vi vill bara kunna trycka på en knapp och snabbt beställa hem en bok eller ett klädesplagg. Systemen, som swish och bank-id,

är väldigt säkra. Det är vi människor som inte hänger med.
Föreläsningen i Skönsmons skola har börjat lida mot sitt slut och vissa barn ser lite sömniga ut.
Kristian Lundström och hans kollega Anders Strand har berättat om hur man skapar säkra lösenord – långa meningar är bättre än korta, svåra ord – och eleverna har fått göra en lek där de får testa att göra lösenord utifrån så kallat Caesarchiffer, att man flyttar fram varje bokstav ett steg i alfabetet.

– Jag hoppas att ni lärt er något som ni kan ta med er, säger Kristian Lundström.
När DN pratar med några elever efter föredraget säger nästan alla att de gjort det.
– Jag ska byta lösenord. Förut kunde mitt lösenord typ vara mitt namn plus 123, säger elvaåriga Agnes Feil.
Hennes föräldrar brukar prata med henne om att inte chatta med folk hon inte känner.
– Om någon, som jag inte visste vem det var, skrev till mig hade jag blockerat personen och berättat för mamma och pappa.

Poliskommissarie Jan Olsson är positiv till att utbilda barn i cybersäkerhet – och tror att människor kommer att bli allt bättre på det i framtiden.

– Det tog flera decennier för oss människor att vänja oss vid bilen. Förr 100 år sedan kunde folk bli överkörda av en bil som körde i fem kilometer i timmen. I dag aktar vi oss lite grann i alla fall.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se

Fakta.

Tre tips för bättre it-säkerhet för unga

1 Skapa starka lösenord.

2 Tänk ett varv till innan du lägger upp en film, en bild eller personuppgifter på nätet. Hade det känts det okej om någon du inte känner fick tag på informationen?

3 Berätta omedelbart för en vuxen om något skumt händer och polisanmäl alla brott och övergrepp.

Så skapar du ett starkt lösenord:

Ju längre ett lösenord är, desto längre tid tar det för en hackare

att knäcka det. Skapa därför långa lösenord med minst 12 tecken. Använd dig av lösenordsfraser som är lätta för dig att komma ihåg, som JagHar3prickigaHundar! eller M0rm0rbakardenBästaKladdkakan!
Ha alltid olika lösenord till olika tjänster och berätta dem inte för andra.
Källa: ungforskare.se

MSB: Hotet mot demokratin en av de största riskerna i samhället

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Sverige står inför ett antal allvarliga risker. Det rör sig om hot mot demokratin, bristfällig infrastruktur och dålig cybersäkerhet, enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps senaste rapport om risk- och förmågebedömning.

Hotet mot demokratin

Sverige toppar i dag flera internationella listor om pressfrihet och civila rättigheter. Valdeltagandet är högt och tilltron till de demokratiska institutionerna stor.

Men under senare år har det sociala, demokratiska och ekonomiska utanförskapet börjat växa i vissa områden, med lågt valdeltagande och lägre förtroende till demokratin som följd.

Sverige har även utsatts för påverkanskampanjer från främmande makter, slår Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) fast.

En ytterligare fara för demokratin är hoten mot förtroendevalda och journalister, och intolerans mot hbtq-personer och minoriteter, enligt MSB. Enligt intresseorganisationen Civil Rights Defenders är det ett reellt hot mot demokratin.

– Hot och påhopp kan göra att politiker och opinionsbildare kan skrämmas till tystnad. Framför allt de som arbetar på en lägre nivå, och kanske inte är kopplade till något större medieföretag,

säger John Stauffer, chefsjurist på Civil Rights Defenders.

Infrastruktur och försörjningskedjor

MSB skriver att broar, hamnar, järnvägspunkter, depåer och elförsörjning är viktig infrastruktur som i dag kan vara svaga punkter vid naturkatastrofer eller krig.

Den globala uppvärmningen är ett sådant hot, resonerar myndigheten. Sommaren 2018 skedde omfattande skogsbränder som kan kopplas till klimatförändringarna, och det finns en risk för att översvämningar och stormar kan innebära stora påfrestningar framöver.

Redan i dag tvingas man att bygga förstärkningsvallar för att skydda mot en högre havsnivå i Skanör, och enligt tidningen Sveriges Natur kan Göteborg och Stockholm behöva genomföra åtgärder mot översvämningar i framtiden.

Ett annat bekymmer är försörjningen av livsviktiga produkter som mat och mediciner. Förra hösten fick flera sjukhus i Mellansverige gå upp i stabsläge på grund av att en

leverantör av förbrukningsmateriel inte klarade av sitt uppdrag, och coronakrisen har blottlagt stora brister i lagerhållningen av läkemedel.
Jim Kronhamn, analytiker på MSB, uppfattar att Sverige länge räknat med att inte utsättas för några större ansträngningar eller yttre hot, vilket har gjort att vi bortprioriterat totalförsvaret.
– Totalförsvarsplaneringen har varit vilande under lång tid. 2015 återupptog man arbetet igen. Då växlade man om och började titta på hur det ser ut i landet.

Cybersäkerheten

Sverige är i dag Europas mest digitaliserade land, men ligger på 32:a plats vad det gäller digital säkerhet, enligt forsknings-institutet Rise.
Samtidigt ökar attackerna mot myndigheter, verksamheter och privatpersoner, enligt polisen och Försvarets radioanstalt (FRA). De senaste åren har flera myndigheter och viktiga inrättningar utsatts för digitala angrepp. Flera svenska myndigheter utvecklar just nu ett gemensamt cybersäkerhetscenter, även om det arbetet har blivit försenat flera gånger.

Eftersom Sverige i högre grad är beroende av den digitala världen ökar vår sårbarhet för störningar. Till exempel kan det bli stora problem om en banks tjänster skulle ligga nere. Tidigare i år hade Swedbank omfattande driftstörningar, vilket ledde till att ett stort antal kunder inte kunde handla bland annat bensin och mat.

– Om centrala system går ner finns risken att mycket funktionalitet i samhället försvinner. Vi rekommenderar alla att ha en viss summa pengar i kontanter i mindre valörer hemma, säger Jim Kronhamn.

Pandemin har dessutom gjort att arbetslivet snabbt blivit ännu mer digitalt för många svenskar – vilket medför risker, enligt flera it-säkerhetsexperter.

– Företag och privatpersoner är mest sårbara under omställningen, när man går från att arbeta på kontoret till att göra det hemifrån. Då är det många rutiner som förändras, säger Karl Emil Nikka, ägare till Nikka Systems.

Myndigheternas ansvarsfördelning

Den sista punkten på MSB:s lista handlar om Sveriges förvaltning. Enligt MSB finns det flera brister i svenska myndigheters ansvarsfördelning.

Bland annat är många myndigheter uppdelade på olika sätt geografiskt. Till exempel ser länsstyrelsernas, polisens, Försvarsmaktens och regionernas geografiska indelningar olika ut – vilket kan försvåra arbetet vid en kris.

I Sverige gäller den så kallade ansvarsprincipen, att myndigheter har hand om samma verksamheter i normaltid och kris.

Men MSB skriver även att det saknas en myndighet som har en tydlig roll för att samordna arbetet mellan aktörerna vid en krishändelse.

”Konsekvensen blir att vissa förmågehöjande åtgärder riskerar att hamna utanför olika aktörers ansvarsområden och därmed inte genomförs”, skriver MSB.

– Det kan bland annat handla om att olika myndigheter kan tolka sitt ansvar på olika sätt i en krissituation, säger Jim Kronhamn.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se

Kvinnor och män skiljer sig i sin syn på säkerhet i samhället

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Kvinnor och män har olika syn på hoten i samhället, visar en ny studie från Försvarshögskolan.

– Vi såg att kvinnor är mer oroliga för sin personliga säkerhet, och män för yttre militära hot och extremism, säger Eva-Karin Gardell, professor i statsvetenskap och en av författarna till rapporten.

Studien grundar sig på 3 000 enkätintervjuer och flera fokusgruppssamtal, och undersöker skillnader mellan mäns och kvinnors syn på terrorism, kriminalitet och militära hot.

På det stora hela finns det många likheter mellan könen, men på flera punkter skiljer de sig åt.

I fokusgruppsintervjuerna fick deltagarna generella frågor om vad de upplever som de största säkerhetshoten i samhället. Kvinnor svarade då övervägande

att det handlar om deras egen säkerhet, medan männen tog upp frågor om militära hot och terrorism.
– Många kvinnor berättade om oro och att man känner sig begränsad i sitt vardagliga liv. Framför allt vad det gäller sexuellt våld, säger Eva-Karin Gardell, professor i statsvetenskap vid Försvarshögskolan.
Resultatet går i linje med Brottsförebyggande rådets årliga undersökning, som pekar på att framför allt unga kvinnor är mer rädda för att utsättas för brott än män.
Studien från Försvarshögskolan tittade även på vad männen och kvinnorna trodde att hoten berodde på. Kvinnorna hittade i större utsträckning förklaringar i strukturella faktorer som problematiska könsnormer och socioekonomiska ojämlikheter. Männen svarade i stället oftare att en undermålig polis, invandring och andra länders militära agerande ligger bakom farorna.
– Kvinnor ser strukturella problem och män mer konkreta, antagonistiska hot. Som exempel är män mer benägna att se Ryssland som ett stort militärt

hot, och kvinnor kapprustning och destruktiva mansnormer.
Män och kvinnor har till viss del olika uppfattning om hur samhället ska hantera de olika hoten. Fler kvinnor än män anser att en lösning på militära hot skulle kunna vara att ha fler kvinnliga ledare samt att främja demokrati och föregå med gott exempel.
Män förordar i högre grad en ökad försvarsbudget och ett starkare Natosamarbete.
– Vad det gäller kriminalitet vill männen ha en bättre polis och i viss grad högre straff. Kvinnor ville hellre stävja machokulturer och minska klyftorna i samhället.
Undersökningen visade även på skillnader mellan olika generationer. Yngre män svarade mer likt kvinnorna i enkäten, och yngre kvinnor drog extremt åt det ”kvinnliga” hållet.
Resultaten speglar skillnader i mäns och kvinnors partisympatier. Män röstar i större omfattning på partier som förordar ”hårda tag” mot brottslighet, som SD, och kvinnor sympatiserar generellt mer med vänsterpartier som vill utjämna socioekonomiska skillnader.

Hur tolkar ni svaren i undersökningen?
– Det kan handla om att kvinnor i högre utsträckning arbetar med omsorg och utbildning, vilket kan ge dem en större tilltro till åtgärder som att förbättra skolan och jämna ut inkomstskillnader.
– De tar fortfarande oftare hand om barn, vilket kan ge en ökad förståelse för vikten av goda uppväxtvillkor. Kvinnor får också lära sig att vara mer omsorgsinriktade än män, säger Eva-Karin Gardell.
John Falkirk
john.falkirk@dn.se

Kenneth har fått cancer fyra gånger – men han tänker aldrig på döden

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

I vintras drabbades Kenneth Nordberg av cancer för fjärde gången sedan 1984. Första beskedet kom när han var mitt i karriären, med fru och barn. Nu fyller han snart 70 år.
Och döden skrämmer honom inte – i stället ser han framtiden som fascinerande och spännande.

– Är det någonting jag har velat förmedla till andra är det att inte vara rädda.

Livet före döden

Del 1

Vissa uppfattar döden som skrämmande och mörk. Andra räds inte alls tanken på att allt en dag tar slut. Döden tar också plats i livet för dem som blir kvar. I Insidans serie undersöker vi olika aspekter av den.

Kenneth Nordberg har alltid haft ett stort intresse för kläder. Ser sig som en kostymkille, även om han numera oftast klär sig lite mer ledigt. Men alltid med en scarf.

År 1969 började han arbeta hos Mauritz – herrsidan av det som senare blev Hennes & Mauritz och ännu senare H&M. Han började i butik och fortsatte sedan på inköpsavdelningen.

– Företagets grundare Erling Persson blev min mentor. Han lärde mig att om inte kläderna sålts inom en viss tid så sätter man ned priset. Det var hans filosofi.

Den stora skillnaden mot i dag var att på den tiden tillverkades alla kläder som såldes i Mauritzbutikerna i Sverige.

Vi träffas över en lunch med distans på Södermalm i Stockholm. Kenneth har fällt ihop

sin nya svarta rollator och ställt den åt sidan innanför dörren.
– För två år sedan spelade jag paddeltennis regelbundet. Jag har varit fruktansvärt bra på paddeltennis. Det är lite svårt att tänka sig i dag, konstaterar han utan någon bitterhet.
Kenneth beställer pannkakor. Han behöver undvika viss mat. I februari i år drabbades han av tarmcancer för fjärde gången på drygt 35 år. Under våren har han genomgått två tunga cellgiftsbehandlingar, vilket har tagit mycket hårt på hans krafter. Hela sommaren, i tre månader, var Kenneth inlagd på Ersta hospice.
– Jag hade fått alla biverkningar man kan få över huvud taget. Veckan innan jag åkte in på Ersta var jag helt utslagen, säger han.
Trots att cancern varit närvarande i hans liv ända sedan 1984 har Kenneth Nordberg aldrig varit rädd för döden.
– Den tanken – vad skulle det gynna? Är det någonting jag har velat förmedla till andra är det att inte vara rädd. Inte för sjukdomen och framför allt inte för att prata om den. Det är lika viktigt för den

som drabbats som för anhöriga och vänner, säger han.
Inte heller har han tänkt särskilt mycket på döden genom åren. Snarare har han fokuserat på glädjen i livet.
– Jag har ju mycket biverkningar i livet som sjukdomen gett mig, men jag tänker aldrig på döden. Om jag skulle börja förmedla dödstankar till andra utifrån mitt perspektiv, då skulle jag sprida ohyra runt omkring mig, så tycker jag.
Han blickar ut på gatan utanför restaurangen och säger:
– När solen skiner på Götgatan, det finns ju inte att sitta och tänka på döden då.
Efter att ha drabbats av cancer för andra gången 1998 köpte Kenneth ett sommarställe på Ljusterö. Det har blivit en viktig plats i hans liv. Helgen innan vi träffas var han där för första gången på ett år. Hjälpte till med att göra i ordning stället inför vintern.
– Den styrkan det gav mig att åka ut och vara med där ute, även om jag inte orkar lika mycket som förr, den är enorm.
– Min fru har tyckt att vi inte kan planera för nästa sommar. Men

eftersom jag är så inställd på att vara där så måste hon också tänka om. Visst blir jag jättetrött. Men jag tror inte att jag ska dö för det. Jag vet ju varför jag är trött.
Kenneth lever ständigt med sin sjukdom. Han vill se den som en del av de erfarenheter som livet gett honom.
– Upplevelser kan vara läskiga, äckliga, det kan vara farligt. Men för mig är alla upplevelser något som stärker mig.
I somras, när Kenneth precis skulle få åka hem till sin lägenhet efter två månader på Ersta hospice, drabbades han plötsligt av en akut blodförgiftning i hjärtat. Han fick göra en hjärtröntgen. En kamera fördes in i hjärtat.
– Så ligger jag där och tittar. Läkaren visar skummet som är själva blodförgiftningen. Jag ser min egen hjärtklaff. Det var livet jag såg. Det är också en av de större grejerna man kan uppleva!
När Kenneth Nordberg var tolv år dog hans pappa plötsligt i en drunkningsolycka. Hela tillvaron rasade samman för Kenneth, hans syster och hans mamma.
– Jag tog på mig rollen att ta det manliga ansvaret i familjen, varför

vet jag inte riktigt. Jag var den som hämtade en läkare till min mamma som låg nedbruten hemma. Jag fixade med praktiska saker. Det gjorde att jag inte hann sörja.

Hur var din och din pappas relation?

– Han var min hjälte alla kategorier. Jag var stjärnspelare i ishockey i Södertälje sportklubb. Pappa var den som gick upp klockan fem på morgonen, hämtade tidningen, fixade frukost och spolade hockeybanan innan han åkte till jobbet. Den tid vi hade tillsammans var gigantisk, upplevde jag då eftersom jag var så ung.

1984 drabbade tarmcancern Kenneth första gången. Han var mitt i karriären, hade fru och barn. Efter att ha sökt hjälp för magsmärtor hos hos många olika läkare under två års tid fick Kenneth till slut veta att han hade en tumör i tolvfingertarmen. Läkarna bestämde sig för att operera. Kenneth frågade läkaren hur stor chansen var att han skulle överleva operationen. Fyrtio procent, svarade läkaren uppriktigt.

– Okej. Då tar du hand om femtio och jag tio av de resterade procenten. Då vinner vi, sade jag. Läkaren svarade ”vi kör”. Det var det underbaraste jag hört sedan magsmärtorna startade, säger Kenneth.
Fem kirurger arbetade i tolv eller tretton timmar. Det var en av de första operationerna av det slaget i Sverige och räddade hans liv.
– Under operationen var jag nedsövd. Efter ett tag så vaknade jag. Det var fruktansvärt traumatiskt. Samtidigt fick jag känslan av att befinna mig någon annanstans. Jag upplevde att jag träffade min pappa. Efter det behövde jag inte sörja honom mer.
Efter några år i skola hos Erling Persson blev Kenneth inköpare på Thernlunds modehus på Lidingö. Under ett par års tid på 1980-talet var han med och lanserade Newhouse, som var ett nytt varumärke för herr- och damkläder.
Våren 1989 öppnade Kenneth en egen klädbutik med italienskt mode. Den hette Stockholms herrkläder och låg på fashionabla Biblioteksgatan mitt i Stockholm.

– Det gick väldigt, väldigt bra en period.
Fem år senare hade butiken gått i graven. Kenneth fick frågan om han kunde ta ett konsultjobb som gick ut på att utveckla Sri Lankas export till Skandinavien – skor, väskor, kläder, te, juveler med mera. Kenneth tackade ja.
– Jag var skräckslagen, men det kom att bli mitt livs resa.
Kenneth Nordberg har fått veta att han lider av en ärftlig sjukdom som heter Lynch syndrom. Det är en genmutation som kraftigt ökar risken för att återkommande att drabbas av tarmcancer genom livet.
Efter fyra år som konsult för Sri Lanka kom cancern tillbaka.
– Det här skulle bli ett avbrott i mitt liv. Jag berättade för min uppdragsgivare vad som hade hänt och att jag var tvungen att avsluta mitt uppdrag. Jag kontaktade även Sri Lankas ambassad i Sverige.
Detta kom att förändra Kenneths förhållningssätt till sin återkommande cancer. Han började vara helt öppen om sin sjukdom.

– Sedan dess har jag valt att berätta för andra människor för att hjälpa dem att förstå. Det dröjde inte länge innan de började berätta om egna erfarenheter av cancer.
Kenneth tar fram mobilen och visar sin Facebooksida. Där berättar han om sin vardag, om sina behandlingar och vilken energi han får av allt stöd som vännerna ger honom där.
– Jag gör det här för att visa mina medmänniskor: Det här är inte så farligt. Det här är jag. Jag är viktigare än min sjukdom. Jag tackar också alla som stöttar mig. Sånt smittar av sig på andra. Stödet han får på sociala medier är mycket betydelsefullt för honom. Han tycker det är synd att många kommer ihåg, hyllar och hedrar personer först när de avlidit. Kanske borde de ha gjort det mer tidigare, när de hade dem omkring sig, tänker Kenneth.
– Jag tycker att man ska komma ihåg människor medan de lever, oavsett om de har drabbats av en sjukdom eller inte. Det är då man ger människor styrka. Det är helgörande.

Har tankarna om sjukdomen tagit upp mycket av din tid?
– Nja, det är ju en naturlig del av mig själv och har alltid varit det. Jag har aldrig ifrågasatt varför just jag drabbats. Det bara är så. Det här är jag, Kenneth.
– Det viktiga för mig är att jag som person ska vara i fokus – inte min sjukdom i sig. Alla kan få den sjukdomen, men man måste hantera den på rätt sätt. Jag vill hantera den på ett sätt så att människor i min närhet mår väl av att ha träffat mig. Jag är ju mer än min sjukdom.

Därför vill inte Kenneth se sig som en patient, utan som en nöjd kund som får hjälp med något som han betalt för med sina skatter.
Det är skillnad på att vara själva sjukdomen och att vara en person med en åkomma. Det är en viktig distinktion, menar Kenneth.
– Jag vill tacka läkaren och alla andra för att de gjort ett bra jobb. Patienten brukar inte tacka. Det är väl jättebra att jag visar min uppskattning för dem som hjälpt mig.
Kenneth har levt ett rikt liv med familj, arbete, idrott, segling, resor. Han har umgåtts med

konstnärer och skådespelare. Mycket party. Att ha roligt har varit viktigt.
– Jag lever fortfarande ett väldigt aktivt liv. Jag promenerar mellan 4 000 och 7 000 steg om dagen. Bara det har ett värde. Att få gå. Även om det är med rollator. För kortare sträckor kan han nöja sig med käppen.
– Den har jag haft sedan 2013, då jag fick en lätt stroke. I början gick jag med ett svart paraply. Tyckte det var lite snyggt ihop med mörk kostym. Nu använder jag käpp för att det är snyggt och för att jag vill bära käpp.
Hur har du upplevt coronan?
– Jag har aldrig känt någon rädsla för viruset, men naturligtvis hållit på restriktionerna.
Hur ser du på framtiden?
– Fascinerande och spännande. I morgon har jag en röntgen, en vanlig datortomografi på Karolinska. Nästa vecka har jag det stora mötet med onkologerna om hur allting ser ut.
Vad skulle du vilja säga till andra som drabbas av ett cancerbesked?
– Prata om det! Vare sig du har det eller känner någon som har det. Men sätt inte cancern före dig själv. Man är inte en cancer som

går omkring, man är en människa med cancer som går omkring. Det är den största gåvan du kan ge dig själv. Du är unik för att du är den människan du är, inte för att du har cancer.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se

Fakta. Tarmcancer

Tjocktarms- och ändtarmscancer kallas för kolorektalcancer och är den fjärde vanligaste cancerformen i Sverige.
Majoriteten av de som drabbas är över 65 år.

Källa: cancer.se

Fakta. Kenneth Nordberg

Bor: Hyreslägenhet i Stockholm.
Ålder: Fyller 70 år.
Familj: Särbo, dotter, två barnbarn i Skottland.
Karriär: Utbildad dataingenjör. Har framför allt arbetat inom klädbranschen.
Intressen: Idrott, konst och fotografi, världspolitiken, sociala medier.
Trivs bäst: På sommarstället på Ljusterö.

Av

/Hans Arbman
/Nicklas Thegerström
Hans Arbman är reporter på Insidan. Han skrev nyligen om Andréexpeditionen och om hur ny teknik kan lösa gåtan om vad som hände.
Nicklas Thegerström är frilansfotograf på DN sedan flera år. Senast porträtterade han prästen Lars Gårdfeldt.

Maria Schottenius: Demokratin blir skör när människor är rädda

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

I Nice sker nya terrordåd. I Paris skär en islamist halsen av en lärare. I Göteborg tar kriminella klaner över i förorter. Det demokratiska samhället är under attack. Men hur ska vi bäst försvara det?

Klanernas dragningskraft är stor. Och klanen har mycket att

erbjuda sina medlemmar. En naturlig tillhörighet och gemenskap. En plats i historien och i hierarkin.
Samhället svarar svagt på den lockelse som klanen utgör.
Hur ska en ung man uppväxt i en kriminell familj kunna byta Armani- och Versacekläder, Rolexklockor, Ferraribilar och ett starkt identitetsskapande sammanhang mot ett socialt magert liv med ett lågbetalt jobb eller arbetslöshet i en förort?
En ny värld tvingar till omdefinieringar av ord och tankar. ”Familjen” till exempel.
När det dyker upp i titeln till Augustnominerade Johanna Bäckström Lernebys uppseendeväckande och välresearchade bok om en kriminell familj i Göteborg måste vi inse att maffian har skaffat sig ett rejält utrymme även i det svenska samhället.
När beteckningen ”djupt religiös” används handlar det numera inte om en varm och beskedlig fromhet, utan om oresonlig fundamentalism med religionen som ideologiskt vapen.

Det tar emot att erkänna att dessa laddningar av orden tagit sig in i medvetandet.
Även om det är en skillnad på en kriminell klan i en förort och bestialiska terrorhandlingar av islamister, finns det en likhet i bristen på respekt för det demokratiska rättssamhället. Det samhälle som formats under 1900-talet och bygger på liberala värden som yttrandefrihet, tryckfrihet och rösträtt. För terroristerna i Frankrike är det just dessa värden som ska bekämpas, som är själva måltavlan. Som prästen i Nice Gil Florini uttryckte det i fransk tv på torsdagsmorgonen: ”Vad får vi för samhälle om man hela tiden ska gå och vara rädd för att bli överfallen?”
Just det. Hur ska man kunna bevara samhället öppet om människor är skräckslagna?
”De vill förstöra vårt sätt att leva”, sade den kända franska tv-journalister Christine Ockrent till mig i en intervju i november 2015, ett par veckor efter novemberattacken i Paris. Och när jag började fråga om det undantagstillstånd som utlysts i Frankrike, om inte det rubbar

landets stolta tradition av medborgerlig frihet att man skapar en allt strängare kontroll och övervakning, svarade hon lite nedlåtande. ”Min vän, problemet är alla dessa dödade och skadade människor.”
Men så enkelt är det inte. Det finns två strider att ta. Den mot brottslighet, våld och terrorism. Och den för det öppna samhället. Problemet är att de är mycket svåra att kombinera.
President Macron säger nu att parallellsamhällena måste bekämpas. Även i Sverige har parallella samhällen uppstått, somliga ultrakonservativa, där helt andra regler råder. Plötsligt måste staten ta till metoder som är främmande för ett demokratiskt samhälle. Till exempel den ”myndighetssamverkan” i Angered som skildras av Johanna Bäckström Lerneby och uppfattas som integritetskränkande. Man jagar familjemedlemmar på grund av deras namn. Men vad ska ett samhälle göra när en kriminell klan håller på att ta över ett bostadsområde?
Eller som nu, några fredliga kyrkobesökare i Notre Dame i

Nice knivmördas? Och historieläraren Samuel Paty får halsen avskuren av en islamistisk 18-åring? Om människor ska känna sig trygga måste övervakning och kontroll skärpas för alla.

Det franska samhället tvingas bjuda motstånd, men det är ett högriskprojekt eftersom det öppna och demokratiska samhället av samma anledning håller på att erodera bit för bit. Fällan slår igen.

”Hur ska demokratin försvara sig mot demokratins fiender?” är en klassisk diskussion inom den politiska filosofin. Det demokratiska samhället är under attack och måste försvaras. Men det stora problemet är att vi medan vi försvarar det tvingas att montera ner det.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se

Åsikten får aldrig vara viktigare än insikten

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Kunskapsföraktet breder ut sig – från lilla Hörby till stora Washington. Känslorna får företräde i debatten, kalla fakta ignoreras. Idéhistorikern Sven-Eric Liedman varnar för ett samhälle där åsikten är allt och insikten förminskas.

Sverigedemokraterna gjorde ett strålande val 2018 framför allt i Sydsverige. Kronan på verket blev segern i Hörby, en gammal köping mitt i Skåne. Där var en gång Victoria Benedictssons man postmästare, Hörby var basen för hennes författarskap, och nu skulle SD än en gång göra denna ort ryktbar.

Men det har inte gått så bra. Skandaler har avlöst varandra. Kommunanställda tjänstemän har sagt upp sig på löpande band. En av de tyngsta, förra socialchefen

Eva Klang Vänerklint, förklarar att de sverigedemokratiska politikerna inte bara saknar insikter i hur man leder en kommun. Deras agerande präglas också av ”kunskapsförakt och en envis uppfattning om de egna slutsatsernas förträfflighet” (DN 15/10).
Detta är en karakteristik som inte bara passar på kommungubbarna i Hörby. Det är Donald Trump på pricken! Det är också horder av andra politiker på yttersta högerkanten runt om i världen i dag.
Smaka på ordet: kunskapsförakt. Ledande politiker känner sig fria att i stället för solitt vetande och beprövad erfarenhet sätta sina egna spontana, mer eller mindre fördomsfulla tyckanden i centrum. Trump förstår covid-19 bättre än någon annan. Ena dagen viftar han bort den, den är ofarlig. Andra dagen är den en kinesisk komplott. Tredje dagen drabbas han själv, överlever och kommer ut som sin egen hjälte.
Bland sverigedemokrater i Hörby är tjänstemännens fackkunskaper inget värda. Allt som är viktigt för att styra en kommun vet man redan.

Kunskapsföraktet breder ut sig på alla områden. Det mesta välkända exemplet är förstås misstron mot teorierna om den pågående klimatförändringen och människans roll i den. Här är förnekelsen av det uppenbara att jordatmosfären blir varmare ödesdiger. Män som styr världens öden prisar fossila bränslen, och stora företag som tjänar enorma summor på sina utsläpp visar i ord och handling att de inte tror ett dugg på det överflöd av sakförhållanden och utvecklingslinjer som experterna har pekat på.

Denna klentro sprider sig också bland vanliga människor, påhejade av politiker som hellre tror på sin egen känsla än på torra fakta. Sverigedemokraterna vill inte veta av någon klimatförändring, åtminstone inte i Sverige, och även om både moderater och kristdemokrater ger forskningen en läpparnas bekännelse så är de måna om att betona att brottsligheten är vårt största problem. Ödesfrågan förminskas, och framstående representanter för dessa partier träder ideligen fram och uttrycker sin egen åsikt att den påstådda

klimatförändringen är ett enda stort lurendrejeri.
Det är ingen överraskning att misstron mot vetenskapen är störst bland anhängarna till de tre svenska högerpartierna. Det amerikanska medieinstitutet Pew Research Center har nyligen gjort en undersökning om tilltron till forskare i olika länder. Det visar sig att avogheten är större bland höger- än vänstersympatisörer. Polariseringen är förhållandevis kraftig i Sverige.
Men givetvis finns det vänstertvivlare också – det här är bara fråga om tendenser. Och var man än finner misstro mot säkerställd, vetenskapligt grundad kunskap beror den på en oförmåga att skilja mellan två viktiga begrepp, insikt och åsikt. En åsikt är ett eget, gärna personligt förhållningssätt till något, det må gälla moraliska frågor, samhällsproblem, frågor om vad som är vackert eller fult, religiösa uppfattningar eller världsåskådningar. I en demokrati är det bra att så många som möjligt kan utveckla sina åsikter så nyanserat och genomtänkt som möjligt. Det är så opinioner formas, opinioner som kan

påverka de politiska besluten om allt från skolor och samfund till stadsbilden och landskapsvården. Men åsikter, aldrig så väl utvecklade, är inte insikter. En insikt är grundad på kunskap inom ett bestämt område. I ett samhälle och en värld där kunskapen är extremt specialiserad har vi olika grader av insikter. Några inhämtade vi tidigt, som att jorden är rund, 2 + 2 = 4 och Sverige ett land i nordvästra Europa. Andra kom senare, kanske i yrkesutbildningen eller i arbetet. Men på de flesta områden måste vi söka oss till specialister för att få åtminstone en grundläggande föreställning om olika sakförhållanden.

Tänk bara på nobelprisen i fysik, kemi och medicin. De som verkligen har de exklusiva kunskaper som krävs för att på djupet förstå vad hepatit c, en gensax eller ett svart hål är kan upplysa oss andra. Hur mycket vi verkligen förstår beror på vad vi tidigare lärt oss. Med lite ansträngning kan man komma ett stycke på väg.

Det är ett ideal sedan upplysningstiden på 1700-talet att

så många som möjligt ska få åtminstone grundläggande insikter på olika kunskapsfält. Det var därför en gång vetenskaps-akademierna grundades (också den som nu delar ut nobelpris), det var därför skolan öppnades för alla, och det var därför folkbildningen blev en så viktig angelägenhet, i synnerhet i Skandinavien.

Den fullt utvecklade demokratin förutsätter inte bara att vi alla har utvecklade åsikter utan också att vi har åtminstone elementära kunskaper om det som är av betydelse för det samhälle och den värld som vi bebor. Det är avgörande för en sund demokrati. Insikter och åsikter utesluter inte varandra; tvärtom har jag säkert starka åsikter om det som jag har hyfsade kunskaper om. Det avgörande är att kunna se skillnad mellan det ena och det andra. År 2020 gör jag mig till ignorant och dumbom om jag ifrågasätter de människoskapade klimatförändringarna. Jag blir löjlig om jag utan professionella medicinska insikter anser att jag kan bidra med en egen åsikt i den pågående forskningsprocessen om sars-cov-2.

Hur ska man då förstå att så många ställer sig avvisande till välgrundade kunskaper? På senaste tiden har man diskuterat postmodernismens roll. Den introducerades i slutet av 1900-talet och präglades av en djup skepsis mot vedertagna sanningar av olika slag. Men hur djupt nådde dess inflytande? Var den inte själv snarare symtom på en pågående genomgripande förändring?
Jag minns hur unga studenter på 90- och 00-talen präglades av en påfallande relativism. Någon ”tyckte” si, någon ”tyckte” så, oavsett vilket sakligt stöd man hade för sin åsikt. Drevs inte denna slappa attityd fram av en skola och ett samhälle där annat var viktigare än verkliga kunskaper? Kanske ett samhälle där man enklare tog sig fram med smidiga argument?
Många lärare vittnar också i dag om elever som elegant kan argumentera för en sak på något område, likgiltigt vilket, där de uppenbarligen är rätt rudis på kunskaper. De är kort sagt lika rika på åsikter som fattiga på insikter.

När skolan blivit allt djupare segregerad och den ekonomiska ojämlikheten växer, är det inte respekten för kunskap som främjas. Den som föds på samhällets solsida måste snarare lära sig att glida fram mot en lämplig karriär, medan de av ödets mest förfördelade måste hanka sig fram i yrkeslivets prekära periferi.

Det är talande att själva den växande ojämlikheten nu blivit föremål för en debatt på högerkanten. En av tankesmedjorna, Ratio, låter oss veta att de växande klyftorna i Sverige är rättvisa. Landets allt fler miljardärer har en förmögenhet som motsvarar deras kompetens. Tvärtemot denna uppfattning hävdar den nye chefen för en annan och mer välbekant tankesmedja, Timbro, Benjamin Dousa, på Twitter: ”Ojämlikheten i Sverige är i princip helt driven av asyl- och anhöriginvandring i kombination med totalt misslyckad integration.”

Ratio uttrycker uppenbarligen en åsikt. Det finns inget mått för graden av ”entreprenörskap” som smedjan hänvisar till. Benjamin

Dousa, däremot, gör ett påstående om det nuvarande samhället, ett påstående som uppenbarligen är falskt. Invandringen har inte bidragit till att antalet svenska miljardärerna snabbt blivit fler, och många med djupa rötter i Sverige, främst på landsbygden, har samtidigt fått det sämre. Benjamin Dousas påstående stämmer däremot på pricken med Sverigedemokraternas uppfattning sedan länge, en uppfattning som både kristdemokrater och moderater kommit allt närmare.

Det är en dyster situation. Samtidigt visar den att vi som fortfarande har respekt för kunskaper måste uppbåda så mycket motstånd mot den pågående fördumningen som vi bara kan. Tala! Skriv! Protestera! Det är aldrig för sent.

Sven-Eric Liedman

Idéhistorikern och författaren Sven-Eric Liedman är aktuell med ”Från Platon till demokratins kris” (Albert Bonniers förlag).

Det mörka Gotland. Underhållande läsning som bleknar för snabbt

MÅNDAG 2 NOVEMBER 2020

Peter Fröberg Idling
”Nidamörkur”
Natur & Kultur, 350 sidor

”Nidamörkur” är Peter Fröberg Idlings bidrag till skräckgenren. Det är också namnet på en forntida avrättningsplats på södra Gotland. Där köper romanens huvudperson, den statusängslige reklamaren Simon, en risig hustomt utan att berätta det för sin fästmö. ”Vårt eget hörn av paradiset” har han textat på den formgivna mappen som innehåller lagfart och husritning.

Hans sambo, affärsjuristen Jenny, är inte imponerad. Än mer kritisk ställer hon sig till att Simon köpt tomten för deras gemensamma pengar, utan att rådfråga henne först. Drömmen om paradiset, får paret erfara, övergår snart till verklighetens helvete, och allt eftersom till ett övernaturligt inferno.

Fröberg Idling visar direkt att han kan skriva, inledningsvis njuter

jag bara av de uppmärksamma skildringarna av miljöer och föremål. Ett tickande obehag gestaltas utan att det riktigt går att sätta fingret på vad det är. Små förskjutningar i skala och avstånd, plötsliga växlingar mellan ljus och mörker. Känslan av att gå genom blötmark i ett par lånade gummistövlar: ”Vattnet pressade stövlarnas gummisidor mot fötterna på ett lite obehagligt sugande vis, men det nådde sällan högre än till anklarna.”
Simon känner sig inte bekväm. Men nu har han föresatt sig att bemästra situationen. Vara husbyggare. Eller tja, i alla fall närvara under bygget och övervaka processen. Han sätter upp en brevlåda. Några timmar senare är den inte kvar.
Trots att jag läser romanens trehundrafemtio sidor i ett svep, det är lågintensivt spännande och man vill naturligtvis veta hur det går, lämnar jag boken med samma känsla som efter att ha sett en okej tevedeckare. Jaha. Det var det. Underhållande absolut, men nu är det dags att plocka ihop och gå och lägga sig. Dagen efter har läsningen av ”Nidamörkur” bleknat.

Jag tror att det beror på två saker. För det första: jag har svårt att engagera mig i de människor romanen ställer fram. Det barnlösa streberparet Jenny och Simon har ett halvbra förhållande. Hon är mer överklassig, han har ”en flegmatisk släkt bestående av busschaufförer, vårdbiträden och bilmekaniker” som han inte vill kännas vid. Det behöver han inte heller. Han kör BMW Crossover, med ”det dyra tillvalet *ruby black metallic*”, får läsaren veta.
Den släkttråd som betyder något hänger samman med gammelmorbror Uno som ägde en gård på Gotland. Till Simons förtret testamenteras huset till Unos gudbarn. ”Till henne fanns inga blodsband.” Det är därför han nu försöker sig på att bygga upp ett eget ställe.
Jenny jobbar på advokatbyrå på Östermalm, tränar, återser en ungdomsförälskelse, har bacillskräck och ser sig som ”duktig flicka”. Deras vänner är framgångsrika och artiga. Bönderna är bönder. Persongalleriet består av klippdockor. Det gör att inlevelsen i Simons stegrande kontrollförlust inte griper tag.

För det andra: förlusten av kontroll är skräckgenrens motor. Även om jag inte bryr mig så mycket om Simon, kan skildringarna av platsens mörker och väsen få mig att tappa fotfästet. Det gör jag inte riktigt, även om jag svajar till ibland. Här kunde Fröberg Idling ta till vara på de många gotiska trådar han så skickligt lägger ut. I stället fladdrar de lämnade i vinden. Det är snopet, inte minst för att flera små partier i ”Nidamörkur” är glimrande. Helheten hade förtjänat en bättre omsorg.

Anna Hallberg

Förslag om hårdare tag mot bilmålvakter

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Polisen föreslås kunna omhänderta bilar från ägare med fordonsskulder på över 50 000 kronor. Förslaget syftar till att komma åt problemet med bilmålvakter.

Tanken är att registrerade ägare med allmänna fordonsrelaterade skulder på över 50 000 kronor omedelbart ska få ett ”ägarbundet

användningsförbud” på alla sina bilar.
Fordonsrelaterade skulder kan handla om p-böter, fordonsskatt, trängselavgifter eller infrastrukturavgifter. Om ett användningsförbud utfärdats så ska polisen få omhänderta bilen, om den används.
– Fordonen återlämnas först när hela skulden gått ned till noll, om inte annat kommer fordonen att kunna tas till försäljning eller skrotning, säger utredaren Björn Hansson, vid hovrätten i Skåne och Blekinge.
TT

Fakta. Bilmålvakt

En bilmålvakt är en person utan tillgångar som låter sig registreras som ägare av fordon i stället för fordonets verklige ägare.

Kackerlacka hittades i hamburgare

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Sedan en kund fått en kackerlacka i hamburgaren slog Malmös miljöförvaltning till med inspektion mot en krog. Nu får den stänga på grund av allvarliga hygieniska brister, skriver Skånska Dagbladet.
På krogen hittades levande och döda kackerlackor i kök och diskrum, bland annat i en draglåda där hamburgare förvaras. I övrigt noterades matrester och annan smuts i kylar och under diskbänkar – en bra grogrund för kackerlackor, konstaterar miljöförvaltningen.
TT

Polisen kan få rätt att visitera barn

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Polisen föreslås få utökade möjligheter att kroppsvisitera unga under 15 år i jakt på vapen. Ett syfte är att försvåra för gäng att utnyttja barn i kriminell verksamhet. Utredningsförslaget överlämnades i dag till inrikesminister Mikael Damberg (S). Det innebär ökade möjligheter för polisen att ingripa mot unga under 15 år som misstänks för brott. Det kan handla om ingripanden i form av husrannsakan, kroppsvisitation och beslag av föremål.

TT

Flera översvämningar efter ovädret

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Höststormen har dragit in över västra Sverige och fortsätter norrut. Översvämmade vägar, omdirigerade flygplan och tusentals hushåll utan ström är bara några av konsekvenserna. Stora delar av Sverige har redan märkt av det hårda höstvädret med blåst och regn.

SMHI har utfärdat flera klass 1-varningar, bland annat i Västerbotten, Västernorrland och Norrbotten. I Örnsköldsvik och Umeå har vägar och cykeltunnlar översvämmats. Umeå kommun ber invånare att stanna hemma om de kan tills ovädret dragit förbi.

Enligt SMHI föll mer än 20 millimeter regn från klockan 7 på söndagen till klockan 7 på måndagen i stora delar av Västerbotten. Under dagen kom ytterligare 30 millimeter.

TT

Efter 65 timmar – treåring räddad ur rasmassor

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Turkiet En treårig flicka har räddats från en kollapsad byggnad i turkiska Izmir, nästan tre dagar efter det kraftiga skalv som skakade kuststaden i fredags.

Tv-bilder från räddningsinsatsen visar hur den lilla flickan dras fram ur rasmassorna och läggs på en bår efter att ha legat begravd i 65 timmar. Flickans mamma och tre syskon räddades i lördags, men ett av syskonen avled senare av sina skador.

Räddningsarbetare söker fortsatt igenom flera byggnader i jakt efter överlevande efter skalvet, som hade en magnitud på 6,9 och som kostat minst 83 människor livet i Turkiet. Runt 20 personer tros fortfarande vara fast i

rasmassorna. Två tonåringar dog också på den grekiska ön Samos, nära skalvets centrum i Egeiska havet.
Tidigt på måndagsmorgonen, 58 timmar efter skalvet, räddades även en 14-årig flicka ur en raserad byggnad. 994 personer i Turkiet skadades i skalvet, som är det dödligaste att drabba landet på nästan ett årtionde. Fler än 200 vårdas fortsatt på sjukhus.
TT-Reuters

Hundratals gripna i nya protester

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Belarus. Runt 300 demonstranter greps under söndagens protester mot Aleksandr Lukasjenkos styre i Belarus, uppger landets inrikesdepartement.
Enligt talespersonen Olga Tjemodanova var protesterna i huvudstaden Minsk ”inte fredliga” och demonstranterna ska ha

blockerat trafiken och ignorerat polisens varningar, varpå säkerhetsstyrkorna svarade med chockgranater och gummikulor. **TT-AFP**

”Bankerna för sårbara vid en fastighetskris”

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Bankerna tar för liten hänsyn till riskerna med att låna ut till fastighetsbolag, anser Finansinspektionen. Det måste finnas buffertar även för osannolika kriser i fastighetsbranschen, anser myndigheten, och föreslår ökade så kallade riskvikter hos bankerna. Det

skulle innebära dyrare lån för fastighetsbolagen.

En lång period av god tillväxt i ekonomin och extremt låga räntor har lett till en underskattning av riskerna i fastighetssektorn, menar Finansinspektionen (FI). Trots att skulderna har stigit snabbt i sektorn, döljs det av att fastighetsvärdena har stigit än mer. Vid en ekonomisk störning kan detta, menar FI, leda till ett kraftigt ökande antal företag som får problem och det kan i sin tur leda till kraftigt stigande kreditförluster hos bankerna.

– Vår uppgift är att se till att bankerna har tillräckligt mycket kapital, inte bara totalt sett utan för varje kategori som de lånar ut till, för att kunna möta de potentiella kreditförluster som kan uppstå i en kris, säger Anders Kvist, senior rådgivare hos FI:s generaldirektör Erik Thedéen.

FI har därför genomfört så kallade stresstester på bankernas utlåning till fastigheter. De har bland annat granskat vad som sker om räntorna och vakansgraderna (outhyrda lokaler och bostäder) stiger, fastighetsvärdena sjunker

och att det generellt blir svårare att få lån för företagen.
– Och när vi då har tittat på hur stora kreditförlusterna kan bli – visserligen i ett osannolikt men ändå inte otänkbart krisscenario på fastighetsmarknaden – så visar det sig att bankerna inte har lagt undan tillräckligt med kapital för just riskerna i utlåningen till kommersiella fastighetsföretag, säger Anders Kvist.
Men bankerna gör väl det genom riskvikter som bygger på historisk erfarenhet av förluster just i fastighetsbranschen?
– Kreditförlusterna i modern tid har varit väldigt små. Det betyder att utgångspunkten för historiskt och statistiskt baserade riskvikter är lite skakig, svarar Kvist.
Tar ni inte på er ett stort ansvar när ni vill höja riskvikterna för att klara ett scenario ni själva kallar osannolikt – och därmed riskerar att försvåra bostadsbyggande när mer än varannan kommun har bostadsbrist?
– Det är vårt uppdrag att ta höjd för det osannolika. De flesta stora kriser har framstått som osannolika innan de har inträffat, svarar Kvist.

Anders Kvist tycker också att konsekvenserna för bankernas kunder av att höja riskvikterna är små och hänvisar dessutom till konkurrensen, inte minst från den växande marknaden för företagsobligationer, som ett alternativ till banklån.
Han tror inte heller att minskade risker hos bankerna leder till inställda byggprojekt.
– Det här är en relativt marginell företeelse. I beslut om huruvida man ska bygga bostäder eller fastigheter så är det så oerhört många andra faktorer som spelar en större roll, säger han.
Dan Lucas dan.lucas@dn.se

Köp av mark kan löna sig när tomträttsavgift höjs

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Inom kort kommer tomträttsavgifterna för 5 300 flerbostadshus att omförhandlas i Malmö, Göteborg och Stockholm. Det berör uppemot 100 000 boende i både

bostadsrättsföreningar och hos privata hyresvärdar. Kommunerna baserar oftast höjda avgifter på stigande taxeringsvärden och föreningar med gamla avtal kan få kraftigt höjda boendekostnader. Det kan vara läge att köpa tomten i stället för att fortsätta hyra den.

– Kutym är att man får köpa loss marken. Men de t är inget lätt beslut. Det är ett av de största besluten en förening kan ta, säger Ulf Wetterberg på Sveriges Bostadsrättscentrum (SBC).

TT

Dela

Kazakstans centralbank skissade för vapenförråd

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Läckan från säkerhetsföretaget Gunnebo innehåller hittills okända dokument: Ritningar från arbetet med Kazakstans centralbanks center för kontanthantering. Där syns allt

från vapenförråd till rum för sedlar, mynt och guld. Enligt Gunnebo har bygget ännu inte påbörjats.

Vapenförrådets väggar är extra tjocka. Det ligger intill rummet för videoövervakning. Båda är placerade i anslutning till portarna, där lastbilar ska köra in och ut, med en last som lär bestå av enorma mängder pengar och guld.

Det är några av detaljerna som syns på ritningar för två framtida kontantcenter som tillhör Kazakstans centralbank, landets motsvarighet till Riksbanken.

Anläggningarna är stora, den ena mer än 150 gånger 125 meter av byggnader och inhägnade områden.

DN kan nu avslöja att dessa dokument finns i dataläckan från säkerhetsföretaget Gunnebo, en enorm samling stulna filer som har lagts upp på nätet av kriminella tillgängliga för vem som helst att ladda hem.

Ritningarna gäller två kontantanläggningar, en i huvudstaden Nur-Sultan och en i Aktiubinsk, i landets nordvästra delar. De visar en anläggning som har allt som behövs för att hantera

så stora mängder pengar. Garage och kontrollrum för lastbilar, ett förstärkt valv och en mängd mindre rum, alla med både placering och syfte tydligt markerat på ritningen. Där finns också ett rum för packning och hantering av sedlar, ett annat för mynt. Två rum för guld och ett för utländsk valuta. Och centralt beläget, ett stort valv markerat med extra tjocka väggar.
Andra rum rör säkerheten. ”Larmcentral”, ”videokontrollrum” och så vapenförråd.

Gunnebo bekräftar att ritningarna finns i det läckta materialet, men betonar att de inte visar någon färdig anläggning:
”Ritningen beskriver med andra ord ingen befintlig byggnad utan är ett tidigt förslag vars primära syfte är att visa de funktioner (valv, pengaräkning osv) som vi och de andra som är inblandade i projektet anser bör ingå i en sådan här anläggning”, skriver Isabelle Ljunggren, som hanterar Gunnebos mediekontakter, i ett mejl till DN.
Hon kallar det vidare en ”idéskiss” och liknar dem vid en ”bild ur en

huskatalog”. Det framgår dock av ritningarna, som har tagits fram av ett tyskt konsultbolag, att de är gjorda specifikt för Kazakstans centralbank och att de avser kontantkontor i just de två städerna. De har dessutom finslipats i flera steg sedan åtminstone 2019. En av dem har genomgått flera revisioner och fått bland annat nya utgångar tillritade.

Centralbankers anläggningar för kontanter betraktas som mycket känsliga. I Sverige är de klassade som skyddsobjekt. När Riksbankens kontantkontor vid Arlanda byggdes uppgick budgeten till 350 miljoner kronor, bland annat på grund av de höga säkerhetskraven. Riksbanken bestämde också att själv äga byggnaden eftersom det bedömdes säkrare än att ha en extern hyresvärd.

DN har varit i kontakt med Kazakstans centralbank som inte har svarat på några frågor.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se

Fakta. Gunnebo

Gunnebo är specialiserat på fysisk säkerhet. Företaget säljer

allt från kassaskåp, larm, säkerhetsdörrar och system för kontanthantering.
I marknadsföringen talas om att stoppa ”dataintrång, inbrott, brand och explosion” på banker, kärnkraftverk, lyxbutiker, sjukhus och flygplatser.
Försvarsmakten, FRA, Rikspolisstyrelsen, Tullverket och Strålsäkerhetsmyndigheten finns på kundlistan.

8,8

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

procent låg arbetslösheten stilla på i förra veckan. Knappt 7 400 personer skrev in sig som nya arbetslösa i förra veckan, ungefär samma nivå som veckan innan, enligt Arbetsförmedlingens veckostatistik. Varselnivån sjönk något. Under förra veckan varslades cirka 1 000 personer om uppsägning. Sedan början av mars har över 108 000 varslats om uppsägning.
TT

Hård vind gav negativa elpriser

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Under natten till måndagen, mellan klockan 01.00 och 05.00, var elpriserna negativa över hela landet. Det betyder att elanvändarna i princip fick betalt för att använda el under nämnda period. Blåsigt väder med hög vindkraftproduktion och stor tillgång på vattenkraft i kombination med låg efterfrågan till följd av milt väder bidrog till kostnadsutvecklingen, enligt ett pressmeddelande från Bixia.

”Det var andra gången hittills som samtliga elområden i Sverige hade negativa priser på el”, säger Johan Sigvardsson, elprisanalytiker på Bixia.

När elpriset var som lägst kostade det minus 1,7 öre per kilowattimme.

TT

Direkt

Brakförlust för Ryanair

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Det irländska lågprisflygbolaget Ryanair redovisar för första gången på årtionden en förlust för sexmånadersperioden april-september.
Antalet passagerare rasade med 80 procent och förlusten för perioden på 197 miljoner euro (drygt två miljarder kronor) kan jämföras med en vinst på 1,15 miljarder euro under motsvarande period i fjol.
Vd Michael O'Leary vill inte ge någon prognos för hela räkenskapsåret, som avslutas i mars 2021, men han räknar med att andra halvåret blir värre än det som avslutades i september.
Kapaciteten kommer att anpassas till att flyga cirka 38 miljoner passagerare under hela räkenskapsåret, mot 149 miljoner ett år tidigare.
TT-Reuters

Johan Croneman: Vi måste få reda på hela sanningen om hur Estonia sjönk

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Det finns många obesvarade frågor kring Estonias förlisning. Därför är det dags för en ny storskalig utredning. Henrik Evertsson har gjort det journalistiska grundjobbet i ”Estonia – fyndet som ändrar allt”.

Maktens ignorans illustreras bäst av Carl Bildt, och då ska han ändå ha visst erkännande för att han över huvud taget hade något att säga.

Efter Henrik Evertssons dokumentärserie ”Estonia – fyndet som ändrar allt” twittrade Carl Bildt: ”... obestritt att hon sjönk efter att ha gått i för hög fart i extrem sjö och bogvisiret slets av vilket vattenfyllde fartyget. Kolliderade hon samtidigt med en ubåt? Jag tvivlar – låt experter granska.”

Jag tvivlar på att Carl Bildt sett Evertssons femdelade dokumentär innan han twittrade, men det är å andra sidan helt i

linje med hur alla ansvariga betett sig efter den ödesdigra natten den 28 september 1994.
Jag är sist på bollen i den här ”debatten” – men självdog den inte lite väl hastigt? Som vanligt med allt som rör Estonia.
Märkligt. Fyndet, hålet, i Estonia, borde givetvis fått alla att prata, och prata i veckor, dygnet runt, men: hysch-hysch.
Henrik Evertssons arbete belönades i förra veckan med en nominering till Stora Journalistpriset, synnerligen välförtjänt. Ni måste se dokumentären på Dplay.
Det mest chockerande som berättas i Henrik Evertssons dokumentär är ändå inte om fyndet de gör, även om det faktiskt ändrar allt.
Det mest chockerande är hur hela efterspelet till Estonias förlisning skötts av staten, utredarna, politikerna, regeringarna, kommissionerna. Det är en pågående, rullande, 26-årig skandal som borde få växa fritt och lavinartat – utan konspirationsteorier.
Det finns så många obesvarade frågor, och så mycket talande

tystnad att lyssna på. Och försöka tolka.
Förutom det rätt korkade Bildt-twittret har ingen velat säga något. Ingen har haft tid. Ingen minns. Ingen vill. Ingen kan. Alla är bortresta. Ute med hunden. Alla borde kollektivt skämmas givetvis.
Jag ringde Henrik Evertsson och frågade vilka som avböjt att medverka: Ingvar Carlsson, Ines Usman, Mona Sahlin, Johan Hirschfeldt, Johan Fransson (avled under sommaren). Liksom den svenska och finska delen av haverikommissionen: Hans Rosengren, Ann-Louise Eksborg, Mikael Huss, Olle Noord, Tuomo Karppinen. Nejtack.
Ingvar Carlsson sade i efterspelet till förlisningen, och i samband med att regeringen motsatte sig en bärgning, att det var hans livs svåraste politiska beslut, men om det vill han inte prata. Det är ju mer än märkligt.
Ett dussin trädgårdstomtar känns mer trovärdiga än den här uppenbarligen edsvurna samlingen. Frågan är väl om inte en slags sanningskommission skulle kunna tvinga dem?

Idén att gjuta in Estonia i betong!? Den framstod vid den tiden som närmast naturlig, och ifrågasattes först när det nästan var för sent – nu skulle jag nog vilja kalla idén perverterad.
Det nya fyndet borde föranleda en ny storskalig utredning, nya dykningar, en kalla fall-grupp för Estonia. Henrik Evertsson har gjort det journalistiska grundjobbet, och dök utan tillstånd. Mycket bra! Journalister som Jonas Gummesson och Lars Borgnäs grävde för över femton år sedan upp besvärliga uppgifter om smuggling av militärt material på Estonia. Tystades ner. Glömdes bort.
Henrik Evertsson pratar med ett antal överlevande, mycket trovärdiga vittnen, som aldrig blivit ordentlig hörda. Han pratar med de dykare som var på plats två månader efter förlisningen, som lokaliserade ett 120-tal döda kroppar – men aldrig ombads att bärga dem.
”Hade varit hur enkelt som helst”, berättar de i Evertssons film. Estonia ligger grunt, sikten är bra, ”hade vi haft liksäckar och en korg att hissa upp dem med kunde man bärgat alla”.

Respekterade riksdagsledamoten Lars Ångström frågar sig i filmen vilka som var nere och dök på Estonia bara två, tre dagar efter katastrofen? Det har aldrig klarlagts. Det heller. Återstår nu sanningen. Bara sanningen.

Johan Croneman
johancroneman@gmail.com

”Antisemitismen är ett slags virus i sig”

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

DN:s kulturchef Björn Wiman skriver om antisemitism, hotet mot demokratin och högerpopulism i boken ”Hatet mot judarna”.

1 Du beskriver antisemitismen som alla konspirationsteoriers moder. Varför skrev du den här boken?

– Nästan varje vecka kommer nyheter som visar att de urgamla konspirationsteorierna mot judarna är en levande kraft i det moderna samhället. Antisemitismen är ett slags virus i sig – och i dag mer smittsamt än någonsin.
2 Boken innehåller porträtt av landets sista Förintelseöverlevande, tagna av Sanna Sjöswärd. Vad tillför fotografier i berättandet om antisemitismen?
– I takt med att allt färre personer som kan berätta finns kvar i livet ökar vikten av varje specifikt vittnesmål. En av grundtankarna i bokens essäer är att minnet av Förintelsen ständigt måste återskapas och vårdas.
3 ”Hatet mot judarna” redogör för nazismens ursprung och framväxt i Tyskland, men också högerpopulismen och hotet mot demokratin i Trumps USA. Varför är den historiska kontexten viktig?
– I dag äter sig lögner, hatspråk och konspirationsteorier in mot samhällets centrum på många håll i världen. Historien visar att hatet mot judarna och hotet mot demokratin ofta har gått hand i

hand. I en värld där demokratin hotas kommer hatet förr eller senare att vändas mot judarna. ”Hatet mot judarna” kommer ut på Fri tanke i anslutning till minnesdagen för Förintelsens offer den 27 januari 2021.

Moa Malmqvist
moa.malmqvist@dn.se

Nappa inte på terroristernas bete

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Föreställningen att yttrandefriheten måste försvaras med kulturkrigets medel är i bästa fall naiv. Niklas Ekdal manar till besinning under efterspelet av terrordåden i Frankrike.

Kriget mot terrorismen slutade illa, och nu utvecklas kulturkriget till ett religionskrig.
Finn tre fel med den meningen.
Vad sägs om ordet ”krig”? En olycka både som företeelse och metafor.
Terrordåden i Frankrike väcker på nytt diskussionen om hur militant islamism ska bemötas. Läraren Samuel Paty mördades för att han undervisade om yttrandefrihet, med Muhammedkarikatyrer som underlag.
Det kunde ha hänt här. Likheterna mellan det franska och svenska samhället är stora. Sekulära och frihetliga ideal. Problem med integration som spiller över i religiösa motsättningar, i extremfallen terrorism.
Likheterna mellan fransk och svensk debatt är också stora. En vanlig reaktion på dessa illdåd i islams namn är att yttrandefriheten måste försvaras med fler karikatyrer. Medier, skolor, politiker – alla borde ha modet att solidariskt kränka Profeten. Bara så kan vi späda ut den explosiva effekten av satir.
Tankegången är i bästa fall naiv.
Visst var det tragiskt att Samuel Paty likt Salman Rushdie, Lars

Vilks och Charlie Hebdo stod så ensam när det gällde, men yttrandefriheten är inget vapen. Det vore ett misstag att utforma kampen mot terrorism efter mördarnas snurriga motiv.
För att ta några exempel: Terrordåden i USA den 11 september 2001 motiverades av al-Qaidas konspiratoriska världsbild. I korthet gick den ut på att korsfarare och judar korrumperat arabvärlden. Några tusen kontorsarbetare, fullkomligt oskyldiga till hur Mellanösterns gränser dragits 85 år tidigare, dog i ett inferno av eld och rök. Apokalypsen var Usama bin Ladins mål. Tyvärr svalde amerikanerna betet. ”De hatar vår frihet”, deklarerade president Bush och invaderade följdriktigt ofrihetens hjärta. Irak hade inget med elfte september att göra men blev nu en tummelplats för jihadister. Teokratin Iran flyttade fram positionerna. På varje punkt en katastrof för frihet och säkerhet.
I Sverige har vi upplevt två - terrordåd med islamistiska motiv, på Drottninggatan 2010 och 2017. Taimour Abdulwahab hänvisade till svensk inblandning i

Afghanistan, Rakhmat Akilov till inblandning i Syrien. Fullkomlig idioti, men logiska bitar i det apokalyptiska pusslet.
Om Sverige reagerat som USA hade vi skickat Jas-plan till muslimska länder. Inte för att det vore folkrättsligt rimligt eller strategiskt motiverat, utan som markering mot Abdulwahab och Akilov.
Slutsatsen är enkel. Separera responsen från jihadisternas hatpropaganda. Håll huvudet kallt. Att bomba offentligheten med Muhammedkarikatyrer hjälper varken yttrandefrihet eller terrorbekämpning, än mindre integrationen i ett mångkulturellt samhälle.
Det är och förblir tillåtet att skoja, häda och håna. Alla behöver inte hålla samma genialiska nivå som Sacha Baron Cohen, man får till och med vara lika plump som Årets Svenskar 2018 och 2019.
Yttrandefriheten är inte förhandlingsbar, men det vore märkligt att låta extremister diktera yttrandena, vare sig åt ena eller andra hållet.
Att kränka minoriteter är knappast ett självändamål. Varför just muslimer? Det är inte särskilt

kul med rasistiska stereotyper av asiater eller afrikaner, inte höjden av humor med antisemitiska karikatyrer. Ska då några fanatiker tvinga oss att smäda islam?
Svälj inte det betet.
På 1970-talet hemsöktes Sverige av terrorister från Tyskland och Kroatien, vänster- respektive högerextremister. Om motreaktionen hade dikterats av mördarnas retorik skulle regeringen ha krävt stängning av tyska universitet och hårdare centralstyre i Jugoslavien.

Poängen är att bekämpa terrorismen – hårt – utan att köpa terroristernas narrativ. Aldrig har den distinktionen varit viktigare än i dag.
Mot all förmodan har det uppstått en global axel av krafter inriktade på kaos. Islamiska staten söker paradiset via massmord och våldtäkter. Vladimir Putin och hans nynazistiska stödtrupper i väst undergräver det öppna samhället. Donald Trumps evangeliska kärnväljare ser oredan i hans spår som ett välkommet förebud om den yttersta tiden.

Den legendariske predikanten Pat Robertson symboliserar attityden. Harmagedon är målet och presidenten är medlet. Här finns en del av förklaringen till Trumps popularitet bland högerkristna, trots att hela hans liv har varit ett långfinger åt tio guds bud. Även Trumps uppmuntran till högerextremister passar in i mönstret.

Alla dessa grupperingar med apokalyptiska böjelser hatar varandra, men har också mycket gemensamt: antisemitism, antifeminism, anti-vetenskap, anti-homosexuella, smak för konspirationsteorier. Kaos förebådar reningsbadet som förebådar lyckoriket. Vägen dit går via provokationer.

Svälj. Inte. Betet.

Niklas Ekdal

Barns känslor blir oetisk underhållning i SVT-serie

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

SVT-serien ”Våra barns hemliga liv” är närmast ett ”Expedition Robinson” för förskolebarn, konstaterar tolv forskare från Stockholms universitet.

”Våra barns hemliga liv” är det lockande namnet på en SVT-serie som skildrar hur barn i 4–6-årsåldern leker, tävlar och löser problem i olika iscensatta situationer. De medverkande känner inte varandra sedan tidigare och allt de gör och säger spelas in och övervakas. Vid en stor tv-skärm i en dold studio sitter två psykologer och kommenterar barnens beteende i realtid. Framför hundratusentals skärmar runtom i landet sitter nu publiken och gör, troligtvis, detsamma. Programmets syfte sägs vara att få tittaren ”att förstå vad som sker i barnens värld” men resultatet är snarare ett

”Expedition Robinson” i en förskoleliknande miljö där barnen i tv-underhållningens namn - utsätts för djupt integritetskränkande behandling. I ett avsnitt är barngruppen på skogsutflykt och alla tilldelas var sin matsäckslåda, utom två som till sin bestörtning blir utan. Efter en stund erbjuds de att smaka på sina ”kompisars” lunch. Psykologerna kommenterar nöjt att barnens beteende bekräftar studier som visar att människobarn är de enda varelser som delar med sig av föda. I ett annat avsnitt blir en femåring så förtvivlad över att ha ramlat omkull och misslyckats med ett uppdrag att hen går avsides och gråter. Länge. Inte ens när barnet får näsblod rycker någon av pedagogerna in, eftersom de blivit instruerade att hålla sig på avstånd. Psykologerna påminner tittarna om att det är nyttigt för barnen att träna sig på utmaningar inför resten av livet. Det här är bara två av otaliga - exempel på hur starka känslor triggas. En del av barnen ger utlopp för dem via gråt, slag och skrik medan andra tystnar, kurar ihop och går i väg. Även våld,

verbalt såväl som fysiskt, förekommer. Vad de medverkande utsätts för är oförenligt med den rätt till privatliv och integritet som fastslås i barnkonventionen och framhålls i förskolans läroplan. De återkommande kränkningarna legitimeras dessutom av de namnkunniga psykologerna Lars Klintwall Högberg och Malin Bergström, som presenteras som forskare. Här agerar de dock utanför en forskningskontext och innanför en medieunderhållningskontext, där reglerna – i den mån sådana existerar – är radikalt annorlunda. För det som pågår i detta barndomslaboratorium skulle inte på lång väg klara den rigorösa etikprövning som enligt lag all forskning som avser människor – i synnerhet så - kallade särskilt sårbara grupper – måste genomgå.

Metoden att föra ihop barn som inte känner varandra i en riggad miljö och sedan utsätta dem för socialt, emotionellt och intellektuellt utmanande situationer liknar mer det tidiga 1900-talets ”observationsboxar”, där barnen inte visste om att de

iakttogs, än om dagens förskoleforskning där barnens informerade samtycke är en grundbult. Siri, William och Jonah har säkert inte medverkat mot sin vilja. Men de har knappast heller haft möjlighet att i varje ny situation som uppstått ta ställning till fortsatt medverkan - eller kunnat bilda sig en uppfattning vare sig om hur inspelningen skulle komma att upplevas eller hur det färdiga programmet skulle bli.
Det finns gott om forskning om och med barn som hade kunnat fungera som inspiration till en etiskt hållbar variant av ”Våra barns hemliga liv”. I en sådan hade de medverkande barnen dokumenterats i sin naturliga miljö hemma och på förskolan, de hade själva kommenterat situationerna och bidragit med eget filmmaterial. Då hade de blivit aktiva medskapare till tv-serien om dem, i stället för objekt inför den vuxna blicken. En sådan produktion hade krävt tillit, tid och tålamod. Men det hade blivit en angelägen serie som skapat förståelse för barnen på barnens egna villkor i stället för utlämnande spektakel-tv.

Malena Janson
universitetslektor i barn
och ungdoms
vetenskap och
föreståndare för
Centrum för barn
kulturforskning Lena
universitetslektor i Aronsson
barn
och ungdomsvetenskap
med inriktning
mot förskola
Margareta Aspán univer itets
lektor i barn
och ungdoms
vetenskap med
inriktning mot
förskola Helena
univer Bergström sitets
lektor i barn
och ungdoms
vetenskap med
inriktning mot
förskola Linnea
universitets Bodén
lektor i barn
och ungdoms
vetenskap med
inriktning mot
förskola Sofia
J Frankenberg
docent i barn
och ungdomsvetenskap
med inriktning

mot förskola
och leg
psykolog Arniika
professor i Kuusisto barn
och ungdomsvetenskap
med inriktning
mot förskola
Hillevi Lenz
professor i Taguchi barn
och ungdomsvetenskap
med inriktning
mot förskola
Anne-Li Lindgren
professor i barn
och ungdomsvetenskap
med inriktning
mot förskola

Ylva Lorentzon
universitetslektor i barn
och ungdoms
vetenskap med
inriktning mot
förskola Anna
docent i Palmer barn
och ungdomsvetenskap
med inriktning
mot förskola
Anna Westberg
docent i Broström barn
och ungdomsvetenskap
med inriktning
mot förskola
Dela

Här är seklets viktigaste svenska språkhändelser

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

Språktidningen har med hjälp av hundra experter utsett de hundra största språkhändelserna i Sverige sedan 1900. Störst av alla förändringar? Övergången 1967 från det strama niandet till det folkligare duandet.

Bakom hundralistan står bland annat forskare och språkvårdare. Chefredaktör Anders Svensson på Språktidningen poängterar att du-reformen inte bara var ett nytt tilltal utan också en strävan mot ett mer demokratiskt och jämlikt samhälle.

De unga i arbetarklassen hade 1967 redan anammat språkbruket. Ändå händer det fortfarande i dag att exempelvis kunder i tjusigare butiker nias.

– Ja, i dag har vi det som brukar kallas ett nytt niande. Det används just i vissa serviceyrken – och inte bara i finare

sammanhang utan ibland också på fik och McDonalds. Det som är typiskt för det nya niandet är att det i regel är ganska unga personer som niar och som inte var med när det gamla, och ganska hierarkiska, niandet var vanligt. De får inte de här associationerna av niandets klasskillnader från förr säger Svensson.

Tvåa i Språktidningens omröstning av viktiga språkliga förändring är starten för Radiotjänsts sändningar 1925 följt av 1906 års stavningsreform då bland annat stavningen med dt av t-ljudet slopades – vilket medförde att rödt blev rött och godt blev gott.

Bland de andra betydelsefulla händelserna på 100-listan märks vidare sådant som svenskundervisningen för invandrare (1994), lokalradions premiär (1977), när hen tas med i Svenska Akademiens ordlista (2015) och när det svenska nyordet flygskam blev exportsuccé 2018.

Vilka viktiga språkförändringar tror du väntar härnäst – vad har ett växande inflytande på hur vi talar och skriver?

– Jag skulle tro att om vi har det här samtalet 2050 så kanske dom-reformen kommer vara den största händelsen under de senaste femtio åren. Det fanns en rörelse för att skriva dom i en allt större utsträckning redan under 1970- och delar av 1980-talet då det var en ganska tydlig informalisering av skriftspråket. Postverket hade till exempel en kampanj då för att vi skulle skriva som vi talar, säger Anders Svensson.

– I dag skriver vi mycket i informella sammanhang, till exempel i sociala medier där dom-skrivandet är väldigt utbrett. Och i talspråket har ju utvecklingen av dom-bruket pågått i åtminstone trehundra år. Det som krävs nu är väl att någon vågar gå i bräschen och påverka normen, tror han.

– Jag skulle tro att det kommer att hända ganska snart.

Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se

”Jag har lärt mig väldigt mycket om sorgens väsen”

TISDAG 3 NOVEMBER 2020

2018 dog Claes Elfsbergs dotter Hanna i cancer. Det tog åtta dagar från att läkarna konstaterade att inget mer fanns att göra, tills att hon somnade in.

– När jag vaknar på morgonen så är min första tanke fortfarande att Hanna är död, säger det tidigare nyhetsankaret.

Nu har han gjort en tv-serie om människors sorg över att förlora ett barn.

Livet före döden

Del 2

Vissa uppfattar döden som skrämmande och mörk. Andra räds inte alls tanken på att allt en dag tar slut. Döden tar också plats i livet för dem som blir kvar. I Insidans serie undersöker vi olika aspekter av den.

Hanna Elfsberg var bara 30 år gammal när hon dog i cancer i februari 2018. Vid hennes sida satt pappa Claes och höll henne i handen.
Sedan dess har Claes Elfsberg, nyhetsankare på Aktuellt och Rapport under 45 år, ägnat en stor del av sin vakna tid åt att sörja sin dotter som rycktes bort precis när hon gift sig med den man hon älskade och befann sig mitt i en karriär som sångpedagog och artist.
– Jag har ganska dimmiga minnen av den första tiden. Tillvaron var i kaos från det att Hanna fick sitt dödsbesked av läkarna, säger Claes Elfsberg.
Kan du beskriva din dotter?
– Hanna var karismatisk och rolig, men också en sammansatt person. Hon kunde ha ett häftigt humör och det var ofta som vi blev osams om olika saker i diskussioner och hon gick ut och smällde igen dörren efter sig. Hon hade ett livligt temperament och hade lätt för att knyta an till människor och hitta nya kamrater. Så var det ända sedan hon var väldigt liten.
Hanna var musiker och sångerska, utbildad sångpedagog på

Musikhögskolan Ingesund i Arvika. En dag fick hon för sig att hon skulle lära sin pappa att sjunga, en ganska svår uppgift, enligt honom själv. Plötsligt så ställdes det traditionella förhållandet mellan förälder och barn på ända.
– Jag var ju pappa, en av dem som har uppfostrat henne och talat om hur världen fungerar. Plötsligt var det hon som var auktoriteten och jag som inte visste någonting. Det var väldigt intressant att vända på det där. Det var nog mest prövande för mig att acceptera att min lilla flicka plötsligt var en auktoritet som jag så småningom fann en njutning i att lyssna på.
Det tog tio månader från att Hanna fick sitt första cancerbesked tills att hon dog. Cancerbeskedet blev en chock, men Claes Elfsberg var helt inriktad på att hon skulle klara av det och bli frisk igen.
Första behandlingsomgången gick till synes bra och då trodde hela familjen att allt var frid och fröjd. Men så fick Hanna ett nytt besked – att cancern hade kommit tillbaka på ett annat ställe i kroppen.

Det tog Hanna och hennes familj ännu hårdare. Mitt under den andra behandlingen såg det ut att gå åt rätt håll. Tumörerna hade minskat ordentligt.
– Men så plötsligt bara vände allting. Cancern hade spridit sig till huvudet. Läkarna sa att inget mer fanns att göra och avbröt behandlingen. Hanna fick beskedet att hon hade en vecka kvar att leva, berättar Claes Elfsberg.
Redan när cancern kom tillbaka hade Claes Elfsberg bestämt sig för att tillbringa så mycket tid som möjligt med sin dotter för att stötta henne. Han avbokade de jobbuppdrag han hade och flyttade in på sjukhuset. Där fick han tillgång till en soffa i dagrummet som kan kunde sova på några timmar då och då. Hannas man bodde på en extrasäng i Hannas sjukrum.
– Den där sista veckan blev det bara kaos. Hanna fick massor av ångestdämpande medicin och morfin för att hålla smärtorna borta. Hon var väl ganska medveten ett par tre dagar, sedan försvann hon mer och mer in i dimman. Men vi hann med att

prata med varandra om väsentliga saker.
Vad pratade ni om?
– Jag har ju inte så stor vana vid att samtala med en döende människa tack och lov, men det går ju ganska mycket ut på att försöka hjälpa till med att hålla ångesten borta lite grann. Prata om sånt som kan vara lite behagligt, trevliga minnen. Och så hade vi ett samtal om våra känslor för varandra.
Åtta dagar efter att Hanna fått sitt dödsbesked somnade hon in.
– Jag satt bokstavligen och höll hennes hand när hon dog. Det är så lite man kan göra, men jag inbillar mig i alla fall att det är viktigt att man är med och finns där, säger Claes Elfsberg.
Ganska tidigt fick Claes Elfsberg kontakt med sorgterapeuten Göran Gyllenswärd, som han haft stödsamtal med sedan dess.
– Vi klickade väldigt bra från början. För mig var det viktigt att få hjälp med att reda ut kaoset, att hitta lite ordning i allt som virvlade runt, säger Claes Elfsberg.
En del av stödsamtalen kan man ta del av i de två programmen ”Sorgen och jag” som Claes

Elfsberg gjort för SVT och som sändes inför allhelgonahelgen. Där berättar han om sitt eget sorgearbete, men intervjuar även andra personer som mist ett barn.
Vad har arbetet med tv-serien betytt för dig personligen?
– Att jag lärt känna flera personer som också har mist barn. Det har känts fint att möta andra som omedelbart förstår vad jag menar när jag lite taffligt försöker uttrycka mina känslor. Att lyssna på deras erfarenheter har gjort mitt liv lite rikare. Jag tror att jag har lärt mig väldigt mycket om sorgens väsen genom att få prata med så många kloka människor. Han hoppas att tv-programmen ska var till nytta för andra människor i sorg.
– Om tv-tittare kan känna igen sig i min berättelse och koppla det till sina egna liv så kanske det får dem att prata lite mer med varandra.
Vad har varit viktigast i ditt sorgearbete?
– Framför allt att jag och min fru Monica tidigt bestämde oss för att vi måste hålla ihop och hjälpa och stötta varandra. Och att vi måste prata om Hanna. Monica är inte

Hannas biologiska mamma, men har varit en vuxen person i Hannas liv i många år. Sorgen är ju stor för henne också.
– Jag har ju också två söner som är vuxna män i dag. Det har varit en tröst att vi har delat sorgen. Alla barnbarn har ju också varit en glädje. Det är en tröst att se nya, fina människor födas, växa till sig och att få umgås med dem. Samtidigt kan han känna lite dåligt samvete gentemot sina två söner.
– Jag kan bli rädd för att jag ger intrycket av att jag på något vis tyckte mer om Hanna än vad jag tycker om dem. Så är det ju naturligtvis inte, men det är den man mister som man tänker så mycket på. Glädjen över att ha något kanske man inte förmedlar lika ofta.
Hur har omgivningen reagerat på din sorg?
– En del människor har varit helt fantastiska. Vänner som har varit stöttande och inte rädda för att prata, som har funnits där och lyssnat. Några vänner hade med sig mat och dryck och kom och lagade middagen i vårt kök.
– Andra låtsas som att det inte hänt något. Jag har försökt förstå

det där och tolkar det som att många är rädda för att störa en sörjande. De vet inte vad de ska säga. De känner kanske en press på att de måste göra mig glad igen.
– Egentligen är det inte så mycket man behöver göra för att vara till hjälp för en sörjande. Det viktigaste är att bara finnas, att vara beredd att lyssna lite grann. Att vara lite allmänt medmänsklig.
Begravningen kom i efterhand att få en viktig betydelse i Claes Elfsbergs sorgearbete. Det var Hannas mamma och Hannas man som höll i den. Kyrkan var full av blommor och människor. Mycket musik, bland annat framförd av Hannas studiekamrater från Musikhögskolan.
– Mitt i sorgen kändes det skönt att vi i familjen inte var ensamma. Det var många andra som också tyckte om Hanna. Ända sedan dess har det känts så trösterikt. Musiken visade sig betyda oerhört mycket för mig också.
Endast tre månader innan hon dog gifte sig Hanna med sin pojkvän som varit med under hela sjukdomstiden.

– Han är finsnickare. Som en sista kärleksgest byggde han kistan som Hanna begravdes i – en otroligt vacker kista i mörk ek. Det var väldigt starkt och rörande.
Claes Elfsberg är inte själv troende och är själv lite förvånad över att ritualerna blivit så viktiga för sorgearbetet.
– Tidigare har jag inte tyckt att gravplats varit så viktigt, men nu har det blivit det. Då och då åker jag och hälsar på Hanna där. Så jag måste ödmjukt medge att en del saker som jag tidigare ryckte på axlarna åt har blivit mycket mer betydelsefulla än vad jag någonsin kunnat tro.
På lantstället i Stockholms skärgård har Claes och hans fru planterat ett japanskt körsbärsträd som blommar i maj, när Hanna var född. Det blommar på Hannas födelsedag och är en plats där de kan minnas henne.
– Vi kan vårda det, vi sätter lampor i det när det är mörkt på vintern. Vi ser det hela tiden från köksfönstret och när vi går in och ut i den där stugan vi har. Men trädet får oss också att minnas det sorgliga, att Hanna dog, att vi saknar henne.

Vad är svårast att ta sig förbi i sorgen?
– Det ena är att Hanna gick miste om så mycket. Det andra är tanken på den ångest som hon tvingades känna av det plötsliga dödsbeskedet. Det är inte unikt på något sätt, men det smärtar mig väldigt mycket att mitt barn tvingades uppleva det.
Vad skulle du själv ge för råd till en person som hamnar i sorg?
– Klara av det tillsammans. Prata med andra människor. Sök stöd. Sök hjälp. Stäng inte in dig, eller stäng framför allt inte andra människor ute. Samtal med andra tar inte bort sorgen, men gör det möjligt på ett annat sätt att stå ut och överleva.
Hur ser din sorg ut i dag?
– När jag vaknar på morgonen så är min första tanke fortfarande att Hanna är död. Men jag får inte längre panik av den tanken, för jag har vant mig vid att jag är sörjande. Saknaden är lika stor i alla fall. Och allt är inte bara elände. Jag ser glädjeämnen i livet också.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se

Fakta. Claes Elfsberg

Bor: Delar tiden mellan hyres-lägenhet i Stockholms innerstad och fritidshus i skärgården.
Ålder: Snart 72 år.
Familj: Gift för tredje gången. Två söner från det första äktenskapet, Hanna från det andra äktenskapet, en bonusson. Sju barnbarn inklusive nuvarande hustruns.
Gör: Pensionerad från SVT. Kommer nog fortsätta att hålla en del föredrag.
Aktuell: Har gjort tv-serien ”Sorgen och jag” som handlar om att bearbeta sorg. Finns på SVT Play. Debutant i höstens omgång av ”På spåret” tillsammans med Magdalena Forsberg.

Därför gillar SD Trump

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Ibland ombeds makthavare att välja. Löjrom eller varmkorv? Deckare eller klassiker? Bruce Springsteen eller Carola?
Det är framför allt en rolig grej. En sak som är tänkt att lätta upp stämningen. Samtidigt säger svaren något om personen. Inte minst när det är allvar.

Som när Jimmie Åkesson (SD) i valet mellan Angela Merkel och Viktor Orbán kryssar i den senare. När han vägrar att välja mellan Emmanuel Macron och Vladimir Putin. Eller när partikollegan Mattias Karlsson, först på DN Debatt, sedan i Aktuellt, valde Donald Trump framför Joe Biden – bland annat med motiveringen att Trump har försökt stå upp för yttrandefriheten och satt frihetsbegreppet i centrum.
Svaren säger något. Inte bara om Karlsson, utan om Sverigedemokraternas syn på

frihet, där mätningarna talar sitt tydliga språk.
Strax efter presidentvalet 2016 förlorade USA sin ställning som fullvärdig demokrati, enligt Freedom House. Därefter har landet fallit i flera av kriterierna som används för att bedöma demokratins stabilitet, som oberoende domstolar, mänskliga rättigheter, mötesfrihet och pressfrihet.
Lika Orwellskt blir det när Karlsson talar om att Trump pekar på en inkluderande patriotism, där alla kan känna sig delaktiga. Det är en kontrast mot verkligheten i vilken Trump har ägnat de senaste åren åt att polarisera debatten, och den som lägger ihop de enskilda valen märker snart ett mönster.
SD föredrar alltid den politiker som styr i auktoritär, antiliberal och odemokratisk riktning. Eller så vägrar företrädare att välja mellan en ärligt och en oärligt vald president. Vidare är SD ett parti som beklagar att Sverige inte är Ungern, vars premiärminister har sagt att ”den liberala demokratins era är över”. Och så undrar folk varför det finns ett

motstånd mot att samarbeta med det här partiet.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Marknader och internationell handel löste bristen på medicinsk utrustning

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Munskydd på allmän plats eller inte? En anledning till att denna fråga följt oss hela hösten är att de finns i överflöd att köpa. Bara mellan januari och slutet av mars skalade Kina upp sin totala produktionskapacitet från 20

miljoner ansiktsmasker per dag till det tiodubbla. Redan i maj sjönk världsmarknadspriserna, då marknaden var mättad.
Det är sådana snabba produktionsomställningar världen över som gör att våra lager av läkemedel och medicinsk utrustning är välfyllda när corona-viruset nu sprids i alarmerande takt i Sverige och Europa.
Detta är primärt tack vare världsmarknaden och en fungerande global handel. Export av personlig skyddsutrustning ökade enligt Världshandelsorganisationen (WTO) med 92 procent under årets andra kvartal, och med 122 procent under maj, jämfört med föregående år. Det är denna export som fyllt våra lager och gör att vi kan käbbla om när munskydden behövs, snarare än vilka akuta behov de ska reserveras för.
I våras lät det annorlunda. ”Det går inte att säga några tider när det finns någon stabilitet i den här processen”, var beskedet från Socialstyrelsens Johanna Sandwall, i vars knä det plötsligt landade ett samordningsansvar

för att hitta skyddsutrustning och sjukvårdsmateriel.
Högljudda röster hävdade att globaliseringen svikit och att nu skulle alla klara sig själva. Det gjorde ingen. Det var inte (den tillfälliga) konfiskationen av Mölnlyckes skyddsmasker som fyllde Frankrikes förråd. Inte heller den snabbt uppblossande egenproduktionen. Ganska snart insåg också fransmännen att det var billigare och smidigare att handla visir och ansiktsskydd på världsmarknaden.
Inte heller är det regional handel med andra EU-länder som fyllt våra förråd, utan import från länder utanför EU, global handel. I andra riktningen har Europa exporterat mer läkemedel. Genom att alla kunnat göra det de varit bäst på, har livräddande produktion kunnat öka och komma fler till del.
Att det finns ett rikligt utbud och en smidig produktionsapparat mottaglig för marknadens föränderliga prissignaler räcker långt. Men det är ändå otillräckligt om inte den som ska använda produkterna ser till att köpa dem. Från svenska kommuner och regioner

rapporteras påfallande olika framförhållning när det gäller medicinsk utrustning, från någon vecka till flera månader (Ekot 10/8).
Beredskap och lagerhållning kan således fortfarande bli bättre, men uppgiften som i våras verkade närmast hopplös är numera högst hanterbar. Tack vare den så utskällda globaliseringen.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se

Las-frågan splittrar väljarna

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Arbetsgivaren bör få välja mer fritt vem som sägs upp vid arbetsbrist, anser en majoritet av de svarande i en mätning från DN/Ipsos. Men frågan splittrar väljarna. Bland tjänstemännen finns starkt stöd för förändringarna medan LO-

arbetarna försvarar principen sist in, först ut.

Anställningsskyddet är frågan som kan kasta ut Sverige i en regeringskris och tvinga väljarna att gå till valurnorna i ett extraval. Enligt januariavtalet ska arbetsrätten reformeras, ett krav som Centerpartiet och Liberalerna tvingade igenom i förhandlingarna om regeringsmakten med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Men Vänsterpartiet hotar med att rikta ett misstroende mot statsminister Stefan Löfven om förslagen läggs fram. De tre partierna i högeroppositionen har sagt sig vara villiga att hjälpa till med att sänka regeringen.

En undersökning från DN/Ipsos visar att nästan hälften av de svarande är positiva till att ge arbetsgivaren möjlighet till fler undantag än i dag från turordningsreglerna när personal behöver sägas upp på grund av arbetsbrist. I frågeställningen i enkäten villkoras detta med att de anställda i gengäld ska erbjudas löpande kompetensutveckling. Det är så frågan har diskuterats både mellan arbetsmarknadens

parter och i den utredning som lämnat förslag till ny lagstiftning. En dryg tredjedel vill däremot hålla fast vid den nuvarande huvudprincipen att anställningstid ska fälla avgörandet, ofta formulerat som ”sist in, först ut”.
Åsikterna går tydligt isär mellan olika grupper. Bland storstadsbor, högutbildade och medlemmar i akademikerfacket Saco är det uppemot 60 procent som ser positivt på fler undantag. Även tjänstemannafacket TCO:s medlemmar lutar åt det hållet. Lågutbildade, boende utanför de större städerna och arbetare lutar tydligt åt andra hållet. Exempelvis är det bara runt en av tre som bejakar undantag från ”sist in, först ut” bland de som tillhör LO-kollektivet och de som inte har gått mer än grundskola.
Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.
– Det uppenbart att tjänstemannafacken har en majoritet av medlemmarna bakom sig för den uppgörelse som har träffats med arbetsgivarna. På samma sätt är flertalet av LO-medlemmarna för nuvarande

ordning. Ser man fackföreningarna som företrädare för medlemmarnas viljor så är det ganska naturligt parternas förhandlingar landade som de gjorde och att LO ställde sig utanför, säger Nicklas Källebring.
Striden mellan riksdagspartierna har alltså gått så långt att själva regeringsmakten står på spel, men bland väljarna är frågan inte alls så betydelsefull. 35 procent svarar att den är betydelselös eller inte särskilt viktig för deras partival. Andelen som uppger att anställningsskyddet är avgörande summerar till 6 procent.
Här finns dock skillnader mellan de olika partiernas sympatisörer. Allra viktigast är lagen om anställningsskydd (las) för V-väljarna: 71 procent uppger att den är viktig eller helt avgörande. Även S-väljarna tillmäter frågan stor betydelse, om än inte i samma grad som vänsterpartisterna.
De som röstar på Centern och Liberalerna, partierna som driver på reformen, är inte på långa vägar lika engagerade. Bland L-väljarna uppger ingen att las-frågan är avgörande för deras partival. Ungefär två tredjedelar

av dem ser den som betydelselös eller inte särskilt viktig.
För centerpartisterna är las inte heller avgörande för valet av parti men deras engagemang är något större än L-väljarnas. Fyra av tio ser den som viktig, mot tre av tio bland Liberalernas sympatisörer.
– Vänsterpartiet har ett väldigt tydligt stöd från sina väljare för att driva frågan hårt. För Centern och Liberalerna å andra sidan finns inte alls samma tryck från de egna väljarna, säger Nicklas Källebring.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Bakgrund.

Enligt januariavtalet mellan S, MP, C och L ska lagen om anställningsskydd göras om ”genom tydligt utökade undantag från turordningsreglerna”.
Arbetsmarknadens parter (LO, PTK och Svenskt näringsliv) har inte lyckats komma överens alla tre om nya regler. Då ska enligt januariavtalet nya lagar stiftas utifrån den utredning som gjorts i frågan. Utredningen har dock dömts ut som ”obalanserad” av Socialdemokraterna.

Det finns däremot en överenskommelse mellan Svenskt näringsliv och tjänstemannafacken i PTK. Både regeringen och C och L har sagt att den kan vara utgångspunkten för den nya lagstiftningen. Vänsterpartiet är motståndare till förändringarna och hotar med att väcka misstroende mot statsminister Stefan Löfven (S) om förslagen läggs fram.

Så gjordes undersökningen:

DN/Ipsos har gjort intervjuer med 1226 röstberättigade väljare. 420 intervjuer gjordes digitalt via sms med svarslänk med ett slumpmässigt urval. 806 intervjuer gjordes digitalt med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.

687

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

järvar finns det i Sverige i dag, enligt Naturvårdsverket. Stammen ligger därmed över gränsen för gynnsam bevarandestatus, vilken är 600 individer.
TT

Betyg från årskurs 4 – om skolan vill

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

De skolor som vill ska kunna ge sina elever betyg från och med årskurs 4. Regeringen har nu överlämnat ett förslag om detta till Lagrådet.
Enligt lagförslaget är det upp till rektor på varje skola att, efter att ha lyssnat på sina lärare, fatta beslut om tidigare betyg. **TT**

”Ingen religion kan acceptera detta, det är galenskap”

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Bakom avspärrningsbanden står ölsejdlar står kvar på borden, många nästan fulla. Runt hörnet från uteserveringen har polisen med fluorescerande gul färg sprejat ett kors där den 20-årige IS-sympatisören sköts till döds av polisen.

– Han måste tillhöra en förlorad generation. Det här är inte Österrike och jag tror inte, jag hoppas inte, att detta leder till ökade spänningar, säger Michael Pichler.

Wien.

Han arbetar som konsult och har sitt kontor i huset alldeles intill Ruprechtsplatz. När DN träffar Michael Pichler där polisen knappt 17 timmar tidigare sköt den 20-årige attentatsmannen i Wien, är det i en hemstad som

han säger att han inte känner igen.
– Sådant här händer inte i Wien, säger han.
– Men jag kände att jag ville se hur här faktiskt ser ut nu, innan jag åker hem till mina döttrar och försöker prata med dem. Det är det allra svåraste, känner jag, att prata med dem på rätt sätt. Vad säger man?
Döttrarna är 14 respektive 8 år gamla och hade gått och lagt sig på måndagskvällen när rapporterna om terrordådet kom. På tisdagskvällen var läget att fyra civilpersoner var döda, två män och två kvinnor, medan 22 personer uppgavs vara skadade, däribland en polis.
– I morse, innan jag hann prata med henne, var 14-åringen redan ute på sociala medier och läste och sög i sig alla möjliga rykten. Det krävs mycket för att hantera barnen nu, säger Michael Pichler.
I det centrala nöjesdistriktet i Wien, ofta kallat Bermuda-triangeln, är det kvällen efteråt rätt folktomt – men spåren av dåden är påtagliga. Utanför baren Bin, där ytterligare gula markeringar i asfalten visar var hylsor hittats, har omkullvälta

stolar och mängder av glas övergivits av gäster som sökt skydd.
50 meter därifrån, mitt emot synagogan och Israeliska kulturcentret, ligger baren Meinz. Där står en marschall tänd i fönstret. Det var här som en gäst avled. Ytterligare 50 meter därifrån, på Friedmannplatz, står en mängd internationella tv-bolag och filmar tre stora kransar som ställts upp mot ett staket till minne av de omkomna.
Åter till Ruprechtsplatz, nedanför S:t Ruprechtkyrkan, Wiens äldsta. Närmaste granne är en bar där en ung servitris sköts ihjäl, och inne på det lilla svagt upplysta torget syns den gula korsmarkeringen där den 20-årige gärningsmannen föll för polisens kula.
Här står nu Mirsa, han bor i en lägenhet i huset där servitrisen sköts. Han är själv från Sarajevo, flydde kriget i Bosnien när han var 18 år och säger att ”jag har sett mycket”.
– Men det här kan jag inte förstå, säger han.
Han var ute på gatan i den ljumma sista kvällen inför den månadslånga pandeminedstängning som

väntade Wienborna. Han hörde skotten, han visar en film som han tog med mobilen där desperata poliser försöker jaga undan människor.
– Jag hörde fem tio skott alldeles intill där jag var. Men jag såg ingen träffas.
Vad tänker du om det som skett?
– Att det inte kan vara en människa som gör detta. Ingen religion kan acceptera detta. Det är bara galenskap, inget krig mellan religionerna.
Han säger också att han tror att det måste ha varit fler än en skytt.
– Avståndet från Schwedenplatz, där det började, och hit är för långt för att han ska ha hunnit själv, tänker jag.
Fem timmar tidigare, klockan 12 på tisdagen, stannade Wien upp för en tyst minut. Samtidigt ringde kyrkklockor över staden, bland dem Österrikes största, kallad Pummerin, i S:t Stefanskatedralen. Den tas i bruk bara vid speciella tillfällen.
Förbundskansler Sebastian Kurz - regering utlyste på tisdagsmorgonen tre dagars landssorg och flaggor på offentliga byggnader sänktes till halv stång.

En tyst minut i landets skolor är utlyst till onsdagsmorgonen.
Kurz sa i ett kort tal att skottlossningen ”definitivt var en islamistisk terrorattack” som ”grundade sig i hat, hat mot våra grundläggande värderingar”. Han fortsatte: ”Vi ser ofta oss själva som en välsignad ö där våld och terror bara förekommer utomlands. Men den bistra sanningen är: Även om vi är ett generellt säkert land, lever vi inte i en säker värld.”
Men samtidigt varnade Sebastian Kurz för att koppla det som hänt till muslimer i allmänhet i Österrike:
– Det här är ingen kamp mellan kristna och muslimer, eller mellan österrikare och migranter. Det är en kamp mellan civilisation och barbari, sa förbundskanslern.
Ordföranden för det muslimska samfundet i Österrike, Ümit Vural, talade om ”en feg, urskillningslös attack” som också är en ”attack på staden Wien och en attack på oss alla (...). Vår demokrati, vår frihet och liberala ordning är starkare än våld och terror”.

När paniken bröt ut vid 20-tiden på måndagskvällen sökte många skydd inne på barer och hotell. Publiken på Wienoperan hölls kvar av polisen i flera timmar. En av besökarna, Barbara Lovett, har berättat för BBC hur orkestern återvände från sina loger, ombytta, och spelade i ytterligare 20 minuter.
– De spelade den tyska nationalsången, som tidigare även var Österrikes, ”Kejsarkvartetten” av Haydn.
Under hela tisdagen jagade polisen efter eventuella medgärningsmän och 14 personer med koppling till 20-åringen togs in för förhör. Enligt lokala medier greps de flesta i S:t Pölten strax väster om Wien. Två gripanden har dock även skett i Schweiz.
Lars Näslund
lars.naslund@dn.se
Fakta.

Under måndagskvällen mördades fyra människor i närheten av en synagoga i Österrikes huvudstad Wien. En gärningsman sköts till döds av polis.
Ytterligare 22 personer vårdades under tisdagen på sjukhus. Sju av

dem uppges ha livshotande skador.

Den 20-årige gärningsmannen var född i Wien men både österrikisk och nordmakedonsk medborgare. Polisen har gjort fynd i 20-åringens bostad som anses visa att han sympatiserade med IS. Inrikesministern uppger att 20-åringen i samband med attacken hade poserat på en bild på Instagram med ett automatvapen och en machete och uttryckt stöd för terrorrörelsen.

Så kan krisen slå mot kvinnornas nyvunna frihet

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Motorcykeln är det självklara valet för den växande medelklassen i många afrikanska länder. För Fatimata Siemdé är den inte bara ett transportmedel, den är hennes

jobb. Hon är en av få kvinnliga mekaniker i Ouagadougou.
Den framlidne folkhälsonestorn Hans Rosling lyfte fram tvättmaskinen som en produkt som när den blev överkomlig för den globala arbetarklassen frigjorde tid för kvinnor som ledde till ytterligare produktivitetsvinster i de hushåll där den installerades.
Hade han talat om den gryende medelklassen i Afrika hade han kunnat göra ett ännu mer spektakulärt framträdande om han åkt in på scenen på en motorcykel.

– Tidigare, när jag hade en cykel, tog det ungefär en timme i varje riktning till och från arbetet. Men sedan jag köpte min mc är det bara 20 minuters färd till och från jobbet, säger Fatimata Siemdé.
Vi befinner oss i centrala Ouagadougou, huvudstaden i västafrikanska Burkina Faso som är ett av världens tio fattigaste länder. Fatimata Siemdé, en kvinna i 30-årsåldern, är en av stadens få kvinnliga mekaniker. Hon servar och reparerar några av de tiotusentals motorcyklar som fyller Ouagadougous gator.

De 40 minuterna i varje riktning innebär att hon sparar lika mycket som en hel extra arbetsdag om åtta timmar på en arbetsvecka, som har sex dagar. Lägg till säkerhetsaspekten det innebär att färdas fortare – och flexibiliteten som kommer av att ha cykelns smidighet och bilens räckvidd – och det är lätt att förstå varför motorcykeln är en av de första produkter som burkinier investerar i när de tagit sig ut ur fattigdomen.
Till skillnad från Östafrika är det i västafrikanska länder som Burkina Faso dessutom ett jämställt transportmedel. Fyra av tio mc-förare i stadsmyllret är kvinnor. Men att laga fordonen förblir en syssla främst för män.
– Det var en del som skakade på huvudet i början och tyckte att det inte var en syssla för kvinnor. Men här i kvarteret är det fler män som uppmuntrar mig än män som avråder mig, och jag får stöd av de andra mekanikerna. Vi är som en familj här, säger Fatimata Siemdé.
Det var för drygt tio år sedan som hon påbörjade en lärlingsutbildning på en yrkesskola som med stöd från den

svenska biståndsorganisationen Diakonia försöker få in kvinnor i avlönade yrken. På så sätt, menar skolans rektor Bernard Zongo, höjs deras status, inflytande och makt.
Siemdé gnetade på i sju år innan hon sparat ihop tillräckligt med pengar för att köpa en ”deuxième”, den billigare varianten av motorcyklar som producerats i Asien och som kostar runt 4 000 kronor i inköp. Efter det tog det bara tre år innan hon kunde uppgradera till en ”originale”, en dito ur premiumsegmentet som är dubbelt så dyr men av bättre kvalitet. Siemdé själv hoppas helst att så många som möjligt ska fortsätta köra ”deuxième” eftersom de går sönder oftare, vilket ger mer jobb åt en mekaniker.
– Det är mycket kedjereparationer som jag gör, och byten av tändstift. Jag har en liten butik där jag säljer reservdelar och hade tänkt bygga ut den. Men affärerna har gått väldigt trögt i år.
I spåren av den stora finanskrisen 2008 började investerare jaga avkastning på nya marknader och Afrika såldes in som destination

för kapital under parollen ”Africa Rising”. Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB) konstaterade att medelklassen i Afrika på ett decennium vuxit från 27 procent till 35 procent av kontinentens befolkning och omfattade totalt 350 miljoner människor.
Många tänkte sig kärnfamiljer med villa, Volvo och vovve – en form av global medelklass som kan hittas i amerikanska eller svenska förorter. Besvikelsen var stor när så inte var fallet. Bara drygt 20 miljoner afrikaner antas vara medlemmar i denna mer väletablerade grupp, som av storbanken Credit Suisse definieras som de som har minst 50 000 dollar på banken när alla tillgångar är sålda.
Men den som uttryckte sin besvikelse missade poängen: att det finns en stor grupp människor – ”motorcykelfolket” – som i ett afrikanskt perspektiv är långt från rika, men inte heller fattiga. Modesta i sin konsumtion, men likväl konsumenter. Och väldigt sårbara för ekonomiska kriser.
De är företrädesvis unga och bor i de snabbt växande städerna. Kvar på landsbygden blir de gamla,

omgivna av småbarn. Denna faktor var avgörande för att afrikanska länder knappt sett några dödsfall i covid-19. Men den ekonomiska krisen har slagit hårt och Världsbanken varnar för att minst 40 miljoner afrikaner kommer att dras ned i fattigdom. Medan de två kategorierna motorcykel kallas ”deuxième” och ”originale” i Västafrika, heter det ”boda boda” på andra sidan kontinenten. Det östafrikanska smeknamnet kommer från den tudelade staden Busia på gränsen mellan Kenya och Uganda där motorcykelförare transporterade personer och varor genom ingenmansland, från gräns till gräns, innan övergången effektiviserades. ”Border to border” blev ”boda boda”. Motorcykeln har revolutionerat den småskaliga transportsektorn över hela Afrika. Men under det senaste halvåret har många gränser varit stängda och lokala marknadsplatser har legat öde. Därtill har pengaflödet, så kallade remitteringar från migranter i Europa och i andra rikare afrikanska länder som skickar hem summor till sina familjer varje månad, sinat. Det totala

värdet av dessa transaktioner var i fjol större än allt globalt bistånd.
David Beasley, direktör för FN:s matprogram WFP som nyligen tilldelades årets fredspris av Nobelkommittén i Oslo, sade i en intervju med DN häromveckan att 100 miljarder dollar försvunnit i remitteringar hittills i år.
Med dessa faktorer i minne är det inte svårt att förstå varför de lokala ekonomierna gått i stå.
– Tidigare sålde jag åtta till tio motorcyklar om dagen, säger mc-handlaren Simpore Moussa som har sin butik på ett gathörn inte långt från Siamdés verkstad.
– Men nu har det gått åtta dagar sedan jag senast sålde något.
Han försörjer elva barn och två fruar på butikens försäljning och är starkt kritisk till åtgärderna som infördes i kampen mot covid.
– Jag har inte hört talas om någon som fått sjukdomen. Det var fel beslut att stänga ned marknaderna, säger han.
Det är inte helt nattsvart, menar ekonomer som DN talat med.
Anzetse Were, utvecklingsekonom vid den kenyanska tankesmedjan FSD, säger att remitteringarna störtdök under våren men att de

sedan återhämtade sig under augusti månad.
– Det är olika beroende på vilken geografisk region som diasporan befinner sig i och hur den ser ut. Kanske är det så att människor i diaspora-samfund som är större, och befinner sig i mer motståndskraftiga länder och arbetar i sektorer där fjärrarbete har varit möjligt, har kunnat fortsätta med mer robusta remitteringar, säger hon.
Liksom remitteringarna påverkas av var de kommer ifrån, slår krisen olika hårt lokalt beroende på hur de olika länderna i Afrika är strukturerade. Värst lär det gå för oljeexportörer som Nigeria och Angola, medan de länder som har en stor jordbrukssektor kan landa mjukare, enligt Were.
Hon får medhåll av Yvonne Mhango, forskningschef för Afrika på investeringsfonden Renaissance Capital. Mhango säger att de länder som varit dåligt uppkopplade mot de globala marknaderna kan visa sig vara lyckligt lottade då de är mindre sårbara för internationella svängningar. Det är också i dessa länder som den urbana befolkningen har en ”Plan B”

tillgänglig – att flytta hem till byn.

– De som har blivit av med ett inkomstbringande tjänstejobb i staden har ofta ett skyddsnät i form av gården som kan ge mat, säger hon.

Båda är överens om att den lokala efterfrågan måste stimuleras. Men diskussionen har inte riktigt tagit fart. I stället kräver regeringarna skuldlättnader eftersom de har svårt att betala de lån som snart förfaller. En lång rad debattörer har väckt krav på en ny runda av skuldavskrivningar, likt de som skedde efter millennieskiftet, men Were menar att denna diskussion missar målet.

– Att man är upptagna av att prata om statsskulder är förståeligt, men man får inte glömma att stimulera ekonomierna. Den inhemska efterfrågan har sjunkit kraftigt och de som har pengar håller hårt i dem och om de spenderar är det väl avvägda beslut som fattas.

Starkare fokus på att stimulera efterfrågan kan, på en gata i Ouagadougou, i stället innebära att fler köper motorcyklar hos Simpore Moussa. Vilket ger fler

spruckna kedjor, som måste repareras av Fatimata Siamdé.
– Vissa dagar har det inte varit något jobb alls under det här året, men man får ta det steg för steg. I dag har verksamheten gått bra, säger hon.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Fakta. Över 100 miljoner kan dras ner i fattigdom

I en färsk rapport spår Världsbanken att över 100 miljoner människor i världen riskerar att dras ned i fattigdom på grund av den ekonomiska krisen i spåren av coronapandemin.
Av dessa bor 40 miljoner människor i Afrika söder om Sahara – en kontinent som på grund av sin unga befolkning knappt har drabbats av själva sjukdomen men som lider desto hårdare av de ekonomiska effekterna av åtgärderna för att stoppa den.
Dessutom kommer ytterligare tiotals miljoner människor att förbli i fattigdom i stället för att lyftas upp av den positiva trend som nu brutits.

Dela

Hans Strandberg: Löneavtalet kan öka spänningen inom LO

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Kommunal har enats om lönerna med kommuner och regioner efter en förhandling som kunde ha slutat med strejk. Facket får betala med ett extralångt avtal, men har vunnit framgångar som ökar spänningen inom LO, skriver DN:s Hans Strandberg.

1. Vilka omfattas av avtalet?

Det omfattar alla som berörs av det avtal, Sveriges enskilt största, Kommunal tecknar med SKR och Sobona, de kommunalt och regionalt ägda bolagen. Här finns undersköterskor, vårdbiträden, barnskötare och brandmän.

2. Vad ger avtalet de anställda?

Det ger 5,4 procent under 29 månader, vilket är det märke som facken och arbetsgivarna inom industrin satte i helgen. Men dessutom har Kommunal fått igenom 0,6 procent extra årligen för yrkes-utbildade inom vård, skola och omsorg. Det är högre än

den halva procent som låg i utgångsbudet.
Avtalet innebär också två timmar kortare arbetstid i veckan för de som jobbar ständig natt, och den som har en osäker anställning ska snabbare få fast jobb. Kommunal fick inte igenom retroaktiva löneökningar, avtalet gick egentligen ut i våras, men alla som berörs av avtalet får 5 500 kronor extra till jul. Ett tack för det arbete de gjort under pandemin, menar SKR.

3. Vad vinner arbetsgivarna?

Framför allt ett långt avtal, som har varit deras utgångspunkt i förhandlingarna. Det gäller till den 31 mars 2024. För det sista året har Kommunal förbundit sig att godta det märke som gäller då. Kommunerna och regionerna har just nu överskott i ekonomin på grund av stora statliga tillskott. Men SKR betonar att åren framöver kan bli tuffa, bland annat på grund av en högre andel äldre, samtidigt som pandemin fortsätter att oroa. Nu får kommuner och regioner tydliga spelregler under flera år, vilket underlättar planeringen. Det handlar om att klara att hitta personal men också om att öka

användningen av digitala hjälpmedel i äldrevården.

4. Varför har förhandlingarna varit så tuffa?

För att parterna stod så långt ifrån varandra. Arbetsgivarna ville från början ha enbart lokala avtal, inte några siffersatta centrala sådana. Kommunal har tagit hjälp av den allmänna opinionen under slagropet ”nu har pandemins hjältar fått applåder, nu vill de ha pengar också”.

Det har skapat förväntningar och Kommunals ordförande Tobias Baudin erkänner att det funnits tillfällen då man ville resa sig och gå från bordet. ”Vi hade en strejkorganisation färdig, det hade bara varit att trycka på varselknappen.” På tisdagen var han dock nöjd med att det inte slutade så – ”pandemin fortsätter ju”.

5. Det lönar sig alltså att gå sin egen väg, inte följa LO:s?

Kommunal ställde sig utanför LO:s traditionella samordning, som bland annat innehöll en gemensam låglönesatsning, när man inte fick igenom sina krav för de yrkesutbildade. Tobias Baudin undviker att svara direkt på DN:s fråga, men säger att visst är det ett

problem med oenigheten. ”Vi har olika lönestrategier, vi vill premiera dem som vill vidareutbilda sig, men vi hoppas på fortsatta diskussioner inom LO”, kommenterar han.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

”Helsingborg kan bli hela världens lakritshuvudstad”

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

För sex år sedan grävde lakrits-entrepenören Martin Jörgensen ner några lakritsplantor i sin trädgård för att se om de klarade vintern. Fem år senare täcker hans lakritsodling i

Allerum åtta hektar och är en av de största i norra Europa.
– Min förhoppning är att Helsingborg ska bli lakritsens huvudstad, säger Martin Jörgensen, grundare och vd på Lakritsfabriken i Ramlösa.
På Lakritsfabriken i Ramlösa, som har lokaler i centrala Helsingborg, produceras och säljs lakritsprodukter i alla dess former; från chokladdragerade lakritsstänger till supersalta lakritskarameller, lakritsråvaror till matlagning och lakritssirap till desserter.

Lakritsfabriken sattes till världen 2011 av Martin Jörgensen, och har under åren kommit att växa rejält. Från att ha haft småskalig produktion och lokal försäljning, har sortimentet breddats och en butik med kafé har vuxit fram. I dag kan deras lakritskonfektyr köpas i hela Sverige, samt i alla Nordens länder, Tyskland och USA.
Martin Jörgensen har alltid haft ett stort matintresse, och har arbetat med mat, vin och choklad på olika sätt. Men att hans karriär skulle komma att halka in på just tillverkning av lakrits var

ingenting han hade planerat före 2011.
– Det är en ren slump att det blev lakrits. Jag fick frågan om att vara med på lakritsfestivalen och då behövde jag lakritsprodukter, det var så allting började, säger han.
Nu, nio år senare, är hans lakritsdrömmar desto större. Den senaste storsatsningen i företaget är en egen ekologisk lakritsodling, som invigdes förra hösten.
Odlingen, som ligger i Allerum strax utanför Helsingborg, täcker åtta hektar – och är enligt Martin Jörgensen norra Europas största.
– Jag ville börja satsa mer på närodling, lägga fokus på själva råvaran och lakritsens ursprung. Jag har besökt odlingarna i Kalabrien flera gånger och ville testa själv, säger han.
Först var Martin Jörgensen orolig att det kalla klimatet i Sverige skulle bli ett problem, och trots att en del plantor inte tog sig, var det många som överlevde vintern.
Martin Jörgensen tror att det beror på att jorden i Allerum är sandig, snarare än bördig – precis som marken i södra Italien.
Men det tar tid för lakritsplantorna att rota sig

ordentligt. Den första skörden av lakritsrot kommer att kunna ske först om runt tre år, och Martin Jörgensen jämför lakritsplantor med vinrankor – ju längre man väntar, desto bättre blir skörden. När lakritsrötterna väl ska skördas, kommer de i första hand att gå till annat än godisproduktion. Martin Jörgensen har många idéer på hur de kan användas.

– Vi vill skapa nya produkter, bland annat ska vi sälja färska lakritsrötter direkt från odling, vilket är väldigt ovanligt. Vi har pratat med restauranger som vill använda rötterna till matlagning och i drinkar. Dessutom kommer vi sälja lakritsplantor, som man kan ta med hem och odla, säger han.

En annan idé är att göra hudvårdsprodukter av rötterna.

– Lakritsroten har antiinflammatorisk och lugnande effekt och är fylld av vitaminer. Många tycker om att äta lakrits, men alla vet inte hur den växer eller vilka fantastiska egenskaper den har, säger Martin Jörgensen.

Under sommaren har lakritsodlingen lockat många turister till Helsingborg, och i

framtiden hoppas Martin Jörgensen att staden blir en upplevelsedestination, dit man kommer för att lära sig allt om lakrits.
– Redan nu ordnar vi ”Helsingborg med smak av lakrits”, men vi har också pratat med Helsingborg stad om att skapa kongresser och möten, och framöver även utbildningar, säger han och fortsätter.
– Helsingborg kan bli Sveriges, kanske världens, huvudstad för lakrits, säger Martin Jörgensen.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

Fakta. Lakritsfabriken

Antal anställda: 7.
Startades: 2011 av Martin Jörgensen.
Nettoomsättning 2019: 9 229 256 kronor.
Resultat efter finansiella poster 2019:
117 693 kronor.
Butik, fabrik och kafé: Ängelholmsvägen 34, Helsingborg.

Securitas återinför utdelningsförslag

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Säkerhetskoncernen Securitas återinför sitt förslag om utdelning på 4:80 kronor per aktie och flaggar för extrastämma i december. Beskedet kommer i en delårsrapport där Securitas redovisar en vinst före avskrivningar på 1 327 miljoner kronor, ned från 1 574 miljoner kronor ett år tidigare.

Försäljningen sjönk samtidigt till 26,5 miljarder, från 28,2 miljarder kronor ett år tidigare. Resultatet låg i linje med förväntningarna.

TT

Mekonomen delägare i ny tjänst

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Mekonomen blir delägare i en ny samåkningstjänst tillsammans med startupbolaget Ezeride. Det framgår av ett pressmeddelande. Tjänsten bygger på att medarbetare som kör bil har möjlighet att dela sina planerade bilrutter via appen, som har utvecklats av Ezeride, och göra det möjligt för andra i nätverket att åka med.

Direkt

Folksam delade känsliga uppgifter

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Försäkringsbolaget Folksam har av misstag delat med sig av känsliga kunduppgifter om cirka 1 miljon svenska kunder till amerikanska teknikbolag.

Folksam anmäler sig nu självt till Datainspektionen, skriver Dagens Industri.

Folksam ska ha delat med sig personuppgifter om kunder till företag som Facebook, Google, Microsoft, Linkedin och Adobe. Läckan upptäcktes vid en intern kontroll av de tekniska systemen. I läckan finns exempelvis uppgifter om huruvida en person tecknat en facklig försäkring eller en gravidförsäkring. Dessutom har personnummer läckt till de utomstående bolagen, skriver DI.

Direkt

Sällsynt spindeldjur hittat

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Ett exemplar av det mycket sällsynta spindeldjuret vandrarklokrypare har hittats i Vallentuna. Arten har inte setts till i Sverige på över 80 år.

– Det är helt fantastiskt, men det är inget man behöver vara rädd att hitta i badkaret”, säger kommunekolog Anders Dagsberg, till P4 Stockholm.

Det var vid en inventering av en så kallad faunadepå i Vallentuna som det lilla spindeldjuret påträffades.

Kommunen skriver i ett pressmeddelande att arten vandrarklokrypare för första gången hittades och beskrevs 1939 utanför Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. Fyndet i Vallentuna är det andra exemplaret som påträffats i Sverige.

Vandrarklokryparen är två millimeter lång, saknar ögon och tros leva djupt nere i marken. Till

P4 Stockholm, som var först med att rapportera om händelsen, säger kommunekologen Anders Dagsberg att det är oklart hur den pyttelilla varelsen hamnade i Vallentuna.
Kommunen har anlagt faunadepåer sedan 2012 för att skapa främjande livsmiljöer för insekter, andra smådjur och svampar som lever i död ved. Depåerna finns bland annat i naturreservat och parkmark. Förutom vandrarklokryparen hittades även sex rödlistade skalbaggar i samma faunadepå.
Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Restaurangprofil anklagas för sextrakasserier

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

I en granskning i tidningen ETC går tolv kvinnor ut och berättar om omfattande sexuella trakasserier från en restaurangprofil i Stockholm. DN har talat med flera anställda som bekräftar bilden.
Profilen förnekar allt och avser att stämma tidningen för grovt förtal. Samtidigt har det

beslutats att profilen tar en timeout från sin tjänst och att en oberoende utredning om arbetsmiljön på den kända krogen ska tillsättas, enligt dess ägarbolag.

I måndags publicerade ETC uppgifter om hur en restaurangprofil satt i system att sexuellt trakassera, utnyttja och begå övergrepp på framför allt unga, kvinnliga anställda vid den kända restaurang i Stockholm där mannen länge har arbetat. Tolv kvinnor lämnar i artikeln samstämmiga, men av varandra oberoende uppgifter.

Deras anklagelser och vittnesmål är många och detaljerade. Den sammantagna bilden är att alla visste, såg – och teg. Av rädsla för att bli av med jobbet, bli brännmärkta från andra arbetsplatser – men också för att det i vissa fall utfärdats löften om en karriär i branschen.

– Det är så sjukt, men vi var så unga. Vi hade inte de insikter och kunskaper om våra rättigheter som kvinnor har i dag, säger en kvinna som arbetade på restaurangen i nästan fyra år till DN.

Liksom två andra kvinnor som DN har varit i kontakt med skäms hon i dag. Över sin tystnad och – som hon beskriver det i dag – feghet. De tre kvinnor som DN intervjuar beskriver honom som en person som visste vilka han skulle göra till sina offer:
– Jag sa åt honom att det gick väldigt mycket rykten om honom och att han borde vara försiktig, men han tyckte bara att man skulle vara tacksam för de chanser han gav folk. Det var som om alla blev avtrubbade, hans beteende accepterades och smittade av sig på andra, säger kvinnan till DN.
En annan före detta anställd berättar att hon sa ifrån mycket tydligt, den första och enda gång han bjöd henne till ett hotellrum.
– Jag blev jättearg. Han förstod direkt att jag var en farlig person för honom. Efter det sa han alltid att jag var bråkig och sur.
Flera som DN varit i kontakt med beskriver det som att det alltid funnits ett skyddsnät kring restaurangprofilen, ett skyddsnät bestående av andra makthavare i branschen. Att ingen vågade anmäla eller säga ifrån – inte ens nu – förklaras med att man är ”rädd för dem, för deras

kontakter”. Inte heller Hotell- och restaurangfacket har kännedom om det som kommit fram.
– Även killarna som jobbade var rädda att säga ifrån, jag vet att även de mådde dåligt. I dag framstår det som sinnessjukt att vi inte sa ifrån, men så var det, säger en av kvinnorna.
Nu hoppas de kvinnor som DN pratat med på att någon orkar polisanmäla. Hittills har ingen gjort det.
Bolaget bakom restaurangen och restaurangprofilen kontaktade advokat Hanna Lindblom i ett väldigt tidigt skede efter att ETC publicerat anklagelserna mot restaurangprofilen.
– De anser att ett brott begåtts i och med publiceringen – det handlar om grovt förtal. Anklagelserna är väldigt allvarliga och de avvisas helt av min klient, säger Hanna Lindblom.
– Det är extremt oseriöst att driva den här typen av processer i medierna. Min klient vet inte ens vilka händelser som avses, han tillbakavisar uppgifterna helt och hållet säger Hanna Lindblom som vidtog rättsliga åtgärder omedelbart.

Hon har också för avsikt att anmäla tidningen till Mediernas etiknämnd.
På tisdagseftermiddagen hölls ett personalmöte på den aktuella restaurangen. Efter det meddelade bolagets vd att mannen tar timeout från sitt jobb.
– Det är allvarliga anklagelser som riktats mot oss som arbetsplats och som arbetsgivare. Vi kommer därför att tillsätta en oberoende utredning om arbetsmiljön, skriver vd i ett uttalande som han mejlat till flera redaktioner.

Han understryker att den anklagade mannen förnekar de anklagelser som riktas mot honom.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Fakta. Förtal

Förtal innebär att peka ut någon som brottslig, klandervärd i sitt levnadssätt eller på annat sätt lämna uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning. Det har ingen egentlig betydelse om uppgifterna är sanna eller inte.

Förtal kan komma på fråga om sexualbrotten inte uppfylls men någon utpekat dig som brottslig eller klandervärd.
Preskriptionstiden är här två år, om det rör sig om grovt förtal enligt 5 kap. 2 § BrB blir preskriptionstiden i stället fem år. Händelserna som det refereras till ska ha pågått under tio års tid och fram till dags dato.
Preskriptionstiden för sexuellt ofredande är fem år.

Fem inför rätta för mordförsök på advokat

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Kvinnan i 50-årsåldern misstänks ha försökt att få advokaten Henrik Olsson Lilja mördad. På måndagen inleddes rättegången mot henne och fyra andra personer för inblandning i mordförsöken.
Henrik Olsson Lilja kom precis ut ur hissen utanför sin lägenhet i

Stockholm den 6 september 2019 när en pistolbeväpnad man sköt honom i buken.
En 54-årig man dömdes i hovrätten till 14 års fängelse för mordförsöket. Men det var inte över med det. En kvinna i 50-årsåldern och en man i samma ålder misstänks för inblandning i mordförsöket på Kungsholmen förra hösten. Mannen ska ha varit ”uppbackning” till den tidigare dömde skytten. Kvinnan misstänks för att ha gett männen uppdraget att döda Henrik Olsson Lilja och försett dem med information om offret.

Rättegången som inleddes på måndagen beräknas pågå i fem veckor.

DN

Så får du omgivningen att uppfatta dig som smart

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Du har bara några sekunder på dig att göra ett intryck på människor du möter. Vad är det som avgör hur de uppfattar dig? DN har talat med forskare som reder ut hur vi uppfattar varandra – och om det finns något sätt att lyfta fram sin smarthet.

En inte oansenlig mängd människor går genom arbetslivet rädda för att bli påkomna som usla och okvalificerade på sitt jobb. Detta kallas för ”imposter syndrome” – ett slags självtvivel. Det går också runt ett gäng personer och känner sig smarta – kanske smartare än de egentligen är.

Men hur uppfattas vi egentligen av andra människor? Och går det att hjälpa andras uppfattning på traven – så att man ses som mer kompetent, intelligent och smart?

Till att börja med har du bara sekunder på dig att göra ett intryck hos någon du möter. Det berättar Nazar Akrami, docent vid institutionen för psykologi vid Uppsala universitet. Eller snarare – det tar väldigt kort tid för den du möter att bilda sig en initial uppfattning om dig.
– Då handlar det om väldigt enkla, svart-vita intryck. Till exempel att jag skattar dig som bra eller dålig. Sedan modifierar vi den informationen efterhand om det behövs, berättar han.
Ett första intryck av en kollega som slarvig eller noggrann kan helt enkelt komma på skam efter att ni jobbat ihop ett tag – men den ursprungliga bilden av den andra människan kan aldrig raderas, menar Nazar Akrami.
– Den där första informationen finns lagrad och förknippad med dig. Sedan kan jag sortera om och lägga till ny information och så vidare, säger han.
Allt detta grundar sig i teorin om att människor har ett behov av att kunna läsa av varandra. Något av det viktigaste vi behöver veta är om den vi möter utgör ett hot. Signaler som tyder på det kommer

i så fall att dominera andras initiala bild av dig.
– Det är mycket av informationen om den vi möter som är nyttig och viktig för oss – även för vårt eget beteende. Den kan hjälpa oss att veta hur vi ska agera i en situation, fortsätter Nazar Akrami. Och är det något som människor är bra på så är det att uppfatta när någon ljuger, berättar han.
– Man kan säga att vi rangordnar vad som är viktiga egenskaper att se hos andra vi möter, och att se om någon ljuger eller inte är en av dem, säger han.

Forskare har dock sett i studier att människors skattningar av sig själva och andras upplevelse av ens person ofta stämmer ganska bra överens, berättar Nazar Akrami.
– Det finns relativt hög samstämmighet mellan hur vi ser oss själva och hur andra ser oss. Men det är inte helt perfekt – ofta har vi själva inte observerat alla drag hos oss själva. Vi kan till exempel vara mer extroverta än vi själva inser, och så vidare. Smarthet brukar vara en personlighetsvariabel som hänger ihop med att man uppfattas som

intellektuell, analytisk och filosofisk. Det är också förknippat med öppenhet, berättar Nazar Akrami. När vi möter någon lägger vi helt enkelt ett pussel av de kombinationer av egenskaper vi ser när vi träffas.
– De sakerna ser man genom en kombination av hur vi beter oss och agerar, men också det yttre, för vår personlighet reflekteras också bland annat i hur vi klär oss, säger han.
Han exemplifierar: Om du ber tio personer att komma helt klädda i svart kommer de alla förvisso dyka upp med samma färg på kläderna – men typen av kläder, dess design och snitt, kommer förmodligen att skilja sig mellan individerna.
– Men vilken specifik egenhet som sticker ut som något som gör att fler uppfattar dig som smart är svårt att veta, säger han.
Det är inte bara din egen ”prestation” som avgör hur du uppfattas. Förväntningar som andra personer har när de möter dig spelar också stor roll. Det berättar Mattias Lundberg, leg. psykolog och docent i psykologi vid Umeå universitet.

– Vi kan dra en parallell till det amerikanska valet. Kanske har Trump begått ett misstag när han attribuerat Joe Biden som ”Sleepy Joe”? Med det epitetet har han sänkt förväntningarna på vad Biden kan prestera. Biden kan då göra ganska lite för att framstå som alert, säger Mattias Lundberg.
Och vad som betraktas som just ”smart” är givetvis inte hugget i sten. Visst finns det saker som intelligens och kreativitet som brukar vara förknippat med en uppfattning om smarthet, men inte bara, resonerar Mattias Lundberg.
– Smart är ett begrepp som betyder ganska mycket. Man utgår ofta från att det är en form av personlig egenskap, men smartbegreppet bör man nästan titta på från andra hållet. Mycket handlar om kulturellt sammanhang, säger han.
Han talar inte om kultur i stor bemärkelse, som ”öst och väst”, utan om mycket mindre sammanhang än så.
– Den som anses vara smart i ett akademiskt sammanhang beter sig förmodligen annorlunda än en

person som ses som smart i ett kriminellt sammanhang. Det är i den här lilla kulturen vi definierar smarthet.
Mattias Lundberg ger ett annat exempel från förra amerikanska valet, 2016: När Hillary Clinton under en debatt påpekade att Donald Trump tidigare inte betalat någon federal skatt utbrast Trump: ”Det är för att jag är smart”. Det som en grupp anser vara otänkbart – att inte betala skatt – anser en annan vara slipat, att överlista systemet.
Det lilla sammanhanget och begreppsvärlden brukar kallas för ”in-group”, eller ingrupp. Det är en term som vanligen används inom socialpsykologin för att beskriva känslan av tillhörighet i mindre grupper. De som vi anser delar våra egenskaper, intressen och bakgrund definieras som ”ingroup”. De som inte gör det kategoriseras som ”outgroup”. Grupperna behöver inte vara statiska.
– Så uppfattningen om vad som är smart är dels individuell, men också ganska kraftigt grundad i den lilla gruppkulturen vi tillhör. Det här är en av anledningarna till

att det är så svårt att forska på ur ett psykologiskt perspektiv.
Så att till exempel använda svåra ord för att verka smart kan få motsatt effekt?
– Absolut. Och det som man inom en grupp tycker är smart och intelligent, kan i en annan grupp uppfattas som elitism, säger Mattias Lundberg.
Det är helt enkelt svårt att fejka att man är smartare än man är?
– Jag tror att det är jättelätt att fejka smarthet i en viss grupp, under förutsättning att du känner till gruppens kultur. Du skulle kunna framstå som briljant om du fattar vad gruppen vill ha – det är det som är manipulation.
Manipulatörer är smarta i det avseendet.
Hur gör man då för att framstå som smart eller åtminstone göra ett gott intryck, till exempel om man är ny på jobbet? Om syftet bara är att göra just det – ge ett gott intryck – behöver du veta vad gruppen eller arbetsplatsen vill ha.
– Vill de ha någon som är artig, korrekt och uttrycker sig formellt? Då ska jag bete mig så. Problemet uppstår om det inte är sådan jag är – då blir det sannolikt svårt att

upprätthålla den bilden över tid, eftersom mina naturliga sätt att vara tenderar att slå igenom, säger Mattias Lundberg.
Med det sagt handlar mycket av det mänskliga samspelet om anpassning. Vi är duktiga på att anpassa oss efter olika kontexter och kulturer, och det gör vi varje dag utan något ont eller manipulativt uppsåt.
– Det tillhör det normala sociala samspelet, vi anpassar oss för att komma överens och förstå varandra. Men allt det går att använda utifrån manipulativa syften också, säger Mattias Lundberg.

Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se

Tips. Detta kan du tänka på

Vi gör snabbt bedömningar av de personer vi möter, men de initiala uppfattningarna är ganska grova, som ”bra” och ”dålig”. Men det första intrycket ligger ändå kvar hos den andra personen under lång tid och förknippas med dig. Signaler som kopplas till hotfullhet, som aggressivitet, är människan ofta extra bra på att snappa upp. Även lögner är de

flesta människor duktiga på att se igenom.
Att uppfattas som smart brukar hänga ihop med att man uppfattas som intellektuell, analytisk och filosofisk. Det är också förknippat med öppenhet.
Andras förväntningar spelar också in i hur de uppfattar dig. Olika kulturer i små grupper som ditt kompisgäng eller din arbetsgrupp har olika bild av vad som ryms inom begreppet ”smart”.
Om du vet vad gruppen du möter förväntar sig av dig blir det också lättare att anpassa dig. Men se upp för att förställa dig – det är svårt att upprätthålla en bild av dig själv som någon du inte är över tid.

Det här är intelligens och så mäts den

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Du kanske tror att intelligens är att vara bra på matte eller att kunna flera olika språk. Men begreppet intelligens har många olika definitioner.

– Intelligens är dels att kunna lära sig av erfarenheter och att anpassa sig efter sin miljö.

Det säger Maria Gunther, DN:s vetenskapsredaktör, och doktor i partikelfysik.

Forskningen om intelligens har en lika fascinerande som mörk historia. Och intelligens brukar förknippas med ett annat begrepp: IQ. Men vad är det egentligen?

– IQ är ett sätt att mäta den förmåga som man kan kalla intelligens, eller kognitiva förmågor. Den som presterar bra på ett IQ-test presterar ofta bra på mycket annat också, säger Maria Gunther, som har skrivit boken

”Smart: Vad vetenskapen säger om intelligens” (Natur & Kultur). Till exempel ser man att de som har högt IQ också tjänar mer pengar, lever längre och är friskare.

– Om man är bra på en viss typ av IQ-test så är man också ofta bra på verbal förmåga eller matematisk förmåga. Många av de här förmågorna hänger ihop, säger hon.

Begreppet IQ härstammar från början av 1900-talet och har sitt ursprung i Frankrike. Efter att allmän skolplikt infördes på 1800-talet märkte man att vissa barn inte klarade av undervisningen, berättar Maria Gunther.

– Man behövde helt enkelt en metod för att hitta barn som behövde extra stöd i skolan, och psykologen Alfred Binet utvecklade tester för att hitta de här barnen.

Måttet på IQ blev helt enkelt det man kallade för barnets ”mentala ålder” (ett begrepp som inte längre används), delat på barnets verkliga ålder, som sedan multiplicerades det med 100.

– Var man tio år och hade 100, hade man utvecklats normalt.

Hade man lägre behövde man extra stöd.
När testerna sedan togs till USA, av en amerikansk psykolog vid namn Henry Goddard, ville man snarare använda testen för att hitta ”eliten” i samhället. Det är här den mörka historien kring IQ-tester kommer in – då tankar om att ”rensa” befolkningen på personer med lägre IQ fick fäste.
I dag är testerna ganska annorlunda mot originalen. IQ-testerna som Mensa använder kallas för Ravens matriser. Personen får se en serie figurer, och ska helt enkelt bedöma vilket av ett antal svarsalternativ som är den rätta fortsättningen på serien.
– Det utvecklades lite senare under första hälften av 1900-talet, och intelligenstester utvecklas hela tiden, säger Maria Gunther.
Går det då att träna sin intelligens eller höja sitt IQ? För en individ verkar det som att IQ-nivån är relativt konstant genom livet. Däremot går det att höja den genomsnittliga IQ-nivån i större grupper, som i en befolkning. Allmän skolgång verkar vara höjande.
– En anledning kan vara att man lär sig abstrakt tänkande i skolan,

och det är något som mäts i testerna, säger Maria Gunther.
Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se
Fakta. Genomsnittlig IQ-nivå

I dag är ett IQ på 100 genomsnittligt. Det kan man se när man låter en stor mängd människor göra IQ-tester. Helt enkelt utkristalliseras ett genomsnitt av vad en person klarar av.
– Nästan 96 procent av befolkningen ligger någonstans mellan 70 och 130 i IQ, säger Maria Gunther.

Nyöppnade Rum för barn vill locka de vuxna högläsarna

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Rum för barn är Kulturhusets biblioteksverksamhet för läsare upp till nio år. Under läslovet i Stockholm invigdes det efter en stor renovering. Den nya miljön

ska inspirera barnen att läsa själva – och de vuxna att läsa högt.

När Stockholmsregionen skärpte sina restriktioner avbröt Kulturhuset Stadsteatern all sin verksamhet – förutom den som riktar sig till barn. Avdelningen för barn från noll till nio år har just nyöppnat efter en rejäl renovering, och kulturchefen Linda Beijer förklarar:

– I vårt beslut att fortsätta ha öppet för barn har vi utgått från det undantag som Folkhälsomyndigheten gör för idrottsträningar för denna åldersgrupp. Region Stockholms inriktning är också att kommunala idrottshallar och badhus i nuläget ska fortsätta hålla öppet.

Maxantalet besökare är dock begränsat, så de som vill besöka biblioteket behöver boka biljetter i förväg.

– Vi är glada att kunna fortsätta välkomna barn och deras vuxna, för vi märker att behovet finns. Särskilt den här årstiden, säger Mimmi Wilner, som är bibliotekarie på Rum för barn.

Det är läslov i Stockholm när DN besöker Rum för barn och

dimman ligger tung över Sergels torg. De barn och vuxna som köar till biblioteket har valt en bra dag för att stanna inne och läsa.
Väl inne hoppas Mimmi Wilner att läslusten hos både barn och vuxna ska väckas.
– Man kan gå runt mellan rummen och hitta spännande platser att läsa på. Sedan vi nyöppnade har det suttit barn och vuxna och läst överallt.
”Rum för barn” består av tre rum med var sitt tema. Här finns ett rum för den yngsta målgruppen, där små personer själva kan nå upp till hyllorna. Bilderböckerna har sorterats efter färg, så att det blir enkelt att hitta en favoritbok vars omslag man kommer ihåg.
I nästa rum står kapitelböcker indelade efter genre i gammaldags bokhyllor i ek. Här finns läsning på omkring 50 olika språk. I det sista rummet samsas serier och faktaböcker med sällskapsspel och pussel. Och här och där finns små krypin och mjuka kuddar där bokslukare kan slå sig ned.
– Rummen signalerar att ”här kan man läsa”, konstaterar Mimmi Wilner. Miljön är mycket lugnare än vad den var tidigare.

Det höjs regelbundet oroade röster om att barn läser mindre (höstlovet kallas numera för läslov av just den anledningen). Men Mimmi Wilner upplever inte att läsningen på barnbiblioteket har minskat.
– Inte för den här åldersgruppen. Hos de här barnen finns ett stort eget driv att erövra böckerna och läsningen.
Men för att fortsätta hålla läsintresset uppe är det viktigt med engagerade vuxna, säger Mimmi Wilner. Som bibliotekarie kan hon erbjuda miljön och böckerna, men den kontinuerliga högläsningen måste föräldrarna stå för.
– En förhoppning är att det nya Rum för barn ska inspirera även de vuxna. Vi vill att de ska se vilken fin barnlitteratur som finns, och lockas att läsa för sina barn.
Leah Shabani är nio år och en av dagens första besökare. Hon har sällskap av flera familje-medlemmar. Lillebror Xerxes Shabani och kusinen Caspian Safah, båda fyra år, har fullt upp med att leta bilderböcker bland hyllorna. Själv rör hon sig mot avdelningen för faktaböcker.

– Jag har kommit hit sedan jag var liten, säger Leah Shabani om Rum för barn. Det är roligt här. Det hon tycker är bäst med att läsa är att lära sig fakta, att man får bättre fantasi och blir bättre på att skriva.
– Man vet mer om man läser, konstaterar hon.
Många av Leah Shabanis kompisar är också stora läsare. Men hon tror att det är lite olika hur mycket barn läser.
– Om man gillar skolan gillar man nog oftast att läsa. Men om man gillar dataspel väljer man kanske det i stället.

Johanna Färlin
johanna.farlin@dn.se

Så förhåller sig Kulturhuset till restriktionerna.

De skärpta restriktionerna i Stockholms län innebär att Kulturhuset Stadsteatern ställer in all programverksamhet. Den som är riktad till barn hålls dock öppen med vissa justeringar. Teaterföreställningar för skolgrupper fortsätter, men offentliga föreställningar ställs in. Sedan tidigare finns handsprit och avståndsmarkeringar. Nu sänks maxantalet besökare.

För Rum för barn gäller 25–50 besökare beroende på åldersgrupp. Konstverkstan tillåter 15–25 besökare beroende på aktivitet. Utställningen ”Dino delux” släpper in 25 besökare. Biblioteket för äldre barn, Tiotretton, är maxgräns 30 besökare.

Samtliga aktiviteter kräver förbokade biljetter.

Malin Ullgren: Avslöjandet om restaurangmannen visar hur tätt metoo hänger ihop med klass

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

Förvåningen jag känner när jag läser avslöjandena om restaurangmannen är att det fortfarande kan se ut så här. Har inte branschen förändrats mer än så? skriver Malin Ullgren.

När jag läser rösterna i tidningen Dagens ETC:s och i Expressens

reportage som beskriver hur en känd restaurangprofil ska ha utsatt anställda kvinnor för sexuella trakasserier, blir jag först förvånad.
Det är när de beskriver vanan mannen ska ha haft av att ta tag i deras höfter så fort han måste ”gå förbi” och trycka sitt skrev mot - deras rumpor för att det var ”trångt” i köket.
Precis den praktiken – händerna på höfterna, könet tryckt mot min rumpa – hade en äldre kock jag jobbade med när jag var i tjugoårsåldern. Ibland undrar jag om det är därför jag fortfarande inte kan hacka lök på ett snyggt sätt. När han skulle visa mig kunde jag aldrig enbart koncentrera mig på skärbrädan. Lika mycket tänkte jag på att vinkla in mitt eget bäcken så långt jag kunde för att slippa känna trycket från honom.
Mina erfarenheter är från 1990-talet. Den stora fördelen för mig var att jag inte skulle fortsätta i krogbranschen. Mitt beroende av hans välvilja var tillfälligt.
Förvåningen jag känner när jag läser de nya avslöjandena är att det fortfarande kan se ut så här.

Hade inte branschen förändrats mer än så?
Det har den nog, delvis. Men i det här fallet finns mekanismer som liknar dem i fallet med Kulturprofilen och Svenska Akademien. Den kände restaurangmannen har haft några av de mest prestigefulla uppdragen inom sitt gebit som det offentliga Sverige kan erbjuda. Han är inte bara en av många i branschen, utan direkt upphöjd. Och precis som i fallet med Kulturprofilen, står han av allt att döma under andras beskydd. När de som utsätts för en sådan person kan se hur många som ställer sig runt mannen, axel mot axel, och får en glimt av hur de mäktiga vännerna inte tänker få sina kretsar störda av någon överkänslig brud, är det allt annat än enkelt att slå tillbaka.
Metoovågens avslöjanden om övergrepp har inte bara blottat ett fortfarande mansdominerat samhälle, utan hur tätt vissa av de mest uppmärksammade fallen hänger samman med klass – med en ekonomisk, social eller kulturell elit.
”Det handlar väldigt mycket om klass. Om jag till exempel hade

sagt till mamma att min gympalärare bett mig ta av tröjan och försökt ha sex med mig, så hade han åkt i fängelse.” Så sade författaren Vanessa Springora nyligen i en intervju med DN:s Helena Lindblad. De talade om hennes bok ”Samtycket”, som skildrar Springoras erfarenhet av att som 14-åring ha haft en sexuell relation med den då drygt 50-årige författaren Gabriel Matzneff. Hans upphöjelse i det franska kulturlivet fungerade som en friskrivningsklausul när han förgrep sig på minderåriga. Matzneff, Harvey Weinstein, Jeffrey Epstein, Kulturprofilen och nu kanske också den kände restaurangmannen – alla har de hört hemma i globala eller lokala eliter.

Omkring dem finns människor som är beredda att gå långt för att bortse från vad de utsätter barn eller kvinnor för. Männens makt är stor och bländande. De omkring som håller käften – trots att de vet och trots att de ser – kan fortsätta åtnjuta privilegiet att tillhöra en intakt maktcirkel i de översta skikten.

Självklart är trakasserier och övergrepp något som förekommer i alla delar av samhället. Men de senaste årens avslöjanden säger mycket om hur demokratiseringsprocesser till en början inte ”drabbar” eliten. Det vill säga, på samhällsstegens högsta topp har det under decennier gått alldeles utmärkt att skita i jämställdhet.
Kanske är det först nu vi kan få syn på den andra djupt omstörtande kraften i metoo. För det handlar inte ”bara” om hur kvinnor har benämnt svåra erfarenheter av sexuellt förtryck. Det har hela tiden också handlat om att inte acceptera skyddade makteliter.
I en tid som gått i auktoritets-dyrkande barndom, finns det - något befriande i denna djupt kända vägran att underkasta sig.

Malin Ullgren
malin.ullgren@dn.se

Islamistiska terrorister hatar världen i all dess underbara brokiga bredd, skriver Per Svensson

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

De två männen lät en handgranat detonera och öppnade eld med kulsprutepistoler.
Det var en lördag, den 29 augusti 1981. Sabbat. I synagogan firade 200 personer gudstjänst. Säkerhetsvakter och polis lyckades avstyra attacken, som ändå krävde två människors liv. De två terroristerna greps, den ene av dem sårad. De tillhörde en vid denna tid beryktad palestinsk terrororganisation, Abu Nidal-gruppen.
I måndags kväll kom terrorn på nytt till Seitenstettengasse i hjärtat av Wien. Mycket är i

skrivande stund ännu oklart kring dådet. En ensam gärningsman? En organiserad terrorcell? Var de attacker som genomfördes på flera olika platser i stadskärnan koordinerade och planerade eller var det slumpen som avgjorde var och mot vilka det sköts? Var synagogan, som denna kväll var folktom, avsedd att bli ett direkt och primärt mål?
Ett svar på den sista frågan skulle kunna vara att terrorister sällan försummar att slå till mot judiska institutioner eller lokaler om och när de får chansen. Vi såg det efter attacken mot satirtidningen Charlie Hebdos redaktion i Paris 2015. Samma dag togs gisslan i en judisk livsmedelsbutik. Vi såg det också efter attentatet mot kulturhuset Kruttønden i Köpenhamn samma år under ett möte där den svenske konstnären Lars Vilks deltog. Sent på kvällen blev en av den judiska församlingens frivilliga vakter mördad vid synagogan på Krystalgade.
Det spelar heller ingen roll vilken ideologi terroristerna åberopar sig på. Judiska mål är alltid gångbara. I det antisemitiska hatet förenas - fanatikerna.

En evig återkomst. Men dådet i Wien illustrerar samtidigt att den samtida terrorismen trots allt skiljer sig något från sina 1900-talsföregångare. Organisationer som IRA och grupper som Baader-Meinhof mördade och sprängde bomber i enlighet med ett slags pervers politisk logik: brotten var ritade mot specifika personer och institutioner som ansågs företräda eller symbolisera en definierad fiende: kolonialmakten, staten, kapitalismen och så vidare. Att vem som helst som råkade befinna sig på fel plats kunde falla offer för ”kampen” la inte band på mordlusten, men det var inte dessa förbipasserande som utgjorde de primära målen.
IS och dess sympatisörer, *prospects* och *hangarounds* ser annorlunda på saken. Terroristen/terroristerna i Wien uppges höra hemma i detta groteska gangstergäng. Det styrks av tillvägagångssätt: ett urskillningslöst skjutande mot restaurang- och bargäster.
Det är detta som skiljer IS från dess föregångare i fanatikerfacket. IS hatar inte bara judar och satirtecknare. IS hatar alla. Alla

som inte är villiga att ansluta sig till, eller underkasta sig, sektens bisarra och, det bör sägas, djupt hädiska apokalyptiska dödskult (en allsmäktig gud som blir glad när man halshugger mellanstadielärare ... kom igen!)
De hatar inte bara synagogor (och att döma av det som skedde i Nice även kyrkor), de hatar också krogar och kaféer. De hatar världen i all dess underbara brokiga bredd.
Det gör dem farligare än sina föregångare. Oberäkneligheten är svår att värja sig mot. Vi kan, och måste, ytterligare förstärka säkerheten kring uppenbara tänkbara terrormål, som synagogor. Men livet, det underbara livet, kan vi faktiskt bara försvara genom att fortsätta leva det.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Därför måste ekocid bli ett brott mot mänskligheten

ONSDAG 4 NOVEMBER 2020

I dag lämnar USA det globala klimatavtalet från Paris. Men trots passivitet och senfärdighet hos världens ledare finns en effektiv väg vidare för att motverka den eskalerande klimatkrisen: att kriminalisera storskaliga - miljöbrott. Det skriver docenten Martin Hultman.

I mars, precis innan coronapandemin tog Sverige i sitt grepp, lyfte LO bladet från munnen i klimatfrågan och uttalade att de ville kriminalisera storskalig miljöförstöring. Ett sådant skifte i lagstiftning skulle göra Jair Bolsonaros målinriktade avverkning av Amazonas regnskog olaglig. Kravet på internationell lagstiftning mot så kallad ekocid – förstöring av livsmiljöer – som skyddar våra livsgivande transnationella ekosystem, så

kallade sovande jättemonster, skulle kunna skifta logiken från klimatdestruktiva till klimatpositiva investeringar. Ekocid är redan förbjudet i krig men fortfarande tillåtet i fredstid. Hur är det möjligt?
Att LO och Palmecentret i dag driver på för att Sverige ska ställa sig bakom ecocid som internationellt brott har en historik från slutet av 1960-talet då de globala miljökriserna började avslöjas av forskare. Ett antal biologer noterade då att kemiska stridsmedel användes av USA mot Vietnam. Vid FN:s första miljökonferens i Stockholm 1972 fick de kontakt med olika regeringar varav den svenska var en. Denna historik är skildrad i boken The invention of ecocide"". Konferensen, som snart firar 50-årsjubileum, samlade alla världens ledare i bakvattnet av Earth Day 1970, vilket hade samlat miljontals människor i parker, på gator och torg. Konferensens initiativtagare Olof Palme tog upp begreppet ekocid i sitt tal till konferensdeltagarna. Palme, liksom stora delar av världen, var vid denna tidpunkt omskakad av och upprörd över

USA:s krig mot Vietnam och deras användning av giftet Agent Orange för att avlöva hela skogar i jakten på fienden.
Biologisk krigsföring av denna art var en strategi som fick förödande konsekvenser för både människor och natur. I talet till de samlade världsledarna sade Palme: ”Den - enorma förstörelsen som orsakats av urskillningslös bombning, storskalig användning av bulldozrar och bekämpningsmedel är en skandal som ibland beskrivs som ekocid, vilket kräver brådskande internationell uppmärksamhet”.
Sveriges statsminister påpekade att livsmiljöförstörelsen inte känner några gränser och i linje med en sådan förståelse beskrev han en vision för det internationella miljöarbetet: ”Luften vi andas är inte någon enda nations egendom – vi delar den. De stora oceanerna är inte uppdelade av nationella gränser – de är våra gemensamma angelägenheter. [...] Vår framtid är gemensam. Vi måste dela den tillsammans. Vi måste forma den tillsammans.”
Framtiden skapas alltid i nuet, men insikten om de långsiktiga

konsekvenserna av vårt handlande ger också till ekocid är inte bara ett brott mot mänskligheten här och nu – utan vi skapar också kommande generationers gemensamma livsrum.
Lagstiftning har den fördelen att individer kan hållas ansvariga, ställas inför rätta och frihetsberövas. Oavsett om en är företagsledare eller myndighetschef. Det skulle inte gå att köpa sig fri från ansvar genom att enbart betala böter eller bekosta sanering, som dagens regelverk tillåter. En ekocidlagstiftning skulle skifta spelplanen och samtidigt stödja alla de verksamheter som arbetar med hållbarhet som ledord – samhället skulle omprövas i linje med vad som efterfrågas även av finansiella jättar och multinationella bolag. Brott mot miljön ses fortfarande i nationell lagstiftning som mindre allvarliga än brott mot människor, kanske för att ekosystem och livsmiljöer inte är egna rättssubjekt med rättigheter som kan kränkas. Erfarenheter från slaveriets avskaffande visar att just kriminaliseringen blev viktig för

att skapa ny medvetenhet om det förkastliga i att förvägra människor sina rättigheter. Väldigt konkret skulle ekocidlagstiftning införas som en del i brotten mot mänskligheten. Här finns Romstadgan, vilken är en förlängning av Nürnbergrättegångarna, och vilka omfattar de mest allvarliga brotten i det mänskliga samfundet för vilka det utkrävs rättvisa för i Haag hos Internationella brottsmålsdomstolen. I Romstadgan ingår folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser som ingår i en avsiktlig plan eller politik, inklusive uppsåtligt destruktiva handlingar såsom dödande, tortyr eller förstörelse av egendom och aggressionsbrott. Förstörelse av livsmiljöer, ekocid, är i dag brottsligt i krig. Det räknas i dag in som en av flera möjliga krigsförbrytelser, men skulle förslagsvis utgöra ett eget femte brott och därmed kriminaliseras även under fredstid illustrerat i advokat Polly Higgins ”Eradicating ecocide”. När Romstadgan skulle fastställas i början av 1990-talet fanns ekocid med – som brott även i fredstid.

Det ströks dock under oklara omständigheter, där fyra länder som alla står under inflytande av sina oljebolag pekas ut som de största motståndarna: USA, Kanada, England och Frankrike. Miljöhistorisk forskning har börjat frilägga hur början av 1990-talet var en tid av mycket aktiv lobbying från energi- och transportföretag samt länder beroende av dessa industrier. Dessa aktörer ville, trots den succé som miljölagstiftning varit de föregående decennierna, omyndigförklara alla former av bindande nationell och internationell lagstiftning som skulle innebära stora förändringar för dessa aktörer; skildrat bland annat i boken ”Merchants of doubt: How a handful of scientists obscured the truth on issues from tobacco smoke to global warming”. Trettio år senare, fortfarande med en tandlös klimatpolitik, börjar Frankrike och Macron tillsammans med bland andra påven, Paul McCartney och örepubliken Vanuatu, inse att något större, något kraftfullare behövs. Med lagstiftning finns kanske också vår bästa chans att

överbrygga den generations- och ideologiklyfta som skapats i klimatfrågan. Brott och hårdare straff är ju en logik som går hem på högerkanten och flera miljölagar har genom historien drivits fram av konservativa politiker. Den tidigare guvernören och republikanske politikern Arnold Schwarzenegger ser stämningar mot fossilindustrin som den viktigaste strategin för att skifta maktförhållanden inom energiområdet. På andra sidan den politiska skalan har ekocidlagstiftning länge föreslagits som en rödgrön lösning – inte minst i de 12 motioner som lagts av riksdagsledamöter från S, V och Mp (i flera fall partiövergripande sådana) sedan 1971.

Även den globala rättviserörelsen har identifierat lagstiftning som nödvändig hävstång för att hantera klimatkrisen. Som ett svar på passiviteten och senfärdigheten hos världens globala ledare inför klimatkrisens konvulsioner lanserade den globala rättviserörelsen, med Greta Thunberg som en av ledarna, en namninsamling i somras för att kriminalisera

storskaliga miljöbrott. Till dags dato har över 150.000 människor, varav 320 forskare samt flera kändisar som Margaret Atwood, Annie Lennox och Brian Eno, skrivit under kravet på att företagsledare, politiker, organisationsföreträdare med flera potentiellt skulle kunna ställas till svars för sina brott mot vår gemensamma planet. Trots att vi i Sverige faktiskt har en stolt tradition att arbeta för global miljölagstiftning har det hittills varit märkligt tyst om lagförslaget. Med tanke på den existentiella utmaning mänskligheten befinner sig i kanske frågan även bör lyftas på nytt i Sverige? Ett sådant steg har redan tagits då Sverige skrivit under Leader's pledge for nature, vilket har som ett centralt krav att verkar för att kriminalisera storskalig miljöförstörelse. Politiska ledare från världens alla hörn, som deltog vid FN:s toppmöte om biologisk mångfald, har lovat att göra allt i deras makt för att vända förlusten av biologisk mångfald till 2030. Det är ett viktigt steg – inte ska väl urfolk i Amazonas behöva starta krig mot sin egen regering för att kunna ha chans att skydda de

ekosystem vi alla globalt är beroende av för vår överlevnad? Men blir inte ett utökat mandat för Internationella domstolen i Haag ett slag i luften då Trumpadministrationen explicit motarbetar den och länder som Kina, Ryssland, Indien, Qatar samt Israel inte är medlemmar? Eller räcker det inte, vilket är på gång, att under nuvarande Romstadga utöka mandatet för ICC att även ta sig an storskaliga miljöbrott? Svaret handlar om att lagstiftning inte bara skapas för att utdöma straff utan är också en praktik vari moral omvandlas till konkreta påföljder. Dessutom pågår i dag ett tusental domstolsmål runt världen, där stater, företag och organisationer står anklagade för storskalig miljöförstöring. Störst konsekvens har ett utslag i en holländsk domstol fått, det så kallade Urgendafallet, vilket tvingat regeringen att förändra hela sin klimatpolitik.

Låt mig använda en idrottsmetafor. Armand Duplantis har tränat och tränat hela sitt liv för att slå världsrekord. Hur stark och snabb han än blir så måste han till slut byta till en längre stav

för att få bättre hävstångseffekt för att ta sig över ribban. Duplantis skulle aldrig nöja sig med staven som han misslyckats med tidigare. Inom företagsvärlden kallas det för *disruptiv innovation* – nya idéer som i sin praktik gör snabb förändring möjlig. Sedan 1990, då kunskapen om klimatkrisen har varit brett accepterad, har mänskligheten globalt fördubblat den ackumulerade totala mängden utsläpp av växthusgaser. Det är ett bevis på att de lagar och regler som hittills använts för att sänka utsläppen inte har fungerat: vi har haft för kort stav och för liten hävstång. Svenska politiker, näringslivsledare och civilsamhälle har nu en chans att återigen visa framfötterna såsom skett tidigare i historien – tajmningen är kanske den bästa någonsin i dag när vi genom våra beslut definierar framtiden för flera generationer.

Martin Hultman

Martin Hultman är docent i i vetenskaps-, teknik- och miljöstudier vid Chalmers och författare till ”Upphettning – Demokratin i klimatkrisens tid”.

Vem vill väl vara en surkärring som aldrig mer lär få jobb?

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Det finns en teckning av konstnären Jan Stenmark som föreställer en kvinna som springer, bort från en stad. Ansiktet är förvridet av fasa. ”Det var ingen ensam galning. Det var hela Härnösand”, lyder bildtexten. Den här teckningen kommer för mig när jag läser vittnesmålen om hur en av Sveriges största restaurangprofiler har trakasserat, tafsat på och krävt sexuella tjänster av kvinnliga anställda. Han har utnyttjat sin maktposition, och sin höga status. Men detta handlar inte bara om honom. Det handlar om ett helt kollektiv. För aldrig att han kunnat bete sig på det här sättet, så systematiskt, om inte de runtomkring hade understött

honom. Jo, restaurangbranschen är i sig en tuff bransch, visst. Jargongen är på många ställen rå men ohjärtlig, kan jag själv intyga efter mina många år som servitris i mansgriseriets högborg, Paris. Men maken till vad som försiggått på denna svenska restaurang!
I tidningen ETC berättar källor om en ung tjej som började gråta efter att restaurangprofilen bitit henne i bröstet – och som därefter blev inkallad på möte med vd:n, restaurangchefen samt restaurangprofilen själv. Tre manliga överordnade, mot en ung utsatt tjej. Hon kom enligt källorna aldrig tillbaka till restaurangen. Och hon är bara en i mängden som råkat illa ut.
”Det finns ingen du kan vända dig till”, förklarar ett vittne i Expressen (2/11). ”Gör man det blir svaret: Har du inte skinn på näsan är detta kanske inte en bransch för dig.” Skinn på näsan betyder på den här restaurangen, för det här kollektivet, motsatsen till vad det brukar, nämligen: låt honom hållas. Den som väl satt gränser ska ha betraktats som överkänslig och stel och tråkig. Det har också funnits en rädsla för att bli körd i branschen.

En kvinna säger i Expressen att hon fick nog, efter att restaurangprofilen flera gånger gett sig på henne: tryckt upp henne mot väggen och slickat henne på halsen, smugit sig på henne bakifrån och kört upp en hand under hennes tröja. Till slut sade hon ifrån. Det lät han folk veta. Nästa gång hon jobbade kom han in i köket, och frågade henne högt om han fick säga hej till henne eller om hon tänkte polisanmäla honom då? Hon beskriver hur alla skrattade.

I detta är den här restaurangprofilen lik så många andra före honom: De utnyttjar fräckt att människan är ett flockdjur, och att inte minst kvinnor sedan barnsben tränats i att ta socialt ansvar, att ta hand om andra, att tänka på stämningen. Och vem vill väl vara en surkärring som aldrig mer kommer att få ett jobb? Individen kan ta sig bort från sådana sammanhang. Till ett högt personligt pris, men ändå: bort. Det räcker dock inte. Alla sådana här osunda små kollektiv måste sprängas.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

år i snitt tar det efter det att barnet fötts innan kvinnor har lika hög genomsnittlig årsinkomst som året före barnet kom. För gruppen män som helhet märks inget inkomsttapp alls, enligt en analys från Försäkringskassan. Men inkomstutvecklingen varierar beroende på hur föräldrarna delat på föräldrapenningen. För de män som tar 40 procent eller mer av föräldrapenningen tar det mellan ett och två år innan årsinkomsten är tillbaka på samma nivå.

TT

Regeringen rullar i gång familjeveckan

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Familjeveckan, som är Socialdemokraternas vallöfte, innebär att föräldrar ska ha rätt till ledighet från arbetet med ersättning motsvarande tillfällig föräldrapenning för att ta hand om sitt barn under en dag när det exempelvis är lov, terminsuppehåll, studiedag för personalen eller för att delta i ett utvecklingssamtal. Vårdnadshavare som har barn som är mellan 4 och 16 år gamla ska kunna få familjedagspenning. Regeringen sätter inte ned foten om hur många dagar som ska få tas ut. I stället ingår tre olika förslag om antal dagar i den remiss som nu skickas ut med tre, två respektive en dag att ta ut. Anledningen till det är att det råder osäkerhet kring pandemin och hur utdragen återhämtningen av ekonomin blir, enligt social-försäkringsminister Ardalan Shekarabi (S).

Förslagen baseras på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna och föreslås träda i kraft den 1 april 2022. Moderaternas ekonomiskpolitiska talesperson Elisabeth Svantesson är upprörd över regeringens förslag.

– Vi kommer att göra allt vi kan för att stoppa det här förslaget i riksdagen, säger hon.

TT

Nya fynd efter dödsskott i Borås

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Polisen har gjort fynd på platsen för tisdagens dödsskjutning av en man i 25-årsåldern i centrala Borås.

– Vi har en stor utredningsinsats som jobbar stenhårt. Men ännu är ingen misstänkt gripen, säger Peter Adlersson, presstalesperson vid polisen.

Det var på tisdagskvällen som en man sköts till döds i centrala Borås. Enligt medieuppgifter avlossades först fyra snabba skott och sedan omkring ytterligare tre. Polis och ambulans kom snabbt till platsen men mannens liv gick inte att rädda.

TT

Handels tar strid för lågavlönade kvinnor

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Fackförbundet Handels varslar om strejk från nästa fredag. Orsaken är oenighet med arbetsgivarna om en låglönesatsning.

Varslet omfattar drygt 5 000 anställda på 24 företag runt om i Sverige. Nu tillsätts medlare i ett försök att avvärja konflikten.

Handelsanställdas förbund är ett av de större LO-förbunden med drygt 130 000 medlemmar – där sex av tio är kvinnor. Förbundet avbryter nu sina förhandlingar med arbetsgivarorganisationen Svensk handel när det gäller två kollektivavtal – för butiker respektive lager och e-handel.

– Industriavtalet som sätter det så kallade märket innehåller bland annat en extra låglönesatsning för dem som tjänar mindre än 26 100 kronor. Det är högst relevant för våra medlemmar, inte minst

kvinnorna. Arbetsgivarna vill inte höja de allra lägsta lönerna enligt låglönesatsningen, därför tar vi strid, säger Handels ordförande Linda Palmetzhofer.
Följden blir att man nu varslar om ”total arbetsnedläggelse”, alltså strejk, på 24 företag från norr till söder. Närmare 1 500 anställda i butik och nästan 3 600 i lager och e-handel berörs.
Bland de företag som kommer att drabbas av strejken om den träder i kraft är Ikea Kungens kurva söder om Stockholm, Ica Maxi i Linköping, Grönsakshallen i Hässleholm, H&M i Borås och Icas stora lager i Järfälla norr om Stockholm.
– Vi har valt ut företag där vi har en rejäl facklig styrka samtidigt som vi vill ha balans mellan de företag som vi varslar, säger Linda Palmetzhofer.
Svensk handel har inför förhandlingarna bland annat pekat på den stora strukturomvandling som sker i branschen, den internationella konkurrensen och att många handelsföretag drabbats hårt av pandemin.
– Jag tror allmänheten förstår oss. Våra medlemmar har tagit enormt

ansvar, de har stått mitt i smittan – många har jobbat mer än någonsin förut. Jag tror att gemene man tycker att det är rimligt att våra medlemmar får samma löneförhöjningar som i andra branscher.
Handels har i förhandlingarna också kämpat för att reglera den så kallade allmänna visstiden. Många medlemmar har osäkra jobb, och sällan heltid. Här har man enligt Palmetzhofer nått vissa framgångar:
– Men vi tar ju strid för en princip, så man måste säga att vi står långt från varandra. Men jag vill förstås att vi ska komma överens, och slippa gå ut i strejk. Nu kommer en medlare att utses för att försöka hitta en kompromisslösning som båda parter kan godta. Svensk handels vd Karin Johansson ”vädjar” till motparterna att lösa frågan i ”konstruktiv anda”.
– En strejk vore mycket olycklig, handeln befinner sig redan i ett allvarligt läge efter en lång tid av pandemi, säger hon till DN.
Svensk handel tycker att redan det ”märke” som sattes i det så kallade industriavtalet i helgen är

tufft, 5,4 procents höjning på 29 månader.
– Det är en oerhört hög siffra, det var nästan så att man satte i halsen. Men vi har principen att följa efter industriavtalet.
Motparten anser att ni inte vill satsa på dem med lägst lön?
– Vi har inget emot låglönesatsningar, men industriavtalet är väldigt tydligt med att de 5,4 procenten ska rymma alla kostnader. Handels krav går utöver det.
Karin Johansson pekar på att vissa delar av branschen har drabbats väldigt hårt av pandemin, till exempel dagligvaruhandeln längs med norska gränsen. Samtidigt visade DN nyligen att många Ica-handlare tjänar mycket pengar.
– Det är viktigt att slå fast att vi inte förhandlar bara för enskilda Ica Maxi-handlare, ett avtal måste kunna bäras av hela branschen. Vi har mängder av företag som precis har hunnit få upp näsan över vattenytan efter den här tuffa våren.
Hur oroade är era medlemmar för Amazons intåg?
– Det kommer att ytterligare öka prispressen, samtidigt som det

kan hjälpa oss att förbättra våra logistikkedjor. Vi är för konkurrens, men den ska vara på lika villkor. Svenska handlare måste följa svenska säkerhetsregler för sina produkter, Amazon är en plattform där det kan säljas produkter från länder med lägre krav, säger Karin Johansson.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Förlorade arbetsdagar, årligt genomsnitt 2007–2019:
Sverige 16 894
Norge 102 499
Danmark 234 462
Finland 112 010
Källa: Medlingsinstitutet

”Jag har inte ens råd med en kaffe”

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Var sjunde pensionär i Sverige lever med risk för fattigdom, enligt EU:s statistik. 65-åriga Helén Sjögren oroar sig för att bli hemlös om hon blir tvungen att sälja sin bostadsrätt. 66-åriga Dan Glimmerås äter värktabletter och kör långtradare för att dryga ut hushållskassan. I chock över sitt pensionsbesked startade han proteströrelsen Pensionärer i gula västar.

6 290 kronor i månaden, netto. Mer än så blir det inte i pension för Helén Sjögren, som fyllde 65 år den 21 oktober och fick sitt pensionsbesked förra månaden. Hennes lägenhet i Västerhaninge är en bostadsrätt som hennes mamma har gått i borgen för. Men den kostar 5 000 kronor i månadsavgift och ytterligare 900 i ränta och amorteringar, berättar hon.

Handläggningstiden för att få bostadstillägg som nybliven pensionär är 20 veckor, fick Helén höra när hon ansökte för en månad sedan.
– Mamma har lovat att hjälpa till med boendekostnaderna så länge, men hon är 90 år och har inte heller så mycket pengar. Jag kan inte gå till soc, för då måste jag sälja lägenheten. Och med min inkomst får jag ingen hyresrätt. Jag skulle bli hemlös, säger Helén Sjögren.
Hon låter arg på rösten i telefon. Det är inte första gången hon stångas med myndigheter. Under långa perioder i livet har Helén Sjögren varit sjukskriven och levt på ekonomiskt bistånd, fram till dess att hon fick permanent sjukersättning 2010.
På 1970- och 80-talet arbetade hon som väktare på Securitas. 1985 fick hon en dotter. Fadern lämnade familjen då barnet bara var sex månader gammalt.
– Jag arbetade tolv timmar varje natt och hade ett spädbarn på dagtid, som fick sova hos mormor och morfar. Tre månader senare gick jag in i väggen. Jag blev totalt handlingsförlamad. Det är inget

jag skulle önska ens min värsta fiende, säger hon.

I dag lever hon med flera diagnoser, bland annat artros i ländryggen och en autoimmun sköldkörtelsjukdom som medför kronisk trötthet. Glädjeämnena i livet just nu, då hon på grund av coronarestriktionerna inte kan träffa några vänner, är att vara hundvakt åt två väninnors hundar och att lyssna på musik.

– Att gå ut och fika är uteslutet. Jag har inte ens råd med en kaffe. Ännu mindre med tandvård nu om mitt tandvårdsstöd upphör.

Som DN har speglat i flera artiklar får seniorer i Sverige allt fler friska år efter pensionen. Forskarna talar om en ny tredje ålder, då många har krafter nog att studera, resa, kanske sköta om ett landställe, umgås med barnbarnen eller engagera sig i ideella föreningar.

Men utvecklingen är ojämlik. Långt ifrån alla har resurser att förverkliga sina drömmar.

En genomsnittlig total pension är i dag omkring 21 000 kronor per månad före skatt för män, och 14 500 kronor per månad före skatt för kvinnor, enligt

Pensionsmyndigheten. 309 000 pensionärer i Sverige lever med ”risk för fattigdom”, enligt statistik från Eurostat för 2019. Risk för fattigdom innebär enligt EU:s definition att man har en disponibel inkomst under 60 procent av medianinkomsten i ett land. I Sverige motsvarade det 12 550 kronor efter skatt förra året och då inkluderas även eventuella bostadstillägg.

Kategorin ”risk för fattigdom” är oprecis på så sätt att den inte tar hänsyn till om en person bor i hyresrätt eller i en avbetald bostadsrätt eller villa. SPF Seniorerna framhåller dock att det finns för- och nackdelar med de flesta mått och att vissa fattiga hamnar utanför kategorin.

– En senior med medelpension och hög hyra kan ha lite pengar kvar att röra sig med efter att hyran är betald. Även en person med låg pension som delar hushåll med någon som har en hög pension uppfyller sannolikt inte kriteriet, säger Anna Eriksson, sakkunnig i pensionsfrågor på SPF Seniorerna.

Pensionerna i Sverige är lägre än i de nordiska grannländerna, där

man jobbar ungefär lika långt upp i åldrarna och har liknande välfärdssystem. SPF Seniorerna har räknat på medianinkomsten för personer 65 år och äldre som andel av medianinkomsten för 55–64-åringar. 2019 fick då 65-plussarna i Sverige 66 procent av inkomsten jämfört med 55–64-åringarna. I Danmark fick de 67 procent, i Finland 71 procent och i Norge 74 procent.
66-åriga Dan Glimmerås har jobbat sedan han var 15 år. Under större delen av arbetslivet har han varit småföretagare och bland annat haft hamburgerbar, salladsservering och pastarestaurang. Vid sidan av har han spelat keyboard i dansbandet Dennis orkester, med turnéer i folkparker från norr till söder. De sista tio åren före pensioneringen drev han byggbolaget Pensionärsbemanning, som hade 30 anställda pensionärer. Egenföretagaren skulle kunna ses som ett typexempel på den företagsamma entreprenör som ofta pekas ut som ett föredöme i den samhällspolitiska debatten. När han vid 64 års ålder gick i pension för två år sedan kom därför pensionsbeskedet som en

chock: 8 100 kronor efter skatt. I sorg och ilska över beskedet startade han Facebookgruppen Pensionärer i gula västar, som i dag har vuxit till en proteströrelse med nära 11 000 medlemmar.
”Det bortglömda folket – fattigpensionärerna” lyder rörelsens motto. De vill se en höjning av samtliga pensioner till en skattefri medborgarpension på minst 16 000 kronor.
– Många av oss pensionärer är fattighjon. Det är något som Sverige egentligen borde skämmas för. Vi har varit med och byggt upp det här landet. Vi har skapat välfärden, och nu har de kastat ut oss för ättestupan, säger Dan Glimmerås.
Sedan arbetet med pastarestaurangen på 90-talet, då han hanterade tunga 40-liters-kastruller, har Dan haft dålig rygg och värkande leder. Under 2000-talet har han därför varit halvtidssjukskriven.
– Jag orkade inte arbeta längre än till 64. Jag äter sex värktabletter om dagen bara för att klara av att gå och sitta, säger han.
Andra orsaker till Dan Glimmerås låga pension är att ett av hans företag gick i konkurs på 90-talet,

vilket slutligen ledde fram till en skuldsanering. Han säger sig också ha varit dålig på att planera för pensionen, bland annat genom att ha tagit ut för lite i inkomst från sina företag.
I dag har hans pension höjts till 9 930 kronor netto. För att dryga ut inkomsten kör han långtradare åtta till tio dagar i månaden. Turerna blir oftast mellan Malmö och Örebro, en 50 mil lång resa.
– Jag är tvingad till att arbeta, jag klarar mig inte annars. Men ryggen mår förstås inte jättebra av att sitta still i förarsätet åtta nio timmar per dag. När jag kommer hem på kvällen är jag helt slut, men jag överlever med värktabletter.
Äldre i Sverige arbetar allt mer. Sedan 2005 har seniorernas bidrag till sysselsättningen fördubblats, visar en rapport från SPF Seniorerna. Antalet sysselsatta i åldersgruppen 65–74 år ökade från 76 000 år 2005 till 195 000 år 2019. Samma år jobbade nästan var fjärde person i åldern 65–69 år och mer än var tionde person i åldern 70–74 år. Hur många pensionärer som arbetar av ekonomiska skäl, som Dan Glimmerås, och hur många

som gör det för att de är friska och tycker det är roligt, vet man inte.
– Vi är positiva till att fler seniorer har möjlighet att arbeta vidare i dag, men det behövs också mer insatser inom arbetsmiljö, kompetensutveckling och attityder till senior arbetskraft. Samtidigt menar vi att arbete efter ett långt arbetsliv inte ska vara förknippat med tvång på grund av en låg pension. Har man arbetat och slitit i många år ska pensionen bli god nog, säger Anna Eriksson på SPF Seniorerna.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se

”Fokus på äldre saknas normalt i vårt samhälle”

TORSDAG 5 NOVEMBER 2020

Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) har tagit del av DN:s serie om seniorer. Han anser att det finns stora svagheter i synen på äldre i Sverige.

Det finns ett tydligt fokus på människor mitt i livet i den mediala bevakningen och i det offentliga samtalet, enligt Ardalan Shekarabi.
– Åldersdiskriminering präglar hela vårt samhälle och normalt sett saknas fokus på de frågor som berör våra äldre, säger han.
Effekten blir att åldersdiskriminering inte får den plats de förtjänar i debatten, anser han. År 2018 tillsatte regeringen en delegation som ska arbeta med frågor som rör äldre på arbetsmarknaden. Uppdraget ska redovisas i november med förslag på hur åldersdiskriminering kan bekämpas strukturellt.
– Det är en svaghet i vårt land att vi går miste om erfarenhet som äldre människor har, säger Ardalan Shekarabi.
För män är genomsnittspensionen 21 000 kronor per månad, för kvinnor 14 500, enligt Pensionsmyndigheten. En stor grupp människor saknar ekonomiska förutsättningar att delta i fritidslivet och aktiviteter som gör tillvaron meningsfull även efter arbetslivet, enligt socialförsäkringsministern.

– Det belyser behovet av ekonomiska förstärkningar för alla som ingår i pensionärskollektivet, säger han. Det nya budgetförslaget som regeringen lade fram i september innehöll bland annat skattesänkning för pensionärer och ett tillägg på 600 kronor i månaden före skatt för personer som haft låga inkomster under yrkeslivet. Förslaget har kritiserats bland annat för att frångå principen om att pensionen ska utgå från livsinkomst.

– Kritikerna blundar för den verklighet som Sveriges äldre har där vi har stora ojämlikheter. Det finns en stor grupp pensionärer som jobbat ett helt yrkesliv som utestängs från aktiviteter. Det är också förenat med ekonomisk oro och social isolering. Man måste faktiskt våga se verkligheten som den är.

Du kritiserar ett pensionssystem som ditt eget parti byggt upp, hur ser du på det?

– Jag tror att alla partier har en skyldighet att se effekten av de reformer som varit med och genomförts i svensk politik. Det

gäller även inom pensionsområdet. Det är inte utan anledning som pensionsöverenskommelsen har reformerats flera gånger, senast 2017. I alla system uppkommer icke-önskade följdeffekter, säger Ardalan Shekarabi.

– Vi har en ganska stor grupp som lever med låg pension eftersom pensionssystemet är underfinansierat. Det skulle vara märkligt om jag som socialförsäkringsminister blundade för problemet bara för att mitt parti deltog i pensionsreformen på 1990-talet, säger han.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

En klar seger för klimatet

TISDAG 10 NOVEMBER 2020

Joe Bidens seger är en seger för klimatet. För även om USA:s arbete med att minska utsläppen har gått rejält bakåt under de senaste fyra åren, är situationen inte värre än att den går att reparera.
Många av Donald Trumps klimat-skadliga reformer har ännu inte gett full effekt och om Biden menar allvar kan utvecklingen vändas. Hans plan för att bekämpa klimatförändringen beskrivs som den mest ambitiösa som en amerikansk presidentkandidat någonsin har haft, vilket är goda nyheter. Landet står för cirka 15 procent av de totala utsläppen och en del experter menar att det hade varit omöjligt att nå världens klimatmål om Trump hade fått sitta kvar.
Än viktigare än det som sker innanför nationsgränsen är dock att USA på nytt kommer att ta på sig ledartröjan i det globala klimatarbetet, vilken man hade under Barack Obama när Biden

var vice president. I linje med Trumps beslut lämnade USA Parisavtalet i onsdags, men Biden har lovat att återinträda så snart som möjligt.
Det är inte minst viktigt eftersom USA då kommer att börja betala sin andel till den gröna klimatfonden, som hjälper mindre och fattigare länder att klara omställningen. Vidare kommer Biden att bjuda in till ett klimattoppmöte redan under sina första 100 dagar i Vita huset och framöver ska klimatet genomsyra USA:s utrikes- och handelspolitik.

Dessutom har Biden, precis som EU, satt upp målet om koldioxidneutralitet 2050. Kombinerat med att Kina tidigare i höstas hävdade att Peking satsar på samma sak, men tio år senare, kan de stora spelarna i världen i bästa fall nu börja dra åt samma håll i klimatarbetet.
Bortsett ifrån att det är nödvändigt om vi ska klara klimatomställningen ska man inte underskatta symboliken. Det hade varit enklare för Brasilien och Ryssland att dra sig ur Parisavtalet, om inte USA snabbt kommit tillbaka.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

”Nej, SvD:s ledarsida ägnar sig inte åt klimatförnekelse”

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

”Insatser för klimatet står mot andra angelägna åtgärder.” Det skriver Tove Lifvendahl, politisk chefredaktör på SvD, i en replik på Peter Wolodarskis söndagskrönika (1/11).
dn.se/ledare/inlägg
Dela

Advokat smugglade in brev – stängs av

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Svea hovrätt stänger av den försvarsadvokat som i hemlighet förmedlat brev till en misstänkt narkotikahandlare på Kronobergshäktet. Domstolen utesluter inte att utredningen mot mannen har drabbats av försvararens agerande.

Det var vid en visitation som häktespersonal i mitten av oktober upptäckte att en häktad 19-åring hade gömt två brev i sina kläder. Polisen larmades och en utredning om brott mot tystnadsplikten inleddes mot mannens offentliga försvarare. Skälet var att det i ett av breven framgick att den kvinnliga advokaten tidigare hade lämnat över skrivna meddelanden till 19-åringen från dennes flickvän, något som misstänktes strida mot

de restriktioner som tingsrätten beslutat om i det aktuella målet. Advokaten medgav i förhör de faktiska omständigheterna men menade att uppgifterna i flickvännens meddelanden var harmlösa. I onsdags kom Svea hovrätt fram till att advokaten har åsidosatt sina plikter som offentlig försvarare och därför måste stängas av från målet.

Enligt hovrätten kan det inte uteslutas att den fortsatta utredningen mot 19-åringen, som misstänks ha organiserat narkotikahandel i Vårberg, försvåras av att mannen fått information via flickvännen. ”I ett av breven nämns till exempel en person som ’becknar’, det vill säga någon som påstås ägna sig åt försäljning av narkotika”, skriver domstolen.

Rättegången mot 19-åringen och ett stort antal andra häktade måste nu ställas in i avvaktan på att en ny försvarare utses.

DN har pratat med advokaten, som inte vill ge sin syn på Svea hovrätts beslut.

– Jag kommer inte att kommentera det här överhuvudtaget.

Åklagarsidan är positiv till Svea hovrätts beslut.

– Vi måste kunna lita på att advokater respekterar de restriktioner som gäller och när sådant här uppdagas är det väldigt viktigt med en kraftfull reaktion, säger kammaråklagare Paulina Brandberg.
– Hela syftet med att belägga en misstänkt med restriktioner är att han eller hon inte ska kunna kommunicera med omvärlden.
Justitiekanslern har begärt att Sveriges advokatsamfund ska utreda om advokaten har brutit mot god advokatsed, något som kan leda till uteslutning eller andra disciplinpåföljder.
Polisutredningen om brott mot tystnadsplikten är nedlagd.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

500 år sedan svenska biskopar och adelsmän halshöggs i Gamla stan

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

I början av november 1520 inträffade Stockholms blodbad, något Medeltidsmuseet ville uppmärksamma med en utställning – som dock tvingats hålla stängt lagom till årsdagen på grund av den pågående pandemin. Museet är stängt till och med 19 november.

– Det kan inte hjälpas, säger Tina Rodhe, chef för Medeltidsmuseet på Helgeandsholmen.

Hon betonar att utställningen kommer att stå kvar till den 7 november 2021 som är 501-årsdagen av den händelse som har levt kvar längst i vårt medvetande av det som hände i Stockholm under medeltiden (vid sidan av digerdöden).

Blodbadet ägde rum på Stortorget i Gamla stan den 7-9 november år 1520. Den 4 november hade dansken Kristian II krönts till

kung i Storkyrkan av den svenske ärkebiskopen Gustav Trolle och kröningen firades med ett hejdundrande gästabud på slottet i dagarna tre.
Kungen ville fira att han efter flera misslyckade försök hade lyckats inta den tidigare belägrade staden Stockholm och besegrat Sture-anhängarna, anförda av Sten Sture den yngres 26-åriga änka Kristina Nilsdotter Gyllenstierna. Stureanhängarna, som bland annat låg bakom att ärkebiskopens borg vid Almarestäket hade rivits, hade utlovats amnesti av kungen.
På festen deltog biskopar, adelsmän, riksråd, borgmästare, riddare och borgare. På tredje dagen av festen låstes slottets portar och festdeltagarna blev med ens fångar.
Festdeltagarna beordrades att bege sig till slottets stora sal där de togs emot av den danske biskopen Jens Andersen Beldenak för ett kyrkligt möte. Detta möte kom fram till att de som ärkebiskopen Gustav Trolle anklagat för att ha raserat borgen också hade gjort sig skyldiga till kätteri och dömdes till döden.

Fångarna fördes till Stortorget där de avrättades i rangordning av ett antal bödlar under ledning av Jürgen Homüth.
Först ut var Matthias Gregersson, Strängnäs biskop, och därefter biskop Vincent från Skara. De båda biskoparna avrättades med svärd liksom adelsmännen. Att avrättas med svärd var vid denna tid en adelsmans privilegium. Efter adelsmännen var det borgmästarna och borgarnas tur. Några halshöggs, andra hängdes på torget och avhuggna huvuden lades i ett antal tunnor på torget inför chockade åskådare.

Kropparna låg kvar på Stortorget i flera dygn innan de transporterades till Södermalm (där Katarina kyrka står i dag) för bränning. Man lät gräva upp Sten Stures lik och brände även det.
På utställningen på Medeltidsmuseet skildras blodbadet med konstens hjälp. Här visas Karl-Olof Björks skulpturgrupp ”Stockholms blodbad”, som visades på museet 1990, men som nu har fått nytt liv. Här finns några av huvudpersonerna i dramat som slutade med att minst 82 personer miste livet, bland andra gestaltas

Kristian II – kungen som många kallar Kristian Tyrann – och Sten Stures änka Kristina Nilsdotter Gyllenstierna, som liksom övriga kvinnor klarade sig undan dödsstraff.
En annan figur i samlingen är Linköpingsbiskopen Hans Brask, som klarade sig undan blodbadet tack vare den lapp han hade petat in i sitt sigill vid ett möte i Arboga 1517 där det bland annat beslutades att borgen vid Almarestäket skulle jämnas med marken. Tack vare denna lapp med texten ”härtill är jag nödd och tvungen” räddade biskopen sitt eget skinn och det var så småningom så det gick till när ordet brasklapp blev ett begrepp.
Förutom själva utställningen anordnar Medeltidsmuseet dramatiserade vandringar i blodbadets spår. Med anledning av 500-årsdagen har man utökat antalet vandringar, denna vecka varje dag både 16.30 och 18.30
– Vi kommer att fortsätta med vandringarna, men det blir inte lika många som den här veckan, säger Tina Rodhe och betonar att det endast säljs 15 biljetter per vandring av hänsyn till vandrare och ciceron.

Biljetter köper man på Medeltidsmuseets hemsida.

Eva-Karin Gyllenberg
eva-karin.gyllenberg@dn.se

Nöjesarrangörer upprörda över nej från försäkringsbolag

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

En rad företag inom nöjes- och restaurangbranschen i Stockholm överväger att stämma sina försäkringsbolag. Bakgrunden är att deras så kallade epidemiförsäkringar inte gäller under den rådande

ordningslagen för allmänna sammankomster.
Epidemiavbrottsförsäkringarna ska bistå exempelvis konsert-arrangörer i de fall att myndigheterna stänger deras verksamhet med stöd av smittskyddslagen. Enligt försäkringsbolagen gäller dock försäkringarna inte då regeringens förbud mot sammankomster om fler än 50 personer sorterar under ordningslagen och inte smittskyddslagen.
Martin Lagerberg, grundare och vd för kulturlokalen Fållan i Slakthusområdet i Stockholm, är en av de drabbade.
– Vi har nu gjort en kravframställan till vårt försäkringsbolag. Vi köpte en epidemiförsäkring i god tro att den försäkring skulle gälla när det kommer en epidemi, det är högst rimligt. Men bolaget nekar oss ersättning nu, säger han till DN.
Fållan inledde i september arbetet med en konsertserie. Tanken var att den första konserten skulle arrangeras den 13 november och följas av ytterligare nio. Deras lokal har byggts om för att bli en mindre coronaanpassad

konsertlokal för tre hundra sittande matgäster.
Lagerberg beskriver den nu rådande situationen som en form av näringsförbud.
– Det är ju tillståndet enligt ordningslagen som gör det möjligt att bedriva arrangemang, men det finns ingen möjlighet för oss att göra det för femtio personer när nittio procent av våra artister är tillresta hit från andra länder eller andra delar av Sverige.
Vad har den här inställda konsertserien haft för påverkan på er ekonomi?
– Det är supertufft, det här har kostat oss en halv miljon kronor. Det var en stor satsning med välkända kockar och stora artistnamn som Jonathan Johansson, Cherrie, Sarah Klang, Miriam Bryant, Titiyo och stand up-artisterna i Humorpatrullen, svarar Martin Lagerborg som nu hoppas att satsningen ska kunna genomföras under våren 2021.
– Men det råder ju en stor osäkerhet om huruvida det kommer att gå. Vi ser ju nu hur våra internationella konsertbokningar redan har flyttats fram uppåt fem gånger och

planerar nu vad vi hoppas kunna göra under senare delen av 2021 och 2022.
Advokat Kristian Hermanrud på Gro advokatbyrå företräder Fållan i tvisten.
– Försäkringsbolagen har inte varit villiga att gå försäkringstagarna till mötes och försäkringstagarnas inställning är att de köpt en luftprodukt.
Bolagen har sålt en epidemiförsäkring som sedan inte tillämpas under den nu rådande pandemin, säger han till DN.
– Det här är helt oskäligt, som att sälja en bilförsäkring som inte gäller för bil. Här är ju tveklöst fråga om avbrott med anledning av epidemi, men epidemiavbrottsförsäkringen gäller tydligen inte. Det känns som en rökridå försäkringsbolaget använder för att slippa ta ansvar för produkten de sålt. De har väl aldrig räknat med att de skulle bli ett försäkringsfall av denna dignitet.
Advokat Hermanrud uppger att sedan pandemin bröt ut justerade försäkringsbolagen innehållet i villkoren för sina smittskyddsförsäkringar.

– Det här är en stor och viktig fråga. Vi arbetar med många inom bland annat scenkonsten där själva företagen och kapitalsvaga kulturarbetare står helt utan hjälp. Och regeringen har lämnat dem lite vind för våg och vi ser nu konsekvenserna av det, säger han.

Inrikesminister Mikael Damberg (S) betonade i våras i ett svar till SVT ”att ansvaret i första hand ligger hos avtalsparterna (...) regeringen är väl medveten om att smittspridningen drabbar olika aktörer hårt och har också presenterat flera åtgärder för att lindra smittspridningens ekonomiska konsekvenser”.

DN har sökt försäkringsbolagets handläggare i det aktuella ärendet.

Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se

Inga barn har kommit till skada, skriver SVT:s Micael Lekberg

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

”Våra barns hemliga liv” är ett inspirerande och kunskapsinriktat program om barns utveckling i 4–6 årsåldern. Programmet har spelats in i samarbete mellan SVT, barnpsykologer, föräldrar och barn.
Det ger insikter om barns utveckling och har sänts i flera europeiska länder med stor framgång och intresse från publiken.
Vi har producerat programmet öppet och transparent i dialog mellan forskare, föräldrar, pedagoger och bemannade produktionsteam med största respekt för alla inblandade i förskolemiljön, inga barn blir kränkta. Vi har inte använt övervakningskameror eller

spionerat på barnen, som
författarna till debattartikeln i DN
menar (3/11).
Det är alltid utmanande att spela
in program med deltagande små
barn i spontana situationer. Både
själva inspelningen av material,
och det vi väljer fram i slutversion
av programmet. Barnen kanske
säger något elakt om någon
kompis, eller reagerar starkt och
utåtagerande i en situation. Vi har
förståelse för att det kan väcka
engagemang.
I samråd med barnens föräldrar,
pedagoger och barnpsykologer har
vi fått föräldrarnas medgivande
och experternas godkännande
utifrån forskning att det inte på
något sätt är skadligt att filma
barnen i deras dialoger och
situationer. Det kommer inte att
skada barnen. Tvärtom menar
experterna och barnpsykologerna
Lars Klintwall Högberg och Malin
Bergström att det är helt naturligt
och bra för barn att öva och
praktisera vardagliga situationer
som uppkommer både spontant
och de som följer förutbestämda
teman i det här programmet. Vi
känner oss trygga med det.
Föräldrarna har fått se sina egna
barn i färdigklippta program

innan sändning. Föräldrarna har godkänt och fått ha synpunkter på innehållet. Föräldrarna tycker att de lärt sig mycket av barnpsykologernas förklaringar till situationerna, och föräldrarna har känt sig trygga.
Vi vet att konflikter mellan barn förekommer och är vanligt i livet och i förskolan. Det är en naturlig del i deras utveckling och vidare hantering i livet.
Barnpsykologerna Malin och Lars problematiserar och förklarar hur barn på olika sätt hanterar konflikter, men också härliga leksituationer där barnen närmar sig varandra, interagerar och hjälper varandra.
Programmet visar att barnen är både kompetenta i sitt sätt att agera tillsammans och i sitt sätt att hantera sina egna känslor.
Alla föräldrar och barn vittnar om att ingen kommit till skada varken under inspelning eller efteråt, och vi litar på barnforskarnas dokumenterade erfarenheter och kunskaper som övervakat den här inspelningen.
Micael Lekberg

Mikael Augustssons tango har utgångspunkt i jazzen

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

3Den argentinske bandoneonisten och kompositören Astor Piazzolla (1921–1992) arbetade främst med akustiska ensembler, men under en period på 70-talet involverade han även elektriska instrument. Var det en variant av tango nuevo? Ett slags fusion? Eller hade Piazzollas tid som bosatt i Rom rentav gjort honom sårbar för italiensk popmusik? Det finns många alternativ, som den svenske bandoneonisten (dragspelaren, som vi säger) Mikael Augustsson kan tänkas undersöka med den här strömmade konserten från Fasching.
Nu är just tango nuevo en term som Piazzolla i allt väsentligt själv gav upphov till. Det låg i dess

natur att inkorporera nya element, vilket ju i princip innebär ett slags fusion – om än inte fusionsjazz. Piazzolla var högst införstådd med improvisation, och det råder inget tvivel om att Augustsson, pianisten Britta Virves, gitarristen Kasper Agnas, violinisten Eva Lindal och trummisen Konrad Agnas spelar med utgångspunkt delvis i jazzen. Men det är varken självklart eller nödvändigt; många andra syd-amerikanska musiker, som till exempel Sivuca och Hermeto Pascoal, har ju visat en liknande integritet i förhållande till jazzen och annan nordamerikansk musik.

Augustsson böjer sin bandoneon iögonfallande över ena knäet, men poserar annars mycket lite i skenet av den dramatiska musiken. Som bland många musiker anar man en viss vördnad för Piazzolla, som jag tror har flera skäl. Det är till stora delar svårspelad musik, vilket förstås inspirerar.

Men viktigare ändå är kanske ett slags musikantisk logik, som sånär kunde tas för trallvänlighet om den inte vore så intrikat. De elektriska influenserna gör sig

annars inte så mycket mer påminda än att det figurerar en elgitarr i händerna på Kasper Agnas. Och den smälter nog ändå in rätt bra i Piazzollas uttryck överlag. Det är tango nuevo, väl framförd i några av dess skiftningar.

Johannes Cornell
kultur@dn.se

Mikael Augustsson Conjunto 5
Piazzolla the electric years
Scen: Fasching, Stockholm

Premiär för dokumentär om Greta Thunberg

FREDAG 6 NOVEMBER 2020

Nathan Grossmans ”Greta” får svensk premiär på Stockholms filmfestival. Dokumentären om den världsberömda klimataktivisten visas den 13 november. Filmen följer Greta

Thunberg från början av hennes skolstrejk för klimatet och vidare ut på den koldioxidsnåla världsturnén för att uppmana politikerna att lösa klimatkrisen. Filmen får ordinarie biopremiär den 20 november.